BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
3 A
17

Digitized by Google

Legibilis

I

14
7
B
18.

SYLVAE NVPTIALIS LIBRI SEX.

In quibus ex dictis Moder. materia Matrimonii, Dotium, Filiationis, Adulterii, Originis, Succeſsionis, & Monitorialium pleniſsimè diſcutitur:

Vnà cum remedijs ad ſedandum factiones Guelphorum & Gebelinorum. Item modus Iudicandi & exequendi iuſſa Principum. Ad hæc, de authoritatibus Doctorum, priuilegijsque miſerabilium perſonarum. Quæ omnia ex quæſtione, An nubendum ſit, vel non, deſumpta ſunt.

IOANNE NEVIZANO ASTENSI,
Iuriſconſulto clariſſimo, Authore.

Omnia multò quàm antehac caſtigatiora: Indice etiam locupletiſſimo, ac Argumentis in ſingulos libros additis, auctiora reddita.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
Apud Io. Antonium Bertanum. M D LXXIII.

13. 3. A-17

DOMINO IOANNI NEVIZANO, ASTENSI IVRECONSVLTO PEREXIMIO.

Achilles Alionus inter I.V.D. minimus. S.D.

HAbuiſti aliquot ante annos, Ioannes Neuizane uir clariſſime, tuis genialibus atq; ingenialibus Nuptijs, in amœniflua illa tua Sylua frequentes quotquot palatum habent interiores hominis, literatis pabulis, ac uerſatili libri gerulæq; menſæ addictum, atque eductum. Qui poſtquam abſumpta fames, & amor compreſſus edendi, ita ad unum hilaritus tibi applauſere, ut Alcinor Phæacum regis epulum à Smyrneo Marone illuſtratum, & Didonis conuiuium, à noſtrate Meleſigene celebrarum longo poſtpoſuerint interuallo. Quin etiam Macrobianum Anienum, qui Saturnalitias illas ſuas concœnationes, non dubitauit Agathonis conuiuio antehabere. Tibi facile aſſertabant conceſſurum. Erant ſiquidem Nuptiæ illæ tuæ, rerum omnium dapſili affluentia cibariorum exquiſitione, inauditorum illecebroſitate condimentorum amœna ac ſaliari ſupra omnium expectationem magnificæ. Caſtigato præterea ordine ſingula abſq; vel minimo murmurillo, aut præpoſteritatis errore à ſilentioſis accordatis miniſtris apponebantur primæ ac ſecundæ menſæ, Lege non aberrante, ut antiquorum heroũ continentia ac caſta ſympoſia ad unguem uideare imitatus. Structores ipſi ac pocillatores, Virgilianas illas centum famulas, totidemq; pares ætate miniſtros, longe anteſtabant. Propinabat ſiquidem Bartolus, ſtabat ad calices Baldus, erudita chironomia. Fulgen. Panor. & quidam alij minutatim diſſecabant edulia, quæ ceteri neoterice, qui noſtra aut paulò ſuperiori ætate in iure non quali Cicero, vrbano ſcomate, coquo ſe fauturum reſpondit, ſed Politico, aliquid excogitauerunt, in menſam ex promptuaria antiquorum cella ferebant. Apparatus porrò ipſe

Nuptiæ magnificæ inuentio authoris.

Felix interpretatur.

Ordo Nuptialis eſt ipſa artificioſa rerum diſſitio in opere.

Appar.t tus,ę ele- gans elocutio. (vt uno dicam uerbo) totus regius,& ad typum Virgiliani carminis conquiſitus.

Arte laboratę ueſtes,oſtroq; ſuperbo:
Ingens argentum menſis,celataq, in auro
Dogmata ſancta patrum,ſeries longiſſima legum
Per tot lecta uiros antiqua ab origine iuris Nec minori diligentia abs te eſt obſeruatum Varronianum præceptum, quod ex Satyris Menippeis apud Gellium legere eſt, interponendos conuiuijs ſermones,non ſuper tortuoſis rebus: ſed iucundos,inuitabiles,ac illecebra uoluptateq; utibiles. Nam quibus iocis,quàm falſis ac lepidis ſalibus totum amœbaſti conuiuium? Quin ne Heroica deſideraretur ſerenitas, cum mira omnium adlubeſcentia ediſſertaſti, qua uehemens ac flagrans Gebelinæ ac Guelfę factionis incendium,quo(proh rabies) tota in cineres in Italia,extingui poſſet.His ita ſe habentibus, cœperunt numeroſi conuiuę tibi debere plurimum. Sed quoniam non minor eſt uirtus quam quęrere parta tueri, tibi cauendum eſt, ne dum profuſam munificentiam, ac prope prodigentiam, in nimiam uertis atque alteratis parſimoniam,priorum meritorum gratia amittatur. Eſt enim iam fama conſtans, te prioribus nuptijs ampliores ac longè ornationes (ſi conſummatis atque abſolutis rebus acceſſio fieri poteſt) ſuperconcinaſſe: te tamen inaudito conſilio atque inſolenti ad eas neminem admiſſurum. Inhiāt iam omnes priorum lubentia,ac gratia gratiſſima illecti, ac mox longa defeſſi expectatione, iam acuminatis dentibus,ac pigmentata mellitaq; edulia, rabidaq; atq; hiulca orexi, ad nectarea pocula ſuſpirantes indignantur. Audio iam pleroſque in hæc uerba in te inuehentes. Næ hic quidem bellus eſt inuiator? qui dulciſſima quęque ſibi ſeruauit. Alij Epigrammati poetæ te inceſſunt mordacitate.

Dic mihi quis furor eſt? turba ſpectante uocata.
Solus boletus Ceciliane uoras. Item.

Verentana mihi miſces,ubi Maſſica potans.Te alij formicam Indicam appellant, qui aurum ex Iuriſconſultorum cauernis effodias, nec patiaris ab hominibus auferri:

ri:iaculantur & ali j in te poetæ Angelici diſtichon,

In præſepe canis fœno nec ueſcitur ipſe,

Nec permittit equus, qui cupit, illud edat. Ego qui ob eam, quæ inter nos intercedit, amicitiam, non poſſum ſine dolore de te malè audire, decreui ſummopere te hortari, ut ad priorem tuam comitatem redeas, pergasq́; de mortalibus bene mereri, nec tam ut hoc præſtes, quam ut propere præſtes, te hortatum uolo. Tum quòd comperendinatio ſolet huiuſmodi rebus florem, quo maximè placent, id eſt nouitatem excutere, tum quòd, ut in Græcis eſt, χάρις ἀβραδεῖσα ἀχάρις χάρις. Quòd Auſonius ad ſenſum ſic uertit.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt, gratia nanq;

Si fieri propter gratia, grata magis. Degapi autem ego tibi potiſſimam laboris partē, ſi tibi hominem indigitauero, quæ primiſidentia ex tua nuncupatura honeſtatus, honeſtamenti nō parum tuis afferet nuptijs. Is eſt Gabriel ille Laudenſis diui noſtri Principis Cancellarius, quem, ob diuinum ingenium, conſilium præſentiſſimum, rerum omniſcientiam, gerendorum negotiorum dexteritatem, dicendi copiā propè fulmineam, ac morum uiteq́; integritatem, ciuilisq́; philoſophiæ conſummatam peritiam, Dux illuſtriſſimus amplectitur. Cæteri Principes (quos ſæpe legationis munere adit) magnipendunt, mortales reliqui uenerantur. Is tibi aſſertor ac uindex comparatus, ſi quem uiderit tuis accubantem Nuptijs, ex his quibus ob ſtomachi moroſitatem, etiam odoratiſſima pigmenta putere ſolent, tanquam non habentem indumentum nuptiale, in tenebras detrudet exteriores. Et tunc te uel rigidi legant Catones. Vale, & hæc magis in longum ne gaudia noſtra morare. Ex ædib. noſtris. 1522.

ILLVSTRI ET GENEROSO
IVRISCONSVLTO,
D. GABRIELI DE LAVDE,
totius Sabau. Ducatus Cancellario.

Ioannes Neuizanus Aſtenſis. S. P. D.

PEtierunt à me Cancellariæ illuſtris,& propè quotidianis conuicijs efflagitarunt plerique, ut lucubrationes & ſuppletiones quas ad Syluã meam otioſiori ſtudio glomeraui, in publicum ederem. Ingenue fateor repugnaui ſemper adeò ut contra meos mores quibuſdam ſim uiſus nimis auſterus. Non quòd præteriret opus ipſum mutilum eſſe & mancum, quando quidem impreſſorum incuria repentine adeò emerſerit, quòd fecit abortum,& ſi aliqui. In Syluam ne ligna feras, quia copioſa uideretur,aſſererent, Ego tamen illam introſpiciens cogebar dicere, quam pauper Achaia noſtra eſt,Sed differebam, quia otium non daretur,ne lætitia conſueta ob hos bellorum tumultus, noſti enim probè quòd ſic ſcribẽtium ingenia mœroribus, ut piſciculi retibus amiciuntur. Accedebat quorundam ſiniſtra ad mulieres relatio,qui de bono opere & in commendationem matrimonij,excuſo me, nonnullus earum concitaſſet. Verum unius Achillis Alioni iuriſcõſulti diui principis noſtri in maiori conſilio Senatoris peruicit tandem comitas. Is enim eſt(ut planè ſcis) qui ſentit ut Pythagoras diuidit ut Socrates.explicat ut Plato, implicat ut Ariſtotiles,ut Aeſchines blanditur, ut Demoſthenes iraſcitur,uernat ut Hortenſius,moratus ut Fabius, ſimulat ut Craſſus,diſſimulat ut Cæſar, diſſuadet ut Appius, ſuadet ut Cato, perſuadet ut Cicero, incitat ut Curio.

Eius

Eius itaque ſuaſu & impulſu allectus eas additiones, quæ primum opus magnitudine ſuperant, ſub uexillo & clypeo D. tuæ in lucem emitto. Cum is ſis qui ab omnium huius æui principum, & re & fama ſapientiſſime inter tot patriæ ſuæ proceres iuriſconſultiſſimos ad tantæ dignitatis culmen (quamuis ſæpius ſi recuſatum) euectus ſis, ultra quòd nemo rogatus, ſperare poteſt non amore patriæ. quia & ſi Oldradum, Martinum Caractum, Mapheum Veggium, cæteroſq; uiros præſtantiſſimos conciues habeas, eum Laudenſis, alienigena tamen es, non auro, non fauoribus, ſed ſola uirtute, & gradatim ſpeq; reipub. bene gerendæ tamen eminens ſcādiſti ſolium. Suſcipe igitur æquiſſime Cancellarie huius Syluæ noſtræ lucos, nemora, dumeta, rubos, arbuſta, ſaltus, trūcos, ſtipites, arbores, ramos, caudices, ſurculos, ſubera, frondes, beſtiarum luſtra, atque latibulos paſſim cibum carpētium ex floribus herbis, frugibus, & horum omnium incredibili multitudine atque inſatiabili uarietate arboreis fœtibus, pomis & glandibus è ramis patularum arborum ac flauis mellibus ſtillantibus, ex ilicibus gelidisque fontium perennitatibus ac perlucidis liquoribus amnium, ac uiridiſſimo ueſtitu riparum & inumbratarum frondis ſpeluncarum concauis altitudinibus, immenſitatibusq; camporum, ingenti materierum authorum uarietate uitentium. Nulli quippe, quàm tibi, accommodatius hæc rerum & Doctorum, ſcientiarumq; multiplicium congeries dicari poteſt: cum omnium earum (mirabile dictu) peritiſſimus exiſtas, quo à Sylua omnes obtrectatorum incēdia, aculeos, iacula, & ſecures facilè poſſis auertere. Etenim ſi de religione ſacrisve literis, de militia, de curialium moribus ſecus ac deceat, in Sylua noſtra dictum quiſpiam putat, quis rectius quàm tu dicere iudicium poterit? cum diuinas literas Græcas & Latinas, nedum familiariſſimas habeas, ſed pro magna portione memoriæ teneas & militiæ & curiæ ritus, dum toties pro excellentiſſimo principe, noſtro legationis munere ad ſummum Pontificem & alios fungereris, omnes didiceris & calleas. In iure autem ſi quis me malè ſenſiſſe arbitretur, uel repentè nimis decidere,

& priſcos Doctores omittere derideat, quis acutius quàm tu diſcutere poterit? qui & egendi cathedram, & iudicandi tribunal tot annos inſediſti. Si de hiſtoricis, rethoricis & poetis forte malè uel compendioſè nimis citatis, quis facilius & ſecurius quàm tu poterit dignocere? qui tot eorũ authorum & priſcorum receptiorum adeò ſenſum & uerba meminiſti, ut cum quiſpiam os adaperiat, tu ſtatim uſq; ad Plaudite, ac ſi librum coram legeres, formaliter & adamuſſim uerba recenſes. Non immeritò igitur ſi te (& licet inuitum) ſpreti ſectentur honores, & ut de Catone ſcribit Saluſtius, quò minus gloriam appetebas, eò magis te gloria ſequebatur. Suſcipe, inquam, hilari frõte, uir in omni uirtutum genere conſummatiſſime, hoc munuſculum quamuis tãta indignum eminentia amoris erga te mei perpetuum teſtimonium & monumentum; tuerique ſi opus fuerit non dedignare. Et, ut apud Sidonium, Ioannes Baptiſta Pius exorditur, ex Achillis Alioni conuiuio in Syluam quotiens placuerit iucundè ingredere.

BONAVENTVRA DE ECCLESIA
Iurium profeſſor Aſtenſis, ad lectorem.

Vtilius ſcripſere patres non nuberi priſci:
Dulcius & multi, nihil fore connubijs.
Sola relicta ſinu deflens Ariadna marino,
Non bene fallaci nupſerat illa viro.
Oenoni rapuit paſtorem Grata maritum
Alcidem haud credens, Deianira necat.
Helena ſiq; tori ſeruaſſe fœdera Græco,
Mœnia non Priamo diruta magna forent.
Crudum cruda vocat nautam Medea Iaſonem
Diuidit Hyſiphile mœſta coacta torum.
A Danai natis iugulantur nocte mariti:
Aegyptus tanto crimine prole caret.
Sed Hypermeſtram laudat Linus ecce fidelem,
Quæ iuſſis paruit non pia ſponſa patris.
Caſtum Penelopes thalamum conſeruat Vlyſſi,
Sola pudica iacet Briſeis atque toro.
Quàm violare torum, primùm Lucretia præbet
Candida crudeli pectora caſta neci.
Nubere ſi proſit, ſi non & nubere, monſtrat
Inſignis doctor nunc Neuizanus, habe.
Ingenioſè docet quibus extet iuncta puella,
Quàm benè virq; toro ſexus vterq; legat.
Totius eſſe puto non nubere: nam minus author
Nupſit, diſtinguat quicquid in hoc opere.

INDEX IN SEX SILVAE NVPTIALIS

libros, in quo quid cognitu utile iucundumve per ordinem alphabeti, notaſque arithmeticas primò paginas, mox numeros marginales indicantes, facilè reperias.

A

ABſentis ſummũ remediũ eſt amoris, & loci mutatione cõmuniter mutatur. mentis affectio 384.88

Abſentis fama non eſt præcipue in conuiuijs reddenda 355.62

Abſurdum aliquando tolerari, ut euitetur quod magis abſurdum. eſt 105.195.

Abſurditas & iniquitas in interpretandis legibus ſummopere uitanda 104.193

Accipere iniuſtè, quæ poſtea impios uſus conuertamus non licet 37.28

Actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum non poteſt fieri ſine peccato 417.123

Actus ad publicã utilitatem factus licet aliàs ſit reprobandus, eſt tamen commendabilis 438.141

Actuum humanorum duplex variatio 138.231

Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio præſumuntur acquiſita de bonis mariti 310.20

Adiectiuum ſubſequẽs duo ſubſtãtiua, vtrunq; determinat. 106.197

Adoleſcentia eſt ætas glorioſior. 219.108

Aduertentiæ tres pro parentibus filius dotantibus 200.81

Aduerſa fortuna plus quandoque prodeſt quam proſpera. 302.10

Aduocato uerboſo iudex poteſt indicere ſilentium: & eidem non parenti mulctam dicere 10.18

Aduocatus iuuenis confuſor ſæpiſſime eſt litium 488.6

Aduocati multa poſſunt animarum ſuarũ pericula incurrere. 650.14

Adulteriũ natura turpe eſt. 35.25

Adulterarum finis qualis ut plurimum eſſe ſoleat 36.27

Adulterio nati aliquando excludũt legitimos a ſucceſſione eis debita 44.49

Adulterium apud gallos non eſſe crimen capitale 63.90

Adulterum poſſe impune occidi, cur ſtatutum ſit 57.79

Adulterium matris in cõtumeliam filiorum verti 39.35

Adulterium pæna capitali puniendum eſt 61.89

Aer temperatus multum confert ingenio 536.47

Aetas cur nunc breuior dicatur fo. 395.97

Aetates hominis ſuas habent mutationes 161.18

Affinitas ſine collateralitas nulla maior q̃ inter vis. & vxo. 244.11

Agnatorum vnum offendens, totam

tam

tam agnationem lædit 57.77
Alexander dicitur lucerna ardens cathedr a iuris ciuilis,& aurens doctor 515.27
Alternatio præſumitur in dubio fieri inter æqualia,vel parum diſtantia 131.225
Amantis aſtutia diuerſimode conſideratur 342.43
Amãtes ut plurimũ ſunt in ſuis ſtudiis obſtinati & excæcati 344.45
Amantis vita. pœnoſa dicitur & damnoſa 304.14
Amicus noſter dici non poteſt, qui ſaluti & famæ noſtræ inſidiatur 36.26
Amicus.n.præualet auro. 242.10
Amor verus non poteſt eſſe diuiſus 341.48
Amor immoderatus nonnunquam uertitur in inſaniam 71.110
Amor & odium rectum impediunt ferre iudicium 463.165
Amoris vis quanta ſit 71.109
Ampliationes & limitationes diuerſæ ad l.ſciant.C.de leg.hær. 178.53
Ampliatur regula quòd communis opin.ſequatur etiam ſi aliquando contra eam fuiſſet iudicatum 553.62
Animalia in dotem conſignata qualiter ſint in dotis reſtitutionem æſtimanda 193.72
Animalia multum coeuntia breuionis vitæ ſunt 214.190
Anima viri defuncti dicitur ex ſecundis nuptiis relicta cõtriſtari. 566.32
Annulus qua ratione detur in deſponſatione 244.13
Appellatione ciuitatis quandoque venit comitatus 386.89
Apoſtoli dictum dicentis,ſolutus es ab vxore noli quærere vxorem, qualiter ſit intelligẽdũ. 306.16
Arare cum boue & aſino quid ſit. 421.127
Argumentum ab euitando abſurdo validum eſt in iure 104.192
Argumentum ab vna re ad aliam quando valeat in iure. 101.185
Argumẽtũ vnde dicatur. 100.182
Argumentum quid ſit 100.183
Argum.à contrario ſenſu non ſemper eſſe firmum in iure. 114.213
Argumentum ab etymologia uocabuli eſt ualidũm in iure, atque inibi plures locos videre potes, è quibus ſumuntur argumenta in iure 106.198
Argumentum de bonitate ſcholaris ad bonitatem doctoratus admiſſibile eſt 532.41
Aſſiduitas in literis multum prodeſt,& ea deficiẽte non præſumitur quis in eis eminens. 534.44
Auaritia imitatoribus ſeu miniſtris Chri[illegible] non conuenit 81.127
Auar[illegible] [illegible]ldit homines odioſos. 424.1[illegible]
Auarus non præſumitur fidelis. 613.94
Auarus non eſt in epiſcopum eligendus 354.61
Auaritiæ ſuſpicio in clericis eſt abhorrenda 443.144

B

Bedæ orans pro pace Italiæ audiuit diuinum reſponſum, Tace Beda, quia Italia nunquam erit in pace 432.136
Beneficium nobile miſerabilitatis impetrare volẽs debet qualitatẽ miſerabilitatis allegare. 662.37
Boni viri lites iudiciales execrantur eligentes ſuum ius indiſcuſſum relinquere quàm liti ſe exponere 303.12
Bona per viduam acquiſita an præſumantur ex bonis defuncti quæſita 310.21
Bonus uir quis dicatur. 611.89
Breue regnum diſpendium eſt populi 453.153
Breuitatis commendatio 9.16
Breuitati quatenus ſtudẽdũ. 11.20

C

Caſus à iure non expreſſus aut deciſus iudicis relinquitur diſpoſitioni 610.88
Caſus multi quibus benignè agendum eſt in dubio 667.46
Caſus dementis correctio eſt ſapientis 33.21
Caſtitas ſemel amiſſa recuperari nõ poteſt 63.91
Calumniæ præſumpto tollitur per iuramentum 279.53
Cauendum eſt nõ ſolum à malo, ſed etiam à ſuſpicione mali. 383.87
Cauſa formalis potius attenditur, quàm materialis, & quæ ob cauſam. 107.200
Cauſa finalis potius conſideranda eſt, q̃ cauſa impulſiua. 108.203
Cauſa non debet per effectum definiri 99.181
Cã ceſſante, ceſſat effectũ. 109.205
Connexitas an aliquid operitur in cauſis diuiduis 665.43
Confeſſio extorta in quæſtio. nullis præcedẽtibus indicijs habita non põt reddi valida ex indicijs poſt quæſt. ſuperuenientibus 52.65
Confeſſus ſe occidiſſe, ſed ad defenſionem ſuam, an ſit condemnandus ſi non probet defenſionis cauſa occidiſſe 52.67
Confeſſus in tortura, non præcedentibus indicijs ſufficientibus ad torturam, non eſt condemnandus 50.63
Confeſſio eius qui iniuſtè incarceratus eſt, non eſt ſufficiens ad eum condemnandum 51.64
Coniecturis nõ eſt locus in his quæ certa ſunt 112.209
Conſcientia bona plurimum prodeſt in bello: diuinum enim prouocat auxilium 434.138
Conſiliarij principum ſunt illuſtres. 526.37
Conſuetudo habet vim decreti iuſtitiæ 556.65
Cõſulere habẽtes de reb. dubijs quid debeant aĩaduertere. 623.105
Conſtitutus in articulo mortis an poſſit matrimonium contrahere. 157.8
Contemptibilem effici clarum laudabilius eſt, quàm clarum effici contemptibilem. 424.128

Conti-

Continentia perſuaderi poteſt, impetrari non poteſt 73.116
Cōtinentiæ perpetuæ pœna nemini eſt temerè iniungenda. 76.124
Continentē eſſe, impoſſibile eſt homini abſq; Dei auxilio 74.117
Contraria contrarijs curanda ſunt. 459.159
Contrariorum altero poſito, alterum remouetur 114.212
Copula carnalis an ſit de eſſētia matrimonij: & an ætas aliquid in eo operetur 160.16
Copula carnalis ante nuptias habita an matrimonium ſubſequens confirmet, ita ꝙ Papa diſpenſare in eo poſſit 158.12
Correlatiuorum altero exiſtente vero, alterum etiam uerum eſſe neceſſe eſt 116.214
Correctio fraterna debet eſſe rationabilis, diſcreta, quæ non tendat ad peccatum 371.74
Corpora coitu creſcere impediuntur 220.109
Credulitas nimia, ſtultitia reputatur 349.55
Cedere iuri ſibi oblato nemo debet. 352.57
Celeritas quandoq; præualet uirtuti in rebus bellicis 624.108
Choreæ nocturnæ ſunt mulierib. impertinētes et periculoſæ. 355.63
Circunſtantiæ aliquot enumeratæ p quarū differētia facilè diſſoluuntur argumēta in iure. 103.190
Ciuitas Venetia Illuſtris dicitur & paradiſus delitiarum. 548.59
Clamores immodicos in diſputationibus maximè uitandos 2.2
Clauſula iuſtificatiua in literis monitorijs appoſita, minuit ipſarum uigorem. 277.51
Clericus non eſt cogendus iurare ſe non rediturum ad concubinam. 2.414
Clericos rarò de frigiditate conqueri atque inibi quibus rationibus ſoleant curari frigidi homines. 78.130
Clericus incorrigibilis tradēdus eſt curiæ ſeculari 85.149
Clericum adulterum occidens, aut etiam aliàs iniuria afficiens, an ſit excommunicatus 66.100
Clericos Practicus Papiēſis uarijs in locis inſectatur 79.131
Coeundi impotentia matrimonium annullat 156.7
Coitus cū uetula, quàm ſit nociuus coeunti 186.57
Communis opinio non poteſt dici partialis aut diuiſa 542.74
Communis opinio excuſat iudicem ab omni incommodo. 554.63
Communis opinio eſt inſequenda nō obſtante ueritate contrariæ opinionis 551.61
Communi opinioni non ſtatur quando cauſa contra quàm ſtat eſſe valde fauorabilis & priuilegiata 581.73
Communis opinio cōuinci poteſt per caſum legis uel rationem concludentem 557.67
Communis opinio rigoroſa confunditur

ditur per aliam mitiorem & æquiorem 566.68
Cōcordia paruæ res creſcunt, diſcordia maximæ dilabūtur. 417.124
Concubina nomine clerici acquirentes, dicūtur fraudare eccleſiam. 78.129
Conditionem ſemel fuiſſe impletam ſufficit, licet implementum non duret 110.207
Conditiones an lege non ſubintelliguntur ſed exprimūtur. 518.31
Cōuerſatio cū infamibus impudicitiæ ſuſpicionē inducit. 357.65
D
DAndū eſt hilariter, & facie læta et mediocriter. 425.131
Dātes dānatus poſt mortē ut hæreticus, et quam ob cauſam. 80.132
Debitore principali debitum confitente an alius ſciens debeat propalare 287.63
Debitoribus in iudicio quare fauendum ſit 661.33
Decreto iniuſto an ſit parendum. 680.50
Definitionem debere conuerti cum ſuo definito, quomodo intelligendum 98.175
Definitiones & declarationes terminorum initio & cuiuſq; diſciplinæ explicandas eſſe. 96.170
Definitio à deſcriptione quid differat 98.179
Definitio quid ſit. 97.172
Definitiones in iure periculoſas eſſe 97.173
Definitio vt ſi bona, quæ ſint neceſſaria. 97.174.176.& 178.
Deliberatio in iudicijs quid operetur 624.107
Delicta non egrediuntur ſuos authores. 76.126
Delicta eſſe punienda 55.71
Delictum præcipiens an tātum peccet quantum delinquens uel committens 380.83
Denuntiantis dicto an ſit ſtandum 279.52
Denuntiationum ſpecies ſunt quatuor 263.40
Denuntiationes à marito faciendæ ei, quē ſuſpicatur eſſe adulterū uxoris ſuæ, debēt fieri cū īterualo, nō uno eodemq; die. 69.105
Deſiderare vltra uires fatuum eſt. 165.29
Deſiſtens à lite an præſumatur de ſuo iure dubitare 647.10
Diſpenſatio ſine ſpe prolis non dicitur matrimonium ſed connubiū. 159.15
Depoſitioni ueriſimiliter debet iudex adhærere 640.124
Determinatio duo determinabilia reſpiciens debet ea determinare æqualiter 102.186
Deum propter temporalia contemnere iniquum eſt & miſerabile. 380.84
Deus poſt diluuium ſtatuit ætatē hominis nō excedere tēpus centum & uiginti annorum 222.111
Deus ſolus ſcrutator cordium eſt, poteſt tamen per indicia præſumi uoluntas & intentio alicuius
tan

an ſit recta uel non 652.16
Deus ſæpiſſimè reuelauit minorib. q. abſcondit maiorib. 491.10
Diabolus dicitur in peccatore tantam habere poteſtatem quãtam habet paſtor in ſuo pecore. folio. 463.166
Dicere & non facere uituperabile eſt, facere autem & non dicere laudabile 451.152
Dictum Matthæi xix. de non nubendo, intelligi debet de ualentibus continere 296.1
Dignitas ut plurimũ inuidiã gignit & ſcãdalum inducit. 457.156
Diſpoſitio una non debet diuerſo iure cenſeri 102.487
Diſpoſitio l. eum qui duas. C. de adult. non procedit ubi matrimonium ſecũdum eſſet contractum per errorem, & alijs diuer. ſ caſibus nu. ſeq. 343.44
Diſputationes moderatæ non ſunt improbandæ 3.3
Diſpoſitio l. j. C. de rap. uirg. ſæueriſſima eſt, ſed multas recipit limitationes 344.46
Diſſimilem ſui diligere difficile eſt. 161.20
Ditior dicitur is qui prædia ruſtica, q̃ qui habet urbana 190.64
Diuiſio fieri debet per ſpecies oppoſitas 12.21
Diues litigans cum paupere an teneatur ei expenſas ad litigãdum miniſtrare 660.32
Diuites quare timidiores in re bellica 441.146
Diuitiæ ad plura vtiles ſunt in matrimonio nec timendum eſt nubere diuiti 406.111
Diuitiæ ianuã paradiſi ſtrictã efficiũt et introitũ difficilẽ. 412.116
Ditari quandoq; præſtat quàm philoſophari, licet philoſophari dignius 410.115
Docere de iure parti competenti an quis teneatur 268.44
Docere plus quàm doceri fatui eſt. 533.43
Doctores iuuenes quare ſint in multis ſenioribus p̃ferendi. 492.12
Doctori ſibi in conſulendo contrario an ſit credendum 517.29
Doctor malus vix faciet bonũ ſcholarem 535.46
Doctor ſine ſcientia eſt ut comes ſine comitatu 531.40
Doctores non debent ſe litibus iudicialibus immiſcere 648.11
Doctorum authoritas vim legis habere dicitur 498.24
Doctor legum legere incipiens recipit ſibi nomen clariſſimi. ſi xx. ann. legit uocatur illuſtris, dux, uel comes 526.36
Doctori diſtinguenti ſtandum eſt, tanquam magis ueritati propinquo 518.32
Doctori dicenti dictũ ſuum eſſe opinionem cõem, creditur. 485.2
Doctoratus gradum indignè ſuſcipiens peccat 542.54
Doctrina Euangelica in æternum durabit, cui nec addendum nec detrahendum eſt 448.148

Doctrina

Doctrina & ſcientia mulieris, viſa eſt uiris prodeſſe, & labores eorum alleuiaſſe 413.118
Dolus ille bonus dicitur quo hoſtis decipitur 431.135
Dominiũ rerum legatarum ſub diſiunctione non tranſit ad legatarium ante electionem. 131.226
Domus non dicitur perfecta ſine uxore 249.18
Donatio à ruſtico uxori nobili facta ob ſuæ nobilitatis amiſſionem, an ſit ualida & permanens 164.28
Donum prolis ſummè eſt in matrimonio conſiderandum 239.8
Dos quo caſu etiam relictis filijs reuertatur ad patrem 199.79
Dotis cauſa poſſitne coram iudice eccleſiaſtico agitari 43.47
Dubium rationabile et circa legem difficilem quandoq; iudicem excuſat à deciſiõe iudiciali 646.6
Dubio ſtãte in cauſa iudex debet benigniorẽ amplecti uiã 667.45
Dubitatio ĩ ſingulis nõ inutilis. 4.6
Dubio ſtante ea opinio amplectenda eſt quæ minus lædit ius commune. Item eam per quam redimus ad ius antiquum 658.23
Ducens uxorem pauperem, ponit in domo ſua paupertatem, ſi diuitem tempeſtatem 185.55
Ducẽs uiduam ob ſuas diuitias arctiſſimum incidit in laqueum. 186.56
Duellum regulariter eſt prohibitũ 59.82

E

Eccleſia eſt hodie ambitionis ueneno infecta 443.145
Eccleſia errare non poteſt. 83.141
Eccleſia non quod ſibi, ſed quod uniuerſæ reipub. Chriſtianæ expedit, inſpicere ſolet 82.138
Eccleſia benignius exigere ſolet, ne uideatur lucris temporalibus in hiare 82.138
Eccleſia poteſt multis de cauſis uitiari, tam erga Deum quàm homines 192.67
Edicta pœnalia præcipuè pœnam ſpiritualem inferentia periculoſa ſunt, & cuitanda eſt eorum multiplicatio 372.75
Aedictũ principis de nõ chorizãdo de nocte ualidum eſt 363.73
Effectus potius denominatur à cauſa immediata et ꝓpinqua, quàm à cauſa remota 108.201
Effectus aliquando non ceſſare cauſa ceſſante 110.205.208
Electus ad diſtribuẽdum bona pauperibus an in caſu neceſſitatis poſſit pro ſe retinere 537.48
Emere fundũ dotalẽ de pecunijs dotalibus ad quid ſit utile. 192.68
Emẽdans ſubtiliter ab alio factum, non minus eſt laudandus quàm ipſe author 7.10
Epiſcopus Papien. fecit ſe portari à diabolo uſque Romam, ut Papæ nuntiaret ne in craſtinum chriſma conficeret 442.143
Epiſcopus ſeu eius uicarius poteſt concedere literas monitorias petentibus

tentibus vt res eorum det mentes reſtituant ſub pœna excommunicationis 256.28
Epiſcopus poteſt prohibere ludos haſard.ex ſub excommunicationis pœna 362.71
Epiſcopus debet malos mores corrigere ne ſanguis ouium de manibus ſuis requiratur 362.68
Epiſcopus tantum aſtringitur eccleſiæ ſuæ, quantum maritus vxori 89.157
Error paruus à principio fit perſæpe magnus in fine 347.51
Error cui non reſiſtitur, approbatur 418.125
Exempla declarant regulam, non etiam reſtringunt 62.88
Exceptio ſtupri competit contra relictam petentem dotis reſtitutionem 172.44
Excommunicatio in genere tantum operatur quantum excommunicatio in ſpecie 261.35
Experientia cuius ſis nobilitatis & potentiæ 238.7

F

Factioſi non debent in prouincijs tolerari impunes. 463.167
Factum infectum fieri non poteſt. 34.24
Fama bona theſaurus eſt inæſtimabilis 34.22
Familiaritas nimia ſemper debet eſſe ſuſpecta. 383.86
Felicitas vera tria præſupponit. 410.114
Filius à patre delatus ob delictum morte expiãdum, mitius puniendus eſt, quàm ſi ab alio accuſaretur 48.58
Filius in matrimonio natus, præſumitur potius legitimus quàm ex adulterio natus 45.51
Filia excedens xxv. annum poteſt inconſulto patre nubere, & ad eam dotandam cogere etiam ſi nupſerit indigno 168.36
Filia præſumitur eſſe ſimilis conditionis cum matre 225.115
Flagitioſis hominibus parcens, bonis nocet 56.74
Fictiones duæ circa vnum & idem non concurrunt 122.217
Fœmina à multis maribus appetita, diſcordiarum vehemens cauſa eſt 56.76
Fœminas non ſuccedere exiſtẽtibus maſculis, iuris diuini eſt. 94.169
Fœminarum inconſtantia notatur. 30.18
Fœmina cur citius apta ſit nubere quàm maſculus 218.106
Fœtus facilius concipitur concurrẽte vtriuſq; ſemine, quàm ex ſolius maris ſemine 46.54
Forma mediocris communiter placet 214.99
Fornicationis peccatum antiquitus minimum habebatur 314.24
Fortuna raro virtuti aduerſatur. 466.169
Forum rei qui eſt ſecularis ſequi debens quo iure agere debebit corã iudice eccleſiaſtico 283.58
Fratres ex diuerſo ſemine natos, fe-

re ſemper eſſe diſcordes. 47.57
Frater dotās filiam de bonis patris patre mortuo, alter frater ei com putabit in partē ſuam. 203.84
Fucamenta quo caſu ſint licita. fol. 205.87
Fundus datus æſtimatus in dotē, intelligitur datus cum omnibus ſuis oneribus 193.70
Furari aliquid pro ſibi debito ſi aliter haberi non poteſt an ſit licitum 267.43
Furem iudicare an quis teneatur aut cogatur 257.31
Furtum poteſt prohiberi ſub pœna excommunicationis 363.72
Futura ex præteritis colliguntur. 85.148.

G

Gaudium longæuitatis cauſa eſt. 32.20
Genus & ſpeciem non eodem modo accipi à Iuriſconſultis quo à Dialecticis 124.221
Genus iure tribus modis capit. 124.220.
Genere perempto, ſpecies eius perimi neceſſe eſt 123.219
Gloria & vindicta ſoli Deo competunt, & humanæ fragilitati non conueniunt 457.158
Gregorius Papa abſcondi fecit & occultari ſtatuas antiquas Romanorū, vt extingueret peregrinorum curioſitatem, qui curioſitate potius Romam accedebant quàm moti religione. 192.66
Gula plures occidit quàm gladius. 220.110

H

Haereditas dicitur adeuntis à tēpore adicionis 202.82
Henricus Imperator voluit vxorem ſuā in quinquageſimo anno prægnantem publice parere, ne male præſumeretur 161.17
Henribaldus Cotta à ſacerdotibus occiſus, quòd eis nuptias prohibere vellet 81.136
Homicidium iādudum commiſſum leuius puniendum eſt 64.96
Homicidium poſſe permitti à lege ciuili ex cauſa 61.87
Hominem omnium quæ creata ſunt eſſe nobiliſſimum 26.8
Hominem nequam occidere interdum grauius eſt, quàm hominē innocentem 54.69
Hominem flagitioſum non eſt licitum defendere 53.68
Homo non facile mutat mores. fol. 73.113
Honeſtas omni lucro præferenda 39.33
Honeſtatem violare an aliquo caſu ſit licitum 378.82
Honorē ſuum cuiuis defendere permittitur 63.92
Hoſpes turpius eijcitur, quàm non recipitur 25.4
Hoſtium maxima copia uiſa eſt quandoq; à pauciſſimis debellata 445.147
Humilitas fundamentum eſt fidei Chriſtianæ. 457.157

I

Identitas rationis quid in interpretationibus operetur 387.90
Ignarus præſumitur qui pauco tempore ſtuduit 541.53
Ignorantia eſt omnium errorum mater 29.14
Illicito vti vt ad licitum perueniatur, an liceat 418.126
Imaginatio in coitu prolis ſimilitudinem, aut diſſimilitudinem cauſas 208.92
Impetrans ſecundo indulgentiam à principe, debet facere mentionem de priore 85.151
Impoſſibile nihil eſt nobis à Deo præceptum 75.121
Impoſſibilitas excuſat ab omni executione 281.56
Impoſſibilia, aut quæ ſunt maximè difficilia ea non ſunt in poteſtate hominis 75.120
Impoſſibile neminem obligat, folio. 75.122
Impoſſibile, & difficile, æquiparari 74.119
Impudicitia reddit mulieres humiliores, & pudicitia inſignis reddit eas imperioſas 326.36
In maliuolam animam nō introibit ſapientia 646.5
In connexis delictis abſolutoria ſeu condemnatoria non extenditur de vno ad alium 664.41
Incontinentiæ remedia 74.118
Incontinētia mulierum nō eſt in cā nuptiarum: nā plures mulieres leguntur cōtinuiſſe q̄ viri. 322.33
Inceſtum ex matrimonio nonnunquam contingere 44.48
Incontinentia mulierum quandoq; excuſabilis eſt 326.35
Indefinita quando æquipolleat vniuerſali 126.223
Indiſtinctè volens caſum aliquem decidere neceſſe eſt vt in confuſionem labatur 521.33
Inducta ad vnū effectū non debent operari contrarium 120.215
Infirmo nuptiæ ſunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat 154.2
Ingratus non dicitur moraliter viuere 399.102
Iniuriam patienti qui non fert opē, ſi poteſt cenſetur fouere eum qui iniuriam facit 66.99
Iniuria vni de familia facta totam familiam lædit 57.78
Inſipientia nihil eſt peius aut periculoſus 29.13
Interpretationi ſanctorum inhærendum eſt 83.142
Inuidia in cultu vitanda in mulieribus 189.63
Iram diuinā in ſe prouocat, qui veritatem opprimi proſpiciens eam pro viribus nō tuetur. 629.117
Italiæ anguillæ comparatur, & quare 461.161
Iteratio auget delictum 85.150
Iudex debet eſſe virtute potens. fol. 625.109
Iudex debet in omnibus ſuis iudicijs diligenter veritatem inquirere 630.118
Iudex præſument teſtem eſſe ſuſpe-

ctum debet eum cautè ſuis dictis inuoluere 633.120

Iudex non propterea crudelis exiſtimandus eſt, quod flagitioſos puniat 55.72

Iudex debet habere ſalum ſcientiæ & cõſcientiæ alias mẽs eius diabolica eſſet & inſipida 612.90

Iudex quam opinionem ſequi debeat in iudicando 485.1

Iudex debet diligere occultum peccatorem ſicut ſeipſum 263.39

Iudex poteſt ex cauſa recedere à cõi opinio. & etiam à lege 575.70

Iudex poteſt præcipere litigantibus de poſſeſſione fundi ne eum fundum ingrediantur, metu ſcilicet futuri inter eos diſſidij 58.81

Iudex æqualiter ſe habere debeat in exequendo 678.48

Iudex redditur excuſabilis ubi exiſtẽs in dubio elegit opinio. quam ſua dictat conſcientia 645.4

Iudex tenetur occultum peccatorem abſcondere 262.37

Iudex põt cuiuis præcipere ne iter faciat ante domum inimici ob ſuſpicionem diſſidij 57.80

Iudex debet potius ſcãdalum permittere quàm veritatem omittere 629.116

Iudex an ſemper debeat iudicare ſecundum allegata & probata: an vt ſibi conſtat propriam cõſequi conſcientiam 934.121

Iudex tenetur partibus concordiam perſuadere 647.8

Iudex eccleſiaſticus non debet de facili concedere denuntiationẽ priuatam 264.41

Iudex malè iudicans quòd damnũ incurrat 621.102

Iudex debet eſſe non iuris nouator, ſed religioſiſſimus obſeruator. 486.4

Iudex communi opinione non informatus ſequatur text. legiſlatoris 643.1

Iudex & an quando poſſit licitè ſalarium recipere pro ſua iudicatura 614.96

Iudex eccleſiaſticus an abſque ſimõia poſſit exigere ſalarium pro ſuo iudicio à partibus litigantibus 614

Iudex ordinarius debet eſſe contentus ſtipendio principis 614.97

Iudex debet æquitatem & veritatem obſeruare & ſe iudicio diuino conformare 612.92

Iudex debet auaritiam cauere: eſt enim mater omnium vitiorum. 613.93

Iudex eccleſiaſticus an omnino cognoſcere debeat de re furtiua reſtituenda ſi via monitoria procedatur 284.59

Iudicans contra communem opinionem reputatur ignarus 485.3

Iudices & aduocati maiori præmio digni ſunt quàm prædicatores. 250.20

Iudici an & quãdo & à quibus liceat pro iudicatura eſculenta & poculenta capere 617.99

Iudices proniores eſſe debẽt ad abſoluendum

ſoluendum quam ad condemnãdum 54.70
Iudicis arbitrio remittitur inſpiciendum quæ ſint perſonæ miſerabile. 661.43
Iudicium non debet eſſe diuiſum: nec literæ monitoriæ poſſunt inceptum diuidere 284.60
Iudicium corruptum damnabilius eſt vſura 621.103
Iura variari circunſtantijs temporum & moribus hominum variantibus, non eſt inconueniens 80.133
Iuramentum de veritate dicenda non extenditur ad penitus occulta 272.46
Iuriſconſulto verba legis diligenter ſunt ponderanda 96.171
Iuriſconſultum breuem eſſe oportet in conſulendo 8.12
Iuriſperiti poſſunt dici philoſophi. 596.79
Iuriſperitus maioris eſt authoritatis quàm metaphyſicus. folio. 607.86
Iuriſperitus præferendus eſt medico 609.87
Iuriſperitus debet ante concluſionem integrum poſſeſſorem de primo ad vltimum conſiderare. 627.111
Iuſtitia quare ſimilitudine ſtateræ depingatur 622.104
Iuſtitia dicitur omnium virtutum præclariſſima 586.74
Iuſtitia in multo præualet medicinæ 587.75

L

Laici ſi boni ſunt, dicuntur eccleſiaſtici 82.139
Laici nõ poſſunt ſtatuere ſuper matrimonio 414.120
Laici poſſunt à clericis compelli vt veritatem dicant 261.34
Laicos meliores eſſe quàm clericos eccleſiam Dei deſtruit 81.135
Laruarum vſus an & quãdo ſit prohibitus 362.70
Legatis factis vxori quare adijciatur clauſula, donec caſtè & honeſtè vixerit 172.43
Leges aptari ſolent ad ea quæ frequenter accidunt 112.211
Leges non intelligens non debet eas allegare 523.34
Legis ratio multùm ad eius intellectum operatur 496.21
Legis ꝓpriũ eſt præcipere. 348.52
Legem nemo ſibi ita imponere poteſt, quin ab ea liceat ei recedere 133.228
Leno peioris dicitur conditionis quàm diabolus. 341.42
Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi 123.218
Lex ciuilis ad nil aliud tẽdit quam ad diuinorum præceptorum obſeruantiam 599.80
Lex ciuilis dicitur cum diuina concordare. 584.75
Lex Salica in Gallia 94.168
Lex quintus. ff. de do inter virum & vxorem. quibus caſibus procedat, vel non 311.22
Lex à ratione regulatur tanquam ab

ab anima 109.204
Lætitia reddit principem quandoque leuem ad illicitum concedẽdum: quo caſu conceſſio eſt habẽda nulla 682.55
Liber Speculatoris ab omnibus commendatur doctoribus 26.16
Libertas theſaurus ĩeſtimabilis. 26
Libido in ſene execrabilis eſt, & ſenex iuueni nubens dicitur fere trum ducere 155.5
Liberalitas nõ dicitur eſſe in homine neceſſitatẽ patiente. 213.97
Licitum non ſemper eſt honeſtum. 361.67
Linguæ lubricitas non eſt facilè ad crimen trahenda 27.11
Lites iudiciales euitãdæ sũt. 647.9
Literæ monitoriæ concedi poſſunt contra ſcientes detentorem rei alienæ, vt habeant rem po pala re 256.29
Literæ monitoriæ concedi non poſſunt, ut cognoſcens furem teneatur oſtendere 256.30
Literæ ſacræ non egent ſuppletioni bus 77.128
Literæ monitoriæ conceduntur contra teſtes quorum nomina ignorãtur vt habeant de veritate deponere 260.33
Literæ monitoriæ ſi ſint criminoſæ vel diffamatoriæ non obligant. 277.50
Literæ monitoriæ à concedẽtis intẽtione ſortiuntur effectũ. 281.55
Literæ monitoriæ non procedunt niſi pro occultis 275.48
Literæ monitoriæ non procedunt in coniuge nec in deſcendentibus: quia non coguntur ſeipſos prodere 273.47
Literæ monitoriæ vt vim habeant quibus indigent probationibus. 287.62
Literæ monitoriæ poſſunt ſic concedi vt etiam non ſolum alium ſed & ſeipſum quis teneatur indicare 262.36
Loquens ad aurem ſuper eo ſuſpicionem fraudis inducit 358.66
Luxuria eſt ſubſtantiæ temporalis deſtructiua 189.61

M

Magiſter nobilitatur per ſcholares, pater per filios, præſes per ſubditos 532.42
Magiſtri perſona debet erga ſuos auditores eſſe honeſta 527.38
Maritus deſiſtens ab accuſatione adulterij ob lucrum dotis, culpandus eſt 38.32
Mariti cautè procedunt in dotium receptione ne in reſtitutione dãnificentur 195.73
Maritus & vxor debent eſſe correſpondentis ætatis 161.19
Maritus poteſt poſt conſummatum matrimonium ingredi religionẽ propter manifeſtum adulterium vxoris 89.156
Marito non licet in vxorem atrocius ſæuire 40.36
Mariti caueant ne in receptione dotis promittant reſtituere augmẽtum ſeu antefactum 195.74

Maritus ſcienter ducens vxorē non cognoſcibilem cogi poteſt eam dimittere ſi de eius incontinentia conſtet 159.14
Marito legante vxori centum ſi vidualiter vixerit, & quinquaginta ſi nubat non tenetur illa quinquaginta reſeruare filijs primi viri 198.77
Maritus occidens adulterum an ſit puniendus 60.83.85.& 93
Maritum nihil tam lædit, quàm vxoris adulterium 38.30
Maritus adulterum cum vxore repertum in loco ſuſpecto poſt trinā denuntiationem ei ritè factā poteſt impunè occidere. 68.103
Maritus diuertere ab vxore debet, ſtatim atque eam adulteram eſſe intelligit 69.106
Maritus ob panis vncti comeſtionē multis verſiculis à iuuenibus deriſus, quid breuiter habeat reſpōdere 391.93
Marito liceātne conuocare amicos ad occidendū adulterum. 65.98
Maritus patiēter ferens vxoris adulteriū, præſumitur leno. 38.31
Maritus non debet locupletari cum iactura vxoris 199.80
Maritum corporis, ſui poteſtatem non habere 25.6
Maritus non debet tribus ex cauſis eſſe zelotibus 349.54
Maritus debet toti domui ſuæ dominari, & tam corporibus quàm bonis 308.19
Maritus adhibens iuuenem medicum procuranda vxore an ſit excuſatus 491.11
Maritus expellēs vxorem ſine cauſa, indignus eſt qui lucretur dotem, quam alias ex ſtatuto lucraretur 41.41
Maritus quandoq; expellit vxorē cauſa dotis non ſolutæ 42.45
Maritus vxorem adulterā cognoſcens etiam poſt peractam ab ea pœnitentiam quibus incommodis afficiatur 76.127
Maritus vxorem expellens ſine cauſa tenetur ei conſignare dotem. 41.40
Maritus quātūis ſit adulter, poteſt tamen adulterum cum vxore repertum poſt tres denuntiationes ritè factas occidere 69.104
Marito an liceat in foro conſcientiæ adulterum occidere 60.84
Maritus quia forma denūtiare poſſit ei quem ſuſpicatur eſſe adulterum vxoris ſuæ, ne cum ea colloquatur 67.102
Mater tutrix quæ propter ſecundas nuptias amiſit tutelā, an & quo caſu pœnitere poterit vt reaſſumat ipſam tutelam 177.51
Mater tenetur alere filium ſpuriū triennio 255.26
Matrimonij finis duplex, videlicet prolis procreatio, & fornicationis euitatio 157.10
Matri non creditur aſſerenti ſe ex adultero filium ſuſcepiſſe 45.50
Matrimonio ſedantur inimicitiæ 396.99

Matrimonium neceſſarium eſt vt fornicatio vitetur 251.21

Matrimonij ſubſidia & ſolatia cogitans non timet onera. 306.15

Matrimonium viro ſolamen eſt ob adiutorium quod præſtat mulier viro ſuo 247.17

Matrimonium laudatur ob amicitiam ex eo acquirēdam. 242.10

Matrimonium non eſt homini ſapienti ſeruitus 306.17

Matrimonium ſola libidinis cauſa cōtractum an ſit verum. 157.11

Matrimonium humano generi immortalitatem tribuit 234.1

Matrimonij commoditas aut voluptas non diſcernit nationem vxoris 414.119

Matrimonium ſpeciem eſſe ſeruitutis 255

Matrimonium dolo procuratum an ſit validum 230.120

Matrimonij bona tria ſunt, videlicet, fides proles, & ſacramentū: & vno deficiente, non tenetur matrimonium 157.9

Matrimonium inter abſentes contractum an errore diuitiarū vel pulchritudinis vitietur. 187.58

Matrimonium metu contractū nullum eſt, & à fortiori violentia. 228.119

Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur 24.2

Matrimonium à maioribus noſtris fuit approbatum & laudatum. 136.5

Matrimonium eſt laudabile quia concernit publicam vtilitatem, & multiplicationem humani generis 245.14

Matrimonium ratione inſtitutoris dicitur digniſſimum, item ratione loci & temporis 235.3

Matrimonium laudabile dicitur propter delectationem quam cōtinet 235.4

Matrimonium non debet claudicare 219.107

Medicinæ ars non eſt legali æquiparanda 594.78

Memoria dici poteſt inordinata & fatua 495.18

Mēdacij peccatum grauiſſimum eſt & contra naturam 314.25

Mens & voluntas teſtatoris eſt in teſtamentaria diſpoſitione conſideranda 653.18

Mens contrahentium ſemper eſt inſpicienda potius quam verba. 654.20

Mens rectrix eſt diſpoſitionum. 651.15

Mercator vix poteſt Deo placere, cū abſq; mendacijs vix poſſit negotiatio talis exerceri 539.30

Mercator dum eſt in actu mercantiæ eſt vt perſona miſerabilis habenda 660.29

Meretrix ea dicēda eſt, quæ ſe duobus aut tribus quæſtus cauſa cō miſcet 83.145

Meretricum raptus an ſit punibilis 253.23

Metaphyſici an ſint Legiſtis præſerendi vel æquiparandi 606.85

Milites contingit dupliciter itinerare more ſcilicet priuatorum, et tunc ſoluere debent ut priuatæ: et more armatorum, & tunc modus eis indictus ſeruetur 439.142
Milites & belligerantes dicuntur diuinæ iuſtitiæ executores, ut à multis annis præteritis uiſum eſt 434.139
Milites Galli aut Chriſtiani in multis differunt à Turcanis. 436.140
Minor an poſſit doctorari. 493.14
Miranda canunt ſed non credenda Poetæ 516.28
Modernorum exempla nos mouent ad matrimonium 237.6
Monachi clauſtra egreſſi, oĩm hominum nequiſſimi ſunt 72.112
Monitus nolens ſe corrigere habẽdus eſt pro ethnico & publicano 87.153
Monitorijs factis ſi moniti non pareant quid agendum 282.57
Mores hominum ſæpe mutantur. 162.21
Mors ſeruituti anteponenda. 25.7
Mortem famæ poſtponendã. 39.34
Mulieres non eſſe admittendas ad regimen ciuitatis 26.59
Mulieres perſæpe ſolens à principibus illicita impetrare: qua propter talis conceſſio antequã exequatur conſideranda. 682.56
Mulier otioſa & ſua habens commoda facile præſumitur luxurioſa. 301.8
Mulier multum poteſt ægroto viro prodeſſe 405.107
Mulier in uno uitioſa non eſt omnino damnanda 327.37
Mulierum incontinentia 31.19
Mulieris prudentia multum mederi ſolet vitijs maritorum. 317.29
Mulier ex adulterio mariti lucratur augmentum dotis 347.50
Mulieres munitis gaudet prærogatiuis quæ non ſunt in uiris: & ſi ipſæ (vt faciunt viri) ſcribere auderent, viros ipſos confunderent. 393.95
Mulier excedẽs curioſitatẽ pulchritudinis aut veſtium & ſimiliũ uanitatũ facile decipitur 353.59
Mulier tertiò nubens præſumitur rubrica & incontinens. 167.35
Mulier vidua nubens intra annum luctus efficitur infamis, ſimiliter & vir eam cõcupiſcens. 176.48
Mulier ob adulterium perdit oẽ ius quod habet in marito. 89.158
Mulierum impudicitiam quãdoq; conuenit diſſimulare. 376.80
Mulierem imperfectiones notantur 93.165
Mulieres in Eccleſia ſancta, in domo dæmones, bubones in feneſtris, picæ in porta, capre in hortis. 401.104
Mulierem quæ à viro aufugit propter eius ſæuitiam, tenetur vir etiam abſentem alere. 40.38
Mulier nobilis impudicè viuens perdit nobilitatem. 34.23
Mulier ut plurimum diligit illum qui florem ſuæ virginitatis habuit 171.41

Mulieres quare fucamentis vt prohibentur 205.88

Mulierum incontinentia non eſt ſemper illis aſcribenda 328.38

Mulierum proprietates 92.163

Mulieres dicuntur plus in coitu delectari quàm viri 325.34

Mulieris bonæ beatus vir. 244.12

Mulierum incontinẽtia viris aſcribenda 351.56

Mulierum ſtultitiam morbum eſſe contagioſum 29.15

Mulierẽ nihil tam dedecorat, quã adulterium 37.29

Mulier dans dotẽ bipertitam, vide licet centum in pecunia, & centum in veſtibus, an illa eadẽ marito defuncto recipiet 193.71

Mulier inuito marito nocturna cõuiuia frequẽtãs, vel extra domũ pernoctãs põt repudiari. 356.64

Mulieres in pleriſq; deterioris eſſe cõditionis q̃ viros, & in pleriſq; melioris conditionis 92.164

Mulierum inconſtantia non eſt à viris nubere volentibus conſideranda. eſt enim proprium humanæ naturæ 321.32

Mulieres prohibentur ingredi quaſdã capellas eccleſiarum. 63.166

Mulierum impudicitia multis rõnibus eſt viris imputanda. 377.81

Mulieris pulchritudo in quibus cõſiſtat 210.93

Mulierem doctam ducere periculoſum eſt 215.101

Mulierem caſtigans operam ludit 71.108

Mulier regno p̃fici debet. 94.167

Mulieres quare ſint molles. 72.111

Mulieres vt plurimum ſtultæ eſſe. 27.10

Mulier nobilis nubens cum ruſtico & ex eo filios procreans, an ad illos tranſibit matris nobilitas. 164.26

Mulierũ malitia notatur. 90.162

Mulierem dicere fœtorem lecti fatuum eſt 404.105

Mulieres multæ viſæ ſunt prudentes, & ſuis viris bona conſilia dediſſe 316.28

Mulier hæres inſtituta ſi intra annum luctus nubat indignam ſe reddit hac inſtitutione, & ea priuari debet 176.49

Mulierum curioſitas poteſt rei domeſticæ iacturam magnam inducere 189.62

Mulier multùm quandoque iuuat virum in quærendo & ſeruando diuitias 405.106

Mulier peccans cum alio viro credens ſuum mortuum, qua pœna mulctabitur 173.45

Mulieres quare facilius inducũtur ad matrimonium, quàm viri. 24.3. & 37

Mulieri licet à viro diuertere ob nimiam eius ſæuitiam 40.37

Mulierum genus communiter auariſſimum 212.95

Munera excæcant oculos ſapiẽtum & mutãt verba iuſtorum. 616.98

Multa habens quandoque multis eget. 300.7

Naturæ

N

Naturæ limites modicũ tranſgrediẽs non eſt vituperandus 353.58
Natura gaudet æqualib. 163.24
Natura cuiuſque actus attenditur ex origine rei, non ex accidente. 108.202
Natura humana prona eſt ad malum ab adoleſcentia. 392.94
Natura paucis ac uilibus uti lætatur 299.6
Neceſſitas non poteſt legis doctorẽ angere 538.49
Neptunum fruſtrà accuſat qui iterum naufragium facit 84.146
Nobilitas parẽtum non põt filiorum tenebras excludere. 427.133
Nobilitas faſtum, faſtus litem parit & arma: Lis odium, carpunt hæc tria mortis iter. 648.172
Nobilis præſumitur liberalis. fol. 424.130
Nobilitatis fauor magnus eſt. fol. 426.132
Nobilitas & ruſticitas in quo differant uel cognoſcantur. 424.129
Notitia totius uix haberi poteſt niſi diſtinctis & cognitis eius partibus 517.30
Nouitas regni nouitatem legis inducit 453.154
Nubendi facultas quibus decenter conueniat 154.1
Nubere intendens, cauere debet à ualde diuite 184.54
Nubere non eſſe utile, diſputatur ex quorundam opinione 23.1
Nubere melius eſt q̃ uri. 73.115
Nubere eſſe utile communior eſt opinio 287.64
Nubere cum affini prohibetur niſi cauſa publicæ utilitatis, & cum ſummi pontificis diſpenſatione. 226.117
Nubere uicino melius eſt quàm extraneo 224.113
Nulla fides pietasq; uiris qui caſtra ſequuntur 549.60
Nuptiarum iteratio inhoneſta dicitur, nec laudabilis 224.31
Nuptias ſacerdotibus magna ratione ſublatas, maiore ratione eſſe reſtituendas ex ſententia Papæ Pij. 81.134
Nuptiæ non debent eſſe coactæ, nec uiolentæ; tales enim ſolent malum parere exitum 225.114
Nuptijs nihil hominibus eſt utilius, eſt enim ſeminarium generis humani 234.2

O

Occidẽs aliquem in ludo mitius eſt puniendus, quàm qui dolo ſè occidit 65.97
Occidens alium ſe defendendo, quãuis modum inculpatæ tutelæ excedat, mitius tamen puniendus eſt. 64.95
Officiũ publicũ per partialitatẽ potentũ exercens peccat. 470.173
Onera matrimonij faciliter à ſapiẽte feruntur 303.12
Onus matrimonij an ſit adeò timendum, vt ipſius matrimonij intentum impediat 297.2

Opera

Opera multa ſunt falsò alijs aſcripta, vt Vergilio, priapiſmus &c. 397.100

Opienſes volunt mulieres nudas uidere antequàm eas deſponſent. 206.89

Opinio doctoris lege roborata præponenda eſt opinioni ſine lege. 489.8

Opinio Imperatorum non poteſt dici communis. 569.69

Opinio communis ut particulari præponatur debet eſſe lege fulcita. 496.20

Opinio unius doctoris ſancti ſacræ ſcripturæ authoritatibus munita præferenda eſt cōmuni. 557.66

Opinio antiquorum ſæpiſſimè emendatur à modernis. 490.9

Opinionum differentium illa ſequēda eſt quæ eſt iuriū amica. 644.3

Opinio quando dicatur communis. 487.5

Oppoſita iuxta ſe poſita magis apparent. 4.7

Ordinem difficiliorem eſſe inuentione. 8.11

Ordinis diligenter obſeruati quanta ſit utilitas 5.9

Ordo uerborum reducitur ad ordinem intellectus 132.227

Oſculum libidinoſum peccatum eſt mortale, et an ſit ſufficiēs ad inducendā dotis priuationē. 416.26

Oſculum par eſſe dicitur adulterij. 374.78

Otia ſi tollas periere cupidinis arcus 301.9

Otium ſine literis mors dicitur. fol. 304.13

P

Papa an poſſit diſpenſare ſuper matrimonio. 86.152.& 161

Papa debet id prius facere quod alijs iubet 448.149

Papa poteſt diſpenſare cum coniugato ut beneficium ſimplex tenere poſſit 88.154

Papa magiſtraliter loquens poteſt communem opi. confundere, non obſtātibus quorumcunq; etiā doctiſſimorum opinionib. 499.25

Papæ factum Dei factum reputari. 88.155

Papinianus cuius ingenium ab imperatore extollitur mortuus eſt iuuenis. 492.13

Parentum aſſertio de filijs quid operetur 47.56

Parentum vita an filijs nocere debeant 247.16

Parricidij legem quare Solon non tulerit 48.16

Paritas in matrimonio quare ſit attendenda 163.22

Partialitas in ciuitate eſt ſicut uermis in caſeo 461.160

Partialitas iuſtitiam impedire ſolet, per quam tamen iuſtitiam regna conſiſtunt 462.164

Partialitas an ſit peccatū. 416.122

Partialitas opus eſt ſatanæ, quod ab omnibus Chriſtianis in baptiſmo abiuratum eſt 428.134

Partialitatis cauſa communiter eſt fauoris auiditas quæ peſſimæ eſt conſe

consequentiæ 465.188
Partialitatis peccatum qualiter ſit puniendum 461.175
Partiales & factioſi à curijs princi pum ſunt expellendi ne alios inficiant 474.177
Partialis dicitur in tanto animæ periculo eſſe quanto eſt hæreticus. 471.174
Pater ſtuprans filiam indignus eſt nomine patris, quemadmodum filius manus inferens patri indignus eſt nomine filij 48.60
Pater an teneatur dotare filiam ſpuriam 255.27
Patri parcitur qui non patefecerit conſpirationem filij contra principem 48.59
Pauperies ſi læta uenit, ditiſſima res eſt 298.5
Pax certa præualet ſperatæ uictoriæ 649.13
Peccans per iracundiam mitius eſt puniendus 63.94
Peccatoris occulti propalatio potius licentiã inducit peccandi quàm emendæ 263.38
Peccatum fornicationis reperitur, tam in veteri quàm nouo teſtamento punitum 315.27
Peccatum quandoque impedit ueritatis deciſionem, & agnitionem 646.5
Pecunia fideiuſſor eſt futuræ neceſſitatis 212.96
Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præſumitur animum habere malefaciendi 614.95
Periuro amplius non creditur. fol. 85.150
Perſona miſerabilis lite pendente poſſit mutare litem 662.38
Perſona quæ per ſe non poteſt ſtare in iudicio an dicatur miſerabilis 661.36
Perſonæ miſerabiles dicuntur eſſe ſub protectione iudicis eccleſiaſtici. 666.44
Perſonæ miſerabili fauendum & patrocinandum eſt etiam ſine ſalario 660.31
Perſonis miſerabilibus nõ eſt in p̃iudiciũ aliarũ fauẽdũ. 660.28
Perſuadere minus malum an ſit licitum ut maius euitetur. 297.3
Perſuaſio nimia quandoq; habetur loco compulſionis 328.39
Picturas curioſè inſpicere uitioſum eſt 211.94
Politiæ gratia neceſſe eſt nubere uel religionem intrare 249.19
Pœna mortis nemo plectendus eſt ex ſolis coniecturis quantumuis vrgentibus 67
Pœna mortis ob crimen debita quibus caſibus poſſit uitari aut in longius tempus trahi 49.62
Pœnæ ſecundò nubentium an hodie ſint in totum ſublatæ 198.78
Pœnæ ſtatutæ contra ſecundo nubentes hodie procedunt contra viduas luxurioſas 173.46
Pœna delinquentium medicinæ appellandæ ſunt 55.73
Poetarum proprium eſt mentiri. 398.101

Pontifices multi hodie ſunt in multis reprehenſibiles, et paucos ſanctos audiuimus in cælis, licet ſanctiſs. uocetur in terris. 449.150
Poteſtatem malis artibus acquiſitã bonis moribus adminiſtrari difficile eſt 472.176
Poteſtatis plenitudo nõ debet exerceri niſi diſcretionis claue præmiſſa 683.58
Poteſtatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem 683.57
Puella uel vidua patiens ſe ſtuprari an eo ueniat puniẽda. 252.22
Pulchritudo ſemper eſt in magnitudine corporis, formoſitas in magnitudine et paruitate. 208.91
Pulchritudo non debet virum à nuptijs impedire, imò potius nubenda eſt formoſa quàm deformis 412.117
Preces & pretium æquiparantur. 329.40
Præceptum, non occides, declaratur per ius ciuile 61.86
Pretio aliquam corrumpens, dicitur uim intuliſſe 339.41
Princeps quandoq; plus voluntate quàm ratione mouetur. 681.52
Principis rigor magnum perſæpe patriæ inducit detrimentum. 462.163
Princeps non debent petentium inuerecunda inhiatione ſic conſtringi ut non concedenda tribuant 681.53
Principum indebita reſcripta præſumuntur per importunitatem conceſſa 661.54
Principum reſcripta an ſemper ſint in executionibus obſeruanda. 678.49
Principum negotia ſine ſubditorum odio tractare impoſſibile eſt 455.55
Principibus licet à communi pro pace & repub tuenda gabellas & alia pedagia recipere. 619.100
Prĩcipio malo inchoato, malũ cõſueuerũt exitũ inducere. 228.118
Priuilegij ſcholarium gaudere uolens qualis eſſe debeat. 547.57
Probatio & fides teſtium tota in iudicis arbitrio 638.122
Probatio uincit præſumptionem. 312.23
Probationem, qua reus crimen à ſe diluere conatur, non oportet ſemper eſſe apertam, ut is abſoluatur 52.66
Probatio admittitur contra filium quòd non ſit legitimus, quamuis conſtante matrimonio ſit natus. 47.55
Prodere ſeipſum nemo tenetur. fol. 266.42
Prohibentur multa non quia mala de ſe, ſed ad malum inducentia 362.69
Prolixitas orationis quæ incommoda afferat 10.17
Propalatio virtute literæ monitoriæ facta an poſſit iudicialiter corã ipſo propalante legi. 285.61
Prudentũ & ſapientum dicta non carent ratione, & legis vim habere

bere dicitur 602.82
Prudentis viri eſt unumquodque examinare prout natura requirit 394.96

Q

QVALITAS non eſt ſine ſubiecto, quemadmodum nec motus ſine termino, nec acceſſorium ſine principali 137.230
Qualitas cõiugum quæ eſſe debeat 222.112

R

RARA quæque pretioſa ſunt. fol. 46.52
Ratio eſt naturæ munitio. 497.22
Ratio naturalis quid legibus & veritati afferat 497.23
Ratione adiuncti conſequitur quis ex perſona alterius quod ex ſua non poſſet 663.39
Receſſus à iure cõmuni eſt odioſus, & reditus fauorabilis 658.25
Regina Ioanna decapitari fecit maritum ſuum, quia non erant pares 163.23
Regula ꝙ magis dignum trahit ad ſe minus an procedat etiam non obſtante maioritate minoris dignitatis 664.40
Regula quòd communis opinio eſt ſequenda limitatur ubi eſſet in terminis quæſtionis quæ agitatur 577.72
Regula, Quos Deus coniunxit, &c. patiatur limitationem 89.159
Regula ꝙ ſtãte doctorum uarietate ſequatur cõis opinio, recipit plures ampliationes 524.15
Regula ꝙ communis opinio ſequenda ſit multa limitatiões recipit 555.64
Regulas iuris ignorãs in latã culpam eſſe dicitur, ſecus de fallentiis ſeu limitationibus 656.22
Regulæ iuris in dubio adhærẽdum eſt & pro ea in iudiciis pronuntiandum 656.21
Regulis iuriſconſultorum non ſubiacent quæ ſpiritu Dei acta ſunt. 83.143
Rei unius una definitio eſt. 98.177
Relationem ſecretam propalare an quis cogatur virtute literæ denũtiatoriæ uel monitoriæ 270.45
Reprehenſione dignus non poteſt alios commodè reprehendere. fo. 346.49
Repetitio eiuſdem rei eſt improbanda 10.19
Res iudicata habetur pveritate & tribuit ius nõ habẽti. 625.110
Res publica ſine matrimonio ſtare non poteſt: Spurii enim & naturales non faciunt rempublicam 245.15
Res parui pretii non ſunt uia monitoria exingendæ 276.49
Rerũ diuinarum contemplatio magnũ ſeruo Dei iucunditatem inducit 307.18
Rempublicã melius eſt per diuites regi, ꝗ̃ per pauperes. 408.113
Res citius in pecuniam, quàm pecunia in rem conuerti uidetur. 188.60
Rempublicam defendentibus deſignatus

gnatus dicitur locus in cælo. fol. 433.137
Rem quanque ex fine ſuo indicari. 121.216
Requiſita in iudice ſex ſunt. folio. 612.91
Ruſticum dicere nobilem, aut econtrà indecens eſt & ineptum. 163.25

S

SAcerdotum multitudo eos contemptibiles, eddit 46.52
Sapientum multitudo eſt orbis uigor & ſanitas 548.58
Scholaris debet ſeptem habere conditiones 544.55
Sciẽtiã & diuitiæ vix ſimul poſſideri poſſunt 303.11
Sciẽtia tot habet inimicos quot ſunt ignorantes 451.151
Scientia cuiuſq; rei ex cauſis illius potiſſimum acquiritur 107.199
Scientia in oĩ ætate eſt acquiſibilis nec eſt ætas ad hoc ſera. 546.56
Scientia non acquiritur niſi cum labore & diligentia 540.51
Scientia logicalis non eſt ad iuſtitiæ obſeruationem neceſſaria. 604.83
Scientia dialectices non eſt legiſtæ neceſſaria 605.84
Senectus eſt tantum apta nuptijs, quantũ bruma meſſibus. 156.6
Senes lucẽ experiẽtia, iuuenes aſtutia et ingenij ſagacitate. 494.17
Senes in quo differant à iuuenibus in materia cõſultatiõis. 495.19
Senectus inhabilis eſt ad ſtudium. 488.7
Senex vxorem ducens, dicitur potius mortem ducere, quàm uxorem 155.3
Senectus æquiparatur morbo. fol. 155.4
Seni quare nubere non conueniat. 159.13
Senibus decet uiduitas 166.30
Sententia lata per iudicem pecunia corruptum eſt ipſo iure nulla 621.101
Sententia lata breui tempore præſumitur defectuoſa 623.106
Sententia arbitri contra duos quorũ unus eſt clericus & alius laicus, an virtute cõnexitatis in duobus procedat 665.42
Sententia contra communem opinionem lata non ſemper dicitur iniuſta 577.71
Simulatum nõ ſolet eſſe diuturnum. 207.90
Soboles prima communiter ex ſecundis nuptijs iacturam patitur 167.33
Societatem bonorum eſſe expetendam 30.16
Socius inducens ſocium ad prodigendum bona ſua, tenetur ei uti li actione 30.17
Solutiones ad argumenta quales ſoleãt ab imperitis dari. 103.191
Speciei uni proprium non poteſt alteri ſpeciei conuenire. 125.222
Speculatori adhuc iuueni commiſſa fuit cauſa arduiſſima 493.15
Sperma retentum efficitur uenenum 76.125

Spiritus

Spiritus peruerſus difficilè corrigitur 388.92
Spurij & naturales non faciunt rempublicam 245.15
Stante ſtatuto quòd debeat poſitionibus cum iuramento ſimpliciter reſponderi, poteſt talis reſponſio modificari 279.54
Stante doctoris uarietate cui illius opinionum ſtabitur. 513.26. *uſque ad nu.* 34. & 35
Stante opinionum ambiguitate aut diuerſitate, inſequenda eſt mens legis 644.2
Stante ſtatuto quòd mulier ſuccedat marito in bonis gratia dotis q̄ſitis, nihilominus debet illa reſeruare filijs primi mariti. 197.76
Stante dubio diuerſis vijs vtendum eſt diuerſis cauſis exigentibus. 668.47
Stantibus paribus probationib. quibus ſtandum ſit 657.24
Stāte opinionum dubietate ſtādum eſt ſaniori & ſanctiori, & pugnādum eſt pro veritate. 647.7
Stante ſocietate an filia ſocij dotabitur ex bonis communibus. fol. 203.83
Statutum in uno eorum quæ paribus paſſibus ambulant, ſtatui debet & in altero 102.189
Statutum peccati nutritiuum inualidum eſt 415.121
Statutum quo continetur quemcunque homicidam capite plectendum eſſe, quā interpretationem recipiat 66.101
Statuti diſpoſitio procedere poteſt etiam in caſu ficto ſi caſus uerus & fictus æquiparentur. 387.91
Statutū quòd mulier lucretur augmentum dotis, intelligendum eſt pro parte pro qua dos ſoluta eſt. 196.75
Stuprator tenetur alere & educare prolem eſt ſtuprata genitam. 254.25
Stuprator quibus habeat ſatisfacere 253.24
Stylus Romanæ curiæ fundari ſolet in iure communi 260.32
Subiecta talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant 136.229
Superabundantia diuitum & eccleſiarum deberet eſſe fomentū pauperum 191.65
Supplicium pro ueritate pati melius eſt, quàm beneficium pro adulatione 681.51

T

Teſtes in iudicijs producti caueant debent ne partibus, ſed ueritati faueant 631.119
Teſti ſingulari, ſi nobilis ſit, poteſt fides adhiberi 639.123
Teſtatoris uoluntati contrauenieus dicitur pietatis iura uiolare. fol. 654.19
Timor communis iungit ſeparatiſſimus 467.171
Totum infert quamlibet ſui partem 143.233
Tradita in ſcholis diſcutienda ſunt in cameris & practicanda in curijs 534.45

Traianum

Traianum imperatorem eductum fuiſſe ex inferis 89.160
Tutor tranſigere non poteſt de iniuria illata patri pupilli, aut ipſi pupillo, cùm talis iniuria eis de decus affert 39.33
Turpes vxores, macellariorum tabulis aſſimilantur 204.86
Tyranno an ſit tanquam præpoſito diſcolo parendum 466.170

V

VEniæ facilitas malos ad peccandum proniores reddit. 56.75
Veneno aliquem aggreſſus, puniendus eſt, tametſi non moriatur, qui uenenum ſumpſerit. 42.44
Venter mero æſtans facilè diſpumat in libidinem 354.60
Venter pinguis pinguem ſenſum facit 540.52
Verba nonunquam à propria ſignificatione detorquẽda, ut euitetur ſenſus abſurdus 105.194.106
Verba ſecundùm ſubiectam materiam intelligenda 141.232
Verba in diffinitionibus propriè accipi debent 96.180
Verba uno & eodem contextu comprehenſa, ſunt pariformiter intelligenda 102.188
Verborum ſuperfluitas uitanda. 9.15
Verba interpretationem aſſumunt ex natura actus 130.224
Verba ex qualitate eius perſonæ, ad quam diriguntur, temperanda 9.14
Verba oſcura in legendo ſunt euitanda 529.39
Veritas diſputando inuenitur. 2.4
Veritas dicitur in omnibus principatum habere 628.112
Veritas nimium altercando amittitur 1.1
Veritas examinata ſeſe exerit 3.5. & 8.
Veritas omnia uincit, nec ab aliquo lædi poteſt 629.115
Veritatis vix maxima 628.114
Veritas mater ē iuſtitiæ. 628.113
Veritas fuco verborum non indiget 9.13
Veritatem in totum tacere quandoque expedientius eſt quam imperfectè dicere 217.183
Verum non poteſt ex falſis concludi 602.81
Verum præſumitur eſſe, quod communiter accidit 112.210
Vetulā reformare difficilimum eſt, iuuenem autem formare facilè. 169.37
Viciſſitudo rerum iucunda eſt, & nouitas commendationem habet 213.98
Vidua ſecundò nubens habens ex primo uiro filios non poteſt ſecundo marito dare in dotem plus q̃ uni ex filijs primi matrimonij 176.47
Vidua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam 176.34
Vidua pōt impetrare à ſuperiore licentiā nubendi impunè 178.52

Vidua grauius peccat ſe proſtituendo, quam uirgo 171.42
Vidua ſecunda nupta ſemper ſolet primi mariti facta obijcere, licet etiam infeſtiſſimus 171.40
Vidua uel pupillus an paupertate non concurrente dicantur perſonæ miſerabiles 661.35
Vidua dici poteſt illa quæ caret marito licet nunquam fuerit nupta: uel quæ habet maritum ſed inutilem, uel bannitum, uel abſentem 660.30
Vidua tutrix nubendo ſecundo uiro perdit tutelam, niſi defunctus aliter diſpoſuerit 177.50
Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur priuilegium clericale 170.38
Viduæ, pupilli, pauperum & ſimiliũ perſonarũ cãæ qualiter ſint in dubio decidendæ 659.27
Vir diues, ſanus, carens ſobole propria & fraterna non prohibetur cuicũque uoluerit mulieri nubere 218.104
Vir debet præcauere ſi nubere intendit mulieri alienæ. 216.102
Vir quare timere debeat accipere mulierem formoſam 204.85
Vir nubere uolens cum filia uirgine conſiderare habet ſi ſit bene educata 226.116
Vir uitioſus non põt cõmodè uxorẽ pro æquali uitio redarguere Turpe enim eſt doctori cum culpa redarguit ipſum 382.85
Vir ducẽs diuitem cauere debet ne ob dotis reſtitutionem filios proprios nudet 188.59
Vix uxorem ſibi parem accipiens laudatur, licet cõtrariũ faciens non ſit uituperandus. 406.109
Virginitas mulieris attrahit ad ſe unicorum 395.98
Virgines quare plus appetere dicũtur coitum q̃ uiduæ 171.39
Viris potius aſcribenda eſt inconti nentia q̃ mulieribus 338.47
Viro quandoque expedientius eſt uiduam accipere quàm uirginem 406.110.
Viro ſeni neceſſaria eſt uxor, ſed ſibi ſimilis 406.108
Virtus dicitur tenere medium, & habet duo extrema uitioſa: unũ in deficiẽdo, aliud in ſuperabundando 320.31
Virtus pietatis dicitur ineſſe plus mulieribus, quàm uiris, & ideo illæ dicũtur citius ſaluari quàm uiri 319.30
Virtus ſine pecunia non multum probatur 408.112
Vitæ tenor conſcientiam offendit. 653.17.
Vitijs in mores tranſeuntibus remedium nullũ adhibere poteſt. 84.147
Vitium maius eſt in forma, quam in materia. 108.201
Vitium zelotipiæ multum nocere poteſt in matrimonio 348.53
Viuere ſub tyrannide dicitur qui libere uoce bonum publicum defendere impenditur 461.162

Vocans aliquem bonum hominem poteſt iniuriarū teneri. 373.76
Voluntas teſtatoris potius interpretatur ſecundum ius commune quàm ſecundum conſuetudinem 659.26
Vxor ſequi dicitur uiri ſui conditionem 664.27
Vxor quæ diuertit à uiro propter eius ſæuitiam, nō tenetur redire ad uirum, niſi ille cauerit de non offendendo eam. 40.38.& 42
Vxor cuius qualitatis debet uirum exigere 218.105
Vxor adultera multas, ut ſuas curioſitates & uoluptates impleat, cautelas adinuenit 193.69
Vxoris cædes deteſtabilior eſt quouis alio homicidio 42.43
Vxoris curam habere debent præcipuæ tria genera perſonarum. 375.79
Vxorem ſe accepturū ſi quis ſimpliciter iurauerit: intelligitur mediante dote congrua 43.46
Vxores uiri ſeruire debēt ex præcepto Dei 94.167
Vxorem adulteram dimittens, an poſſit aliam ducere. 69.107.& 123.& 140.& 144.
Vxoratus in multis præferendus eſt non uxorato 241.9
Vulgi dictis non ſemper ſtandum eſt, quia perſæpe ſine ratione loquitur 400.103

INDICIS FINIS.

CLARISSIMI IVRECONSVLTI DOMINI IOANNIS DE NEVIZANIS, CIVIS ASTENSIS,

SYLVA NVPTIALIS:

NVPER AB EODEM AVCTA ET RECOGNITA, in qua ex quæſtione, An ſit utile nubere, pluri mæ quæſtiones in Practica quotidie occurrentes, non dum examinatæ, copioſa breuitate enucleantur.

ARGVMENTA.

1 *Veritas nimium altercando amittitur.*
2 *Clamores immodicus in diſputationibus maxi mè uitandos.*
3 *Diſputationes moderatæ non ſunt improbãdæ.*
4 *Veritas diſputando inuenitur.*
5 *Veritas examinata ſeſe exerit. & num.* 8.
6 *Dubitatio in ſingulis non inutilis.*
7 *Oppoſita iuxta ſe poſita magis apparent.*
9 *Ordinis diligenter obſeruati quanta ſit utilitas.*
10 *Emendans ſubtiliter ab alio factum, non minus eſt laudandus quàm ipſe author.*
11 *Ordinem difficiliorem eſſe inuentione.*
12 *Iuriſconſultum breuem eſſe oportet in conſulendo.*
13 *Veritas fuco verborum non indiget.*
14 *Verba ex qualitate eius perſonæ, ad quam diriguntur, temperanda.*
15 *Verborum ſuperfluitas vitanda.*
16 *Breuitatis commendatio.*
17 *Prolixitas orationis quæ incommoda afferat.*
8 *Aduocato verboſiori iudex poteſt indicere ſilentium: & ei-*

dem non parenti mulctam dicere.
19 *Repetitio eiuſdem rei eſt improbanda.*
20 *Breuitati quatenus ſtudendum.*
21 *Diuiſio fieri debet per ſpecies oppoſitas.*

1 QVIA†ut diſputando ceruicosè & ſophiſticè ueritas obumbratur, glo.in clem.ſæpe. verſ.exceptiones,de uerb.ſign.l.ea eſt natura.ff.de reg.iur.cum ſimi. Socin. lib. iiij. conſil.j.num.2.hinc Petrarcha epiſtol. vj. temerariūm,& xj. ecce dicit quòd nimis altercando ue-
2 ritas amittitur. & Lactantius in ij. Diuinarum Inſtitut. quòd ueritas à uulgo ſolet uarijs ſermonib. diſſipari.†Et nihil recte geritur ſi cum clamore uincitur. ca. Oſius.de elec.l.j.in fi.C.de ſtud.liberal.lib.xi.Bal.in c.licet.iij. not. de tranſlat.epiſ.Lucas de penna in l.j.C. de profeſ. qui in urb.Conſtāt.l.ij.dicens ſe expertum,quòd ueritas facilius inuenitur ſtudio ſcripturæ, quam diſputatione uerbali quæ uix pōt abſq; tumultu procedere,facit Purpur.in rubr.C.de ſumma Trini.col fin.& Spec.in tit.de requiſ.conſil.col. fin. dum refert Clementem Papam, qui nolebat quòd aduocati irent ad allegādum in uoce. & illud Apoſtoli ad Romanos xiij.Nō in contentionibus &c. Gilbertus in procemio Oeconomicæ, incip.Seuerinus,dum ponit differētias inter Philoſophū & Sophiſtam:qui licet diſputare neſciat, litigare tamen non deſinit. Amadeus in dialogo de Amicitia.chart.xiiij.in fi. inueſtigando quandoque uocabulorum diſceptationem. Codrus ſermo.vij. char.iij Politianus cēturia prima.cap.lxxvij. dum quærit, an debeamus dicere Vergilius,an Virgilius. & tamen uocabulorū diſceptatio pertinacib.relinquenda eſt, ſecundū Tull.quē refert glo.in rub.ff.ſol.matr. Iaſ.in §. ſit itaque. col.ij.inſti.de act.Baueria Inſtitut. de teſtam.col. iij. Ideo Mirandula cōtra Aſtrologos.lib.v.cap.xij.ad fin.dicebat, quòd contra ſtolidas opiniones non eſt diſputandum.pro quo ad Heb.iij.Et contra uerboſos noli contendere uerbis.gl.in l.ij.ff.de alien.iud.mut.cau.fac. Nec meretur audire ueritatem, qui fraudulenter interrogat. Hieron.ſuper

per Ezechielem faciūnt quæ dicam infrà pro Legiſtis contra Medicos.† Sic econtrà, moderatè diſputando, ut Do- 3
dus in Apolog.contra fratrem Samuel.char.vij.non inutiliter exercentur ingenia facit Grego. Nazian in titu.de moderandis diſput.Imò & Saluator noſter in templo ſedebat in medio Doctorum,audiens & interrogans eos.Lucæ.ij.ante fin.† Et ſic diſputando facilius ueritas inueni- 4
tur.l.numerū.§.miſta.ff.de muner. & hon.l.cū quidā.vbi Iaſ.vj.not.ff.de lib.& poſth.prima uerba tex.in authē. ut def.ſeu funer.in l.Offilius.de leg.iij.in l.ij.§.his legibus. ff.de orig.iur.in l.diui fratres.ff.de iure patron.in l.proximè. ff. de his quę in teſt. delē.c.j.de eo qui ſibi & hær.ſu. maſc.ubi Præpoſ.col.j.ſubijcit quòd ubi emergit grande dubium,non debemus paſſim reſpondere: ſed ponderare, & diſputare articulū.quod bene debent uotare cōſulētes, ſecūdum eum facit Barba.in c.paſtoralis.§.quoniā.col.iij. de reſcrip.Calcan.conſi.vij.col.j.Ponzinibius in tract.de lamijs.col.j.†.Quia ueritas ſæpius examinata magis ſplen 5
deſcit in lucem.c.grauem.35.q.ix.glo.antepe. in cap.cum Ioannes eremita.de fide inſtr.Iaſ.in l.iubemus.C.de iudi. colum. ij. Spec. in tit.de aduoca.§.nunc tractemus. not. viij.quia uirtus in infirmitate perficitur.ii.ad Corinth. xij. c. non omnis.v. q.v. & uexatio dat intellectum Eſaiæ xxviij.Hoſtien.in ſumma de pœnit.& remiſ.§.quæ interrogationes.col.3.hinc dicebat Leonardus, quē refert Cacia lupus in trac.de modo ſtudendi.char.v.uerſi.octauo conſulo.quòd nihil eſt quod ad res ſubtiles cognoſcendas atque diſpiciendas plus ualere poſſit,quàm diſputatio. Et propterea ſępe dicebat Bald.quòd uiam ferro aperit,qui per contraria tranſit.ut per eū in l.precibus.C.de impub. col.v.uerſ.modo contra.& in l.ſi pecuniam.ff.de condict. ob.cau.Collegium Bononienſe in conſ.quod incipit,Ad eradicandā.col j.facto in q.præcedentiæ canonicorum & monachorū.Curtius Senior conſ.50.col.ii.Et inquit Philoſophus in 3.Metaphyſ.quòd ueritatem inquirētes,ſine dubitatione ſimiles,ſunt neſcientibus quò ire debeant:& in 7.Et hic quòd nō ſufficit uerū dicere niſi etiā cauſa falſitatis aſſigneē,& in j.Topic.potētes ad utranq; partē dubitare

De utilitate diſputationis, adde Ponzinibium in trac. de Lamijs. col. i. ubi allegat Aug. 23. q. vi. c. vides. ubi ratio vincit per diſputationis pugnā

cribrum ueritatis,ſuauiſſimus animæ cibus,nihil habẽs ingrati.Hadrianus Papa noſter in Quolibetis quæſtio.iij. col.j.poſt Hieron.dicit,quòd nihil certius deprehenditur eo quod diſputationis dente teritur. Bene facit Petrus Marſius in commento Cicer.de officijs,char.ij.dum laudat Dialecticam & diſputationes Socratis.Et inter cæteras rationes quibus lex Mahumeti dãnatur, una eſt:quia de lege ſua diſputari uetuit, ne eius falſitas detegeretur Papa Pius epiſt.vij.char.4.& xv.& xxvij.cùm doceat Apoſtolus, Omnia probate,quod bonum eſt tenete.c.ſancta. xv.diſt.uerſi.inter ſcripta. Albertanus lib.ij.de prudentia col.fi.& in rub.de probatione amicorum & dicit Fortunius in l.iuriſgentium.col.xxxix.ff.de pac.quòd Cato Stoica inueſtigatione ea ſæpe ſentiebat.quæ a uulgo diſſentirent,& ea quidem ueriſſima.hinc Salomonius in repet. §.reſponſa.inſtit. de iure nat.char.x.dicit, quòd communes opin. naſcuntur, creſcunt, ſeneſcunt & intereunt in ſcholis:quia ibi de eis frequenter diſputatur. Igitur in præſenti quæſtione diſputatiuè procedendo ordinem obſeruabimus, ne contingat quod de Rubricis feudalibus dicit Io. Blanchi.in Summa. char.fi.col.j.cap.quoniã Iaſ. ante præludia feudalia.col.ij.cap.quæ ſit.& ibi Claud.in Spec.col.j.dicentes quòd non ſunt bene ordinatæ.Franc. Tigrini multa bona ſcripſit,ſed diſquaternata.Ang.in l.ſi quis ſeruo. ff.de ſol. & de tractatu Paridis de ſyndicatu,dicebat Picus, & dicit Hyppol.in l.unius. §. cogniturum. in fi.col.xiij.ff.de quæſ.quæſt.quòd ille tractatus eſt ſolénis, ſed malè ordinatus.† bonum itaque conſiſtit in ordine,ſecũdũ Auguſ.& alios quos refert Lucas de Pẽna in l.ij.circa prin.C.de proxi.ſac.ſer.in lib.xij.quia ſcire quid facias, & neſcire quo ordine facias,non eſt perfectæ cognitionis, ut inquit Bal.in proœm.ff.orum,in prin.qui plura adducit:& eum refert Iaſ.in l.Gallus.in ij.lec.in.§.idẽ credẽdũ. col.ij.ff.de libe.& poſthu.& in proœm.ſui cõmẽti de iure emphyt.pro quo plura Anto.de Prato in tract.de ſecũdis nupt.char.iiij.col.3.& char.vij.colum.4.Brunus Aſti. in tracta.de forma, quando aliquid cenſeatur traditum pro forma. concluſ.xv.in char.xl.columm.iij.Barba.in ca.

Diſputationis elegans definitio.

Ordo.

9

cũ dilecta.vbi Moder.in Apoſtillis,col.x.de reſcrip.Greg. Nazianzenus in tract.de moderandis diſputationib.pag. ſeu col.x.frater Iſido.de regimine prin.lib.j.c.vj.& Nauis ſtultifera char.cxliij.de corrupto ordine,& quæ referuntur in proœ.Cõſiliorum pro Monachis contra Canonicos,de præcedenti. quod incip.præcide, & quæ ibi Augu ſti.Canon in ſcrutinio dictorũ cõſiliorũ hinc dicit Lãcel. in l.nemo poteſt.col.v.ff.de legi.quòd qui nõ ꝓcedit ordinarè, dicit ponere habenam in cauda.de quo Fulgoſ. reprehendit Odoſ.in l.mora.col.5. ff.de uſur.& ubi non eſt ordo,ibi eſt confuſio.Roch.de conſuet.char.xxvii.col.j.facit Philoteus Achilinus.in procem.ſui Viridarij char.ij.& dicit Ang.in l.j.§.nũc uideamus.ff.de oper.no.nun. la piu bella coſa del mondo ſi è l'ordine,ſine quo nihil poteſt cõmendari: coſa ſenza ordine,ſi è a modo de uno Zabaldone.Et dicit Aret.conſi.lxvij.diligenter & maturè.colum. j.quòd ſapientis eſt ordinare,ſecundũ Philoſo.ij. Metap. Inſequemur igitur ordinem Pontificis in c.ſi diligenti.de fo.cõp.ubi Maria.col.vij.ult.not. & in c.litteras.de reſtit. ſpo.cũ ſi.ut Portius in §.ſingulorũ.col.ij.inſt.de rer.diui.& Cur.ſenior conſ.lvj.ſuper eo.4.col.uerſ.his ſic præmiſſis. ſcilicet referendo fundamẽta partis cõtrariæ.Et ſic quòd non ſit utile nubere.Deinde ponã fundamenta ꝓ opin. quã teneo.ſ. Eſſe utile nubere.Poſtremo reſpondebo ad fundamenta adducta in oppoſitũ: quia,ut dicit Iſidorus, quẽ refer Spec.Viridarij.li.j.c.clxxxvii.in prin.quòd prius noſtra firmemus,deinde obiecta confutemus.Nec excandeſcant nobiles & honeſtæ matronæ,prout expertus iam dici, ſi in prima parte aliqua contra mulieres adducam: quoniã iſte eſt mos diſputãtium:ut patet ex prædictis, & ex exẽplis quæ refert Longolius in ſua defenſione habita Romæ,quæ incip.quòd char.xxj.dum loquit de Carneade,Phauorino,& alijs & char.xxiiij.& char.xvij.dũ loquitur de Cicerone,quia ex oppoſito in ultimis æquè præualent.l.pacta nouiſſima.C.de pac.quæ melius memoriæ retinetur.Card.in Clem.j.col.iij.de reliq.& uen.ſanct.Plura contra uiros adducam,adeò ut cum Syluam hanc contra mulieres uiri inducere uoluerint, inſpiciãt & ibi quæ

uiros

uiros attingunt:& potius ſilendi,quàm loquẽdi materiam
adinuenient.Quicquid ſit, nihil niſi maiorum noſtrorum
dicta in ſceleſtas & irrationabiles perſonas inuenies: con-
tra morigeratos uerò & laudabiles,uerbum nullum.Quo
modo ergo quiſpiam mihi ſuccenſet cùm etiam ſim me-
rus relator?ergo excuſandus.gl.in l.Gallus.§. idem creden
dum.in uerbo.pronepos.ff.de lib. & poſth.cũ ſim. ut infra
dicam,relationi in tantũ uacaui, quòd ſi aliena dicta dele
rentur, charta alba remaneret. facit frater Thomas Illyri
cus de poteſtate Papæ,char.iiij.Et ſi ſolùm adduxiſſem ea
quæ faciunt pro mulieribus,potuiſſet lectori ſuſpicio ſu-
peruenire,prout in ſimili miratur Aret. conſi. clxv. ſicut.
col.x.uerſi.uenio ad ultimũ. uel mihi dici, ꝙ ſi ſciuiſſem
quæ cõtra eas ſcripta ſunt,nõ ita de facili pro eis enũtiaſ
ſem.Nequaquã enim fugienda ſunt,quæ priores diſſerue
re:uerum enitendum,ut melius quàm illi dicamus. Nam
præter ita in medio ſunt ipſis autẽ oportunè uti, ſingula
cõuenienter argumentari,recteq; diſtinguere, hoc ſapien
tis eſt.Sunt Verba Iſocratis in oratione panegyrica,incip.
illos.char.i.pro quo l.i.§.ſed neque ex multitudine. C. de 10
uet.iur.enuc.ubi † qui ſubtilites factum emendat,laudabi
lior eſt eo qui primus adinuenit.cõcordat c.ſi Apoſtolico.
ante fin.de præben.lib.vj.gloſ.in auth.de mand.princip.in
princip.in uerbo, in ſuo.Fortunius in repe.l.legitima.col.
ij.ff.de pact.Paul.de Caſt.in l.ſi.filius qui patri. ante fi.ff.
de uulg.& pup.ubi dicit,quòd prætor præponebat edicta
declarãtia Ius ciuile.Laur.Valla in proœm.vj. Elegantia-
rum,Quinimò loquens à ſeipſo,corripitur tanquam glo-
rioſus.Ioan. vij. ex quo nil dictũ quin dictum prius. Alex.
de Neuo contra iudæos fœnerãtes.col.xxvii. & nil ſub ſo-
le nouũ.Policraticus in proœm.licet plura relicta uidean
tur.Bald.in prologo Decret.col.j.Et ſi noua inuenire non
potero,ſat erit,teſte Salomone, ab aliis inuenta,uel cultu
reddere blandiora,uel accumulatione huberiora,ut iuuẽt
& proſint cuicunque etiam faſtidito ſtomacho grauiorũ
lectione.Sæpe enim poſt mancellum & adipem,etiam blã
diſſima oluſcula & fluuiales piſciculi appetibiles ſunt. &
rarò quòd qui inſiſtit inuentioni,poſſit uacare ordinatio-

11 ni.& contra.† & difficilor eſt ordinatio, quàm inuentio ſecundum Fel.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtit.in fi.facit Bal.in c.litteris.iij.not.de reſcrip.hæc enim eſt quę honorem fecit Accurſ.Spec.Io.Andr.Bar Alex.Iaſ.Felyn. & alijs qui hunc ſtylum ſunt ſecuti.ut infra dicam loquẽdo de authoritate Io.And.quoniã dicta aliorũ cõplexi ſunt ordinatè. Et ita etiam dicit Petrarcha epiſt.vij.quid agẽdum.dum dicit,imitandas apes ex diuerſis floribus legentes mella.& ſic erit dulcis rerum miſtura bonarum Fel.in c.cum dilecti.in fi.col.v.de accuſat.Non tamen quòd uelim uti longa recitatione,quia eſſet faſtidioſa,& infidelis, & ſuſpecta,ut ſolet culpari de hoc Barb,quem infra referam. ſufficit enim referre in ſubſtantia.l.fi.C.de precib.imper.off.pro ut diſputando reſumimus argumẽta aducẽtantis ſolùm in effectu.Fel.in cap.& ſi conqueſtus.de ſimo.colum.fi.Petrus de Leſnaudiere in tract.de Doct.iiij.par.q.xlvij.& contra reſumentem totum ut quandoquę licet, ſecundũ Igneũ in rep.authen.ex cauſa.col.lx.dicã infra char.fi.uide Morum deridentẽ in repet.Vtopiæ.char.14.Et multa magna breuiter ſunt dicenda,ſecundum Felyn.in procem.Decret.Allegando Valerium: quod eſt artificioſum,multa ſcilicet comprehendere ſub exiguo.Calcan.conſi.lvij.uiſis conſilijs.in princ. ubi allegat Io.And. in procemio Nouel.facit idẽ Io.And.in cap.j.de ſacro nõ
12 iter.† Et ita etiam faciunt conſulentes,quos opus eſt præcipue uti breuitate,& ſubſtantialiter loqui ſecundũ Aretinum conſi.xxxv.uiſo. columna j.qui idem tradit conſi.lxxvj.diligenter,in prin.& cxix.procedendo.Et conſil.ſuo vj.incip.uiſo inſtrumento.& liij.diligenter,col.j.dicit, ꝙ qui rectè conſulunt,ueniunt ad rem ſine multiloquio, & ſine truſis,& generalibus quæ ſolent apponi ornatus cauſa,ne parùm multa ſcire uideantur:nec incipiunt ab ouo gemino,ſecundum eum conſ.clxiij.ſicut.col.vij.Et debet aduocatus eſſe parcus in uerbis,in allegando pauca & bona.glo.in proœ.Regularum Cancellariæ.not. in ca.tales, xxiij.diſtin.quia ad ueritatem probandam multis uerbis opus non eſt,ſed efficacibus.glo.& Ioan.And.in cap.cum ſit.de æta.& qualit.Et dicit tex.in l.ita uulneratus.c.fi.ff.

ad

ad l.Aquil.una contentus ero.pro quo facit.l.ſi quis obre
pſerit.ff. de falſis.ubi Alber.& facit Bal.in l.precibus.C.
de impub.& al.ſubſt.dicã inf.loco ſuo,quia ueritatis ſim-
plex oratio & dicit Codrus ſerm.v.incip.de pulchriore.
char.j.quòd † ueritas non quærit fucum,non pigmenta, 13
non cincinos: nec indiget ueritas uerborũ adminiculis.l.
j.C.ſi ut ſe ab hæred. abſt.& conſiſtit in paucis.c.odi.23.
q.j.c.non mediocriter.de conſec.diſt.v.Et qui mauult do-
ceri,quàm deludi,rem quærit,non uerba: qui durus autẽ
& indocilis eſt,moneri nequit, niſi uerborum illecebris.
Hinc dicimus quòd† uerba ſunt ſunt emittenda ſecundũ 14
qualitatẽ perſonæ cui diriguntur.gl.in d.procœm.Regula
rũ Cancellariæ,arg.c.diffinimus. in fi.xviij.q.ij.& Grego.
in Paſtorali,ſecundum qualitatem auditorum debet for
mari ſermo doctorũ,& ſecũdum eã intelliguntur.l.plenũ.
§.Equitij.ff.de uſu & hab.Iaſ.in l.ſtipulatio iſta.§.hi ſunt.
ff.de uerb.obl.ij.col. ubi.ponit ſex ſimilia in l.diẽ functo.
ff.de offi.aſſeſ.in l.ſi fundũ ſub cõditione. §. qui fundũ. ad
fi.ff.de leg.j.not. in c.quãuis.col.xlvij.de pac.lib.vj. Corſ.
ſingu. lvj.ſub uerbo.cõditio perſonæ.incipit,aliquis pro
mittit.Hippol.in rub.C.de proba.col.v.Bonif.in tract.de
nobilitate.iij.par.not.lvj.Quoniam ſapiens ex paucis mul
ta intelligit.gl.in authen.de conſangui. & uter.fratri.§.j.
in uer. opinari.imò & d.Lælius de Gabrielibus intellige-
bat ad motum labiorum de quo mentionem facit Bar.l.j.
col.ij.ff.de uerb.obl.† Et propterea non debemus in ſer- 15
monum folijs gloriari.c. Melchior.j. q.j.quia multitudo
oneroſa nihil habet honeſti.§.fi.in authen.de referendar.
Imò in multiloquio non deeſt peccatum.c.& ſi Chriſtus.
de iureiur.propterea ſuperflua debent reſecari.§.quibus.
in j.conſti. Codicis.& C.qui ad.in l.fi.quæ incipit,ut uer-
borũ inaniũ captiones.hinc Bart.Bal.& alij.in l.Gallus.§.
quidam rectè.ff.de lib.& poſth.reprehendunt Scæuolam
de ſuperfluitate: quia paucis ſemper agendũ eſt.l.j.ff. de
præſcript.uerbo.maximè in claris.Aret.conſ.cliiij,cõſul-
tatio.ſecundũ Philoſo. iij.Rhetor.ubi Cice.ad fi.† Breui- 16
tas eſt delectabilis auditoribus ; quia ſenſus auditus inter
omnes ſenſus eſt ualde attediatiuus : quia gaudent breui-
tate

tate Moderni,ut etiam ſyllabam unam non neceſſariam non apponant gl.j.in l.j.ff.quod metus cauſa conſ.ut latè Petr.de Leſnaudiere in trac.de Doct.4.parte,q.j.poſt medium. Paris de Puteo in tracta.de ſyndicatu.char.v.de exceſ.aduoc.in princ.Et propterea Oldr.conſi.xvij.quidã clericus.col.6.inuehit contra Prouinciales, qui uolũt ſcripturam longam:quia ſæpius res minus eſt intellecta longitudine,quàm obſcuritate narrationis,ſecuudum Cice-
17 ronem in primo Rhetor.facit † quia longitudo ſcripturæ ſæpe inuoluit mentem legẽtis.Aret.conſ.83.quia multa poſt princi.& 103.breuitas.& 134.breuitate nec ſuperfluis agendũ eſt.in l.hęc ſtipulatio.§.diuus.ff.ut leg.nom. cau.& fruſtrà multiplicamus ſermones.l.pediculis.La-
18 beo.ff.de aur.& argen.leg.† Et propterea ſi aduocatus ſit nimis longus,poteſt ſibi iudex imponere ſilentium,&,ſi non obediat,eum priuare officio aduocationis.gl.in l.ex ea cauſa.ff.de poſtul.quam ſingul.dicit Petrus de Leſnaudiere.& Paris de Put.in locis prædictis. Iaſon in l.j.ff. de offic.aſſeſ.col.j.ubi Niger colum.3.maximè quando alius
19 aduocatus iam plenè dixit:† quia repetitio eſt ſemper reprobanda.l.ampliorem,quæ eſt fin.in §.refutatorijs.C.de appell.quoniam adiectione non indiget plenitudo.capit. bene quidem.96.diſt.& ſuperuacuis laborat impendijs, qui ſolem certat facibus adiuare.c.ſi omnia.vj.q.j.& ſecundum Prouerbium.Hetruſcum,dicuntur uendere ſolẽ de menſe Auguſti.Curtius Senior conſi.63.antiquiſſimo. colum.final.uel ſolem lucerna oſtendere.Morus in repetit.Vtopiæ char.ij.facit illud Horatij,in ſyluam ne ligna feras: de quo Eraſmus parte prima,Prouer.cccccclv.& in 4 parte, Prouer.cxxx.ubi allegat Ouidium Elegiarum: Quid folia arboribus, pleno quid ſydera cœlo, In freta collectas alta quid addis aquas? reique demõſtratæ demõſtrationem addere fruſtrà eſt l.j.in § fi.ff. de dot. præleg. Salomon.in repet.v.reſponſo.char.viij.inſtitu.de iur.nat. facit illud, Rem nulli obſcuram,noſtræ nec uocis ègentem facit Buſtus in Defenſorio montis.in 3.parte.ij.trac. in princ.ubi etiam allegat Hieron.contra Rufinũ,Ea quæ taces,omnes flagitant: ad ea reſpondẽs quæ nullus requirit.

rit.& ſit iniuria illi q prius dixit.l.ii.C.de epiſ.aud. At alij dicunt quòd in ſuperfluis nõ proditur,niſi flatus, Bal.lib. ii.conſil.c.factum ſuper quo. col.ii. & uerba perdere leue eſt:quod reperitur,cenſetur magis ualidum & famoſum. l.j.C.de emend.cod.l.fi.§.ſed neq; diem. C. de vet.iure enuc.ubi dicitur,quod quandoque unius etiam deterioris ſententia poteſt in aliqua parte maiores ſuperare, & magis integrum eſt iudicium quod plurimorũ ſententiis con firmatur.lxiiij.diſt.c.extra conſcientiam. in ultimo prolo go epiſtolarum Pauli ad Ro.Vbi Paulus ad eos ſcribit,nõ quod minus accepiſſent à Petro,ſed ut duobus Apoſtolis atteſtantibus eorum corroboraretur fides. Alexand. lib. iiii.conſ.l j. cum dicatur. in princ. Landr. in addit. ad primum conſilium Bart.& quæ ſuper abundant, implent ciſternas ſapientum. Bald. in l. fin.ad fi. C.de iure emphyt. facit cap.bonæ.de confir.util.uel inuti.l.non ſolent. ff. de reg.iur.Scrutinium char.lxxxix. & quomodo toleretur ſuperfluitas, Marian.Socin.in c.ſignificantibus.col.j.de lib. ob.Maleretus in tract.de elect.char. xliiii.col.iiii. † Item 20
intelligere prędicta quãdo in breuibus poteſt declarari intentio uoluntatis:l.j.§.j.ff.de hæredib.inſtit.l. uerbum uolo.ubi Bald. C.de fideicom. poſt glo. aliàs ſecus, ne propter breuem ſermonem ſtemus in æquiuoco.l.ita fidei. ff. de iur.fiſc.Barto.& Bald.in l. ſi quis intentione ambigua. ff.de iudic.quia obſcurus fio,dum breuis eſſe laboro. gl.in procem.ffórum,in §.penul.in uerb.compendium in l.teſtamentum.C.de teſtam. quia ſic ſtudendum eſt breuitati, quòd nullum damnum fiat intelligentiæ.Hiero. quem refert Nata.in clem.ſæpe. de uerb. ſign.col.xvii.eſt in v. notabili.latè Barb. in cap.poſtulaſti.col.vi. de foro compet. ubi dicit,quòd per compendium nõ debet deueniri ad diſpendium.cap.qualiter.el ij.ad fin.de accuſa. propterea dicimus,quòd qui clarius exprimit,nõ utitur ſuperfluitate. l.j.in fi.princ.C.de curat.fur.Felyn.in c. quoniam. col.ix. ubi Decius col.j.de inſtitut.Burgos in c.cum cauſa. col.j. de empt.& uend.gl.in j.Regula Cancellariæ. Et quis non poteſt nimis clarè loqui,ad tollendum ſophiſticas dubitationes,ſaltem propter ſimplices & ignorantes.l.fin.C.de

indic.uid.tol.Decius in c.ſignificatibus.de appell. in conſi.cxiii.col.ii.Hippol.in l.j.§. ſi ſeruum quaſi . col.vi.ff.de quæſt.Gammarus in tract.de extenſione.col.xxxii. Igneus in repet authen. ex cauſa.colum.xxxiii.bene facit textus in l.cum uirum . ante fin.C. de fideicom. ubi ultra uerba teſtatoris, adducuntur adhuc probationes ad declarandum illius uoluntatem,maximè ſi ſumus in materia quotidiana, quia tunc eſt plenius attingendum.l.legaui. ff.de liber.leg.cum ſim.ut Cacialupus in repet.c. j.de feu. cog. in primis uerbis. Peruſ.in præfatione repet.c. ſi pater. de teſtamen.lib.vj.Anch. in princip. rub.de regul.iur.lib.vj. Cepol.in auth. ſed nouo iure. colum.x. C. de ſeru.fugiti. Igneus in repet.auth.ex cauſa.colum.iii. C.de liber. præter.Barto.in l.apertiſſimi.C.de iudicijs, & hæc cumulatio ſeruiet in exordijs Conſiliorum & Lecturarum, quantum ad omnia contenta in hoc libro. & quæcunque dicta & facta mea ſubmitto iudicio & correctioni ſanctæ matris Eccleſiæ,cum proteſtatione, de qua in c. damnamus. ante fin.de ſumma Trini.& fide cathol. quia ſine præiudicio loqui intendo cuiuſcunque rectius ſentientis.l. Claudius Felix.ad finem.ff.qui pot.in pign.hab.etiam quantũcunque iuuenis,imò anniculi, exemplo Auguſtini in cap. ſi habes.circa medium. xxiii. quæſt.iii. Et ne ſine diuiſione procedamus propter illius utilitates.Iaſ.in rubr. inſtitut.de act.in fin.Galiaura.in l.ſtipulationum quædam. in
21 ii.not.ff.de uerb.obli.† quę ut ſit bona,debet fieri per ſpecies oppoſitas & contrarias: ut animalium aliud album, aliud nigrum.Iaſ.in §.actionum.primo not.inſtitu. de act. & debet eſſe bimembris ſiue reducibilis ad bimembrem, ſecundum Angel.in §.omnium. Innoc.inſtit.de act. Barb. in c. quoniam §. in alijs. ii. not. ut lit non conteſt. Luc.de Penna in l.omnes.col.j.C.de decur. lib.x. Beſutius in repet.l.re coniuncti.colum.j.Et ſic debet fieri per membra, non per fruſtra. Bald.in l.j. ff. de procurat. in ſecunda lectura.in princi.ne dicamur facere de uno ceraſo duos bolos.contra Lancel.in l.ſi donatione.col.ii. C.de collat. Et tu qui uis intrare examen,uide diuiſionem Beſutij in d.l. re cõiuncti.colum.j.& ſi uis diuidere gloſſam per fruſtra, uide

uide unam diuiſionem Iaſ.in l.j.C.de inſtit.& ſubſtit.col. ii.ſuper gloſ.in uerb.manifeſtum Bald.in repet.l. Celſus. col.xi.uerſi.uenio nunc ad gloſſam.ff. de uſucap. impreſſa poſt ſuum tit.de præſcrip. Et eſto memor expedire partes per uiam oppoſitionis uel quęſtionis, ut perlegentes ſextum Decretalium. Ego autem in diuiſione huius Syluæ, nō obſeruabo iſta requiſita:ſed ponam unam diuiſionem gratia commodioris allegationis,exemplo patrisfam. qui diuidit fundum gratia commodioris culturæ quæ non inducit rerum pluralitatem Iaſ.in l. re coniuncti . col.xxix. uerſ.non obſt.etiam ſi diceretur.de leg. iii. Diuido igitur in ſex libros æque principales.in primo,adducam nouem fundamenta tenentium quòd non ſit utile nubere, ſubdēdo modum arguēdi in iure.In ſecundo,nouem ampliationes cum unica limitatione ad eorum concluſionem,quòd non ſit utile nubere . In tertio,fundabo intentionē meā, eſſe utile nubere per duodecim argumenta, inſerendo materiam Monitorialium.In quarto, reſpondebo ad fundamenta & ampliationes tenentium oppoſitum,ſubiungendo quomodo poſſent ſedari partialitates.In quinto,ponā quomodo debeat ſe iudex continere in iudicando : & ibi plenè ponam regulam cum ampliationibus & fallentijs, quòd tenenda ſit communis opi.inſerendo puta de authoritatibus aliquorum doctorū.In ſexto , ponam quomodo intelligatur quæſtio eſſe dubia,& quomodo tunc debeat iudex iudicare,& obedire reſcripto principis : & de præcedētia Doct.& Medici.& de priuilegijs miſerabilium perſonarum,& de ſibi aſcribentibus dicta aliorum. Et cur potius in ſex libros,quàm in tres,& de dignitate & prærogatiua numerorum, uide per Baptiſtam Egnatium in racemationibus.char.c. & ſeq.dū enumerat ſingulos dies hebdomadæ,& in tabula Clau. ſuper Lucam de triplici uiatore,in uerb.numerus.& in tabula Macrobij.& Io.Montoloniū in Promptuario Iuris.ultra quos de binario Auguſt.Canonicus in ſcrutinio.ch.vj. de ternario Philelph. in epiſt.Auſonius Gallus in ſuo lib.Epigrammatum, in c. de ternario.not.in c.tu bibe. Gilbertum in quæſtione . ii. Oeconom.Philip.char.xij.& ante eum frater Lud. Viualdus

Operis diuiſio.

dus in Opere regali, de laudibus triũ Liliorum. q.ii. uerſ. nono quia prolixum. ubi enumerat lxxiiii. laudes huius numeri Vldar. Zaſius in oratione incip. nõ poſſum. de qua ternario, Codrus ſerm. vi. char. ii. Abb. Zacharias ĩ ſerm. concil. Piſani, in fin. ii. char. ubi de duodenario. de quinquenario, Bald. in procem. Rex pacificus. col. vi. de ſenario Io. Montaigne in tract. de bigamia. char. iii. ſecunda parte. & in oratione Nicolai ad Alexandrum Papam pro Lucenſibus. incip. uereor. col. ii. Codrus ſerm. iii. char. ii. de ſeptenario, frater Ludouicus Viualdus in tract. de ueritate contritionis. char. cxxxiii. Gel. lib. iii. cap. x. Varro Gallicus in tract. uulgari exhortationis pacis. chart. xvii. Curtius Iunior in præfatione ad ſuum tractatum Feudorum, incip. optaui. col. j. dicens reputatur alijs perfectior, ſed nihil allegat.

ARGVMENTA.

1 *Nubere non eſſe utile, diſputatur ex quorundam opinione.*
2 *Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur.*
3 *Mulieres quare facilius inducantur ad matrimonium, quàm uiri. & nume. 12.*
4 *Hoſpes turpius eijcitur, quam non recipitur.*
5 *Matrimonium ſpeciem eſſe ſeruitutis.*
6 *Maritum corporis ſui poteſtatem non habere.*
7 *Mors ſeruituti anteponenda.*
Libertas theſaurus inæſtimabilis.
8 *Hominem omnium quæ creata ſunt, eſſe nobiliſſimum.*
9 *Mulieres non eſſe admittendas ad regimen ciuitatis.*
10 *Mulieres vt plurimum ſtultas eſſe.*
11 *Linguæ lubricitas non eſt facile ad crimen trahenda.*
13 *Inſipientia nihil eſt peius aut periculoſius.*
14 *Ignorantia eſt omnium errorum mater.*
15 *Mulierum ſtultitiam morbum eſſe contagioſum.*
16 *Societatem bonorum eſſe expetendam.*
17 *Socius inducens ſocium ad prodigendum bona ſua, tenetur ei vtili actione.*
18 *Fœminarum inconſtantia notatur.*

19 *Mu-*

19 *Mulierum incontinentia.*
20 *Gaudium longæuitatis cauſa eſt.*
21 *Caſus dementis, correctio eſt ſapientis.*
22 *Fama bona theſaurus eſt ineſtimabilis.*
23 *Mulier nobilis impudicè viuens perdit nobilitatem.*
24 *Factum infectum fieri non poteſt.*
25 *Adulterium natura turpe eſt.*
26 *Amicus noſter dici non poteſt, qui ſaluti & famæ noſtræ inſidiatur.*
27 *Adulterarum finis qualis vt plurimum eſſe ſoleat.*
28 *Accipere iniuſtè, q̄ poſtea in pios vſus cõuertamus, nõ licet.*
29 *Mulierem nihil tam dedecorat, quàm adulterium.*
30 *Maritum nihil tam lædit, quàm vxoris.*
31 *Maritus patiēter ferens vxoris adulterium, præſumitur læno.*
32 *Maritus deſiſtens ab accuſatione adulterij ob lucrũ dotis, culpandus eſt.*
33 *Tutor trãſigere non poteſt de iniuria illata patri pupilli aut ipſi pupillo, cum talis iniuria eis dedecus affert.*
Honeſtas omni lucro præferenda.
34 *Mortem famæ poſtponendam.*
35 *Adulterium matris in contumeliam filiorum uerti.*
36 *Marito non licet in vxorem atrocius ſæuire.*
37 *Mulieri licet à uiro diuertere ob nimiam eius ſæuitiam.*
38 *Mulierem quæ à uiro aufugit propter eius ſæuitiam, tenetur uir etiam abſentem alere.*
39 *Vxor quæ diuertit à uiro propter eius ſæuitiam, non tenetur redire ad uirum, niſi ille cauerit de non offendendo eam. & num.42.*
40 *Maritus vxorem expellens ſine cauſa, tenetur ei conſignare dotem.*
41 *Maritus expellens vxorem ſine cauſa, indignus eſt, qui lucretur dotem, quam aliàs ex ſtatuto lucraretur.*
43 *Vxoris cædes deteſtabilior eſt quouis alio homicidio.*
44 *Veneno aliquem aggreſſus, puniendus eſt, tametſi non moriatur, qui venenum ſumpſerit.*
45 *Maritus quandoque expellit uxorem cauſa dotis non ſolutæ.*
46 *Vxorem ſe accepturum ſi quis ſimpliciter iurauerit: intelligitur mediante dote congrua.*

47 *Dotis*

47 *Dotis cauſa poſſitne coram iudice eccleſiaſtico agitari.*
48 *Inceſtum ex matrimonio nonnunquam contingere.*
49 *Adulterio nati aliquando excludunt legitimos à ſucceſſione eis debita.*
50 *Matri non creditur aſſerenti ſe ex adulterio filiũ ſuſcepiſſe.*
51 *Filius in matrimonio natus, p̃ſumitur potius legitimus quàm ex adulterio natus.*
52 *Sacerdotum multitudo eos contentibiles reddit.*
53 *Rara quæque pretioſa ſunt.*
54 *Fœtus facilius concipitur concurrente utriuſque ſemine, quàm ex ſolius maris ſemine.*
55 *Probatio admittitur contra filium quòd non ſit legitimus, quamuis conſtante matrimonio ſit natus.*
56 *Parentum aſſertio de filijs quid operetur.*
57 *Fratres ex diuerſo ſemine natos, ferè ſemper eſſe diſcordes.*
58 *Filius à patre delatus ob delictum morte expiandum, mitius puniendus eſt, quàm ſi ab alio accuſaretur.*
59 *Patri parcitur qui non patefecerit conſpirationem filij contra principem.*
60 *Pater ſtuprans filiam indignus eſt nomine patris, quemadmodũ filius manus inferens patri indignus eſt nomine filij.*
61 *Parricidij legem quare Solon non tulerit.*
62 *Pœna mortis ob crimen debita quibus cauſis poſſit uitari, aut in longius tempus trahi.*
63 *Confeſſus in tortura, non præcedentibus iudicijs ſufficientibus ad torturam, non eſt condemnandus.*
64 *Confeſſio eius qui iniuſtè incarceratus eſt, non eſt ſufficiens ad eum condemnandum.*
65 *Confeſſio extorta in quæſtione nullis præcedentibus indicijs habita, non poteſt reddi valida ex indicijs poſt quæſtionem ſuperuenientibus.*
66 *Probationem, qua reus crimen à ſe diluere conatur, non oportet ſemper eſſe apertam, vt eis abſoluatur.*
67 *Confeſſus ſe occidiſſe, ſed ad defenſionem ſuam, an ſit condẽnandus ſi non probet defenſionis cauſa occidiſſe.*
68 *Hominem flagitioſum non eſt licitum defendere.*
69 *Hominem nequam occidere interdum grauius eſt, quàm hominem innocentem.*

70 *Iudices proniores eſſe debent ad abſoluendum, quàm ad condemnandum.*
71 *Delicta eſſe punienda.*
72 *Iudex non propterea crudelis exiſtimandus eſt, quòd flagitioſos puniat*
73 *Pœnæ delinquentium medicinæ appellandæ ſunt.*
74 *Flagitioſis hominibus parcens, bonis nocet.*
75 *Veniæ facilitas malos ad peccandum proniores reddit.*
76 *Femina à multis maribus appetita, diſcordiarum vehemens cauſa eſt.*
77 *Agnatorum unum offendens, totam agnationem lædit*
78 *Iniuria uni de familia facta totam familiam lædit.*
79 *Adulterum poſſe impune occidi, cur ſtatutum ſit.*
80 *Iudex poteſt cuius præcipere ne iter faciat ante domum inimici ob ſuſpicionem diſſidij.*
81 *Iudex poteſt præcipere litigantibus de poſſeſſione fundi ne eum fundum ingrediantur, metu ſcilicet futuri inter eos diſſidij.*
82 *Duellum regulariter eſt prohibitum.*
83 *Maritus occidens adulterum an ſit puniendus. & numer. 85, & 93.*
84 *Marito an liceat in foro conſcientiæ adulterum occidere.*
86 *Præceptum, Non occides, declaratur per Ius ciuile.*
87 *Homicidium poſſe permitti à lege ciuili ex cauſa.*
88 *Exempla declarant regulam, non etiam reſtringunt.*
89 *Adulterium pœna capitali puniendum eſt.*
90 *Adulterium apud Gallos non eſſe crimen capitale.*
91 *Caſtitas ſemel amiſſa recuperari non poteſt.*
92 *Honorem ſuum ciuis defendere permittitur.*
94 *Peccans per iracundiam mitius eſt puniendus.*
95 *Occidens alium ſe defendendo, quamuis modum inculpatæ tutelæ excedat, mitius tamen puniendus eſt.*
96 *Homicidium iamdudum commiſſum læuius puniendū eſt, Pœna moris nemo plectendus eſt ex ſolis cōiecturis quantumuis.*
97 *Occidens aliquem in ludo mitius eſt puniendus, quàm qui doloſè.*
98 *Marito an liceat conuocare amicos ad occidendum adulterū.*

99 *Iniuriam patienti qui non fert opem ſi poteſt, cenſetur fouere eum qui iniuriam facit.*

100 *Clericum adulterum occidens, aut etiam aliàs iniuria afficiens, an ſit excommunicatus.*

101 *Statutum quo continetur quemcumque homicidam capite plectendum eſſe, quam interpretationem recipiat.*

102 *Maritus qua forma denuntiare poſſit ei, quẽ ſuſpicatur eſſe adulterum uxoris ſuæ, ne cum ea colloquatur.*

103 *Maritus adulterum cũ uxore repertum in loco ſuſpecto poſt trinam denuntiationem ei ritè factam, poteſt impune occidere*

104 *Maritus quãuis ſit adulter, poteſt tamen adulterũ cum uxore repertũ poſt tres denuntiationes rite factas, occcidere.*

105 *Denuntiationes à marito faciente ei, quem ſuſpicatur eſſe adulterum uxoris ſuæ, debent fieri cum interuallo, non uno eodemque die.*

106 *Maritus diuertere ab vxore debet, ſtatim atque eam adulteram eſſe intelligit.*

107 *Vxorem adulteram dimittens, an poſſit aliam ducere.* & *num.* 119. & 123. & 140. & 144.

108 *Mulierem caſtigans, operam ludit.*

109 *Amoris vis quanta ſit.*

110 *Amor immoderatus nonnumquam uertitur in inſaniam.*

111 *Mulieres quare ſint molles.*

112 *Monachi clauſtra egreſſi, omnium hominũ nequiſſimi ſunt.*

113 *Homo non facile mutat mores.*

114 *Clericus non eſt cogendus iurare ſe non rediturum ad concubinam.*

115 *Nubere melius eſt, quàm vri.*

116 *Continentia perſuaderi poteſt, imperari non poteſt.*

117 *Continentẽ eſſe, impoſſibile eſt hominis abſque Dei auxilio.*

118 *Incontinentiæ remedia.*

120 *Impoſſibile, & difficile, æquiparari.*
Impoſſibilia, aut quæ ſunt maxime difficilia, ea non ſunt in poteſtate hominis.

121 *Impoſſibile nihil eſt nobis à Deo præceptum.*

122 *Impoſſibile neminem obligat.*

124 *Continentiæ perpetuæ pœna nemini eſt temerè iniungenda.*

125 *Sperma*

125 *Sperma retentum efficitur venenum.*

126 *Delicta non egrediuntur ſuos authores.*

127 *Maritus vxorem adulteram cognoſcens,etiam poſt peractā ab ea pœnitentiam,quibus incommodis afficiatur.*

128 *Litteræ ſacræ non egent ſuppletionibus.*

129 *Concubinæ nomine clerici requirente,dicuntur fraudare Eccleſiam.*

130 *Clericos rarò de frigiditate conqueri, atque inibi quibus uacationibus ſoleant curari frigidi homines.*

131 *Clericus practicus Papienſis varijs in locis inſectatur.*

132 *Dãtes dãnatus poſt mortẽ vt hæreticus,& quã ob cauſam.*

133 *Iura uariari circunſtantijs temporum & moribus hominum variantibus,non eſt inconueniens.*

134 *Nuptias ſacerdotibus magna ratione ſublatas,maiore ratione eſſe reſtituendas ex ſententia Papæ Pij.*

135 *Laicos meliores eſſe quã clericos,Eccleſiam Dei deſtruit.*

136 *Henribaldus Cotta à ſacerdotibus occiſus, quòd eis nuptias prohibere vellet.*

137 *Auaritia imitatoribus ſeu miniſtris Chriſti non conuenit.*

138 *Eccleſia benignius exigere ſolet,ne videatur lucris temporalibus inhiare.*

Eccleſia non quod ſibi,ſed quod vniuerſæ reipub. Chriſtianæ expedit,inſpicere ſolet.

139 *Laici ſi boni ſint,dicuntur eccleſiaſtici.*

141 *Eccleſia errare non poteſt.*

142 *Interpretationi ſanctorum inhærendum eſt.*

143 *Regulis Iuriſconſultorum non ſubiacent quæ ſpiritu Dei acta ſunt.*

145 *Meretrix ea dicenda eſt,quæ ſe duobus aut tribus quæſtus cauſa commiſcet.*

146 *Neptunum fruſtrà accuſat qui iterum naufragium facit.*

147 *Vitijs in mores tranſeuntibus remedium nullum adhiberi poteſt.*

148 *Futura ex præteritis colliguntur.*

149 *Clericus incorrigibilis tradendus eſt Curiæ ſeculari.*
Periuro amplius non creditur.

150 *Iteratio auget delictum.*

151 *Impetrans ſecundo indulgentiam à Principe, debet facere*

mentionem de priore.

152 *Papa an poſſit diſpenſare ſuper matrimonio.& nu. 161.*

153 *Monitus nolens ſe corrigere, habendus eſt pro Ethnico, & Publicano.*

154 *Papa poteſt diſpenſare cum coniugato ut beneficium ſimplex tenere poſſit.*

155 *Papæ factum Dei factum reputari.*

156 *Maritus poteſt poſt conſummatum matrimonium ingredi religionem propter manifeſtum adulterium uxoris.*

157 *Epiſcopus tantum aſtringitur Eccleſiæ ſuæ, quantum maritus uxori.*

158 *Mulier ob adulteriũ perdit omne ius quòd habet in marito.*

159 *Regula, Quos Deus coniunxit &c. patitur limitationem.*

160 *Traianum Imperatorem eductum fuiſſe ex inferis.*

162 *Mulierum malitia notatur.*

163 *Mulierum proprietates.*

164 *Mulieres in pleriſque deterioris eſſe conditionis quàm uiros, & in pleriſque melioris conditionis.*

165 *Mulierum imperfectiones notantur.*

166 *Mulieres prohibẽtur ingredi quaſdam capellas eccleſiarũ.*

167 *Vxores uiris ſeruire debent ex præcepto Dei.*

Mulier regno præfici non debent.

168 *Lex Salica in Gallia.*

169 *Fœminas nõ ſuccedere exiſtẽtibus maſculis, iuris diuini eſt.*

170 *Definitiones, & declarationes terminorum initio cuiuſque diſciplinæ explicandas eſſe.*

171 *Iuriſconſulto uerba legis diligenter ſunt ponderanda.*

172 *Definitio quid ſit.*

173 *Definitiones in iure periculoſas eſſe.*

174 *Definitio, ut ſit bona, quæ ſint neceſſaria, & nu. 176 & 178*

175 *Definitionem debere cõuerti cum ſuo definito, quomodo intelligendum.*

177 *Rei vnius una definitio eſſe.*

179 *Definitio à deſcriptione quid differat.*

180 *Verba in definitionibus propriè accipi debent.*

181 *Cauſa non debet per effectum definiri.*

182 *Argumentum unde dicatur.*

183 *Argumentum quid ſit. & nu. ſeq.*

185 *Argumentum ab una re ad aliam quando ualeat in iure.*
186 *Determinatio duo determinabilia reſpiciens debet ea determinare æqualiter.*
187 *Diſpoſitio una non debet diuerſo iure cenſeri.*
188 *Verba uno & eodem contextu comprehenſa ſunt pariformiter intelligenda.*
189 *Statutum in uno eorum quæ paribus paſſibus ambulant, ſtatui debent & in altero.*
190 *Circunſtantiæ aliquot enumeratæ pro quarum differentia facilè diſſoluuntur argumenta in iure.*
191 *Solutiones ad argumēta quales ſoleant ab imperitis dari.*
192 *Argumentum ab euitando abſurdo ualidum eſt in iure.*
193 *Abſurditas & iniquitas in interpretandis legibus ſummopere uitanda.*
194 *Verba nonnunquam à propria ſignificatione detorquenda, ut euitetur ſenſus abſurdus, & nu. 196.*
195 *Abſurdum aliquando tolerari, ut euitetur quod magis abſurdum eſt.*
197 *Adiectiuum ſubſequens duo ſubſtantiua, utrunque determinat*
198 *Argumentum ab etymologia uocabuli eſt ualidum in iure: atque inibi plures locos uidere potes, à quibus ſumuntur argumenta in iure.*
199 *Scientia cuiuſque rei ex cauſis illius potiſsimū acquiritur.*
200 *Cauſa formalis potius attenditur: quàm materialis: & quā ob cauſam.*
201 *Vitium maius eſt in forma, quàm in materia.*
Effectus potius denominatur à cauſa immediata & propinqua, quàm à cauſa remota.
202 *Natura cuiuſque actus attenditur ex origine rei, non ex accidente.*
203 *Cauſa finalis potius conſideranda eſt, quàm cauſa impulſiua.*
204 *Lex à ratione regulatur tanquam ab anima.*
205 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*
206 *Effectum aliquando non ceſſare, cauſa ceſſante. & nu. 208.*
207 *Conditionem ſemel fuiſſe impletam ſufficit, licet implementū non duret.*
209 *Coniecturis non eſt locus in his quæ certa ſunt.*

220 *Verum præſumitur eſſe quod communiter accidit.*
210 *Leges aptari ſolent ad ea quæ frequenter accidunt.*
212 *Contrariorum altero poſito alterum remouetur.*
213 *Argumentũ a contrario ſenſu non ſemper eſſe firmũ in iure.*
214 *Correlatiuorum altero exiſtente uero, alterum etiam verum eſſe neceſſe eſt.*
215 *Inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium.*
216 *Rem quamque ex fine ſuo iudicari.*
217 *Fictiones duæ circa vnum & idem non concurrunt.*
218 *Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.*
219 *Genere perempto, ſpecies eius perimi neceſſe eſt.*
220 *Genus in iure tribus modis capi.*
221 *Genus & ſpeciem non eodẽ modo accipi a iureconſultis quã à dialecticis.*
222 *Speciei uni proprium non poteſt alteri ſpeciei conuenire.*
223 *Indefinita quando æquipolleat vniuerſali.*
224 *Verba interpretationem aſſumunt ex natura actus.*
225 *Alternatio præſumitur in dubio fieri inter æqualia, vel parum diſtantia.*
226 *Dominium rerum legatarum ſubdiſiunctionem non tranſit ad legatarium ante electionem.*
227 *Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus.*
228 *Legem nemo ſibi ita imponere poteſt, quin ea liceat ei recedere.*
229 *Subiecta talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant.*
230 *Qualitas non eſt ſine ſubiecto, quemadmodum nec motus ſine termino, nec acceſſorium ſine principali.*
231 *Actuum humanorum duplex variatio.*
232 *Verba ſecundum ſubiectam materiam intelligenda.*
233 *Totum infert quamlibet ſui partem.*

¶ DEVENIENDO igitͤ ad queſtionẽ noſtrã quã, poſt Platonem qui fuit diuinus, & in cuius ſcriptis repe titur fermè totũ Euangeliũ Ioannis, ſcilicet, In princi. erat uerbum, &c. ut Papa Pius ad Turcum epiſtol. vij. chart. xij. Marſilius Ficinus epiſtolarũ lib. xij. char. 162. epiſt. inci. ſatè Sanctes. Petrarcha epiſt. lxiij. Fortunius, de iuſti. & iur. col. lj. latè examinarunt. Ariſt. Plutarc. &

Seneca.

Seneca,quos refert diuus Hieron. cōtra Iouinianum lib. j.c.xxx.quod incip.ſcripſerūt. Archiepiſcop.Florē. iij. parte Summæ.de ſtatu coniug.eſt in princip. Volaterranus Commētariorum Vrbanorum lib.xxx.in titulo, de cōiugio,quis in eo ueterum ritus, & quatuor ſeq.Codrus qui refert Plutarchum ſerm.iiij.incip.Plutarchus. Mancinellus in ſermonib.lib.ix.tit.j.licet titulo ſeq.teneat contrarium Vlder.Hutten.in dialogo de Fortuna.char. x. & ſeq. Franciſ.Barbarus in tract.de re uxoria,Gilbertus in quæſtionibus œconomicis enumerat cērum commoda, & cc. incommoda matrimonij.† horum maior pars & ferè omnes concludunt, non eſſe utile nubere: adducētes Theophraſtum, cuius dicta ubi ſuprà refert Hieronymus. & cap.xxviij.incip.ſentiō.& latius referūtur in ultima parte Epiſtolarum eiuſdem ſancti, epiſt.lxxix.incip. loqui prohibeor.in Polycratico, lib.viij.c.xj.incip.ſicut.in Laertio de uita & moribus Philoſophorum:quę etiā habentur in Margarita Poetarum.chart. cxiiij.per Alb.de Roſate, in rubr. C. de nupt.poſtquam ergo referuntur in tot locis, ſuperfluum eſſet in tanta librorum libertate hic ea tranſcribere.

Concluſio negatiuè Non eſt utile nubere.

¶ CONCLVSIO ſuprà ſcriptorū eſt, Quòd nō ſit ut utile nubere.eandē opin.latè tenet Petrarcha de uita ſolitaria,circa fin.frater Iacob.Magnus in Sophologio ſapientiæ.lib.ij.cap.xvij.de regimine domus uxoris & filiorum. Clarius lib.x.c.xj.quomodo cōiugia legitimè ſint contrahenda.gl.& Panor. allegantes illud Philoſophicū,de quo Valerius in vii.quodcūq; feceris, te pœnitebit.in c.j.§.fi. in fi.de ſum.Trin.Polycraticus li.viij.c.xij. Imol.in c.tuæ. de ſpōſ.col.xij. Hen.Boich, & Præpo.in c. commiſſum. iiij.not.de ſponſa.Io.Montaighe in tract. de big.q.ij. col. ix.& ſeq.Luc.de Penna in l.ij.C. quando & quibus quar. pars deb.lib. x. in l. in ſacris. col.ij.C. de proxim. ſac. ſcri. lib.xij.Petr.de Ferrar.in ſua practica,in for.lib.quo uxor. ag.ad do.in gloſ.in uerbo,uxor. colum. j.& alibi ſæpe ſcribentes.

Authoritas Philoſophi

Pro iſta parte primò adducit Hieronym. contra Iouinianum, libro j.cap.vij.incip.maritorū. authoritatem Slauatoris in Matth.xix.cui cum diſcipuli reſpondiſ-

Authoritas Saluatoris.

ſent,uxoris onere contemplato:Si tale eſt, inquiunt, non expedit nubere.Saluator replicauit,Rectè quidém ſentitis, cap. omnes.xxxij.q.vij.cap. qui ſitit. xxxiii. quæſt. v. Matth.Boſius epiſt.j.chart.ij.& iij. ubi ſubiicit quòd fallitur,qui credit ſe Deo militare,dum uxori & liberis ſeruit.hinc Ant.de Prato.in tract.de ſecund.nupt.char.xvij. col.ii.dicit quòd non bene conueniunt lectura & lecteria & Cicero,quē refert Ioan. Montolonius in Promptuario iuris,in uerſic,uxor.col.vij.dicebat, quòd nō poterat philoſophiæ pariter & uxori operam dare. uide ibi etiam
1 in uerbo,matrimonium.

2 ¶ † Secundo allegatur, pro iſta parte. cap.nos nouimus. xvij.q.ij.ubi dicitur:nauigaſti,id eſt,uxorem duxiſti: propter magna onera matrimonij,quæ æquiparantur periculis quæ ſubeuntur nauigando, ſecundum Doct.prædictos Petrarcha de remediis utriuſque fortunæ. lib.j. dialogo lxv.de coniugij claritate,& tribus dialogis ſequentibus, & dialog.lxxvij.de natorum coniugio.nā qui nauigat mare,enarrat pericula maris,& audientes admirantur. Luc. de Penna in l.quotiens.col.fin. C.de naufrag. lib.xj. propterea dicimus quòd nauigatio ſemper eſt periculoſa & incerta Bald. in c. paſtoralis. de offi.ord.col.ij. & eſt prouerb.Qui neſcit orare, aſcendat mare. Hinc Aeneas Syluius epiſtola xxxvij.incip.rem longè pro breui inſtructio eſt bene uiuēdi. dicit ſufficere quòd qui ſeruet quæ Deo promiſit,dū in procelloſo mari aderat: uel dū in carcere, ſeu in lecto ægrotās detineretur. Aliam ponit uitā Ioā.Pici Mirādulæ. char.vi.ſcilicet Chriſtò mortē noſtri amore
3 perpeſſam præ oculis habere:propriamq; idētidē cogitando ſemper cauebimus à uitijs.† Mulieres enim facilius inducuntur ad matrimoniū: quia nō ſunt eis ita onerosa ſicut uiris.Socin.in l.qui fuerit.ante fin.ff.de cōdit. & demonſtra.tamen Mirandula,ubi ſuprà dicit matrimonium non eſſe ita durum,ſicut militia, cùm non habeat tantum ſeruitutis & periculi.

¶ Tertio allegat practicā Ferrar.ubi ſuprà, diſplicentiam mortis filiorum,& alia onera incogitata quæ Deus auertit ab oculis hominum,ne mundus deſtruatur. propterea

Thales,

Thales,ſecũdùm Laertium,interrogatus, cur uxorem nõ duceret: Reſpondit, propter amorem filiorum.tempus tamen omnem eorum dolorem exportat.ſecũdum Barb.in Ioannina. columna lxxiii.bene cogitant uolentes nubere de amplis dotibus,& quòd lucrabuntur,& eis multa proſpere ſuccedent: non autem de malo euentu.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de uerb.oblig.Sed ſi ſecundum cogitationes hominum omnia ſuccederent,ego multa cogitarem,dicit Signor.conſil. ult.col.v.& Apoſtolus j.ad Cor. cap.vij.Es ſolutus ab uxore,noli quærere uxorem: habes uxorem,noli quærere ſolutionem:quia† turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes.c.quemadmodũ.§.alioquin. de iureiur.glo.fin.in cap.litteras.de reſt.ſpoliat.Vxoratus enim dicitur eſſe in igne.cap.uir cum propria.xxxiij.q.4. Præpoſ.in cap.rurſus. col.v.qui cler.uel uouen. *Authoritas Apoſ.* 4

¶ Quarto allegatur, quia † matrimonium eſt ſpecies ſeruitutis.l.ij.ff.de lib.ho.exhib.Claud.in l.j.in fin.princ. ff.de uerbo.oblig.Dec.conſi.cxxxiij.col.ij.& eſt dura ſeruitus,ſecundum Bal.in l.in bonæfidei.col.j.C. de reb.cred. Landul.in uita Chriſti, parte.ij.c.x.littera c.Pet.Subet.in uinea Domini,char.50.in rub.de concubinarijs.col.ij.eſt in 4.parte.Ioan.Lup.in rub.de don.inter uir. & uxo.col. viij.uer.quo ad primam.nec † habet maritus plenam ſui corporis poteſtatem.cap.diuerſis.de cler.coniug.Io.Montagne,in tract.de big.j.q.col.xxix.intantum quòd maritus non poteſt ſe abſentare ſine conſenſu uxoris, niſi pro uoto in ſubſidium terræ ſanctæ.Maria.in cap.quoniã frequenter.col.ij.ut lit.non conteſt.& dicit Panor.in cap.tenor.de re iud.quòd per contractum matrimonij uir quodammodo ſe alienat,& uendit,ſeu ſaltem emit litigium. Eraſmus quarta parte Prouerb.cxxj. qui non litigat,cœlebs eſt. facit Ioan. Mirandula epiſtola incip. gratiſſimæ. dicens,quòd tuus totus eſſe non potes.qui ſemel nuptiarum legibus te ſubijciens uxoris eſſe uoluiſti.†.Sed ſeruituti & turpitudini mors eſt antèponenda,ſecundum Cicer.quem refert Luc.de Penna.in l.j. C.de cap.ciui.cenſ. exim.lib.xj.colum.penul. Paris de ſyndicatu.char.iij.in cap.an liceat occidere tyrannum. Eſt enim libertas he- *Matrimonium eſt ſeruitus.* 5 6 7

ſaurus inæſtimabilis.§.cum autem.circa fi.inſtit.quibus ex cauſis man.non lic.in qua ſola conſiſtit decus & ſplendor.l.edicimus.ubi Luc.de Pena.ad hoc not.C.de murileg.lib.xj.cum ſimilibus.ut dixi inter feudalia Bruni.conſil.xij.col.j.& col.xxx.

Ratio Iaſ. ¶Quinto allegabat Iaſon hāc ratione:nā ſi apud maiores noſtros quib.ex cauſa licebat dirimere matrimoniū, & aliam ducere,quæſtio hæc erat dubitabilis,& communiter hæc pars negatiua tenebatur:quanto magis indubitanter hodie tenere eam debemus,attenta lege Euangelica,Quos Deus coniunxit homo non ſeparet:quia oportet in tali pœnitentia perſeuerare uſque ad mortem.

¶Sexto allegatur fatuitas mulierum:nam quidam qui interpretantur Bibliam ſuo modo, dicunt quòd Deus nō fecit ſtatim mulierē cū homine,† qui eſt nobiliſſima om- *Fatuitas mulierū.*
8 nium creaturarū Barbat.in repet.rub.C.qui admit.col.j.in c.nullus.col.iij.in c.ſignificaſti.col.4.de foro competē. ubi, col.vj.refert.illud:Pronaque cum ſpectent animalia cętera terrā,Os homini ſublime dedit, cœlumq; uidere iuſſit,& erectos ad ſydera tollere uultus.Azo in Summa. C.ex quibus cauſ.infami.irrog.& glo.in l.iuſtiſſime.ff.de ædil.ædic.& de excellentia hominis,Symphor.in theologia Trimegiſtica particula v. Codrus ſerm.xiij.chart. j. quia uoluit reſeruare,ut eā faceret cum alijs beſtijs. pro quibus facit Plato,dum dubitabat utro in genere ponat mulierem,rationalium animātiū,an brutorum,ut refert Euſebius de Euangelica præparatione lib.xij.cap.vij.& Eraſmus in Moria,char.viij. facit qđ infra dicā, ꝙ nō eſt ad imaginē Dei.in nona ratione huius partis.Ideo Philoſophus primo Politic.dicit, quòd conſilium mulieris eſt
9 inualidum. & lib.ſequen. † quòd à mulieribus non bene regitur ciuitas.Bald.in rubr.C. de rer.permut.facit Ioan. Montagine.in tract.de biga.q.j.col.xxij.& Bal.lib.iij.cōſ. clxxj.in prouincia.col.ij.uer.quo ad articulum.Bolog. in repet.auth.habita.C.ne fil.pro patre. col.ij.dicens,quòd propterea nō poſſunt eſſe de conſilio,nec cōdere ſtatuta: quia inter eas nō ſolet regnare prudentia.Aeneas Syluius epiſt.lxxviij.ſcio te optare.ad fin.eſt de mente C.in l.ij.

Alij dicūt,quòd in muliere Deus bene fecit mamillas, uentrem, & alia quæ ſunt dulcia et amicabilia: ſed de capite noluit

C.de

C.de his qui uen.æta impe.& uiuũt paſſione,nõ ratione. Aegid.de regimine principũ.lib.ij.parte j.in fin. ulti. cap. dicentes,Sic uolo, ſic iubeo, ſtat pro ratione uoluntas, Iuuenal.quem refert gloſſ. in §. furtiuè. inſtitut. de uſucap licet appetitus debeat rationi deſeruire. Angel.conſil.cx.ſanctiſſima col.v. † ſunt enim cõmuniter ſtultæ, ut
10 in Chronica Ianuæ de anno dccclxiiij. ubi dicitur, quòd earum naturã eſt in principio habere præſumptionem,in medio ſtultitiam,in fine uerecũdiam. & ibi rationem aſſignat,& ex eis tot ſunt ſtultiſſimæ,quot ſimpliciter ſtultæ uidentur ſapientes,non quòd ſint. Et propter earum ſtultitiam ſtultè loquũtur. Biblia Aurea capitulo lxxxix. incip.loquuntur mulieres. & hoc patet in ruſticanis obſtinatè & ſuperbè adeò maritis reſpondẽtibus,quòd uerbera reportant, & tamen magis ual calar que fol parlar, Specul.in tit.de aduoc.§.iam nũc uidendum. col.ij.id eſt, plus nocet incepta locutio, quàm ſilentium. Felin. in c. eum ordinem.col.j.de reſcript.quia,Nihil tacuiſſe nocet, ſed nocet eſſe locutum.gloſſ. magna in fin. in l.actus legitimi.ff.de reg.iur.†Et liceat non debeat linguæ lubricitas 11
de facili trahi ad crimen.l.famoſi. in fin. princ. ff.ad legi. Iul.maieſt.niſi rea mens ream linguam faceret.cap. homines.xxij. quæſt.iij. quia noſter intellectus eſt multæ flexionis, & multæ lubricitatis eſt lingua. Bald.in l. ea quidem.col.pen.C.de accuſ.quã nemo domare poteſt ſecundum Ange.in d.l.famoſi.& Iacob.iij.Cauere tamen debemus,ne ſimus nimis ſubiti in reſpondẽdo.Bar.in l.ij. nor. ij.C.de ſentent.ex perie.tec. Quanto ergo eis melius eſſet maritis gratiosè reſpondere, quia ſecundum Specul. uerſ.ſuprà, per gent parlar bocha non ca. & in §. ſeq. incip.hic dicendum.col.ij.dicit,ꝙ uerbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. refert Bald.in rub. extrà de iudic.Iodocus in tit.de nobilitate.cap.xij.char.ij.Amadeus de amicitia.char.vi.Et paulò infrà Spec. alleg. Salomonem dicere, quòd humilis ſermo, & humilis homo triũphat in domo.& ibi adducit plura moralia in propoſito.pro quo Albertanus de doctrina loquendi, & tacendi.lib.j.ſuper ſyllaba, quid. Petrarcha epiſt.xlviij.incip. quid

ſe impedire, ſed pmiſit illud facere damno ni.

quid tibi.Sed ipſæ hoc nunquàm facerent.unde licet maritus non poſſit linguã uxori retinere,ne loquatur. gloſſ. in l.ſi hæres denominatim.ff.de leg.j.ulti. char. Bald. lib. iij.conſil.ccxx.in quæſtione domini Agilani.colum. antepen.poteſt tamen caput linguæ receptaculum caſtigare, & euenire illud Alber.in Dictionario. in uerbo, lingua. ubi dicit,Oſſe caret gloſſa, per quam franguntur & oſſa. Et per eorum fatuitatem communiter quærunt cõſilium contra proprium cõmodum.Amadeus in dialogo de Amicitia, char.xiiij.Bald.in addit.Spec.in titu. de mag. refert Bolog.in repet.auth.habita.C.ne fil.pro pat. colum. xlij. facit Io.Lup.de don.inter uir. & uxor..char. xlij. colum.l. eſt in vj.effectu traductionis. colum. j. & char. lxxiij. colum.ij.uerſ.præſertim. Soci. conſi. xciij. circa primum.

Mulieres quærunt cõſilium contra ꝓprium cõmodum.

12 colum.x.per l.fin.C.de pact.conuent.† Et uidemus quòd communiter appetũt matrimonium. Decius conſi. cxliij. in cauſa matrimoniali. colum. penult.Socin.in l.qui fuerit ante fin.ff.de condit.& demon.quòd eas ultra periculum mortis quod incurrunt tempore partus, ad tot anxietates perducit.Eraſmus in Moria, char.v.etiã propter educationem filiorum.Socin.lib.iiij.conſi.liij.uiſo inſtrumento donationis.dicens,quòd præcipuus animus fœminarum eſt concipere, & conceptum tueri, & cogitare de liberis,& tamen fatuus eſt qui uidet utilius, & ſumit deteriora.Ioan.Fab.in §.cum autem inſtit.quòd cum eo.ubi allegat etiam de hoc Prouerbium gallicum. & hoc probat ratione Aegidius de regimine principum.lib.ij. parte j.cap.xxiij. quod eſt penul. fuit dictum Medeæ, quod refert Codrus ſerm. ix. char. pen. nec eſt ſperandum de cura,quia ineſt eis talis ſtultitia à natura, nam quod natura negat, nemo feliciter audet. Bart. in l. amiciſſimos.§. fin.ff.de excuſ.tut.Niſi ſaltem in uirgine dicas, appetitum matrimonij adeſſe: quia,ut inquit Philoſophus, dulcius putant quòd nunquàm expertæ ſunt.refert Afflictus cõſtitutione,ſi quis ſæpere j.not. Mapheus Veggius de educ. liber.char.vj.dicam infrà in ampliatione de uidua.Et poſtea quia omne animal poſt coitum mœſtum, ſecundum Philoſophum in Ethicis,quem refert Regimen caſtitatis char.

charta.iij.cap.iij.char.ix.colum.iij.dolent, quia non inuenerunt tantam voluptatem vt putabant: nam inde laboris pluris haurire mali eſt, quàm ex re decerpere fructus, ſecundum Horatium. Imò antequàm nubant, caperent quemcunque etiam uiliſſimum ſepultorem: poſtea verò etiam ſi maritus eſſet unus rex, ſunt malè contentæ, & de eo conqueruntur, quia omni menſe uellent unum mutare, & ſi non uis credere, loquere cum uxoribus, & inuenies quòd quaſi omnes obloquũtur de maritis. Item ſunt adeo fatuæ quòd credũt ipſæ zelotypæ dare poculum amatorium uiro, & eum enecant, uel deducunt ad inſaniã. Catell.in ſecunda part. Memoral. in uerb. uxor. plura enumerat exempla. Anteros Fregoſij char. xxvj. & ſeq. Afflictus in conſtitutione, mala noxia. & conſtitutione, poculum amatorium. & conſtitutione, amatoria pocula. uide ergo quot malorum cauſa ſit hæc earum fatuitas. meritò dicitur quòd † inſipientia nullũ malum eſt maius. Car. 13
Alexander in capitulo, per Eſaiam. in fin. prin. j. quæſt. j. & Cicero in iij. quæſtionũ Tuſculanarũ. hinc dicimus quòd maius damnum dat fatuus, quàm ſceleratus homo: quia omnis ignorans, malus. iij. Et hic. probat Ioann. viij. ibi, & ſermonem eius ſeruo. † Et eſt ignorantia mater omnium 14
errorum. capitulo, ignorantia. xxxviij. diſtin. & ignari non ſunt homines, ſed imagines hominum. Panor. in cap. prudentiam, de offic. deleg. ſentit Mitio in Adelphis Terentij, dicẽs: Homine imperito, nũquam quicquam iniuſtius eſt: quia niſi quod ipſe facit, nihil rectum putat. refert Lactantius in v. Diuinarum. Inſtit. Carneadis diſputationẽ, an iuſtitia cum ſtultitia fœdus habere poſſit, & concludit quod non: quia nũquam poteſt eſſe iuſtus, qui ſtultus eſt, & ita intelligitur illud Eccleſiaſt. xlij. quod melior eſt iniquitas uiri, quàm mulier benefaciens. de quo Matthæus Boſius, Epiſtol. iij. incip. cætera. facit Baldus in proœmio, rex pacificus. col. iiij. dicens, quòd ignorantia & cupiditas ſunt mala naturæ, & idem dicit libro ſecundo. conſil. ccx. iſte ad fin. ubi excandeſcit contra quendam aduocatum. † Et mulierũ fatuitas eſt adeò contagioſa, quòd uiros ſe- 15
cum conuerſantes etiam infatuat. Biblia Aurea capitulo

xxxiij.

xxxiij.de conſilijs malis,ut in Adam,Gen.iij. & capitulo, Adam.xxiij.quæſtione v.& in Salomone,Reg.iij.capitulo xj.Salomon.xxxii. quæſtio.iiij. refert poſt Ambroſ. frater Lud.in tract.de uerit.cõtritionis.de luxuria, capitulo iij. & iiij.& char.cxxxviii.de circunſtantiã inſtrumentalis agentis.circa fi.Qui enim tetigerit picem, coinquinabitur ab ea, & qui cõmunicauit ſuperbo,induit ſuperbiam. Ecclesiaſt.xiij.frater Gregorius Britannicus ſermo funebri
16 xv.cupio.circa fin.& xxxij.etiam incip. cupio. † Ideò cum bonis ambula.gloſſ.in l.ædiles.§. Pędius. ff.de ædil. edict. capitulo. ſæpe.xxvij.quæſt.j. & vuaque conſpecta liuoré ducit ab uua.Biblia Aurea,cap.cxxij. de malorum ſocietate.gloſſ.in uerb. iuncta. in l.ſi finita, ff.de damn. infect. ubi modicum ferméti totam maſſam corrumpit. & ſubijcit: Cum ſancto ſanctus eris.Pſalmo xvij.Diligam te Domine.Ioãnes Montolonius in Promptuario Iuris.in uerb. corrumpere. Eraſmus prima parte Prouerb. ccxci.ſi iuxta claudum habites &c.facit gloſſ.in capitulo,eam te. de reſcrip. quia morbida facta pecus totum corrumpit ouile. Cepol.de ſeruit.ruſtic.capitulo ix. de ſeruit. paſcend. colum.vj.& Ouid.dicens:Si quis in hac ipſum terra poſuiſſet Homerum.Eſſet(crede mihi)factus & ille Geta. Ideò prohibentur canonici cum mulieribus cõuerſari. Capel. Tholoſ.quæſt.ccccxlvij.nunquid canonici. Ponzinibius in tract.de lamijs col. fin. quia etiam quandoque euenit, quòd Deus percutit innocentes, propter defectus ſociorũ Hadrianus Papa noſter in Quodlibet. quæſt.xij. char. j.& ij.& ibi.c.iij.col.iiij.quòd nil tam nocet homini, quã mala ſocietas. Si ergo ambo erunt fatui, ſuccedit l.fatuo fatua.ff.de poſtul.& ſic quòd cæcus ſi cęcum ducet.ambo in foueam cadét. Lucæ ſexto. de ætat.& qual.cap.penult.
17 † Tenetur tamen ſocius faciens alium ſocium expendere res ſuas in malos uſus,utili actione ad illa reſarciendum. ſecundum Ioannem Fab.in §.omnes col.ij.inſtitu. de act.
18 ¶ Septimo allegatur earum inconſtantia; nam uarium & mutabile ſemper fœmina. cap. forus. ante finem c. de uerb.ſignific.cum ſim. ut Bolog. in repet. auth. habita.C. ne fil.pro patr.col.ſecunda.Curtius.Sen.in repet.l.admonendi

Incõſtantia.

nendi.ff.de iure iur. col. tertia. Bauerius. in §.teſtes autē, j.not.inſtit.de teſt.Bart.de reprobat.teſtium.colum.ſecunda.uerſi. item mulieres, adducens illos uerſus: Fœmina fallere,falſáq; dicere quando carebit: Becharia piſcibus, mareque fluctibus tuncq; carebit. & dicit Codrus ſerm. xiij.char.iij.quòd fortuna rectè pingitur in forma fœminæ,quia eſt uaria.facit Polydor. prouerb. xlvj. pluſquàm polij folium.facit Philelphus deca. vi. ſatyra incip. quid nō in terris.& deca.ix.ſatyra x.incip.in Ligurum. Et pondera uerbum,ſemper,poſitum in text. in d.cap.forus. Et pondera uerbum ſemper, poſitum in tex. quod importat omni tempore.l.j.ff.ſol.mat.Felin. in procem. rex pacific. columna ij.unde euenit ut etiam caſtiſſimæ mulieri propter earum inconſtantiam,non ſit confidendum de pudicitia. ſecundum Senecam de remedijs fortuitorum. ad fin. Petrarcham de remedio utriuſque fortunæ,libro primo. dialog.lxxiij.de filiæ caſtitate. Et cóntra inconſtantiam, plura habentur in tract.de regio conſiſtorio, char.xliij.dicam infrà in regula,quòd ſit ſeruanda communis opinio in ampliationibus,dum dicam de Bald.facit Petrarcha epiſt.ciiij.agreſtem.& ita eis eſt datū deſuper: ut apud Philocolum dicit ſocius Phileni,cap.xxxvi.& Terentius, Vbi uis,nolunt,vbi nō uis,cupiunt ultro.& ſic uolunt & diſiolunt.Præpoſ.in cap.ſolicitudinē col.iij.ult.not. de appel.

¶ Octauo allegatur incontinentia muliebris: nam † caſta eſt quam nemo rogauit.Panor.in cap.i.j. de bigamia. colum.fin.Ioan.Montaigne in tract.de bigamia.in vj. quæſt. colum.viij.hinc dicit Heliogabalus in oratione ad meretrices.ante medium.quæ incipit,incredibilis eſt.impreſſa in fine Ioannis Bapt.Egnatij de Cæſaribus, quòd ſi quis diligenter perquirere uoluerit, tot fermē lupanaria in illa urbe ſunt,quot domus,& ſubijcit, inter ſecretas & publicas meretrices tantùm differre, quantum inter milites & graſſatores,iuſtumque bellum & latrocinium,quorum alter palàm in aciem prodiens committit prælium, alter verò quia ei tanti non eſt animi, clanculum ſine ſignis latrocinatur.Et hoc non credens experiri uoluit. Secundus Philoſophus,qui propriam matrem ſic adinuenit, & ſibi 19

perpe-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

perpetuum ſilentium elegit. Etenim uellent redire ad illam cōiunctionem quam dicit Plato, fuiſſe maſculū cum fœmina ſimul generatos, poſtea ſciſſos. damnat Euſebius de Euangelica præparatione.libro xii.capitulo.vij.amant ferrum.ſecundū Iuuen. quem refert Cyn.in l.j.C.de mul. quæ ſer.prop.ſe immiſc. Præpoſ.in c fi.col.fi.de mat. contract.contra interdic.eccl. Et citius ſentiunt odorem hominis, quàm anſeres.gloſſ.in clem.ſi dominum. in §.licet. in uerſ.omnium ſanctorum. de reliq. & uener. ſanct. facit Gilbert.ſuper ij.Oeconomices. cap. iij. & Codrus ſerm. vj.charta penult.qui ponit de luxuria ancillæ. & de ruſtica quæ excuſabat ſe cum uiro interrogante, Cur cunnus rorat? de boue perdito plorat. Cur cunnus ridet? de boue reperto. Ideò ſi oportet te peregrinari, nec uxorem relinquere tutum, nec ſarcinam tecum ferre potes. Et quia iura non nouerunt, ut per Angel.in §.ſuſpectus autem.inſti. de ſuſpec. tut. Doct. in l. iuris ignorantia. C.qui admitt. excuſant ſe dicentes non uidiſſe. Bald.in capitulo quoniā. §.ſi uerò ad fin.ut lit.non conteſt. Præpoſ.in ca. in preſentia. iij.not.de ſponſal.dicentem, dum uir eſt abſens, debet uxor tenere clauſum os inferius. In mulieribus enim quandoque igneus ille furor neſcit habere modum. gloſſ. in §. nouimus. in auth. quib.mod. nat.effic.leg.propter quam mariti, ut docet experientia quæ eſt rerum magiſtra. c. quàm ſit de elect. lib.vj.l. legatis. §. ornatricibus. de leg. ii. ſponte exulent, quia non ſolos tangit Atrides iſte dolor. Virgil.in ix. Andreas Alciat. in ſuis Parad. Iuris ciuilis, in lib.ij. Prætermiſſorum.eſt char.cxl.col.j.gl.in l.ſi uxor.§.j.ff.de adult.præſertim quando peius adulterio turpis adulter obeſt.gl.in c.cū quidam.de iureiur. Bologn.in auth.habita. C. ne fil. pro patre. col.xxx.per §.atrox.inſtit.de iniur. Quandoque in hecticam, uel in aliam incurabilem ægritudinem & mortē incurrat ex mœrore quem

Mulier abſēte viro claudat os inferius.

Grauis dolor mariti.

20 inde ſuſcipit. nam † exultatio uiri eſt longæuitas. Eccleſ. xxx.in fin.& animus triſtis deſiccat oſſa. ſpiritus gaudens ætatē floridam facit. Hoſt.in Summa de pœnit. & remiſ. §.quæ impediant.col.iij.Bart.in procem.trium lib.C.frater Greg.Britannicus ſerm. funebri, lvij. modicum & in

vulga-

uulgarizandis.ſerm.ij.incip. in hac col. ix. Petrarcha epiſtola lxxxix. una ante medium qua poſtea ut clerici quibus uita laicorum eſt paſſio, & mors conſolatio. Abb.antiq.per illum text.in cap.j.de ſepul.ut ille curatus cõquerens de ruſticis ſuis qui nolebant mori,nec offerre mulieres ipſæ exultant,& gaudẽt.gloſſ.in l.pater Seuerinam. §. ſocrus.ff.de condit.& dem. Lucas de Penna in l. quotiens col.iij.C.de priuil.ſchol.lib. xij. maxime mulieres iuuenes de marito ſene. Guilielmus Rouille in tract.de reſcriptione iuſtitiæ.lib.ii.cap.xj. Bald. tamẽ in cap.accepimus de pace in tit. qualiter deb.iur.uaſ.dom.fidel. ubi Præpoſ. colum.pen.dicunt, quòd ſunt meretrices quæ hoc faciunt ut licentius poſſint peccare: ſed pœnitentia non multum tardatur, quoniam extrema gaudij luctus occupat, pluri-mæ poſtea cognouerunt quanta fuerit eis iactura mariti, quem uiuentem uoluiſſent omni hora uidiſſe mortuum. Etiam ſi uelint poſtea amatorem in maritum capere, contra titulum de eo qui dux.in uxor.quam pol.per adult.uel alium,& ſic ex ſecundis nuptijs animam mariti contriſtare. Bal.in auth.cui relictũ.C. de indic. uid. tol. col. iij. per text.in §.uerò.uerſ.nos igitur.in auth. de nupt. quæ mors ut citius eueniat, quandoque maritis ueneña miniſtrant, ut apud Valerium lib.ij.uerſ.xxxiij.& lib.vj.in cap.de Seueritate.uerſ.xiiij.horũ exemplo aduertant & cauti fiant mariti: nam Felix quem faciunt aliena pericula cautum. & †, Caſus dementis correctio ſit ſapiẽtis. glo.in §.fin.in 21 uerb.exemplum.in auth. de mand.princip.& optimum eſt, aliena frui inſania Polydorus prouerb.iiij. Et quando adulterium deducitur ad notitiã mariti, potes cogitare ſi alij ſciunt: quoniam damna ſuæ domus ſciet ultimus. ſecundum Iuuen.quẽ refert Præpoſ.in ca.ſignificaſti. j.not. de diuor. Et ſi Roſarium.ij.parte,ſerm.xxvij.mulieres viderent.& Aeneam epiſt.ccccxxvij. incip. Lucretia. & cvj. quærebaris.rarius fortè peccarent,& maturius cogitarẽt antequam ponerent famam ſuam in manu alterius; qui ſi contra cõmunem hominum conſuetudinem non ualentium amicam celare, hoc tacebit aliquo tempore, tãdem uel negatione coitus, uel zelotypia, aut indignatione ir-

Contriſtatur anima mariti.

Maritus vltimus ſcire.

ritatus aut faſtidio amicam neglectam totaliter propalabit. Nihil tã occultum, quin reueletur. gloſſ. in §. & licet, in uerb. ignominia. in autho. de teſtib. & Eraſmus ij. parte prouerb. cccxx. tẽpus omnia reuelat. Amor etenim, ignis,
22 & tuſſis ſuum detegit poſſeſſorem, ut infra. † Et tamen bona fama eſt theſaurus inæſtimabilis, & ſicut Lilium dans ſuauitatẽ odoris, ſecundum Bald. in l. j. col. v. C. de cõfeſſ. Et fama mali per quot ora hominũ tranſit, ſemper augetur, iuxta illud in iiij. Aeneidos, Fama malũ quo nõ aliud uelocius ullũ, Mobilitate uiget, uireſq; acquirit eundo. refert idem Bald. in cap. tua. de cohabit. cler. & mulier. Et quando ſunt ſic mulieres infamatæ, ualde dolent: nam (ut inquit Iaſ. in procem. ij. lect. ff. ſol. matr. in rubrica) ſi qua per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas illa citò abibit: nequiter factum ſemper durabit, fuit dictũ Cellij, referentis Catonem lib. xvj. cap. j. prout Eraſmus ij. parte, prouerb. ccccxvij. exiguum malum, ingens bonum. Hoſt. in Summa de pœnit. & remiſ. §. quæ impediant. in fin. allegando Gregorium: Momentaneũ eſt quod delectat, æternum quod cruciat. refert etiam Hoſt. hinc dicit Seneca, quem refert gl. in cap. merito. xv. q. j. pro quo Gellius, lib. xij. ca. xj. philoſophus. ſi crederem deos ignoſcituros, & homines ignoraturos, adhuc peccare dedignarer. po-
23 tius mori, quam fœdari. † & mulier nobilis impudicè uiuens perdit nobilitatem. Bon. in tract. de nobilitate. parte iij. nũ. cxciiij. & ei poteſt dari curator tanquàm prodigo, & ſic non poterit teſtari. Ferrat. cautel. vj. incip. quãquàm. unde de tanto ſcelere non curabunt, ſed ſibi dabunt conſcientiam de ſpuẽdo in Eccleſia in annotationibus uarijs Bap. Pius. cliat. cxvij. in poſterioribus. cap. xj. Quanti eſt ergo facienda fama caſtitatis? Albertanus de bona fama, quæ ſemel amiſſa, eſt irrecuperabilis. gl. iiij. ſuper uerbo, nõn poteſt. in l. j. C. de rapt. uirg. Roſarium Buſti. ij. par. ſerm. xxviij. litera g. Iaſ. in l. j. §. ſi uir uxori. ff. de acqui.
24 poſſ. j. not. ubi † facta pro infectis haberi non poſſunt. & hoc ſolo priuatur Deus ſecundum Ariſtotelem, quem refert Baptiſta Pius in annotatis poſterioribus. cap. cxxxij. quia factũ eſt, & non factum, continet repugnantiã, quam
Deus

Deus facere nõ poteſt. Decius in l. ubi repugnantia. ff. de reg. iur. Iaſ. in l. ſi ita legatũ. in princip. ff. ad Trebel. Ange. conſi. clxxxvij. col. fin. Eraſm. in parte Prouerb. cclxxv. q factũ, & c. Et ſi pœna poteſt diuidi, culpa perennis erit gl. in l. fin. ff. de gener. bol. Hoſt. in Summa de temp. ordina. §. & cui. ubi in tit. de cohabit. cleric. & mul. §. quam pœnam. in fin. dicit quòd meretrix mũda, nec cornix alba fit. unde quia licet ſe emendet, non deſinit eſſe meretrix. Afflictus in conſtitutione, quæ paſſim, iterũ † ergo cogitet antequã tale ſcelus committat, quòd eſt natura turpe. l. probrum ff. de uerb. ſignific. Fortunius de iuſtit. & iur. col. xlviij. & grauiſſimũ, ſecũdum Fratrẽ Ludouicum Viualdũ in tract. de uera cõtritione, char. xj. & longe grauius mulieri, quã uiro. Cyn. in l. j. C. de adulter. col. j. Cogitent tertiò, quòd maior pars impetentium eas habet uxorem uel amicam ordinariam, & ab eis non gratia amoris, ſed curioſitatis, ut plura experiãtur, uel ut ſciant ſecreta mariti. uel odij, exigunt coitum, ut ſic ſe uindicent de marito, uel affinibus: uel gratia ambitionis, ut gloriari poſſint plures ſuppoſuiſſe. Or uide ſi erunt ſecreti aſcribentes hoc ſibi magno honori. Enchiridion militare char. vij. poſt Ioannem Fab. inſt. de publ. iudi. in §. item lex Iulia. de adulte. dicens, quod hoc ſcribũt in parietibus hoſpitiorũ, iuxta eorũ inſignia. Imò quidã nobilis ſolebat per lenones ſuos uti hac iactãtia erga mulieres quas impetebat, ſcilicet quòd ipſe nunquã aliquã impetierat qua non eſſet potitus, & quòd ita de ea ſperabat q non eſſet obſtinatior cæteris: ſed illa reſpondit, quòd ipſe nunquã debuerat impetiiſſe niſi aliquas ſimplices, uel meretrices, & q ad illas rediret, & eam dimittere, qa in caſsũ laborabat: nec de ea unquã poterit gloriari & iactare, prout faciebat & infamabat alias. Profectò eſt benè magna victoria, de qua tantũ glorieĩ, cũ lucreĩ niſi pœnitere, ut reſpondebat Hippocrates: qa oẽ animal poſt coitũ mœſtũ, ut ſtatim dixi, & pĩiũ ſcortari uix panis unus, & alter dicebat ſe magis delectari cacãdo, quã coeundo. Itẽ in actu coitus ſemper impedit ratio ab actu ſuos & omni illo actu Prophetæ nõ habebãt influxũ ſpiritus prophetici, ſecundum Tabienã, in uerb. matrimoniũ.

iij.§.j. imò etiã in actu matrimonij quod eſt tantũ ſacramentum, Spiritus ſanctus adeſt uſquequo uenitur ad copulam, quia tunc recedit.c.connubia.xxxij.q.ij. Et tandè amatores uxorem ducunt, & ſic tela ſucciſa eſt. Bald. in l. libertæ tuæ.C.de oper.liber.nã, ut inquiũt Galli, Quand on aura bien folie, il ſe fauldra retrayre. Cautè ergo agunt mulieres, quando talibus impetentibus acerbè & crudè reſpondent, ut cognoſcant quòd non gaudent de talibus eſſe rogatæ, licet quædam fortè meretrices reſpondentes per uerba ambigua & impertinentia ſe excuſent hoc facere, ne uideantur inciuiles & ruſticanæ, & ne faciant uiros indignari, & quòd ſupertienet tempus, quo honeſtius &
26 cũ bona gratia eũ repellent. † Sed hoc nõ ſatisfacit, quia nõ eſt amicus noſter, qui noſtra bona tollit. Bal. in c. item: cum quis.de teſt.ſpol.& amicus nõ uult amico niſi bona. Bald.in l.reos.C.de teſta. quem ſequitur Bauarius, inſtitu. eo. col. xxx. multò minus qui animam & honorem. & ſic de eius beneuolentia non curandũ, & talis quam uocant in ciuilem, nullam pœnam meretur.l.creditores cum glo. C. de pig. ſolet enim dicit, quòd caſtrũ cuius cuſtos uenit ad colloquiũ.habetur pro proditore, ideò ſtatim repellendus, nam.ut inquit Sapiens, Quod tibi ſuſpectũ eſt, confeſtim diſcute.refert Io.de Vigo in cõpendioſa lib.j.de uulneribus.eſt char. viij. aliàs plura poſſent occurrere inter os & offam. Gellius lib.xiij.c.oratio. Præpoſ.c.cõmiſſum. de ſponſ.col.j.ſunt enim amatores præſumptuoſi, & attentant intrare domos uel cameras, & dicũt, quòd paria ſunt nõ negare, uel cõcedere.expreſſe Ang per illũ text.in l.generaliter.in fi.prin.C. de ſec.nupt.dicitur quòd ꝑ illa uerba Papæ, Nõ negamus fieri iuſtitiã, fuit decapitatus Coradinus, in quo finiuit inclytiſſimus ſanguis Sueuiæ, tanquã de mandato Papæ.facit l.ſi ſponſus.§.circa. ff. de do. inter
27 vir.& vxor. † Docet etiã experientia, ꝙ tales adulteræ in longa ægritudinè uel neceſſitate moriunt, quia peccatũ uetus, pænitẽtia noua.Pa.de Puteo de re militari, cha.iiij. col.ij. Etenim exitus acta probat, ſecundum Ouid.quem refert Præp.in c.fraternitatis.col.xiiij.de frig.& malefic. poſt gl.ibi.& addit Hoſt.in ſumma.de offic.arch.in §. quæ

per ment.

pertinent.col.ij.finis,non pugna coronat. & ſic eis extrema gaudijs luctus occupat,Pau.de Ca.in rub.de aleæ luſ. & aleat.in fin.Lancel.in l.j.§.his uidetur.ff.ſi quis iudic.nõ ob. Abſtineant ergo & à muneribus, poſtquã omnino ea ſaltẽ de cõſ.tenentur erogare pauperibus.ſecundũ Docto. in c.quia pleriq;.de immu.eccl. † quòd ille qui male accipit ut bene diſpenſet,potius contrarietur,quàm iuuet.c. ex multis.j.q.iij.ante fin.ꝙ ſi non ſuccedat,tamen euenit, Quod non capit CHRISTVS, capit fiſcus.c.maiores. xvj.q.vij.Stephanus Malereti in tract.de elect. chart. lxx. col.iij. frater Thomas Illyricus, in tract.de poteſtate Papæ,char cxvj.qui eſt ſacchus malè acquiſitorum.Præpoſ. in c.j.col.iij.de prohib.feud.al.per Fed.ubi Bald.col. pen. dicit.quod fiſcus eſt ſucceſſor malè acquiſitorũ,& ſic palpamus paucos diuites,uel diuitias durare, ut de cauponibus dicit Ang.in l.j.ff.fur.aduerſ.naut.Lud.in tract. de nobilitate.c.xvij. imò tales opes in domũ conuectæ priſtinas earum fortunas,unà ſecũ ſunt perdituræ.Iſocrates in oratione de bello fugiẽdo.col.ccclxx.Item cõplacendo uiris, uileſcit authoritas pulchritudinis,ut uidemus in publicis meretricibus,quãquam pulcherrimis.nã inquit Florentinus,tres eſſe res magni ualoris,quæ paruo pretio poſſidẽtur,Fortitudo fachini,Conſiliũ pauperis,Pulchritudo meretricis.Cõſeruent igitur authoritatẽ pulchritudinis ſibi à natura cõceſſæ, & eius authoritatẽ honeſtate augeant, ne uileſcat quod facilè quiſquã poſſidet. Matronæ etiam Romanæ curabant etiã laudari poſt mortẽ.Io.Pirrhus de magiſt.lib.ij.col.iij.† Item quando mulier adulteriũ committit,nil deterius cõmittere poteſt, nam latrocinia,homicidia,rapinæ,proditiones, & ſimilia uirorũ facinora ſunt ad quæ mulieres ſunt inhabiles,hinc dicimus, Virũ legalitas,mulierẽ ſeruat honeſtas. latrocinia & proditiones inſolitũ eſt mulieres committere.Ang.in Malefic. gloſſa, Chai tradito. col. iiij. licet aliquæ exerceant argentariã, quod eſt officiũ uirile,ut in Francia,& in ciuitate Aſtenſi. Barb.in c.j.col.xix.de probat. Et propterea dicit Angelica in uerſi.interrogationes in cõfeſſione. col. ij.ꝙ deriſoriũ eſt à fœmina quærere de militia.Et ex adulterio etiam

uxoris concipit in eã maritus graue odium, ut ſemper cũ
30 eá litiget & cũ clamet. † Indignatur enim maritus plus de adulterio quàm ſi filia ſibi ſtupretur, uel mulier occidatur. Lucas de Penna in l.j. C. publi. lætit. col. xxvj. uerſi. xxiiij. ubi dicit quòd quã de graui dãno bonorũ, imò quã de uulnere. Ioã. Fab. in §. ſciendum. inſtitu. de donat. refert Surgetus in Enchirid. militis, cha. vj. imò pluſquàm ſi ſibi proprius filius occideretur. l. codicillis. §. mater. ff. de lega. ij. Bald. lib. iij. conſi. clxj. Cęcilia. col. ii. Rom. in l. interdum §. j. ff. de public. Felyn. in cap. quæ in Eccleſiarum. col. iiij. de conſt. Iaſ. in l. tranſigere. ij. not. C. de tranſact. Bertach. in repet. in uer. adulter. Præpoſ. in ca. ij. in v. not. de ſponſal. Parpal. in l. j. col. iij. C. de precib. imper. offer. Moder. in apoſtillis ad Lombardam, in rubric. de adulterio. Ioã. Lupus in rubric. de don. inter. uir. & uxor. char. xlvij. col. iiij. ubi in char. ſequent. & char. lxxx. col. j. Bauerius in §. eſt auté col. iij. inſtit. de hære. inſtit. Ferdin. in rep. §. diui. char. xvj. not. ccxcij. Barb. in c. ex parte. col. pen. de cõſuet. Alexand. lib. ij. conſil. xxiiij. incipit, animaduerſis. col. antep. uerſi. cum ſtuprum. facit Biblia Aurea. c. lxxxiij. col. fin. Ineſt enim homini naturaliter cura certitudinis prolis, quia ei imminet procreatio, & educatio, ſecundũ Fortuniũ. ff. de iuſt. & iur. col. xlvij. Aeg. de regim. princ. lib. ij. parte. j. c. x. Et dicit Policraticus, ꝙ nõ eſt dolor ſicut ille quo corpus ſuum quis uidet aliena libidine pollui, cum ſit os ex oſſibus meis, & caro de carnẽ mea. c. admonere. xxxij. q. ij. & uidemus hoc procedere etiam in amaſia, quæ etiã fit eadẽ caro. ſecundũ Ant. Baueriũ in §. pater. inſt. de teſt. col. xiiij. Anto. de Prato in tract. de ſecund. nup. char. xix. col. j. Plus enim delinquit mulier ꝓpter infamiã agnationis, quã ſi furaretur. Areti. cõſil. xxxj. cõſiderata. in fin.
31 ii. col. † Et ſi maritus de adulterio uxoris nõ indignaretur præſumeretur leno. Ferrarius cautel. xiiij. incip. iura ſunt. uer. & accipe aliã cautelã in fin. Eſt enim talis indignatio, ſeu zelotypia de iure naturali, quia animalia etiã mouentur. dicã infra. in ſolutione ad ſeptimũ fundamentũ. facit
32 Anteros Fregoſii chart. xxv. & ſequ. fortius † ſi deſiſteret maritus ab accuſatione adulterii. ob lucrũ dotis, culpãdus eſſet,

Pluſquã ſi occidatur filius.

eſſet,l.miles.§.ſocer,ff.de adulter. quem Bolog. in ſuis nouis interpretationibus dicit ſingularẽ. facit Bart.in l.iiij. §.Cato.ante fin.ff.de uerb.oblig. † Propterea tutor non poteſt facere pacem de iniuria illata patri pupilli, uel ipſi pupillo, quando illis eſſet dedecus. Bald. Salyc. & Iaſ.in l. pactum curatoris. C. de pact. ubi in apoſtil. Pau. de Caſt. Idē Iaſ.in l.ſi tibi,§.j.ad fi.ff.de pact.& dicit Iaſ.in l. reprehendēda,C.de inſt.& ſubſt.iij.not.ꝙ honeſtas præferri debet omni lucro.† Hinc dicit Barb.conſi.xlvij.ſcribitur præclarè apud Eccleſiaſtē.col.xix.lib.j.ꝙ quis debet uelle potius more,quam relinquere honorē ſuum.Petrus Gerardi not.lxxxij.incip. quæ ſunt contra Pich. in l.fructus.j.no.ff. de rei uend.dicā infrà in ſolutione huius vij.cōtrarij,dum dicā de Bononienſe. Et ſic uides primũ incōueniens quod oritur ex adulterio uxoris,ſcilicet occultā indignationem. 33 34

¶ Secundum inconueniens eſt,deriſio mariti,nam licet ſit uir notabilis, iuuenes qui illum cucurbitauerint, uel ſciuerint alios cucurbitantes eum deridebunt, ut docet experiētia,& vult Pau.de Caſt.conſi.cxcij.in cauſa incarceratorũ.eſt lib.ij.conſil.cclxxvij. in ulti. impreſſis. Felin. in cap.ij.col.iiij.de calum.verſi.fallit quintò

¶ † Tertium inconueniens eſt, deriſio filiorũ, ad quā ſi mulieres aduerterent, cum ſint earum caro, non ita faciliter peccarent. Erit quandoque filius uirtuoſus, & tamen ſibi improperabitur eum eſſe ſpuriũ, vt de Alexandro Magno legimus,& de Phaetonte,& alijs pluribus, unde oriuntur tot rixæ & bella,& indignationes, quoniā eſt magna ignominia filio, ꝙ ſibi obijciatur eum eſſe ſpurium, propter ea quæ ſtatim dicam, ut patet exemplo illius Bononienſ. de quo.j.in ſol.viij.fundamēti de incontinentia, ut meminit Bal.lib.iij.conſil.lix. uerba facit eccleſiaſtici, In dedecus filij pater ſine honore, ubi pulchrius in fin.illius text. Cyn.poſt Caſſiodorum in l.C.de adul.col.j. Conueniunt quæ adducunt Scotiſtæ pro conceptione beatæ Virginis, quòd ſi eſſet in peccato originali concepta, reſultaret ignominia Chriſto eius unigenito. facit Petrus Iacobi in ſua Practica, in lib.actione iniuriarium prætoria. in primis uerbis.Bald. in cap. at ſi clerici col. antepenul. de 35

cōſtit. ubi ſubijcit hoc eſſe atrociſſimum. nam, Cui pater eſt populus; pater eſt ſibi nullus. gloſſ. in §. ſi aduerſus. inſtitu. de nupt. per l. uulgo. ff. de ſtatu hominum. vbi Bud. & Bolog. in ſecunda parte interpretationum.

¶ Quarum inconueniens eſt, quia maritus indignatus forte non inueniens uirtutem in uerbis, nec in herbis, tandem quærit eam in lapidibus, ut dicit Hoſt. in ult. chart. Summæ. eſt in tit. de uerb. ſig. §. quæ eſt diſtinctio. & Roſarium Buſti. ij. parte. ſerm. xxv. litera e. Surgetus in Enchiridio militari, chart. xxx. Ioan. de Ana. in cap. j. col. j. de ſortileg. Polydor. prouerb. cclxxix. credentes Phrygem plagis fieri meliorem, ut de monacho S. Bened. quem crebra monitione ſanare nequiuerat, ſecundum Barb. in ca. ſi quando. ij. not. de reſcrip. in cap. olim, col. viij. eodem ti. ubi adducit Ariſtotelem dicere, quòd uolentes dirigere uirgam, plicant eam per contrarium. palàm uerberat, &
36 ſęuit in uxorem acrius quam iura permittant, † nam licet ex cauſa maritus poſſi uxorem caſtigare leuiter, & incarcerare, non tamen ſine cibo quòd moriatur, ut faciunt clerici. ſecundum Ang. in l. ij. §. ſi publicanus. ff. vj. bon. rapt. non tamen propterea ſæuire. Luc. de Penna in l. quicunque. col. iij. C. de re mil. lib. xij. Iaſ. in l. miles. §. qui iudicati. ad. fin. ff. de re iud. Panor. in c. quemadmodum. §. j. col.
37 ſi. de iureiur. † imò ſi hoc fiat poteſt mulier a uiro diuertere. Bart. in l. cum ſatis. col. ij. C. de agric. & cenſi. lib. xi. Anchar. conſil. ccccix. incip. probata tanti uiri ſæuitia. Io. Lupus in rub. de don. inter uir. & uxo. char. x. in iiij. effectu. ubi dicit, quòd non poteſt accuſari de adulterio. Ang. in Maleficijs, in uerſi. admenauit. in fin. & quid tunc debet facere mulier. Io. de Leſnaudiere in tract. de Doctoribus. j. parte, q. xxvj. quia poſſet tunc diuertere. Felyn. in ca. illud. col. fin. de præſ. Paris de ſyndicatu, char. iiij. col. iij. licet alias teneat ſtare cū uiro, etiā ſi ſit unus puerſus. Soc. cōſi. cclxxxvj. uiſa pręſtatione. in fi. Et maritus cū ea. Barb. in ca. cōſultationibus. col. v. de offi. dele. ſubijciens quòd ſi maritus cū uxore nō habitet, præſumit latitare, licet aliàs
38 deberet. † Et nihilominus maritus tenebit ſibi miniſtrare alimenta extra domum. Curia Tholoſ. q. lxxxviij. in fin.
Iaſ.

Iaſ.in l.j.C.de legat.ad quem Pich.in repet. §. Titia. col. xlviij.Cuman.conſi.clxxv.domina. quo caſu licet non poſſet agere contra uirũ actione iniuriarũ: aget tamen actione in factũ. Catell.ij.parte Memoral.in uerbo, actio iniuriarum.& in uerbo,uxor.nec † tenebitur redire ad uirũ, niſi uir.caueat de tã non offendẽdo.Cacialup. in repet.l.ſi quã illuſtris.C.ad Orſic.col.xij.de quo Pan.in d.c.quemadmodum.uidetur cõtrariari,etiã ſi culpa ſua mulier receſſiſſet.c. j.ubi Maria.in ix.not.de lit.conteſt.etiam. ſi ſteterit cum amaſio,& non audet redire ad maritum.Petrus à Bella pertica, q.ccccxvij.nemo enim cum inuito tutus in gratiam rediit.ſecundum Sene.quem refert Ioan. Fab. in §.item ſi propter. inſtit. de excuſ. tut. pro quo Barb. in ca.cauſam matrimonij.nu.18. de offic. deleg. Sed contradicit.Curia Delphinalis quæ. ccccxxxix. An uir. uide Felyn.in rub.de treug.& pac.uerſic.qui timet.† Et ſi maritus uxorem expellit ſine cauſa, tenetur ſibi conſignare dotem.Balb.in l.fi.in fi.C.de ſent.quæ ſine cer. quant.in cap. ex parte.col.ij.de cõſuet. Alexand.in l.ij.col.v. ff. ſol. mat. & lib.vj.conſi.xxvj.uiſo & diligenter.col.j.Barb. in d.c. ex parte.col.iiij de conſuet.uidetur text. in authen. de nup. §. ſi quis enim dixerit, ubi dicitur quòd tenetur ei dare quartam partem bonorum ſuorum.† Item priuatur lucro dotis ſibi delato à ſtatuto,præmoriente uxore ſibi liberis. Iaſ.in l.j.ſi ab hoſtibus.§.j.ij.not.ff.ſolut.mat.col. fin. ubi ipſe ſolus contra alios limitat, niſi ex cauſa adulterij.de quo Campez.in tractatu Dotis.v.parte.q.x. & uide etiam Fely.in d.rub.de treug.& pac.ubi etiam latè ponit generaliter de quocunque timente ſe offendi: prout latè Hippolyt.in l.j.§.præterea.col.xij. & ſeq.ff. de q. Et Guil. de Cun. in tract. ſecuritatis. ſolent etiã Parlamenta dare timentem in cuſtodia minantis taliter quòd ſi ex quacunque alia cauſa,uel ab alio offenderetur,iſte minans teneretur.Et ſi minans ſit filiusfamilias, dant illum cui illatæ ſunt minæ.in cuſtodiã filio,& filium in cuſtodiam patri † Bal.lib.iij.conſi.clxj.enumerat cauſas propter quas mulier poteſt talẽ cautionẽ petere.de qbus uide etiã Ange. in §.j.inſtit.de interdict.Alexã.v. uolum. conſi. lxxviij. uiſo

Mulier fugiens à uiro.

Mulier non agit contra uirum iniuriarum.

40

41

Dubitãs offendi, petit caueri.

42

ſo & diligenter. Paris de Puteo ubi ſupra plene. Ioan. Lupus in c.p ueſtras. de donat. inter vir. & uxor. iij. uolu. eſt in opere char. lxxj. col. iiij. & ibi char. lxxx. ponit de recedente à marito concubinario, quòd nõ tenetur redire, niſi caueat de expellẽdo cõcubinam. Et ſi ſubſit tãtus timor ꝙ ueriſimiliter nõ ſit bene cautum mulieri per cautionẽ & fideiuſſionẽ, nõ tenebitur redire. Petrus Gerardi. not. lxv. incip. nota illud. Feli. in c. ſcribebam. col. j. de præſumpt.

Quatuor non tenetur redire.

Indignatur etiã quãdoq; tãtum maritus quòd inducitur ad uenenandum uxorem, & uxor aduertens, mauult præuenire, non præueniri: ut de uxore Luchini uicecomitis ducis Mediolani. ut in Chronica de anno. M ccc xlv. dicũt enim, Fallacia alia aliam trudit. Terẽtius, quem refert Eraſmus. ij. parte Prouerb. clxij. Polyd. Prouerb. clxxxiiij. imò quãdoque uterque mutuò ſe uenenat, ut legimmus factum: facit caſus Alex. li. iij. conſi. cxvj. in cauſa inquiſitio-

43 nis. Et † tamen uxoricidium deteſtabilius homicidio. can. admonere. xxxij. q. ij. l. j. ff. de parric. & Michaël in ſuo Parochiali. in rubr. de pœnitẽtia recip. eſt. char. cvij. ubi per gl. in d. can. admonere. dicit quòd eſt deteſtabilius parricidio, maximè quandò ſit cũ ueneno, propter proditionẽ annexã. l. j. C. de malef. & mathamat. Decius in c. quæ in eccleſiarũ. col. ix. de conſtit. in tantũ quòd eius præparamentum ſolum eſt ſufficiens ad diuortium. Cyn. in l. conſenſu.

44 C. de repud. † Et propterea præbens poculũ uenenoſum, licet nõ moriatur uenenatus, puniri debet. Felin. in tract. quomodo puniatur conatus. col. iij. Barb. li. ij. conſi. xxiij. col. viij. Afflictus in c. j. de malis & nexis medicamẽtis. in conſtit. regni. Bertach. in repertorio. in uerb. uenenatio.

¶ † Eſt bene uerũ, quòd maritus quandoque expellit uxo

45 rẽ nõ mala mẽte ſed alia de cauſa, puta quia dos ſibi promiſſa ſoluta nõ fuit. c. per ueſtras. ubi Præpoſ. in viij. not. de donat. inter uir. & uxor. & Io. Lupus in iij. eſt chart. lxxj. col. j. Curia Tholoſ. q. lxxxvij. licet Bald. Nouellus in tract. de de dote. xxxix. priuilegio vi. partis. col. antepen. dicat hoc eſſe fiendum de iudicio Eccleſiæ. per not. in c. porrò. de diuor. Bald. & Iaſ. in l. ſi donaturus. §. ſi quis indebitam. in princi. ij. col. ff. de condict. cauſa da, ubi dicit quòd

Maritus expellit uxorem quia dos non ſoluitur.

rarò

raro faciunt, niſi homines miſeri. Io. de Anan. in c. ſalubri ter. ad fi. de uſur. Io. Pirrhus in l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. Alex. li. vij. conſi. cxxiij. uiſo proceſſu. num. 5. Vnde uel uxor eū uocat, uel ipſe uxorem ad cohabitādum & præſtandum obſequia matrimonialia, & incidenter annectunt cauſam dotis, & iſto modo faciunt cauſam de foro eccleſiaſtico, ſecundum Præpoſ. in d. c. per ueſtras. iij. col. uerſic. not. ſicut & omnes infra allegandos. † Et licet loquantur ſolum dote in promiſſa, forte idē in non promiſſa: quia ſi iuras aliquam capere in uxorem alio non expreſſo, intelligitur mediāte dote congrua. Iaſ. in auth. præterea. C. unde uir. & uxor. ij. not. ubi Lancel. col. ij. Io. Lup. in c. per ueſtras. ſtatim allegando chart. lxxij. col. iij. Alias enim quādo cauſa dotis principaliter intentaretur eſt diſcordia inter Canon. † An eccleſiaſticus ſit iudex. ut late Io. Lup. in c. per ueſtras. de donat. inter uir. & uxor. ij. not. eſt in toto corde. chart. lxvj. Et Decius in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. xix. de conſtit. uerſi. in vj. caſu. referens. Moder. tenet quod poſſit. idem Barb. in c. ex tenore. col. j. de for. comp. Bap. de ſancto Blaſio. in dotalibus priuileg. lxj. Formularij prouinciale. chart. xxiij. dicens, quod cancellaria Apoſtolica ſolet dare literas pro cauſa dotis. Anch. tamen, quem pro ſe allegat Decius in d. c. eccleſia, poſt Felin. in ca. licet ex ſuſcepto. de for. com. uidetur tenere contrarium, & expreſſe dicit eſſe tutius coram laico. Idem Bald. Nouellus per Deciū pro ſe corrupte allegatus, qui dicit hanc opin. procedere in uidua: ſed ſecus in alijs: & contrarium. Et ſic quod ſpectet laico, tenent Areti. Socin. Claud. Bulgar. & communiter Moder. in l. j. ff. ſoluto matrimonio. Io. Lup. ubi ſupra. Alex. & Iaſ. in authenti. quod locum. C. de collat. Campezius ſub dubio forte in tract. Dotium. in j. parte. q. xcix. incipien. an hic. Auguſt. Cano. in li. ſcrutinij. chart. cvij. in fine. uerſiculo, & ultra prædicta. Et hanc uidentur tenere Marian. in dicto capitulo, licet ex ſuſcepto. columna ſeptima. uerſicu. Duodecimus. Præpoſ. in dicto ca. per ueſtras. vj. notab. & in cap. de prudētia. j. not. de donat. inter uir. & uxor. Et ideo uidetur tenēda, quia habemus communem opin. legiſtarum, & Canoniſtæ

46

47 *Eccleſiaſticus an cognoſcat de cauſa dotis.*

noniſtæ diſcordāt.ideo etiā in foro canonico uidetur ſtandum Legiſtis,ut habetur in ca.j.& ij.de oper.no.nunt.niſi dicas,quòd fauore dotis ſtatur opin. ſingularis Doct. contra cõmunē,Iaſ.in l.j.col.iij.ff.ſol. matr. in l.inter pares. ff.de re iudi.col.j.ubi dicit idē pro paupere, pro Eccleſia, p teſtamēto,& alijs ibi enumeratis. & in l.Gallus.§. quid ſi is.col.iij.ij.lect.ff.de li.& poſth.Et propterea ſolent laici pro tuenda eorum iuriſdictione inhibere partibus, ne cauſam agitent coram eccleſiaſtico.c.ex tenore. ubi Pan. ij.not.de foro compet.quòd facere non poterunt utendo iſta cautela expulſionis mulieris, qa tali modo dos uenit incidēter corā Eccleſiaſtico, corā quo cū minori diſpēdio & fauorabilibus fortaſſis agitabit.Et etiā abſque eo quod eā expelleres,dūmodo diceres eā uelle expellere: ſcilicet de iudicio Eccleſiæ,ſecūdum Bal. Nouellū ſupra relatum. poſſes cauſam dotis incidēter deducere corā Eccleſiaſtico.Et hoc procedit etiā ſi agatur propter adulterium uel urgentiam mariti ad inopiā. Decius cõſi.ccxij. magnifici.

Pro tuenda iuriſdictione

48 ¶ † Quintum incōueniēs eſt inceſtus,quē quis cognoſcendo ſororē ignoranter cõmittit.ut Petr. Subertin.in tract. de uinea Domini.char.l.in rub.de cõcubinarijs. eſt in iij. parte.erit enim aliquando filia patris ſui illa quam quis carnaliter cognoſcet,uel ducet uxorē,ut ibi.& patet in illo inſolubili: Nate nepos dixit.Frater puero, ſua mater. ꝙ declarat Præp.in c.vir.de conſan.& affi.col.xxxiij.

49 ¶ † Sextum inconueniens eſt, quia ex adultero naſcuntur quādoque maſculi adulterini & putatiui, qui excludēt filiam legitimā à ſucceſſione paterna. ut magiſter Rauauld in Speculo iuditū.char.penul. Anteros Fregoſij char. xlij. Salic.in rubr.C.de adult.Ang. in Malefic. gl. che hai adulterato.in primis uerbis:ubi ſubdit ꝙ exinde oriuntur oīa mala. latè Anteros Fregoſij chart.xlij. Et licet Henricus Boich,Panor.& alij in capitulo,officij.de pen. & re. Angelica in uerb.adulterium. Anch.in regula,poſſeſſor.col.xv. in iij.q.uerſi.iuxta prædicta.& in regula peccatū. col. viij. in iiij.oppoſ.uerſi.ſed quid dices. frater Bernardinus in j. parte Roſarij ſer.xxiij.ulti.char.litera g,doceāt quid agere debeat tūc mulier,quæ hoc ſcit, pro exoneratione ſuæ conſcien-

cõſcientiæ.eſt tñ dubiũ,ſecũdum Lutherũ in declaratione
de ſexto præcepto Dei.uerſ.qnto adulterium.† Preſertim 50
quãdo filius qui nec tenetur,non uult credere matri, quia
nõ creditur ei dicẽti ſe pregnãtẽ à tali. Galiaura in repet. *Non cre-*
l.centurio.char.xvij.nu.cclxviij.facit Iac.de Are.quem re- *ditur ma*
fert Bar.in l.filium diffinimus.ad fi.ff.de his q ſunt ſui uel *tri de fi-*
alie.iu.dicens,ꝙ ille primogenitus qui ſecundo genito re- *liatione.*
nuntiauit regnũ credẽdo dicto matris quæ aſſerebat illũ
filiũ militis & non regis,fuit fatuus.qa matri nõ creditur,
ut per eũ. quicquid dicat Petrarcha de remed. utriuſque
Fortunæ.li.ij.dialog.clxxiij. de filio q alienus inuẽtus eſt.
nã teſtẽ Philoſopho viij.Ethicorum: Matres plus diligunt
pueros,quã patres,qa certiores ſunt de eis, & habent plu-
res labores circa eos.† Præſumitur.n.filius mariti , & non
adulteri:ẽt ſi mater ſtaret in pſtibulo.l.miles.§. defuncto. 51
ff.de adulter.quod dicit ſing. Bologn. ibi in ſuis nouis in- *Præſumi*
terpretationibus.& Angel.in l.ſeptimo menſe. ff. de ſtat. *tur filius*
hom.Barb.li.j.ij.conſi.lxviij.omnipotentem.& li.j.conſil. *mariti.*
xxvij.ſcripſit.col.ij. & in iiij.li.conſi.ix.col.v. uerſic.acce-
dat.Baldus lib.v.conſilio xxxix.in fi.punctus. Alexand. lib.
iij. conſilio lxxxvij. in caſu . columna penult. lib.v. conſil.
clvij.circa primum . Paul.de Caſtr. libro ſecundo . conſi.
cclij.in fin.quæſtio iſta . Caprã.conſil.ij. colum. iiij. Hip-
pol.in l.prima.§. primo . colum.vj. ff. de quæſtio. Decius
poſt Canon.in capitulo,per tuas.colum.j.& ij. de probat.
Crem. ſingul.cxxvi. mortuo. quia præſumitur potius fi-
lius illius qui ad libitũ ſuum mulierem tenebat , & quie-
tiori animo.ut Decius d.cap.per tuas. colum.j. ubi col.ij.
uerſic.quartus caſus.dicit, quòd in dubio deberet iudica-
ri,quod eſſet partui fauorabilius.Sed licet hoc ſit ex præ- *Quære*
ſumptione iuris,tamẽ ueritas ſæpe eſt in contrariũ. & ra- *potius fi-*
tio Decij in d.ca.per tuas . quòd præſumatur potius filius *lius mari*
illis qui habẽt uxorem ad libitum ſuum. Et ſic mariti , li- *ti.*
cet ſit perſuaſiua,fortè non eſt concludens, quia mulieres
vt plurimùm ardentius diligunt adulterũ,quàm maritũ,vt
patet ex quo cum peccato & infamia & in periculo perdi-
tionis dotis illi cõplacent.& alijs periculis , ut in Antero-
te Fregoſij.char.xxv. Vnde rationabiliter dicẽdũ eſt. quòd
in coi-

in coitu facilius concurrit cũ adultero ad procreationem ſobolis, quàm cum marito, què minus diligit, & què ſem per habet in lecto ſecum, unde tãquam feriatus ſi non ſit odio, eſt ſaltem faſtidio: pulchrè Anteros Fregoſij chart. xxxij. nã magiſtros faſtidit miſeros toties repetita Sicam bre. Exorditur Vldel. in oratione, incip. apud literatos, & nihil eſt quod in honore tanto fulgeat in hac uita, quod:
52 uſu nimio nõ uileſcat, prout † in ſacerdotibus, quorũ multitudo eas contemptibilis facit. can. legimus. ante fi. xcii j. diſt. Dec. in c. cauſam quæ. j. not. de iud. & manna fuit Hebræis faſtidio. in ij. prologo Pauli ad Rom. & num. xj. Matres propterea filias nubiles rarò oſtendunt, ſeu ducunt extra domũ, & niſi benè cõptas, quia licet pica ſit pulchra auis, tñ apparet nimis ſæpe: prout ecõtrà dicimus, Omne ratum charũ, ut infra dicã facit, quia maiorẽ affectionem & deuotionẽ habent diſtantes ab Eccleſia ſancti Iacobi, ad illam Eccleſiam quàm habeãt ibi proximi, ſecundum Oldr. conſi. lxij. & circa. col. iij. facit exẽplum uxoris, quæ cum marito etiam flẽdo ſimulabat nõ poſſe pati coitum, poſtea clàm adibat adulteros. Præpoſitus in c. conſultatio. ad fin. de frig. & mal. Et Ouid. in iij. de Arte, Hoc eſt uxores, ꝙ non patiantur amari: Conueniunt illas cum uoluere
53 viri. † Et omne rarũ, pretioſum. xciij. diſt. c. legimus. col. fin. & dulcior eſt fructus per multa pericula ductus, & Philoſophus 9. Ethi. Quod cũ magno labore acquiritur, plus
54 diligitur. † Vnde nulli dubium, ꝙ facilius generatur fœtus, quando mas & fœmina concurrunt in coitu, quàm quando mas tãtum: ut dicunt Medici, quos refert Ludouicus in Aenea muliebri. cap. ij. chart ix. & eſt rationabile & probatur ex traditis per Bar. & Iaſ. in l. Gallus. in princ. col. fin. ff. de lib. & poſthum. ubi reputatur quodammodo miraculum, quòd fœtus concipiatur, quando ſolum unus concurrit. Michael Scotus de Phyſionomia. lib. j. cap. iij. Aegidius de formatione humani corporis, cap. vij. Panor. in c. fraternitati: de eo qui cog. conſ. uxo. ſuæ. fatetur tamen Aegidius ubi ſuprà. cap. vj. quòd mulier poteſt impræ gnari etiam quòd ſemen ipſa non emittat. Et ſic ratio Decij non uidetur urgere concludenter. Ideò dicit ſecundum

Abũdantia generat faſtidium.

dum Doct. ꝙ eſt fauor filiationis. † Præterea non obſt. 55
præſumptione.§. defuncto, quando aliæ tot coniecturæ
cōcurrunt quæ ſufficiunt, bene poterit probari quis filius
adulteri, ut patet ex conſil. Anch relato per Io. Lupum in
rub. de donat. inter uir. & uxor. char. xxix. uerſic. operatur
aliũ & quartũ. col. ij. & Pau. de Caſt. conſi. cxv. ſuper. j. col.
fin. lib. j. ultimæ impreſſionis. Corn. lib. iij. conſi. j. col. x. &
ſeq. Benedict. Capr. conſi. ij. col. j. & ij. Barb. iiij. uol. conſi.
lxviij. incip. omnipotentẽ. col. ij. & iij. † ubi dicit etiã quid 56
operetur aſſertio parentum. de qua Rom. Cor. & Iaſ. in l.
neque profeſſio. C. de teſt. ubi ſubiungit Iaſ. ꝙ agnitus ut
filius a matre uel auia, dicitur filius illius, l. etiam matris.
cum gl. de prob. Et per prædicta aliàs impugnabam Ferra
tium cautela xli. incip. Doctores. ad fi. quam tradit ad inſti *Contra*
tuendum ſpurium, ſcilicet ut non nominetur filius teſtato *cautelam*
ris, ſed ſolum filius mulieris: nã ex quo eſt maritata, præ- *inſtituen*
ſumetur filius ſui mariti. per d. §. defuncto. Et ſic erit ca- *di ſpurii.*
pax. pro quo facit Bal. in conſi. cxxxj. titulus. lib. iij. ad fin.
& Pau. de caſt. d. conſi. cxv. Et quia ille nondum erat natus
tempore teſtamenti. Adducebam etiam text. in l. ſi quis
poſthumos. in fi. prin. ff. de lib. & poſthu. & §. poſthumoꝰ. in
fin. inſtit. de leg. quem allegat Iaſon in l. Gallus. in princi.
col. ij. j. lect. eod. tit. licet ipſe in §. incertis. inſtit. de leg. ali-
ter declaret. Adducebã etiam quia ex tot coniecturis quæ *Plures*
aderant: apparebat teſtatorem inſtituiſſe talem poſthu- *coniectu-*
mum, quia credebat eſſe ſuum; unde nihil ualebat inſtitu *ræ ad p-*
tio, per dictam. l. neque profeſſio. melius in l. ſi pater. C. *bandum*
de hæred. inſtit. facit Monfer. in repe. §. & quid ſi tantum. *filiationẽ*
in fi. col. xvij. ubi dicit Soc. ſolitum extollere illam regu-
lam, quòd inſpicitur uoluntas teſtatoris, nõ ſecundum ue-
ritatem, ſed ſecundum quòd teſtator opinabatur. Habui
de facto, & lucratus ſum de illa cauſa xv. ducatos.

¶ † Septimũ incõueniens, quia oritur diſcordia inter fra- 57
tres, quia licet ſint uterini, ex quo tñ ſunt de diuerſo ſemi *Fratrum*
ne & diuerſis cõplexionibus, ſunt ſemper diſcordes. Hinc *quoq;*
puto exortũ illud, Fratrum quoq; gratia rara eſt. Dec. in *gratia ra*
exordio conſi. lxiiij. Papa Pius ad Imperatorem, epiſtola *ra.*
xxxix. chart. fin. Eraſmus char. xxvj. Prouerbio. cxlix. fra-

trum inter ſe iræ. Aegidius de regimine principũ. lib. ij. parte iij. capitulo vj. Omitto illud de Caim qui occidit Abel. de quo Barb. in Ioannina. col. xj. quia nõ facit in propoſito, ſed bene illa quam ponit text. in l. cum oportet. in fin. princip. & in fin. §. ſinautem. C. de bonis quæ lib. vnde poſtea tale bellum quod fit inter fratres uel cognatos, dicitur pluſquàm ciuile. Cyn in l. j. col. j. C. de caduc. tollen. Et etiam oritur diſcordia cũ patre putatiuo, quæ eſt horrori legi quæ præſumit eum uerũ patrem. d. §. defuncto.
58 intantum † quòd licet filius commiſerit delictum morte dignum: ſi pater eum deferat iudici, filius non morte, ſed alia mitiori pœna, putà, exilij, puniendus erit. Cepol. conſil. lv. unus filiorum. col. ij. & conſil. xlvj. Titius. col. ij. Abhorret enim lex quòd pater uideatur filium ad ſupplicium deduxiſſe. l. milites agrũ. §. deſertorẽ. ff. de re mil. Iaſ. in l. j. col. ij. C. de his quib. ut indig. Felyn. in c. quærenti. col. ij. de offic. deleg. uerſ. tertius caſus. in cap. j. col. ij. eod. tit. vbi ampliat, etiam ſi crimen læſę maieſtatis commiſiſſet. Ioan. Lupus. in c. per ueſtras. de donat. inter uir. & uxor. in concluſ. colũ. ij. ſi. chart. lv. Idem Hippolyt. in l. j. §. j. col. vj. in l. unus. §. ſeruus nec ſi. col. ij. ff. de quæſtion. Ioan. de
59 Ana. in c. ſi. col. ſi. de pat. qui fil. occi. † ubi dicit, quòd propterea parcitur patri de uita, ſi non reuelauit tractatum quem faciebat filius cõtra principem. facit ratio. l. diuus. in ſi. ff. de parricid. Et ſic patet bona cautela pro liberãdo filium à morte: qua audio fuiſſe vſum quendam ſolennem
60 Doctorem Tetdonenſem in caſu proprio. † Et propterea dicebat Felyn. admiratus diſcordiam patris & filij in cap. afferte. de præſumpt. quòd quando pater ſtuprat filiã, vel filius uerberat patrem, nec ille pater, nec ille filius ſunt cẽſendi, quia idẽtitas ſanguinis non patitur talia ſcelera.
61 † Et propterea Solon non tulit legem de parricidio, quia nunquam illud credidit naturaliter euenturũ. uide Ang. in l. propter inſidias. C. qui accuſ. Baueriã in §. pater. col. ij. inſtit. de teſta. pro prædicta cautela uide Ioan. Montolonium in Promptuario Iuris. in uerb. mors. ubi enumerat ſeptem alios caſus ad liberandum ſeu ſaltem differendum pœnam mortis: qui prius fuerunt Cepol. in cautelis.

Cautela ad liberãdum filiũ fam. à pœna mortis.

char.j.& ij.quos ordinatè reſumpſit Fely:in d. c. quæreti. & Iaſ.in l.debitoribus.col.fin.ff.de re iudic. ſecundũ quos alius:& ſic † ſecundus caſus eſt,ſi moriturus obuiet Cardinali qui imponat eius pileum ſuper caput ſuũ.Rom. ſing. cccxxxv. dicamus ad ſolatium. ubi in apoſtillis dicitur idẽ ſi ſacerdos tranſeat cum corpore Chriſti, & malefactor eum amplectatur.Corſ.ſing.lxix.incip:dixit.Barb.de Cardin.primo tract.q.ix. limitas hoc non procedere in atrocioribus,uel ſi fieret per ſubſtitutum.

¶ Tertius eſt caſus,propter excellentiam viri.

¶ Quartus,per accuſationem grauioris criminis,ob quod grauiorem pœnam deberet pati.

¶ Quintus, per probationem & obiectionem rationum reddendarum.

¶ Sextus,per appellationem etiam à quocunque extraneo interpoſitam.

¶ Septimus,in muliere allegante ſe prægnantem.

¶ Octauus, in eo qui fecit ſe clericum.Iaſ.in l. cum quædam puella.iij.col. ff. de iuriſdi. om. iudic. Decius conſil. cxxx. col. ij.Petrus Gerard. not.Ij. Ferrarius cautel. xxiij. Hippol.de Marſil.in l.ſtatulib.col.ij.ff.de quæſtion.Monferr. in l. nemo poteſt circa finem. col .xxxviij. ff.de quæſtio.Bertach.in tract.de epiſcopo.chart.xlviij. in fine ultimæ col. licet in contrarium aliqualiter faciat. Decius in cap.cũ adeò.in medio.iiij.not.de reſcript.dum dicit,quod licet quis ſe ad clericatum deſtinauerit, per hoc non eſt capax beneficij.& uide in tract.de uirtute iuramenti. Antonius Baueria priuilegio liij.col.iiij.in medio.

¶ Nonũ caſum ſubijcit Felyn.in dicto cap. quærenti ſi cõdemnatus fingat ſe ſtultum. ſed Ioan. Vilemati in repetitione l.Diuus.ff.de ſicar.nume.ciiij. dicit, quòd ſimulatio non prodeſt,niſi ſit uerè furioſus.

¶ Decimum,ſi ſit ex maioribus ciuitatibus.

¶ Vndecimum,ſi teſtes qui contra eum depoſuerunt,accuſentur de falſo.

¶ Vltra prædictos caſus adde tu duodecimum caſum,quẽ collige ex his quæ dicam infrà chart. ij. de eo qui poterat ſe uindicare uia iuris,&exceſſit,uindicando ſe uia facti,&

uide Fely.quem ibi refero,quoniam plura ponit quando ex aliqua cauſa,qui deliquit,excuſatur à morte.

¶ Tertiumdecimum,collige ex not.ibid.chart. poſtea ſequent.de eo qui non occidit doloſè.

¶ Quartumdecimum, collige ibidem de deſicto iam diu commiſſo,uel ubicunque ius commune imponit pœnam mortis.& ſtatutum dicit quòd debeat alleuiari.

¶ Decimumquintum,ſi inquiſitio ſit formata contra plures,quorum unus ſit clericus, quia omnes debent remitti Eccleſiaſtico,qui nunquam punit ad mortem,dicam infrà in materia,quid in dicto ſit iudicandum.

¶ Sextumdecimum,ſit ſtatutum imponat pœnam capitalem , intelligitur de minima, & ſic relegatione dicam infrà etiam in materia,quid in dicto iudicandum.

¶ Septimumdecimum, quando princeps per iracundiam mandaret aliquem ſuſpendi.dicam infrà quomodo ſit obediendum reſcripto principis.

¶ Decimumoctauum,quando rumpitur capiſtrum,& ſuſpenſus antea proteſtatus eſt de innocentia , quia tunc dicitur eſſe miraculum.Dec.in l.fauorabiliores. ff. de. regu. iur.ſed contrarium tenet Guiliel.Rouille in tracta.de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.col.fin.ideò cogita, & pro eo Bal.in c.uenerabili.de teſtib.

¶ Decimumnonum,ſi meretrix petat condẽnandum maritum in patria ubi de hoc eſt conſuetudo.dicam infrà in reſpondendo ad octauum de incontinentia. circa princip.

63 ¶ † Vigeſimum,ſi iudex qui non debet quempiam torquere niſi præcedant illa nouẽ requiſita quæ enumerat Hippol.in l.j.in j.char.ff.de quæſtion.dediſſet torturã alicui , non præcedentibus legitimis indicijs , & propterea confeſſus eſt delictum.nã ex tali confeſſione etiam milies ratificata , talis confeſſus nunquã poterit damnari.ſecundũ eum in d.l.j.vj.col. ubi dicit,quòd etiam debet eidem dari copia iudiciorum,cum termino ad eã purgandũ , aliàs confeſſio ex tortura ſubſecuta non ualet, quod ultimum intelligerem , ſi inquiſitus petat. Cepola conſi. lvij. tenet idem.& debent præcedere indicia , etiam ſi iudex habeat liberum arbitrium procedendi. ſecundum Ferrarium cau

tela xiij.incip.iura.Hippol.ubi ſuprà & infrà.Paris de Puteo in tract. de ſyndicatu. in materia repetitionis torturæ.eſt char.lxxxv.in princ.iij.col. ubi forte ſecundum eū, idem ſi princeps mandaret quem torqueri ſine indicijs.& meritò, quia ego ſemel Papiæ vidi cōmitti magnum errorem in quodam famulo,qui culpabatur de furto quorundā anulorum,quos ſocius habens recedere ad ſolatiū acceperat,ut faceret ſolui Marzapanum, & tamen per literas Senatus fuit tortus,& confeſſus.& quod dicta confeſſio ſit nulla,probat Hippol.per l.penul.ff. de quæſtion. ubi Baldus ſecundum unam lecturā.& ibidem latius ipſe Hippo.col.iij. adducens plurimos concord. qui dicit per illam deciſ.liberaſſe duos à morte, & ego unum de fricho. Adde Guidon.de Suzaria in trac. de quæſtion. col. 4. uerſi.non tamen omni cauſa.& col.x.uerſi.ſed quid ſi aliquis.& utrobique Bolog.addit plures authoritates. idem Pau.de Caſt.lib.j.conſi.cclxxiij.uiſa relatione.col.j.qui dicit hoc eſſe quia præſumitur durare metus torturæ in tali ratificatione,& perſeuerantia confeſſionis.Cor. conſil. xx.uidetur. ad finem.& clarius lib.iiij.cōſi.cxxxiiij.in cauſa Gaſparis.col.j.ubi fortius ſubiungit hoc procedere etiā ſi non fuerit tortus,ſed ſolum ſpoliatus ante torturā. pro quo Hippo.in d.l.j.col.x. uerſi. ulterius inquantū. dicens, ꝙ ſicut ſine iudicijs quis torqueri non poteſt, ita nec terreri.& in d.l.pen.col.v.poſt Alex.cōſi.c. incip. in caſu præ dicto col.ij.uerſi.circa ſecundū iij. uol. Et illā deciſionem Bart.ꝙ non ualeat talis confeſſio,ſequitur.Fel.in cap. at ſi clerici.de iud.col.ij.uerſi.vij. limitat ubi ſunt apoſtillata quædā conſilia Alex.&ibid.Dec.col.iiij.uerſi.vij. limita. adducit plura alia.idem tenet Alex.lib.j.conſil. v. in cauſa inquiſitionis.col.j.repeti.cōſi.xciij.in eo.lib Paris de Puteo in tract.de ſyndicatu.char.lxxxiij.col.j.c.ex ſola cōfeſſione. † Plus dicit Anchar.conſi.xxiij. uiſa inquiſitione. ꝙ etiā ſi non appareat iſtum confeſſum modo prædicto fuiſſet tortum,dum tamen appareat eum eſſe detentū,præſumitur confeſſus per errorē iudicis habētis eū in fortia. & Anch.ſequitur.Corn.d.conſi.cxxxiiij.col. j. dicens maximè ꝓcedere quādo captura fuit iniuſta,quia ſicut iniuſte

D 2 carce

carcerauit, ità & iniuſtè torqueret. idem tenet Franciſcus Brunus in tracta. de indicijs & tortura. col. xlij. Et cũ Anchar. tenet Alex. lib. iij. conſi. lii. uiſo themate. col. fi. in l. qui aliena. §. Celſus. in fin. ff. de acq. hæred. ubi poſtquàm allegauit Bal. & quædam alia in cõtrarium, ſubijcit quòd
65 cum Anchar. tenet communis opinio. † Nec cõualidaretur talis confeſſio etiam ſi iudicia poſtea ſuperuenirent poſt torturam, ſecundum Bar. in l maritus. col. j. uerſic. inter ſolut. gl. ff. de quæſtion. Hippol. in d. l. penul. col. vj. uiſis modo. Decium ubi ſuprà. Paridem de ſyndicatu. chart. lxxxviij. colum. iij. uerſi. datur regula. niſi ſecundum eum iſte poſitus in libertate poſteà ueniret ad iudicẽ, & confiteretur, & ita etiam tenet Brunus in d. tracta. de indicijs, & tortura. col. xlij. ſed eſſet bene ſtultus. nam, Quæ ſemel euaſit retia uitat auis. ut infra dicam. eſt uerũ quòd Barb. lib. iij. conſi. lxx. ubi CHRISTVS. col. ij. & col. x. uidetur prædicta intelligere, quando tortus talem confeſſionẽ reuocauit. Alium caſum quo non ualet confeſſio, ponunt Moder. in apoſtil. Decij, in l. ea eſt natura. ff. de reg. iur. ſcilicet quando iudex promiſit liberationẽ inquiſito.
¶ Vigeſimusprimus principalis caſus eſt, ſi tu potes adducere aliquam exceptionem uel probationẽ, quæ aliquali
66 ter elidat intentionem fiſci, & dubiam ſaltem faciat. † Nã licet ſoleamus dicere, quòd probationes debent de neceſſitate concludere: hoc fallit in criminalibus pro defenſione rei, quia ſufficit quòd reddant intentionẽ accuſatoris, vel fiſci dubiam pro conſequenda abſolutione. ita eleganter Bar. in l. nõ ſolum. §. ſed ut probari. ff. de ope. not. nunt. ubi Alex. & Iaſ. in §. ſciendum. col. ii. Iaſ. in l. non hoc. C. unde leg. col. penul. in viij. limitat. Dec. in c. in præſentia. col. vij. in xij. not. de probat. dicens, quòd totus mundus ſequitur iſtam deciſionẽ Bart. quam etiã tenet Ang. in Malefic. gl. j. de anno præſenti. col. iiij. & ſeq. Claud. in repet. l. ut uim. ff de iuſtit. & iur. in princ. col. xxv. Fely. in c. ſignificaſti, el ij. col. pe. de homic. Brunus Aſten. in feudalibus. conſi. xxvij. col. ij. Et faciunt quæ dicã in ſequenti caſu.
67 ¶ † Vigeſimumſecundũ, quando occidens dicit ſe feciſſe ad defenſionem, licet non probauit defenſionem. Iaſ. in d.

Lut uim.col.iij.ff.de iuſti.& iur. ubi Claud. in repet. col. xxvij.Aug.in Malefic.in uerſi.comparent dicti inquiſiti.& partim negant,partim cõfitentur.in fi.j.additionis. Alex. in d.§.ſciendum.ubi Iaſ.col.ij ff.de no.ope.nunt.latè Ferrarius cautela v. Hippol. de Marſilijs in l.repeti. col.vij.& ſeq.ff.de quæſtio.in rub.C.de probat.col.50.in quibus locis dicit idem quando quis dãnatur ex uiolentis præſumptionibus. & Ioã. de Villemati in repet.l.diuus.ff.de ſicarijs ad fin.& pro iſto caſu Alex.lib.iij. conſi. j. ante fi. col. iiij.in contrariũ uidetur facere Lanfrancus in cap.quoniã contra falſam.in uer.cõfeſſiones.col.iij. Ang. cõſil. ccxvij. col.pen.incip.in cauſa accuſationis.& latè impugnat Socin.in l.j.col.vj.ff.ſi cert.peta.in l.non utique.col.iiij. ff.de except.Sed ab eo hunc caſum defendit dominus meus Philip.Dec.in d.l.j.col.vj.& in c.ix.uenerabilis.col. xij. de except.& hanc tenet alter Lanfr. Cherienſis concluſ. ccclx.

¶ Vigeſimuſtertius caſus colligitur ex dictis Paridis de Puteo in tract.de ſyndicatu.char.lxj.eſt in uerb.pœna. col. ij.ſcilicet quando haberet reuelare conſocios, uel reddere rationes,uel dicere uerbum principi. ſed hoc ultimum dãnat,prout de illo qui finxit ſe habere dicere uerbũ Papæ,& nihil dixit.unde Papa indignatus dixit, ꝙ occideretur.& ipſe dixit ꝙ Papa erat irregularis.refert Steph.Malereti in tracta.de elect.chart.lx. Et plures cauſas relaxandi pœnam delinquenti enumerat Luc. de Penna in l. ſi apparitor. C.de cohart. lib.xij. chart.pen.hos caſus bene ſigna,quia ſi ſciueris bene practicare, dabunt honorem & cõmmodum in defendendo eos qui boni ſunt,licet calore iracundiæ uel aliter ſemel tantùm deliquerint, quia per unum ictũ non debet cadere una arbor,ut dicam infra reſpondendo ad incontinentiã mulierum. † Malos autẽ & 68
eos qui faciunt unam artem de furando,& occidendo, uel per pecuniã committunt atrocia, forte non eſſet licitum defendere.Bal.in l.quicunque.ad fin.C. de epiſc. & cleric. & Iaſ.in §.ex maleficijs.inſtit. de act. ubi poſt Bald. dicit, nõ audiendos aduocatos pro inſignibus, latronibus,quos periculi ſui neſcia ſeruet inſania.&,Chi ſpicca l'impiccato, lo impiccato impicca lui. ut Pompilius Lena contra

Ciceronem, quem refert Valerius Max. lib. v. c. de Ingratis. quia licet non ſolum ubi agitur de uita hominis, debeamus abſtinere à iudicando, ſed etiam à conſulendo, ut exorditur Cep. conſi. j. conſi. iiij & conſi. xxxiiij. quia præceptum domini generaliter loquitur, Non occides ut in
69 can. ſi non licet. xxiij. q. v. † quinimò dicit aliquando maius peccatum occidere hominem malũ, quàm bonum, ut not. gl. in can. ſi habes. xxiiij. q. iij. in uer. de coniuge. aliàs in uerb. innocentes. ubi etiam dicit eſſe maius præiudiciũ ſi vnus peccator moriatur, quàm ſi innumerabiles martyres cruciarentur. facit glo. in can. ille qui hominẽ. xxij. q. v. quæ dicit maius eſſe præiudiciũ in amiſſione unius animę quam mille corporum, & faciunt aliæ plures gl. aggregatæ per do. Io. Sadoletum in repet. l. quod te. ff. ſi cert. pet. col. xvij. poſt mediũ. hinc Titus Cæſar adeò ſanguinis humani effuſionẽ exhorruit, ꝙ mortem meritos exilio damnabat. refert Iodocus in tract. de nobilitate. c. xiiij. & Paulus Venetus Papa ſecundus, raró uel nunquàm pro quantolibet enormi delicto homines ad mortẽ damnari permittebat. facit Ferrarius caut. xxvj. in princ. & dicit Paris de ſyndicatu. in uerbo, crudelitas. eſt chart. xxix. col. iij. in fin. ꝙ Federicus qui fecit illũ §. ſi quis quinque ſolidos. de pace tenenda diſponentem, quòd pro rebus huius mundi qui debeat ſuſpendi, cruciatur in inferno. latè Thomas Morus in tract. de optimo reipub. ſtatu. lib. j. char. viij. &
70 pluribus ſeq. † hinc Decius conſi. clxxx. col. fi. poſt Anch. inuehit contra iudices maleficiorum, quia anhelant ad condemnationem quando procedunt per uiã inquiſitionis, dicens, ꝙ curia maiorẽ honorem conſequitur ex abſolutione, quàm ex condẽnatione. plura tradit Floria. in diſputatione incip. varia & diuerſa. col. v. Pet. de Rauenna in ſuo alphabeto Iuris. q. fi. Ioã. Lupus de donat. inter uir. & uxor. in fi. in allegatione hæreſis. eſt char. 102. & ſeq. latè Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xiiij. Hadrianus Papa noſter quodlibet. ij. col. antepen. referens illud Matth. xij. Si ſciretis ꝙ miſericordiam uolo, & non ſacrificium, nunquàm condemnauiſſetis innocentem. Et non ſolũ iudicantes & conſulentes cauere debent, ſed etiam legẽtes.

quia dicit Bal.in conſi.incip.quanquam allegata ſint multa.ꝙ Bar.eſt in inferno propter illam opi. quam poſuit in l.utrum ff.de parricid.ubi uult ꝙ ſciens proditioné contra patriam,ſi nõ reuelet,puniatur morte.de quo Claud. in repet.l.ut uim.char.pen.col.ij.ff.de iuſtit.& iur.Hippo. not. clxiiij.incip. nemo debet. † Ad prædicta facit Antonius Peregrino uulg. lib. 1. cap.xvij. & duobus ſeq. ubi 71
latè pro & contra ſubijciens,ꝙ imo delicta debent puniri. pro quo facit text.in l.nemo.C.de epiſ. ubi Pau. de Caſt. dicit.ꝙ pinguior uictima Deo mactari non poteſt, quàm homo iniquus.ſecundum Senecam in Tragœd. & dicit Paris de Syndic. char. lxij.in princip. ꝙ rex Carolus ſecundus fecit ſuſpendi quendam iudicem, qui puniuit ſolum pœna manus eum qui debebat ſuſpendi.& char. lxvj. col. iij.dicit,ꝙ iudex qui rerum nocẽtẽ abſoluit,eſt proditor. §.ſi tamen.in authent.ut differ.iudic.& dicit Barb. in cap. cũ non ab homine.col.vij.per illum tex.de iudic.ꝙ.dominus Picinus Locumtenens ianuæ pro duce Mediolani,faciebat ſibi conſcientiam,quòd non fecerat ſuſpendi unum malefactoré in die Paſchatis.facit Barb. in tract. de præſtant.Cardin.tract. j.q.ix. col.ij. quòd ſcriptum eſt, Non permittas uiuere maleficum ſuper terram. & † ꝙ non eſt 72
crudelis qui maleficos occidit.can.nõ eſt crudelis. & can. qui homicida.xxiij.q.v.quia reipublicæ intereſt delinquẽtes puniri.l. ita uulneratus. ff.ad l.Aquil. cap. ut famæ.de ſenten.excommu. Barbat. paulò infrà, quòd collegium Bononienſe fuit grauiter reprehenſum, ex eo, quòd ſupplicauit pro Richardo de Malumbrijs, qui fuerat damnatus de hæretica prauitate.idem uult Bologninus in repe. authenticæ,habita.C.ne fil.pro patre.colum.xxiiij. Et dicit Bald.in cap.olim. col.pen.de reſcrip.quòd contra malos non eſt utendum malua,uel emplaſtro: ſed gladio. & dicit Panor.in cap. 1.penult. not. per illum tex. de poſtul. prælat.quòd peccatum eſt parcere inobedientibus ſine cauſa.† facit pulchrè Luc.de Penna in l. omnes. C. de an- 73
no.& trib.lib.x.& in l. 1.col.x.C.de exact. lib.xij. poſt Philoſophum in ij.Ethi.qui dicit,quòd pœnę ſunt medicinę. facit Ioan. de Lignano in tracta.de bello. cap. ix. Calca-
 neus

74 neus pulchrè cōſi.ij.col.x.† &.dicit glo. iij. in uerbo, diſpenſationum, de pace Conſtan. quòd qui parcit malo, in telligitur nocere bono. pro qua Salluſtius in Iugur. dicēs, Ne ignoſcendo malis, bonos perditum eamus. facit Iſocrates in panegyrico incip. illos. char. xj. & Ambroſ. in j. Officiorū, dicens, quòd ſi quis filijs deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus latronē abſoluendū duxerit, nonne innocentes tradit exitio? & idem ſentit Cicero in oratione cōtra Piſonē. char. ij. dū reſpondet obiicienti quòd fuerat crudelis contra Catilinam. facit Papa Pius epiſt. v. circa fin. & epiſt. vj. char. ij. quòd non immeritò Saul cōtraxit offenſam Dei, quia miſeratus eſt Agab, quē diuina ſententia prohibuerat ſaluari. & Ioan. de Monteferrato ante reperi. l. ſi is qui pro emptore. ad Card. Papienſem. ubi allegat Ambroſiū ubi ſuprà. & Petrus Apoſtolus Ananiā & Saphirā Spiritui ſancto mentientes, mortis ſentētia percuſſit. & Paulus Magum illū Elimā qui credituros à fide retrahebat, cæcitare percuſſit, ut cæteri territi prædicationē eius non impedirent. Sūma ergo, ſecundū Monferratum, pietas eſt, in delinquentes ſæuire, quia cū uni indulgetur indigno, ad prolapſionis cōtagium pro

75 uocātur uniuerſi. † facilitas enim ueniæ, incentiuum tribuit delinquendi. cap. eſt inhibendum. de cohab. cleric. & mulier. Gloſ. in authent. ut hi qui ob. in uerbo. facilia.

¶ Octauum inconueniens oritur, damnū publicum. Ioan. Lupus in rubric. de donat. inter uirum & uxorem. chart. xlvij. in ſi. uerſic. ratio. ubi in chart. præcedenti dicit quòd adulterium uxoris etiam prohibet confirmationem donationis inter coniugem, quæ alias fieret morte alterius cōiugum: quia reipublicæ intereſt, ut ciuitas liberis & legitimis hominibus repleatur, non adulterinis. l. j. ff. ſol. mat. Bald. quem infrà referam in concluſione mea. Contra præmiſſa faciunt, quæ adduxi in meis clauſulis generalibus. in uerbo, & mihi notario.

¶ Nonum inconueniens oritur, damnum reipublicæ in alio: quia nō ſolum diſcordia, quam ſuprà dixi, ſed etiā in-

76 ter adulterum & maritum, quia † nulla uehementior eſt diſcordiarū cauſa, quàm unius fœminæ à multis maribus

ap-

appetitio,ſecundum Platoné,quem refert Fortunius.in l. ius naturali.ff. de iuſtit.& iure.co.xlvij. facit Biblia Aurea,cap.lxiiij.de inimicitia & odio.Nó enim uolunt omnes ſequi illud Ouidij de Arte,Riualé patiéter habe. Ité & inter affines hincinde,quia † naturalis affectio hoc facit,ut qui unū de agnatione offendit,totā agnationem offendere uideatur.ſecundum Bald.in c.fi.de appellationib. 77
afflictus de iure prothomiſeos.col.vij. & quilibet præſumitur appetere honoré agnationis.ſuæ.Panor.lib.ij.cōſi. lxv.caſus col.penult.† & iniuria facta uni de familia, cenſetur facta toti familiæ.Felin.in cap.cū quidā.col.fi. de iu reiur.unde turbatur poſtea pax populi,& bella ciuilia oriūtur.Pet.de Raué. in ſuo alphapeto. circa fi. in quæſtio. incip.Propheta regius.col.vj.& ſeq.† meritò ergo ſancitū eſt,adulteros occidere,quia ab huiuſmodi hominibus amicitia & pax corrūpitur,ut inquit Xenophon,de tyranni de.char.iiij.facit illud quod tradit frater Iſidorus de regimine principum.lib. ij. c. xiiij.& illud Geneſ.xxxiiij.ubi propter raptū Dinæ,eius fratres iugularūt omnes mares illius urbis.Et in Hiſpania ſunt decreta,per quæ mulier & adulter traduntur in manibus mariti, qui de eorū perſonis & bonis poteſt facere quod uult. Ioānes Lupus in rubrica,de donationibus inter uirum & uxorem. char. x. in quarto effectu.Sūt ergo propter talé diſcordiā hæc ſcelera adulterorū ualde atrocia cōtra finé iuris ciuilis, ſecundū Philoſophū,& Salluſtiū, quos refert Anchar. in regula,poſſeſſor,col.ij. probatur in c.nihil. de præſcriptionibus.& in l.æquiſſimum.ff.de uſufruct.† ad quam Iaſ. pulchrè in l.quod iuſſit.v.not.ff.de re iud.ubi dicit, quòd index propterea poteſt præcipere alicui, ne tranſeat ante domū inimici,ne fortè eum uidendo ueniat ad rixam.Idé dicit in l.curatores.ff.de offic.procur.Cæſar.Paris de ſyndicatu.in uerb.concordia.Et ſeptem per quæ pax populi conſeruatur enumerat, pariter & ea per quæ turbetur. Afflictus in conſtitutione,pacis cultum.col.ij.& iij.latius Lucas de Penna in l.j.C.public.letitiæ.lib.xij.Et pulchra oratio Socratis incip. omnes, cum epiſtola præcedenti, quam fecit de bello fugiendo, & pace ſeruanda, de quo

78
79
80
Iudex ut pacē conſeruet.

iudex debet eſſe ſolicitus. Aluarot.in c. j.§.ſi miniſtrales. de pace tenenda. Curtius in tractatu.de ſequeſtr. col. iiij. & conſi.ſeptuageſimo.incipiente, ſuper eo articulo. Decius in cap. licet cauſam. de probation.col.xxj. in gl. in uerbo, poſſidetis. Alex. in l.fi. C. de edicto diui Hadri.
81 toll.col.iij.† ubi concludūt quòd ſi duo cōtendunt. de poſſeſſione,& parant ſe ad arma,& nō cōſtet iudici qui ſit in poſſeſſione.(quoniā hoc conſtaret,deberet prohibere ingreſſum alteri qui non eſt in poſſeſſione)tunc iudex pro bono pacis debet utrique inhibere ne intrēt poſſeſſionē. Et de pace duo bona uerba ponit Lancel.in l. pactū curatoris ad finē.C.de pactis.latè Felyn. in rubrica, de treuga & pace. Corſet. in trac. de poteſt. regia.q.xxxxi. Luc. de Penna in l.j.col.iiij. & ſequent. C.publice læti.libro duodecimo.Iaſ.in l. quidam æſtimauerunt, col.ſecunda, ff.ſi certum petatur.Et pax ut ſeruetur,moderamen iuris habetur,gloſ.in cap.puberes,de deſponat.impuberum. latè Ioannes Montaigne in tractatu de author. regij conſiſtorij.char.xxx.Romanus conſi.ultimo.col.v. omnino Barb. libro tertio, conſi.primo.colum.penultima, & fina.latius Decius in l.fin.C.de edict.diui Hadri. tollen. vbi & quando neuter poſſidet, & timetur ſcandalum in adeptione, quid debeat facere iudex. Eſt uerum quod in patria Delphinali nōn ſunt multum neceſſaria prædicta, tum propter ea quæ dixi de ſecuritate quam faciunt præſtari, ſuprà in quarto inconuenienti,tum propter illud pulchrum ſtatutum,Si quis per literas,cuius uerba propter eius utilitatem pro ſolatio lege vt infrà: Siquis per literas iudicis eius propria manu ſignatas,aut uoluntate illius cuius erat poſſeſſio.Quam uoluntatem interpretamur, interueniſſe.Ex quo per decem dies paſſus eſt notoriē poſſidentem poſſidere,rei alicuius poſſeſſionem,uel quaſi nactus fuerit, per quempiam abſque mandato iudiciario à prædicta poſſeſſione expulſus,aut deiectus fuerit probata poſſeſſione & eiectione,etiam abſque uiolenti euocatione aliquali,per duos aut tres teſtes communi æſtimatione fide dignos,omni allegatione,aut appellatione ceſſantibus expelletur uiolentus per iudicem,uel ab eo deputatum

Inhibet ingredi poſſeſſionē,timore ſcandali.

tum: etiam manu militari ſi ſit opus, & reſtituetur deie ctus,& reponetur ante omnia in ſtatũ priſtinũ,& mulctabitur uiolentus ultra pœnas à iure ſtatutas in decẽ marchis argẽti fiſci ærario applicãdis. Mitigatione tamẽ iudici conceſſa,ſecundum modum uiolẽtiæ & facultates uiolẽti,uiolẽtia uerò purgata per in ſtatum priſtinum reductionẽ expulſi,& expẽſarum ab eodẽ expulſo factarum in refuſionẽ audietur,qui fuerit uiolẽtus ſuper ipſum allegãdis.Quæ autem in uiolẽto ſtatuimus,eadẽ & in clandeſtinẽ poſſeſſiones ingrediẽte intelligẽda fore cenſemus &c.

¶ Decimũ incõueniens eſt,quia ſecundũ Ouidiũ de Arte:

Nec turpe marito Aſpera pro charo bella geſſiſſe toro. *Duellũ.*
quãdoque euenit duellum inter maritum & adulterũ † licet regulariter ſit prohibitũ,ut Iaſ.in l.ex hoc iure. col.v. ff.de iuſtit.& iur.taliter quòd licet quis acceptauerit, poteſt licitè duellum recuſare,& pœnitere.Decius in cap.eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutionib. col.xiiij. plura per Barb.in j.uolumine, conſil.ultimo.ubi Angel.de Aret. & Antonius de Prato in Cõſilijs ibi proximè ſequẽtib.cõtra quos in illo caſu cõſuluit Calcaneus cõſilio ſecundo. Surgetus in Enchiridio militari.char.xx.& xxiiij.Sõnium Viridarij lib.j.cvij.tamen fuit admiſſum per Parlamentum regiũ inter Iaquetum Griſſum,& Ioãnẽ Carogium,ut habetur in Gaguino, in uita Caroli ſexti. Gulielmus Mara in oratione vij.incip.Reuerende. Roſellus in Monarchia. char.cxiij.licet mulier eo in caſu nõ eſſet in culpa. Paris de Puteo tali caſu dicit permitti etiã cũ domino ſuo, ut in tract.de re mili.char.xxij. ſub rubrica, An ſubditus ratione adulterii prouocet dominũ ſuũ ad duellum, ſed dubito,propter ea quæ dixit Anan.in c.fi.de patrib.qui fil.occid.Et in illo tract.ponit practicam quomodo fiat, & latè per curiam Delphynatus quæſt.cxvij. dixi plenè cum ſex ſeq.& in libro Styli Parlamentorum.parte prima, chart. xxvj.& ſeq.& literas quas ſibi ſcribunt uolentes duellare, uide tu Hiſpane in Tirant lo blanq, in lẽgua Caſtigliana.

¶ Vndecimũ incõueniẽs eſt, qa euenit ut quandoq; in ſua domo pater inueniat aliquẽ ſibi filiã adulterantẽ, & filiã occidet: quòd uidetur ſibi pmitti. licet ſecus de adultero,

Ioan-

Ioannes Pyrrhus in l.non debet cui plus.ff.de reg.iur.
83 † Item ſi maritus inueniat uilem ſibi adulterãtem uxorẽ ſuam: unde cum non poſſit tam iuſtus dolor temperari, occidet adulterum.quòd cum ſiat lege permittente, pœnam non meretur.l.Gracchus. C.de adult. Nicol. Boerij. in apoſtillis ad Dynum.in regul.cui licet.facit capitulum, qui peccat.xxiij.q.iiij.Luc.de Pena in l.j.C.publ.lætitiæ, uel Conſul.lib.xij.q.xxiiij.in fin. & q.xxvj.circa med. Felin.in cap.quæ in Eccleſiarum.col.ii j.de conſtit.Iaſ.in l. ſi plagij.col.j.ff.de uerb.oblig.Gem.in conſ.lxxvii j.in princ. ij.col. Hadrianus vj. Papa noſter in Quodlibetis, chart. xxij.colum.iiij.& xxiij.colum.ij. litera d. & chart.lvj. in fin.& in quæſt.x.colum.xj.latè Hippol. ubi formaliter examinat hãc quæſtionem in l. patre uel marito.§. de quæſt. col.j. & ij. Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doctorib. quarta parte.quæſt.xlix.ubi etiam modum tradit probandi adulterium,& refert unum miraculum.uide orationem

Maritus occidit adulterũ.

84 Lyſiæ ſe excuſantis à nece adulteri.incip.plurimi. ubi adducit leges Athenienſium hoc permittentes. Caue † tamen, quia uidetur non licere in conſcientia. Henricus Boich, Panor.& Felin.in c.iij.de homic. Fortun. de fine utriuſque iuris col. xlvij.& ſeq.in xj. illatione principali. Plus in d.cap.ij.dicit Ioan.de Anan.quòd in terris Eccleſiæ poſſet talis occidens,adulterum puniri in foro contentioſo.per gl.in c.inter hæc.xxxiij.quæſt.ij.quæ vult quòd ille text.corrigat iura ciuilia permittẽtia occidere adulterum.& licet ibi Felin.eum impugnet,tamen alibi ſequitur eum.ut in cap.j.colum.j.de præſcript.in cap.iij. quod
85 incipit,ſi uerò.de ſent.excom. Plus † dicit idem Felyn.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtit.col.xv.uerſic. item poſſet,quòd nec etiam in terris Imperij occidens adulterum eſſet tutus,ex quo ſumus in materia peccati, & ſic etiam in illis ſtandum eſſet iuri Canonico.Roch.in c.fi. col.xxij. de conſuet.Sed certè,credo quòd imò etiam in terris Eccleſiæ in foro contentioſo eſſet tutus, nam in illis Eccleſia bene habet utrunque gladium: aliàs ſequeretur quòd in eis nullus unquam deberent morte puniri. Nec ualet conſequentia de foro conſcientiæ ad forum iudiciarium.

Aret.

Aret.in rub.ff.de acquir.hæred.ad fi. Et reſponde ad illam gl.in c.inter hæc.quòd ſanè intellecta non probat intentionem Io.de Anan.nam dum illa gl.dicit, interfectorem non excuſari à culpa,uel peccato,licet à pœna ciuili excuſetur, uoluit inducere differentiam ſolum inter ius Fori, & ius Poli,non inter ius canonicum & ciuile. ut patet ex uerbis gloſ.& intelligit eam Iaſ.& Claud.in l.ut uim. ſuper gl.in uerb.nam iure.ff.de iuſtit.& iur. Albericus in d. l.Gracchus,latè Iaſ.in l.ſi plagi j.ij.col.ff.de uerb.oblig. & alij Doct.per eos allegati. Hippol.in d. l. parte uel marito.Ang.in tractatu Malefic.gl. Che hai adulterato. col.ij. Angelica in uerbo,homicidiũ,in §.vj.Betonta ſuper Ioan. viij.qui legitur ſabbatho poſt tertiã dominicam Quadrageſimæ. Nec aliter intelligunt Panor.& Præpoſ.in c. ueniens.el ij.ad fi. de ſponſ.ubi licet dicant illam ſolut.tolerari poſſe,tamen tranſeunt ad aliam.& Barb. in c.cum eſſes.de teſtam.col.vj. referens Pan. poſtea col. iij. accommodat ſolutionẽ in uerſ.pondera etiã illud. dicens † quòd non eſt inconueniens quòd ius ciuile modificet illud præceptum, Non occides.ut in l.j.& ij.C.quando lic.ſine iud. ſe uin.in cle.j.de homic.& in c.iij.de furt. Poſſet hoc comprobari ex pluribus authoritatibus Sacræ ſcripturæ quas allegat Anch. in reg. poſſeſſor. col.v.uerſ.ultra prædicta. Henr.Boich in d.c.ij.de homic.Barb.in tract. de præſtant. Card.in ix.q.j.tract.Bolog.conſi.ij. col.x. Calcan. conſi.ij. col.ix.Paris de ſyndicatu.char.iij.in quæſtione, An liceat occidere tyrãnum.Io.de Mõtefer.in epiſt.ante repe.ſuam. l.ſi quis pro emptore. dum declarant illud, Non permittas maleficium uiuere ſuper terram. & plura in propoſito tradit Roſellus in Monarchia.char.lxxvj. & ſeq. dum examinat,an lex poſſit diſponere ſuper diſpoſitis à iure diuino. † & allegat d.gloſ.in d.c.inter hæc.& ibi colum.ij.poſt Hoſt.& alios,dicit,quod lex ciuilis poteſt permittere homicidiũ,etiam pro leui cauſa,quando ſequitur maius bonũ,ut euitetur maius malum.facit Calcan.conſi.ij. col.ix. & ſeq.ubi enumerat plures caſus,in quib.eſt licitũ homicidium. Et Paris de Puteo in tract. de duello & re milit. char.iij.col.iiij.eſt primus liber Legalis quem uiderim in vulga-

Ad gl.in cap. inter hæc.

86

87

vulgari Italo traductũ & impreſsũ Venetijs. facit Cepol. cõſi.xlv.uiſo proceſſu.col.j.Secũdo reſpõde, ꝙ ſi aduertat gl.in d.c.inter hæc allegat iura corrigẽtia Lõbardã, quæ diſponebat uxorẽ adulterã poſſe occidi. Sed in Lombarda maior ratio prohibitionis aderat.ut patet in c. admonere. ibi alleg.& in l.j.ff.de patric. & quia præſumitur ſeducta ab adultero.l.j.C.de rapt.uirg. quæ rationes militãt in adultero.de quo nõ loquũtur illa iura allegata per gl. unde ꝙ nõ mutatur,cur ſtare prohibetur.l.ſancimus. C,de teſt. nam ut dicit Archid.in d.c.inter hæc.non debemus dicere ius Canonicũ corrigere ius Ciuile, niſi ubi expreſsè hoc reperimus. Plus diſputãdo dici poteſt,ꝙ tex.in c.cũ nõ ab homine.xxiij.q v. quẽ allegat illa gl. in c. inter hæc. permittat occidere,ut patet ibi,ab inimico.& ibi, an ulciſcendi.quæ uerba nõ reſtringũtur per ſubſequẽtia, quæ exem
88 plificant in latrone & iudice, quoniã † exempla licet declarãt, non tamen reſtringunt regulã.l.damni infecti ſtipulatio.ad fi.ff.de damno infect.l.j.ff.quod uulgo.de ui & vi arma.Igneus in rep.authen. ex cauſa col.cxviij. Inimicitia erga adulterũ uidetur tollerabilis, ne uideatur maritus eſſe leno,& particeps delicti.ut patet ex prædictis. Et ultio eſt tollerabilis,tam iniuriæ propriæ,quàm publicę. ut dixi in nono inconuenienti. Item quia non eſt maritus qui adulterum occidit,ſed eſt ipſemet adult.gl.no.in cap. iij.in fine.de furt. Papa Pius epiſt.iij. contra ducem Auſtriæ. circa fin.dum ſic allego, intellige de epiſtolis quas ædidit poſt adeptum Papatum, quæ ſunt in altero uolumine repoſitæ,quàm ille quas ædidit dum eſſet in minoribus, quas tunc allego pro epiſtolis Aeneæ Syluij, quia ſic tunc uocabatur.debet enim abſtinere, ſi non uult occidi:unde ſequitur id quod dicit Stephanus Coſta in c.dilecto.col.ix.de ſent.excom.ubi limitat gl.in d.c. inter hæc. non procedere,niſi talis conceſſio eſſet rationabilis,& di-
89 uino iuri conſonans: † facit Barb. in cap. at ſi clerici. de adult.nume.xcj.dicens,quòd non obſtante ſtatuto imponente pro adulterijs pœnam pecuniariam adhuc debebit puniri adulter pœna mortis.Cõfirmo, quia attento quòd hodie nõ puniũtur adulteria.vt not.Paul.de Caſt.in conſ.

Exempla nõ reſtringunt.

Hodie nõ puniũtur adulteria

infrà

infrà allegando. Ioan.Fab.in §.ex non ſcripto. inſtitut. de iur.naturali, gentium,& ciuili. col.fin.ubi dicit, † quòd 90
in Francia nunquàm fuit auditũ adulterum puniri pœna iuris.Idem in Alemania, dicit Petrus de Rauenna in ſuo alphabeto.eſt in diſpoſ.incip.ualete.col.v. & ſequẽti quæ eſt ibi impreſſa circa fi.operis. & ſic audies, ut hæc committũtur impune,ita impune laudari. facit pulchrè Lyſias in oratione excuſatoria à nece adulteri,quæ incipit. Plurimi.in char.fi.ſaltem timore maritorum abſtinebunt adulteri, & coercebitur incontinentia à iure ueteri & nouo prohibita. † ut Anchar.in regula, poſſeſſor.col.xxj. in 91
fi.viij.quæſtionis.qui in regula peccatum.col.xj.q.j.dicit, quòd de talibus non cadit directa ſatisfactio: quia caſtitas perdita eſt irrecuperabilis.gl.in uerb. non poteſt. in l. j.in princ.C.de rap.virg.ubi dicitur, quòd hoc ſolo priuatur Deus,Iaſ.in l.j.§.ſi uir uxorem,ff.de acquir.poſſ.j.not. Roſariũ in ij.parte ſerm.xxviij.litera H. Paris de Syndicatu.char.xxxj.col.ij.dixi ſuprà,unde † quãdo agitur de dãno irreparabili etiã cõtra iudicẽ, licet ſe & honorẽ ſuum 92
defendere.l.prohibitum.& l.ſequen.C.de iur.fiſ.li.x. gloſ. & Doct in l.ut uim.ff.de iuſt.& iur.ubi Claud.col.xij.Nizellus concord.gl.vj.fallent.ult.col.fin. Paris de ſyndicatu in uer.reſiſtẽtia.& c.ſeq.eſt char.lxix.licet Afflictus in prima parte,conſtitutione,pacis cultum. col.xix. latè diſputet. † Confirmatur, quia licet iura ciuilia non permittant maritum occidere uxorem adulteram, ſi tamen occidat,propter iuſtum dolorem mitius punietur.Et ſic ſolũ de exceſſu,quia debebat ſe uindicare illũ accuſando iudici,nõ occidẽdo eũ authoritate propria,puta pœna relegationis.l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.§.Imperatores, ff.de adult. Adde Alex.li.vij.conſi.cxix. nu.viij. in tractat. de Perfecto clerico.ij. Parte, char.xxxiiij.in q. an liceat occidere pro defenſione honoris. Alex.li.j.conſ.lxxvj. uiſa inquiſitione. col.j.& li.ij.conſ.cxl.incip.uideẽ in caſu.col.fi.Copol. cõſ. xlij.cũ Petrus Maluſatus.Afflictus in conſtitutione ſi maritus.Maleretus in tract.de electione.circa chart.viij. † vbi iracundia etiã aliunde quã culpa occiſi perueniẽs alleuiat,ut nõ teneat ad mortẽ.facit latiſſimè, & omnino ui- 94

Non cadit ſatiſfactio.

Excedẽs in occidẽdo mitius punitur.

93

de

de Fel.in c.ſignificauit.el ij.col.fi. de homic. in c.dilecti filij.col.pen.de excep.ubi allegat illud notabile conſ. Paul. de Caſt.conſi.cxcij.in cauſa incarceratorũ. quod eſt in ij. lib.conſi.cclxxvij.qui idẽ uoluit in l.ſi quis ſeruo. col.j.C. de fur.ubi licet maritus coegerit uxorẽ dare horã adultero ut ueniret,& ipſe maritus conuocauerat affines cũ baculis pro eũ baculando,& tamen interfecerunt, dicit ibi Pau.ꝙ debebunt mitius puniri.unde quia accuſando faceret ſe cucurbitã,& Moder.iudices cõiter de hoc riderent, nec facerent iuſtitiã,licuit illam ſibi facere proprijs manibus,quia nemo uir grauis diceret eũ malẽ feciſſe. & Pau. ſequitur & cõmendat Io.Lupus in cap.per ueſtras.in viij. ampliatione.de don.inter uir.& uxo.eſt in opere. char.lxj. Ang.in Maleſ. in uerbo, Andream auxiliatorem. col.vij. in uerbo,dictus Andr.armatus.col.ij.in uerb. ſciẽter. col. iij.in uer.& appẽſate.ad fi.& in uer.quas ſi non ſoluat.col. vj.Paris de ſyndicatu.in uerb.pœnar.uerſ. tu ꝗ uadis quotidie in Birraria.& Pau.ſimpliciter ſequitur.Bolog. conſil. xxiij.col.j.Præpoſ.in c.porrò.ij.col.de diuor. Iaſ.in l.j. §. fi.col.iij.ff.de ope.no.nun.Cepol.conſi.xxvij. uiſo proceſſu.col.pe.& in locis infra allegãdis. facit Aret. cõſ.xxxiiij. uiſis diligenter.col.ij.& oẽs cõſulentes pro Florẽtinis qui
95 occiderãt Cardinalem. † idẽ Are.conſi.clxv.ſicut.col.pen. Curt.conſi.xx.ſæpenumero.col.vj.& conſi.ſequen.col.viij. Tortus conſi.ſuo impreſſo ad fin.conſiliorum Ant. de But. col.ix.ubi uolunt,ꝙ excedens moderamen inculpatæ tutelæ,qui ſe defendendo occidit aliũ,debet mitius puniri.Et ſic ſolũ de exceſſu.Io.Vilemati in repet.l.diuus.ff. de ſicar. col.iiij,nu.xxix.Etenim quotiẽs iura iubent pœnã mitigari,ſiue alleuiari, ſi ſimus in materia quæ ingerit pœnam mortis,nõ debebit quis amplius puniri ad mortem, ſed leuius.Roch.in c.fi.col.ij.de conſuet. dicens ſignan. Moder.
96 in apoſt.Decij in conſi.ff.de reg.iur. † Et propterea infert Roch.ꝙ cum in homicidio iamdiu cõmiſſo quis debeat leuius puniri.gl.ſing.in l.ſi diutino.ff.de pœnis.ad quam Parpal.in l.j.C.de precib.imp.of.quis non poterit exinde puniri ad mortem.prout dicimus de eo qui damnatur ex urgentiſſimis cõiecturis, quia nunquam poteſt ad mortem dam-

dãnari. quod eſt perpetuo tenendũ mẽti. ſecundum Ioan.
Vilemati.in repe.d.l.diuus.ff.de ſicar.ad fi. Et eſt etiã no-
tabile illud cõſiliũ Paul. & ſupradicta ad aliud. nã ex quo
decreuerunt ſolũ baculari, licet mortuus fuerit ille adul-
ter, debent etiã mitius puniri. Et ſic limitatur c.fi.de ho-
mic.lib.vj.plures alias ponit Ioan.Vilemati. ubi ſupra.&
plures cõcordãtes allegat Hippol not.clxxvj.incip.uolun-
tas & propoſitum, Petr.de Rauenna in ſuo aureo alpha-
beto & Catel.in ij.parte Memoral.uterque in uerbo, ho-
micidium, † ubi propterea inferunt ſi in ludo, ad pugnã, 97
uel ad pilã, quis occideret alium, non debet puniri pœna
ſtatuti punientis homicidã ad mortẽ: quia tale ſtatutum
debet intelligi de occidente doloſe. idem Paul.in l.iii. C.
de epiſ.aud. in l.i.ubi bona poſtilla, ff.de legib. & ibi Iaſ.
qui idẽ tradit in l.ſororem, C.de his quib. ut indig.in l.ii.
col ix.ff.ſi quis in ius uoc.non ier.in l.ſi pater tuus. col.iii.
ff. de here. inſtit. in l.clàm poſſidere. §.qui ad nundinas.
ulti.lect. ff.de acquir.poſſ.Fely. in tract.quõ puniatur co-
natus, in fi.col.pen.in c.lator.de homic. in ſuo repertorio.
in uerbo ſtatutũ. col.pe. Crem, ſing.cxlix. Claud, in rep.l.
ut uim. col.xxxix. ff.de iuſt.& iur. Decius conſ.i.col.ix.&
in c.cognoſcẽtes. ante fi.vi.col. de cõſtit. Alex, in l.& ſi ſe-
uerior.C.ex quib.cauſ.infam.irrog.& cõſ.cix. uiſis & con
ſideratis.col.iiii.lib.i.& cxl. uidetur in caſu. col.iii.ii.uol.
Cæpol. cautel.xii. eſt char.i.in repe. l.i. C.de ſer. fug.col.
iiii.Et in pluribus conſiliis ſuis, ut late congerit Hipp.in
l.de minore.col.vi.ff.de queſt.& d.not.clxxvi. Voluntas &
propoſitum.Cacialup.in reper.l.omnes populi. col.cxi.fa
cit frater Ludouic.de Veritate contritionis. char.cxxxix.
de circõſtantia finis. & ſi tale homicidiũ eueniat inter io
cãtes, nõ debet puniri. Socin.lib.i.conſ.xvi. Paris in tract.
de ludo, col.xiii.in fi.uerſi. an ſi ludentes. † Et dum Paul. 98
dicit, quod licuit cõgregare amicos, adde Claud.in repet.
d.l.ut uim.col.xlii. uerſic, ſuccedit alia quæſtio. Fely.in c.
quæ in eccleſiarum.col.iii.de cõſtit. Cepol.in ſeruit.urb,
in rub.qualiter quis uti debeat ſeruitute.cxxi.& conſ.iiii.
& lxxiiii.Iaſ.in ff.de iur.om.iud.uer.ii, l.ii. adde Montefer,
in repet.l.nemo põt, col.xi.Hipp.no. clxxv.cõceſſo.ubi uo

Limitatio ad c. de homi.

Intelligi debet ſtatutum de occidente doloſe.

Licet cõgregare amicos.

luit ꝙ liceat marito cõgregare amicos pro occidẽdo adul terũ, & hoc alij mãdare.Iſernia in §.couẽticulas. de pace iur.fir. Et tales amici eũtes nulla pœna tenẽtur.Iaſ.in l.j. in col.iij.& iiij.ff.de oper.no.nunt.Imò ſi quis clamet, tenẽtur etiam illi qui nullã habet affectionẽ,ſaltẽ de iure cãnonico,ſe honeſte interponere.Decius in l.culpa caret.in fi.ff.de re.iur.Bertach.in repertorio,in uerbo.acclamatio.
99 ſed Cato dicit,Rumores fuge.† tamẽ Hadr. Papa noſter, in Quodlibet.char.xliiij.col.iij.in princ.dicit, ꝙ ſi poteſt auxiliari,& nõ facit,uidetur iniuriãtẽ fouere. eſt in.q.v.& in xj.q.principali.char. pen. uerſ. tertia pars cõcluſionis.
100 † Sed quid ſi fiat cõtra clericũ?an incurratur excomunicatio.c. ſi quis ſuadẽte diabolo.xvij.q.iiij. ubi gl.nec vult eorũ ueſtes uiolari. Hippo.not. clxxxviij. ubi ampliat & limitat.Fely.in c.iij.de ſent.excõ.Decius in c.peruenit.el. j. de appel.in tracta.de perfec.cler. char.vj. Afflictus cõſtitutione,ſine grãdi.ii.not.Blondus deca.j.lib.iij.char.j. dũ dicit,ꝙ ſola Roma florebat.& Papa nõ poteſt illud priuilegiũ tollere.Barb.de Card.q.j.col.xij.nec prodeſſet forti.l. quicquid calore.ff.de reg.iur.propter glo.in c.j.de ſent.ex cõ.lib.vj. licet nõ habeat locũ retorcutio, & ſic titulus ꝙ quiſ.iur.per ea quæ uult Fely.in c.ſanctorũ de præſcr. breuiter limitatur in clerico reperto in flagranti crimine cũ filia occiſo.Hipp.in l.j.col.ix.ff.de quæſt.& xvj. limitationes ad illud c.ſi quis ſuadẽte.ponit Roſariũ Buſti.ij.parte.
101 ſerm.xxxvii. & chart.ccclxxvij.† facit frater Thom. Illyricus in epiſt.ad ducẽ Sab.ante tract.de Poteſtate Papæ. & Pau.circa princ.illius cõſilij dicit.hoc procedere etiã ſi ſtatutũ ſimpliciter puniat homicidã:quia debet intelligi, ſcilicet doloſe. Et ſic ſecũdũ ius cõmune,pro quo Hipp.not. xv.incip.ſtatuta cõiter.ubi dicit,ꝙ ſtatutũ dictans ꝙ pręſtãtes auxiliũ,cõſiliũ,uel fauorẽ ad homicidiũ,pari pęna puniatur:debet intelligi ſecundũ ius cõmune. Et ſic in caſu quo de iure cõmuni ueniret puniẽdus ut principalis allegat Salyc.quẽ etiã ſequitur Decius in c.j.col.viij.ff.de off. deleg.pro quo facit Corſ.ſing.cccvij.nota unũ.Ang.in Malefic.in uerbo,Andream auxilatorem.col.ij.& iij.Bolong. cõſi.xxxiiij.col.iiij.Alex.cõſi.cxix.nu.viij.lib.vij.quicquid teneat

Statutũ pariter puniens dantem auxilium uel fauorem.

teneat d.conſil.xc.col.iij.per illud dictum Hipp.euaſi.Io. Vitũ à morte.nam iudex nolebat credere,niſi habuiſſem deciſionẽ in terminis:licet allegare illã regulammet, per quam ſolã Hipp.& Doct.per eum relati ad hoc mouentur. Et eſt melefactũ.ſecundũ Pau.qui inuehit cõtra tales iudices in l.Clodius.ff.de acq.hær.& dicã infra loquẽdo, ꝙ debemus ſtare in terminis.†.Sunt qui utuntur alia uia ſeu 101 102 practica contra adulterũ.Nã ſi habent aliquem ſuſpectũ, ne ſolicitet uxorẽ ſuam, faciunt eidẽ proteſtationẽ ter in forma ſequenti: licet in alijs ſufficeret ſemel denuntiare, ut latè cõgerit Afflictus de iure ꝓtomiſeos.col.xxvij.quæ forma talis eſt:In Dei noĩe Amẽ.Anno M.cccccvij. ind.v. die xvij.Feb.ego Martinus de Cornigliano, in his ſcriptis denuntio,cõteſtor,& proteſtor tibi Triſtano de Brauis, ſi cut habeo te ſuſpectũ de adulterio cũ uxore mea. Et quia nihil habes cũ ea agere, me inuito, abſtine in poſterũ ne cũ ea cõuenias,nec cum ea loquaris:ꝙ ſi fueris auſus tẽtare,denuntio,ꝓteſtor & conteſtor in his ſcriptis ꝙ cõtra te utar remedio & executioue mihi à iure cõceſſis.Et ut maiorẽ fidẽ huic meæ denuntiationi adhibeas, hanc denuntiationẽ & cõteſtationẽ in his ſcriptis poni rogaui, & per infraſcriptos tres teſtes ſubſignari: poſtea uerò in fine facias ſubſcribi tres teſtes iſto modo,uidelicet:Ego Ant. de But.præſens interfui uocatus, qñ d.Mart.de ſupraſcripto prædictã denuntiationem ꝓteſtationẽ corã infraſcriptis teſtib.& me,ſcripſit ſeu ſcribi iuſſit.in quorũ fidẽ hic mea manu ꝓpria ſubſcripſi.Et ſic ſubſequẽter faciẽt alij duo teſtes.Poſtea tranſmitte talẽ denuntiationẽ illi Triſtano ꝑ nuntiũ Curiæ,q adhibeat ſecum unũ teſtẽ uel duos,qñ illã præſentabit tali Triſtano. Et poſtea referat notario: uel & melius,notario Curiæ,hoc modo:Anno,indict. die tali, B.nuntius medio eius corporali iuramẽto manualiter tactis Scripturis præſtito,retulit tali D.iudici,& mihi notario ſubſignato,ſe ad inſtãtiã Martini de Cornigliano iuiſſe,& denũtiationẽ ſupraſcripti tenoris ſubſcriptã manu triũ teſtiũ portaſſe,& dimiſiſſe hodie ſupraſcripto Triſtano in ea mentionato,perſonaliter reperto,& in præſentia B.& C.ſeq; ei denuntiaſſe ꝓut in ea continetur. Iſtis

Practica pro marito qui habet aliquẽ ſuſpectum de uxore ſua

ſic pactis expecta per x.dies ad minus, poſtea eidẽ Triſtã trãſmitte aliã denuntiationẽ pari modo ſubſcriptã, mutato die: & fac fieri relationẽ ut ſupra. Poſtea expecta ad minus tres dies, & fac aliam tertiam denuntiationẽ, pariter manu illorũ trium teſtium ſubſcriptam: & fac fieri re-
103 lationem ut ſupra.† Nam ſi poſtea inuenies illum Triſtanũ loquentẽ cum uxore tua in loco ſuſpecto, puta in domo tua, uel in ſua, uel in ſuburbano, poteris impunè occidere. Si uerò cum in alio loco non ſuſpecto, puta in uia, uel Eccleſia: uocã tres teſtes qui hoc uideant & denuntia iudici. nam ſi eũ habere poterit, conſtito de prædictis, abſque alio proceſſu damnabit eum ad mortẽ. § .his itaque. in authent. ut lic. matri & auiæ. unde ſumitur authen. ſi quis ei quẽ. C. de adul. quæ iura requirunt ſolum trinam denuntiationẽ tribus teſtibus ſubſcriptam. Sed prædicta, forma tradita eſt ad faciliorem probationem quæ adhuc facilior eſſet, ſi denuntiationẽ ſcribi faceres per notariũ, cui de ea & ſubſcriptione trium teſtium rogares inſtrumentum. Et pariter quando inuenires iuſtum loquentem cum uxore, ut etiam coram illius tribus rogares inſtrumentum notario: quia per tale inſtrumentũ probabitur delictum: ut uolunt Iac. de Beluiſ. Bart. & Ang. in d. §. his itaque. Et iſto modo denuntiandi iudici, uidetur quòd liceat procurare quòd occidatur per uiam iuſtitiæ, Ioan. Fab. inſtit. de pub. iud. ad fin. princ. Alberic. in Dictionario. in uerbo, impedimẽtum viii. circa fin. Bet õta. q. xlviii. quam ponit in Euangelio ſabbathi, poſt tertiam dominicã. xl. facit Enchiridion militate char. vii. dum ponit multiplicem pœnam adulterii, iunctis quæ dicit chart. xxxvi. de gladio ſpirituali & materiali. Et ſufficiet tranſmittere talem denuntiationem per nuntium: ut in d. §. his itaque, ibi, deſtinauerit, Et procedunt prædicta etiam quamuis dictus adulter non eſſet uilis perſona: propter odium ſpernentis talem proteſtationem gl. & Salic. in d. auth. ſi quis ei Iac. de Beluiſo, Bart. & Ang. in d. §. his itaque. Afflictus conſtitutione, in quæſtionib. colum. fin. licet Ang. in l. marito. ff. de adul. & alter Ang. in Maleficiis. in uerbo, Che hai adulterato. uideantur uelle contrarium.

Etiã ſi adulter nõ ſit uilis.

rium.† Item procedunt prædicta etiam ſi iſte maritus de- 104
nuntiās eſſet adulter. Nō obſt. ea quæ ſub dubio forte tra
dit. Hippol. in l. patre, uel marito. ff. de q. col. iii. & infrà in
reſpōſione ad vii. de incōtinentia, quia loquitur de excu-
ſando mulierē, quo caſu bene admittitur cōpenſatio adul
terii: nō autē loquimur in adultero denuntiato, cuius ni-
hil intereſt de adulterio, cōmiſſo per maritum denuntian
tem † Aduerte etiam, quòd iſtæ tres denuntiationes de- 105
bent fieri cū interuallo, & non una & eadem die; g. in l. ſi *Tres de-*
conuenerit. la. j. ff. de pig. act. quam ſequitur Decius in c. *nuntiatio*
ſua nobis. de appel. col. fin. Marian. de citatione. chart. lv. *nes cuius*
col. ii. Corſ. in tract. de uerbis geminatis. q. viii. Iaſ. in l. ſi *interualli*
certis annis, in fi. ii. col. C. de pact. in l. i. col. viii. ff. de offic. *debent eſ*
eius. Rom. conſ. cccxxvii. incip. in propoſito caſu. Felyn. *ſe.*
& Barb. in c. cū cauſa. & in c. fi. in prin. de offic. dele. Barb.
in ca. ex literis. vii. col. de conſtit. & Marcus Antonius Ba-
ueria in tract. de mora. col. vi. uerſ. vii. tempora. & ibi col.
iii. adducit viii. ſimilia. Et uidetur ſufficere una dies interual
li inter unam denuntiationem & aliam. glo. in d. l. ſi con-
uenerit. & ibi Bart. Ang. in §. contra autem. inſtit. quib. al.
lic. uel nō. col. ii. Marian. d. char. lv. & uidetur eſſe commu
nis opin. tamen ante factum, ad euitandum omnem dubi
tationē, placet interuallum prædictū in formis ſuprà ſcri
ptis, ad euitandum opi. Paul. de Caſtr. in d. l. ſi conuenerit.
Quid autem ſi iſte adulter non poſſit cōmodè haberi? ui-
de Bart. in l. in cōtractibus. §. in omni. C. de non num. pec.
¶ † Duodecimum inconueniens eſt quia maritus quam- 106
primum ſcit uxorem adulteram, debet ab ea ſeparare to- *Diuortiū*
rum: aliàs peccat. c. ſi uir. ubi gl. allegat concord. de adul.
Claud. ſuper Lucā, char. lxxxiii. allegando prouerb. xviii.
Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, & inſipiens.† Imò ſunt 107
qui dicunt, tali caſu licitum eſſe uxorem in totum dimit
tere, & aliam capere. Non nomino eos, exemplo Iuriſ-
conſulti, qui raro improbatarum opinionū nominat au
thores, ſed Salomoniū in repet. l. Gallus. §. quidam rectè,
chart. iiii. ff. de lib. & poſth. alleg. pro hoc illud Matthæi.
v. & xix. ubi poſtquam Saluator dixit, Quos Deus coniu-
xit, homo non ſeparet, ſubiungit: Quicunque dimiſerit

uxorē ſuā, niſi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur, & qui dimiſſam duxerit, mœchatur, &c. c. dixit Dominus. xxxij. q. j. quæ litera ordinata ſic dicit: Quicūque dimiſerit uxorē ſuā, & aliā ducerit niſi ob fornicationem, mœchatur. Et ita etiā refert illā literā Roch. in c. fin col. xx. uerſ. circa aliā partē, de cōſuet. eſt in princ. char. x. ergo ibi litera clara: quæ aliter ſanè intelligi non poteſt ad hoc ut exceptio ſit de regula, & intelligatur in terminis regulæ prohibentis aliā ducere: ergo in caſu exceptionis permittitur aliā ducere. l. nā ꝙ liquidè. ff. de pen. leg. Iaſ. & Claud. in l. fi. col. fi. ff. ꝙ quiſ. iur. Corn. Igneus, & Curtius in authen. ex cauſa. C. de lib. præter. Felin. in. c. quoniā frequēter. col. j. ut lit. nō cōteſt. Decius in c. cū dilecta. col. ij. de confir. util, uel inutil. Nata in cap. quamuis. col. lxxvj. de pact. lib. vj. Decius conſ. cli. col. ij. Franc. Pauinus de poteſtate capituli ſede uacante. in fi. j. q. eſt chart. x. Bauerius in §. teſtes autem col. ij. inſtit. de teſtam. & in terminis illius Euangelij, Stephan. Malereti in tract. de electione char. xlvij. col. iii. & ad illud Euangelium per hoc uideatur Barb. lib. i. conſi. lxiiii. ſcribentes libro Heſther. col. v. & col. antepen. Panor. in cap. ii. de coniug. lepros. i. not. ineptum enim uidetur, quòd principium loqueretur de ducente aliam: & exceptio loqueretur ſolum de ſeparatione toti. prout in ſimili Iaſ. in l. nemo poteſt. j. lect. col. xiii. uerſ. iii. & fortius. de leg. i.

Exceptio debet eſſe de regula.

❧ Secundo allegant text. Ambroſ. xxxii. q. vii. cap. uxor. ubi uidetur text. ad literam factus ad hoc, dicens in fin. quòd uiro licet ducere aliam.

❧ Tertio allegant Aug. xxxii. q. vii. in cap. Apoſtolus. in fi. ibi ſed quia permiſit, non iuſſit: fatetur ergo Auguſtin. quòd Deus permiſit tali caſu uxorem relinquere, & aliam capere. ita Barb. d conſi. lxiiii. lib. i. col. antepenul.

❧ Quarto allegant rationem: nam ſi diceremus non eſſe licitum aliam ducere, ſequeretur quòd quis cogeretur peccare. quod eſt inconueniens. probatur: quia uxorem adulteram cognoſcere prohibitum eſt. cap. ſi quis uxorem. xxxii. q. i. c. ſi uir. & cap. fin. ubi Panor. & Ioan. de Ana. de adult. qui dicunt hoc maximè procedere, quando mulier

perſeuerat

perſeuerat adulterando cum uariis & pluribus.Ioan.Mon tolonius in Promptuario Iuris.in uerb. dimittere col.fi. prout poſtea præſumitur.ſecundum gl.& Ang.in auth. de reſtit.& ea quæ par.nam licet expertæ periculū mortis, & maximum dolorem in partu,nihilominus reuertuntur ad coitū,dicentes:per un catiuo bechon, non ſe uuol perder tant de bon,quanto minus timore pœnæ pecuniariæ, ſeu diuortij?facit Luc.de Penna in l.pen.& fi.C. de commeatu.lib.xij.quia tunc nō prodeſt reconciliatio: ut Panor. d. c.ſi uir. Roſar. Buſti.j. parte. ſerm.xxiiij. litera m.in fi. & Socin.conſ.xxviij.circa primū.uerſ. tertio hoc probatur. ubi allegat Ioan.And.in Mercurial. ſine culpa.col.ii. Felin.in c.ſcribebā.col.i.de præſump.† diceretur enim tūc 108
eam totiens reconciliando,lauare laterē:qui quantò plus lauatur,tātò plus lutum facit.de pœnit.diſt.iii.c. ille præſentiam. unde uerſus:ille lauat laterem, qui caſtigat mulierem. Qui plus caſtigat, plus in amore ligat. ſed Card. in clem.cum ex eo. col.i. de ſent.excom. quia igneus ille furor: neſcit habere modum. glo. in §.nouimus. in auth. quib.mod.nat.effic.leg.hinc dicit Bald.in l.precibus col. vi.C.de impu.& ali.ſubſt.ꝗ nihil ardore amoris uehemētius:quē intra debitos limites carcerare, philoſophicū eſt non muliebre.Philoſophus eſt,quē refert Cardi.in c.deni que.iiii.diſt. in v.co. patet ex dictis fratris Lud.in tract.de Veritate contrit.in rubric.de remediis cōtra luxuriā. † & 109.

Ratio ab euitatione abſurdi.

dicit Azo in Summa, C. de ſenatuſcō.Claud.quòd habet ſua tela Cupido, & ſpicula figit Amor.& quòd Amor trahit ſuperos,& quòd omnia uincit Amor.Alber.in rub.C. de hæretic.col.iii.in fin. qui miſcet omnes fas atque nefas l.ii.col. ii.uerſ.Initiū.ff. de orig. iur.Bal. in rub.de cohabit.cler.& mul.qui pulchrè loquitur.Bauerius inſtit. de teſtam.§.pater.col.xiii.in §.itē furioſi.inſtit.qui teſtam.fac. poſ.col.antepenul.& fi.dū diſputat, an philocaptus poſſit cōdere teſtamentū, quia ſimilis furioſo.† nā ſecundū Phi 110
loſophū vii.Ethicorū, cōcupiſentiæ Venereorū quibuſdā inſanias faciūt. refert Pōzinibius in tract. de Lamiis. col. xxiiii.facit Hadrianus Papa noſter in Quodlib.q.vii. litera d.eſt char.lxi.ubi col.fin.allegat Philoſophū. ii. Rheto

ric.quòd amantes,ægrotantes,pauperes, & ſitientes faciles ſunt ad iram.Et Boetius lib.iij.metro.ix.incip.felix qui potuit &c.dicit,quis legem dat amantibus? maior lex eſt amor ſibi.& Ouid.Sentit amans ſua damna feres, tamen hæret in illis: Materiam culpæ proſequiturque ſuæ. facit Aegid.de regim.prin.lib.ij.par.j.c.fin.patet ex exẽplo Senecæ quem refert Anan.in c.iuramẽto.col.j.de homic. & alio relato per Archiepiſc.Flo. in tract.de ſponſal.& mat. cap.xviij.de illa Teutonica, cui maritus in uigilia Paſchæ denegauit debitum:quæ eius fratrem impetiuit,& negantem iugulauit. Et de alia quæ ſuppoſuit ſe iumento. aliæ quærunt eremitas, qui habent maledictam carnẽ, quam præbeant macerandã mulieribus.Præpoſ.in cap.tua fraternitas.col.fin. de ſponſal.duorum & conſueuerunt mulieres pati ſtimulos carnis.Præpoſ.in cap.de frigid. & malefic.col.v.propterea docet Card.in clem.pen. de ſentent. excõ.col.j.quod caueant mariti,ne dum ab uxoribus abſtinet, parent locum alijs.† quia mulier dicitur à mollitie.& rationem quare ſint molles,ponit Bald.in rubric.de
111 cohabit.cleric.& mulier.& Ancha.in clemẽt.j.ij.no. de relig.domi,dicit,quòd quædã Beguinæ dum mariti per tres dies iuxta earum ritum abſtinebant à toro maritali,ipſæ cum amatoribus talibus diebus beghinatum duplicabãt. & nonnullæ apoſtaſim & receſſum à religione fratribus procurabant:& hi infelices & ſtolidi fingent ſe monaſterium exire aliqua rationabili cauſa, ut facilius obtineant diſpenſationem à ſuperioribus. cogita tu ſi ualet. ut per Io.Perrinum in tractatulo,De diſpenſatione fratrum Minorum.Syluestrina in uerb.uotum.iiij.ante fin.iiij.q.frater Thomas Illyricus de poteſtate Papæ. char. cxxxiiij. & ſequen.& cxlj.facit pulchrè Card. Papiẽſis char. cxxxviij. epiſtol.incipien qui.† nam nulli ſunt deteriores religio-
112 ſis qui clauſtra exiuerunt.ſecundum Auguſt. quem refert Felin.in cap.cum quidam.col.ij. de iur.& inſtruct. cleric. char.xv.in fin. Et propterea iſti magiſtri nouitiorum qui ſunt tam ſeduli ac inſtigãdum adoleſcentes, imò pueros, ut frater Thomas ubi ſupra char.cxlij. intrare religionẽ, præuideant quale ſcandalum eueniat & religioni, & reipublicæ,

publicæ,ob tales apoſtatas: non enim afferunt honorem Spiritui ſancto,qui ubi uoluerit,ſpirabit,& nõ egebit horum inſtigatorum auxilio, nec tot ſuaſionibus.vt in ſimili Gamaliel Iudæis dicebat, cum uolebãt perſequi fidem Chriſti.refert Simphorianus lib.ij.Theologiæ orphic. ca. xi.circa fin.bene facit cap.non ſolum.de regular.lib.vi. ad quod Iaſ.in l.ſi ſic. in princ. ff. de leg.i. Decius in cap.quæ in eccleſiarum.col.iiii.de conſtit.Car.Pap.char.xliii. epiſtol.incip.rura.& epiſt.ſequ.Auguſt.Dathus lib.iii.epiſto. incip.fratres.Minores.eſt char.clxxiiii. Ad rem rediens, hæc maxime procedent in muliere conſueta adulterari cum amatoribus,& etiã in uiro ſolito copulare cum mulieribus: † quia uita hominis mutatur cum difficultate. 113
§.ſancimus.in auth.de monac.ideò contra tales de incontinentia magis præſumitur:quia facilius relabuntur, & vix retinentur. Angelica in uerb.denunciatio.§.x. col. fin. † facit quod dicit Barb. in c.i.de iue.cal.col.x. quòd nõ de 114
bet exigi iuramentum à clerico,quòd non redibit ad cõcubinam:quia propter humanam fragilitatem non obſeruabit.idem dicit in c.cæterum.col.iiii.eod.tit. facit Martinus Lutherus in ſerm.de Matrim.poſt prin. Et hæretica opin.Platon. quem refert Euſebius de Euangelica præparatione,lib.xij.cap.vij dicentis,hoc eſſe, quia ab initio natura creauit maſculum & fœminã cõiunctos, & poſtea ſeparauit:ideò nũc alterutrum ſe quærunt,ut redeant ad illam perfectionẽ, quod eſt ſtultum.Io.Mõtaigne in trac. de bigamia.v.quæſt.col.xxv.uerſ.ij.magis: quia tunc non procedit.c.ꝙ autẽ.xxxij.q.j.nec epiſt. Aeneæ Syluij xcix. incip.inter alia fornicari extrà matrimoniũ, prohibitum eſt.ad quam euitandã iſte non ualens continere,uxorẽ duxit.c.Nerui.circa fi.xiij.diſtin.c.ſi Paulus.in fin.xxxij. q.v. † fuit.n.melius nubere,quàm vri j.ad Corinth.c.vij.infrà 115
in xj.ratione,ꝙ ſit nubendũ. Quo ergo faciet iſte non ualens continere,ſi ſibi non licet cognoſcere uxorẽ perſeuerantẽ in adulterio, nec fornicari cũ alia:†quia continentia perſuaderi poteſt, non imperari.xxxij.q.j. integritas. 116
Pan.in c.cum olim.col.fi.de cler.coniug. arctiſſima. n. eſt uita continentiæ.late.Luc.de Penna in l.mulieres.col. vj.
C.de

Contine-re eſt difficile. C.de incol.lib.x.laborioſum enim eſt continere. Et pauci ſine uitio carnis inueniuntur. Præpoſ.in rub. de ſponſ.circa princip.in cap.rurſus,col.iiij.qui cler.uel uou. in c.fin. iiij.not.de eo qui cog cõſang.uxo.ſu. Corſ. ſing.cxxvj. in uerb.fornicatio.Anan.in ca.ſignificauit.col.ij. de adul.eratq; moleſta etiã Apoſtolo,qui fuit uas electionis. cap.ſi Paulus.xxxij.q.v.Et de eius ſuprema authoritate, Gregorius Nazian.in trac.de moderandis diſputationibus. pag. xvj.& ipſe ij.ad Corinth.xij.dum dicit, Datus eſt mihi ſti
117 mulus carnis meæ qui me colaphizet. † & Petrarcha de remed.utriuſq; fortunæ.lib.ij.dialog.ccxxxij. de luxuria. & eo.lib.dialog.cxlvj.de filia impudica, quòd præcipitem animũ in libidines frænare difficile eſt ualde:& niſi Deus ipſe manũ adhibeat,impoſſibile homini. facit beatus Bernardus in lib.de interiori domo.in rub.Nil melius,nil vtilius,quàm ſeipſum cognoſcere.circa fi.Pet.Subert. in lib. de vinea Dñi.iiij. par.c.xv.Anteros Fregoſij. ch. xvj. & ſequen.& char.xlvj.ponit rationem de hoc. & char. liij. refert illud Apoſtoli,& alias plures authoritates. Nec proſunt iuuamenta, quæ refert Ouid. de Remedio amoris. Anteros Fregoſij, frater Lud.in tract.de ueritate contrit.
118 † quorum potiſſima,exercitiũ corporis & animi, receſſus ab amante,& ſimilia,uel capi alio amore,ita ut ferrũ ferro trudamus. refert Hierony. quem refert Hadrianus in Quodlibetis.q.vij.col.v.alius dicebat recurrendũ ad Conceptionem beatæ Virginis,dolendo, ſi non potes à peccato abſtinere,quòd hoc Deo diſpliceat,remouendo, ſi non potes cauſas propinquas,ſaltem remotas, puta ſeruos, & lenones proponat: quia ſe uelle experiri, amore Dei, abſtinere à tali peccato,ſaltem per menſem: uel in eo ut peccabat quater,peccaret ſolũ bis. ſic paulatim imminuendo peccatũ,Deus cor eius illuminabit:& proponere, ꝙ licet hæc uideatur dura nouitas,faceret tamen utqui cupit ui-
119 dere mundum,licet peregrinatio durat, facit Aeneas Syluius epiſt.cvj.quærebaris.xcij.pauci dies. † Redeundo igitur ad propoſitũ,ſi uerum amamus.l.cum ita legatum. in fi.ff.de cond.& demon.ſecundum eos. Et propterea Apoſtolus diſpenſauit ſecundas nuptias. ut Landulphus ſuper

illo Euangelio Matth.xix.litera c. eſt in uita Chriſti. parte ij.c.x.pulchrè Ioan.de Montaigne ita intelligens illud Matt.xix.in ſuo tract.de bigamia.j.q.col.xv.& ij.q. col.ix. erit ergò neceſſe fateri, ꝙ ſibi liceat aliam uxorem ducere, cum qua ſine peccato poſſit euitare fornicationem. nam iugũ meum ſuaue eſt.Matth.xj.in fi.† difficultas & impoſ- 120
ſibilitas æquiparantur.l.nepos Proculo. ff.de uerb. ſigni. *Difficile, & impoſſibile.*
cap.breui.de iureiuran. Fel. in ca. Eccleſia ſanctæ Mariæ. col.xxxiij.uerſi.ſecundum notabile.de conſtit. impoſſibilia enim uel nimis difficilia ſunt extra naturã humanam. Bal.in c.cum acceſſiſſent.col.iiij.de conſtit.facit Actuum xv.refert Gerſon.j.parte, contra ſectam ſe flagellantium. in princ.facit Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. q. vij.litera q.allegando quintum Metaphyſi. & leuia iubet Deus,ut in æternum uiuamus,& ùt obediamus. ſecundũ Aug. quem refert Selua in tract. de benefic. j.parte. q.ij. col.ij.ut inquit Hiero.† quòd blaſphemant, qui dicunt, 121
Impoſſibile aliquid homini a Deo eſſe præceptum.refert Magiſter in 2.ſenten.xxxvj.diſt.ubi Scotus diſt.xxviij. Hadrian.Florẽtinus nunc Papa noſter in ſuis Quodlibetis.q. iij.col.j. & tribus ſeq. ubi inter cætera allegat illud j.ad Corinth.x.Fidelis Deus, qui non patitur uos tẽtari ſupra id quod poteſtis,& infrà in v.q.litera j. el iij.eſt char. xlix. Reſpondent ad illud, ꝙ anguſta eſt uia, quæ ducit ad uitam.prout dicunt Mahumetiſtæ,& Auerr. quòd lex Moyſi,eſt lex puerorum: Lex Chriſti, lex impoſſibilium: Lex Mahumeti,lex porcorum. Et tamen Auic.qui erat Mahumetiſta, laudat legem Chriſtianam,tanquam honeſtam, ciuilem,& politicam,magis quàm ſuam. Ad rem ergo in cap.accepimus. col.ij.de fide inſtrumen. gloſ. j.in cap. ab exordio. xxxv.diſtinct. vbi Card.circa fin. Claud.ſuper Luc.char.xcviij.allegans Matth. lxix. Diuitem ſaluari impoſſibile eſt. Lucas de Penna in l.quotiens. colum. vj.C. de digni. lib.xij. Paul.ad Timoth.j.cap.vj.† Et ad impoſ- 122
ſibile nemo tenetur.l.impoſſibilium. ff.de regul. iur. & l. impoſſibilis.ff.de uerborum obliga. & ad impoſſibilia legiſlator mentem non adhibet. Lancell. in l. cum ſeruus. §.cõſtat.de leg.j.colum.j. & licet Angelica in uerb. debitum.

tum.§.viij.& Lutherus in tract.de modo confitendi. circa fi.licet contra eũ Syluester char.cxliiij. & ccviij. dicat, eũ qui continere nõ ualet, non peccare, ſi cognoſcit ſcienter uxoré adulterã.nõ credunt ſibi, quia nihil allegat niſi l.illam.C.de collat. & iura præallegata. loquuntur indi-
123 ſtinctè.l.de pretio.ff.de publica. † & Panor.in c.quemadmodum.de iureiur.ad fin.tenet quòd quando mulier non poteſt caſtigari ab inſolentia ſua, quòd uir poteſt eam deſerere: quomodo ergo faceret ſi non poteſt aliam capere cum uxoratus ſit ſemper in igne? Præpoſ.in d.c. rurſus.col.iiij.qui cler.uel uouen. non eſt ei inijciendus talis
124 laqueus.ut ibi per eũ.vi.uerſ.iiij.adducitur. † & propterea dicit idem Præpoſ.in c.cum haberet. col.j. de eo qui duxit in mat.quã pol.per adul.ꝙ nõ eſt de facili inducenda pœnitẽtia perpetuæ cõtinentiæ, niſi ei qui iam tranſierit dies ſuos, id eſt, in quo non ſit præſumptio fornicationis. & in cõmento Ariſt.parte xxvij.problem.iiij. quòd inue-
125 nis caſtus, eſt martyr abſque ſanguinis effuſione. † facit Antõ.de Prato in trac.de ſecund.nup.char.xxxvj. col.j. & ij.ubi char.xxxiiij.col.j.dicit, ꝙ ſperma retẽtum generat uenenum. Magninus de regimine ſanitatis.ca.v. de coitu. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. q.xij. col.j. præſertim quia maritus incidit in tale diſcrimen abſq; culpa ſua. Io. Montaigne in tract.de bigamia.q.v. col. fi.gl.in c.ſi cuius uxorem.xxxiiij.diſt.unde ſuccedit regula, ſine cul-
126 pa.† quia delicta non egrediuntur authores ſuos.l. ſancimus.C.de pœn.ca.quæſiuit.de his.quæ fi.à maio.par.cap. Et propterea cum eo mitius agendum. ut pulchrè Dec. conſi.xxxiij.circa fin. Panor. in c.in quibuſdam. in gl. fin.
127 de pœn. Et † prædicta procedunt, ſecundum eos, ultra alia damna quæ incurrit maritus cognoſcens ſcienter mulierem adulteram, etiam peracta pœnitentia reconciliatam: nam incurrit omnino bigamiam. Anan.in d. cap. ſi uir. Ioan.Montaigne in tract.de bigam.q.v. col.xl. & q.vi. col.viij. propter quam perdit priuilegium clericatus, & alia plura, de quib. in tit.de Bigamis. quæ quantum nocuerit dom. Antonio de Roſellis, uide per Bertach. in tract.de epiſcopo. chart.ix.quæſt.xxv. Item perdit facul-
tatem

tatem accuſandi in poſterum uxorem de adulterio. Bolog.conſil.xxiij. dicens idem in hærede uiri. licet in hoc contrà Ioan. Lupus de donat.inter uir. & uxor.chart.liij. col.iiij.Item & lucrum dotis.cap.plerunque.ubi Præpoſ. iij.not. de don. inter uir. & uxor. ubi ſemper uide Ioan. Lupus in ca.j. in v.intellectu. eſt char.lij. Non obſt. Paul. ad Corint.vij.nec xxxii.q.vj. & vij. per totum, quia eorũ interpretatio uidetur uiolare uerba illius Euangelij, Matth.xix.prout & ſuppletio Nic. de Lyra ibi: quia nulla ratio eſt adeò affirmatiua, quin ſi ſupplere uelimus, efficiatur negatiua: & è contra. † ideo non placent iſti 128 ſubauditi intellectus.Et expreſſe contra Nicolaum de Lyra inuehit frater Ioan. Annius in præfatione ad primum Philonij.circa fi.dicens, quòd teſtimonium Dei lucidum eſt, nec egent literæ diuinæ plicis: quia debemus ſequi reales intellectus congruentes literæ, nullam improprietatem adducentes.l.j.§.quòd prætor.ubi Bald.& Iaſ.j.no. ff.ne quis eum qui Iaſ.in l.re coniuncti. col.xj. ubi Lancel. Politus, chart.ix.col.iiij.de leg.ii. non autem ire per impropriationem, uel ſubauditionem.Igneus in repet.l.contractus.ff.de reg.iur.col.iiij.in diſput. an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem. colum.xiij. & l j.glo.in cap. cupientes.§.quòd ſi per uiginti. de elect.lib. vj. Salomon. in l.Gallus.§.quidam recte.chart.x.ff.de lib. & poſthu. uerſi. non obſt.ratio.nec ob.Bonauentura in iiij.Sententiarum. xxxv. q.iiij.art. quia ſuppletiua & uiolatiua literæ. nec obſt.xxxij.q.vij.c.omnes. quia declaratio Hiero. non neceſſaria. Imò illa uerba Euangelij,Qui poteſt capere,capiat, potius ſignificant, ſecundum eos, qui poteſt intelligere, intelligat: ut patet ex uerbis ſuperioribus Euangelij,ibi: Non omnes capiunt uerbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Suadetur ex communi ſtylo Saluatoris, qui ſolebat loqui in parabolis.Panorm.in cap.nouit. col. iiij. uerſ.omnia enim illa.de iudic. ſecundum quem eius uerba debemus interpretari.l.hæredes palàm. uerſi. ſed & ſi notam. ff.de teſtamen.Non obſt.aliæ authoritates Canoniſtarum,quoniam ipſi non habent uxores: ideo de alieno corio uoluerunt facere latas corrigias. Eraſmus. ſecun

De alieno coriolatas corrigias. da parte Prouerb. cxci. De alieno ludis corio. contra l. ſi pignore. in princi.ff. de furt. prout illa meretrix de alieno filio.de quo in c.afferte.de præſump. Marian. in tract. de uiſitatione.chart.xij.eſt xj. lib. q.viij.quādo enim ſunt coniugati, plus cæteris igne zelotypiæ utuntur. ſecundum Spec.in tit.de ſponſal. §.ſi.circa mediū. Sed nunc ſic dicunt, quoniam ipſi nō ſolum unā, imò plures uxores ſeu amaſias, imò & quandoque concubinas habēt eodē tempore, ut in trac.de ſide cōcubinarū erga ſacerdotes. & Gallicus in lib. Le ſecret de Mariagne. c.xvij.& ſeq. & Inſtru-

Clerici zelotypi.

129 ctio Eccleſiaſticorū char. j.& trib.ſeq.† & d. Salic. in l. cū propriā.C.ſi quis alte.uel ſibi.quòd prælati malè faciunt acquirere earū nomine, & fraudant Eccleſiā pro quo Rofred.de li.iuris Can.iij.parte in rub.de nouo impedimentō.de frigid.& malef. ad ſi.quem refert Io. And.ad Spec.

130 eod.tit.§.j.ubi dicit, quòd † nunquā uidit aliquē clericum de frigiditate conquerētem: quòd procedit ex ampla tonſura capitis, quā laici nō habēt. & ſic per capillos in uertice fumoſitas exhalare non poteſt: & quòd archiepiſcopus Beneuentanus, qui fuerat phyſicus, liberauit quendā maculatū ex ſola tōſura capitis. Alium modum ponit Bertach.in tract.de epiſcopo. char.lviij. col.iij.eſt conſi. viij. parte, li.iiij.quia Eccleſia poteſt curare uana uanis. Præpoſ.in c.literas.col.iij.de frig.& malef. Alium modum curandi frigiditatem colligere potes ex Io. Pico Mirandula cōtra Aſtrologos. li.iij.chart.ſi. ubi refert quendam uirū ſibi familiarem qui ad Venerē nunquam aſcēdebatur, niſi uapulatus uſque ad ſanguinē, & tamen coitum ita appetebat, ut fœminæ quā adibat flagellū pridie ſibi ad id officiū aceti infuſione duratum exhibebat, ſupplex ab ea uerberari poſtulans: à qua quanto durius cæditur, eò ferentius incaleſcit, cauſam dicit, quam non refero. Sed ad clericos redeo: & dicit Spec.in tit. de teſte.§. proponitur. col.x. uerſ.item excipitur, quòd eſt monachus. ꝙ monachi imprægnāt quandoq; etiā proprias cōmatres. faciunt quæ dixi in char. præced. de exeuntib. monaſteria. & Io. Fab.inſtit.de iur.præſ.§.pen.dicit, quòd ſi uerum eſt quòd filij epiſcoporum uſq; ad ſubdiaconū ſunt ſerui Eccleſiæ,

Deus

meus quot eſſet hodie ſerui. Et dicit practicus Papien.in forma libel.pro hæredit.ab inteſt.delata, gl. nulliſq; ſuperſtitibus.col.v.quod ratio quæ mouit clericos, eſt,quia ipſi luxurioſi ſunt,& carēt uxoribus, ut amplietur facultas luxuriandi.ſed † iſte Practicus facit unā artē 113 obloquēdi de clericis,ut in ſua forma reſpōſionis rei conuēti.in gl.tanquā.col.iiii.dicēs, quòd illaqueāt laicos, ut ſuā iuriſditionē ampliēt.Sed qa etiā de hoc loquitur Cy. quē refert & damnat Paul.de Caſt.in l.quotiēs.C.de iud. col.ij.in l.ne cōtractib.§.de illo.C.de nō num.pec. & Pan. in c.querelā.col.pen.de elect. Sed pro eo Barb. in c.j. col. v.de off.dele.eſt de mēte Fel.in c.j.co.viij.de iureiur. ideo nō ſit acriter dānādus ſicut in cæteris,quæ dicit,ut in for. li.in hypotheccaria.in gl.ſine aliqua. col.fi. & in for. li. in act.real.in gl.iure dominij,uel quaſi. in fin. col.pe. in for. reip.rei cōuēti.gl.excōicationis & gl.præſcriptionis. col. x.ubi loquitur de ſchiſmate tunc durante. & col. xv. & in for.oppoſ.contra inſtrumenta.gl.ius elicitum. & gl. alijs, & in for.libel.quo uxor agit ad dotē.gl.i.col.ii. & gl. matrimonii,iiii.col. & in forma appellat.à diffinitiua. gl. ad quemcunque, & in for.lib. quomodo agitur ex ſubſtitutione.gl.ex ſuo corpore.iii.col. & in for. lib. quomodo agitur pro cōfeſſoria.gl.plenam.col.i. quam impugnat Io. de Leſnaudiere,in tract.de Doctorib.iii.parte.q. lxi.incipit, quæro utrum Papa poſſit.& in forma lib. ad reddendum rationem tutelæ. gl.ac executores. col.ii. & in forma libel.pro hæreditate,uel re ſingulari diuidenda, in gl. omnis.& in forma lib.quo petitur hæreditas ex teſtamēto.gl.nullis. col.vii. & in forma libel.in cauſa uēditionis, glo.& ſub eius iuramento & in forma lib. quæſtionis. in princ.col.xiiii. Et aduerte ne erres in numero columnarū,quia liber meus eſt is, qui erat domini genitoris mei, de impreſſura antiqua, habens columnas paruas. in quibus locis Practicus Papienſ. more laicorum inuehit contra clericos: ut de Petro de Ancha. dicit Felyn. in c. ſi quando.col.ii.de reſcriptis. quia eis ſunt infeſti. c.laicos. ii.q.vii.c.clericis.in prin.c.de immun.eccleſ.lib.vi. ubi gl. exponit oppidò,id eſt ualde Iaſ.in l.cum quædā. in prin. col.

col.iij. de iuriſd. om. iud. Sed tamen & ipſe Felyn. quandoq; habuit linguam longam cõtra clericos; ut in c.ii.col. viij.de reſcript.in c.ad audientiam,eod.titu.in c.j.col.x.de ſponſal.in c.j.col.j.de magiſtris,in c.nouit,col.vj.de iudic. in c.cæterum.col.fi.de off.ord.Sed in c.ſolitæ,de maior.& obed.facit oppoſitum,dum inuehit cõtra Ioan. Monachi. vide Albe.in verb.Roma.in uerb.ſtylus.in uerb. Curia,in uerb.campana.Paulus de Caſt.lib.j.conſi.ccccij.incip.illa gl.in c.& purgabit.l.diſt.Socyn.conſi.xv.col.vj. ante med. Ant.de But.quem damnas Iaſ.in l. generaliter, col.fin,ff. de in ius uoc.Ang.in Malefic.glo.c'hai adulterato, col.iij,
132 Sed male faciunt, † quia Dantes fuit quaſi damnatus de hæreſi poſt mortem:quia teneret cõtra Eccleſiam. refert Bart.in l.i.§.i.de requir.reis.Panor.in d.c.nouit, col.v. de iudic. & de Richardo Malumbra refert Barb. in tractatu de Card.in ix.q.j.parte,col.ij.& præ cæteris animoſius loquitur practicus Papienſ.cuius dicta pudet recitare: licet per hoc tanquam merus relator reprehendi non poſſem, gloſ.in l.Gallus.§.idem credendum in uerb.pronepos, ad fi.ff.de lib.& poſth.Decius in cap.ad hæc,in primis uerbis, de reſcript.in c.iurauit,j.col.de probat.Sed Practicus debuit habere malam linguam: quia obloquitur etiam de Doctoribus, ut per eum in for.cap.ad æter.rei memor.in fi.item & de Monteferratenſibus: ut per eum in for.ſequeſtri,col.v.dicétem,quòd ibi ius & iuſtitia miniſtratur per boues & ignorantes.Sed non aduertit, quòd lingua tranſiens ſuper terram,non debet os ponere in cœlum, Bald. in l.reſcripta,C.de precib. imper. offer.in l, Barbarius, in j.lect.ad fin.ff.de offic.præt.poſt.Ioan. Andr. quem refert Peruſ.in rubr.de teſt.col.penul. Imò melius feciſſet defendere Papam ab his,qui dicunt eum hæc faceret, ut impinguet curiam,ut defendit Præpoſ.in proœm.de appel, col. vj. quia Eccleſia non poteſt errare: ut dixi ſuprà. & eſt mater pietatis,& cultrix iuſtitiæ, ut dicam charta proxi-
133 ma.†unde his attentis fortè non eſſet inconueniens,quòd uariantibus temporibus & malitijs hominum excreſcentibus,iura etiam mutarentur.c. non debet, de conſangui. & affin Iaſ.in l.ſi ex toto.§.fi.col.fin.ff. de leg.j. Gamma-

rus in tract.de extenſione,col.xxxij.§.ut autem.in authē. de non alienand.l.j. C.de caduc.tol.ubi Bald.col.ij.ponit reſponſionem quam dedit epiſcopo Papienſ. facit Fortunius in proœmio Grammaticæ uulgaris.char. ij.allegando Horatium.Aeneas Syluius epiſt.xlix. & ciiij.incip.aderat. col.ij.Liuius deca.iiij.lib.iiij. in oratione Lucij Valerij pro mulieribus. frater Iſidorus de regimine principū, lib.iij.cap.viij.text.in authē.de nupt.poſt princ. Vlder.in l.ij.col.iij.ff.de orig.iur.Gellius lib.xij.cap.xiij.cum Romæ,& lib.x.cap.clxij.cap.j.circa medium. Et ſic,quòd ſacerdotibus permitteretur uxorē ducere, ut fit in Græcia. Ioā.le Maire in Illuſtrationibus de Gaule, linguà Gallica compoſitis,in tract.de differentia Conciliorum,poſt magiſtrum Alanum Carterij † allegat Papam Pium dicere 134 ſacerdotibus,magna ratione ſublatas nuptias, maiore reſtituendas. & refert etiam Platina in illius uita,circa fin. facit,quia cū pauci ſine uitio carnis inueniātur, ut patet ex prædictis, melius eſſet quòd nuberēt, q̄ de laſciuia ſic ſcandalizari: † quia uehementer Eccleſiam Dei deſtruit, 135 meliores eſſe laicos,quàm clericos,cap.qualis.viiij.q.j.Vide apologiam Paſtoris Combergenſis. quòd de conſenſu ſuæ Eccleſiæ uxorem duxit: contra quē facit frater Thomas Illyricus in tracta.de poteſtate Papæ, char.cvij.Pan. in cap.cùm olim,col.ij.de cler.coniug.Fely.in cap.ſi quando,de reſcrip.col.iiij. Et hoc permittebat ſanctus Ambroſius in Eccleſia ſua, ut in Chronica Corij.char.x.eſt ſub anno M.ccclxxxvij.† ubi refert quendam Henribaldum 136 Cottam, qui primus uoluit prohibere ſacerdotes uxorem ducere,ab eis fuiſſe occiſum, facit quod dicit Barb. in c.at ſi clerici,col.xxvij.de indi.de illis ruſticis, qui nolebant rectorem in Eccleſia, niſi ſecum teneret concubinā: & quòd iam quoſdā aliter facientes occiderāt, quia adulterabāt uxores ſuas.Nec ſatisfaciūt rationes Mod.in trac. de perfecto cler.in ii.par.in ij.requiſito poſtquàm fuerint ordinati: † quia ſunt fundatæ in auaritia, quæ non conuenit imitatoribus Chriſti.latè Petrarcha epiſt.lxxxvij.infelicē.& lib.ult.epiſt.vij.geminam.& epiſt.xij.in fi. Io.Montolonius in Promptuario Iuris, in uerb.ſacerdos, col.ii;, 137

F † Soler

138 † Solet enim Eccleſia benignius exigere, ne uideatur lucris temporalibus inhiare. Panor. in repet.c.cũ eſſes.col. vj.de teſtam. Et Eccleſia prædicat æquitatem.Cy. in l.ea quæ.C.de condict.indeb.co.j.ideò non quòd ſibi expedit, ſed quod toti Chriſtianitati inſpicit.l. actione. §. Labeo ff.pro ſocio.l.j.ff.de legibus,tractetq; laicos prout uult à laicis tractari.Barb.in rubr.de reb.Eccleſ.nõ alien.iij.dubio.col.vij.uerſ.xij.quia Chriſtus dixit Petro, Paſce oues meas. nec diſtinxit has, uel illas:laicas,uel Eccleſiaſticas.
139 c.ſolitæ. de ma.& obed.† & ipſi laici ſi boni ſunt, dicuntur Eccleſiaſtici:cũ ſit cultrix & auctrix iuſtitiæ. Iaſ. in l. quotiés.col.iii.C.de rei uend.Hippol.ſing.lxxxii.uolo, in ii.limitatione.Bald.lib.ii.cõſi. cxc.ius abbatialis. Calcan. cõſi.vii.d.Nicolaus col.ix uerſ.non.Decius cõſ. cxxxi. col. iii.Catell.ii.part.Memoral.in uerb.nuptiarũ cauſa. circa medium.Roſariũ Buſti.i.parte ſerm.xxvii.litera v.Et mater pietatis.l.decernimus.circa finẽ.C. de ſacroſanct. Vincẽtius de bello Italico,char.xii.& mater iuſtitiæ,& æquitatis.c.ideo permittente.xxv.q.i.col.fi.eſt uerũ quòd Stephanus Aufr.in rep.cle.i.de.offic.ord.char.antep. in uerſ. Cõtinẽtia enim maturius loquitur.Dicunt etiã iſti,quòd corrupta intentio Canoniſtarũ patet ex c.gaudemus.extrà diuort.ubi recitãt uerba Euangelii modo ſuo. Item & patet ex.c.quod propoſuiſti.xxxij.q.vij. ubi adducũt ad c.præcedens,illam non uerſimilem ſolutionem, quòd c. proximè præcedens fuerit deprauatum, & falſificata litera Ambroſ.cùm difficillima,ac penè impoſſibilis ſit deprauatio in tot manibus.Papa Pius ad Turcã.epiſt. vij. char. xxiij.& quod dicunt Scotiſtæ de opin.S.Thomæ,quem in uno loco inuenerunt tenere,quod beata Virgo eſt concepta ſine macula originali,& Thomiſtæ reſpondent, quòd liber fuit dãnatus.l.nõ eſt ueriſimile.ff. quod met. cauſ.c. quia ueriſimie.de præſump. ubi Fely.Iaſ. in l.ſi extraneũ. col.ij.ff.de cõdict.cauſa data.Hippol.in l.j. col.xv.in prin. & in §.j.col.vj.ff.de queſtion.& in rubr.C.de probat.col. xxv.Barb.lib.j.conſ.xi.col.ii.Calcan.conſ.xxvj.in fi.col, ij. Augu.Canon.in Scrutinio,char. lxxxij. non obſt. Marc.x. & Lucæ xvj.quia illi tex.rectè intellecti ponunt ſolum regulam,

Veriſimiliter.

gulā, ꝙ qui dimittit uxorem, & aliam ſuperinducit, mœchatur: ſed nō ponunt exceptionem. & ſic debēt intelligi. ſecundum illud Matt. xix. ubi Matth. copioſius loquitur l. diui fratres. ff. de iur. patron.

¶ Tu uerò omiſſis iſtis garrulitatibus. l. ſi. C. de edict. di. Had. tol. licet dicat ꝙ iſta opin. nō poſſet euerti per quotquot ſunt uſq; Pariſius: ut in ſimili Cy. in l. qui ſe patris. col. iij. C. unde lib. † Cōclude cōtrariū, ꝙ nō liceat aliā ca 140
pere prima uiuente. probatur in locis ſuperius allegatis. Pro iſta parte etiā pulchrā rationē aſſignat Somnium Viridarij lib. j. c. cvj. & ſeq. eſt char. xxviij. non obſt. ꝙ exceptio debeat eſſe de regula: quia uerum, niſi reſultet correctio ll. ut per Fely. Dec. & Claud. allegatos pro contrario: & Curtium Iun. cōſil. vij. col. iiij. uel niſi reſultaret incōueniens, ut per eos. maximè quia Paulus, qui fuit uas electionis. c. ſi Paulus. in fi. xxxij. q. v. clarè loquitur. & eius opin. † ſequitur Eccleſia, quæ non poteſt errare x. 141
à recta. xxiiij. q. j. Roſellus in Monarchia. char. lxx. col. ij. frater Syluester contra Luterum lib. j. c. xv. eſt. char. lxxxvij. Io. Franciſ. Mirandula in lib. de fide & ordine credēdi. theoremate iiij. char. ſi. Felyn. in c. j. in ſi. de ſumma Trin. & Hierony. ita tenet. Et ſi ſic nō prouideretur, ſequerētur multæ fraudes, attēta frigilitate & incōſtātia mulierum, quibus propterea melius ſuccurſum reperitur. c. dixit Dominus. xxxij. q. j. † unde non eſt recedendum ab inter 142
pretatione iſtorum ſanctorum, qui fuerunt Spiritu ſancto inſufflati. Bald. in cōſ. ſchiſmatis, quòd poſuit in rub. C. ſi qs aliq. teſt. prohib. col. iiij. uerſ. reuerēdiſſime domine. c. ne innitaris. de cōſtit. in tract. de trāſlatione Cōcilij Baſileæ. col. xxx uerſ. ſanè qa ſunt. qa in eis ceſſat oīs ſiniſtra ſuſpicio. † Et quæ ſpiritu Dei aguni, nō ſubiacēt regulis 143
Iuriſcōſultorū. c. licet. de reg. Fely. in proœm. rex pacificus. in primis uerbis. Bauerius inſtit. q. teſta. fac. poſ. col ij. Et ſic patet ſolutio ad illud Matth. xix. etiā ſi teneremus ſatuā interp̄tationē partis contrariæ. Ex quo ibi dicit, Qui pōt intelligere, intelligat, unde aſcribere deberēt imbecillitati igeniorū ſuorū. † Saluari poſſet fortaſſis, ſalua sēp de 144
terminatione ſacrę matris Eccleſię, prędicta cōcluſio, quę

 habet,

habet, quòd liceat marito relicta uxore adultera aliã capere, ut procedat quotieſcunq; propter tale delictũ uxoris, epiſcopus cõceſſiſſet marito ſeparationẽ tori. ꝙ etiam ex alio permittitur. ut in tit. de diuort. & in not. caſu. Decius in coſ. cxl. & ſic quòd ceſſaret ſuſpicio fraudis: quia tũc ſi cõtinere non ualeret, & non eſſet ſpes correctionis:
145 quia talis mulier perſeueraret cũ tribus uel quatuor. † & ſic diceretur meretrix, ſecũdũ unã opin. quã refert Socyn. lib. ii j. conſ. liii j. uiſis teſtibus col. ii j. imò cũ duobus, ſi faciat cauſa quæſtus. Io. Lup. in rub. de donat. inter uir. & uxor. char. xix. uerſ. uideamus nunc. Bald. in tract. ſtatuto. rũ. in uerb. gabella. col. fi. uno tũc ſufficit ſemel. ſecundum Afflictũ in conſtitutione, quæ paſſim. ubi ſubiicit, ꝙ licet emẽdata, remanet tamẽ meretrix. & ibi in tit. de adulter. & lenocinij s. c. j. i j. not. quòd licet maritata quę patitur ſe proſtitui à multis, debeat puniri de adulterio: non tamen uiri eã cognoſcentes, uel quia homines publice ad eã uadunt. Iaſ. in l. nõ hoc. C. unde leg. col. antep. Ang. inſtit. de pat. poteſt. col. j. Bolog. in repet. auth. habita, col. pen. C. ne fil. pro pat. uel quòd monitæ & reconciliate relabũtur perſeuerandoq in adulterio. Galiaura in repet. l. Centurio.
Meretrix probatur.
146 ff. de uulg. & pup. char. xii j. nu. ccxv. † nã improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragiũ facit. Petrarcha epiſt. lxi j. inſignẽ. ad fi. & rationẽ ponit epiſt. xlv. adeò pertinax. Io. Mirãdulae epiſt. incip. quas proximè. ad fi. & Camp. de ingratit. fugiẽda. lib. i j. chart. xi j. Decipienti me ſemel dij male faxint: faxintq; bene ſi bis ille deceperit. facit Polydo. Prouerb. cclxvii j. planus ſemel crura fregit: pœnitẽtia enim eſt neceſſaria, quis debet abſolui. Pa. in c. ſignifica ſti. circa. fi. de eo qui dux. in ux. quã pol. per adul. allegãdo Dantẽ qui hoc dicit in Inferno, cãtu xxvi j. incipit, giã era. Bertach. in tract. de epiſcopo lib. iii j. i j. parte. q. xlix. in caſu. xxxj. ꝙ aſſoluer nõ ſi puo chi nõ ſi pote pẽtire, & uolere inſieme nõ poſſa per la cõtradditiõ che nõ cõſente: facit Felyn. in c. apoſtolicæ. col. i j. de excep. Bertach. in tract. de epiſcop. libr. iii j. i j. parte uerſ. xxxj. diſpenſatis. eſt char.
147 xxx. col. i j. † Amadeus in dialogo de amicitia. char. xxxix. poſt Senecam. ꝙ non eſt locus remedio cùm uitia mores fiunt.

ſunt.Bald.in lib ... cōſ.clxj.Cæcilia.col.ij.& peccata quæ per pœnitentiā ... delētur,ſuo pōdere ad aliud trahunt. Hieronymus, quē refert Bald.in repet.l. Barbarius.ff. de off. præt. col.ij. facit Bart.in c.cum tāto.col.ij. conſuet.
† ubi Roch.j.not.in futuris nō contingētibus ut plurimū 148
futura ſunt ſicut preterita. Philoſophus ij.not.Rhetor.refert Aegid de regim.princ.lib.j.parte. ij.c.viij. hinc dicimus.Præteriti ratio ſcire futura facit.Barb.j.col.cōſi.64. ſcribere.col.iiij.facit Io.Lupus in c. per ueſtras. de do. inter ui.& ux.in materia excōicationis.dū loquitur ꝙ hæretici in Hiſpania,quia cōiter relabūtur, nō admittūtur ad
recōciliationē. eſt char.lvj.operis.col.ij.†.& clericus icor 149
rigibilis traditur curiæ ſeculari. Card.xj. q.j.c. ſtatuimus. c.cū nō ab homine.de iudic.faciunt quæ ponit Felyn.in c. Rodulphus.col.xxiij.uer.limita primò reſcrip. in c. ſicut. col.ij.de teſtib.quòd reiteratio inducit nouum delictum. & in c.ex parte.el j.ut not. eo. it.quòd periuro amplius
non creditur:† & iteratio auget delictum,& grauius puni 150
tur.Paul. de Caſt.illum text. in l.iij.C.de epiſc.aud. Cepol.in auth.ſed nouo iure.collat.ix. C.de ſer.fug.Corſ.de dictionibus geminatis.uerſ. xxiiij. Decius. in c. col.xj.de iudic.in ij.lect.& Barb.lib.j.conſ.xj.incip.clemētiſſimi.in fi.col.xiiij.& lib.ij.conſ.xvij.præclarè.col.xviij. ꝙ peccatum ueniale geminatū efficitur mortale.ſequitur Claud. in l.ſi idē cum eodē.col.j.ff.de iuriſ.om.iud.alia adducēs. Paris in tract.ſyndicatus.char.62.col.2.& char.84. col. 4. & exinde rumpitur per talē reiterationē ſecuritas cōceſſa pro delictis antea cōmiſſis,ſecundū Nellum,quem refert
Decius in c.conſtitutis.ij. col.de appel.† Io. Lup. de do- 151
nat.inter uir. & uxor.char. lij.col. iij.dicens idem de indulgentia principis:imò impetrans ſecundo loco indulgentiam,tenetur facere mentionem etiam de primo delicto.ſecundum Paul.in d.l.iij.C. de epiſc. aud. Ioan. Lup. ubi ſuprà.Iaſ.in l.nec damnoſa.col.j.C. de precib. imperat.offer.in l.ij.col.fi.C.ſi contra ius,uel util.pub.Hippol. not. cxj.incip. ſupplicans. licet Barb. primo uol. conſ. xlvij.incip.ſcribitur.col.xx.intelligat hoc procedere quādo de primo delicto fuit condemnatus. & dicit Paris d.

char.lxxxiiij.col.iij.quòd non obſt[illegible]dulgentia poterit torqueri ad priuatam utilitate[illegible] indicet res exportatas de quo dubito, propter ea quæ [illegible]cripſit Barb[illegible]. ij. uolum.conſil.iii.clementiſſimi.col.iij.& iiij.ad pro[illegible] tū
81 ergo in cap. ſcribebam. col.j.præſump. nam quando medicamenta non proſunt,quia uulnus eſt cancroſum, opus eſt ferro ignito. Hoſtienſis in c.nouit.§.j.co.ij.de iudi.uti dicimus,de hæreticis.in vj.in c.ad abolendam,& in tract. de fide cath.c.xxix. & ſeq.eſt char.v. & in Malleo maleficarū.parte iij.q.ix.char.pe. Hubertus in ſacrilegio . char. vij.§.confeſſionibus. nam , ut ibi dicitur parte j. quando
Faciūt ſe ſtrighas. ſunt uetulæ,nec reperiunt amatores, tanta feruent luxuria,quòd faciunt ſe ſtrighas. Et trāſmutant ſe in maiores figuras quā pingantur Euangeliſtæ.Eſt homo Matthæus, Marcuſq; leo uitulus Lucas.gl.in auth. iuſiurādum quod præſtatur ab his.in uer.quatuor.& cum dæmonibus cauſa explendæ libidinis ſe agitant, qui cognoſcunt eas cum membro biſolcuto.& refert Pōzinib.in tract. de Lamijs. in fi.col.viij. poſſet fortè aliam uxorem capere ex diſpenſatione ſummi Pontificis, & nō aliter,qui propter talem cauſam diſpenſare poſſet:& tunc nō militabit dictam Apoſtoli,nec dicta Portij inſtit.de patria pot.col.fi.Sed uerba iſta indigent probatione,ut ea credas.ut in ſimili Cin. in l.certi iuris.col.ij.C.loca facit l.ab ea parte. ff. de probat.& Barb.in c.propoſuiſti.col.xiij.de probat. dū dicit ꝙ Ariſtoteles irridebat Bibliam & lib.j.cōſil.lxij.illud . col. ij.præſertim quia contra hoc uidetur eſſe cōmunis opin. ut colligitur ex dictis Præpoſ.in cap.fi.de ſponſ.duorum.
152 † ubi latè ordinatè diſputat ad partes,utrum Papa poſſit diſpenſare ſuper matrimonio ex cauſa. & concludit quòd ſuper iam cōſummato non.idem Bal.in l.Deo nobis. col. iij.C.de epiſc.& cler. firmat Ant.de Roſellis in Monarchia.char.lxxxviij.& ſeq. ubi poſt longā diſputationē, An Papa poſſit diſpēſare, quòd matrimoniū ualeat ad tēpus: cōcludit in effectu,quòd matrimonium cōtractum & cōſummatum poſt baptiſma, diſſoluere non poteſt.late etiā. pro hac parte tenet Peruſ.diſputans, An Papa poſſit cum monacho diſpenſare,ad teſtandum.in rub.de teſtam. lib. vj.chart.

vj.chart.pen.q.xvij.de quo Socin.conſ.xiij. lib.j. Breuiter licet firment hanc eſſe cõmunẽ opin.tamen ex eorum dictis colligi poſſunt plura fundamẽta quę ſtringũt pro hac parte,& ſic ſufficerẽt maximè, iunctis dictis Scoti in iiij. diſt.xxxiij.q.iij.& fundamẽtis ſupra factis. & cõtra Roſellum tenet Iaſ.in l.f.C.de trãſact.præterea dum agitur de poteſtate Papæ,Roſello ibi nõ eſt multum credẽdũ, quia illã monarchiã cõpoſuit indignatus cõtra Eugenium, quẽ defenderat in Cõcilio Baſilieñ, q uoluit eum creare Cardinalẽ ex poſt iuxta ante promiſſa. excuſando ſe ꝙ d. Ant. nõ erat bigamus.ob quod aufugiẽs à Curia cõpoſuit illũ librũ Monarchiæ.& refert Bertach.in trac.de epi.char.ix. q.xxv.& dicit frater Sylueſter contra Lutherũ.char. ccliij. eſt li.ij.c.xvj. ꝙ iſte miſer Antonius Roſellus fuit uir impijſſimus,ꝑ apoſtolicũ Legatũ, & ꝑ magiſtrũ Henricũ inquiſitorẽ iãdudũ dãnatus.Itẽ ex pluribus adductis ꝑ fratrẽ Hieronymũ de obligatione Papali.ij.q.char. pen. ubi latè de matrimonio nõ cõſummato. ꝙ poteſt. & inclinat Maleretus in trac.de elect.char.xxxiiij. col.iiij. ultra quæ oĩa dic,ꝙ hãc meã opin.tenet Hippol.not. clxv.ſcriptũ gl. in uerb.conuerſationes.in fi.in c.agatoſa. xxvij. q.ij.gl.in c.ex publico.de cõuerſ.cõiug.circa fi.Io. de Selua in trac. de iureiur.in j.q.iiij.partis.col.x.ubi uerſ.xx.dicit, ꝙ Papa ex cauſa diſpenſat ſuper matrimonio carnali copula cõſummato. cap. quanto de diuor. Roſellus in Monarchia char.lxxvij.uerſ.& ideo qui iſta doctrina. *Licita diſpenſatio Papæ.*

¶ Secundò facit quòd uolunt Hoſt. Io. Andr. & Collect. in d.c.ex parte. el.ij.de conuerſ. coniug. quòd Papa ſicut ſtatuit diſſolui matrimonium infidelium cõſummatum,ſi alter eorum ueniat ad fidem, ita poterit inter fideles ſi ſit cõſummatũ,quãdo alter prolapſus eſt in hæreſim. & hoc fauore, fidei latè Barb.in c.per traſlationẽ. col.xv.de offi. leg.unde plura poſſunt colligi in propoſito per totã char. Hadrian. Florent. de Traiecto, nunc Papa noſter, in ſuo Quodlibeto.q.j.eſt char.viij. col.iiij. Hippol. ſingu. clxv. ſcriptũ, nonne eadẽ poteſtas eſt in caſu noſtro cauſa legitima ſubſiſtente? † quando enim monitus non ſe corrigit, & perſeuerat,eſt tanquàm ethnicus & publica- 153

nus.Matth.xviij.legitur.Feria iij.poſt. iij. dominicā Quadrageſimæ.c.ſi peccauerit.ij. q.j.c.nouit.ubi latè Doct.de iudic. ſtāte ergo iſta incorrigibilitate uidetur ꝙ licita ſit diſpenſatio.larè & pulchrè Dec.in c.quæ in eccleſiarum. col.vj.de conſtit.qui etiam omnino uideatur. conſil. cxij. in præſenti conſultatione ubi poſt Marianum, quem ſtatim allegabo, dicit quòd Papa poteſt diſpēſare in omnibus,prætcrquàm in articulis fidei:& etiā poteſt ex cauſa diſpēſare in matrimonio cōſummato.& ibi uide Roch. char.viij.facit Aeneas Sylulus epiſt.xxxj.ſunt nonnulli.

Papa diſpenſat ſuper matrimonio. ¶ Tertiò facit Iaſ.in l.j.col.j.uerſi.iiij.fallit.& uer.ſeq. C. unde uir & uxor.dum æquiparat diuortium,& ſeparationē tori.Et hoc maxime ſuadetur, ut euitentur tot incōuenientia quæ ſuprà uiſa ſunt.Et ꝙ nuptiæ inuitæ pariunt malum exitum.c.ij.de ſponſal.facit Io.de Monfer. in rep. l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur.in iij.q. princ. Bart. ſuper quibus rebus fieri poſſint ſtatuta.uerſi. quarta concluſio.

¶ Quarto facit Io.Montaigine in tract.de bigamia.in vij. q.col.iij.& ſeq.dum loquitur de diſpenſatione ſuper bigamia.& in iij.q.col.iij.dum loquitur de illis qui habuerūt plures uxores ex diſpenſatione diuina, facit frater Iacobus de Marchepalu in ſuo tract. de incolentibus Purgatorium.c.vj.ubi dicit,ꝙ quando Papa diſſoluit matrimoniū,uidetur quòd ſolus Deus ſit ille qui diſſoluat.nā Papa
154 canonicè electus eſt Deus in terris,aliàs eſt Diabolus. Felyn.in c.ego emi.de iureiur.† hinc dicit Io.de Leſnauidiere in tract.de Doct.iiij.parte.q.xlij.quòd dū dicimus non ualere diſpenſationē cum cōiugato,quòd poſſit tenere beneficium ſimplex:intelligitur ſi fiat ab inferiore à Papa. ab eo autem facta, ualet: quia eſt Deus in terris.pro quo facit Fel.in c.ſi quando.col.iiij.& ſeq.de reſcrip.Cor. lib. ij.conſil.lx.incip.quāquam.Corſ.in trac.de poteſta.regia. q.ciij.incip.utrum Papa.Et hoc uidetur indubitāter procedere utroque coniugum uolente.Paul. de Caſt.in rubr. ff.ſol. matr. Anchar. conſil.ccx.quomodo ſtatim referam in char. proxima. & Io.Montolonius in Proptuario Iu-
155 ris, in uerb. coniux.† facit Decius conſil. cxxxvij. col. ij. dicens quòd factum à Papa,reputatur factum à Deo. Bo-

log.

log.in additionibus quas ponit in fi.tractatus de tranſlatione Concilij Baſileæ.col.ij.pro eo.gl.in rub. auth. dum loquitur de Principe,quòd ſit Vicarius Dei.

¶ Quinto facit quod dicit Alber.in Dictionario. in uerb. matrimoniũ. viij. Syluestrina in uerb. Diuortium. §. xiij. Tab.in uerb.matrimonium.iiij.§.v. † ꝙ etiã ſecuta copu- 156
la,ꝙ propter manifeſtũ adulterium uxoris licitum eſt intrare religionẽ.Ergo & aliã ducere. quia matrimoniũ eſt religio,& ſacramentũ à Deo inſtitutum, ut infrà dicetur.

¶ Sexto facit Marian.Socin. conſil. xxviij. circa primum. quem refert Decius d.conſi.cxij.ad fin.qui dicit,iuſtã cauſam diſpẽſationis in matrimonio ſecula copula eſſe ſi iuuenis fuerit caliditate mulieris circunuentus. & idem dicit Marian. col.pen. quãdo quodammodo certum eſt illã mulierem fidem non ſeruaturam,ſed meretricaturam.

¶ Septimo facit, † quia in tantum aſtringitur epiſcopus 157
Eccleſiæ ſuæ, ſicut uir uxori ſuæ. cap.ſicuti.vij.q.j. & tamen ex cauſa poteſt ad aliam tranſire ea relicta. cap. quia frater.in fi.eadem cauſa,& q.ergo pari modo ex cauſa maritus poterit aliam capere.vide tamen Barb.in c. quòd trãſlationem col.xvj.& ſeq.de offic.leg.

¶ Octauo facit † quia propter adulterium mulier perdit 158
omne ius quod habet in marito. Panor.in cap.literas. de reſtit.ſpol.ſic reſpondẽs ad c.agathoſa.nec habet aliquod priuilegium ex matrimonio quod uiolauit. Decius in c. paſtoralis.col.penul.de iudic.ergo nulla ſit ſibi iniuria per talem diſpenſationem.

¶ Nono facit,† ꝙ illa regula, Quos Deus coniunxit, ho- 159
mo non ſeparet: non debet ita aſperè intelligi, quin patiatur limitationẽ ex cauſa legitima.c.quos Deus. xxxiij. q.ij.Oldr.conſi.cxlviij.factum eſt tale. col.fin. quia ſi uult intrare religionẽ de partis cõſenſu,etiã poſt copulam, permittitur.c.cum ſis.& ca uxoratus.de conuerſ. coniug. Io. Montolonius in Promptuario Iuris.in uerſ.uxor.col. iiij. iniquũ eſt enim regulã non fallere, ubi æquitas ſuadeat: vt infrà.dicã in viij.limita.ad regulam, ꝙ eſt tenenda cõis opi.patet,† quia licet in inferno nulla ſit redẽptio, exin- 160
de tamẽ extractus fuit Traianus.Enchir.milit. char.xxxvj.

frater

ſrater Sylueſter contra Lutherum char.xxvj. Luc. de Penna in l.nemo carcerem. C. de exact.trib,lib. x.col. iiij. facit Barbat.in c.cum tanto.col.vij.de conſuet.dicens. quod Papa ex cauſa limitat illud, Quod Deus coniunxit, &c. Item licet Deus prohibuerit furtum, præcepit tamen Iudæis furari Aegyptios,& ex alijs pluribus quæ ſolent adducere Theologi,defendentes Conceptionē beatæ Virginis,quæ fuit contra communes regulas:& ponit Io. Montolonius in Promptuario Iuris.in uerb.Dauid.in fi.ij. col.

161 † Et ita uidimus ſuper matrimonio carnali copula conſummato fuiſſe diſpenſatum per Alexandrū Papam ſextum in filia ſua d.Piſauri.&,ut intelligo, de conſilio Præpoſiti Mediolanen.tunc Cardinalis,quem ſupra retuli, & idem poſtea diſpenſauit ipſe cum Ludouico XII. Francorum rege:ut Gaguinus in principio uitæ illius. & Nicol. Boerij,in tract.ſeu conſilio de pot.leg. Et hoc forte eſt illud quod uolebat Petrus Iacobi dicere in ſua Practica. in rub.de ſtatu Curiæ Romanæ. quem refert Formularium prouinciale.char.50.dum dicit, quod plura eſſent corrigenda in legibus diſponentibus circa matrimonia & circa uſuras.& quædā alia.idem dicit Roffred.in rub. quando poſſit uotum redimi uel commutari. allegans de hoc Innocen.iij.& dato quod eſſet aliquod dubium,Papæ ſpectat illius declaratio. cap. per uenerabilem. qui filij ſint legit.Sylueſter contra Lutherum. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis char.iiij.colum.j.& char.xv.col.iiij.in fin. & in quæſt.x.colum.xj. Nicol. Boerij de poteſtate Legati. char.vj.in princip.

162 ¶ † Nono principaliter allegantur alij infiniti ſiniſtri mores quibus ſunt imbutæ mulieres,quas longū eſſet enarrare:ut Luc.de Penna.in l.j.col.j.C.de mul. & in quo loc. lib.x.facit gl.in l.nam ad ea.ff. de legib. & Odofre. in l.ij. in tertia differentia.C.de his qui uen.æta. impet. quod in nulla muliere eſt probitas animi,nec inſtituta morū, niſi ſanctificetur:quamuis ſit ſagacior,quàm maſculi in retentione rerū ſuarum: quia auariſſimū eſt genus mulierū, & Soc.lib.iij.conſ.lxxv. difficultatem nu.5. ꝙ mulieres ſunt inſtabiles,infeſtātes uiros auariſſime: & Iura præſumunt

Ols mulier mala

omnes

oẽs eſſe malas cõiter, quòd habent multas malitias & uitia quæ narrari difficile eſſet. Et ſi ſit aliqua bona: rara auis in terris nigroq; ſimillima cygno. Lãcel. in l. qui Marco. ff. de ann. leg. & ſi omnia deberẽt enumerari, eueniret illud Iuuenalis, quẽ refert Alex. lib. ij. conſi. xliiij. uiſo & diſcuſſo. col. j. Scriptus & in tergo, necdũ finitus Oreſtes. &, ut inquit Diogenes, Nulla tam bona uxor, in qua non inuenias quid. & Terentius: Cẽſen'te poſſe reperire ullã mulierem quæ careat culpa? uidere potes de iſtis in locis allegatis ſuprà in primis uerbis concluſionis. Et ultra ibi adducta, uide latè Comicos & Satyricos etiã, præſertim de quibus in c. ſatyra. ij. diſt. Carmelitanum in Bucol. ecloga. iiij. Merlinum Cocaium Macaronices lib. iiij. ante fin. Bibliam Auream c. xvj. de fallacijs mulierum. Platinam contra mores. char. pen. & fin. Roſarium Buſti lib. ij. ſerm. xxviij. ij. par. litera d. Clau. ſuper Luc. tract. v. ſuper ij. cap. circa prin. Et tu Hiſpane Sempronium apud Celeſtinam cap. j. Et tu Galle ultra Matheolum bigamum potes uidere opera magiſtri Alani Cartherij. Romanum della Roſa, id eſt vulgare. Card. in Clemen. ſi beneficiorum. q. x. de deci. Les dictz de la chiche face, La patience des femmes auec leurs maris, Le trop toſt marie, Les ſecretz & loys de Mariage, Les abus du monde ante medium. Le debat de l'homme & de la femme, Lamentationem noui nupti ad ſeptẽ ſapientes Romanos, & quindecim lætitias matrimonij. & tu Zarratane malitias mulierum editas per Io. Alexandrinũ, dictum Florentinum. & Sonaleum mulierũ. Item & Campanellam mulierũ. Ludouicum Arioſtum in Orlando furioſo. cantu xxv. char. antepenul. & cãtu xxvj. per totum. Corbacium, & Nou. Io. Boccatij, & Manganellum. plura traduntur in Polyantea. in uerb. adulterium. in uerb. matrimoniũ. in uerb. mulier. Albericus in dictionario. in uerb. mulier ad hominem. Malleus maleficarum j. parte, in tertia difficultate, quo ad ipſas maleficas dæmonibus ſe ſubijcientes, ubi per tres char. adducunt infinitæ authoritates Sacræ ſcripturæ. & inquit Eraſmus ij. parte Prouerbio. dccclxxxvj. fœmina nihil peſtilentius, q̃ hodie mulieres ſtrenuæ dant operã ne l oetæ planè uaniloqui fuiſſe

Qui ſcribant mala de mulieribus.

fuiſſe uideantur,& quot malis occaſionẽ præbuerint,latã Muſonius,quẽ Latinũ fecit Stephanus de Nigris in tract. de nimia obſoniorũ appetentia.in ultimis char. & Chria. iij.Symphorianus de bello medicinali.c.ix. circa fin. Nec deſunt qui dicãt,dæmones,qui neutrales fuerunt, propter rea nõ fuiſſe demerſos in profundum cum Lucifero: quia remanſerunt non in aere,ut quidã putant,ſed in corpori-
163 bus mulierum,ut uiros crucient.† Sunt etiã qui enumerent ſeptẽ mulierum proprietates,Sãctas uidelicet in Ecclesia,Angelos in acceſſũ,Dęmones in domo,Bubones in feneſtra,Picas in porta,Capras in horto, Fœtorẽ in lecto. Alij enumerãt per ætates ſingulo ſeptẽnio quid exerceat fœmina.Primo ergo ſeptennio,ꝙ eſt lena,id eſt, quia mater per eã cum ſit infantula nec exinde concipere malitiã poſſe,mittit uocatum Amaſium. Secũdo ſeptennio eſt virgo.Tertio eſt philocapta . Quarto ſeptennio eſt meretrix Quinto,eſt iuuẽca ſeu porca. Sexto,iterum lena. Septimo, reuenditrix.Octauo ſeptẽnio mendicat cum dolio, ad uinum.Nono ſeptennio efficitur ſtrigha,& tandẽ comburitur.Sõmnium Viridarij lib.j.c.clxxxvij.col.viij.enumerat nouem mulierum uitia ſemper cum authoritate legali,ultra quas enumerat Capella Tholoſana.quæſt.ccccxviij.in cip.Nunquid Canonici,& Archiepiſ.Flor.in iij.parte Sũmæ.ti.j.c.xxv.ubi earum vitia per ordinem alphabeti ad ſingulam literam unum earum crimen adaptat,& gloſſat, Alberic.in Dictionario.& Io.Montolonius in Promptuario Iuris . in uerb.mulier. in fi.iij.col. ubi referunt dicta Secundi Philoſophi.Omitto illud,Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.de quo Hadrianus Papa noſter quodlibet.iiij.eſt char.xxxvij.col.iij.& q.x.c.iij. peti
164 tur.col. 1.eſt char.cv. † in multis prꝛterea ſunt deterioris conditionis, quàm uiri . Iacobinus de ſancto Georgio in ſua inueſtitura. in uerſicu.Marchio in Italia . & xxxvij. caſus de hoc enumerat Specu.in titu.de procurat.§. 1. col. iij.& xiij.ubi ſunt melioris conditionis, quàm uiri . uide aliquos per Ioan.Montolonium in Promptuario Iuris. in uerb.fœmina.latiſſimè Decium in l.ij.ff. de regu. iur. ubi Ioan.Pyrrhus Afflictus in conſtitutione mulieres . Platina

Propriȳ defectus mulierũ.

na contra amores.char.v. Aegid.de reg.princip lib.j.parte ij.c.xviij.dicens,quòd eſt quaſi uir imperfectus Bolog. in Theodoſiana.in uerſ.& ſi quis eſt.char.xxix.Et Gāmarus in trac.de extēſione. char.v.col.ij. allegat quēdā Poetam Modér.in Bucolicis canere, Fœmineum genus crudele,ſuperbū,&c.Et Carmelitanus ecloga iiij. pro quo Cornazanus in prouerb.ſe ne accorgerebbe gli orbi.char.iiij. ibi, Ah pereat quiſquis demens in coniuge fidit &c.ſed cum Carmelitano proteſtatur ſe non tenere Guilielmus Rouille in tract.de deſcriptione Iuſtit.lib.ij.c.xj. Sōnium Viridarij.lib.j.c.clxxxvij.incip. ſecundum Iſidor.eſt char. lxvj.ubi col.viij.enumerat nouē uitia mulierum. Petrus Subert. in uinea Domini.iiij.parte.c.xx. † de abuſibus & defectibus.col.j.Luc.de Pēna in l.j.C.de mul.& in quo loco.lib.x,col.j.quia non eſt ad imaginē Dei. c.hæc imago. xxxiij. q.v.eſt imperfectioris uirtutis & imbecillioris naturæ.Socin.in l.ſi mulier ff.de reb.in l.quæ conditio.§.j. ff.de cōdi.& demō.& habetur in tract.de perfecto clerico.iiij.char.ij.partis,in ſecundo requiſito,quòd ſit maſculus & nō fœmina. Spec.in tit.de actore. uerſ.itē opponitur.quòd eſt prodigus alleg.in l.filia in orbitate, C.de inof.teſt.† imò prohibetur intrare plures capellas Eccleſiarū: ut in eccleſia S.Io.in Burgo Papiæ. in quadā capella, ſub pœna mortis furentis. ſecundum Iac.Gualam in ſanctuario Papiæ.char.iiij.eſt lib.iiij. idem dicitur in capella S.Io. Baptiſtæ Ianuæ. idē in Eccleſia S.Fiacri Scoti.& qui temerè tentauerunt ingredi, in rabiem uerſæ ſunt. Gaguinus in uita Clotarij ij. ad fin. Et ſic patet quòd l. maximum uitium.C.de libe.præter. impropriè loquitur. & quod qui nō faciunt differentiā inter maſculum & fœminā, ſapere uolunt ultra quàm oporteat. Eccleſ.j.id eſt ultra Deum & naturā.d.c.hæc imago. faciunt quæ tradit frater Samuel de Caſſinis in trac.quòd nō eſt poſſibile aliquā mulierē, licet ſanctiſſimā, recipere ſtigmata, prout habuit S.Frācifcus: & mulieres etiam prohibebantur intereſſe ſacro Herculis. Iac.Bonon.in annotatis, Ad Silium Italicum, eſt in annotatis uarijs,fol.cxciij.habent etiam caput diſſimile uiro: ut infrà dicam, reſpondendo ad ſe-

Mulieres deterioris cōditionis. 165 166

ad ſextum contrarium de fatuitate, quā differentiam cognoſcunt etiam ſepultores, quando exhumant arida capi-
167 ta mortuorum.† Et ex diuino præcepto debent mulieres uiris ſeruire. Geneſ.iij. Et dicit Formulariũ Prouinciale, char.l.allegando S.Auguſt. quòd in tota ſacra Scriptura non legitur quòd fœmina vnquam ſucceſſerit in regno, pro quo Afflictus conſtitutione, in aliquibus, col.ij. Eraſmus, ij.par.prouerb.ccccIxxxiij.mulier imperator, & mulier miles. & Soc.inter feudalia Bruni.cõſi.x. uiſa quæſtione, col.ij.dicit, ꝙ mulieribus propter fragilitatē ſexus dominari nõ conuenit.vide Iacobinum inueſtiturā, in uerb. Marchio.col.j.in uerbo, pro ſe & fœminis, col.ij.in vij. limitatione. Curtium Iuniorem in tract.de feud.iij.par.q.j in princip. & dicit Luc.de Penna. in l.pen. C.de profeſ. & med.lib.x.quòd ſi regna regunt uuluæ, gens tota proclamat ſimul: & ibi plura in propoſito. & in ueritate, ſexus uirilis eſt dignior: & quia negari non poteſt, hoc etiam fatentur ipſęmet mulieres.quicquid dicat Agrippia in trac. de dignitate fœminei ſexus. quem refert Bonon. in tract. de nobilitate.iiij.parte.nu.26. Et uide mulieresmet ſi pariāt filiā, qualiter ſint mœſtæ.eis enim conueniunt uerba Marſilij Ficini lib.iij.char.lxx epiſtola incip.habeo.ubi dicit, de tertia filia nuper tibi nata, nõ prius faciā uerbum, quā reſciuero cõgratulaturúſne ſim, an cõſolaturus, gaude tamē, utcunq; ſit, regis magni muneribus. nihil enim à magno paruũ uel cõtemnendũ: quia magnæ dotes quæ dātur hodie, euiſcerāt opes agnatorum. Bal.in l. quòd ſcitis col.ij.C.de bon.quæ lib.Sed nũc inoleuit conſuetudo, ꝙ coniungat ſolum unũ, aliàs omnes dedicant Monaſterijs, aliqui Romæ (proh ſcelus) faciũt eas lucrari dotes cum a-
168 liquo magnate antequā nubant.† Et hæc nota pro defenſione l.Salicæ in Gallia, quā latè tuetur Io. Pyrrhus. fl. de reg.iur.per xx.fundamenta. de cuius origine Gaguinus in Chronica Franciæ. char.iij. Corſet. de poteſtate regia. q. lxvj.Vincentius in allegationibus de bello Italico. chart.
169 xxxvij.Claudius in Monarchia Franciæ. parte.j.c.vij. † Et faciũt etiā pro defenſione ſtatutorũ cõiter uigētiũ per Italiā, ꝙ ſtantib.maſculis fœminæ nõ ſuccedāt, ꝙ eſt confor

me iure diuino.Felyn.in c.Eccleſia.col.iij.de conſtit. facit Barb.in c.Raynutius. de teſt. col.xxxv. Et cõſequenter eſt fauorabile,qa reducit nos ad ius magis antiquũ,ſ.xij.tabularũ.Curtius Iun.conſ.ix.Bolog.cõſ.lxix.col. pen. Calcan. conſ.xlviij.uiſo dicto caſu.col.ij.imò ad ius diuinũ. Corn. cõſ.cxv.in hac cõſulatione.in fi.col.ij.eſt de mẽte Iaſ. in l. inter ſtipulãtem.§.ſacra.col.antepe.ff.de uerb. oblig. licet Decius dubitet.in l.ſi quis nec cauſam col.j. ff.ſi cer. pet, & l.Salica,& l.Lombarda, & l.Barbara prohibẽt eas ſuccedere, ſtãtib.maſculis. Iac. Ardix. in Summa Feudali. chart.xxv.eſt in c.iij.part.col.iij.uide laté Brunũ in tract. talium ſtatutorum. in articulo ij. & in iiij. Matth. de Afflictis in conſtitutione, in q.col.ij.& v. Baueriũ in §. ſed hæc quidẽ.inſtit.de exhær.lib.col.j.faciunt quę dicã infrà char.pen.ꝙ in dubio tenẽda eſt communis opi.quæ reducit nos ad ius antiquius.Et propterea ad euitandũ multas amaritudines quæ circa talia ſtatuta oriũtur, uidi aliàs illud ſic dictari:Rubrica,Ne mulieres ſuccedãt extãtib.maſculis.Sunt qui à nuptijs mulierũ locupletũ abſtinẽt,quia diuitiæ mulieres ad põpas quæ uagandi & luxuriæ incitamenta exiſtunt,ſæpius impellant, & ad uiris minus obſequendõ. Alij e cõtrà,diuitias animæ, & corpori præponẽtes,in raptus & clandeſtina matrimonia irreuerẽter prorũpunt. Ad hæc igiſ obuianda,diuitiasq́; in agnationibus quib.fauere intẽdunt,ad reipublicæ utilitatẽ cõſeruãdas, authoritate Legis diuinæ duodecim Tabularũ, feudaliũ conſuetudinũ,& ſtatutorum communiter in Italia mulieres excludẽtium plenè confiſi,fauorabiliter ſtatuerunt,ꝙ nulla mulier cuiuſuis ætatis uel cõditionis maritata, uel nõ,poſſit ullo unquã ſeu quouis tẽpore ſuccedere. aſcendẽtibus,uel deſcẽdentibus,aut trãſuerſalibus,cuiuſuis ſexus ſeu gradus,quãdiu in agnatione eius, de cuius ſucceſſione agitur, maſculus naturalis & legitimus ſucceſſibilis ſuperfueris etiã remotiſſimi gradus, uolens uel pupillum,uel eius tutorem tali mulieri,uni,ſeu pluribus, cui talis ſucceſſio iure communi primo loco deuoluebatur,alimenta ſeu congruas dotes præſtare, ſi eas aliunde mulier nõ habeat,præſensq́; ſtatutum ſic procedat efficaciter & intan-

intantum, q́ nec legitimã ſeu eius ſupplementũ alias fortè debitum ullatenus petere poſſint. & etiam ſi is defunctus maſculo ex adultero tantùm, mulieri uerò ex utroq; latere vel gradu coniunctus fuerit, mulierq́ue donata in quantauis ſumma non cõputetur ſeu locũ teneat in computatione legitimæ, inter quaſuis perſonas: ſed pro mortua habeatur. Ad agnatos autẽ maſculos non religioſos, non in ſacris exiſtentes (quia eos nec locum, nec gradum tenere uel facere intendunt) talium defunctorum ſucceſſio omnimoda deferatur integraliter ſecundum iuris ciuilis diſpoſitionem; ipſis mulieribus. & quibuſcũque ab eis gradum uel cauſam ſumẽtibus penitus excluſis. Excipientes ſemper matrem, quæ ad ſecunda uota nondum tranſierit, in cuius prole nullus maſculus ſupereſſet: uel quando ex diſpoſitione aliqua expreſſa inter uiuos, uel per ultimam uoluntatẽ aliquid mulieri cuipiam obueniſſet. Decreueram hic finem facere primo libro, materiãq; argumentorum ſubſequentem in loco magis congruo in ulti. lib. ſubijcere. At quia nimis eſſet faſtidioſa digreſſio illius loci ad ibi ſubſequentia, putaui melius eſſe hic eam annectere: ubi ex quo librum terminet digreſſio, nõ eſſet
170 ita moleſta.† Et quia (ut inquit Themiſtius in j. Phyſico. quem refert frater Iſidorus in primis uerbis tractatus de Imperio Eccleſiæ militantis) initium eorum quæ dicturi ſumus cõmodiſſimum eſt percunctari quid ſignificet nomen. Item quæſtio, nempè quid nominis in ſcientijs præſupponitur: ut in j. Poſter. & Roſarium Buſtij. parte ſerm. xiij. litera d. & ij. parte. ſerm. xiij. in prin. j. partis qui allegant Plat. in Timæo. Cic. j. Offic. ubi pulchrè in cõmento, quòd omnis quæ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet à diffinitione proficiſci, ut intelligatur quid ſit id de quo diſputatur. & eum refert gl. xiiij. Regul. Cancellariæ. Periglus in repet. in ſuis. ff. de libe. & poſthu. col. vj. Et dicit Ang. conſi. cx. incip. ſanctiſſima. circa princ. quòd reprehenſibile eſt loquenti, propriam uocem ignorare, & prius determinare, quàm terminos intelligere, & niſi ſciãtur principia artis principata, proceſſus ignorare eſt neceſſe. refert & ſequitur Io. Rugerij in repet. rubr. de cauſ.

cauſ.poſſeſſ.& propr. in princip. Et Ariſt. j. Elench. dicit, quòd qui uirtutes uocabulorum ignorant, de facili decipiuntur. Et Iſidorus in j. Etymol. niſi nomen rei ſcieris, cognitiò rei perit. † & Iuriſtæ ſemper debent ponderare uo- 171
cabula, in quibus exponendis etiã attenditur uſus & conſuetudo. Afflictus in prooemio conſtitutionum regni. col. ij. facit gl. Regulæ Cancell. xxiij. & Io. Montaigne in trac. de bigam. q. ij. eſt char. xii. facit l. j. ff. de iuſt. & iur. & l. j. ff. ſi cer. pet. cum ſim. ut Pertach. in princ. præludiorum tractatus de gabel. Baptiſta de ſancto Blaſio in arbore actionum. char. xxv. §. ex ſtipulatione arrogati. uerſ. nunc uerò: ubi allegat l. j. ff. de teſtam. & l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. facit Ludo. Teſſera in rub. ff. de reb. dub. Col. Bon. in tract. de nobilitate. in princip. j. & ij. partis. Et etiam ſolemus dicere quòd qui neſcit diffinire & diſtinguere, neſcit diſputare. Ego tamen non intendo diffinire. † Quia dif- 172
finitio eſt propoſitio ſubſtantiæ, propriam qualitatẽ comprehendens ij. Metaphyſicæ. refert Bald. in prooemio Decretal. Boſchinus in rub. de conſtit. in fi. col. xxvj. & Philoſophus in Topic. dicit quòd diffinitio eſt, quæ quod eſt eſſe ſignificat. ubi Cic. char. iij. dicit quòd eſt oratio, quę id quod diffinitur, explicat quid ſit. Et ideò laborioſa. hinc dicit Io. Garonis in rub. de cauſa poſ. & propr. char. x. diffinitiones ſunt faſtidioſæ: quia etiam peritiſſimi neſciuerunt diffinire, † & propterea dicimus, quòd omnis diffini- 173
tio in iure pericuIoſa eſt, parum eſt enim ut non ſubuerti poſſit. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Dy. in regula, non licet. ante med. Panor. in rub. de ſenten. excomm. & patitur diffinitio de facili calumniam cùm ad eam ſit facilis argumentatio. Hadrianus Papa noſter q. xi. Quodlibetis. viij. Ratio huius difficultatis poteſt eſſe propter plura requiſita in diffinitione. † Requiritur enim primò, quia dif- 174
finitio debet conuenire cum ſuo diffinito. Buſtus in Defenſorio montis, char. xxxix. col. iij. & col. i. dicit, cui non competit diffinitio, non competit diffinitum. & char. iiii. col. ii. quòd cui competit diffinitio, competit diffinitum. Et bene arguitur à uera & formali diffinitione ad ſuum diffinitum, & econtrà. Et quòd debeat conuerti cum om-

ni ſuo diffinito,tenet Bar.per illum tex.in l. j.§. dolum.ff. de dol.in l.j.ff.de teſt.Iaſ.in rub. C. qui admit. col.iiij.in l.ſi is qui pro emptore.col.xlviij.uerſ.circa primum. ff. de
175 uſuc.Bon. de nobilitate iij. parte.nu.cv. † Intellige dum dicit quòd debet conuerti cũ diffinito, ſcilicet quòd tamẽ ſufficit quòd hoc ſit cõſiderando illud quod plerunque & regulariter contingit: non tamen ut attendatur quòd in aliquibus caſibus contra regulã reperitur. Decius in prima lect.rubr.de iud.col.iiij.ubi in v.facit frater Stepha.in tract.de Iubileo. char.lxi.qui allegando Philoſoph. dicit quòd nõ eſt neceſſe partes diffinitionis eſſe proprias,id eſt conuertibiles:ſed bene ipſam totã diffinitionem:quia partes ſunt in plus,totum eſt in æquo.Et ibi per plures char. multa ponit,dum defendit diffinitiones orationes. Secundò,intellige ſufficere in effectu:ſcilicet quòd effectualiter
176 conuertatur cum diffinito.Soc.in rubr.ff.de cond.& dem. † Secundò,principaliter debet diffinitio ponere ſubſtantiam diffiniti.quod intelligit Roch.in rub.de conſuet.col. iij.quòd nõ tamẽ eſt opus exprimere ſubſtantialia rei diffinitæ: ſed bene ſubſtantiã & quiditatem ipſius rei.Tertiò,diffinitio à nullo diffinito ſeparari poteſt.Quartò,nõ debet cõpetere alteri à diffinito. Iſta ponit Iaſ.in d.l.ſi is
177 qui pro emptore. col.xlviij.uerſ. circa primũ. † Et unius rei eſt tantum una diffinitio Ariſt.6.Topic. quòd intellige reſpectu eiuſdẽ. nam ſecundum diuerſas cauſas & reſpectus,poteſt idẽ diuerſimodè diffiniri ut per eũ in ij. de Anima,dum ponit diuerſas diffinitiones animæ. Et ꝓpterea ipſe dicit in 8.Metaphyſi. ꝙ diffinitiones quædã ſunt per materiam,quædã per formam,quædã per utrunque. Et illæ tantum ſunt perfectæ.refert Buſtus in j. parte ſui
178 Roſarij.ſerm.xiij.litera d.in fi.† Quinto, diffinitio debet continere genus,ſub quo res eſt diffinita, & differentias: vt per hoc appareat quòd differt alijs ſpeciebus contentis ſub illo genere.ſecundum Bar.in d.l.j.ff. de teſt. & Bal. in c.cõtingit ad fi.de dol.& contu. ponens exẽplum. vt, ho
179 mo eſt animal rationale, mortale. † & in hoc ſecundum eũ,differt diffinitio à deſcriptione: quia deſcriptio datur per genus & propriũ.ut,homo eſt animal riſibile: & hanc

diffe-

differentiã ponit etiam Cornucopia. Dicit tñ Dec.in rub.
extra de probat.col.iiij.uerſi.ex quo infero, ꝙ in iure ſa-
tis uidetur eſſe diffinitionem conſtare ex genere & diffe-
rentijs quomodocunq; illud fiat, ita quòd res diffinita ab
alijs rebus diſcernatur. Et in rub.de iud.j.lect.col.v. dicit,
quòd ſufficit diffinitionẽ cõſtare ex genere & differẽtijs,
qui capiuntur ut quandoq; ab eſſentia & quiditate rei dif
finitæ,& à cauſa finali: quandoq; etiã differẽtiæ colligun-
tur, conſiderãdo illud quod diffinitur ꝓut in eſſe produci-
tur. Plus Iaſ.legendo, me audiẽte, ſemel dixit, quòd dum
dicitur diffinitionem debere conſtare ex genere & differẽ-
tijs: hoc eſt uerum ſecundum Artiſtas; non autẽ ſecũdum
Legiſtas.† Sextò, in diffinitionibus uerba debẽt capi pro- 180
priè, intellige tamen in eo quod diffinitur ſecũdum Dec.
in rub.extra de prob. col.iij. uerſ.prædicta ſaluatio. quia
diffinitio rei oſtendit proprietatẽ uocabuli. Aret.conſi. v.
in cauſa.circa me. Roch.in rub.de conſuet.col.iij.& Soc.
in rub.de cond.& dem.dicit, uerba diffinitionis bene poſ-
ſunt capi largo modo. quod intelligit Dec.in d.rub.de ꝓ-
bat.col.iiij uerſ.iij.diffinitio.hoc eſſet uerũ ad hoc ut diſ-
finitio ſaluetur: non autẽ ut impugnetur. † Item in diffi- 181
nitione cauſa non debet per effectũ diffiniri: quia cauſa
differt à cauſato. niſi eſſet talis effectus, qui immediatè ſe-
quatur.& conuertatur cum diffinito, & nõ ſeparetur à re
diffinita. ſed cum ea relationẽ habeat. ſecundum Decium
in d rub.de probat.col.v.uerſi.ulterius & poſtremo. facit
Io.Rugerij.in repet.rub.de cauſa poſſ.& propric.char.ij.
ubi. ſubiũgit quòd debet diffinire cauſam finalem ad om
nes partes. Non tamen propterea eſt opus in diffinitione
exprimere modũ, per quem in eſſe producitur illud quòd
diffinitur: quia in diffinitione poſita quiditate rei, aliud
non requitur: licet aliquando in iure hoc conſideretur,
ſcilicet prout eſt in fieri. ita Decius in d.rub.de prob.col.
iiij.uerſ.ij.fuit diffinitio. Item nõ eſt opus in diffinitione
exprimere omnia neceſſaria in actu diffinito, ſecundum
Dec.in rub.de iud.in ij.lect.in iiij.col. Item non eſt opus
exprimere cauſam efficientẽ. Roch.in rub.de conſuet. col.
iiij. Et uide pulchrè pro diffinitione nõis, Ioan. Anneum

in antiquis.ch.clx.dum loquitur, quare dicatur Verborũ in q.xvj.ubi ponit modum cognoſcendi uerum nomẽ alicuius rei. Eſt n. arguere idẽ quod reſpondere. iuxta illud: Degeneres animos timor arguit: & quod Græcè dicitur ſyllogiſmus, Latinè dicitur argumẽtatio: id eſt quaſi argutæ mentis oratio, qua inuentum probabile exequimur. ſe-
182 cundum Iſid.lib.ij. Et hic c.ix.†.& dicimus argumentum, quaſi arguens mẽtem. Albe.in Dictionario.in uerb.argumentum.l.deſiderium. C.de poſ. uel quaſi argutè inuẽtũ. c.fotus.§.argumentum.de uerb.ſig.Soc.lib.j.cõſil.xxxvij. pro deciſione.col.ij.uerſ.iij. ꝓbatur.facit.l.qui filiũ in fi. ff.ad Treb.c.inter quatuor.de cler.pereg.ubi glo.Barb.in c.nullus.col.ix.de fo.cõp.in c.prudentia.§.j.de off.deleg. & in rub.de prob.col.iiij.ubi dicit quòd † argumẽtũ idẽ
183 eſt quod argutè ꝓbare: & quòd nõ eſt ꝓpriè ꝓbatio, ſed quædã ſubtilis inductio: quia ubi in iure non eſt caſus legis, ſed per aliquã ſubtilem inductionẽ probatur, ille caſus tunc dicitur argumentum: licet uirtus legum ſit in inductione, ut ibi per eum.& in c.j.de lit.cõteſt.nor.lvj.ubi & in rub.C.qui ad.col.lxiij.inuehit cõtra gl. & antiquos, qui non inducebant iura quæ allegabant. Ad prædicta facit Bal.& Hipp.in rub.C.de probat.col.j.dicẽtes; propterea quòd argumẽtũ propriè eſt Legiſtarũ & Artiſtarum: non autẽ teſtiũ uel tabellionũ.hinc dicimus quòd per argumentũ cauſa deciditur, id eſt, per rationẽ diſputandi. d.l.quæ [illegible] quæ teſtibus nõ conuenit. & ſequitur Dec. in [illegible] extra eo.col.iij.facit Flori.quẽ refert & ſequit Io. de Ana.in c.cũ in diœceſi.col.j.de uſur.dicẽs, quòd argumentum nõ dicitur legitima probatio: quia non infert propriè neceſſariũ, ſed per coniecturã. Et prædicta procedunt propriè & ſtrictè capiendo illud uerbum argumen-
184 tum.† Aliter autẽ & largius capitur, ut diffinit Bald. in l. conuenticula.C.de epiſ.& cler.col.ij.& Alberi.in d.uerb. argumentum, ſcilicet argumentum eſt rei dubiè faciens fidẽ: & propterea omnis bona ratio poteſt dici argumẽtum, ex quo quicquid facit fidem de re dubia, dicitur argumentum. facit glo.in d.c.inter quatuor, tex.in c.cum ex iniũcto.uerſ.quòd ſi forte.de hære.Luc.de Pẽna in l.j.col.

pen.

pen,C.de apoc.pub.lib.xij. unde Bald.in d.l. conuenticulam.col.ij. promittit prius ſe uelle tractare de argumento artificiali,ſeu diſputatori, prout conuenit Legiſtis: & 181
de iſto plene tractabimus. ſecundò de argumento à rõne naturali, ꝓut cõuenit teſti: quia eius ratio debet eſſe naturalis,& de hoc ſecũdo nõ dicã,niſi inquantũ includetur ſub primo. Nec ob.ꝙ diffinitio Bal.deberet potius cõuenire argumento ſtricte & in ſpecie, prout debẽt capi uerba in diffinitione:quia reſpõdet Dec. ubi ſupra quòd imò impropriant pro ſaluãda diffinitione.quod omitto. quòd Alb.inDictionario ponit pro modo arguẽdi,ſcilicet lege, ratione,& exẽplo.c.forus.de uerb.ſig.Spe.in tit.de aduoc. §.iam nunc uidendum.uerſ.uerum. & eſt modus quo ſolẽt etiã uti prædicatores in ſermonib.& diffuſè unũquodque probat Alber.in ij.col.latiſſimè & ſubtiliſſimè Salomon. 182
inſtit.de iu.nat.gen.& ciui.in repet.§.reſponſa.char.vij.& ſeq.ubi addit.iiij.ſcilicet authoritate. Ego in primis euacuabo dicta Bal.in d.l.cõuenticulã.per modũ ſummarij, qui ut plurimum arguit ab una re: tñ prout ante eũ fecerat Dyn.in trac.ſuo,De modo arguẽdi.& fuit modus Philoſoph.in Topic.ut ibi clarius Cic.licet Io.Bapt. Caſtellonius in add.ad Alber.attribuat illũ trac.d.Bar.poſtea pariter euacuabo dicta Alber.qui etiã ſubiungit argumenta de una re ad aliã,addẽdo d.Moder. Et ut breuior ſim, ubi 183
incipiã allegationẽ meam, à tex.legis, tunc tene illud eſſe Albe.etiã quòd eũ nõ nominem.nec allegabo concordantes ſuos,quos per ſe quilibet poterit uidere. ubi aũt incipiã allegationem à noie Doctoris, illud non inuenies in Alber.& ubi nominauero Bal.abſq; loco ubi hoc dicat,erit in d.l. cõuenticulã. ubi uero allegabo Dyn. recurre ad illũ ſuum paruulum tractatũ Argumentorum: in quo ponit ſolũ xlij.ego ponã ultra cccxxv. Et ut citius inuenias, ſequar ordine alphab.Et licet incipiã argumenta ab una re tantũ antequam de una re ad aliã, ne habeã facere parenteſim, pono modũ inducẽdi iura,quibus arguimus de 185
una re ad aliã.† Vnde quotieſcũq; uidemus quòd lex duas res æquiparat: puta de eis dſponendo uno eodẽ modo, tũc dicimus ꝙ ualet argumẽtum de una ex illis rebus ad aliã.

per regulam.l.iam hoc iure.ff.de uulg.& pup.ubi Iaſ.col. pen.in vj.not.qui eã etiã tradit in l.in teſtamento. la j.iij.
186 not.C.de teſtam.milt.uult quòd † quãdo una determinatio,reſpicit duo determinabilia, debet ea æqualiter determinare: quia uirtus termini ad quẽ fit æquiparatio, transfunditur in terminũ æquiparatum.l.j.ff. de leg.j.ubi Bartol. poſt Iac.de Aret.ita Socyn.lib ij.conſil.cclxv. uiſis inueſtituris.col.xj.Hinc dicit Barb.lib.ij.con.xliij. ſempiterna.col.xj.ꝙ ubicunq; unũ determinans ſequitur plura determinabilia,tunc illa determinat ſecundũ naturam & qualitatẽ uniuſcuiuſque. Et idẽ in qualitatibus:quia etiã debet æqualiter determinari.ſecũdum Socyn.in l.ſi filius qui patri col.vij.ff.de uulg.& pup.licet unũ determinabiliũ,nunquã determinet alterum.ſecundũ Lãcel.in l. ij. C.
187 de impub.& alijs ſubſt.†Secundò, potes inducere ſecundum aliã regulã;ꝙ una & eadẽ diſpoſitio non debet diuerſo iure cẽſeri.l.eum qui ædes.ff.de uſucap.l.j. ff. de rerum permut.ubi Iaſ.ij.not.allegat etiã c. cùm in tua. de deci. & alios concord.qui ita arguit in l.potuit.col.j.C. de iure delib. latius Socyn.in l.ſi cui.col.ii.de condit.& demonſt. Zanetinus in diſput. incip.in ſacro. col. lxxix.uerſ.nõ ob. ultimum. ex cuius dictis & Rochi latius in c.ſi.col. xxiij. de cõſuet.& Picus in repet.l.in quãrtũ.col.xiiij. colligere
188 potes octo limitationes ad iſtã regulã.† Tertio, potes aliter inducere:quãdo plura ſunt ſub eodẽ conſtructu uerborum,debet omnia pariformiter intelligi.c.maiores. de baptiſm. in uerb.ſimiliter. Roch. ubi ſupra.facit l. Seia.§. Gaio.ff.de fun.inſtruc.quã allegat Tortus in cõſil.pro Florẽtinis.col.iij.facit Bart. in l.talis ſcripturã poſt medium. de leg.j.quẽ allegat glo.regul.Cancelariæ.xv. ante.fi. & Et iſta inductione utitur Decius in rub.de probat. col. xxxiij.uerſic.nõ ob.ꝙ in d.l.fi.nõ eſt enim cõueniens ꝙ detur unus intellectus ad caput, aliud ad pedes. d. c. maiores.
189 † Quartò,per aliã regulã, quòd quando duo paribus paſſibus ambulant,quòd obſeruatur in uno,obſeruari debet & in alio.l.cum emptor. ff. de rei uend. gloſ. in l. aſſiduis. C.qui pot.in pign.hab.Io.Montaigne in tract.de ſacro regio cõſiſtorio.char.xl.Confirmatur:nam quando lex for-
mae

mat duas quæſtiones,& reſpõdet ſolum ad unã, illud idẽ reſpondet ad aliam.l.j.C. de diuer.reſcrip.Iaſ.in l. in ſubſtitutione.col.fi.ff.de uulg.& pu. Et cum alia ex iſtis quatuor inductionib. poteris argumenta tua de una re ad aliam eruere prout melius ac uerba text. quem pro te allegare uolueris, uidebitur conuenire. Intellige tamen prædicta argumenta procedere quo ad caſum æquiparatum.& ſic quo ad quid, non autem quo ad omnia. Pan.in c.ex parte.de poſtul.Fed. conſ. xxv. Scrutinium char. xxiij,col.j.ubi allegat S.Thom.in opere cõtra impugnantes religionẽ.idem ſcrutinium aliquid in propoſito.char. lvj. Quia non ualet augumentum ab aſino ad hominem, licet aſinus naſcatur,& moriatur ſicut homo: ſecundum Bal. in l.j.col.ij.C.de hæred.inſtit.Secundò, intellige prædicta procedere quãdo duo æquiparata ſunt paris potẽtiæ, alias ſecus Lancel.in l.ſi ex toto.§.ſi ita legatum in princ. col.penult.ff.de leg.j. facit l.ſi tibi.§.j.ff.de pact. Quartò, intellige ut non procedant quando eſſet diuerſa ratio in uno, & diuerſa in alio.l. interpoſitas.§.j. C.de tranſact. Alias ſolutiones ad dicta argumenta colligere poteris ex limitationibus quæ dantur per Doct. ad alias regulas ſuprà poſitas pro inductione iurium, per quæ uis probare argumẽta. Itẽ & ex latè traditis per Spec.in tit.de diſput. & allegationib.§. poſt hoc autẽ rei aduocatus. ſub rubricella, qualiter ſit allegationibus reſpondendum.ubi inter † cætera in vj.col.dicit, quòd omne contrariũ facilè ſolui 190 tur, attentando ad poſita in uerſibus ſequentibus: ſcilicet Cauſa, locus, tẽpus, nouitas, perſonaq;, rigor: Antiquum bonitas ueto, conſulo, præcipioq;. His ſi iungatur permiſſio, Ius uariatur. Ponit etiã Bald.in procem.ff.orum.prima lect.col.iij.† Cõtra ſolutiones fugitiuas inuehit Ignens 191 in rep.l.cõtractus.ff.de reg.iur.col. xxxviij. nec ſufficit dicere, eſt ſpeciale, niſi cauſa ſpecialitatis aſſignetur: alias eſſet refugiũ miſerorũ.gl.iij.circa princ.in l.filiũ quem habẽtẽ. C.famil.her.Iaſ.in l.ſi ex toto col.ij.de leg.j.Igneus in rep.auth.ex cauſa col.j.& cxiij.D.de lib.præter. Maraſco.in repet.rubric.de conſtit.lib.vj.col. xxiiij. Niſi eſſemus in materia in qua eſſent plurima ſpecialia: quia tũc

bene poſſumus dicere, eſt ſpeciale. Paul. de Caſtr. & Bulgar. in l. j. quaſi im primis uerbis. ff. ſol. mat. Socy. in l. ſingularia. j. no. ff. ſi cert. pet. Eſt etiã refugiũ miſerorum dicere, tale quid eſt nullum, ſcilicet in effectu. Igneus in d. repet. l. cõtractus. col. xxxviij. & auth. ex cauſa. col. xiij. & cxiij. Eſt etiã imperitorum ſolutio dicere aliud de iure ciuili, aliud de iure canonico: quia omnia cõtraria legũ facile poſſent euadi, more imperiti Medici ubiq; utẽtis uni co collyrio. ita Nata. in clé. ſæpe. col. lxxv. de uerb. ſig. uel ſolutione diuinatiua. c. j. ut eccl. benefi. ſi. dimi. cõſe. Maraſcotus, ubi ſuprà l. ſi putator. ff. ad leg. Aquil. Igneus in d. auth. ex cauſa. col. lxxviij. Socy. lib. j. conſil. vi. col. ij. incip. prædicta. Iaſ. in l. q ante Calẽdas. col. pen. ff. de uerb. oblig. Iaſ. tamen. in l. huiuſmodi. §. ſi cui. de leg. j. dicit, ꝙ pro cõcordãdo iura iuribus, licitum eſt diuinare, pro quo Riminal. in l. j. col. iij. C. de edendo. prout aliquando ſubaudimus, ſed hæc mihi nunquam placuerunt, quia non ſumus Aſtrologi. prout nec illa ſolut. qua utuntur miſeri Canoniſtæ, quòd ad tollendã conſequentiam ſufficiat dare inſtantiã. Iaſ. in l. creditori. ff. de operis no. nunt. col. ij.

192 ¶ † Ab abſurde euitando ualidum eſt argumẽtum. l. nam abſurdum. de ope. lib. l. fin. in princ. C. de uſur. rei. iudic. c. cũ inter. ubi Dec. vij. not. de excep. l. exiſtimo. ff. de uerb. ob. ubi Iaſ. ij. not. dicit hoc argumentum ualere etiam ſi authoritas non allegetur. Tremolus in addit. ad practicam Bonacurſij. char. cx. col. iij. Idem Iaſ. per illum text. in l. de pupillo. §. ſi quis forte. ij. not. ff. de oper. no. nunt. quòd in omni diſpoſitione legis uel ſtatuti, debet euitari abſurdum. & idem uult in l. diuortio. v. not. per illum tex. ff. ſol. mat. in l. ſi ſic. iij. not. ff. de uerb. ob. Socin. conſ. xxxj. incip. proſequendo. colum. ij. poſt medium. lib. j. Bald. in d. l. conuenticulam. col. iij. Alber. in Dictionar. in uerb. argumentum. col. iiij. Ang. conſ. cxix. uiſo puncto. Corn. lib. j. conſi. cxcix. circa primum. litera z. & lib. ii. conſil. xxxiii. uiſa copia literarum. Clcan. conſ. lvii. uiſis conſiliis. col. iii. uerſ. vi. Luc. pe Penna in l. fin. C. de conſul. lib.

193 xii. † Et abſurditas & iniquitas ex toto euitanda eſt. Ang. conſi. cxxvi. teſtamenti in fin. Fulgoſ. conſ. xxii. uiſis

quatuor.

quatuor.col.fin. Curtius Sen.conſil.lxxv.dominus.col.antep.Et aceruus abſurditatum eſt euitãdus.Bal.lib.ij. Conſil.conſ.ccccl.xx.ſtatuto.in fine.& conſi.xvj.factum. in fin. Et hæç procedit concluſio in omni materia:ut Bolog.infinita conſilia accumulans in ſuo conſi. xxiij. col.ij. maximè cùm tractamus de correctione iurium. Curtius Sen. conſil.xxxij.conſideratis.in fin. col.iiij. uel de interpretatione ſtatutorum.Bal.lib.j.conſi. clxii.ſtatutum, & lib.ij. conſi.lxxxvj.ſtatutum.in fin.Imol.conſi. cxlv. uiſis ac diligenter.in fi.col.j.Barbat. lib.ij.conſi. lv. præclarè.col.vij. hinc dicit Panor.lib.ij.conſi.xxxviij.punctus. col.i. ꝙ interpretatio,quãtum fieri poteſt,debet taliter ſumi,ut euitetur abſurdũ,& intellectus contra ius. & ſubijcit col.ij.
quòd † potius debemus uerba impropriare,quin euitetur 194
abſurdum, & abſonus intellectus.idem uult Curtius Sen. conſil.lvi.ſuper eo.col.xii.& lix.dux.col.fin.& Iunior conſil.v.facti contingentia. poſt medium. col.xvj. Alex. lib. v. in fi. Bolog. conſ.lxix. col.penul. Socin.in repet. l.cũ auus. ff.de condit. & demon. col.lx.Felyn. in c.ſolitæ.de mat. & obed. Et dicit Decius in d.c.cum inter.viij.no. quòd ſtatutũ quod debet ſtrictè intelligi,intelligitur largiſſimè, ut
abſurdum euitetur:& † quòd toleratur quandoq; abſur- 195
dũ,ut magis abſurdũ effugiamus.Decius in c.cũ inter.viij. not.de except.dicens quòd pro euitando abſurdum, ſtatu
tum quod erat ſtrictè interpretabitur latiſſimè.† Et econ 195
trà,ut euitetur abſurdum, uerba generalia reſtringuntur. ſecundum Panor.in cap.ij.col.iij.de conſtitu. Et hoc eſt ꝙ dicebat Lap.alleg.cxxviij.factum.ij.col. quòd debet euitari abſurdum; etiam ſi fieret uiolentia literæ. Et dicit Salomonius in repet.l. Gallus. chart.xxxv. & in §. reſponſa. inſtit.de iure natur.chart.xcij. quòd potius permittimus uerba eſſe inutilia,quàm quòd inducant abſurdum. Et Corſet.ad Abbatem in repertorio. in uerb. argumentum.col.ij.plura etiã allegat ad hoc idem dicens, quando reſultaret aliqua inhumanitas.l.furti.§.pactũ. ff. de his q. not.infa.Itẽ debet euitari ridiculũ.c.ridiculum. xj.q.iij.& tamen quandoq; toleratur abſurdum,ſcilicet ut euitetur aliud magis abſurdum. ſecundum Decium in d. cap. cum

inter.

inter. Non tamen facias ut aliqui, qui ſemper multiplicãt abſurda in ſolutionibus ſuis, exeundo de uno intrando in aliud: quia eſt multiplicare inconueniētia: non autem ſol uere contraria. l. ratas. C. de reſcin. uend.

197 ¶ † Ab adiectiuis, quia quandò præcedunt duo ſubſtantiua, adiectiuum ſubſequēns determinat utrunque Bart. in l. extat. col. j. ff. quod metus cauſa. per illum tex.

198 ¶ † Ab illuſione ſeu etymologia uocabuli. l. ij. §. appellata. ff. ſi cert. pet. latè Iaſ. poſt Alex. in l. j. per illum text. ff. de acquir. poſſeſ. Bald. in l. conuenticulam. colum. ij. exemplum. Mutuum, quaſi de meo tuum. Poſſeſſio, quaſi pedum poſitio. Iaſ. in l. imperium. col. iiij. ff. de iuriſ. om. iud. Ang. inſtitu. de teſtam. in princ. Signorol. conſ. lx. in quæſtione, col. ij. in fin. & cxxix. col. iij. uerſ. v. oppono. Corn. lib. j. conſi. cxcix. circa primum. litera b. la ij. pro ioco. uide Codrum ſerm. x.

¶ Ab antecedenti deſtructo. d. Bald. col. iij. Alber. col. iiij. circa mediũ. nã ſi tenet antecedens, tenet & conſequens. c. cum ex officij. de præſcrip. dicam infrà à conſequenti deſtructo. & Iaſ. in l. ſi homo mortuus. col. j. de uerb. obliga.

¶ Ab authoritate Doctorum. Dyn. Alberic. col. ix. dicit quòd improbabile, ſed non neceſſarium. per l. Labeo. ff. de ſupel. leg. dixi ſuprà quòd ſit tenenda communis opinio. & iſta uincitur per rationem uel per legem. Bald. col. iij. Authoritas autem legis eſt probabilis & neceſſaria. l. proſpexit. in ſi. prin. ff. qui & à quibus.

¶ De abſente ad mortuum Card. in clem. j. de offic. uic. q. xviij.

¶ De actore ad reum. Iaſ. in l. qui condemnare. col. ij. ff. de re iudic. per l. ſi. C. de fruct. & lit. expen.

¶ De actu liberi ad neceſſarium non ualet. Barb. in c. ſignificaſti. col. vj. de for. comp. per l. ſi maritus. C. de donat.

¶ De actu coniugali ad poſſeſſionem. Hadrianus Florentinus. nunc. Papa. ſua quæſt. quodlibetica. ij. col. ij. par. c. ſi uirgo. xxxiiij. q. ij.

¶ De allodialibus ad feudalia non ualet argumentum. Socin. lib. iij. conſi. xlvij. facti narratione. nu. iiij.

¶ De appoſitione ad recuſationem ualet. Decius in cap. poſtre-

poſtremo.col.j.de appel.per c.ſuper eo.el ij.eo.tit.

¶ De arbitratore ad procuratorem non ualet. Burgos in c.cùm cauſam.col.x.de empt.& uend.per tex.in l. ſi uolun tate.C.de reſcin.uend.

¶ De arbitrio ad iudicem delegatum.Fulg.conſ.cxliiij.ſyn dici.col.j.per litem ſi unus.§.fin.cum l.ſeq.ff.de arbit.

¶ De arrogatióne ad legitimationem.Iaſ.in rub. ff.de lib. & poſthum. col.ij. per l.iubemus. C.de natur.lib.infra de legitimato.

¶ De augmento ad diminutionem.l. ſi ex toto in prin. de leg.j.Alex.in l.ſerui electione.§.fi.ff.eo.habes pulchrũ tractatum de Augmento,conciuis noſtri d.Alber.Bruni.

¶ De beneficijs ad ultimas uoluntates.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap.in recollecta.char.xxxvij.parua.

¶ A carentia habitus.Bal.col.iij.qa priuatio præſupponit habitũ.l.decẽ.ff.de uerb.obl.& nihil eſt in priuatione, qđ prius nõ fuerit in habitu.l.Titio uſufr.ff.de cond. & dem.

¶ † A cauſa:quia,ut inquit Philoſophus,tunc arbitramur 199
rem ſcire,quando primas cauſas & prima principia intel ligimus.Iaſ.in l.in ſuis.colũ.v.& in l.ſi pepercerit. §.purè. col.j.ff.de lib.& poſth.materiali,formali,efficienti, finali & impulſiua. ſecundum Dyn. Alber. qui idem tradit declarando in l.generaliter.& ibi Salyc.C. de epiſc. & cleri. Calde.& Panormita.in procœmio.Gregor.Præpoſ. in cap. cùm ceſſante.colum.ij.de appell.Ioan.Rugerij. latè in rubric.de cauſa poſſeſ.& prop.in primis ſex chartis, de cauſa efficiẽte & de finali.Brunus in tract. de forma. char.iij. & ſeq.& char.iiij.ponit de cauſa materiali & de formali, referendo etiam dicta Logicorum. de cauſa impulſiua. Doct. per illum text. in l.j.§. ſexum. ff.de poſtul. Baueria in §.illis autem.inſtit.de teſtam. mili. Gammarus in trac. de extenſione. col.xxxviij. ubi ponit quomodo cognoſcat̃ cauſa finalis ab impulſiua.de quo Salyc. poſt Balb. in d.l. qualiter.& Peruſ.in Præpoſ.in d.cap.cum ceſſante.char.j. Iaſ.in l.j.§.ſi is qui.cccc.ff.ad Trebel.col.penul. Corn. lib. iiij. conſil. ccliij. litera g. ubi etiam ponunt an in dubio cauſa cenſeatur impulſiua, uel finalis. † Quæ autem cau- 200
ſa magis attendat̃,ſatis colligitur ex traditis in locis prædictis,

dictis, ſcilicet quã magis attẽditur formalis, quã materialis, quia forma inter omnes cauſas eſt fortior, quia ſine ea materia ſtare non poteſt. l. adeò. §. cùm quis. ff. de acquir. rer. dom. & eſt illa quæ dat eſſe rei. l. Iulianus. §. ſi formæ. ff. de exhib. Buſſus in Defenſorio mõtis. char. xlviij. col. j. & quicquid facit cauſa efficiens, facit ut imprimat in for-
201 male: ſecundũ Alber. † & propterea dicimus, quòd maius eſt uitiũ in forma, quã in materia. l. & an inutilis. ubi etiã Albe. ff. de accep. ratione ponit ipſe poſt Cy. in l. nã codicillũ. C. de teſtam. Itẽ attenditur ſecundũ Alber. & Salyc. plus cauſa immediata & proxima: & ab ea potius denominamus effectũ, quã à cauſa remota. l. ligni. in fin. ff. de leg. iij. dummodo cauſa remota nõ imprimat in effectũ, ſed in cauſam efficientẽ. l. ex placito. C. de rerum permut. cauſa enim remota potius dicitur occaſio, quam cauſa. Præpoſ. in d. c. cũ ceſſan. col. j. de appel. Itẽ cauſa prima & originaria ſemper attẽditur. in prologo epiſtolarum Pauli incip.
202 principia. † & ad ponderãdũ naturã actus, attendimus originẽ rei, non accidens. l. tutor. ff. de fideiuſ. Selua in tract. de benefic. part. iij. q. lxvj. col. j. Calc. conſil. lxxiiij. quòd dictis. in prin. col. xj. Buſſus in defenſione montis iij. part. ij. tract. col. ij. l. j. C. de imp. lucr. deſcrip. lib. x. & omnia ad id referuntur, unde uim & originem capiunt. l. in ratione. §. ſi filio. ff. ad l. Falcid. & cauſa prima ſemper inducenda eſt, & cauſa ſecunda ſemper operatur, quãtum ibi à prima influitur, & nõ ultrà. l. peto. §. prædium. de leg. ij. ſi quis domũ. ff. loca. quia prima cauſa magis influit cauſatum, quã cauſa ſecunda & ideò non tantùm ei tribuimus ſicut primæ: quia cauſa ſecunda eſt ſubalterna. l. Publius. §. j. ff. de condi. & demon. principium enim eſt fundamentũ in quo totus rei ſtatus recluditur. l. qui id quod. ff. de donat. hæc ſunt uerba Curtij Iun. præceptoris mei in Feudalibus. conſi. j. col. iij. & conſ. ij. col. ij. ibidem ſubijcit cauſam originariam ualde attendendam. faciunt quæ dicam in ſol.
203 ad ix. contrarium medicorum loquẽdo de principijs. † Itẽ magis attenditur cauſa finalis, quæ eſt cauſa cauſarum, ſecundũ Philoſophum, quam cauſa impulſiua, quæ nõ eſt propriè cauſa, ſed quoddã motiuũ. ſecundum Bald. in d. l.

generaliter col.iij. in ij.op.facit idē Bal. in l.j.col.ij. C.de
fal.cau.ad leg.in l.j.C.de lib.præter. Iaſ.in l. cū quid. col.
vj.ff. ſi cer.pet. Felyn. in c.poſtulaſti. col.iij. de reſcript.in
c.ſolitæ.col.j.de maior.& obed.in c.dilecti.col.vj.de accu
ſat.Defenſoriū mōtis.char.xij.ubi etiā de cauſa ſine qua.
& char.xxvj.col.ij.Et propterea dicimus ꝙ cauſa multum
attēditur ſecundū Alber.qui allegat.l.cūm pater.§.dulciſ
ſimus.de leg.ij.l.adigere.§.quāuis.ff.de iur.pat.quia ſecun
dū eum ueritas nō poteſt ſciri,niſi per cauſam.xxiij.q.viij.
c.occidit.l.ſolā.C.de teſti.& Hadria.Papa noſter quodlib.
iij.char.xxxj.col.ij.pro hoc allegat Hilarium dicere, Nō
ſermoni res,ſed rei ſermo ſubiectus eſt, & ſic capit causā
pro ratione.prout faciunt Præpoſ.& Decius in d.c. cū ceſ
ſante.col.j.& illa iura Alberici probant quòd † dictū legis 204
regulatur à ratione, quæ dicit anima ipſius legis.Iaſ.in l.
q quadringēta.col.ij.ff.ad Treb.Buſtus in Defenſorio mō
tis.char.lviij col.ij.Hadr.Papa noſter in quodlib.q.vj. col.
viij.Tremolus in addit.practicæ Bonacurſij. chart. xxxiij.
col.iiij.Maraſcotus de cōſtit.lib.vj.col.xliij.& li.Prato de
ſecun.nup.char.xiij.col.iij.hinc dicimus † quòd ceſſante 205
cauſa,ceſſat effectus.d.l.generaliter.& d.c.cū ceſſante.Al-
be.in l.j.ff.ſo.ma.cōcor.ponit Niger in l.j.in prin.co.lxiiii.
poſt Iaſ.ibi in ult.not.ff.de offi.eius. idē Iaſ. in l.ſciendū.§.
ſi.col.pen.ff.qui ſat.cog.Io.Augerij in d.rub.de cauſa poſ.
& proprie chart.vj.Baueria in §.illis autem.j. not. per il-
lum text.inſtit.de teſtam.milit.Igneus in rep.auth.ex cau
ſa: col.xviij.uerſic.iiij. Felyn. in cap.quæ in eccleſiarum
col.ix.de conſtit.Quicquid enim ex cauſa conceditur, de-
bet ſecundum illam regulari. Bulgar. in d.l.j. col. xxv.ff.
ſolu.matr.& hoc procedit etiam in ſententia. ſecundum
Socin. in l. ſi à te. col.j.de except. rei iudi.in contrarium
tamen facit l. quæſitum. ff. de tutel. & plura quæ ponit.
Hippol. not.clxxix. uiget columnā ij. ubi ceſſante cauſa
priuilegij, durat nihilominus priuilegium. latius idem
Hippol. in l.ſi redhibitus.ff.de quæſtion. & propterea Sa-
lyc.in d l.generaliter.dicit,quòd eſt materia brochardica.
& ibi ponit unam doctrinam quæ comprehendit omnes
cauſas de quibus ſupra idem modicum magis diſtincté

ſex

ſex regulas Io.Rugerij.ubi ſuprà doctrinam ponit etiam Præpoſ.in d.cum ceſſante.char.ij.ubi magis ordinatè. De
106 cius col.j.ponit quinque fallentias. Prima ut non † procedat in cauſa impulſiua.pro quo Corn.lib.j.cōſil.lxxxviij. litera R.quia ea ceſsāte,nō ceſſat effectus. quod moderat in cauſa beneficiali propter ambitionē refrænandam. Secundò principaliter limitat regulā d.c.cùm ceſſante, niſi effectus eſſet iam conſummatus,& ius alicui quæſitum de iure cōmuni: ſecus ſi quodam iure extraordinario. adde Lancel.in l.ſic conſtante.col.ix.ff.ſol.matr.Bon.in trac. de nobilitate.iiij.parte.nu.41.& vij.parte.nu.2. Bal. in trac. de præſcrip.in prin.char.xviij.facit l.fi.ff. unde lib. Tertiò limitāt quando cauſa certo & determinato tēpore requiritur:quia ſufficit cauſam illo tēpore adeſſe,quamuis poſtea ceſſat.Iaſ.in l.ſciēdum.§.fi.col.antep. ff.qui ſatiſ. cog.
107 † ubi bene ceſſat effectus pro tempore futuro, ſed nō pro præterito.facit quod ſufficit conditionē ſemel fuiſſe impletā,licet implementū nō durat.l.ſi quis hæredē. C.de inſt. & ſubſti.ubi Iaſ.col.j.& Corn.col. pen. & fi. Decius conſ. xxiiij.col.ij. & xcv.in fi. vj.col.facit, quia ſufficit præſentationē fuiſſe factā, licet præſentatio non duret.l. duobus reis.§.ſi ei. qui cum gl. in uerb.exhibuerit.ff.de iureiuran.
108 † Quartò limitāt quādo eſſent plures cauſæ finales; quia una ceſsāte,nō ceſſabit effectus.§.affinitatis.inſt. de nupt. conſi.vj.Iaſ.in l.cùm filio.col.xxiij.de leg.j. in l. not. ff.de condic.cauſ.da.Zanetinus in diſputatio.in ci.in ſacro. col. xij.Auguſt.Can.in Scrutinio char.xxv. Purpur. in l.edita. C.de edē.nu.183.facit quod dicit Roch. Curtius in c. acceſſiſſent.char.ix. eſt ſuper gl. in uerb. contrauenerit. de conſti.ubi dicit,quod niſi cauſa ceſſet in totum, licet ceſſet in parte,non ceſſat effectus.& iſto caſu poſſent procedere dicta Hippol.ſuprà in contrarium allegata. Iſtam limitationem moderat Decius, quando quælibet cauſa de per ſe non ſufficit ad producendum effectum de quo agitur. Nam quando ſunt connexæ duæ cauſæ ad eundem effectum,requiritur omnium concurſus. Bald.in tract. de præſcrip.chart.xvij.in fi. Iaſ.in l. teſtamento. col. xij. C. de teſt.facit Lancel. in l. ſingularia, col.iij. ff. ſi cert. pet.
dum

dum vult §.affinitatis. procedere quando utraq; ratio eſt in lege expreſſa:aliàs ſecus. facit quod vult gloſ. Regulæ Cancel.char.cxxj.dum uult,quod quando duæ qualitates concurrunt circa idem.quarum altera eſt inſufficiẽs. illa inſufficiẽs nõ attẽditur.nec auget diſpoſitionẽ. facit Monſer.in l.re cõiuncti.col.ij.de leg.iij. ubi limitat §. affinitatis.nõ procedere,quãdo ſumus in materia, in qua una ex dictis rationib.nõ conſideratur.facit Iaſ.in d.conſ.Ang.in d.§ affinitatis.gl.Regulæ Cancel.cxx.etiã ſi aliæ rationes eſſent plures.ar.l.nã & ſi parentibus.ff.de inoffic.teſt. Socin.in repe.l.cũm auus.ff.de condit.& demõ.col. xxiiij.qꝛ attẽduntur ſolũ cauſæ principales.l.re cõiuncti. ubi Monſer.in iij. no. ff.de leg.iij.Et licet iſta moderatio ſit notabilis ad declarationẽ d.§. affinitatis:tamẽ ſecũdum Deciũ nõ applicatur ad iſtã limitationẽ, quæ loquitur de duabus cauſis finalib. Sed in iſtis moderationibus illa cauſa quæ nõ attẽditur,quia nõ eſt per ſe ſufficiens,nõ põt dici finalis,ſed impulſiua: quia ad hoc cognoſcitur cauſa finalis ab impulſiua,qa per impulſiuã non ceſſat diſpoſitio.Secũdò,cõtra hãc limitationẽ facit Socin. in l.legẽ.col.v. C. de pac.dũ vult ꝙ qñ duæ cauſæ ſunt æquè finales,una tantũ eſt *illa* quæ producit effectũ.Et in materia cõtra regulã d.§.affinitatis.uide tex.ubi Hippol. col.j. in l. ſi quis uiduam.ff.de q.Et not.ꝙ una ratio potẽtior uincit duas minus potentes.Socin.in l.cum auus.col. xxiiij.ff. de condit. & demon.Quintò principaliter limitat Dec. poſt Panor. in c.Abbate.in gl.fi.de uer.ſign.quando ceſſat ſolum cauſa de præſenti,ſed tamen non ceſſat ſpes in futurum: tunc *enim* non ceſſat effectus,plura dicta in proxima præcedenti ampliatione hic poſſunt accommodari.

¶ A caſus omiſſione,quia remanet in diſpoſitione iuris cõmunis.l.commodiſſimè.ff.de lib.& poſt.& ille caſus omititur qui per legem non exprimitur.ſecundum.Ang.

¶ *A caſu uel exẽplo nõ ualet.*Fortunius de iuris. co. xliiij. per l. j.§.quòd uulgò.ff.de ui & ui arm.l.iij. ff. de parricid.

¶ A cauſis tendentibus ad eundem effectum quia una cenſetur eiuſdem qualitatis cuius altera, & quod diſponitur de una diſponitur de alia,ſi quælibet per ſe non ſufficit.

l.Papin.

l.Papin.§.ſed nec impuberis,ff.de inof.teſt. ſecundum Alber.& quod ſtatim dixi in iiij.limit.allegando Bald.
¶ A certis & ſpecificatis. & intellige certum, non ſolum ſi conſtat per dictum legis, ſed per rationem: quia illa eſt
209 anima legis,ut dixi,quia † in certis non eſt opus coniecturis.l.continuus.§.cum ita,in fi.ff.de uerb.oblig.ubi gloſ.in fi.adde Barb.in repet.l.cum acutiſſimi, C.de fideic.col.ij. Iaſ.in l.quicquid aſtringendæ,col.ij.ff.de uerb.oblig.Arg. à pari,à cauſa finali, & ab effectu ſunt etiam expreſſa, & eo deficiẽte recurrimus ad ſignificationem uocabuli: qua deficiente, ad argumenta ex coniecturis, ut colligitur ex dictis Dy.in regula,in obſcuris.hæc in effectu tenet Albe. col.fi.
¶ A coniugatis,l.damnatos,C.de ing.& man.Dy.
¶ A cohærentia,l.quæ religioſis, ff.de rei uen.Albe.col.fi.
¶ A contiguitate.c.j.ubi not.de conſec.eccleſ.uel alta.lib. vj.Alber.col.fina.
¶ A communiter accidentibus Dyn.Bald. & Alber. quia
210 † quod communiter accidit,præſumitur eſſe uerum, l.neque natales,C.de prob.& quod communiter fit, præſumitur legitime fieri,l.certi conditio.ff. ſi cer.pet.in §. ſi nummos,quia ita eſt probabile & uériſimile, ſecundum Bald. col.iij.ſed Alber.col.ii.dicit ꝙ eſt neceſſarium, per glo.in l.cum de indebito,ff.de prob.§.j.& per l.in obſcuris, ff.de reg.iur.in l.ſed ſi quis donaturus, ff.de uſufru. ubi Alber. ſi autem ſumeretur exemplificatiuè, tunc bene eſſet probabile non neceſſarium,l ut reſponſum, C.de tranſac. Et fallit ſecundum Alb.iſtud arg. antecedente deſtructo, gl. in l.eum qui à furioſo,in princ.ff.de publi.Adde quòd inſpicitur quòd fieri ſolet,l. ut liberis, C.de colla. ubi Iaſ.
211 ult.not.& † ꝙ ad iſta quæ frequenter accidunt, lex ſe facilius adaptat,l.nam ad ea, ff.de legib.ubi Bolog.in interpret.ij.par.cui concordat,c.coram, vbi Panor.vj. not. de offic.deleg.ponunt.Nata in clem.ſæpe,col.j.de uerb.ſign. Præpoſ.in c.formatur,co.xiij.de conſang.& affi. Salomon in repet.l.Gallus, char. xvij. Pantal.in repet.l.ij.C.de reſcin.uen.col.lxx. Afflictus de iure protomiſeos, col.ij. & pro iſto arg. à communiter accidentibus.vide Hippol.no.j.
qui

qui ampliat illud procedere etiam in criminalib.& ſi uis exinde inferre ad deciſiones ex iſto arg. ſeu corolaria : eſt enim idem corolarium & illatio,ſecundũ Præpoſ.in c.fraternitatis:col.xiiij. de frig.& mal. uide Iaſ.in l.non hoc. col.v. C.unde legit. Bal.lib.j.conſi.cxxj.filiaſa.in prin.Cuman.conſi.cxxxv.ad primum. in prin.col.ij.& cõſi.iiij.domina Stella.col.ij. Fulg.cxxxiij. proponitur in medio.col. ij.Socin.lib.j.conſi.xciii.circa primum. col.iiij.uerſic.poſtremo,& lib.ij.cõſi.clxvj in cauſa communitatis. col.iiij. uerſi.v.conclu.& clxxxviij. in controuerſia. col.vj. in fin.& ccv.difficultas.col.iij.uerſi.v. Corn.lib. j.conſi.clxxj. uidetur litera q.& lib.ij.conſ.cxciiij. circa præſentem litera c. Decius conſi.cclxxix.placet num.3.infra a ſolitis.

¶ A communi patriæ obſeruantia. Fulgo. conſi. liij.quoniam ſuperius colum.ij. per l.certi iuris. C.de iudic. & l. minimè.ff.de legib. ad quam ſupra in prima limitatione, quòd ſit tenenda communis opinio.

¶ A conſuetudine ſimilium perſonarum, ut de mercatoribus.Soc.lib.iiij.conſi.xcvj.nu.1.per l.uel uniuerſorum. cũ materia. ff.de pig.act. l.φ ſi nolit. §.qui aſſidua. ff.de ædil. edic.& à cõſuetudine loquẽdi teſtatoris.lib.iiij. cõſ.lxxiij. capiendo nu.23.per l.ſi ſeruus plurium, in fi. ff.de leg.j.

¶ A conceſſione antecedentis : quia eo conceſſo conceditur & conſequens.l.ij.ff.de iuriſd.omn.iudic. Bal. col.iiij. Hadr.Papa noſter quodlibet.iij.char.xxix.col.j.

¶ A conſequenti deſtructo : quia eo deſtructo deſtruitur antecedens ſtans in ratione illius conſequentis.l.apud antiquos. C.de furt.Bal.col.iiij. & clarius Dyn. & Albe.col. iiij. exemplificans: ſi animal non eſt, ergo homo non eſt. l.ij.§.mutui datio.ubi glo. & Lancell.col.fin. & Socin. ij. not.ff.ſi cert.pe.& confirmatur,ſecundum eum, per aliud argumentum à genere deſtructo. Item à principali deſtructo.Item ab antecedenti deſtructo : ſed tunc oportet terminos eſſe conuertibiles : ut rationale, & homo. & pro hoc argumento Socin.lib.conſi.xciij.col.iiij.

¶ A conſequentia pernicioſa exempli ff.de pœn.l.ſi quis aliquam.§.qui abortionis.Dyn.& Alber.

¶ A conſideratione præteriti temporis, ſi non apparet,

de quo l.Mela.de alim.leg. Alber.col.pen.

¶ A coniecturatione.l.j.§.quoniam,ff.ſi cert.peta. Alber. col.viij.& colum.fin.

¶ A confirmatione.l.aſſe toto.ff.de hæred.inſtit.de confirm.utili uel inutil.per totum.

¶ A connexis.quia eorum idem eſt iudicium.l. eum actũ, ff.de neg.geſt.c.deniq;.iiij.diſt.l.quid ergo.§.pen.ff.de cõtra.iud.tutel Iaſ.in l.j.C.de trãſ.col.j.Fel.in c.auditis.col. ix.uerſi.j.declaratio.de præſcrip.in cap.traslato.col.iij. & iiij.ubi Decius de conſtitut.Rom.conſi.xxxiii.iii.dicto. & xxxviij. Stepha.Malereti in tract. de electione.char. xxvi.

¶ A cõcomitantia cõnexorum.l.j.ff.quod met.cau.Dy.

¶ A cõtiguitate.c.j.de conſecr.eccleſ.uel.alt.lib.vj.

¶ A contrarijs.Dy.& Bal.col.iij.format.quia contrariorũ
212 contraria eſt natura.l.& ſi contra.ff. de uulg.& pup.† uel poſito uno cõtrariorũ remouetur reliquum.l.hæc uerba. ff.de uerb.ſig.Alb.col.iiij.allegat l.j.C.de furt. & inducit alio modo:contrariorũ eadem eſt diſciplina,quia uno cognito,cognoſcitur alterũ.inſtit.de tutel.circa prin.fallit illud Philoſophi,cõtrariorũ contrarij ſunt effectus. 7. Metaphy.Alio modo.ſicut propoſitũ in propoſito,ita oppoſitũ in oppoſito.l.Iulianus.§.procur.ff.de act.empt. & quis non poteſt uenire contra factũ ſuum.l.poſt mortem.ff. de adopt.Item ſtatutum in uno,idem in alio,& eadem eſt potentia. Iaſ.in l.j.C.de cõtratab.in rub.ff.de acquir.poſſ.

¶ A contrariis contradictoriis & diuerſis ſeu ſeparatis. Bald.in l.j.col.iiij. C. de ſer. fugit. & quomodo differant, Claud.in l.ſi cum dotem.col.vi.ff.ſol.matrimo.

¶ A contrario ſenſu fortiſſimum eſt argumentum.l.i. §. huius rei.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſ.ubi. Iaſ. Claud. & Niger.latè tradunt.& omnia quæ ſcrbũtur circa hoc, eſſent ſufficientia ad unum tractatum.& eſt coniecturatiuum ex mente diſponẽtis.l.apud antiquos.C.de furt.For-
213 tunius in l.Gallus.in princ.nu.58.de lib.& poſth. Capiendo ordinem,Iaſ.limitat † ipſe primo & Claud.quando reſultare prauus uel abſonus intellectus.l. conuenticulam. C.de epiſc.& cle.uel correctio legũ gl.ij.in c.j.de ætæ. & qual.niſi lex corrigẽs nihil operaretur in ſenſu directo.de

quo

quò latè Niger in d. §.col.xx. Tertiò limitat ubi eſſet di-
ctio maximè.præſertim, uel ſimiles & Clau. & Niger col.
xxiiij. Quartò, ſecundũ eũ & Claud.& Nigrũ,col.xxiiij.
in uerbis narratiuis legis.gl.in l.j.C.qñ nõ pet.par. Quin-
tò,in uerbis modalib.Sextò, in cauſa impulſiua. Septimò,
qñ arguendo à contrario de una cauſa finali, remaneret
adhuc alia finalis. Octauò, in conſtitutionib.feudalib.ſed
hanc impugnat Niger col.xxiiij. tamẽ eã tenet Parpal. in
præl.feu.char.ij.Nonò, limitat Niger.col.xxxj.ut nõ ꝓcẽ
dat quotiẽs in cõtrario non eſt eadẽ rõ uel diſsimilitudo.
allegat Iaſ.l.ſeruũ.col.v. C.qui teſta.fac.poſ.poſt Aret. Et
tres uias cũ quib.ſoluitur hoc argumentũ, & ſub quib.in
cludunt̃ quaſi oẽs iſtæ fallẽtiæ. ponit Claud.in d.§.huius.
¶ Ampliat Iaſ.iſtud argumentum procedere etiã in con-
tractibus per l.pecuniã.ff.ſi cer.pet. ubi idẽ dicit. & Corſ.
ſing.ij.etiã ſtricti iuris. ſecundum Lancel.Nigrũ. col.xxvj.
Niſi ſecũdum Iaſ.in ſenſu cõtrario eſſet eadẽ ratio,uel ma
ior.Itẽ niſi uerba cõtractus eſsẽt priuatiua uel negatiua.
¶ Ampliat ſecũdo, in ſtatutis Cor.ſing.v. Alb.& Claud.
cõtrà:ſed pro Niger col xx. & xxiiij.niſi aliud ſtatutũ di-
ſponeret, uerba ſtatutorũ non debere recipere extraneum
intellectũ,uel intelligi ad literã:uel qñ ſic ſumẽdo ſtatuen
tes incurrerent in pœnã,uel qñ corrigeretur ius cõe. Imò
dicit Iaſ. C.de iud.in l.properandum. §.ſin autẽ alterutra.
col.ij.ꝙ qñ nihil operaret̃ in ſenſu directo, adhuc ſumet̃
ex eo argumentũ à cõtrario ſenſu ad correctionẽ iurium.
¶ Ampliat tertiò,in ultimis uoluntatibus, niſi reſultaret
turpis uel reprobata diſpoſitio. ſecundum eum, & Lan-
cel.qui latius inſiſtit. Niger col.xxviij. uel in uerbis con-
ditionaliter prolatis, uel quando ſequeretur proteſtatio
derogatoria ad actus ſequentes: uel quando diſpoſitio te
ſtatoris eſſet priuatiua.
¶ Ampliat quartò in reſcriptis. Corſ.ſing.j.& Lancel.ſed
Claud.contrà:ſed pro Niger col.xxvij.licet ſecus in priui-
legio,ſecundum eum.
¶ Ampliat quintò in ſententijs. Corſ.ſing.ij.Lancel.Ni-
ger.colum.xxx.
¶ Ampliat ſextò,in mandatis.Niger.col.xxx.

¶ Amplia tu ſeptimo in decretis principum . Ponzinibius in tract.de decreto, quando res habeat originem à contractu columna octaua .
¶ Ampliat octauo Niger col.xxxj. etiam in iurante,& ibi de reſpondente poſitionibus uel interrogationibus .
¶ A correctione uitanda in legibus ad cæteras diſpoſitiones,ut pacta, & ſententiæ.Fulg.conſi.cxliiij: ſyndici.col.ij. per l.j.C.de inoffic.dot.l.nam ad ea.ff.de condi.& demon. Angel. conſil. cxxiiij. uiſis prædictis.col.ij. in medio. cum conſi.cvij.teſtator.col.ij.circa finem.
214 ¶ A correlatiuis.l.j. ff.de contrah.empt. Alber. col.vij. & conſtructiue & deſtructiuè † quia in correlatiuis neceſſe eſt ex natura relationis quæ requirit duo extrema in actu , ꝙ aut utrunque ſit uerũ uel falſum. C.de iud.l.fi.& l.fi.de accep.Hadr.Papa noſter. in Quodlibetis. q.x.col.ij. alleg.ij.rector.latè Iaſ.in l.fin . C.de ind.uid.toll. Felyn.in procem.Greg.col.j.& ſeq. Hippol.in l.ſi quis uiduam.col. v.ff.de quæſtion.& d.Bapt. de ſancto Blaſio fecit unũ tractatum de correlatiuis : & quando de uno ad aliud fiat extenſio,Iaſ.in l.qui condemnare. col.ij.& iij. ff.de re iudic.
¶ De cauſa ciuili ad criminalem . Iaſ. in l.magiſtratibus. col.ij.ff.de iuriſd.om.iud.per l.abſentem.ff.de pœn. Soci. lib.j.conſi.xiv.proſequendo.col.iiij.uerſi.tamen ualidum. Calca.conſi.cix.col.j.uerſi.ij. Corn.lib.ij.conſil.c.in cauſa uertente.litera s.Et econtra de cauſa criminali ad ciuilẽ. ff.de libe.hom.exhib.l.iij. §.hoc interdictum.uerſi.nam & publica.ubi ponit Alber.etiam .
¶ De cauſa dotis ad cauſam ſtudij. Bart.in l.j.in fi.ff.ſolu. mat.ubi Iaſ.col. fi.per l.aſſiduis. C.qui pot. in pign.hab. idem Iaſ.in l.ita ſtipulatus.magna.de uerb.obliga.
¶ De cauſa teſtati ad cauſam inteſtati. Alexan.in l.cauſa. ult.not.per illum text.ff.de uulg.& pupil.
¶ De ciuitate ad eccleſiam.l.fin. C.de ſacroſan.Eccleſ.
¶ De clerico ad aſinum , ſecundum Anto. de Butr.quem damnat Iaſ.in l.generaliter.ante fi.ff.de in ius uoc.
¶ De charactere corporali ad intellectualem. Iaſ.in l.nemo poteſt.poſt Bart.ibi in j.lect. col.xij.in fi.de leg.j.
¶ De conditione ad modum . Iaſ.in l.ſi Titio. col.ij.nu.8.
de

de leg.j.per l.j.& ij.C.de his qui ſub.mod.

¶ De cõfeſſione ad renuntiationẽ. Pich.in l.j.char.vij. C. de pact.poſt Bar.ibi per l.tale pactum.in princ. ff.de pact.

¶ De coniugato ad ſeruum.l.ij.ff.de lib.hom.exhib.

¶ De conſuetudine ad priuilegium. Barba. in c.cùm contingat. per illum text.de foro compet.col.v. Bald.de præſcrip.char.lx.colum.iij.in fin.

¶ De collatione ad computationem. Cuma.conſi.x.in ciuitate.colum.ij.in fi.per l.quoniam nouella. uerſi. eodẽq; modo.C.de inoffic.teſtam.

¶ De contractibus ad iudicia l.omnem. ff.de iudic.l.iij.§. idem ſcribit.ff.de pecul.

¶ De contractibus ad maleficia,d.l.omne, cum gl.de cuſt. reo.l.ij.inſtit.de pub.iud.in prin.Iaſ.in l.ubi pactum.C.de tranſ.in l.j.ff.de oper.no.nunt. col.vj.in l.ciuitas. col.j.ff.ſi cer.pet.Iaſ.in l.j. C.de ſer.fug. col.j.per l.omnẽ.ff.de iud.

¶ De contractibus ad ultimas uoluntates. Iaſ.in l. quæ de legato,in primis uerbis, per illum text.in l.ſeruum filij. §.eum qui. per illum tex.iij.not. de leg.j.in l.j.in fi.ij. col. C.de inſt.& ſubſt.Soc. cõſil.xlviij.col.iij. uerſi.iij. probat. lib.j. & clxxiij. reſpõde. col.fi.lib.ij. & xxv.no.vij.lib.iij.

¶ De contractibus ad quaſi contractus non ualet. ſecundum Iaſ.in l.ciuitas ij.col. uerſi.ij. ff.ſi cert. peta. Decium in cap qua fronte.ij.col.de appell.

¶ De contractu ſtricti iuris ad contractũ bonæfidei negatiuẽ.Iaſ.in l.ſtipulatio iſta.§.fi.qui incip.ſi quis ita.iij.not. ff.de uerb.obl.per illum tex.ſed poſtea uide cum ibi in fi.

¶ De corporalibus ad incorporalia. ff.de iure dotium, l.ſi pater.& quib.mod.pig.uel hyp.ſolui.l.ſicut.

De creditore ad procnratorem non ualet. Socin. in l.j. §.per procuratorẽ.pen.col.ff.de acquir.poſſeſſ.per l.ſi cum uenderet.ff.de pig.act.iuncta,l.C.per quas perſ.

¶ A declaratione ſeu interpretatione quæ idem ſunt propriè loquendo.ff.de reg.iu.l.1.Alber.col.v

¶ A deliberatione ſeu prouiſione , ex quibus ſequitur optimus effectus. C.de rep.l.dubium.l.humanum, C.de legibus. Alber.col.viij.

¶ A deriuatione: & iſtud eſt artificiale. l.j.in princip.ff. de

ne pact.Bald. col.ii. faciunt ſupradicta in argum. ab illu-
ſione.

¶ A deſcriptione.l.quæſitum.ff.de re iudic.Dyn.

¶ A deſtructione conſequentis. ſuprà à conſequenti de-
ſtructo.

¶ A dictis Poetarũ & Medicorũ.l.ſeptimo menſe.ff. de ſta
tu hom.Alber.col.pen. in fi. Iaſ.in l.j.col.vj.ff.ſi cer. pet.

Terminus æquiuocus non poteſt diffiniri. Roch. in tract. de iure patronatus. l.j.

¶ A diffinitione ſeu deſcriptione.l. omnis diffinitio. ff. de
reg.iur. Alber. col.v.dixi late ſupra in princ.horum argu-
mentorum,Dyn.

¶ A diſcretione : licet uideatur cõprehendi ſub arg.à con
iecturatione : tamen ſpeciale eſt per ſe.& not. quòd diſcre
tio eſt mater omnium uirtutum. cap.j. de offic.cuſto. c.
præſentium.v.q.vij.

¶ A diuerſitate temporũ. quia ſequitur diuerſitas facto-
rũ in actu iterabili. l.nunquã plura, ff.de priuat.del.in a-
ctu non iterabili uel unico diuerſitas temporum inducit
contrarietatem, & incompaſſibilitatem. l.j.C. qui acuſ.
ut ſi unus dicat occiſum de mẽſe præterito, alter de præ-
ſenti. quod uerum in actu licet inſtantaneo, ſecus in ſuc-
ceſſiuo.Bal.col.iiij.

¶ A diuiſione generis. Dy.ff.de adop.l.j. Bal.col.iiij.quia
genus diuiditur, cum ſpecies enumerantur: & minuitur,
cum ſpecies obiicitur: & alteratur, quando qualitas ſpe
cifica alterat genus: & declaratur: quando ſpecies infe-
runtur, prout ſunt de natura generis.

¶ A dolo & culpa. ut ff.& C.de dolo.per totum.l.culpa.ff.
de reg.iur.Alber.col.viij.

¶ A dubijs.dirimendis arbitrio boni uiri. l.Mæuia.§.uxor.
ff.de annu.leg.Alber.col.pen.

¶ A duo propter unum tantũ.ff.de aq.plu.arc.l.ſiue autẽ.
§.ſi.Alb.col.pen.ut iij.Topic.Hadr. Papa noſter in Quod-
libetis.q.vij.eſt char.lxvij.litera d.& in q.ix.col.v.

¶ A duabus legibus ſimul iunctis, uel à tribus. Iaſ.in l.
Gallus.§.ille caſus. col.ij.ij.not. per ilium text. ff.de lib.&
poſth.ubi de coniunctione duorum ſtatutorum, duorum
inſtrumentorum,& diuerſarum probationum.

¶ De delicto quod fit,in committendo, ad illud quod

fit

ſit in omittendo, non valet.l.licet.§.fin.ubi Barto.ff.de pe cul.phil.Decius in l.quod te col.vij.ff.ſi cert.pet.

¶ De legato ad procuratorem. gloſ. in l. ſi procurator. C.de procurat.

¶ De deſcendentibus ad aſcendentes. Alex. in l. qui dotis. col. vj. verſ. eſt verũ.ff.ſol.mat. dicit quòd non valet. per l. iſti quidem.ff.quod met.cauſa.l.ſcripto.ff.vnde lib.

¶ De dicente falſum ad producentem falſum . Decius in cap. licet cauſam. de probat. col. xvij. poſt Panor. ibi dicit tamen Decius hoc non procedere quo ad omnia.

¶ De diminutione ad augmentum,ad diminutionẽ in materia legatorum.l.ſi ex toto.in princ.de leg.j.Iaſ.in l. ſerui electione.§.cùm fundus.col.iij.eod.titu.

¶ De diſpoſitione legis ad diſpoſitionem hominis.affirmat Nata in clem.ſæpe colla.per l. non impoſſibile. ff. de pact.cum ſim.Alex.in l.ſæpe.col.ij.ff.de re iudic.

¶ De diſpoſitione legis ad diſpoſitionem teſtatoris. Cuma.conſ.cxiij.ſtatutum.circa.fi.Fulg. cõſ.xv. proponitur. col.ij.Nata.vbi ſupra,allegant §.diſponat.in auth.de nup. l.quamuis.C.de fideicom.Bolog.conſi.xxix.in fi.ij.col.

¶ De diſpoſitione iudicis ad diſpoſitionẽ teſtatoris. Paul. de Caſtr.in l.filiusfam.§. diui.el. ij.col.ij. verſ. in text.ibi, nudum.de l.j.per l.ſeruus hac lege.ff.de manumiſſ.

¶ De diuerſitate cauſarum ad diuerſitatem ſcripturarum. Iaſ.in l.re coniuncti.col.xvij.de leg. iij.per l. huiuſmodi. §.j.cum ibi.not.de leg.j.

¶ De domino ad quaſi dominũ. Iaſ. in l. iij. §. ex pliribus col.fin.ff.de acquir.poſſeſ.per l. eum qui. §. publiciana. ff. de pub.

¶ De domino ad monaſteriũ. Ang.conſi.cxxxiij.ſuper primo.col.j.per auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. iuncta l. quæ in alia.x.§.interdum.ff.de acquir.hæred.

¶ De donato ciuitati ad donatum agnationi. Bald. lib. ij. cõſil.xlix.in primis.circa ſi uerſ.optimum.per l.j.§.ſi quis ſeruum.ff.de depoſ.not.in l.de quibus ff.de leg.

¶ De donationibus inter vir. & vxor. ad donationẽ inter patrẽ & filiũ.Cor.in l.pactũ dotale.col. ij. C.de colat.per l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir. & vxor.

¶ De dote ad aliméta. Barb.in auth.res quæ.C.com.de le. Sed contrarium tenet Iaſon ibi colum. iiij.& Campe. in tracta.dotis.j.par.q.xvij.Socyn.conſil. ccxcj. uiſis literis. col.ix.verſ.præterea dico.lib.ij.& lib.iiij. conſi.v. circa fi.

¶ De dote ad legitimam. Iaſ.in l.filiusfam. §. diui. ij. lect. col.xvj.de leg.j.allegat Bart.in l.Titio centum.§.Titio genero.col.fin.ff.de condit.& demonſtr.

¶ De dubitãte ad ignorãté.l.quãdiu.ubi Iaſ.C.qa admit.

¶ Ab edicti permiſſione.Barb.lib.j. conſi.xxxix.l.clementiſſimi.col.v.per l.j. §. ſin autem ad deficientis. C. de caduc.tol.c.ad audientiam.de decim.

¶ Ab eodem effectu impedimenti facti & iuris.ff.de condit.inſtit.l.condemnationes.

¶ Ab effectu eorum quæ ſimul requiruntur ad eſſe: quia quando plura coniunctim requirũtur ad eſſe rei, uel probationis non ſufficit alterũ eſſe,vel probari.ff.de itin.actuque pri. l.vnde.§. pen. Bal. col. iiij. & ab effectu finali.

215 Ang.cõſil.cxv.primo.col.ij. † & quòd producta ad unum effectum,non debent operari cõtrarium.l.legata inutiliter.ff.de adim.leg.c.maiores.§.ſed adhuc.de baptiſ. & res denominatur ab effectu,quem dummodo habeamus non curamus de modo.l.iij.§.conditio.ff.de adi.leg.l. iij. C.de inſtit. & ſubſt. Alber.col. iiij. col.pen. ꝙ valet ab eodem effectu impediméti,facti & iuris.ff.de cond.inſtit.l.conditiones.l.reprehendenda.C.de inſtit.& ſub.Dy.& Albe. ꝙ qualis eſt effectus,talis eſt cauſa.l.nullus.ff.de reg.iur.

¶ Ab eo quod quotidie fit.ff.de minor.l.& ſi ſine. §. quæſitum.Alb.col.fin.De eius conſi.ccvij.uiſa dicta ſcriptura col.ij.facit ſupra à communiter accidentibus.

¶ Ab æquipollentibus: quia non refert quid ex æquipollentibus fiat.l.ſi mater. C.de inſtit.& ſubſt. nec curamus de modo, dum modo habeamus effectum, vt nunc dixi. Bald.col.iij.Alber.col.v.in fin.Dyn.

¶ Ab etymologia uocabuli. ſuprà ab alluſione uocabuli. Dyn.& Alberic.

¶ Ab extincto ſubiecto, ſiue non ente: quia non entium nullæ ſunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. ſi cert. pet. Ang.conſil.cxv.primo.col. ij. Corn.lib.ij.conſ. xiiij. in præ-

in præſenti.litera t.& v.

¶ Ab extremis:quia per extrema probentur media, & medium ſapit naturam extremorum,& compoſitum ſimplicium,& totum naturam partium.l.j.ff.ſi cer.pet.l.quæ arbor.ff.communi diuid.gl.in l.j.ff.ſi quis iu. dic. non obt. Alber.columna.vi.& ſubijcit Dyn.probatis extremis probantur media.C.de apo.pub.l.quiq;.

¶ Ab exemplo, ut ab authoritate. ff.de ſol.l. ſi pater. ff.de ſtatu.hom.l.ſeptimo menſe.Albe.col.ij.Dy.allegat c.cùm in cunctis.de elect.

¶ Ab experiẽtia:quia experto crede magiſtro.l. ſi chorus. de leg.iij.§.his uerbis.l.ſemel ff.de re iud.Alb.co.7.

¶ Ab exceſſu:ex quo collige duo.primo, quòd per ſuperabũdantiã dicitur,uni ſoli cõuenit.l.ubi autẽ nõ apparet. in princ.de uerb.obl.ſecundò , quòd illud quòd excedit alios,non eſt de numero illorum quos excedit. l. ciuibus. ff.de leg.iiij. Alber.col.vij.

¶ De effectu ad cauſam.Barb.per illũ text.in c.at ſi clerici. col.vj.de iudic.& per c.cùm ceſſante.de appell.

¶ De emãcipatione ad legitimationẽ.Socy.conſ.lxv.nu.vi. li.iij.per l.iubemus.C.de emãcip.lib.Decius conſ.cl.co. fi.

¶ De excommunicatione ad interdictum. Decius in c. ad hæc.el v.iij.not.per illum tex.de appel.

¶ De exhæredatione patris ad excluſionem ſtatuti. Socy. conſi.lxxvj.nu.x.lib.iij.per tex.in l.j.§.ſciendum.ff.de ſuis. & leg.ubi Bart.

¶ † A fine,quia ſecundum eum res iudicatur. ff. de pecul. 216
l.licet.§.idem ſcribit.& ſecundum eum intelligitur.l. non aliter.ff.de uin.trit.& ol.le.& debet eſſe litium finis.l. fratris.C.de tranſact.hinc dicimus,quòd principium in operalibus eſt finis.vj.Ethic. Hadr. Papa noſter in Quodlib. char.lxv.litera B.ubi char.lxvij.quòd finis nulla eſt menſura.j.Politic.ut medicina ſanitatis in infinitum.& char. lxvij.col.ij.principia magis ſciri concluſione.j.Poſter. magis diligimus finem,propter quem diligimus principia:vt ibi char.lxviij.hinc dicimus,quòd omnes uellent bonam fidem & eſſe beati:ut ibi char.lxv.col.ij. & quomodo attendamus principia prima loquendo de Medicis in fol.ad ix.con-

ix.contrarium. Buſtus in Defenſorio montis. char. xxix. uerſi.xxxi.

¶ A fictione, ſcilicet arguendo ab extremo uero ad extremum fictum. ſed ſecundum Bald.col.v.à ficto ad fictũ non poteſt ſumi, quia eſſent duæ fictiones.l.ſi aliquam rem.ff.
217 de acquir.poſſ. † quia duæ fictiones non poſſunt concurrere circa idem: circa unum autẽ de extremis tantum bene poſſunt concurrere.l.ſi ſeruus cõmunis Titij. ff.de ſtip. ſer. de hac materia fecit unam longam repet. Bart.in l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap.vbi Iaſ.& Monſer.

¶ A fortiori. Corneus lib.iij.conſil.liiij.incip.uidetur.litera O.limita in pœnalibus. Panor.in c.at ſi clerici. in prin. antepen.col. de iud.ubi in §.de adulterijs. col.iiij.limitat in materia diſpenſatoria.eſt tex.in l. de acceſſionibus. ff. de diuer.& temp.præſcrip.Hadr.Papa noſter in Quodlibetis.q.vj.col.ix.

¶ De Falcidia ad Trebellianicam negatiuè ualet. Cum. conſi.xxv.Franciſcus col.iij.per l.ſeruum filij. §. eum qui. ff.de lg.j.ubi Dy.facit l.æquiparatio.& l.j. eo. ti. Bologn. cõſi.xxix.col.ij.uerſi.vj.& vlt.Iaſ.in l.Marcel.ff.ad Treb.

¶ De fauorabiliori ad minus fauorabile. Alex. in l.Marcellus.col.vi.poſt medium.ff.ad Treb. Allegat Dy. in d. §. eum qui.

¶ De feudo ad peculium uel precarium. Ang.conſil.cx.ſanctiſſima.col.j.

¶ De feudo ad emphyteuſim. Rom.conſ.xxvij.viſo themate. Cum conſ.clxiiij.Platus per totũ.Fulg.cõſi.iij. religioſus.col.ij.in fi.Calcan.conſil.lxxiiij.col.ij. in medio.Barb. lib.iiij.conſi.lxvj.afferã col.vj.per gl.in c.j.an ag. uel fil.in uerſi.aut utrunque.Bart. in l.ſi mihi & Titio. ubi Iaſ. col. pe.q limitat.ff.de uerb.obl.latè ponẽs etiã in l.j.co.lxj. & ſeq.C.de iur.emphy.Socyn.conſi.lxvij.incip. non inutilis. in fi.col.pen.ubi dicit, ꝙ licet ſunt multæ differẽtiæ, tamẽ regulariter ualet, niſi contrariũ reperiatur de iure cõmuni.plura conſilia uide glomerata in tabula conſiliorum feudalium Bruni.in uerb.feudum.col.j.

¶ De fictione poſtliminij ad fictionẽ.l.Corneliæ. Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.nu.xxv.ff.de uſucap.

¶ De

¶ De fideiuſſione ad hypothecam. Iaſ. in l.j.de leg.ad fi. per l.legati.in fi.ff.de pign.

¶ De fideiuſſore ad quaſi fideiuſſorẽ non ualet. gl.in l. iij. §.ſi filius.ff.quod quiſque iur.Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.nunc uideamus.ff.de uerb.oblig.

¶ De filio ad ſeruũ. Cum. cõſi.lxxiij. dominus Thomeus. per l.ſi filio.ff.de donat.cauſa mor.l.cum aliquis. C.de iure delib.

¶ De filio ad monachum. Ang.conſi.cxxxiij. ſuper primo. col.j.per auth.ingreſſi.C.de ſacroſanct.iuncta.l.donationis quas parentes. C. de donat.inter.vir.& vxor.

¶ De fructibus ad uſuras.Socyn.in l.lecta. pen. not.per illum tex.ff.ſi cer.pet.

¶ De fure ad moroſum.l.inter ſtipulantem. §.penult. ubi gloſ.ff.de uerb.oblig.

¶ De furioſo ad ignorãtem.l.rogaſti.§.ſi à furioſo.ubi Iaſ. col.ij.ff.ſi cer.pet.

¶ De furioſo ad mẽte captũ & ecõtrà.Fulg.cõſ.lxxx.quidã ſer.p l.ſi furioſi.C.de nup.& l.humanitatis.C.de impu. iũcta.l.fi.§.j.ff.de furt.q̃ facit mentionẽ de d.l. humanitatis.

¶ A generalitate: ut qñ generalitas per mediũ habile infert in qualibet ſua ſpecie, tũc generaliter operatur: aliàs nõ operat̃,niſi ꝓut poteſt operari,ꝙ eſt not.pro refutationibus.l.ſi de certa.C.de trãſact. unde pactũ tanquã mediũ habile generaliter operat̃: ſed tranſactio tanquã mediũ in iſta argumẽtatione nõ habile,niſi in litibus. nõ operatur. ita Bal.col.iiij.Sumit̃ etiã,† q a l.generaliter loquẽs, generaliter debet intelligi.l.de pretio.ff.de pub.cũ ſim.ut dixi loquendo ꝙ ſtat̃ doctori indiſtinguẽti in authoritate Bal. 218

¶ A generali princ.legis.l.regula.§.fin.ff.de iur.& fa.ign.

¶ A genere ad ſpeciẽ,& ecõtra.ſecundũ Alber. col. vi. per l.j.ff.ſi cer.pet. dicendum ꝙ † propterea dicimus illud eſt genus,quod ponitur ad poſitionẽ ſpecierum,quo perempto,& omnes eius ſpecies.l.ſi quid. §. interẽptum: de leg. iij.Iaſ.in l.j.in fin.j.col.ff.de acquirend.poſſeſ.Lancel.in l. ij.col.ij.de leg.j.Parp.in l.fin.num.19.C.de edendo.Et reſtringitur per ſuas ſpecies. ſecundũ Alberi. per regulam, generi. ubi Dy. & alij. Iaſ. uerò in d.l. dicit, non ualet 219

argu-

argumentum affirmatiuè: negatiuè uerò ſic. ut dicas, animal, ergo homo non concludit:econtrà ſi dicas,homo, ergo animal bene concludit.idem Lancel in l.ij.§. appellata.col.j.ff.ſi cert.peta.nec eſt dare genus, quod non ueri ficetur in aliqua ſui ſpecie. nā à poſitione animalis uenit aut bos,aſinus,uel leo&c.Lancel.in l.licet.in fi.ij. col. C.
220 de pac.† Eſt uerū ꝙ in iure genus capitur tribus modis.ut per Bar.in l.Mæuius.§.duobus.ff.de leg.ij. in primis uerbis:imò & quarto modo ſecundum Paul.de Caſt. quē refert Decius in c.paſtoralis.j.quoniam.iij. not.de reſcript. Eſt etiā genus generaliſſimū,& genus ſubalternum,vt per Bart.in l.generaliter.ff.de leg.j. col.j. & genus non eſt numerabile,ſed ſimpliciter ſignificatiuum, & ubi nō eſt materia,ibi non eſt qualitas, quæ non poteſt eſſe ſine ſubiecto.l.j.ff.de uſufiuct.leg.Et tantum operatur genus ſicut ſpecies.l.ſi duo.ff.de adminiſt.tut.Decius in c.cum M.col. x.de cōſt.Et quando in fi.ponitur,quādo referatur ad antecedentia.Bart.in l. talis ſcriptura. de leg.j. quid autē ſit genus quid ſpecies,quid indiuiduum, declarat Barto. in l. quæſitū.§.ſi quis fundū.col.ij.ff.de fund. inſtr. Socin. in l.
221 j.ff.de acquir.poſ.in fi.princ.& † quòd dicimus genus inferius. Dialectici dicunt ſpeciem ſpecialiſſimā, & eam quā dicimus ſpeciem,ut Stichus,ipſi dicūt indiuiduū. & hanc differentiā inter Legiſtas & Dialecticos habemus, quādo Iuriſconſultus procedit per exempla. facit Decius in d. §. quoniam.iij.not. Sed quando procedit magiſtraliter per uiam doctrinæ: tūc eo modo appellāt genus quo Dialectici:& ſic ſpeciem.Lancel.in d.l.legato generaliter.de leg.j. Et ſpecies & genus ſubalternū procedunt à pari. Lācel. in l.quod legatur.ff.de iud.& apud Legiſtas ſpecies modica, & leui diſtinctione diſtinguitur.ſecundum.Philip.Dec.in rub.C.qui ad col.ſi.Et ſpecies determinata eſt numerabilis,& ſic qualificabilis: ideò ſpecies legata præſtatur talis qualis eſt.Lācel.in l.ſi à ſubſtituto.§.hæres col.j.de le.j. & ſpecies nō poſſūt cognoſci,niſi ipſarū genus cognoſcatur: nec qualitas rerum,niſi cognita ſubſtātia,cui adhęret. Salyc.l.licet.col.iij.C.de acquiren.poſ. Et an illud ꝙ differt iure,differat ſpecie,latè Gāmarus in tract. de extenſione.

col.xxix.

col.xxix. & ſeq. ubi plura de ſpecie. Et propriè ſunt quæ differũt differentijs ſubſtãtialibus.ſecundum Iaſ.in l.iii.§. genera.j.not.ff. de acquirend. poſſeſ. & † quod unius ſpeciei eſt,nõ poteſt alteri cõuenire:quia quod eſt proprium bouis,non conuenit homini.Salomon. in repet.l. Gallus. chart.viij.ff.de liber.& poſth.ubi chart.lxix. quæ ſit diſpoſitio generalis.& quæ ſpecialis de genero tractante de dote non ſoluta, ad uenditorẽ tractantem de pretio non ſoluto.Socin.lib.iiij.conſ.xxxviij.num. 3. allegat ad hoc gl. & Bart.in l.de diuiſione.ff.ſol.mat.& quando petunt intereſſe ratione dotis uel pretij non ſoluti.eod.lib. conſ.ciij. num.6.per l.curabit.ff.de act.emp.iuncto.c.ſalubriter. de uſur.facit l.quæ ex promiſſione. ff.de act. empt.ſed caue à Iaſ.in d.l. de diuiſione.col.v.in fin. 222

¶ A geminatione locutionis.l. baliſta. ff.ad Trebel. Corſ. in tract.de poteſt.regia.

¶ Ab habitu.ff.de regul.iur.l.ſecundum naturam.Dyn.

¶ De his quæ nouiter orta ſunt ad ea quæ nouiter ad notitiã deuenerunt.Decius in c.paſtoralis.col.viij. de excep. per illum tex.& cap.ut circa.de elect.ad fin.lib.vj.

¶ Ab identitate rationis.Dyn.& Alber.l.illud. ubi gloſ.in uer.æſtimari.ff.ad l. Aquil.conſi.vi.Zanet.in diſp. incip.in ſacro.col.v.Defenſorijs mõtis char.iiij.col.iij. Angel. inſtit.de leg.par.tut.Iaſ.in l.j.§.item acquirimus. viij.not.ff. de acquir.poſ.in l.à Titio.ff.de uerb.obli.in l.fi.col.pen.ff. de in ius uoc. Claud.in l.nõ poſſunt.col.pen.ff. de legibus. Socin.in l.ij.§.ij.col.j.ff.de uerb.obl. ubi Socin. dicit hoc procedere etiam ſi ſit minor ratio in caſu ad quẽ ſit extenſio.Signor.cõſ.cx.teſtator.col.iij.Corn. lib.ij.cõſ. clxxxij. uidetur prima litera h.& cõ.xxij.in hac litera e. la ij. Decius conſ.xv in fi.col.& hoc procedit etiã in caſibus exceptuatis à regulis.Iaſ.in l.j.col.pen.ff.de offi. eius col. pen. per text.in cap.cum dilecta.§. nos igitur de confir.util.uel inutil.Imò tũc non dicitur fieri extenſio quãdo eſt identitas rationis. Ang.per illũ tex. inſtit.de leg.patr.tut. Monſer.in repet.l.omnes populi,ff.de iuſt.& iur. Roch.in c. fi. de cõſue.char.xviij.Claud.in d.l.non poſſunt. Et econtrà, ubi diuerſa ratio,ibi diuerſũ ius.l.generaliter. ff. de fideiuſ.

vbi dicit non valet.

¶ De inferiore ad ſuum ſuperius affirmatiuè,l.fi.in fin.C. de fideiuſ.ſecundum Gerar.vbi ſupra.

¶ De inſtrumento materiali ad intellectuale. Iaſ.in l. nec poteſt.j.lect.col.ij.ff.de leg.j.

¶ De iudicijs ad vltimas voluntates.ff.de teſt.l.cum teſtamento.§. in omni Ang.in §.teſtes,circa fi. inſt. de teſt. Iaſ. in rub.C.de rei uend.Rom.conſi.clxxxvj. in caſu proportionali. tamen iudicia magis æquiparantur contractui, quàm vltimæ uoluntati.Iaſ.in rub.C.de iudic.

¶ De iudicijs ad contractus.Fulg.conſi.clxxxiij. circa primum.col.j.per l.iij.§.idem ſcribit.ff.de pecul.

¶ De iure patronatus ad emphyteuſim. Cor.lib.ij. conſi. xxiij.ad euidentiam. col.iij.litera q. allegat Bart.in l.iuſiuran.§.ſi liberi.ff de oper.lib.

¶ De iudice ordinario ad delegatum non ualet. Barba.in c.fin.char.pen.de reſcrip,per not.in c.j.de reſcript. lib. vj.

¶ A lege correcta ſumi non poteſt, Deciſ.in c.j. col.vj. de conſtit.& quando poſſit,Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap, num.138,

¶ A lege ceſſante:quia erubeſcimus cum ſine lege loquimur.§.conſideremus.in auth.de trien.& ſemiſ.Iaſ. in l. illam.C,de collat.

¶ A loco & ſimilitudine per contrarium, gl.in l.ſicut. C. de pig.Dyn.

¶ De lege principis ad legem ciuitatis l.omnes populi. ff. de iuſt.& iur.

¶ De lege principis ad legem teſtatoris.§.diſponat. in auten.de nupt.

¶ De lege ad conſuetudinem negatiuè,Decius in cap.clerici.iij.not.per illum tex.de iudic.

¶ De lege ad ſententiam.Bart.in l. j. in prin. antepen. col. C.de ſum. Trinit.ar.l.ij.§. poſt originem. & l.ſanctio legũ. C.de pœn.

¶ De lege mortua ad uiuã.l.ſi qs exhæredato.§.ergo. ff.de iniuſt.rup,& econtrà.l.ij.ff.de admin.rer.ad ciuit.pertin,

¶ De lege ad pacta. l.j.§. ſi conueniat. ff. de poſſeſ.l. contractus. ff.de regul.iur.& c.contractus. eodem tit.lib.vj.

quod

quod enim poteſt lex, poteſt &c.

¶ De lege feudali ad non feudalem, quando non eſt deciſus iure communi,& ius feudale fundatur in ratione naturali. Burgos in c.ſi uenditori,col.vij.de empt. & uen.pactum.l.impoſſibile,ff.de pac & econtrà.l.ſi. C.de fideiuſ. ubi Alb.facit.Fulg conſ.ccxxxv.quoniam,col.j.

¶ De legatis ad donationes,gl.in l.j.§.quia autem, uerſ.ſi quis,ff.quo.legat.in §.j.inſt.de leg.

¶ De legato ad mandatum. Socyn. conſil.clxxij.multum abundæ,co.ix.uer.ſecũda difficultas,lib.ij.per l. etſi tranſferam, ff.de adm. leg. iunctis dictis per Archid.in c.licet, de procur.lib.vj.Io.And.in c.ſi duo.eod.tit.

¶ De legato rei pignoratæ ad legatum rei alienæ. Iaſ. in l.ſi res obligata.j.not.ff. de leg.j.§. ſed & ſi rem ſuam, inſtit.de leg.

¶ De legato ad beneficium.Oldr.conſi.lviij.quidam.nam utrunq; dicitur donatio, ſecundum eum.l.legatum,ff.de leg.ij.cap.quia diuerſitatem,de conceſ.præben.

¶ De legima filiorum ad legitimam parentum, & econtrà,ſeu patroni.Iaſ.in l.cùm antiquis,ante fin.C. de inof. teſta.per text.in auth.ut cùm de ap.cogn.§. & hoc quidem de parentum.

¶ De legitimato ad adoptatum.Signorol.conſ. ccxx. quidam Titius,circa fin. per not.in l. in adoptionibus. C. de adopt.in l.j.ff.ad Municip.ſupra de arrogato.

¶ De liberto ad legitimatum.Iaſ.in l.ex facto, col.v.ff. de uulgar.& pup.Girar.not.j.

¶ De liberto ad uaſallum.Iaſ.in l.filiusfa.§.diui.ij.lect. de leg.j.num.xxxj.

¶ De libertate ad piam cauſam.Ang.in §.appellantur, in fin.col.iiij.inſtit.de except.Iaſ.in l.captatorias, col.pen. C.de teſtam.mili.in l.ſi unus.C.de teſtam. per l.j. in fin.l. rationem pietatis.C.de com.ſer.manu.Idē Iaſ.in l.ſi fundum ſub conditione.§.Stichum,ff.de leg.j.ubi dicit ualerē de uno ad aliud,& econtrà. licet in l.quidam æſtimarunt,col.iiij.ff.ſi cer.pet.aliter dicat.

¶ De loco ad quãtitatem.Iaſ.in l.ſi.in primis uerbis,ff.de iur.om.iud.per illum tex.

¶ De

¶ De loco ad tempus.ff. de aur. & arg. leg. ſi quis. Calca. conſi.xiiij.col.iiij.Barb.lib.ij.conſi.ij.præclare.col.hij.
¶ A maiori ad minora,& econtrà.auth. multò magis. C. de ſacr.ſanct. eccleſ.c. cùm in cunctis. ubi glo. de conceſ. præben.l.manifeſti.C.qui ætate.lib.x.vbi gl.l.j.ff. de neg. geſt. ubi Alber. quomodo unum cognoſcatur ab altero. Nam argumentnm à maiori fit negatiuè & deſtructiuè, hoc modo,ſi id de quo magis uidetur ineſſe & non ineſt: ergo nec id de quo minus.vt,ſi Imperator non poteſt expugnare caſtrũ:ergo nec miles.uide Dec. conſi. lxxvj.col. iij.uerſi ij.non ob.Luc.de Penna in l.fin. C. de prox. ſacr. ſcript.lib.xij. Alber.in tract.Statut.in prima parte rub.an ſtatuta recipiant interpretationẽ. Iaſ. in l. ſeruum filij. §. eũ qui. de leg.j.iij.not.Fallit in gratijs & priuilegijs. Fortun.in rep.l.Gallus.§.& quid ſi tantũ.nu.154. quod intellige ut Barb. in c. ad aures. col. fi. de reſcrip. Argu.uero à minori fit ecõtrà affirmatiuè,vt,ſi de quo minus videtur ineſſe,& ineſt;ergo id de quo magis.vt, ſi miles põt expugnare caſtrũ:ergo multò magis Imperator. vt plenè Alb. in d.l.j.C.de neg. geſt. & in Dictionario, ubi dicit ꝙ hoc argumentum eſt neceſſariũ. ut Girar. in repet. l. ſi pater. C.de inſtit.& ſubſt.nu.73.&fortius quàm à pari,uel ſimili.ut dicit in addit.xxxviij.d.ca.ſi in laicis.& xxi. q. v. c. ſi paruulis Iaſ.in l.de quibus ff.de legib.col.viij. uerſ. eandẽ ſententiã.qa quælibet probatio eſt fortior illa quæ fit à pari,uel à ſimili.§.ſi minus illud.in auth.de inſt.caut.Alb. in l. de quibus.ff.de legi. uerſ.alij antè deficiẽtes. & Ang. quẽ ibi refert Iaſ.col.viij.uide Sign.cõſ.xxxix.quærit. col. fi.uerſ.xij.& lxviij.quædã.in fi.col.ij.uide ſup. A fortiori.
¶ A maioritate rationis.Niger in l.fi.de off. eius. col. xlv. ſed in correctorijs non admittitur. Corne. lib. j.conſilio clxxxviij.in præſenti. litera a. Iaſ. in auth. quas actiones. C.de ſacroſanct.eccleſ.
¶ De mandato particulari ad mandatum uniuerſale. l. eius qui in prouincia.§.quas uerò.ubi Iaſ.col. iij. ult.not. ff.ſi cert.peta.
¶ De mandato procuratoris ad mandatum iuriſdictionis Barb.in c.ſuper literis.col.xiij. de reſcri.per tex. in c. una

 dele-

de legatorum.de offic.de lega.

¶ De manumiſſione ad mortem l.ſi mihi alienum.l.ſimilis morti.ff.de ſolu.

¶ De marito ad emptorem.Iaſ.in.l.ſi ante nuptias. col. fi. ff.ſolu.matrimo.per l.qui ex promiſſione.ff.de act.& obl. §. de genero.

¶ De matre ad auiam. in auth. matri & auiæ. C. quando mulier of.tut.fun.pot.ſed Bald.lib ij.conſil.cxiij.incip. ſta tuto cauetur uerſi.ſed ad hoc reſpondeo. tenet contrariũ per §.poſtea inſti .ad Tertul. ibi, matri non etiam auiæ. So cin.lib.iii.conſi.xvj.in cauſa num. 10.

¶ De matrimonio carnali ad ſpirituale Socin. conſil. xcij. circa primum.col.iij.circa medium.lib.j.Calcan.conſi.xj. col.ij. & conſil. xxx.col.iiij.& cxix.col.ij.in fi. & cxx. col. vij.& xij.col.fin.per text.in c. inter corporalia. de tranſla. epiſc.Iaſ.in auth.ingreſſi.num. 24. & in auth. ſi qua mulier.C.de ſac.ſanct.eccleſ.

¶ De milite ſeculari ad militē cæleſtis militiæ. Iaſ. in l.fi. §.fin.v.not.C.de iur.delib.per gl.& Doc.in l.miles.in principio.ff.de re iudic.

¶ De minus fauorabili ad magis fauorabile negatiuè,nõ valet Iaſ.in l.ſtipulatio iſta habere licere.§.fi.ff.de ver.ob.

¶ De minus potenti & minus digno trahendo ad plus po tens.& dignius.ff.de excu.tut.l.ſed & milites.l.quæritur. ff.de ſtat.homi.& ſacrum trahit ad ſe non ſacrum.de conſecr.diſtin.j.c.fabrica.per Arch.& cap.j.de conſec. eccleſ. uel alta.lib.vj.Alb.

¶ De morte ciuili ad naturalem.Alex. in l. in pupillari. in princ.col.ij.ff.de uulg.& pup.per l.Deo nobis.C.de epiſc. & cle.& §.illud uerò.ſinautem in auth.de monach.

a:4 ¶ † A natura actus: quia ſecundum illam debent uerba interpretari.Signor.conſi.x.xxiiij.& cxiij.Socin.conſi. ix. col.vj.uerſ.quod etiam.Curt.conſil.lxix.col.lxxj.uerſi.reſtituimus.Calcan.conſi.xxiiij.uidetur.col.xvj.& cõſi. xvj. quòd dicta col.iiij.& conſil.xviij.ad primum. col. iij. l. ſi. uno. ff.loc.Iaſ.in l.ſi tibi pecuniam.j.not.ff.ſi cert.pet.

¶ A neceſſitate officij, quod tamen non debet alicui eſſe damnoſum: quia neceſſitas officij excuſat.l. ſi quis ex.ſignatoribus.

giatoribus.ff.quemad.teſt.aper.
A negatione; quia poſtpoſita ſigno uniuerſali facit æ-
uipollere ſuo contradictorio.Iaſ.in l.de pupillo.§. ſi plu
ium.iiij.not.ff de oper.no.nunt.
† A natura alternatiuorũ.ſecundum Bal.col. iiij ſumitꝰ 225
rimò.quia in dubio alternatio præſumitur inter çqualia,
el parũ diſtantia.ff.de reb.dub.lib.j.vt ſi ſtatutũ dicat ꝙ
liquis puniatur pœna pedis vel alia. iſtud, alia, intelligi-
ur de ſimili,& ſic non de pecuniaria, quæ nõ eſt de gene
pœnæ.nec etiã intelligitur de amputatione capitis,quę
ongè diſtat à mutilatione mẽbri.ſecundo modo formaꝰ,
in alternatiuis altera pars alternatiuè trahit ſecũ ſuum
ffectũ.† ideo in alternatiuo legato nõ tranſit dominium 226
nte electionẽ. not. in l.ſi in rẽ agat aliquis. ff. de rei uen.
A nomine.Cuman.conſil.lxxv.Titius in prin. clxix. uiſo
eſtamento,in princ.Ang.conſi.51.viget.col.iij. poſt me-
ium.& ciiij.Titius.col.iii. Calcan.conſil.lv.in cauſa. col.
j.in ſi.cap.Michael.cum glo.de fil.presbyt.
A nominis interpretatione.l. decernimus. C. de epiſco.
clet.Dyn.
A nominis identitate.l.ſi idem.C.de codicil.Alber.
A noĩe officij,uel dignitatis. Bal. col. iij.qa vnũquodq;
ſt tale quale denominaꝰ.ff.de offic.præfec.urbis.l.j.in ſi.
A nominibus appellatiuis.Bal.ubi ſuprà format ut ſu-
ra.l.annua,§.j.ff.de ann.leg.§.j.de fideic.lib.l.Lucius.
De naturalibus uel accidẽtalibus ad ſubſtantialia. Iaſ.
er l.illum tex.in l.nemo poteſt.in princ.de leg.j.lect.
De nihilo ad parũ.not.in l.pup.§.ſi ego. ad l. falc. auth.
ræterea.ubi Iaſ.in ſi.j.co.C.unde uir & uxor.Dy.&Alb.
De notario ad teſtem.Iaſ.in l.Barbarius.colum.ix. ff. de
ffic.præt.Fulg.conſil.cciiij.Alber.col.ij.per l.Domitius.
.de teſtamen.
De notario ad ſententiam.Iaſ. in l. ſi uerò. §. j. in primo
ot.per illum tex.ff.qui ſat.cog.
Ab oppoſito conſequentis cum antecedente quia tunc
nquam tenet conſequentia. l. non hoc. C. unde legit.
ancel.in l.filius à patre.col.iij.ff.de lib.& poſthu.
Ab ordinatione: quia ordinata ad diminutionem nihil

inducunt.l.ex facto.ff.de hær. inſt. ideo excipiens nõ uidetur fateri,quia ordinat ad excluſionẽ agentis. Bal. col.iij.

¶ Ab ordine:quia non attento ordine uerborum talis or-
127 do præſumitur qualis debet eſſe.l.tale.in princ. ff.de hær. inſt. † quia ordo uerborum reducitur ad ordinem intellectus.Bald.in c.ad audientiã.de reſcrip.propterea admittitur libellus;Peto cogi,& condemnari: licet deberet præponi condemnari. eſt enim præpoſteratio uerborum non intellectus.idem in contractibus & teſtamentis:nã quando plures perſonæ inuicem ſubordinãtur, ibi copula præpoſita inter perſonas non coniungit eas, niſi ſub illo ordine.l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de lib.& poſth.In alijs autẽ aut præpoſteratio eſt contraria legi,ut uitiat. l. moribus. §.prius ff.de uulga.& pup.aut eſt contrarius partis,& non uitiat,niſi excipiatur de præpoſteratione: & legibus prædictis.quod facit : ut admittatur libellus in hipothecaria non facta excuſſione,niſi de ea opponatur ante litem conteſt.Bal.col.iiij.vide cum conſi. lxxvij.ſtante dicto. col.ij.

¶ Ab ordine ſcripturæ.l.hæredi.in fi.ff.ad Treb. Dy. Parpal.in feudis.char.xxix.eſt in rub.q feud. dar. poſ. Decius in c.Nicolao.col.j.de appell.Bon.de nobilitate. iij. parte. nume. 16. Scrutinium char. lxxviij. & ſequen. & ſæpe per illum librum.

¶ Ab origine.ſuprà in verſic.à cauſa.

¶ De officio tutoris ad officium executoris. Lancel. in l. ſi quis à filio.§.j.in fi.de leg.j.per gloſ.in l.uxori. §. j. ff. de ſal.in l.antepen.ff.de tutel.

¶ De odioſo ad fauorabile non ualet.Barb.in c.nonnulli. de reſcrip.per l.ſi præſes.ff.pe pœn.

¶ A pari.Dy.Bal.col.iij. ſumit triplicìter. primò, parium eſt eadem natura.ſecundò,parium eſt eadem potentia,nõ maior.tertiò,à pari potentia cauſæ per effectus procedit. hæc tria probantur in l.ſi ſocer.in fi.ff.ſol.mat.in l.j.§.ueteres.ff.de acqu.poſ.in l.de quibus.uerſi. una cum ipſe. ff. de legib.uide Signorol.conſi.xxxix.quæritur. col. ij. uer primo probat.Calc conſi.xiiij.uiſo inſtrumẽto.col.v. Fallit in gratijs & diſpenſationibus, in quibus non arguitur à paritate rationis.Barb.in c.ad aures.col.fi.de reſcript.

¶ A ple-

¶ A plenitudine poteſtatis,uel libero arbitrio: † qui ne- 228
mo poteſt ſibi legem imponere à qua non liceat recede-
re.l.ſi quis in prin.teſtamenti.de leg.iij.l.j.C.de ſac.ſanc.
¶ A perplexitate eſt argumentum apparens, ſecundum
Alber.col.vj.per glo.inſtit.de his qui ſunt ſui uel al. iur.
¶ A poſitione ſpeciei: quia ea poſita ponitur neceſſariò
ſuum genus,quod præeſt illi ſpeciei Bald.col.iij. dixi ſu-
pra à genere ad ſpeciem.per l.ſi quid.§. interemptum. de
leg.iij.
A præſumptione eiuſdem facti ſumit Bald.col.iiij. quia
niſi aliud appareat per differentiam aliquam adiunctam
probationi, nunquam præſumitur pluralitas.ff. de iuriſd.
l.eum qui.§.in popularibus.ubi late Iaſ.
A prædominanti diſpoſitione.l.rerum miſtura.ff. de ac-
quir.rer.dom.Dyn.
A præpoſteratione.l. præpoſteri.C.de teſta. Dyn. Albe.
de infra ab ordine.
A præcedenti diſpoſitione. l.pediculis. §. margaritæ. ff.
de auro & argen.leg.
A probitate ſuabauditi intellectus.ff. de fideicom. lib.l.
...a.Dyn.
A promiſcuis quia ſapiunt naturam extremorum.l.hoc
...atum.ff.de leg.iij.
A prohibitione & permiſſione. ff. de iudic. l. cum præ-
...l.maritus.C.de procur.
A propoſitione hypothetica.vt, ſi Socrates eſt homo:
...o eſt animal.& categorica:vt,Socrates eſt homo. Al-
...col.ix.per gl.in l.quæſitum.in fi.ff.de acq.rer.dom.
... præſumptione perſeuerantis uoluntatis. l. præcipi-
...C.de app.Dyn.Alber.
... principijs,quia ratio reddi non poteſt. l. non omniũ.
...legib.
... puris particularis nulla infertur conſequentia. Bar.
...i. C.de in integ.reſt. min. & quæ dicatur oratio parti
...ris,ſingularis,uel indefinita,Bar.in l.ſi ita.de leg.ij.
... priuatione:quia de ea ad habitum non eſt poſſibilis
...eſſus per naturam.l.qui res.§ aream.ff.de ſolut. Iaſ.in
... qui pro emptore.ff.de uſucapion.col.xxix.

¶ A priori & poſterior. Socin.li.iij.conſil. xcij. in cauſa nu. 26.el.iij. allegat Bal.& Salyc. in l. multum intereſt. C. ſi quis al.uel ſibi.col.j.ab ordine. Et no.quòd illud eſt prius altero, à quo non conuertitur conſequentia ſubſiſtendi. hinc eſt quòd animal eſt prius homine: quia homo licet ſit animal, non conuertitur: ergo animal eſt homo. Salice.in l.ſi procuratorem.col j.de acqui.poſ.

¶ A prioris actus conſequentia.l.iij.§.ſcio.ff.de mino. dicit Alber.

¶ A proportionabilibus.l.ſi filius.ff.ſi cer.pet.l. ſufficit. ff. de condi.indeb.Dy.Bald.col.iiij. ſic format: ſicut ſe habet unum proportionabile ad reliquum, ſic econuerſo.licet, ſecundum eum, quandoque magis concludat à ſimili, quàm à proportionabilibus,uel conuertibilibus.

¶ A propoſitis & oppoſitis.Socin.li.iij.conſi.ix.uiſo ſtatuto.num.10.uerſicu.non obſtan. & xvj. in cauſa. nu.10.per l.& ſi contra.ff.de uulg. & pup.& conſil. cl.col.iij. quia quod operatur oppoſitum in oppoſito, illud operatur propoſitum in propoſito,ut in correlatiuis.in tract.de extenſ.char.x.col.j.de uſucap.col.xxix.

¶ A pluralitate rationum contra paucitatem. Inſtit. de adopt.§.ſed hodie.c.j.de treug.& pac Dyn.& Alber.

¶ De pacto ad conſuetudinē. Signorol. conſil. xxxix. quæritur. in fin.per l. non impoſſibile.ff.de pact.& rub. C. de decur.libr.x.intellige affirmatiuè: quia conſuetudo eſt potentior,quàm pactum.Gemin.conſil.cxxxix.incip. in cauſa reuerendi patris.col.iij.

¶ De pacto ad legem. Fulg.conſil.ccxxxv. quoniam. col.j. per d.l. non impoſſibile.ff. de pact.l. in ciuile. ff. de legib.

¶ De pacto ad ſtatutum.Iaſ.in l.iubemus.C.de.iudic. col. j.latius in auth.præterea. C. unde uir & vx. col.vj.dicit, quòd ualet affirmatiuè.per l.fi.in fi.C.de fideiuſſ. ſecus negatiuè. & ibi plures inſtātias ponit. uide Claud. in repet. l.ut uim.ff.de iuſti. & iur. col. iij. Rom. conſil.cccxcix. ut præſens conſulatio.col.j. cum conſi. cxxvj. uiſa copia. ad fi.clxxxvij.ſpectabilis.Fulg.conſi.xxv.ſtante.col.ij.& ccii. uiſis inſtrument.col ij.Socin.conſil.clxv. uiſis inueſtituris.col.xij.uerſi.x.& ult.clxxxiij. eleganter. col. fin. uerſic.

confir-

cònfirmatur.lib.ii.& lib.iii.conſil lxi.in princ.& lij.nu. 2. & lib.iiij. conſil. cxvi.num.12. Bolog.conſil. xxxi. col. ii. uerſ accedat. Calcan.conſil.xvii. col.v. Barb. lib.i.conſil. xlv.& conſi.iiii.col.iii.& xxxvii.col.xii.

¶ A narratione facti non ualet argumentum.Iaſ. in l. Barbarius.ff.de off.præt.num.20.nec ab his quæ proponuntur gratia dubitationis in text. uel ex forma quæſtionis qñ.tex.poſtea decidit.contrariũ in l. ſerui electione. ff. de leg.j.num.26.in l.cætera.§.item quæri.eod. tit. num. 27.

¶ De parte ad fideiuſſorem.Socin.in l.cum filius fam col. i.ff.de uerb.obl.per illum text.

¶ De parte ad monaſterium. Ang. conſil. cxxxiii. ſuper primo.col.i.per auth. ingreſſi.C.de ſacroſanct.& l. qui in alienã.§.interdum ff.de acquir.hæredit. Iaſ.in l.cum fundus.§.ſeruum tuum col.ſi.ff.ſi cer.pet.

¶ De peculio ad dotem.Iaſ. in l. i.col. fin. C. unde uir. & uxor.per gl.in l.quod debet.ff.de pec.

¶ De pſonis ad cauſas.Iaſ.in.l. amore. co. ix. de iuriſ. om. iud. p l.qui plures liberos.ubi Bart.not.ff.de uulg. & pup.

¶ De perſona ad tẽpus.l.qui plures.la.ii.ubi Iaſ.in princ. ff.de uulg.& pup.Galiaura in repet.l. centurio. nu. clviii. ff.eo.per quam Lancel.in l.precibus.in princ.vi. col.dicit quod non ſemper procedit de perſona ad locum. Decius conſil.lxv. col. ii. uerſ.iii.& in cap.i. col. iii. uerſ. ſecundo hoc comprobatur de cõſtitu.per l.i.§.Offilius.cum.l.ſeq. ff.ne quis eum qui.

¶ De perſona ad patrimonium.Ang.cõſ. clxxix. col.v. circa medium.quod incipit,uiſis prædictis.

¶ De perſonis ad res,& ecõtra.ff.de ſtatu lib .l. qui furem, & ibi Alber.& de lega.i.ſi quis inquilinos.§.ita legatum. Fulg.conſil.xlv.quidam.

¶ De pia cauſa ad libertatẽ.Iaſ.in.l.quidam.æſtimauerũt. col.iiij.ff.ſi cert.pet.per l.i.prope ſi.C.de com.ſer. man. ſecus ecõtrà ſecundum eum.pro quo Rom.in auth.ſimiliter.col.ſi.in ultimis uoluntatibus.in xxxix.ſpeciali.

¶ De pluralitate ad duas ſingularitates: quia pluralis locutio geminat duas ſingularitates: id eſt operatur quantum duæ ſingularitates. l.ſidei commiſſaria. §. Stichus.

de leg.iij.l.falſa.§.ſi quis.ff.de condit. & demon.l. fi. C. de condit.inſert.Alb.uide Iaſ.in l.Gallus.§. quid ſi is. col. ij. ff.de lib.& poſth.
¶ De pluribus hæredibus ad plures principales. Iaſ. in l. iij.§. Cato.col.viii. de uerb. oblig.per l. ſi duo.§. quod ſi lancem.in uerſi. ac ſi ipſi promiſiſſent. ff. depoſ. gl.in l. j. §.ſi apud duos.ff.eod.
¶ De populo ad principem.l.Barbarius.ff.de offic. præt.
¶ De præcepto teſtatoris ad præceptum iudicis. Iaſ.in l. filiusfam. §.diui.ad fin.ff.de leg.l.j.in ij.lect. per.l. non eſt mirum.ubi Bartol.ff.de pig. act.Socin. conſi. ccxlvij. circa primum.col.fi.uerſ.ij.de precepto.lib.ij.
¶ De præterito ad futurũ.l. Celſus. ff. de ſenatorib. Alb.
¶ De primo ad ultimum.l.de accuſationibus. ff. de diuerſ. & temp.præſcrip.ubi ſi uinco uincentem te:multo magis uinco te:ubi Cy.limitat non procedere. in diuerſis caſibus.authen. licet pati.C de natur. lib. ubi gloſ.ij. limitat in eodem caſu,quando non eſt eadem ratio.l.Claudius.ff. qui pot.pign.hab. Alberic.
¶ De principali ad acceſſoria. in reg. acceſſorium. lib.vj.
¶ De priuilegijs ad ſtatuta.Rom.conſi.cxcix. præſens ſtatuti. col.ij. cum conſ.cxxvi.uiſa copia. circa medium allegat Innoc. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit.per l.ij. C.de legib.idem Iaſ.in l.iuſtitia.col.pen.ff. de iuſti.& iur.
¶ De probationibus ad ſententiã.l.lege. ff. de mamumiſſ. infrà,de ſententia.
¶ De pro non ſcriptis ad quaſi caduca. Barto. per illum text.in l.ſi duobus res.§.heres.ubi Iaſ.viij.not.ff. de leg. j.
229 ¶ † A prædicatis;quia tali ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrãt.Dyn.& Alber.l.hæredes palàm.ff. de teſtam. c.inter dilectos.de fid.inſtrum.l. quibus diebus. §. dominus.ff.de condit.& demonſt.ubi Socyn.Bald.lib.iij.conſi. cliij.incip.caſus breuis in prin.ij.col.latius.ccxxxv. creditor.col.j.pone exemplũ:homo eſt animal.homo eſt ſubiectũ quod eſt ante copulã:& ſic homo eſt de qualitate animalis.quia ſi inſpicis quid eſt animal,reperies hominẽ habere omnes illas qualitates.Ecõtra autẽ etiã dicitur: talia ſunt prædicata,qualia ſubiecta demõſtrant. l.ſtip.iſta.
§.hi

.hi qui ſunt.ff.de uerb obl.ubi.Iaſ.in j.not.
De procuratore ad lites,ad delegatum.Iaſ.l. ait prætor.
um.iiij.ff.de re iudic.per l.& quia.in fi.ff.de iur.om. iud.
De prodigo ad furioſum non ualet .Fulgoſ. conſilio
xx.quidam ſer.cir.ſin.
De promiſſione ad traditionem.Riminal. in l. legem.
ol.ij.C.de pact.
De proximitate uel uicinitate ſcripturarũ, ſeu à prædi-
tis ad ſubiecta:nam talia ſunt ſubiecta , qualia prædica
demõſtrant,ſeu permittunt.l. hæredes palàm. uerſ. ſed
notam. ff. de teſtam. Iaſ. & Lancel. in l. qui filiabus. in
inc.de leg.j.in l.ſi ſeruus plurium.§.j. eodem tit.in l. tri
um.col.ij.ff.de uerb.ob.Socyn.in l.j.col.j.l. plures teſta
ento.ff.de reb.dub. l. quotiens. ubi Alber. C. fam. her-
c.Et quod alibi dicitur,ꝙ à præfationibus.l.j.C. de di-
r. reſcript. l. Titia. §. idem reſpondit. ff. de uerb. oblig.
A qualitate.ff. de ædil. edic. l. ſi eum. §. ei qui.Alberic.
t nõ eſt qualitas ſine ſubiecto,nec eſt motus ſine termi 230
,nec eſt acceſſoriũ ſine principali.l.naturaliter.§.acceſ-
nes.ff.de acquir.poſſ.ubi Claud.in primis uerbis & Lã
.in l.ſi.quis in fundi uocabulo.in fi. princip. ff.de leg.j.
oc dicimus,ꝙ nõ entis nullæ ſunt qualitates. l. eius qui
prouincia. ff.ſi cer.pet. Et de nõ ente nõ eſt dare partẽ.
cyn.lib. j.conſil.cl.col.iiij.Et impoſſibile eſt prædicari
nõ ente.unde tolle materiã & ſubiectum,& neceſſariò
les omne prædicatũ de ipſo ſubiecto.Ang. conſi. cccxc.
riſſime.hinc & ij.dicimus ꝙ nõ poteſt qualitas ſepara
ſubiecto.ſecũdũ Claud.in d.l.naturaliter.§.cùm quis.
. .& dicit Aret.conſil.cxliij.uiſa cõſultatione.col. pen.
ualitas non poteſt conſiderari ſine ſubiecto , uel quo-
do abſit à ſubiecto,quod non eſt,nec acceſſoriũ poteſt
derari ſine principio.Idem dicimus de accidente:quia
dens & qualitas idẽ ſunt,ſicut etiã ſubſtantia & ſubie
m idem ſunt : unde ſicut qualitas non poteſt cognoſci
ubiecto,niſi cognoſcatur ſubiectum.l.ij.C.de ſec. tab.
l. l. eius qui in prouincia : ubi Paul. & Alex. Idem
de accidẽti:quia accidẽtis eſt ineſſe . Ineſſe autẽ præ-
ponit ſubiectum cui inſit:ideò quis non poteſt cogno-
cere

ſcere accidens, ſine ſubiecto uel ſubſtantia. Lancel. in d.l. eius qui in prouincia.col.pen.ubi ſubiungit, quòd intelle ctus abſtrahendo non poteſt intelligere accidens ſine ſubiecto. Dicitur enim qualitas ſeu accidens quotieſcunque augetur ſeu minuitur ipſi rei. Riminal.in l.ſi quidem.col. j.C.de tranſact. & addita enti non facit mutare ens, nec eius naturam. Iaſ.in l.j.col.xi.in l.iij.§.ex cõtrario.v. not.
231 ff.de acquir.poſſ. † Et licet in omnibus humanis actibus duplex tantũ ſit uariatio, ſcilicet ſubſtantiæ & accidẽtiũ, & omnia ex his duabus compoſita conſtet. cum matre. §.quæſiuiſti.de celeb.miſ.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap.col.j. facilius tamen adijcitur qualitas, quàm ſubſtantia.l.legata inutiliter.ff. de leg.j. Lancel.in l. talis ſcriptura. eod. tit. Et ideò facilius qualitas præſumitur, quàm ſubſtantia. ſecundũ Ange.in l.ſciendum.ff.de uerb. obl.quẽ refert Claud.in l.ſi certis annis.col.ij.C. de pact. quia forma ſubſtantialis aduenit rei exſtenti in potentia: forma uerò accidentalis aduenit rei exiſtenti in actu. Iaſ. in l.uniuerſa colum.penult.C.de precib.imper.offer.

¶ A regula & exceptione: quia in exceptuatis uitia regulam, in alijs firmat.l.j.ff.de reg.iur.ubi not.l.nam quod liquidè.ff.de pen.leg.

¶ A relatiuis.l.fin.in fi.C.de nupt.Dyn.

¶ A ratione.Socy.lib.ij.conſi.clxv.uiſis.col.xij. ubi ſuprà ab identitate rationis & magis attenditur, quàm dictum. ſecundum Dy.per.l.cùm pater.§.dulciſſimis.de leg.ij.

¶ A ratione ſtatuti.Decius conſil.ccxxvij. in caſu. nu. vij. uide ſuprà cauſa.

¶ A repetitione: quia decies repetita placebunt.l. per hanc.C.de temp.appel.

¶ A ratione coniecturata. Socyn.lib.j. conſil.lix. uiſo elegantiſſimo. col.j.uerſ.circa ſecundam dubitationem. & lib.ij.conſil. clxv. uiſis inueſtituris. column.xi. uerſic. nono reſpondet. ubi late de ratione expreſſa & tacita. Corn.lib.ij.conſil.ccxxvij.uidetur prima.per totũ Socyn. lib.iiij.conſil.xxviij.num.ix.& xxxvi.in cauſa.num.viij.

¶ A rubro & nigro.l.i.§ quoniam dies.ff.ſi cer.pet.

¶ A rubrica ſtatuti. Rom.conſil. xxxij. uiſa municipali. col.ij.

col.ij.uerſi.ij.principaliter.Calcan.conſil.lxx. quod dicit. col.v.Decius in rub.de conſtit.

¶ A rubrica tituli.l.Imperator.ff. de in diem addict. gl. in l.fi.in uerb.poſſe.ff.de condict. inde. in c.tibi qui. in gl.ij. de reſcrip lib.vj.in c.j.ubi Gemin. de offic. deleg. lib.vj. Alex.in l.j.col.j.ubi Decius col.iiij.ff.ſi cer.pet.Decius in c.bonæ.de confir.util.uel inutil.Cepol.in urbanis, de pariete ſeu muro.col.ij.Socyn conſil.cclxxxix. col.fi. Iaſ.in l. duo iudices.num.viii.ff.de re iudic.Marian.in c. ſignificantibus.col.j.de lib.oblat.

¶ De ratione reddenda ad diuiſionem inter fratres. Socy. lib.iiij.conſi.xxv.nume.v.

¶ De ratione ad ius, & econtrà. Fortunius in l. Gallus.§. idem credendum.nu.xl.ff.de lib.& poſthu.per.c.erit auté lex.iiij.diſt.

¶ De re ad locum.ff.de iuſtit.& iur.l.penul.Iaſ.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.col.vij.de ope.no.nun.

¶ De re ad perſonã.ff. de iniuſt.teſt.l. ſi quis exhæredato. §.ergo l.ſi quis inquilinos.§. ſi ita legatum.ff. de teſtamen. mil.ſed Iaſ.in l.ſi domus.§.in pecunia.col.fin.de leg.j.viij. not.limitat per illum tex.niſi ſit diuerſa ratio fauoris, uel affectionis.

¶ De re ad tẽpus.l.miles.§.& quia diximus.ff.de teſt. mili. Bald.col.iij. ſed per illum text. Iaſ. contrà in l. ſi fundum. col.ij.ff.de ſolut. mat.ſed prò, facit Fulg. conſil.cxlij. naues.col.iij.circa medium.Ange. conſil.cxxiij.uiſo libello. Corn.lib.ij.conſil.cxvij.in hac litera h.& ſeq.Barbat. lib. ij.conſi.xxj.præclarè.col.iiij.

¶ De rectore Eccleſiæ,uel hoſpitalis ad tutorem. Roma. conſil.ccclxxxix.paucis agam.per l.omnia. C.de epiſco. & cleric.

¶ De relatione, ſeu comparatione unius ſcripturæ ad aliam, iudicandum non eſt ſecũdum ſcripturam, ad quã ſcriptura aliqua refertur, ſed ſecunda illam quæ ad aliam refertur.ff.de hære.inſti.l.aſſe.ff.de cond.& demon.l.ſi ita ſcripſero.& ff.de cond.l.inſtitutio.

¶ De reſcripto ad ſtatutum.Iaſ.in l.iuſtitia. col.pen.ff. de iuſt.& iur.Rom.conſil.ccexcix.ut præſens. col.j. Calcan. conſ

conſil.xvi j.col.j.uide ſuprà de priuilegijs ad ſtatuta.
¶ De reſcripto ad ultimas uolũtates. Rom.cõſ.ccclxxxvij. in caſu propoſiti.col.ij.per c.authoritate.de conceſ.præb. lib.vj.
¶ De reſtitutione in integrũ ad oppoſitioné non ualet. Decius.in c.ſi duobus.col.fi.de ap. per l.ij. C.ſi unus ex plur.
¶ A ſeparatis non ualet.Fulg.cõſil.v.quidã, col.iij. uerſic. ad quintum.ſuprà ab identitate rationis.Dy.& Alb.
¶ A ſigno uniuerſali.l.ſi is qui cc.§.utrũ.de reb.dub. Bald. in l.conuenticulam.col.iij.C.de epiſc.& cler.dicens,quòd poſito genere cũ ſigno uniuerſali, ponitur quælibet eius ſpecies, niſi probetur excepta. not.in l.omnes.ſine ſenſu uel rel.ſuprà generalitate.
¶ A ſignificatione recti ſermonis.l. ille, aut ille.§. cùm in uerb.ff.de leg.iij.Dy.& Alber.qui limitat ubi apparet de mente.
¶ A ſimili.Dyn Alb.l.ideò.ff.de legib.Bal. col.iiij. Claud. in l.nõ poſſunt.ff.de legib. Decius in c.trãslato. de conſti. co.iij.ſeq.in c.cùm uenerabilis.co.iiij.ſuper gl.j.de excep. Corn.li.ij.conſ.liiij.uidetur.prima litera o. etiã ꝙ non ſit omnimoda ſimilitudo.Iaſ.in l.creditori.ff.de ope. no.nũt. nu.viij.in l.pe.col.j.C.de collat.ſuprà à maiori. ſufficit enim ꝙ ſit ſimilitudo ad effectum quo arguitur. Iaſ.in l.ſtipulationũ.§.ſi is qui duplã nu.iiij.de uer.obli.Et ualet etiã in diſpoſitione diuinæ ſcripturæ.Roch.in c.fi. de conſuet.col.xxj.uerſic.ij.concluſio.& in pœnalibus. ut in col. lj.ubi in antecedenti quomodo procedat in conſuetudine.Et ualet etiam in exceptionibus à regula Decius conſ. clj.col.iiij.& etiam in exorbitantibus, quando agitur de fauore.Iaſ.in l.ſi ex toto.col.ii.de leg. j.
¶ A ſituatione rub.Barb.li.iij.conſ.iiij. illud in medium: col.j.Iaſ.per illum tex.in l.j.col.iii.ii.not.ff.ſi cer.pet.
¶ A ſolitis. Signor.conſil. xcv. in nomine Domini col.iiii. circa princ.cum conſi.cxlvii.domina Conteſia.in fi.col.ii. xxxj.teſtator.poſt medium.col.ij.clxiij.uiſa copia.poſt medium.col.penult. Ang. conſ.ccvij. uiſa col.ij. Socyn. lib.j. conſ.xciiii.præſtantiſſimi.in fi.col.ii.& lib.iiii.cõſ.liii.uiſo inſtrumento. nu.viij.Corn.lib.ii.conſ.cv.pro parte. litera

K.&

K.& ccxxv. aliàs conſului. litera e.Burgos in c. ad noſtrã. col.iiij.de empt.& uend.ubi ampliat etiam in probationibus.

¶ † A ſubiecta materia.quia ſecundum eam uerba debẽt intelligi.l.ſi uno.ff.loc.Bal.col.iij.Hippol.in rub.C.de probat.col.iiij.& v.latè Nata.in repe.cle.ſępe.col.iii.& lxiiii. Pa.in c.inſinuante. col.ff.qui cler.uel uouen. in l. ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de uerb.obliga.in ultima apoſtilla. 232

¶ A ſubrogatione,quia ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.l.eum.§.qui iniuriarũ. ubi Iaſ.col.ij.ff. ſi quis. caut.Alber.col.v.

¶ A ſufficienti partium enumeratione.Dyn.Signor. conſ. xc.Ambr.col.iii.& cxix.q.talis.col.pe. poſt mediũ. clxviij. in curia.col.ij.Socy.li.j.cõſil.xxv.d. Franciſc.col.pen.uerſ. ſupereſt nũc cõſi.ſeq.circa prin.& xxxj.proſequendo.col. v.circa princ. eo.lib.Bal.col.iij. dixi inter feudalia Bruni. conſ.xii.col.xxiij.ubi dixi quòd nunquam fallit, dummodo partes bene enumerẽtur Iaſ.in l. patre furioſo . prima not.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iur.per illum tex.

¶ A ſubaudito intellectu.ff.de fideic.lib.l.fin.

¶ A ſimplici prolatione:quia ſimpliciter prolatum, intelligitur in ſua rudi & priori forma.& ſic dicitur per prius. ff.de legat.iij.l.quæſitum.§.illud.Item in ſuo potiori ſignificato l.fi.C.de his qui uen.ęta.impet.l.quintus.ff.de aur. & arg.leg.Itẽ refert in re ſecundum iuris diſpoſitionem. l.tam prior.§.pro magiſtratu.ff.de adm.rer. ad ciuit. pert. Alber.col.vj.in fin.

¶ De ſententia ad teſtamentum . Old. conſ.xix. per l.hac conſultiſſima.§.at cum humana.C.qui teſta.fac.poſſ.

¶ De ſententia ad pręſcriptionem,& econtrà.cap.j.de lit. conteſt.lib.vj.

¶ De ſententia ad concluſionem in cauſa.Hippol. in l.j.§. ſi quis ultrò.col.vj.de quæſtio.per not. in c.cum dilectus. de fid.inſtr.

¶ De ſententia legis ad ſententiam iudicis, non ualet ſemper.Monfer.in cap.j.§.ſtatuto.col.iij.in iij.not. per illum tex.de conſtit.lib.vj.

¶ De

¶ De ſententia ad probationem. Nata in clem. ſæpe.§.j. col.vj.per l.lege Iunia Petronia,ff.de manumiſ.

¶ De ſententia ad ſtatuti poteſtatem. Signor. conſil. lvj. ſtatuto ciuitatis,col.ij.uerſ.vj.Rom.conſ.cccxcix. ut præſens conſultatio.ij.col.per l.j.C.ſi plur.una ſent.l. Neſennius,§.fin.ff.de rei uend.

¶ De ſeruo ad monachum Ang. conſil.cxxxiij. ſuper primo,col.j.per auth.ingreſſi,C.de ſacroſanct.Eccl. iuncta l. qui in aliena,§.interdum,ff.de acquir.hæred.Iaſ.in l.ſi interpoſitas,co.fi.C.de tranſact.in l.cum fundus,§.ſeruum, ff.ſi cer.pet.col.fi.ubi dicit hoc,quo ad contractus.

¶ De ſimilibus ad ſimilia,ſuprà à ſimili.Barb.lib.iiij.conſil.l.col.v.Corn.lib.ij.conſil.c. in cauſa uertente, litera g.

¶ De ſimplicibus ad miſta non ualet negatiuè.Salyc.in rep et.l.ſi moram,ff.ſol.matr.col.xiij.in ix.concluſ.

¶ De ſtatuto ad conſuetudinem.Socy.conſi.lxvj. not. iiij. lib.iij.per l.quibus,cum l.ſeq.ff.de leg.

¶ De ſtatuto ad ultimam uoluntatem.Rom.conſil.lxv.viſo themate,col.fi.& cccxcix.ut pręſens conſultatio,col.ii. allegat Bart.in l.j.de reg.Cat.dicere, quòd potius æquiparatur ad ultimas uoluntates,quàm ad contractus.

¶ De ſtatuto iurato ad teſtamentum iuratum. Fulg. conſ. ccx.pro euidentia,col.iij.in princ.allegat Io.And.in c. dilecto,de præben.

¶ De ſolutione ad promiſſionē. Iaſ.in l. quæ extrinſecus. iij.not.ff.de uerb.oblig.per l.eum qui ita, §.penulti.ff.de uerb.obli.

¶ De ſtipulatione ad legatum. Iaſ.in l.eum qui ita, §. qui ita.col.iiij.ff.de uerb.oblig.per l. quæ delegato, ff.de le.j. Lancel.in l.cum ſeruus, §.fructus.v.not. de leg.j. differentias inter vnum & alium ponit Iaſ.in l.inter ſtipulante, §. ſacram.ff.eo.& d.§.qui ita aliter declarat.

¶ De ſtipulatione extraiudiciali ad iudicialem, Iaſ. in l. inſulam.nu 3.de uerb.obli.in iij.not.per illum tex. niſi daretur ſpecifica ratio diuerſitatis.

¶ De ſubſtitutione directa ad fideicommiſſariam, non ualet.l.iubemus. C.de teſtam. iuncta l. cum proponeretur. de leg ij.Paul.in l.pen.col.j.de impub.Socin.lib.iiij.conſ. li.num.

li.num.43.

¶ De ſubſtitutione pupillari ad exemplariam. Iaſ. per illũ tex.in l.ex facto.v.not.ff.de vulg.& pup.

¶ De ſubſtitutione cōpendioſa ac reciprocā,nō ualet. Galiaura in repet.l.Cēturio.col.xvj.nu.257. de vulg. & pup.

¶ A tanquam procedit, quando lex diſponit ſub nomine qualitatis.Signor.conſi.lxix.in q.in medio.col.ij. & cj.factum. col.iij.circa fin. & cc.teſtator. in medio. col.iiij.& cxxxvij filiusfam.col.j.

¶ A toleratione incōuenientis ꝓcedit,ſuppoſito uno extremo incōuenienti, in quo fundetur eſſe rei, ſed ex quo duobus incōuenientibus nunquā fiet aliquod cōueniens: quia nullum extremorum eſt habile.l.j.C.de doc.promiſ.

¶ A toto generali,uel toto uniuerſali.Dyn.ff.de arb.l. diē. §.ſi plures. † quia totum infert quamlibet ſui partem de 233
neceſſitate.ff.de excuſ.tut.l.ſi quis cum totum. Bald.col. ij.& infert totũ generale quamlibet ſui ſpeciem, niſi probetur excepta.l.Lucius.ff.de fund.inſt.Negatiuè tamē nō ualet licet affirmatiuè ſic:ut,eſt domus:ergo paries. A toto autem uniuerſa eſt totum,non econtrà, quia ualet affirmatiuè,non autem negatiuè.ut non eſt animal. ergo non eſt homo.Lancel.in l.j.ff.de uſuf.leg.

¶ A toto integrali.l.rerum miſtura.ff.de uſucap.Dyn.quo modò intelligatur,Bart.in l.qui uſumfructum col.fi.ff.de uerb.obli.

¶ De tēpore ad locum.ff.ſi cer.pet.l.uinum.ubi Iaſ.j. not. arguit de tempore ſacro ad locum ſacrum. qui idem ponit.in l.plerique.col.iij.in x.limitatione, ff. de in ius uocand.in l.& ſi inutiliter.in fi.C.de fideicom. in l.ſed excipiuntur. col.fin. ff.de ferijs. facit l.fi. ff.de tritic. Signor. conſ.lxxiij.quæſtio talis.in princip.& lxxxvj. quæſtio præſupponitur.col.ij.& clxiij.factum ſic.colum.j.Fulg.conſi. cxlix.ſuper inquiſitione colum.iij. in princip. Socin. conſ. xxvj.nu.3.litera z.

¶ De tempore ad perſonas. Barto.in l.Centurio. colum. viij.ff.de vulg.& pupilla.Iaſ.in d.l.uinum. Bald.in l. conuenticulam. colum.iij.Soc.l.j.conſil xcij. circa primum. in princ.colum.vij.per l.qui plures.ff.de uulg.& pupil.

¶ De

¶ De tempore ad modum. Iaſ. in l. ut uim. col. ij. ff. de iuſt. & iur. per l. miles ita. §. j. ff. de teſtam. mil.
¶ De tempore pacis ad tempus guerræ. Iaſ. in l. fin. C. de teſt. alleg. Bart. in l. naturaliter col. pen. ff. de uſuca. eſt enim tunc bellum inter Deum & homines. uide Iaſ. in l. ſi ex toto. col. ij. de leg. j.
¶ De tẽpore ad tẽpus. ff. de re milit. l. nõ omnis. §. à Barbaris. & l. nõ eſt neceſſe. ff. de probat. & lex perſona. C. eod.
¶ De tempore præterito ad tempus futurum. l. Celſus. ff. de ſenator. cap. ſemel. de reg. iur. lib. vj. ubi Dyn & alij aliquando de futuro ad præteritum.
¶ De tempore ad rem. l. miles ita in prin. ff. de teſtam. mil. quam allegat Iaſ. in l. ex toto. §. fi. col. antepen. ff. de leg. j. intellige quando termini ſunt pares. Herar. in repet. l. ſi pater. C. de inſt. & ſubſt. nu. 217. Iaſ. latius in l. ſi fundũ. col. ij. ff. ſolut. matr. ubi paulò infrà format duas opin. contra iſtam regulam. l. ſi qui. C. de adul. & hæc uocatur. præſumptio facti. l. non eſt ueriſimile. ff. quod met. cauſ. not. in c. ſcribam præſens præſumptio. Aliquando de præterito ad præſens. Soc. conſ. lvij. nu. 30. lib. iiij.
¶ De tempore ad quantitatem ſeu rem. Corn. li. ii. conſi. cvii. in hac litera h. ſeq. per c. ſcimus. in princ. C. de inoffi. teſta. & l. eius militis. §. militia miſſis. ff. de teſt. mili.
¶ De tertio adiacente ad ſecundum non ualet argumentum quando tertium adiacens eſt priuatiuum: non enim ſequitur, eſt homo mortuus: ergo eſt homo Lancel. in l. de quibus. col. ij. ff. de legib.
¶ De teſtatore ad legẽ uel ſtatutũ. Iaſ. in l. nemo poteſt de leg. j. ij. lect. col. ij. in ii. not. per l. ſi quis legauerit. la. ij. ubi Bart. not. de leg. j. ſed Iaſ. limitat, niſi ſit contra legem. Et quòd arguatur de uno ad aliud quantum ad interpretationem uerborum & mentis. Socin. conſi. xxxj. proſequendo. col. ii. uerſ. ii. probatur per §. diſponat in authen. de nupt. glo. in authen. hoc inter liberos. C. de teſtamen. & conſ. clxx. ſuper eo. circa fin. Iaſ. in l. teſtandi. colum. j. C. de teſtam.
¶ De teſtatore ad iudicem. l. ij. ubi Bal. de diuid. tutel. pulchrè Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. ij. lect. ad fin. ff. de leg. j.
¶ De

¶ De teſtamentis ad leges,& econtrà,& de teſtamentis ad reſcripta.Fulg.conſi.clv.proponitur. col. j. & conſil. clxx. ſuper eo circa fin.
¶ De teſtamento in ſcriptis,ad teſtamétum ſine ſcriptis. Iaſ.in l.fin:col.ij.de teſtam.per l.iubemus,uerſi.quemadmodum.ubi glo.C.de teſtam.
¶ De teſtibus ad arbitros non tenet.Cami.conſi.xvij. Hieronym.col.ij.in princ.per not.in l.diem proferre.§.ſi plures.ff.de arbitr.
¶ De teſte ad inſtruméta.l. in exercẽdis. C. de fide inſtru. cap.cùm Ioannes.extrà eod.Calcan.conſi.xcvij.ſtante dicto.col.iiij.circa.fin.
¶ De teſte corrigente dictum ſuum ad partem corrigentem eius confeſſionem.Socin.conſi.xcvij.num. 14.lib.iiij. per not.in c.præterea. de teſt.cog.
¶ De toto ad partem,& ecõtrà.l.iuriſgentium.§. adeò. ff. de pact.l.quæ de tota.ff. de rei uend. Socin. conſil. lxxxij. num.20.lib.iiij.Decius in c.apoſtolicæ.col.ij.uerſ.ij. Abbas de except. Maraſcotus in repet.c.j.col.xxxvij.de conſtit.lib.vj.Iaſ.per illum tex.latè.in l.qui ſine, ff. de cõdict. ſine cauſa.ubi ampliat etiam in exceptionibus:ité in tempore.& Iaſ.in l.diuortio.§.quod in anno.ij.no. ff. ſol. mat, in.l.ſi cui legetur.iij.not.de leg.j.& limitat Iaſ. non procedere in his quæ aliqua conſideratione ſunt diuidua: itẽ. quando non eſt eadem ratio.iij.in materia ſtricta:ſed Socin.contrà in l.multa teſtamento.§.fin.ff.de condit. & demonſt.iiij.in legatis. v.in falſo. vi. vt non procedat econtrà.licet Alber.aliter. vij. tu limita quando totum & pars diuerſo iure deferuntur.Socin.in conſi.feudali.col.viij.limita reſpectu ualoris:quia minus ualet pars,quam totũ. Fab. in tract. de empt. & uend. chart. xxviij. dicit tamen Alber.quòd hoc argumentum ceſſat, quando non eſt eadem ratio totius & partis.ff.de inoffic.teſt.l. Papin, §. ſed nec impuberis. & de euict.l.exinde. Iaſ.in d. l. qui ſine.in l.ſerui datione.§.cum fundus.col.de leg. j. in l. ſi cui legetur.iij.not.eo.tit,Decius in c.apoſtolicæ.col.ij. de except.
¶ De toto ad totum,& de parte ad partẽ.Fulg. conſi. xxvj, ſtante.col.v.Socin.lib.j.conſi.lxxxvj.in cauſa,col.ij.

¶ De tranſactione ad ſententiam Iaſ.in l. age. ad.fin. C. de tranſactio.per l.non minorem.eod.tit.Cum.conſ.clvj. uiſa ſerie in fin.
¶ De tranſactione ad compromiſſum.Socyn.conſi.ccc.in cauſa.col.vj.circa medium.lib.ij.per l.poſt rem.ff.de tranſact.cum ſim.
¶ De tributis ad decimas.Bart.in l.j.C.de ann.& trib.li.x.
¶ De tutore ad magiſtratum quo ad actionem.l.fin.in fin. ff.de magiſtr.conuen.
¶ De tutore ad prælatum. Decius in cap. reprehenſibilis. iij.col.de appel. per l.non ignotum.vbi glo. C.de admin. tut.Paris de ſyndic.chart. xvij. idem dicens ad principem.
¶ De tutore ad ſyndicum.Decius conſ.ccxcvij.col.j.per l. j.in princ.& in in §.defenſores.ff.de mun.& hon.
¶ A uerborum propria ſignificatione. Dyn. & Alb. per l. nepos Proculo.ff.de uerb.ſignifi.
¶ A uerbis rubricæ & earum ordine. Iaſ. per illum text. in l.j.col.iij.ij.not.ff.ſi cert.pet.
¶ A uerbis narratiuis,uel quæ ponuntur in themate cauſa dubitationis,non licet arguere.gl.in l.j.C.quando non pet.par.ubi Iaſ.qui etiam ponit in l. Barbarius. ff. de off. præt.num.20.in l.ſerui electione.num. 26. in l. cætera. §. item quæritur.num.27.de leg.j.
¶ A ueriſimili.Socin lib.j.conſil.lxxxvj. in cauſa communitatis.col.iiij.uerſ.item arguendo.Barb.lib.j. cõſi. xxxij. ſcribitur.col.j.& conſil xliiij.præclare.col.ij.& lib.ij. conſi.xvj.præclarè colum.ij.Burgos in cap. ad noſtram. colũ. xvj.de emp.& uend.dixi.
¶ A ui rationis.ſuprà ab identitate.
¶ A uicinitate ſcripturarum.l.hæredes palàm.uerſi. ſed ſi notam.ff.de teſtam.ſuprà de proximitate.
¶ A uitio naturali quod excuſat. l. fluminum. §. adijcitur. ff.de dam.infect.
¶ A vi comparatiui,quia præſupponit poſitiuũ.l.ij.ubi Alber.C.de furt.non econtrà.l.certum. ff.ſi cert.pet. Superlatiuum uerò bene quando uni ſoli conuenit.l.vbi autem non apparet.ff.de uerb.oblig.Alber.
¶ A virtute principij.l.j.ff.de orig.iur.

¶ A virtute

¶ A uirtutę medij.l.Neſennius.ubi gl.ff.de neg.geſt.
¶ A uirtute finis.ſuprà à cauſa finali.
¶ A uulgari modo loquendi.Socin.lib.j. conſil. lxxxix. in cauſa agitata.col.iij.poſt medium.Alber. l. cùm de lanionis.§.aſinam molendinariam. de leg.ij.
¶ A vulgari opin.Calcan.conſi.xxiij. CHRISTI. col. iiij. Bal.col.ij. allegat l. librorum. §. quòd tamen Caſſius de leg.iij.l.j.§.in uerbo.circum colentium.ff.de flum.
¶ Ab uſurpatione.l.iniuriarum.§.fi. ff. de iureiur. Cyn. & Alber.
¶ De uaſallo ad libertum.glo.antepenul.in cap. j. de mil. uaſ.qui cont.eſt.
¶ De verbis teſtatoris ad verba iudicis.Iaſ.in repet.§.diui. ij.lect.ad fin.per l.ſi quis legauerit.de leg. j.
¶ De vltima voluntate ad iudicia. ff. de pig. act. l. non eſt mirum.Iaſ.in l.filiusfam.§.diui.ij. lect. in fin. de leg.j. per l.qui teſtamento. §. nec furioſus. vbi Bar. ff. de teſt.Rom. conſ.clxxxvj.in caſu propoſito.col.j.
¶ Dę vltima voluntate ad iudicis ſententiam. Iaſ. in d. §. diui.in fin.Rom.conſi.lxxij.circa primum.in fin.
¶ De ultima voluntate ad ſtatutum.Iaſ.in l. non ſolùm §. morte colum.xxi.ff.de oper.no.nunt.& in l.ita ſtipul.magna.ff.de uerb.oblig.Rom.conſ. cccxcix. ut præſens conſultatio.col.ij.
¶ De vſucapione ad publicianam. Alex.in l. j. §. hæc quæ de ſeruis.in fin.ff.de acquir.poſ.
¶ De vniuerſitate conſiſtente in corporibus diſtantibus, ut eſt grex,ad uniuerſitatem conſtantem ex rebus cohærentibus, ut eſt domus, uel inſula.l.ſi grege. vbi Iaſ. viij. not.ff.de leg.j.
¶ Cæteros modos arguendi prout quiſque inueneerit,poterit quotidie addere ſub hoc ordine,etiã ſi cõprehendatur ſub prædictis dũmodo pẽr diuerſa uerba,quia facilius quis inueniet ubi erit opus:nec cõmittetur propterea ſuperfluitas.Socin.in cap.ſignificantibus.colum.j.de lib. ob.
Decreueram hoc ordine tractare materiam Præſumptionum, includereque illum tractatnm Bar. & quæ Lucas de Penna in tribus lib. Cod.tradidit, cum alijs pluribus

longo ſtudio mihi glomeratis: quia ob ordinem alphabeti facilius inueniri potuiſſent. Sed me retraxit clariſſimus Iuriſconſultus d. Andr. Alciatus Mediolanen. legens ordinariè Auinioni, ingens Iuriſta, & acutiſſimi ingenij, ac mirabilis facundiæ, qui mihi reſcripſit ſe illum ædere per ſeptem libros, & commentari titulum, ff. de verb. ſignific. & primum librum, C. ſtylo eleganti: & Latino & Reſponſorum libros ix. aliaque plura in humanitate, vt hiſtoriæ patriæ vſque ad Carolum Magnum. libros x. Epiſtolarum. lib. iij. Orationum in laudem Iuris Ciuilis. lib. iij. Epigrammatum. lib. iij. in quibus multa à Græco tranſtulit. Ariſtophanis Nubes de Græco in Latinum, ſeruata carminis lege. Huius itaque (vt dixerim) adhuc adoleſcentis tot laudabilia monumenta citò tenebimus ultra Repet. & Paradoxa iam impreſſa. eſt quid mirandum in tam exigua ætate in tot facultatibus ita eminere, feliciter eum Omnipotens, & ad decrepitatem vſque deducat, quo meliora in dies poſteris credere poſſit. Ioannes Neuizanus de Butigleria, Capitaneatus Aſtenſis, & diæceſis Taurinenſis: ciuis Aſtenſis, & incola Taurinenſis.

LIBRI PRIMI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS
LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTA.

1 NVBENDI facultas quibus decenter conueniat.

2 Infirmo nuptiæ ſunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat.

3 Senex vxorem ducens, dicitur potius mortem ducere: quàm vxorem.

4 Senectus æquiparatur morbo.

5 Libido in ſene execrabilis eſt: & ſenex iuueni nubens dicitur feretrum ducere.

6 Senectus tantum apta nuptijs, quantum bruma meſſibus.

7 Coeundi impotentia matrimonium annullat.

8 Conſtitutus in articulo mortis an poſſit matrimonium contrahere.

9 Matrimonij bona tria ſunt: videlicet, fides, proles, & ſacramentum: & vno deficiente, non tenet matrimonium.

10 Matrimonij finis duplex, videlicet prolis procreatio, & fornicationis euitatio.

11 Matrimonium ſola libidinis cauſa contractum an ſit verum.

12 Copula carnalis ante nuptias habita an matrimonium ſubſequens confirmet, ita quòd Papa diſpenſare in eo poſſit.

13 Seni quare nubere non conueniat.

14 Maritus ſcienter ducens vxorem non cognoſcibilem, cogi poteſt eam dimittere, ſi de eius incontinentia conſtet.

15 Deſponſatio ſine ſpe prolis, non dicitur matrimonium, ſed connubium.

16 Copula carnalis an ſit de eſſentia matrimonij: & an ætas aliquid in eo operetur.

17 Henricus Imperator voluit vxorem ſuam in quinquageſimo anno prægnantem publicè parere, ne malè præſumeretur.

18 Aetates hominis ſuas habent mutationes.

19 Maritus & vxor debent eſſe correſpondentis ætatis.

20 Diſſimilem ſui diligere difficile eſt.

21 *Mores hominum ſæpe mutantur.*

22 *Paritas in matrimonio quare ſit attendenda.*

23 *Regina Ioanna decapitari fecit maritum ſuum, quia non erant pares.*

24 *Natura gaudet æqualibus.*

25 *Ruſticum ducere nobilem, aut econtrà, indecens eſt & ineptum.*

26 *Mulier nobilis nubens cum ruſtico & ex eo filios procreans, an ad illos tranſibit matris nobilitas.*

27 *Vxor ſequi dicitur viri ſui conditionem.*

28 *Donatio à ruſtico vxori nobili facta ob ſuæ nobilitatis amiſſionem, an ſit valida & permanens.*

29 *Deſiderare vltra vires fatuum eſt.*

30 *Senibus decet viduitas.*

31 *Nuptiarum iteratio inhoneſta dicitur, nec laudabilis.*

32 *Anima viri defuncti dicitur ex ſecundis nuptijs relictæ contriſtari.*

33 *Soboles prima communiter ex ſecundis nuptijs iacturam patitur.*

34 *Vidua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam.*

35 *Mulier tertio nubens præſumitur lubrica & incontinens.*

36 *Filia excedens xxv. annum poteſt inconſulto patre nubere & ad eam dotandam cogere, etiam ſi nupſerit indigno.*

37 *Verulam reformare difficillimum eſt: iuuenem autem formare facile.*

38 *Virgines quare plus appetere dicuntur coitum, quàm viduæ.*

39 *Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur priuilegium clericale.*

40 *Vidua ſecundo nupta ſemper ſolet primi mariti facta obijcere, licet etiam infeſtiſſimus.*

41 *Mulier vt plurimum diligit illum, qui florem ſuæ virginitatis habuit.*

42 *Vidua grauius peccat ſe proſtituendo, quàm virgo.*

43 *Legatis factis vxori quare adijciatur clauſula, donec caſtè & honeſtè vixerit.*

44 *Exceptio ſtupri competit contra relictam petentem dotis reſtitutionem.*

45 *Mu-*

45 *Mulier peccans cum alio uiro, credens ſuum mortuum, quæ pœna multabitur.*

46 *Pœnæ ſtatutæ contra ſecundo nubentes hodie procedunt contra uiduas luxurioſas.*

47 *Vidua ſecundo nubens habens ex primo viro filios non poteſt ſecundo marito dare in dotem plus quàm vni ex filijs primi matrimonij.*

48 *Mulier vidua nubens intra annum luctus efficitur infamis: ſimiliter & uir eam concupiſcens.*

49 *Mulier hæres inſtituta ſi intra annum luctus nubat, indignam ſe reddit hac inſtitutione, & ea priuari debet.*

50 *Vidua tutrix nubendo ſecundo viro perdit tutelam, niſi defunctus aliter diſpoſuerit.*

51 *Mater tutrix quæ propter ſecundas nuptias amiſit tutelã, an & quo caſu pœnitere poterit vt reaſſumat ipſam tutelam.*

52 *Vidua poteſt impetrare à ſuperiore licentiã nubendi impune.*

53 *Ampliationes & limitationes diuerſæ ad l. ſciant. C. de legi. hæred.*

54 *Nubere intendens, cauere debet à ualde diuite.*

55 *Ducens uxorem pauperem, ponit in domo ſua tempeſtatem.*

56 *Ducens uiduam ob ſuas diuitias, arctiſſimum incidit in laqueum.*

57 *Coitus cum uetula quàm ſit nociuus coeunti.*

58 *Matrimonium inter abſentes contractum an errore diuitiarum uel pulchritudinis uitietur.*

59 *Vir ducens diuitem cauere debet ne ob dotis reſtitutionem filios proprios nudet.*

60 *Res citius in pecuniã, quàm pecunia in rem cõuerti uidetur.*

61 *Luxuria eſt ſubſtantiæ temporalis deſtructiua.*

62 *Mulierum curioſitas poteſt rei domeſticæ iacturam magnã inducere.*

63 *Inuidia incultu vitanda in mulieribus.*

64 *Ditior dicitur is qui prædia ruſtica, quàm qui habet vrbana.*

65 *Superabundantia diuitum & eccleſiarum deberet eſſe fomentum pauperum.*

66 *Gregorius Papa abſcondi fecit & occultari ſtatuas antiquas Romanorum ut extingueret peregrinorum curioſitatem, qui curioſitate potius Romam accedebant, quàm*

ſcere accidens,ſine ſubiecto uel ſubſtantia. Lancel. in d.l. eius qui in prouincia.col.pen.ubi ſubiungit,quòd intellectus abſtrahendo non poteſt intelligere accidens ſine ſubiecto.Dicitur enim qualitas ſeu accidens quotieſcunque augetur ſeu minuitur ipſi rei.Riminal.in l.ſi quidem.col. j.C.de tranſact. & addita enti non facit mutare ens, nec eius naturam. Iaſ.in l.j.col.xi.in l.iij.§.ex cõtrario.v. not.
231 ff.de acquir. poſſ. † Et licet in omnibus humanis actibus duplex tantũ ſit uariatio,ſcilicet ſubſtantiæ & accidẽtiũ, & omnia ex his duabus compoſita conſtet. cum matre. §.quæſiuiſti.de celeb.miſ.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap.col.j. facilius tamen adijcitur qualitas, quàm ſubſtantia.l.legata inutiliter.ff. de leg.j. Lancel.in l. talis ſcriptura. eod. tit. Et ideò facilius qualitas præſumitur, quàm ſubſtantia.ſecundũ Ange.in l.ſciendum.ff.de uerb. obl.quē refert Claud.in l.ſi certis annis.col.ij.C. de pact. quia forma ſubſtantialis aduenit rei exſtenti in potentia: forma uerò accidentalis aduenit rei exiſtenti in actu. Iaſ. in l.uniuerſa colum.penult.C.de precib.imper.offer.

¶ A regula & exceptione:quia in exceptuatis uitia regulam,in alijs firmat.l.j.ff.de reg.iur.ubi not.l.nam quod liquidè.ff.de pen.leg.

¶ A relatiuis.l.fin.in fi.C.de nupt.Dyn.

¶ A ratione.Socy.lib.ij.conſi.clxv.uiſis.col.xij. ubi ſuprà ab identitate rationis & magis attenditur,quàm dictum. ſecundum Dy.per.l.cùm pater.§.dulciſſimis.de leg.ij.

¶ A ratione ſtatuti.Decius conſil.ccxxvij. in caſu. nu. vij. uide ſuprà cauſa.

¶ A repetitione : quia decies repetita placebunt. l. per hanc.C.de temp.appel.

¶ A ratione coniecturata. Socyn.lib. j. conſil.lix. uiſo elegantiſſimo. col.j.uerſ.circa ſecundam dubitationem. & lib.ij.conſil. clxv. uiſis inueſtituris. columna.xi. uerſic. nono rēſpondet. ubi late de ratione expreſſa & tacita. Corn.lib.ij.conſil.ccxxvij.uidetur prima.per totũ Socyn. lib.iiij.conſil.xxviij.num.ix.& xxxvi.in cauſa.num.viij.

¶ A rubro & nigro.l.i.§ quoniam dies.ff.ſi cer.pet.

¶ A rubrica ſtatuti. Rom.conſil. xxxij. uiſa municipali. col.ij.

col.ij.uerſi.ij.principaliter.Calcan.conſil.lxx. quod dicit. col.v.Decius in rub.de conſtit.

¶ A rubrica tituli.l.Imperator.ff. de in diem addict. gl. in l.fi.in uerb.poſſe.ff.de condict. inde. in c.tibi qui. in gl.ij. de reſcrip lib.vj.in c.j.ubi Gemin. de offic. deleg. lib.vj. Alex.in l.j.col.j.ubi Decius col.iiij.ff.ſi cer.pet.Decius in c.bonæ.de confir.util.uel inutil.Cepol.in urbanis, de pariete ſeu muro.col.ij.Socyn conſil.cclxxxix. col.fi. Iaſ.in l. duo iudices.num.viii.ff.de re iudic.Marian.in c. ſignificantibus.col.j.de lib.oblat.

¶ De ratione reddenda ad diuiſionem inter fratres. Socy. lib.iiij.conſi.xxv.nume.v.

¶ De ratione ad ius, & econtrà. Fortunius in l. Gallus.§. idem credendum.nu.xl.ff.de lib.& poſthu.per.c.erit auté lex.iiij.diſt.

¶ De re ad locum.ff.de iuſtit.& iur.l.penul.Iaſ.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.col.vij.de ope.no.nun.

¶ De re ad perſonã.ff. de iniuſt.teſt.l. ſi quis exhæredato. §.ergo l.ſi quis inquilinos.§. ſi ita legatum.ff. de teſtamen. mil.ſed Iaſ.in l.ſi domus.§.in pecunia.col.fin.de leg.j.viij. not.limitat per illum tex.niſi ſit diuerſa ratio fauoris, uel affectionis.

¶ De re ad tẽpus.l.miles.§.& quia diximus.ff.de teſt. mili. Bald.col.iij. ſed per illum text. Iaſ. contrà in l. ſi fundum, col.ij.ff.de ſolut. mat.ſed prò, facit Fulg. conſil.cxlij. naues.col.iij.circa medium.Ange. conſil.cxxiij.uiſo libello. Corn.lib.ij.conſil.cxvij.in hac litera h.& ſeq.Barbat. lib. ij.conſi.xxj.præclarè.col.iiij.

¶ De rectore Eccleſiæ,uel hoſpitalis ad tutorem. Roma. conſil.ccclxxxix.paucis agam.per l.omnia. C.de epiſco. & cleric.

¶ De relatione, ſeu comparatione unius ſcripturæ ad aliam, iudicandum non eſt ſecũdum ſcripturam, ad quã ſcriptura aliqua refertur, ſed ſecunda illam quæ ad aliam refertur.ff.de hære.inſti.l.aſſe.ff.de cond.& demon.l.ſi ita ſcripſero.& ff.de cond.l.inſtitutio.

¶ De reſcripto ad ſtatutum.Iaſ.in l.iuſtitia. col.pen.ff. de iuſt.& iur.Rom.conſil.cccxcix.ut præſens. col.j. Calcan.

conſ

conſil.xvij.col.j.uide ſuprà de priuilegijs ad ſtatuta.

¶ De reſcripto ad ultimas uolũtates. Rom.cõſ.cccLxxxvij. in caſu propoſiti.col.ij.per c.authoritate.de conceſ.præb. lib.vj.

¶ De reſtitutione in integrũ ad oppoſitionẽ non ualet. Decius.in c.ſi duobus.col.fi.de ap. per l.ij. C.ſi unus ex plur.

¶ A ſeparatis non ualet.Fulg.cõſil.v.quidã, col.iij. uerſic. ad quintum.ſuprà ab identitate rationis.Dy.& Alb.

¶ A ſigno uniuerſali.l.ſi is qui cc.§.utrũ.de reb.dub. Bald. in l.conuenticulam.col.iij.C.de epiſc.& cler.dicens,quòd poſito genere cũ ſigno uniuerſali, ponitur quælibet eius ſpecies, niſi probetur excepta. not.in l.omnes.ſine ſenſu uel rel.ſuprà generalitate.

¶ A ſignificatione recti ſermonis.l. ille, aut ille.§. cùm in uerb.ff.de leg.iij.Dy.& Alber.qui limitat ubi apparet de mente.

¶ A ſimili.Dyn Alb.l.ideò.ff.de legib.Bal. col.iiij. Claud. in l.nõ poſſunt.ff.de legib. Decius in c.trãslato. de conſti. co.iij.ſeq.in c.cùm uenerabilis.co.iiij.ſuper gl.j.de excep. Corn.li.ij.conſ.liiij.uidetur.prima litera o. etiã ꝙ non ſit omnimoda ſimilitudo.Iaſ.in l.creditori.ff.de ope. no.nũt. nu.viij.in l.pe.col.j.C.de collat.ſuprà à maiori. ſufficit enim ꝙ ſit ſimilitudo ad effectum quo arguitur. Iaſ.in l.ſtipulationũ.§.ſi is qui duplã nu.iiij.de uer.obli.Et ualet etiã in diſpoſitione diuinæ ſcripturæ.Roch.in c.fi. de conſuet.col.xxj.uerſic.ij.concluſio.& in pœnalibus. ut in col. ij.ubi in antecedenti quomodo procedat in conſuetudine.Et ualet etiam in exceptionibus à regula Decius conſ. clj.col.iiij.& etiam in exorbitantibus, quando agitur de fauore.Iaſ.in l.ſi ex toto.col.ii.de leg. j.

¶ A ſituatione rub.Barb.li.iij.conſ.iiij. illud in medium: col.j.Iaſ.per illum tex.in l.j.col.iii.ii.not.ff.ſi cer.pet.

¶ A ſolitis. Signor.conſil.xcv. in nomine Domini col.iiii. circa princ.cum conſi.cxlvii.domina Conteſia.in fi.col.ii. xxxj.teſtator.poſt medium.col.ij.clxiij.uiſa copia.poſt medium.col.penult. Ang. conſ.ccvij. uiſa col.ij. Socyn. lib.j. conſ.xciiii.præſtantiſſimi.in fi.col.ii.& lib.iiii.cõſ.liii.uiſo inſtrumento. nu.viij.Corn.lib.ii.conſ.cv.pro parte. litera

K.&

K.& ccxxv. aliis conſului. litera c.Burgos in c. ad noſtrã. col.iiij.de empt.& uend.ubi ampliat etiam in probationibus.
¶ † A ſubiecta materia. quia ſecundum eam uerba debẽt intelligi.l.ſi uno.ff.loc.Bal.col.iij.Hippol.in rub.C.de probat.col.iiij.& v.latè Nata.in repe.cle.ſępe.col.iii.& lxiiii. Pa.in c.inſinuante. col.ff.qui cler.uel uouen. in l. ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de uerb.obliga.in ultima apoſtilla. 232
¶ A ſubrogatione,quia ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.l.eum.§.qui iniuriarũ, ubi Iaſ.col.ij.ff. ſi quis caut.Alber.col.v.
¶ A ſufficienti partium enumeratione.Dyn.Signor. conſ. xc. Ambr.col.iii.& cxix.q.talis.col.pe. poſt mediũ. clxviij. in curia.col.ij.Socy.li.j.cõſil.xxv.d. Franciſc.col.pen.uerſ. ſupereſt nũc cõſi.ſeq.circa prin.& xxxj.proſequendo.col. v.circa princ. eo.lib.Bal.col.iij. dixi inter feudalia Bruni. conſ.xii.col.xxiij.ubi dixi quòd nunquam fallit, dummodo partes bene enumerẽtur Iaſ.in l. patre furioſo . prima not.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iur.per illum tex.
¶ A ſubaudito intellectu.ff.de fideic.lib.l.fin.
¶ A ſimplici prolatione:quia ſimpliciter prolatum, intelligitur in ſua rudi & priori forma.& ſic dicitur per prius. ff.de legat.iij.l.quæſitum.§.illud.Item in ſuo potiori ſignificato l.fi.C.de his qui uen.ęta.impet.l.quintus.ff.de aur. & arg.leg.Itẽ refert in re ſecundum iuris diſpoſitionem. l.tam prior.§.pro magiſtratu.ff.de adm.rer. ad ciuit. pert. Alber.col.vj.in fin.
¶ De ſententia ad teſtamentum . Old. conſ.xix. per l.hac conſultiſſima.§.at cum humana.C.qui teſta.fac.poſſ.
¶ De ſententia ad pręſcriptionem,& econtrà.cap.j.de lit. conteſt.lib.vj.
¶ De ſententia ad concluſionem in cauſa.Hippol. in l.j.§. ſi quis ultrò.col.vj.de quæſtio.per not. in c.cum dilectus. de fid.inſtr.
¶ De ſententia legis ad ſententiam iudicis, non ualet ſemper. Monfer.in cap.ij.§.ſtatuto.col.iij.in iij.not. per illum tex.de conſtit.lib.vj.

¶ De

¶ De ſententia ad probationem. Nata in clem. ſæpe.§.j. col.vj.per l.lege Iunia Petronia,ff.de manumiſ.
¶ De ſententia ad ſtatuti poteſtatem. Signor. conſil. lvj. ſtatuto ciuitatis,col.ij.uerſ.vj.Rom.conſ.cccxcix. ut præſens conſultatio.ij.col.per l.j.C.ſi plur.una ſent.l. Neſennius,§.fin.ff.de rei uend.
¶ De ſeruo ad monachum Ang. conſil.cxxxiij. ſuper primo,col.j.per auth,ingreſſi,C.de ſacroſanct.Eccl. iuncta l. qui in aliena,§.interdum,ff.de acquir.hæred.Iaſ.in l.ſi interpoſitas,co.fi.C.de tranſact.in l.cum fundus,§.ſeruum, ff.ſi cer.pet.col.fi.ubi dicit hoc,quo ad contractus.
¶ De ſimilibus ad ſimilia,ſuprà à ſimili.Barb.lib.iiij.conſil.l.col.v.Corn.lib.ij.conſil.c. in cauſa uertente, litera g.
¶ De ſimplicibus ad miſta non ualet negatiuè.Salyc.in re pet.l.ſi moram,ff.ſol.matr.col.xiij.in ix.concluſ.
¶ De ſtatuto ad conſuetudinem.Socy.conſi.lxvj. not. iiij. lib.iij.per l.quibus,cum l.ſeq.ff.de leg.
¶ De ſtatuto ad ultimam uoluntatem.Rom.conſil.lxv.viſo themate,col.fi.& cccxcix.ut pręſens conſultatio,col.ii, allegat Bart.in l.j.de reg.Cat.dicere, quòd potius æquiparatur ad ultimas uoluntates,quàm ad contractus.
¶ De ſtatuto iurato ad teſtamentum iuratum. Fulg. conſ. ccx.pro euidentia,col.iij.in princ.allegat Io.And.in c. dilecto,de præben.
¶ De ſolutione ad promiſſionē. Iaſ.in l. quæ extrinſecus, iij.not.ff.de uerb.oblig.per l.eum qui ita, §.penulti.ff.de uerb.obli.
¶ De ſtipulatione ad legatum. Iaſ.in l.eum qui ita. §. qui ita.col.iiij.ff.de uerb.oblig.per l. quæ delegato, ff.de le.j. Lancel.in l.cum ſeruus, §.fructus.v.not. de leg.j. differentias inter vnum & alium ponit Iaſ.in l.inter ſtipulante, §. ſacram.ff.eo.& d.§.qui ita aliter declarat.
¶ De ſtipulatione extraiudiciali ad iudicialem. Iaſ. in l. inſulam.nu 3.de uerb.obli.in iij.not.per illum tex. niſi daretur ſpecifica ratio diuerſitatis.
¶ De ſubſtitutione directa ad fideicommiſſariam, non ualet.l.iubemus. C.de teſtam. iuncta l. cum proponeretur. de l.g ij.Paul.in l.pen.col.j.de impub.Socin.lib.iiij.conſ. li.num.

li.num.43.

¶ De ſubſtitutione pupillari ad exemplariam. Iaſ. per illũ tex.in l.ex facto.v.not.ff.de vulg.& pup.

¶ De ſubſtitutione cõpendioſa ac reciprocá,nõ ualet. Galiaura in repet.l.Cẽturio.col.xvj.nu.257. de vulg. & pup.

¶ A tanquam procedit, quando lex diſponit ſub nomine qualitatis.Signor.conſi.lxix.in q.in medio.col.ij. & cj.factum. col.iij.circa fin. & cc.teſtator. in medio. col.iiij.& cxxxvij filiusfam.col.j.

¶ A toleratione incõuenientis ꝓcedit,ſuppoſito uno extremo incõuenienti, in quo fundetur eſſe rei, ſed ex quo duobus incõuenientibus nunquã fiet aliquod cõueniens: quia nullum extremorum eſt habile.l.j.C.de dot.promiſ.

¶ A toto generali,uel toto uniuerſali.Dyn.ff.de arb.l. diẽ. §.ſi plures. † quia totum infert quamlibet ſui partem de 233
neceſſitate.ff.de excuſ.tut.l.ſi quis cum totum. Bald.col. ij.& infert totũ generale quamlibet ſui ſpeciem, niſi probetur excepta.l.Lucius.ff.de fund.inſt.Negatiuè tamẽ nõ ualet licet affirmatiuè ſic:ut,eſt domus:ergo paries.A toto autem uniuerſa eſt totum,non econtrà, quia ualet affirmatiuè,non autem negatiuè.ut non eſt animal. ergo non eſt homo.Lancel.in l.j.ff.de uſuf.leg.

¶ A toto integrali.l.rerum miſtura.ff.de uſucap.Dyn.quomodò intelligatur,Bart.in l.qui uſumfructum col.fi.ff.de uerb.obli.

¶ De tẽpore ad locum.ff.ſi cer.pet.l.uinum.ubi Iaſ.j. not. arguit de tempore ſacro ad locum ſacrum. qui idem ponit.in l.plerique.col.iij.in x.limitatione, ff. de in ius uocand.in l.& ſi inutiliter.in fi.C.de fideicom. in l.ſed excipiuntur. col.fin. ff.de ferijs. facit l.fi. ff.de tritic. Signor. conſ.lxxiij.quæſtio talis.in princip.& lxxxvj. quæſtio præ ſupponitur.col.ij.& clxiij.factum ſic.colum.j.Fulg.conſi. cxlix.ſuper inquiſitione colum.iij. in princip. Socin. conſ. xxvj.nu.3.litera z.

¶ De tempore ad perſonas, Barto.in l.Centurio. colum. viij.ff.de vulg.& pupilla.Iaſ.in d.l.uinum. Bald.in l. conuenticulam. colum.iij.Soc.l.j.conſil xcij. circa primum. in princ.colum.vij.per l.qui plures.ff.de uulg.& pupil.

¶ De

¶ De tempore ad modum. Iaſ. in l. ut uim. col. ij. ff. de iuſt. & iur. per l. miles ita. §. j. ff. de teſtam. mil.

¶ De tempore pacis ad tempus guerræ. Iaſ. in l. fin. C. de teſt. alleg. Bart. in l. naturaliter col. pen. ff. de uſuca. eſt enim tunc bellum inter Deum & homines. uide Iaſ. in l. ſi ex toto. col. ij. de leg. j.

¶ De tẽpore ad tẽpus. ff. de re milit. l. nõ omnis. §. à Barbaris. & l. nõ eſt neceſſe. ff. de probat. & lex perſona. C. eod.

¶ De tempore præterito ad tempus futurum. l. Celſus. ff. de ſenator. cap. ſemel. de reg. iur. lib. vj. ubi Dyn & alij aliquando de futuro ad præteritum.

¶ De tempore ad rem. l. miles ita in prin. ff. de teſtam. mil. quam allegat Iaſ. in l. ex toto. §. fi. col. antepen. ff. de leg. j. intellige quando termini ſunt pares. Herar. in repet. l. ſi pater. C. de inſt. & ſubſt. nu. 217. Iaſ. latius in l. ſi fundũ. col. ij. ff. ſolut. matr. ubi paulò infrà format duas opin. contra iſtam regulam. l. ſi qui. C. de adul. & hæc uocatur. præſumptio facti. l. non eſt ueriſimile. ff. quod met. cauſ. not. in c. ſcribam præſens præſumptio. Aliquando de præterito ad præſens. Soc. conſ. lvij. nu. 30. lib. iiij.

¶ De tempore ad quantitatem ſeu rem. Corn. li. ii. conſi. cvii. in hac litera h. ſeq. per c. ſcimus. in princ. C. de inoffi. teſta. & l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſt. mili.

¶ De tertio adiacente ad ſecundum non ualet argumentum quando tertium adiacens eſt priuatiuum: non enim ſequitur, eſt homo mortuus: ergo eſt homo Lancel. in l. de quibus. col. ij. ff. de legib.

¶ De teſtatore ad legẽ uel ſtatutũ. Iaſ. in l. nemo poteſt de leg. j. ij. lect. col. ij. in ii. not. per l. ſi quis legauerit. la. ij. ubi Bart. not. de leg. j. ſed Iaſ. limitat, niſi ſit contra legem. Et quòd arguatur de uno ad aliud quantum ad interpretationem uerborum & mentis. Socin. conſi. xxxj. proſequendo. col. ii. uerſ. ii. probatur per §. diſponat in authen. de nupt. glo. in authen. hoc inter liberos. C. de teſtamen. & conſ. clxx. ſuper eo. circa fin. Iaſ. in l. teſtandi. colum. j. C. de teſtam.

¶ De teſtatore ad iudicem. l. ij. ubi Bal. de diuid. tutel. pulchrè Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. ij. lect. ad fin. ff. de leg. j.

¶ De

¶ De teſtamentis ad leges,& econtrà,&de teſtamentis ad reſcripta.Fulg.conſi.clv.proponitur. col. j. & conſil. clxx. ſuper eo circa fin.
¶ De teſtamento in ſcriptis,ad teſtamẽtum ſine ſcriptis. Iaſ.in l.fin:col.ij.de teſtam.per l.iubemus,uerſi.quemadmodum.ubi glo.C.de teſtam.
¶ De teſtibus ad arbitros non tenet.Cami.conſi.xvij. Hieronym.col.ij.in princ.per not.in l.diem proferre.§.ſi plures.ff. de arbitr.
¶ De teſte ad inſtrumẽta.l. in exercẽdis. C. de fide inſtru. cap.cùm Ioannes.extrà eod.Calcan.conſi.xcvij.ſtante dicto.col.iiij.circa.fin.
¶ De teſte corrigente dictum ſuum ad partem corrigentem eius confeſſionem.Socin.conſi.xcvij.num.14.lib.iiij. per not.in c.præterea. de teſt.cog.
¶ De toto ad partem,& ecõtrà.l.iuriſgentium.§. adeò. ff. de pact.l.quæ de tota.ff. de rei uend. Socin. conſil. lxxxij. num.20.lib.iiij.Decius in c.apoſtolicæ.col.ij.uerſ.ij. Abbas de except. Maraſcotus in repet.c.j.col.xxxvij.de conſtit.lib.vj.Iaſ.per illum tex.latè.in l.qui ſine, ff. de cõdict. ſine cauſa.ubi ampliat etiam in exceptionibus:itẽ in tempore.& Iaſ.in l.diuortio.§.quod in anno.ij.no. ff. ſol. mat. in.l.ſi cui legetur.iij.not.de leg.j.& limitat Iaſ. non procedere in his quæ aliqua conſideratione ſunt diuidua : itẽ. quando non eſt eadem ratio.iij.in materia ſtricta:ſed Socin.contrà in l.multa teſtamento.§.fin.ff.de condit. & demonſt.iiij.in legatis. v.in falſo. vi. vt non procedat econtrà.licet Alber.aliter. vij. tu limita quando totum & pars diuerſo iure deferuntur.Socin.in conſi.feudali.col.viij.limita reſpectu ualoris:quia minus ualet pars,quam totũ. Fab. in tract. de empt. & uend. chart. xxviij. dicit tamen Alber.quòd hoc argumentum ceſſat, quando non eſt eadem ratio totius & partis.ff.de inoffic.teſt.l. Papin. §. ſed nec impuberis. & de euict.l.exinde. Iaſ.in d. l. qui ſine.in l.ſerui datione.§.cum fundus.col.de leg. j. in l. ſi cui legetur.iij.not.eo.tit,Decius in c.apoſtolicæ.col.ij. de except.
¶ De toto ad totum,& de parte ad partẽ.Fulg. conſi. xxvj. ſtante.col.v.Socin.lib.j.conſi.lxxxvj.in cauſa,col.ij.

¶ De tranſactione ad ſententiam Iaſ.in l. age. ad.fin. C. de tranſactio.per l.non minorem.eod.tit.Cum.conſ.clvj. uiſa ſerie in fin.
¶ De tranſactione ad compromiſſum.Socyn.conſi. ccc.in cauſa.col.vj.circa medium.lib.ij.per l.poſt rem.ff.de tran ſact.cum ſim.
¶ De tributis ad decimas.Bart.in l.j.C.de ann.& trib.li.x.
¶ De tutore ad magiſtratum quo ad actionem.l.fin.in fin. ff.de magiſtr.conuen.
¶ De tutore ad prælatum. Decius in cap. reprehenſibilis. iij.col.de appel. per l.non ignotum.vbi glo. C.de admin. tut.Paris de ſyndic.chart. xvij. idem dicens ad principem.
¶ De tutore ad ſyndicum.Decius conſ.ccxcvij.col.j.per l. j.in princ.& in in §.defenſores.ff.de mun.& hon.
¶ A uerborum propria ſignificatione. Dyn. & Alb. per l. nepos Proculo.ff.de uerb.ſignifi.
¶ A uerbis rubricæ & earum ordine. Iaſ. per illum text. in l.j.col.iij.ij.not.ff.ſi cert.pet.
¶ A uerbis narratiuis,uel quæ ponuntur in themate cauſa dubitationis,non licet arguere.gl.in l.j.C.quando non pet.par.ubi Iaſ.qui etiam ponit in l. Barbarius. ff. de off. præt.num.20.in l.ſerui electione.num. 26. in l. cætera. §. item quæritur.num.27.de leg.j.
¶ A uериſimili.Socin lib.j.conſil.lxxxvj. in cauſa communitatis.col.iiij.uerſ.item arguendo.Barb.lib.j. cõſi. xxxij. ſcribitur.col.j.& conſil xliiij.præclare.col.ij.& lib.ij. con ſi.xvj.præclarè colum.ij.Burgos in cap. ad noſtram. colũ. xvj.de emp.& uend.dixi.
¶ A ui rationis.ſuprà ab identitate.
¶ A uicinitate ſcripturarum.l.hæredes palàm.uerſi. ſed ſi notam.ff.de teſtam.ſuprà de proximitate.
¶ A uitio naturali quod excuſat. l. fluminum. §. adijcitur. ff.de dam.infect.
¶ A yi comparatiui,quia præſupponit poſitiuũ.l.ij.ubi Alber.C.de furt.non econtrà.l.certum. ff.ſi cert.pet. Superlatiuum uerò bene quando uni ſoli conuenit.l.vbi autem non apparet.ff.de uerb.oblig.Alber.
¶ A virtute principij.l.j.ff.de orig.iur.

¶ A virtute

¶ A uirtute medij.l.Neſennius.ubi gl.ff.de neg.geſt.

¶ A uirtute finis.ſuprà à cauſa finali.

¶ A uulgari modo loquendi.Socin.lib.j. conſil. lxxxix. in cauſa agitata.col.iij.poſt medium.Alber. l. cùm de lanionis.§.aſinam molendinariam. de leg.ij.

¶ A vulgari opin.Calcan.conſi.xxiij. CHRISTI. col. iiij. Bal.col.ij. allegat l. librorum. §. quòd tamen Caſſius de leg.iij.l.j.§.in uerbo.circum colentium.ff.de flum.

¶ Ab uſurpatione.l.iniuriarum.§.fi. ff. de iureiur. Cyn. & Alber.

¶ De uaſſallo ad libertum.glo.antepenul.in cap. j. de mil. uaſ.qui cont.eſt.

¶ De verbis teſtatoris ad verba iudicis.Iaſ.in repet.§.diui. ij.lect.ad fin.per l.ſi quis legauerit.de leg. j.

¶ De vltima voluntate ad iudicia. ff. de pig. act. l. non eſt mirum.Iaſ.in l.filiusfam.§.diui.ij. lect. in fin. de leg.j. per l.qui teſtamento. §. nec furioſus. vbi Bar. ff. de teſt.Rom. conſ.clxxxvj.in caſu propoſito.col.j.

¶ De vltima voluntate ad iudicis ſententiam. Iaſ. in d. §. diui.in fin.Rom.conſi.lxxij.circa primum.in fin.

¶ De ultima voluntate ad ſtatutum.Iaſ.in l. non ſolùm §. morte colum.xxi.ff.de oper.no.nunt.& in l.ita ſtipul.magna.ff.de uerb.oblig.Rom.conſ. cccxcix. ut præſens conſultatio.col.ij.

¶ De vſucapione ad publicianam. Alex.in l. j. §. hæc quæ de ſeruis.in fin.ff.de acquir.poſ.

¶ De vniuerſitate conſiſtente in corporibus diſtantibus, ut eſt grex,ad uniuerſitatem conſtantem ex rebus cohærentibus, ut eſt domus, uel inſula.l.ſi grege. vbi Iaſ. viij. not.ff.de leg.j.

¶ Cæteros modos arguendi prout quiſque inuenerit,poterit quotidie addere ſub hoc ordine,etiã ſi cõprehendatur ſub prædictis dũmodo per diuerſa uerba,quia facilius quis inueniet ubi erit opus:nec cõmittetur propterea ſuperfluitas.Socin.in cap.ſignificantibus.colum.j.de lib. ob. Decreueram hoc ordine tractare materiam Præſumptionum, includereque illum tractatnm Bar. & quæ Lucas de Penna in tribus lib. Cod.tradidit, cum alijs pluribus

K 2 longe

longo ſtudio mihi glomeratis: quia ob ordinem alphabeti facilius inueniri potuiſſent. Sed me retraxit clariſſimus Iuriſconſultus d. Andr. Alciatus Mediolanen. legens ordinariè Auinioni, ingens Iuriſta, & acutiſſimi ingenij, ac mirabilis facundiæ, qui mihi reſcripſit ſe illum ædere per ſeptem libros, & commentari titulum, ff. de verb. ſignific. & primum librum, C. ſtylo eleganti: & Latino & Reſponſorum libros ix. aliaque plura in humanitate, vt hiſtoriæ patriæ vſque ad Carolum Magnum. libros x. Epiſtolarum. lib. iij. Orationum in laudem Iuris Ciuilis lib. iij. Epigrammatum. lib. iij. in quibus multa à Græco tranſtulit. Ariſtophanis Nubes de Græco in Latinum, ſeruata carminis lege. Huius itaque (vt dixerim) adhuc adoleſcentis tot laudabilia monumenta citò tenebimus ultra Repet. & Paradoxa iam impreſſa. eſt quid mirandum in tam exigua ætate in tot facultatibus ita eminere, feliciter eum Omnipotens, & ad decrepitatem vſque deducat, quo meliora in dies poſteris credere poſſit. Ioannes Neuizanus de Butigleria, Capitaneatus Aſtenſis, & diæceſis Taurinenſis: ciuis Aſtenſis, & incola Taurinenſis.

LIBRI PRIMI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS
LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTA.

1 *NVBENDI facultas quibus decenter conueniat.*
2 *Infirmo nuptiæ ſunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat.*
3 *Senex vxorem ducens, dicitur potius mortem ducere: quàm vxorem.*
4 *Senectus æquiparatur morbo.*
5 *Libido in ſene execrabilis eſt: & ſenex iuueni nubens dicitur feretrum ducere.*
6 *Senectus tantum apta nuptijs, quantum bruma meſſibus.*
7 *Coeundi impotentia matrimonium annullat.*
8 *Conſtitutus in articulo mortis an poſſit matrimonium contrahere.*
9 *Matrimonij bona tria ſunt: videlicet, fides, proles, & ſacramentum: & vno deficiente, non tenet matrimonium.*
10 *Matrimonij finis duplex, videlicet prolis procreatio, & fornicationis euitatio.*
11 *Matrimonium ſola libidinis cauſa contractum an ſit verum.*
12 *Copula carnalis ante nuptias habita an matrimonium ſubſequens confirmet, ita quòd Papa diſpenſare in eo poſſit.*
13 *Seni quare nubere non conueniat.*
14 *Maritus ſcienter ducens vxorem non cognoſcibilem, cogi poteſt eam dimittere, ſi de eius incontinentia conſtet.*
15 *Deſponſatio ſine ſpe prolis, non dicitur matrimonium, ſed connubium.*
16 *Copula carnalis an ſit de eſſentia matrimonij: & an ætas aliquid in eo operetur.*
17 *Henricus Imperator voluit vxorem ſuam in quinquageſimo anno prægnantem publicè parere, ne malè præſumeretur.*
18 *Aetates hominis ſuas habere mutationes.*
19 *Maritus & vxor debent eſſe correſpondentis ætatis.*
20 *Diſſimilem ſui diligere difficile eſt.*

45 *Mulier peccans cum alio uiro, credens ſuum mortuum, quæ pœna multabitur.*
46 *Pœnæ ſtatutæ contra ſecundo nubentes hodie procedunt contra uiduas luxurioſas.*
47 *Vidua ſecundo nubens habens ex primo viro filios non poteſt ſecundo marito dare in dotem plus quàm vni ex filijs primi matrimonij.*
48 *Mulier vidua nubens intra annum luctus efficitur infamis: ſimiliter & uir eam concupiſcens.*
49 *Mulier hæres inſtituta ſi intra annum luctus nubat, indignam ſe reddit hac inſtitutione, & ea priuari debet.*
50 *Vidua tutrix nubendo ſecundo viro perdit tutelam, niſi defunctus aliter diſpoſuerit.*
51 *Mater tutrix quæ propter ſecundas nuptias amiſit tutelã, an & quo caſu pœnitere poterit vt reaſſumat ipſam tutelam.*
52 *Vidua poteſt impetrare à ſuperiore licentiã nubendi impune.*
53 *Ampliationes & limitationes diuerſæ ad l. ſciant. C. de legi. hæred.*
54 *Nubere intendens, cauere debet à ualde diuite.*
55 *Ducens uxorem pauperem, ponit in domo ſua tempeſtatem.*
56 *Ducens uiduam ob ſuas diuitias, arctiſſimum incidit in laqueum.*
57 *Coitus cum uetula quàm ſit nociuus coeunti.*
58 *Matrimonium inter abſentes contractum an errore diuitiarum uel pulchritudinis uitietur.*
59 *Vir ducens diuitem cauere debet ne ob dotis reſtitutionem filios proprios nudet.*
60 *Res citius in pecuniã, quàm pecunia in rem cõuerti uidetur.*
61 *Luxuria eſt ſubſtantiæ temporalis deſtructiua.*
62 *Mulierum curioſitas poteſt rei domeſticæ iacturam magnã inducere.*
63 *Inuidia in cultu vitanda in mulieribus.*
64 *Ditior dicitur is qui prædia ruſtica, quàm qui habet vrbana.*
65 *Superabundantia diuitum & eccleſiarum deberet eſſe fomentum pauperum.*
66 *Gregorius Papa abſcondi fecit & occultari ſtatuas antiquas Romanorum ut extingueret peregrinorum curioſitatem, qui curioſitate potius Romam accedebant, quàm*

moti religione.
67 *Eccleſia poteſt multis de cauſis uitiari, tam erga Deum quàm homines.*
68 *Emere fundum dotalem de pecunijs dotalibus, ad quid ſit utile.*
69 *Vxor adultera multas vt ſuas curioſitates & uoluptates impleat cautelas adinuenit.*
70 *Fundus datus æſtimatus in dotem intelligitur datus cum omnibus ſuis oneribus.*
71 *Mulier dans dotem bipertitam, videlicet centum in pecunia, & centum in ueſtibus, an illa eadem marito defuncto recipiet.*
72 *Animalia in dotem conſignata qualiter ſint in dotis reſtitutionem æſtimanda.*
73 *Mariti cautè procedant in dotium receptione ne in reſtitutione damnificentur.*
74 *Mariti caueant ne in receptione dotis promittant reſtituere augmentum ſeu ante factum.*
75 *Statutum quòd lucretur augmentum dotis, intelligendum eſt pro qua dos ſoluta eſt.*
76 *Stante ſtatuto quòd mulier ſuccedat marito in bonis gratia dotis quæſitis, nihilominus debet illa reſeruare filijs primi mariti.*
77 *Marito legante uxori centum ſi uidualiter uixerit, & quinquaginta ſi nubat, non tenetur illa quinquaginta reſeruare filijs primi uiri.*
78 *Pœnæ ſecundo nubentium an hodie ſint in totum ſublatæ.*
79 *Dos quo caſu etiam relictis filijs reuertatur ad patrem.*
80 *Maritus non debet locupletari cum iactura uxoris.*
81 *Aduertentiæ tres pro parentibus filias dotantibus.*
82 *Hæreditas dicitur adeuntis à tempore aditionis.*
83 *Stante ſocietate an fili ſocij dotabitur ex bonis communibus.*
84 *Frater dotans filiam de bonis patris patre mortuo, alter frater ei computabit in partem ſuam.*
85 *Vir quare timere debeat accipere mulierem formoſam.*
86 *Turpes uxores macellariorum tabulis aſſimilantur.*
87 *Fucamenta quo caſu ſint licita.*
88 *Mulieres quare fucamentis uti prohibentur.*
89 *Opienſes*

89 *Opienſes uolunt mulieres nudas uidere antequam eas deſponſent.*
90 *Simulatum non ſolet eſſe diuturnum.*
91 *Pulchritudo ſemper eſt in magnitudine corporis, formoſitas in magnitudine & paruitate.*
92 *Imaginatio in coitu prolis ſimilitudinem, aut diſſimilitudinem cauſat.*
93 *Mulieris pulchritudo in quibus conſiſtat.*
94 *Picturas curioſè inſpicere uitioſum eſt.*
95 *Mulierum genus communiter auariſſimum.*
96 *Pecunia fideiuſſor eſt futuræ neceſſitatis.*
97 *Liberalitas non dicitur eſſe in homine neceſſitatem patiente.*
98 *Viciſſitudo rerum iucunda eſt, & nouitas commendationem habet.*
99 *Forma mediocris communiter placet.*
100 *Animalia multùm coeuntia breuioris uitæ ſunt.*
101 *Mulierem doctam ducere periculoſum eſt.*
102 *Vir debet præcauere ſi nubere intendit mulieri alienæ.*
103 *Veritatem in totum tacere quandoque expedientius eſt, quàm imperfectè dicere.*
104 *Vir diues, ſanus, carens ſobole propria & fraterna, non prohibetur cuicunque uoluerit mulieri nubere.*
105 *Vxor cuius qualitatis debet uirum exigere.*
106 *Fœmina cur citius apta ſit nubere, quàm maſculus.*
107 *Matrimonium non debet claudicare.*
108 *Adoleſcentia eſt ætas glorioſior.*
109 *Corpora coitu creſcere impediuntur.*
110 *Gula plures occidit quàm gladius.*
111 *Deus poſt diluuium ſtatuit ætatem hominis non excedere tempus centum & uiginti annorum.*
112 *Qualitas coniugum quæ eſſe debeat.*
113 *Nubere vicino melius eſt, quà extraneo.*
114 *Nuptiæ non debent eſſe coactæ nec uiolentæ: tales enim ſolent malum parere exitum.*
115 *Filia præſumitur eſſe ſimilis conditionis cum matre.*
116 *Vir nubere uolens cum filia uirgine conſiderare habet ſi ſit bene educata.*

117 Nubere

117 *Nubere cum affini prohibetur niſi cauſa publice utilitatis,& cum ſummi pontificis diſpenſatione.*

118 *Principio malo inchoata, malum conſueuerunt exitum inducere.*

119 *Matrimonium metu contractum nullum eſt, & à fortiori violentia.*

120 *Matrimonium dolo procuratum an ſit ualidum.*

1 Ampliant † primò ſupraſcriptam eorum cõcluſionem, ſecundum practicam Ferrar. in princ.allegatam, maximè procedere in uiro paupere. Et hoc propter ingentia onera matrimonij maximè in ſobole nutrienda. Somnium Viridarij lib.ij.c.ccxcviij.in fi.facit Aeneas Syluius epiſt. cxxxvij. Petrus.licet epiſt. xlv. ipſe conetur poſt factum conſolari maritum.Et ibi pulchre narrat,qualis uxor ducenda ſit.facit illud Philoſophicum, Si diues es,& ſanus, quandoque potes,ſcilicet uxorem ducere. & Amadeus in dialogo de Amicitia, char. xxxiij. quòd nummus uincit,regnat,& præcipit, & ab omni malo nos dedit,& nummis omnia parent.Bertach.in tract.de epiſc. in fi.viij.par.lib.iiij.eſt char.lxix.refert de hoc elegiam Propertij.pulchrè Barb.lib.j.conſi.xiii.clementiſſimi.col.j.& in c.ſignificantibus.col.vj.ubi Fel.de offic.deleg.ideo pauper ubique iacet.Nec facilè emergunt,quorũ uirtutibus obſtat Res anguſta domi. Conuenit in propoſito reſponſum Ciceronis de ſotulare. refert Bap. Pius in annotationibus poſterioribus.c.cxvij.Gell.lib.ij.c.xxiij.circa fin.

Pauper.

2 ¶ † Ampliant ſecundò in infirmo.Somnium Viridarij ubi ſuprà proximè,quoniam eo ipſo mortem cum uxore ducunt:nam coitus uitam abreuiat.Auicenna in prima Fen. cum ſim.ut Anteros Fregoſij char.xxviij.& in lib.de lõg. & breuitate uitę.ubi propter hoc dicitur,quòd mulus eſt longioris uitæ,quàm aſinus & ibidem Cõmentator dicit, quòd ideo caſtrati plus uiuunt.Et idem Philoſophus j. de animalibus, quòd gallinæ multum ouantes citò moriuntur.& xviij.ꝙ arbores quę multum fructificant, citò deficcantur:quia cibus eorum tranſit in ſemen. & in libro de regimin. princip. quòd coitus eſt deſtructio corporis, & ab-

Coitus uitam abreuiat.

& abbreuiatio uitæ: & parte x. problem. xlviij. quod maſculus eſt longioris uitæ, quàm fœmina, niſi ſit multũ coitiuus Archiep. Flor. ſtatim allegãdus frater. Lup. in trac. de Veritate contrit. de peccato luxuriæ. chart ij. frater Greg. Britãnicus. in Sermonib. funebrib. vulgarizãdis, additis primæ impreſſuræ. Serm. xi. incip. Quanquã uiri docti. Papa Pius ad Turcũ. epiſt. vij. char. xix. Stephanus Canuti in tract. de regimine caſtitatis. Huayner. in Practica in tract. de Peſte. in cap. de coitu. Item & facit coniuges intemperatas. Aegidius. li. ij. parte. j. c. xx. Nec maritus ex infirmitate excuſaretur à reddendo debitum. Angel. in §. impetu. inſtitu. de leg. Aquil. niſi ſic faciendo ſe poneret in periculo uitæ: puta quia eſſet ethicus, uel alio modo debilis, uel infirmus. Præpoſ. in c. ij. de coniug. lepros. Angelica in uerb. lepra. & in uerb. debitum. §. iij. & ſeq. Archiep. Florent. in tract. de matrimonio. cap. xxix.

¶ † Ampliat tertiò ut maximè procedat in ſene, ꝑ rationẽ proximè dictã. quoniã in ultima Comœdia dicit Terẽt. 3
quẽ refert Panor in c. magnæ. de uot. quòd † Senectus per 4
ſeipſam morbus eſt. Eraſmus prouerb. ccccxxxviij. ij. parte. Marian. in c. quoniam frequenter. ut lite non conteſta. col. iiij. ubi Felin. §. j. col. iiij. gl. in Pragmatica. de collat. in uerb. permutationis. eſt char. xcvij. ubi dicitur, ꝙ imò ſenex præſumitur minus uiuere, quàm æger. facit tex. in auth. de quæſto. cum gl. in uer. graues. in l. is qui Bened. de Plũb. & ibi poſtilla ff. de fideicom. lib. in tract. de translat. Concilij Baſilié. col. xxx. uerſ. eſt præterea regulare. Et ſic ſenes dicũtur omnes infirmi. l. ciuitatibus. ubi cum in fine princ. ff. de leg. j. & bis pueri ſenes. Polyd. Prouerb. cv. & Aeneas Syluius epiſt. ccj. pupugerũt. poſt mediũ. ꝓpterea Codrus. ſerm. j. cha. iij. dolebat ſe uocari Barbã: quo nomine ſolẽt adoleſcentes ſenes nuncupare. Et propterea dicebat frater Bernardinus in prima parte Roſarij. ſerm. xxiij. litera p. ubi dicit quòd puella ducta à ſene, poteſt feretrum ſecum deferre pro tumulando maritum. habetur late in libro Septem ſapientum Romanorum, lingua Gallica cõpoſito. char. ſi. Et ſunt frigidiores: † & libido in 5
ſene eſt execrabilior. Pan. & alij in c. in iuuẽtutẽ. de præſumpt.

Senex dicit mortẽ, nõ morem.

ſumpt.& Cicero in j.Offic.poſt mediũ.c.ſenibus. dicit ꝙ luxuria omni ætati turpiſſima,ſenectuti fœdiſſima eſt.Comes Purliliarũ in lib.de educatione liberorũ char.xij. Senum uita. Et adoleſcens luxurioſus peccat: ſenex luxurioſus inſanit ſecundũ Senecam,qué refert Curia Tholoſana.q.cccxlvj.in additione.facit Erasmus in Moria char. vj.& xiiij.Militat in teneris annis Amor hoſpes amœnus: Eſt in canicie ridiculoſa Venus,gl inſtit.de ſucceſ. ſublat. in §.fi.gl.penul.facit Alber.in rubr.de ſenectute. Et dicit
6 Portius inſtit.de nupt.col.iiij.quòd † ſenectus eſt tantum apta nuptijs,quantum bruma meſſibus. Ridiculũ ioci genus eſt ſponſus ſenex. Nauis Stultifera chart.xv. de antiquis fatuis. uide Anto. de Prato in tract.de ſecund.nupt. char.xxxv.col.i.& ij.Petrarcha lib.ult. epiſtol.xx. & quid. char.ij.Et dicit Aeneas Syluius epiſtola, lxxxiij.plura. ꝙ cũ omnibus infideles ſint fœminæ:ſenibus quidẽ infideliſſimæ ſunt.Propterea Fulg.dicebat ſeni amico ſuo. Si capis iuuenculam faciet tibi cornua. ut per eum inl.præcipiunt ædiles.ff.de ædil. edict. Nec te decipiat idẽ Aeneas epiſtola cccxxj.ad Feſceram,dicens,ꝙ ſępius agni præmoriuntur ouibus.Nec Eraſm.iij.par. Prouerb.ccccxc. ſemper ſeni iuuenculam ſubijce:quia loquitur de modica diſtãtia ætatis,quia in ea bene uir debet eſſe ſenior muliere:& ſenum coitus minus aptus eſt ad procreationem ſobolis.ſecundũ Philoſophũ in vij. Polit.Et licet ſenes multos uideamus amantes:amatos autẽ raros. tolle exẽplum ex prouerbo,Maria per Rauẽna. propterea dicebant Salluſt. & Terent. quos refert Luc. de Penna in l.fi.col.fi.C. de primit.lib.xi. Et Guliel.Rouille in tractatu. de reſcriptione Iuſtitiæ.lib.ij.c.xiiij.ꝙ hæc ætas eſt maxime odioſa adoleſcentulis:fortius & non improbabiliter dici poſſet quẽ eſſe adeò ſenẽ ut nõ poſſet contrahere matrimoniũ,quãdo ſcilicet propter antiquitatẽ eſſet deductus ad totalẽ impotẽtiã coeũdi.c.ij.de frigid.& malef. ubi Præp. poſt.d.Ant.de Bur. & dicit ibi Panorm. & ſequitur Socy.

Senes odioſi adoleſcẽtulis.

7 in l.j.iiij.col.ff.ſol.mat.quòd † matrimoniũ non ualet, cũ illo qui generare nõ poteſt:& quòd ita ſe habet cõmunis opin.Fulg.conſil.ccxii.quædã mulier.col.ij. uerſic.in pri-

mo per l.pen.C.de nup.bene facit qđ uoluit Nic.de Vbal. in tract.de ſucceſ.ab inteſt.in j.par.in vj.ſpecie filiorũ. co. vj.ubi in illa q.† an conſtitutus in articulo mortis poſſit 8 cõtrahere matrimoniũ,dicit eſſe conſiderandũ, An in illo momento potuiſſet eſſe aptus ad generãdum.Faciunt plura quæ in eadẽ q.tradit d.Ant. de Roſel.in ſuo tract. legitimationũ.iij.char.ubi dicit,ꝙ † cùm ſint tria bona matrimonij,fides,proles,& ſacramentũ.c.omne itaq; xxvij.Curtius cõſ.lxvj.ſapienter. col iij. Iaſ.in l.j.col.xij.ff. de ſolut. 9 mat.Io.Lup.in rubr.de donat.inter vir.& vxor. chart.xiij. in col.j.Gilbertus poſt ij. Œconomicorum Philoſophi, in quæſtionib.char.vj.deficiẽte uno,& ſic bono prolis, nõ ualet matrimoniũ.Præpoſ.in c.tanta.col.iij.& ſeq.C.qui fil.ſint leg.Et per hoc fundamentũ Portius inſtit. de nup. col.iij.dicit ſenem nõ poſſe nubere.fortius dicẽdum uidetur,ſecundum Præp.in rubr.col.v.& in c.tua nos.j.not.de ſponſ.ꝙ licet in matrimonio ſit duplex finis, ſcilicet prolis procreandæ,& fornicationis euitandæ, ſi tamẽ pars in unum finem tantùm conſentiat, ſcilicet carnalis copulæ, non dicitur matrimoniũ.facit Socy.conſ.lxxviij. circa primum.in col.ij.& iij.uerſic.ij.principali. ubi ſi quis ducat uxorem cauſa libidinis explendæ, non eſt matrimonium. Idem ſi quis bona intentione contraxit ſponſalia de futuro,deinde fornicationis affectu talem ſponſam cognouit, non eſt in ueritate matrimoniũ.Quod ultimum procedere poſſet,in foro conſcientiæ ſecundum Anch.in regula, poſſeſſor.in viij.col.in iiij.opp.Panor.in c.ex literis.el j.de ſpõſ.quẽ refert Pich.in l.actione, char.iiij.C. de tranſact. Alber.in Dictionario.in uerb.matrimonij iiij. Socyn.iij. uolu.in Bonon.cõſil.cxix.circa primũ. dicit etiã Fely.in c. cũm M.Ferrar.col.pen.de cõſtit.quòd licet dicamus ꝙ carnalis copula poſt ſpõſalia illa conuertit in matrimonium: tamen hoc non procedit quando talibus ſponſalibus fuiſſet per partes renuntiatũ, uel ſponſa fornicata eſſet cum alio: quia per talem fornicationẽ ſoluuntur ſponſalia. c. quemadmodum.de iureiuran.ubi Panor. in iiij.not. licet proteſtatio quòd non cognoſcit ſponſam animo contrahẽdi,etiam ſponſa conſentiente,non ualeat ſecundũ Panor.

Affectus fornicationis in copula, nõ pficit ſpõſalia.

Soluuntur ſponſalia.

quem

quem refert Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris. in verb.proteſta.Sed in foro cõſcientiæ ſtatur ueritati,& nõ præſumptioni legis.ut Gulie.de Mõtefer.in cõmẽto Prag. maticæ ſanctionis.ii.parte.eſt chart.xxij. Formarum prouinciale char.xlv.ſecus ergo in foro contentioſo. Afflictus conſtitutione,ſi quis rapere.iiij.col.q.v.Et not. ſupra ſcriptum conſilium Socyn.xxviij.in iij. col. contra unam not.deciſ.Bald.quem refert Claud.in rub.ff.ſol. matr.ubi

12 dicit, † quód ſicut Papa nõ poteſt diſpenſare ſuper matrimonio carnali copula conſummato, pari modo nõ poſſet diſpenſare ſi copula præceſſerit matrimonium, licet non fuerit poſtea ſecuta.Et de copula, an perfectè ſecuta ſit, ſtatur dicto uiri. Zabarel.in cle.j.col.v.de cõſang. & affi. Barb.in tract.de Cardin.ij.par.q.ij. eſt char.xxv. col.ij. ubi dicit,donec probetur contrarium.Et ſi ambo coniuges dicant copulã ſecutã fuiſſe, uel nõ fuiſſe, debet iudex eis relinquere conſcientiam in manibus ſuis. arg.in c.muliere.de iureiur.Anch.conſ.ccx.incip.facit dubium in fi. Panor.in c.conſanguinei.col.ij.de re iud.Luc.de Pẽna. in l.j. col.ij.C.de cõd.in pub.hor.lib.x.Archid.in c. deniq;. iiij. diſt.col.Angelica in uerb. confeſſio. in §.iiij.Bene fateor ꝙ in dubio capietur coniectura, ꝙ cognoſcens ſponſam illam,cognoſcat tanquam uxorẽ,non autem cauſa libidinis explendæ. per regulam l.marito. ff. pro ſocio. Portius inſtit.de nup.col.iij. Eſt bene uerũ, ꝙ de hoc ex quo depẽdeat ab animo fortaſſis ſtaretur iuramẽto ſponſi. gl. ſing.in §.aliæ.inſtit.de act.Hipp.in rub.de probat.colum. xxvij.Curt.Sen.in rep.l.admonendi. col. xxix. Baueria de uirtute iuramenti.priuileg.liij.niſi fortè dicas hoc procedere,niſi iurãs haberet præſumptionem cõtra ſe: intelligendo tamen ut Decius in c.nouit.ultim.col.de iud. Cùm igitur iſti adeò ſenes nõ poſſunt dici habere ſpem prolis, nec eius reſpectu contrahere matrimoniũ: uidetur ꝙ uxorẽ capere nõ poſſint.nõ enim ſufficit eis quòd ſuper ripã Acherõtis uitulus depaſtus ſit, niſi antrum ſubintrauerit. Præpoſ.in c.fraternitatis.in princ.de eo qui cog.conſang. uxori ſuæ. Portius inſtitut.de grad.cog.col.iij.quia uerus coitus nõ fit ſine erectione uirgæ.Ariſt.parte iiii. proble. xxiij.&

Senes nõ habẽt ſpẽ prolis.

Perfectio copulæ.

xxiii.& niſi intret: nec ſufficit emittere ſemen inter crura. Cum.cõſ.xcv.incip.Chriſtophorus nec ſufficit etiã recte ambulare,ſi iter non perficiat.Et ſic habere haſtã rectam ſine effectu.Soc.in l.j.col.iij.ff.ſol.mat.

¶ † Et iſta opi.ꝙ nubere nõ poſſit,cõfirmat̃ & primò, qa 13
ſecundũ.d.Ant.de Roſellis, ubi ſuprà ratio prolis eſt illa *Ratio p-*
quę potiſſimè attenditur in matrimonio,patet,qa dicit̃, *lis princi*
Erunt duo in carne una.Gen.c.ij. Matt.xix.iu c.ad apoſto *paliter at*
licã.de cõuer.cõiug.c.j.ubi Pręp.iij.not.de cõiug. leproſ. *tẽdenda.*
Maria.in rub.de for.com.col.iiij.Socy.conſi.xvij.ſuprà dicta col,pe.uerſi.quantũ uerò attinet. & ccxxvij. præſens. col.ij.uerſ.quibus ſuppoſitum unũ duo ad faciendũ unam carnem.Ergo debet principaliter attendi. Ita quòd etiã ſi aliæ cõcurrerent,nõ ſufficeret. Alber.in rub.C. de ſponſ. col.fi.uerſ.utrũ illa quæ dicitur. & in l.cùm quis. col.iiij. uerſ.circa tertiã.de nat.lib.& in ſuo Dictionario in uerb. matrimonium.x.alleg.xxxii.q.ultim.per totum. & ibi Archid.Gl.in c.poſt tranſlationẽ.in uerſ.ceſſante. de renunt. cum ſim.ut Hipp.in l.ſi quis uiduã.ii.not.ff.de quæſt.Iaſ. in l.in teſtamento.col.xij. uerſ.iij.facit.C. de teſtam. mil.

¶ Secundò confirmatur ex Deciſione Panor. quam refert
Hippol.not.clxv.ſcriptum ubi † ſi maritus ſcienter duxit 14
uxorem non cognoſcibilem,& dubitetur de eius incontinentia,debebit cogi per epiſcopum talem uxorem dimittere,& aliam capere.

¶ Tertiò confirmatur ex deciſione Fely.in c. cum ſit generale.col.viij.uerſi.demum ſcito.de foro competen. ubi
dicit quod † ſi aliqua deſponſatur ſine ſpe prolis, non di- 15
citur matrimonium, ſed connubium: & talis mulier erit concubina.cap.ſolet.xxxii.quæſtio.ij. Et ſi hæc uera eſſent, quomodo ſaluaretur illa principiſſa ſenex uidua, quæ ut expleret libidinem ſine peccato, cùm per ætatem eſſet ſine ſpe prolis, nec reperiret maritum ſuo ſtatui congruentem, clàm matrimonium contraxit cum aliquo iuuene. contrariam opin. tenuit Bald.in c,quemadmodum,ad fin,de iureiuran.Iaſ. in l.ſed eſt quęſitum.j.not.ff.de lib.& poſthum.pro quo uidentur facere quæ dixit idem Iaſ.in d.l.j.colum.xij.ff.ſolu.matr.

vbi

ubi uult quòd etiam decrepitus poſſit contrahere matri-
16 monium. † & dicunt Theologi plura ad propoſitum in il
Senex pt la quæſtione, dum tenent quòd inter Mariam virginem.
nubere. & Ioſeph, fuerit uerum matrimonium. frater Martin. Lu-
therus in ſermone de Matrimonio, circa med. dicés, quòd
Deus coniugibus conceſſit eam delectationem, etiam ſi
illa ſit circa ſpem fructus. præterea, ut inquit Philoſo-
phus vij. Politicorum. Et in lxx. anno poteſt generare. Et
Solyn. de mirab. Mundi. char. iij. cap. iij. enumerat plures
ſenes qui generarunt filios. licet Fulg. conſil. ccxij. quæ-
dã mulier. col. ij. dicat quòd rarò ſexagenarius poſſit ge-
nerare. ſed Surgetus in Enchiridio milit. char. vij. allegat
text. in contrarium in l. ſi pater. §. in arrogationibus. ff. de
adopt. & Ludou. Ferrar. in Aenea muliebri. cap. ij. chart.
Aetas p- viij. dicit, quòd ut plurimum generant uſque ad ſexageſi-
creandi mum, quem ſi exceſſerint, procedunt uſque ad ſeptuageſi
ſob:lē de mum, & aliquando uſque ad ſeptuageſimumquintum. &
ficit. ibi refert quoſdam generaſſe etiam poſt octuageſimum,
Socyn. in iij. uol. conſil. lxv. ſuper propoſita. Idem dicit de
octuagenario. Et dicit Afflictus conſtitutione, poſt mor-
tem col. fi. quòd ipſe procreauit tres filios maſculos poſt
eius annum ſexageſimum. & Guaynerius in practica, de
ęgritudinibus meretri. conſil. xix. dicit quendam nonage
narium genuiſſe filios. licet Laudéſ. in cap. ſicut. §. Titius.
ff. de feud. fu. controuer. iij. colum. Iac. Ardiz. in prima
feudali. char. vi. in rub. ſi in frau. detur. ubi Ioan. Blanchi.
char. vi. in rubr. de illis qui poſſunt rem in feud. dare. col.
iij. in fin. Iacob. inueſt. in uerſ. & cum pacto quòd ipſi ua-
ſalli & eorum hæredes. colum. ij. uerſic. tamen uolo. di-
cant, quòd ſexagenarius non habet amplius ſpem pro-
creandi ſobolem. Claud. ſuper Luc. in princ. charta vij. mu
lier autem benè ceſſat citius à pariendo: nam Philoſo-
phus, ubi ſuprà, ſtatuit tempus ceſſandi à ſobole in quin-
quageſimo anno. l. ſi mulier quinquagenaria. C. de leg.
hęr. quoniam talis rarò uiſa eſt concipere. licet quando-
que euenerit, ſecundum Bald. libro. iij. conſil. lix. uerba.
col. fin. quo caſu partus nihilominus erit legitimus. ſecun
dum Iaſ. in dicta l. ſed eſt quæſitum. colum. prima. licet ad
hoc

probandum requirantur probationes euidentiores.† Et 17
propterea Henricus Imperator uoluit, ꝙ uxor ſua huius ætatem palàm pareret, ad euitandas ſuſpiciones. Archiepiſc. Florent. in iij. parte hiſtoriæ. tit. xix. cap. vj. in princ. Afflict. in procem. conſtitutionum. §. nos itaque. col. ij. eſt char. xviij. Soc. iij. vol. conſi. cxxxvj. uiſum fuit. col. ij. facit Ioan. de Platea in §. penul. ad fin. inſtit. de excuſ. tut. extendebant ſupraſcriptam ampliationem maximè procedere quando iſti ſenes uolunt capere iſtas puellas. per ea quæ dicta ſunt in principio iſtius ampliationis, multum enim aduertere debet ad iſtam diſparitatem ætatis, nam, Quàm malè inæquales ueniunt ad aratra iuuenci, Tam premitur magno coniuge nupta minor. ſecundum Ouid. quem refert Præpoſ. in c. fraternitatis. col. xiij. de frig. & malefic. omnia etenim debent ſuis temporibus conuenire. Panor. in c. j. col. antepe. de prob. Ideò ſi qua uoles aptè nubere, nube pari. Bal. in l. ſi maior. C. de leg. hæred. Hoſt. in Summa, de teſtibus. vij. col. uerſ. his autē deficientibus. Io. Fab. in rubr. inſt. de nupt. latè Io. Lupus in repet. c. per ueſtras. de dona. inter uir. & uxor. eſt in toto opere, char. lxxxj. col. ij. † ætates enim habent ſuas mutationes. hinc 18
dicunt medici, ꝙ de ſeptennio in ſeptenniū mutamus cōplexionē, imò de ſex. ſecundum Calendarium paſtorū lingua Gallica cōpoſitum, in ij. proœ. Huil. Rouille in tract. de reſcr. Iuſtitiæ. lib. ii. c. xiij. ponit de uarietate adoleſcentiæ. Ideò Salomon Prouerb. xxx. dicebat ſe penitus ignorare uiam adoleſcentis, ex quo tot ætates eam ſubſequuntur. gl. in §. his itaque. in uerb. auertit. inſtit. de iuſt. & iur. Roſariū Buſti. ij. parte. ſerm. xxv. litera x. † Si maritus & 19
uxor ſunt corriſpondentis ætatis, quæ placebunt naturaliter uni, pariter alteri, ſi econtrà, ſecus erit. iuuenis uolet ire dormitū, ſenex uoluerit ſtare penes ignem, quoniā in lecto omnino dormire non poſſet. Aphrodiſ. iiij. parte. problem. iij. Itē iuuenes ſunt liberales, & in ſenibus ſemper iuueneſcit Auaritia. Card. in clem. ut profeſſores. de decimis. Aegidius de regim. princip. lib. j. c. ij. col. iij. Item carne che creſce, non puo farche non repete, & can uecchio, non uuol feſtucchio. ergo amor conſeruari non poterit

Diſparitas inter coniuges.

Aetates habent ſuas mutationes.

teriꝫ

terit ubi tanta erit diuerſitas animorũ.c.de nuptis.xxxj.q.
ij.Luc.de Penna in l.quoties.C.de agricol. & man. lib. xj.
Idem uelle,idem nolle, eſt firma amicitia. ſecundũ Salu-
ſtium ante medium Catilinarij.gl.fi.in l.latæ culpæ.ff. de
verb.ſign.& Philoſophus in ix.Ethic.vbi enumerat quin-
que quæ ſunt propria amicitiæ:& quintum dicit,quando
amicus concordat cum amico, in omnibus delectaturus
& contriſtaturus. & inquit Philelphus decade ij.ſatyra
20 tertia.incip.lingua. Diſſimiles † nam nemo ſui dilexerit
vnquã Philoſ.j.Oeconomicæ ꝙ diſſimilitudines morũ in
ter virum & mulierẽ nuſquam ſunt amandæ.diſſimilitu-
do eſt cauſa inimicitiæ.viij.Ethico.Et Cicero poſt mediũ
de Amicitia,diſpares.n.mores, diſparia ſtudia ſequũtur,
quorum diſſimilitudo diſſociat amicitias: vnde ſequitur,
ꝙ non diligit̃ quod de facili contemnitur:quia nullum bo
num niſi voluntarium.Luc.de Penna in l.j. col. xxxvij. C.
de pub.læt. lib xij. Guiliel. de Monteferrato in cõmento
Pragmaticæ ſanctionis.char.xij.gl.in c.cùm locũ.de ſpõſ.
ubi tex.dicit,ꝙ ex inuito matrimonio generant̃ ſcandala,
& malus exitus.dicam infrà in qualitate uolentem. uide
calamitatẽ puellæ nuptæ ſeni, per Bocatiũ in Ameto. ch.
lxij.dũ introducit Agate ſe cõquerẽtẽ.facit Eraſ.ch.xxiij.
prouer cix.& ſeq.æqualis æqualẽ delectat. & char.xxviij.
prouerb.clxvj.Caſeus caſeã ducit.& in uita Io. Mirandu-
læ,char. vij.ſimilitudo nãque amoris eſt cauſa. Amadeus
in dialogo de Amicitia.char.xvij. Aetates enim habẽt di-
uerſos inſtinctus propterea Paulus j.ad Corinth. ca. xiij.
dicit: cùm eram paruulus, loquebar vt paruulus: quan-
do autem factus ſum vir,euacuaui quæ erant paruuli. re-
fert Barb.lib.j.conſi.j.col.xxx.& lib.iiij.cõſi.lxxxviij. cle-
21 mentiſſimi.col.pe.& lxiiij.ſcribit̃.col.iiij.lib.j.facit † Ci-
cero.n. lib.de Amicitia, Mutari etiam mores hominum
ſæpe dicebat,aliàs aduerſis rebus,aliàs ætate ingraueſcẽ-
te.Atq; earum rerũ exemplum ex ſimilitudine capiebat
ineuntis ætatis,ꝙ ſummi puerorũ amatores ſæpe vna cũ
prætexta & toga deponerentur. facit Petr. Suber. in trac.
de vinea Domini.vj.par.c.vi .co.iij.facit But.cõſ. xxxviij:
in q.col.ij.dum dicit:Nunc autẽ maturius ætate operan-
te

te,&c.Contentetur ergo ſenex de honore qui ſibi præſta tur.iuxta not.in l.cùm quid.ff.ſi cer.pet.vbi Iaſ. in utraq; lectura.Cepol.in tract.de imp.milit. delig. & ſe conſolet cũ Cicero.de Senectute. Et Petrarcha de remedio vtriuſque fortunæ.lib.ij.dialo.ccvj.de Senectute.& epiſ. lxxxix. incipit una.nuptias uerò relinquat iunioribus. Et ſi qui adeo delyrent ut puellã capiant,prout euenit ſenibus diuitibus,& puellis pauperibus quas ducũt ſine dote.aduertant mariti ſenes ut dotem cõſtituant : aliàs eis defunctis ſuccederet mulier in quarta,tam ex teſtaméto, quàm ab inteſtato:tam exiſtétibus filijs,quàm non.auth.præterea. C.unde uir & uxor. ubi Pepus ad ſi. exclamat notãdũ pro puellis,vt nõ curent ſibi dotem conſtitui,quoniã per eam perderent quartam partem omnium bonorum mariti.

¶ † Ampliant quartò ut maximè procedat in ducẽte impare. 22 Alex.lib.vj.conſi.ccix.ponderatis.num.7.dicens,cõ- *Imparẽ* ſiderandam paritatem ratione nobilitatis,potentiæ,diui *ducere u-* tiarũ & honoris.per rationes ſupra proxim. alleg. vbi di- *xorem.* ctum fuit de imparitate ætatis.Idem ſi ſit imparitas ratione proſapiæ.patet ex dictis Corij in Chronica de an- 23 no M.ccccxv.vbi † regina Ioanna fecit decapitari maritũ ſuum.& altiora te ne quæſieris. Eccleſ.3. Et ſi non potes quod uelles,uelis quod potes.l.multũ intereſt. C. ſi quis alt.uel ſib.& ſi non potes habere dominam, contenteris de ancilla.Codrus ſerm.iiij.circa ſi.quia & miles frequentius equitat curtaldum,quàm ſonipedem,licet non tantũ 24 ualeat. & Symmachus philoſophus dicebat, † q̃ natura ſemp gaudet æqualibus,& familiare ſibi eſt omne quod ſimile eſt.Et in habentibus ſymbolũ,id eſt, ſimilitudinẽ, facilior eſt tranſitus.l.quod Nerua.ff.depoſ.& Cleobulus 25 philoſophus dicebat,uxorem ex paribus ducere: † quia ſi ruſticus nobilem accipiat,ſemper eum ruſticũ uocitabit, & contemnet : nobiles enim ſemper odiunt ruſticos, & econtrà.Io.de Selua in trac.de beneficio.iij.par.q. vij.col. ij.poſt Bal.in l.per adoptionem.ff.de adopt. & ruſtici debent ire pedeſtres,non equeſtres.gl.in l.idemq́;.§. idẽ Labeo.ff.mand.nec debent portare arma in itinere.§.ſi quis ruſticus.de pac.tenen.& debent comedere panẽ groſſum,

caſeum,cepe & fabas,non panem album,nec pullos.gl. ij. & iij.in ſeruis vrbanis.ff.de leg. iiij.quia debent talia dimittere nobilibus,vt ibi.& in cap.non cogantur.xlj.diſt. Io.de Selua ut ſuprà.gl.ij.in c.epiſcopus.x.q.ij. Barbat. in tract.de Card.q.vj.col. vj. Moder.in tract. de profect. ele. char.lxxxix.Felin.in c.cùm omnes.col. xvi. de conſtit. dixi in meis clauſulis inſtrumẽtorum.in uerbo, litis & extrà. & ruſtici ſunt plerũque ſine pecunijs,quas ſic optare audent. l.domini præditorũ.C.de agric.& cenſ.lib.xj.& ſancta ruſticitas omnia palàm habet.gl.j.§.item Seruiana. in uerb.coloni.inſtit.de act.licet noſtra interſit facultates & paupertatem noſtram non detegi.glo.in l.ij.C.quando & quib.quarta pars deb.lib.x.dicam reſpõdendo ad viiij. an pliationem nobilis etiam nullatenus debet capere ruſticam,ut patet ex prædictis. & Franciſcus Barbarus de re uxoria.cap.iiij. de uxoris ducendæ nobilitate. & Aegid.
26 de regim.princip.lib.ij.parte j.cap.xij. † uolunt nobilem ducendam propter multitudinem affinium, & illa pauca nobilitas aliqualiter tranſit in filios. gloſ. ſuper Regulis Cancel.Iulij.char.iiij.Barb.in c.Raynutius.col.iii.ii. not. de teſtam. Sidonius Apollinaris lib.iiii. epiſt. xxi. incipit, eſt quidem.Purpur.in l.i.num.14.C.de in ius uocan.facit Pau.de Caſt.in l.i.C.de cond.inſert.col.i.dum dicit quòd CHRISTVS fuit de ſtirpe Dauid. licet Bonon. in tract. de nobilitate.iiii.par.num.23.uelit contrà,tamen in col. fin. dicit, quòd ex toto nobilitas materna nonperditur.
27 † licet aliàs dicamus mulierem intantum ſequi cõditionem uiri, quòd ſi ſpuria capit legitimum,fit legitima. De-
28 cius in l.ii.num.8.ff.de reg.iur. † nimirum quia tali caſu iura permittunt maritum donare uxori in recompenſationem perditæ nobilitatis.gl.in l.ſi uoluntate.C.de dot. promiſſ.Iaſ.in l.ſi diuortio.ſol.matri.Præpoſ.in cap.fin.in ſ.ii.col.de donat.inter uir.& uxor. Ioan. Luc. in repet. illius rub.char.iiii.& v.& char.xiii.ubi limitat. & ibi char. ſeq.dicit quòd nihilominus uir nihil capit ex nobilitate uxoris.& ibi pulchrè,an filius capiat à matre aliquid nobilitatis.& char. xxvi.ubi dicit quòd non perdetur talis donatio per tranſitum ad ſecunda uota, quia dicetur potius

tius permutatio,quàm donatio.Cur.Sen.conſ.liiij. ſuper duobus.col.iiij.Et uidi unum ruſticum in teſtamento pro hibere hæredē ne duceret nobilē, ſub pœna priuationis hæreditatis.& in ſimili dicit Old.conſ.xvj. ſe habuiſſe ca ſum ꝙ teſtator dixit ꝙ filia nō nuberet,niſi filijs mercato rū,ſub pœna priuationis hæreditatis.Et ꝙ intelligit prohibita ēt in ſecundis nuptijs:licet ſecus in caſibus permiſſiuis,quia in eis intelligitur ſolùm de primis. refert Fely. in c.ij.col.fi.de treuga & pac.in c.j.col.vij.de ſponſal.Decius in c. nam concupiſcentiam. iij. not. de conſtitut. Iaſ. in l.duobus.§.eum qui.col.fi.ff.de iureiu.& in l. diuortio. §.quòd ſi in anno.col.fin.ſol.matr. in l.Titia. num.15. in l. ſi ſic ſtipulatus not.iiij.ff.de uerb.obl.Et cōcordat Franc. Barbar.de re uxoria. cap.vij.de temporis & aliarū rerum momento ad mutanda conſilia.has duas imparitates valde damnat Io.Fab.in rub.inſtit.de nuptijs.† quis non de- 29
bet deſiderare ultra uires ſuas.Bart. in rep.l. Barbarius.ff. de offic.præt.col.iij.nam quanto gradus altior, tāto periculoſius cadit.Calcan.conſi.xiij.incip.quòd dominus Bertachinus.col.v.cap.pueri.j.q.j.Specu.in titu. de aduocat.§. nunc de exordijs.num.28.propterea Ouidius in triſtibus dicit,Amicitias & tibi iunge pares. omitto quæ dicit Apuleius in Philoſophia. char.penul.nam in lente vnguentum.&, Nihil cum fidibus graculo, & nihil cum amaracino ſui.ut Polydorus Prouerb.xxxvj.& ſequē. & cxlvj. vbi dicit, Pares cum paribus. & ccxcvj. Eraſmus in parte prouerbio.dcxxxiij.æqualem tibi mulierem inquire. Biblia Aurea clxxxiij.de matrimonio rationem ponit. Ariſtot.x.parte.problema.liiij. Aegidius ubi ſuprà. In amicam uerò quanto nobiliorem & digniorem aſſumes, tanto melius pro te.ſecundum Bocatium in Philocolo. lib. iiij.cap.xlvij. cuius amor ſola habilitate loci quandoque poſſidetur.ſecundum Bald.in cap literis. de præſump.referentem illos duos uerſus, Villanam precibus, burgenſem munere quære: Gentilem capiens oportunitate loci. Licet facilior ſit deſcenſus, quàm aſcenſus, ſecundum Virgil.quem refert Iaſ. in l.iij.§. filius autem col.iij.ff. de lib.& poſthum.dicit tamen Cyn.in l.j.C.de mul. quæ ſer.

prop.ſe immiſ.quòd ſuſpirium nil ualet ſine auro, ſed fer rum præponitur auro, quia propter ferreum membrum inſignes etiam mulieres ſeruis, etiam viliſſimus ſe exponunt.& Apoſtolus j.ad Timoth.v.

30 ¶ † Ampliant quinto maxime procedere in capiente uiduam.debemus cũ illis ſuadere uiduitaté. frater Iacobus Magnus in Sophologio Sap.vlt.char.frater Hieronym.de Ferraria in ſuo tract. de vita viduali. Alexan. in l.mulier. §.cum proponeretur. ff. ad Trebel. Io. Mõtaigne in tract. de bigam.q.j.col.xiiij.& q.vj.col.iij.& ſequen. Ange. cõſi.cccxcj.Doctor inſignis. col. pe. Nicol. de Vbal. in tract. de ſucceſ.ab inteſt.ij.parte principali.col.v.S. Hieronym. in iiij.parte Epiſt.lib.vj. epiſt. j. & lxij. totius partis quæ incipit,uetus ſcriptura.& lib.vij.epiſt. xxiiij. incip. obſecro.& quatuor epiſtolis ſeq.Roſariũ Buſt.lib.ij. ſer. xxvij. parte.ij.per totũ.Corn.in l.pe.col.fin.C.de indict.vid.tol. Socin.in l.hæc conditio.col..i.ff.de condit.& demonſt.di-

Viduæ non nubant.

31 cens, † quòd reiteratio nuptiarum eſt contra honeſtaté, & quòd magis expedit reipublicæ honeſtaté ſeruari, quã multiplicatio populi,procedés ex corruptis moribus. facit Plutarchus problem.ciij.& Ant.in Peregrino uulgari.lib.ij.c.xxiiij.vbi enumerãt plures relictas iuuenes ſeruaſſe uiduitaté.& inter cæteras Yoland primogenitã regis Franciæ,duciſſam Sabaudiæ,cui addo Blancham pari ter Sabaud.duciſſam,filiam Gulielmi Marchionis Montisferrati, quæ in oppido Carignani patriæ Subalpinæ hodie miraculis fulget. Et dicit Eraſmus in ſua Moria. char.v.quòd ſemel experta matrimonium, nunquã illud repetere uelit,niſi obliuionis ſibi nomen adfuerit. plura

32 Apuleius oratione j.& latius ij. † Et ex ſecundis nuptijs cõtriſtatur anima mariti defuncti.§.nos igitur uolétes. in auth.de nupt.Ang.in §.actionum. col.xxvij. in fi. inſtit. de act.ſicut cadauer occiſi cõtriſtatur emittendo ſanguinem ex ſuperueniéte præſentia occiſoris. Paris de Syndicatu. char.xcj.col.ij. Franciſ. Pauinus in conſilio beati Simonis.col.xiiij.uer.indicium aliud fuit fluxus ſanguinis. Gritus in ſer. in ſabbatho ante Dominicam palmarum.circa fi.j.part.Ariſt.in lib. ſecretorum ad Alexãd. circa xv. partem.

rem.ponitur ratio.& in ſeptima par.Problematũ, problẽ. vi.frater Michael Dominicus de Guelfis & Gibellinis. char.viij.de quinto præcepto. † Item contriſtatur prima 33
ſoboles.d.auth.de nup.§.ſoluto igitur.Et audiui quòd mater beati Simonis Tridentini.in cuius caſu fecit illud pulchrum conclium Franciſ. Pau. in materia iudiciorum, quod habetur impreſſum poſt conſilia Oldr. antequam tranſiret ad ſecunda uota, plures gratias pro ſe & amicis obtinuerat, interceſſionibus dicti beati: poſtea ſecus
† Quod maxime fiendum eſt,quando uolunt nubere ini- 34
micis primorũ maritorum.ut Terẽtia.cõtra quàm Cacia lup.in repet.l.precibus.C.de impub.chart.pen.uel quãdo ſunt uetulæ,uel quando habuerunt iam duos maritos.Alexand.in d.§.cùm proponeretur. inde in aliquibus locis orta eſt conſuetudo, quòd ſoluant pro pelle ſeu ſabramari.de qua an ualeat,Roch in tract.de conſuetud. chart. vj. col.iiij.uerſ.infertur etiam ex notabili.latius Ioan. Garonis in repet.rub.C.de ſecund.nup. uerſi. trigeſimaquarta pœna ubi appellat Cariuaritũ,ſeu capra maritum. Pich. in l.pacta quæ contra.C.de pact.ubi dicit,quòd poteſt cõtra eos agi iniuriarum. prout contra illos qui faciunt matinatas.allegat Ang. in l.item apud Labeonem. §. meminiſſe.ff.de iniur.uel quando tertio nubunt: † quia licet 35
ſecundo nubẽs dicatur caſte uiuere, ſecus de tertio. Corſet.de dic.geminatis.uerſ xiij.ubi infert, quòd propterea priuabitur legato ſibi facto,donec caſtè uixerit.Felyn. in cap.ſi cautio col.ix.de fid.inſtr. & Salomon dicens, quòd licet uiderit plures ſolum cognitas ab uno, à duabus tantum nullam.In marito autem uiduo ſecus eſt, quia non poteſt uacare negotiis domus.Iaſ.in auth.cui relictum. in fi.C.de indic.uidui.toll.Ideo nullas pœnas patitur, etiam ſi nubat intra annum. Rom.conſi.cxxxiij.in caſu propoſito. Old.tamen contra conſi. xxxiij. quidam ante fi. ideo puella eſſet ducenda,quia de facili comperietur, cùm patres earum nuptias accelerent, ne quid deterius eis contingat.gl. in l.oratione. ff.de ritu nupt. Card.conſi. xlix. colum.ij.Phalaris epiſt.cxiij.ad tenerum. incip. Philodemi. & epiſtola ſeq. facit Eccleſiaſtici. xlij. Philoſophus

Vidua nubit inimico primi mariti.

Secus in uiro.

Puella facilius comperitur.

part.iiij.problem.xxvj.col. pen.ut patet in hiſtoria Tancredi & & Sigiſinundi,quā oratione ſoluta elegāter tradidit Leonard.Aret. Aeneas Syluius.ut habetur in ſuis epiſtolis & uerſibus elegiacis. Philippus Beroaldus, ut habetur poſt orationes ſuas,quatuor enim ſunt quæ non recipiunt morā,ſecundū Gallicū prouerbiū,ſcilicet, Marieta fille ou elle ſe marieta, Torche ton cul, ou il ſe torchera,Boute ordre en ta maiſon,ou il s'y boutera, Netoye la uille peſtiferee, ou elle ſe netoyera. Et in uulgari Bocatius nouella xxxj. & in rithmis uulgaribus Antonius de Piſtorio ſub tragœdia Philoſtrati,imò quandoq; tantū
36 accelerant quòd de unica filia faciūt duos generos. Hoſt. in ſumma de exceſ.præla.col.iij.Quinimo † ſi pater permittat filiā excedere uigeſimumquintū annum, abſq; eo ꝙ ſibi det maritum,poteſt ipſa inſcio patre nubere, & eū cogere ad congruè dotandum. Curt.Sen.cōſil. xxxix. uiſis diligenter.col.fi.l.Io.de Leſnaudiere in tract. De Doctorib.iiii.part.q.xc.Ang.inſtit.de nupt.in princ.col.fi. auth. ſed ſi poſt.C.de inoff.teſtam.ubi Iaſ.in fin.dicit quòd imò tenetur pater dotare,etiam ſi eo inſcio ante tale tempus nuſperit,etiam indigno. Fabian. in rep. auth. nouiſſima. chart.xij.col.iiij. eo.tit. Curia Tholoſ.q. cclxxxix. ſi filia nubat. Pro quo Felyn.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xix. uerſi. quarta declaratio. de conſtit. licet Ang.in §.iuris præcepta.inſtit.de iuſtit.& iure.& latius Bald. Nouellus in tract.dotium.in vi.parte.in x.ſpeciali.col. v. & Io.Lupus in c.per ueſtras.de donat.inter uir. & uxor.ij. not. eſt in toto opere.char.lxxiij.& ſeq.& quorum opin.eſt ualde moralis.& hanc quæſtionem diſputat uſque ad char. lxxx.licet in hoc ultimo uelint contrarium. Et cogitur pater conſentire filio ſe obliganti ad reſtitutionem dotium eius uxoris,quam patre inuito duxit Ioan. Lup. ubi ſuprà char.xii.in princ. Item & eis dare alimenta. ſecundum Monſer.in repet.l. ſi conſtante. char.fin.ff. ſol.mat.

Filia excedens annum xxv inuito patre nubere poteſt.

Itē tales puellas facilius bonos mores docere poſſumus, ſecundum Heſiodum. & Philoſophum in Oeconomicis. lib. j.c. iiij.qui ſuperant omnes diuitias.gl.in l.magiſtros. C.de profeſ.& med.lib.x.& facit. Ouidius in ij. de Arte amandi

Puella facilius docetur.

amandi.In puero eſt ætas mollis & apta regi. quē & alia plura allegat frater Iac.in Sophologio Sapient.lib.x. c. viij.de iuuenibus.& c.xij.de parentibus erga filios.& lib. j.c.iiij.de ſtudio ſapientiæ à iuuentute.† Tritam enim & ueteranam difficilè reformare, & ad ſuos mores formare.l.præcipiunt ædiles.ff. de ædil.edict.ubi Saly.dicit q̄ ui dua ſcit uitia ſua,& aliena.Amad.in dialog. de Amicitia. char.xxxix.Eraſ.char.xxvij.prouerb.clx.Senis mutare linguā.& prouerb.cclii.Annoſam arborē tranſplantare. facit Andr. Tiraquellus epiſtola ante tractatum Franciſci Barbari,de re uxoria. ubi etiam c.iij.de ætate uxoris ducēdæ. Comes Purliliarum in lib.de educatione liberorū. cha.iij.c.de ancillis.quia quod noua teſta capit, inueterata ſapit.glo.ij.in c.in iuuētute.de iureiur.frater Mart. Luther.in declar.de ſexto præcepto Dei.eſt pag. ccxxxix. Et cōſuetudo eſt altera natura.ſecundū Philoſophū, quē allegat Iaſ.in l.Gallus.in ij.lect.in §.idē credendū.col.iij. de lib.& poſth.Lancel.in l.ſi quis poſthumos. ij. not. eo. tit. Ioan.Montaigne in trac.de bigam.q.j. col. xv. Bald. in l. j. C.qui teſtam.fac.poſ. facit frater Lud. de Veritate contrit.chart.cxl.de circunſtantia numeri.Bald.cōſil. ſchiſmatis.col.xii.uerſic.præterea uideamus.Aegidius de regim. princip.lib.ij.parte ij.c.v.& vij.Ioan.Picus Mirand. contra aſtrologos, lib. iij. char. penul. Hadri. Papa noſter in Quodlibetis.q. iiij.col. ij.Et propterea Ang. in d. conſi. cccxcvi.ad fin.enumerat aliquā incommoda capientis uiduam.Item capiens uiduam,dicitur fornicari, licet ſic honeſta fornicatio.c. hac ratione. xxxj.q.j. Mōſer.in repet.l. ſi conſtan. ff.ſolu.matri.colum.xxii. Et ſimiliter Franciſ. Philel.lib.xj.epiſt. incip.fuiſſent directiua Nicolao Cebe. ubi dicit inter cætera,quòd duas habuit uxores, & quòd ſi tertio ſibi nubendum foret, adhuc uirginem capere uellet. Et de laudibus uirginis, & quòd debeat præferri uiduæ. Felyn. in cap.penult. col penult.de probat.incip. cauſam. Item uirginitas eſt ſecunda dos. Panorm.& Doct.in cap.j.de adulter. Bald.lib.iiii.conſ.xxviii.per relictum in principio. Propterea Apuleius in Magia dicebat, quòd quodcunque in dotem acceperis, potes cum libuerit

37

Conſuetudo altera natura

libuerit reddere : ſola uirginitas reddi nequit, ſola apud maritum ex rebus dotalibus permanet. facit, quia deflorans uirginem, dicitur committere furtum. in authen. de lenocin. Cepolla in authen. ſed nouo iure. col. xviij. C. de furtis. licet illa de qua meminit Petronius Arbiter in ſatyra. char. iiij. quæ dicit, nunquā meminiſſe ſe fuiſſe uirginē: nā infans cū paribus inquinata eſt, & ſubinde prodeū tibus annis maioribus ſe pueris applicuit, donec ad illam
38 ætatē peruenit, qua ſecundū prouerbiū, poteſt taurū tollere, quę uitulū ſuſtulit. † Eſt uerū ſecundū aliquos quod uirgines magis appetūt coitū, quā cōiugatę, quia dulcius putāt quod nunquam expertæ ſunt, ut dixi in vi. fundamēto de fatuitate. Et tamen poſtea cōperiunt eam uoluptatem eſſe, ſicut ſunt cæteræ huius mundi quæ momento uix durant, cùm non poſſit durare quātum una ephimera, uel interdictum de glande legenda, quod durat triduo, uel quantum Papa Gregorius Mediolanenſis ſucceſſor Celeſtini, qui durauit quindecim diebus, prout hæc iiij. epiſtola refert. Rodofre. in rub. ne ſede uacante. col. j. uel quantum ſponſæ menſis Maij, quæ durant uno die. l. j. C. de maiuma. lib. xj. vbi Iacob. Rebuffi ponit formam autiquitus obſeruari ſolitam. Et dicit Ioan. de Anania in c. lator. de homicid. quòd Bononiæ uocantur le conteſſe. ſed apud nos ſponſæ de Maio, quia durant ſolum illo primo die Maij, & de ſolennitate deferendi ramos uirides, uide in annotationib. poſteriorib. Baptiſtæ xiij. c. lxxv. circa fi. uel quantum durat ſtrena quæ durat primo die Ianuarij. gl. in auth. de Conſul. in uerb. Ianuarij. ſed dicitur quòd eſt peccatum. c. legant epiſcopi. xxxvi. diſt. Aret. in l. laudabile. C. de aduoc. diuer. iudic. Steph. Coſta. in tracta. de ludo. col. ij. ſed non ſic indiſtinctè damnat Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris, in uer. dies. col. vij. Pontanus de liberalitate. Propterea Mediolani & Papiæ, ubi ſunt uiri docti, ſolet dari in uigilia Natiuitatis Domini in honorem illius ſolennitatis. & ceſſat ratio d. c. legant. & eas pœnitet ſceleris cōmiſſi, & de earū digitis & alijs fœdiſſimis ſpurcitijs, latè Philelphus decade iiij. ſatyra ij. incip. O pueri. Ideo felix tibi ſi illa quam credis

uirginem,

uirginē,nō fecerit niſi unū ſpurium.Roſarium Buſti.j.par
te.ſermo.xxiiij.litera e.Et nota,quia ille erat ordinis Mi-
norum de Obſeruantia,ad quē uериſimilitет cōcurrebant
puellæ ad cōfitendum . Ideo debebat ſcire cur ita diceret.
quia medicaminibus ſciunt reſtringere inſtrumentū ſuū ,
prout de domina Caracoſa,quam refert Præpoſi.in c.con *Caracoſa*
ſultatio.de frigid.& malefic. quæ ut placeret marito ſuo
tantum ſe reſtrinxit,quòd nec ipſe , nec alius potuit am-
plius eam cognoſcere . de qua arte uide in Aenea mulie-
bri.c.ij.char.x. & in Tragicomœdia Celeſtinæ latiſſimæ .
† Item ducendo uiduam incurris bigamiã,& perdis priui 39
legiū clericatus,& alia plura.de quibus in titu.de bigam .
ut dixi ſuprà in xi. inconuenienti nonæ rationis . † Et li- 40
cet primus coniunx uiduæ fuiſſet unus dæmon, tu unus *Vidua al*
ſanctus:ſemper obijciet tibi bona tractamenta primi . gl. *legat pri*
auth.de fideiuſſor.in prin . in uer . apparentem . Maxime *mū uirū.*
quādo ex primo adhuc habet prolem uiuam. A tali enim
prole ſemper te necandum minatur.† Mulier etiã, ſecun- 41
dum Philoſophum.iiij parte prob.xj.ſemper plus diligit *Mulier*
uirū,à quo fuit deflorata : quoniã ab eo ſuã perfectionē ac *plus dili*
cepit.imò ut Tenero ſcribit Phalaris,epiſt.cxv.incip. Phi *git illum*
ladeum filiæ:ad fin.ꝙ non ſolū uirū:ſed etiã locū plus dili *qui eã de*
gunt : licet ſecus in uiro de muliere quã primo cognouit . *florauit .*
ſecūdū Philoſophum,ubi ſuprà.Itē non ne Bulgarus fuit
deriſus à ſcholaribus,quia in Craſtinū primæ noctis, qua
dormiuit cū uxore,incœpit illã.l.rem nō nouã.C. de iudi.
ut dicit ibi gl.j.hoc forte fuit quia acceperat uiduam . In
amicã autem minus malum eſt habere uiduã, quam uir-
ginem,uel coniugatum,propter rationes Io . Bocatij . in
Philicolo.lib.iiij.col.j.

¶ Limita ſemper hanc ampliationē in uiro q propter æta
tē non reperiret uirginē ſibi parem.ut ſuprà in iij. & iiij.
ampliatione.Caue tamē, quia ſtuprando uiduã amitteres *Stupran*
omne lucrum tibi relictum per teſtatorē maritum uiduæ. *tis uiduã*
Iaſ. poſt alios in l.ſororē.C.de his quib.ut indig . Caueat *pœna.*
etiã ipſa uidua:quia † plus peccat,quã uirgo , ex qno ma- 42
turior & magis experta.Afflictus in 33.rub . cōſtitutionū
Siciliæ.col.iij.ſicut uiuēte uiro,propter adulreriū , perdi-
dit

Vidua cõmittit adulteriũ, & punitur.

diſſet dotes donationẽ propter nuptias, & bona parafernalia: ita nunc propter ſtuprũ. Gl. & Paul. de Caſt. in l. fideicõmiſſum. C. de fideicõ. quæ loquitur in relicto facto
43 per m::ritũ mulieri. Et dicunt ibi Salyc. & Corn. ꝙ † propterea legatis factis uxori, fruſtrà adi;cit illa ſolita clauſula, Donec caſtè & honeſtè uixerit. Et quòd perdat dotẽ, latius vult idem Pau. ij. uolu. conſ. cxlvij. incip. reuocatur.
44 ubi dicit, ꝙ † ſi mulier agat ad reſtitutionẽ dotium contra hæredes uiri, poteſt repelli per exceptionẽ ſtupri: & ſic dotes remanebũt hæredibus uiri. & illud conſiliũ Pauli ad literam nihil addẽdo tranſcribit Præpoſ. in c. plerunque. iij. col. de don. inter vir. & uxo. & cũ Paul. tenet Ang. in Malef. C'hai adulterato. col. vij. Iaſ. in l. ij. col. iij. ff. ſol. mat. Decius in c. paſtoralis. col. pe. de iud. ubi Modern. in apoſtil. ad Feli. & ad Maria. in rub. de fo. compet. col. v. Io. Lup. in repet. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. xj. col. iiij. & §. lxvij. col. j. & §. lxxxij. Pet. Gerard. no. xlviij. incip. ſcias. Curtius Iun. in trac. feudorũ. iiij. par. in ſecundo caſu principali. eſt char. xxxiiij. ubi reprehendit Iaſ. qui ante duxerat quòd conſuleret pro Alex. qui tenebat cõtra Paul. ſed Alex. non uiderat fundamẽta Paul. ut dicunt Iaſ. in d. l. ij. & Petrus Gerar. & Moder. in apoſtil. Felyn. ubi ſuprà & non dum inueni aliquem qui uiderit illud conſiliũ Paul. qui teneat cõtra eũ: licet Decius, ubi ſuprà dicat opin. Alex. æquiorẽ: ſed imò contraria eſt magis æqua. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in uerſ. cùm neq; cum ſim. ut Ant. de Prato in tract. de ſecun. nup. col. xxxij. uerſ. viij. hoc etiam probatur. facit l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. eſt enim fauorabile delicta coerceri: ideo fit extenſio. l. ſi uxor. §. planè. ff. de adul. Bar. in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſ. lib. xj. col. j. Iaſ. in l. cum quidam. ff. de liber. & poſt. in iiij. fallent. Non'ne eſt æquius quòd remaneant dotes hæredibus mariti, cuius anima fuit contriſtata, quã auferatur per fiſcum? uidetur enim iniquum dicere aliquem Doct. ſentire contra alium, cuius fundamenta non uidit. l. illicitas. §. ueritas. ff. de offi. præſid. in ſimili de Bar. dicit Ang. in l. quamuis. in fin. ff. de dam. infecto. Et audio quòd quidam maximus nunc legentium in Italia poſuit

vnam

concluſionem, cui fuit oppoſitum de uno text. &
s fuit fateri quòd ſi uidiſſet illum text.non poſuiſ-
m concluſionem. Et quòd opin. Pau. ſit æqua, pro-
ex dictis Feder. conſi.clxvij.mulier accuſata, quem
ur Anan. in c.fina. ante fin. de adulter. † ubi ſtante
quod maritus erat mortuus, mulier hoc credens 45
uit cum alio, quòd punietur ſaltem de ſtupro. facit
ol. in l. ſi quis uiduam. ff. de quæſt. col. ij. ubi ſicut pu
pœna deportationis ille qui corrupit uiduam co-
m, pari modo punietur uidua cognata patiẽs ſe cor
i. Perdit etiam ipſa uidua committens ſtuprum, om
od ſibi reliquit maritus in teſtamento, quod ab ea
iam indigna aufert fiſcus. glo. Bal. Salyc. & Corn. in
leicommiſ. C. de fideicom. eſt de mente Barto. in l. j.
his quibus ut indig. licet uideretur dicendum, quòd
multomagis deberent remanere hæredibus teſtato-
quo hæc proceſſerunt. l. quod ſcitis. C. de bon. quæ
ng. in ſuo teſtamento. in uerb. tutores. col. vj. ſubiun-
, quòd ſi ſecreta uiduarum patefierent, multæ tute-
orruerent. & quòd uidit de facto Bononiæ in qua-
fornaria, bene ſcio quòd in matrona potente non au
us talia attingere. nam pone tigilinũ tæda lucebis in
ut contra dico infrà de diuitijs. perdit etiam omne il-
quod maritus uiuens ſibi donauiſſet. ſecundũ Io. Lup.
ſuprà. & in §. lxxviij. col. ij. & iij. Perdit etiam ſubſti-
onem pupillarem. Aret. conſil. clv. periculoſum. col.
Item tutelam filiorum, ſicut ſi ſecundo nupſiſſet, ſecũ
n Barb. lib. iij. conſil. xj. bene. col. ij. Stephanum de Fe-
cis in tracta. de interpret. Legũ. col. x. qui dicit, quòd
auſa Scaramporum Montisferrati ſic uidit iudicatum
iæ. Perdet etiam prædicta, ſi permitteret ſibi tangi
mmillas. Item ſi commiſerat adulteriũ uiuẽte marito,
òd maritus ignorans fecit legatum. ſecundum Pic. in
et. §. tria. q. lxiiij. † Quoniam omnes pœnæ ſtatutæ 46
tra ſecundo nubentes, hodie etiam procedunt contra
uas luxurioſas. Bart. in l. his ſolis, C. de reuoc. don. Io.
p. d. §. lxvij. Alex. in l. j. §. notantur. ff. de infam. Corſet.
tract. de pot. regia. q. xxix. Panor. in c. uxoratus. de con-
uer.

uer.cõiug.Ang.in d.uerſi.tutores.col.vj.Io.Mõtaigne.in
tract.de bigam.q.v.col.xxvij.Io.Garonis in rep. de ſecũd.
nup.in pœna.xxviij.Brunus.Aſten.in tract. ſtatutorum ex-
cludentium.in vj.art.q.xxvi.ne plus habeat luxuria,quam
caſtitas.Hadria. Papa noſter Quodlibet.ij.col.iij. Nec in
hoc ſit differentia quã facit gl.in uerb.malignæ.in §.fi. in
auth.de reſtit.& ea quæ par ubi Ang.ſcilicet inter pœnas
ſecũdo nubẽtis intra annũ luctus,uel poſt.nã ex quo tales
pœne hodie ſunt ſublatæ,nõ debet cõſiderari.ut cõcludit
Corn.in d.l.fideicõmiſsũ.C.de fideic. & Io.Lup.d.§.lxvij.
& Io.Garonis ubi ſuprà.Sed conſideratur delictum. Et ad
probandum quòd inhoneſtẽ uiuat, ſufficiunt teſtes ſingu
lares,dummodo cõſonent in genere.Bald.in conſil. xcviij.
lib.iiij.incip.quia dicta domina. Quã autem pœnã incur
rat uidua,uel etiam puella ob ſtuprum, ubi ageretur cri-
minaliter:dic quòd nullam de Iure canonico,quia præſu-
mitur ſeducta:de Iure autem Ciuili eam quam ſi commi-
ſiſſet adulterium.gl.in l.pe.C de adult.Saly.in l. eum qui
duas.col.j.eod.titu.Io.de Platea in §. item lex Iulia de a-
dult.inſtit.de publ.iud.gl.pen.in Pragmatica. de adult. in
char.cxc.uidelicet quòd mulier uerberata & detonſa de-
trudetur in monaſterio ad agendam pœnitentiam, dua-
bus partibus bonorum ſuorum liberis ſuis,ſi habeat, ap-
plicandis:tertia monaſterio.Et ſi liberos non habeat, ſed
parẽtes nõ conſentientes delicto, illis tertia pars, & duæ
Monaſterio applicabuntur:prædictis non exiſtẽtibus, om
nia bona deuenient Monaſterio. auth.ſed hodie. C.de a-
dult.& in corpore unde ſumitur. Sed pone quòd iudex in
ſua iuriſdictione nõ habeat Monaſteriũ uolẽs eã accepta-
re.Reſpõdeo:ꝙ licet non inueniam tactum in ſpecie,ꝙ ex
tali cauſa iudex poterit talẽ pœnã alterare, & cõmutare.
Bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui nota.infa.
Panor.in c.de cauſis.col.fi.de offi deleg. ſcilicet talẽ mu-
lierẽ uerberatã & tõſam bãnire,& eã partẽ bonorũ, quæ
applicari debuiſſet monaſterio pro eam alẽdo, applicare,
fiſco:attẽto ꝙ in ſtupro nõ eſt neceſſe expectare bienniũ,
quo vir poſſit vxorẽ recipere.d.auth. ſed hodie.& iſto mo
do iudex ſatisfaciet menti d.auth. Et iſtã detruſionem in

monaſterium, puto ꝙ etiã in adultera ex cauſa prædicta poſſit cõuertere in bãniũ & vide quæ dicã infrà in duodecima ratione partis cõtrariꝗ de ſtupro. Veruntamẽ qa aliquãdo uiduæ expediẽs eſſet nubere, niſi religionẽ intrare maluerit, puta ſi ſit iuuenis, & ſine prole. Petrarcha de remedio utriuſque fortunæ. dialogo ccli. lib. ij. de moriente anxio, quid uxor eo mortuo ſit actura: tũc enim nubat in Domino, ſecundũ Apoſtolũ. Ancha. conſ. c. ex prædicto. in prin. Feder. conſ. xxxvj. caſus in fi. tex. in c. fi. de ſecũd. nup. Bart. in l. j. C. eod. ti. Rom. in cõſi. clxxxiij. caſu propoſito. Curt. cõſ. xxvij. magnificus. vir. col. ij. Socyn. cõſ. xxxix. col. v. uerſ. quãuis. & xxxiiij. col. iij. uerſ. nõ obſtat. Corn. conſ. xxi. in fi. & ccxix. col. ij. & lib. j. & cccvij. col. fi. lib. iiij. nec deterius cõtingat, quia le sãno le male gratadure quãdo nõ uãno à marito. Bal. in l. j. col. pe. C. de ſecũd. nup. Pich. in repet. l. in quartã. ff. ad leg. Falci. col. lxxv. uerſi. ſed contrarium forte. Io. Lup. in repet. de dona. inter uir. & uxor. char. lxxx. in princi. col. ij. dicit, quòd mentula eſt optima mediatrix: & propterea illa uidua Romana quærens maritũ mediocris ætatis, noluit eũ, qui morbus Gallicus corroſerat mentulã: quia nõ adeſſet medium pacis cõponendꝗ ſi rixa ſuborta fuiſſet. & propterea illa uidua, quæ cupiebat nubere, & ſe excuſabat hoc nõ quærere propter libidinẽ, ſed ut defenderetur ab õppreſſoribus reperto marito ad hoc aptiſſimo, eum tamen recuſauit, quia mentula careret: ſumpta excuſatione quod illud erat mediũ ſeu arbiter ad cõponendũ lites quæ exoriebãtur inter coniuges. refert Poggius in ſuis facetijs lõge poſt mediũ, incip. mulier uidua. licet aliter referat, & ſibi aſcribat Io. Lup. de ſecund. nupt. char. lxxx. col. j. perdet iocalia & ſuper uitam. licet nubat poſt annum. Guido. Pap. lib. ij. conſ. cxx. factum tale. ſed imò contraria eſt magis æqua. l. ita uulneratus. ff. ad l. Aquil. in uerbo, cum neq; cum ſim. ut Ant de Prato in tract. de ſecũ. nupt. col. xxxiij. uerſ. viij. hoc etiam probatur. facit l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. eſt enim fauorabile delicta coerceri. ideo ſit extenſio. l. ſi uxor. §. planè. ff. de adult. Bart. in l. quemadmodum. C. de agri. & cẽſi. lib. xj. col. j. Iaſ. in l. cùm quidam. ff. de lib. & poſthu.

poſthu.in iiij.fal. Nonne eſt æquius quòd remaneant dotes hæredibus mariti,cuius anima fuit contriſtata, quàm quòd auferãtur per fiſcum ? Perdent priuilegia quę enumerat Ange.in l.pen.C.ad Tertul.ubi poſtea nouem pœnas quas patitur tranſeundo ad ſecunda uota: & uſque ad xlix.enumerat Io.Garonis in repet.rub.C.de ſecũd. nupt.

47 Caue tamen. † quia ſi uidua habet filios ex primo matrimonio , quòd non poteſt ſecundo marito dare in dotẽ pluſquam uni ex filijs primi matrimonij:licet Decius conetur ponere remedia. conſil. cclxxvj. requiſitus ab illuſtri.ubi col.fi.tenet quòd filij primi matrimonij ante omnia in dotibus maternis detrahent ſuam legitimam, & poſtea reſiduum diuidetur inter eos & ſecundum maritum. idem tenet Fabian.in repet.auth.nouiſſima. C.de inoffic. teſtam.col.xxxvj.Socyn.lib.iiij. conſil.xxxv.in fi. & ſic dos ſecundi mariti erit ualde exigua.

Aduertat igitur uidua nubens. ¶ Aduertat igitur primò uidua ne tales ſecundas nuptias nimis acceleret:nam quamuis per illud dictum Apoſtoli pœnæ ſecundo nubentium hodie ſint ſublatæ:tamen hoc eſt uerũ,dũmodo nõ intra tam breue tempus, ꝙ induceretur cõfuſio ſanguinis & prolis incertitudo. Panor.in c. fi.de ſecund.nupt.Bal.& Paul. de Caſt.in l.decreto . C.de infam.Bal.lib.ij.conſil.ccclvij.uiſo dicto puncto.& lib.iij. conſ.cclxvj. facto ſuper quo Felyn. qui latè declarat illud dictũ Apoſtoli in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.col.xvij. & ſeq. de conſtit.Io.Garonis in d.rub.C.de ſecund.nupt. ubi di-

48 cit etiam quod † non ſolum mulier nubens infra annum *Pœnæ ſecundo nubentis.* luctus efficitur infamis,ſed etiã maritus eam capiens , ut per eum,pœna xxix.ubi in pęna ſeq.dicit idem in patre ui duæ eam maritãte : niſi forte mulier eſſet ſterilis uel ſenex:uel maritus diu antè non ſteterat cum ipſa . puta ex infirmitate,uel receſſu,ſecundum Vincẽt.Hercul. in diſp. incip.Peruſinus quidam. col.lxxxij.uerſ.iij. facit dictũ c. ſtatutum.Alex.in apoſt. ad Bart.in l.j.C. de ſecund. nupt.

49 ubi ſubijcit .quòd † ſi mulier inſtituta hæres à uiro , nubat infra annum luctus,tanquam indigna priuatur hæreditate.

¶ Aduertat & ſecundò, ut habeat licentiam, ſi eſt poſſibile,

bile ſaltem ab hæredibus mariti prædefuncti, ſi illam à
marito non habuerit, propter augmentum dotis. ut dicā
in fine ſequentis ampliationis, de diuite. tenetur etiā ui-
dua patefacere bona defuncti hæredibus eius. glo. in l. ij.
C. quando & quib. iiij pars deb. lib. x. Iac. in inueſtitura. in
uerſic. dicti uaſalli promiſerunt recognoſcere. col. vii.

¶ † Aduertat & tertiò, ut ſi fuerit prius tutrix filiorum, 50
ipſam tutelam amittit, quæ deuenit ad legitimos tutores *Vidua*
quod procedit etiam uidua luxurioſe uiuente. ut paulò *nubens*
ſupra dicebam, & nō ſolùm ſecundò nubendo, imò ſtatim *perdt*
quando habet animum nubendi. Nicol. de Vbal. in tract. *tutelam.*
de ſucceſ. ab inteſt. i j. parte. col. vj. Decius in c. ex parte M.
de appel. col. ii j. Bald. lib. ij. conſ. lviii, factum. circa mediū.
& lib. iij. conſ. cxxv. uiſo teſtamēto. circa fi. & conſ. cclxxvj.
factū Bart. & alij in auth. ſacramētum. C. quando mul. of.
tut. fung. poteſt, Bart. lib. ii j. cōſ. xj. col. j. licet quantum ad
animū. In cōtrariū alleg. Rom. ſing. ccxix. tu habes. l. ſolet.
§. quāuis. ff. de infam. ubi dicit, ꝙ etiam ſi contraxit matri-
monium, nō priuatur donec fuerit traducta. Et hoc pro-
cedit etiā ſi maritus prædefunctus eam reliquiſſet tutricē
quādiu uiueret, Curia Delphin. q. cccexxxix. mater data.
facit Oldr. conſ. ccxii j. ad quæſtionē. ubi dicit quòd priua
tur uſufructu legato tali modo per maritū, licet in hoc ul
timo Feder. contra cōſ. xxxvj. caſus ad fi. pro quo Ang. in
ſimili, in teſtamento. in uerb. tutores. col. vj. ſentit Curia
Delphinatus, ubi ſuprà ſi uerò reſtator dicat, ſiue uidua
remanſerit, ſiue nubat, tunc per tranſitū ad ſecunda uota
nō perdit tutelam. Præp. in c. ex ratiōe. el. ij. ii j. not. de ap-
pel. Bene fateor ꝙ poterit pœnitere etiā ſi iuiſſet ad iudi-
cē & renuntiauiſſet tutelæ: dūmodo res adhuc ſit integra:
quia iudex aliū tutorē non dederit. ut uidi de facto Medio
lani. & tūc allegabatur Iac. de Beluiſ. in quadā diſputatio.
ne. mihi uidetur facere tex. in l. ii j. §. pen. ff. de ſepul. uiol.
iuncta ſol. Dy. quā ponit Bar. in l. huiuſmodi. §. Stichum. ff.
de leg. j. tenet Afflictus poſt Saly. in cōſtitutione honorē
col. iij. in iij. parte. † Imò ſi cōtraxiſſet ſecundas nuptias, 51
& poſtea remāſiſſet uidua re integra: quia non eſſet datus
alius tutor, poſſet adhuc reſumere tutelam. Alex. in d. l.

ſciant. Si autem res non eſſet integra, quia iudex alium dediſſet, tunc non eſſet licita pœnitentia. Hipp. in l. etiam ſi redhibitus. col. i j. ff. de quæſt. Et propterea quando iſtæ uiduæ tutrices uolunt tranſire ad ſecunda uota, utuntur cautela: concordant cum iudice, & ſibi in iudicio remittũt tutelam: quia tunc eſt locus datiuo, nominant illũ quem uolunt in uirum & tutelã ſibi decerni faciunt: quia inuitus non cogeretur iudex illum decernere. Decius in d. c. ex parte. M. Barba. lib. iij. conſi. lx. illud. col. iij. & iſto modo remanent adhuc in adminiſtratione. Bart. in d. auth. ſacramenta col. fi. & in §. ſin autem tutela. ubi Ang. in auth. de nupt. Cor. in l. iij. C. ad Tertul. Aliàs autẽ ſi non peteret mater dari tutorẽ, ſed ſimpliciter nuberet, non eſſet tunc locus datiuo, ſed legitimo: ut uolunt Doct. ubi ſup.
52 † Secundò eſt cautela: quia impetrat à principe ſupremo diſpenſationem, cum clauſula, non obſtantibus ut poſſint nubere, & nihilominus retinere tutelam pupillorũ, & eos apud ſe educare: quod uidetur fieri poſſe. l. fi. ff. de tutel. & not. in l. j. C. quando mul. of. tut. fun. poteſt. Ideò pateat ꝓ uideri de tutore pupillis, & reddant rõnem: quam rõnem, poſtquã ſecundo nupſerint, omnino reddere tenentur. & acrius, ut Io. Garonis in rub. C. de ſec. nup. pœna xxxviij. ubi dicit, ꝙ tali caſu tenebitur reddere rõnem etiam de minimis: quia tunc efficitur ſuſpecta contra filios. ut in pœna ibi proxi. ſeq. Aliàs autẽ ſi ipſi pupilli poſtea morerentur ab inteſtato, priuarentur eorũ ſucceſſione. l. omnem. C. ad Tertul. l. ſciant. C. de leg. hæred. Bolog. in l. ij. §. ſi mater. ff. ad Tertul. Nicol. de Vbal. in tract. de ſucceſ. ab inteſt. ij. par. col. vij. uerſi. quintò principaliter. Decius in cap. ex parte. M. de app. ubi in fin. Idem Dec. cõſ. ccxlix. requiſitus. in fi. dicit, quòd ſi habet alium contutorẽ, non cogitur de neceſſitate petere alium ſubrogari: ſed ſufficit notificare iudici, & in eius manibus renuntiare tutelæ, & reddere rationem contutori: nec erit neceſſaria citatio agnatorum. Ampliat idem eſſe in curatore. Corn. lib. iiij. conſil. cciiij. pro deciſione. col. ij. ubi dicit, quòd applicabitur hæreditas fratribus uterinis uel patruis. Eſt bene uerum quòd ipſa non tenetur facere impẽſam quæ uadit ad

ad talem tutelam. Alexan. in l. j. C. de neg. geſt.

¶ † Amplia primò d. l. ſciant. nō ſolùm procedere in matre, ſed etiam in quibuſcunq; obtinētibus primū gradum ſuccedēdi etiā in ſubſtituto. d. l. ſciāt. ubi Bar. Ang. & Doc. not. Signo. cōſi. cc. incip. pater. Et Corn. d. conſi. ccxxxiiij. 53 *Latè ad materiā l. ſciant.*

¶ Amplia ſecundò, ut non ſolùm procedat ſi ipſa fuerit tutrix. ſed etiam ſi nō fuerit: quia ipſa, imò & alij qui eſſent ſucceſſuri pupillis, non petant tutores, priuant tali ſucceſſione. d. l. ſciant. cum concor. Cor. lib. iiij. conſi. cxiij. Bald. lib. iiij. conſi. cclxxxiiij. ſtatuto. Amplians maximè in auia materna. Sandol. in l. qui duos. col. v. ff. de reb. dub.

¶ Amplia tertiò, etiam ſi talis debens petere tutorē, eſſet ſexagenarius, & ſic ꝙ poſſet excuſari à tutela. Cur. conſil. lxvj. ſapienter colum. xvij.

¶ Amplia quartò, etiam ſi nihilòminus dicta mater rectè adminiſtraſſet bona pupilli. Decius c. ex parte. M. de app. col. ij. verſ. & dato ꝙ tutor bene. Calc. conſil. xxxij. quidam bonhomus col. iij. Nic. de Vbal. vbi ſupra. Curt. conſi. lxvj. col. xvij. Pic. in l. ij. char. v. C. de in ius uocan. Bal. in l. cùm oportet. §. fi. ad fi. de bon. quæ lib. Pau. de Caſt. in l. omnē. ad fi. C. ad Tertul. niſi adminiſtraſſet de authoritate iudicis: licet eā non ſolénitèr decreuiſſet tutricē. Salyc. in d. l. ſciant. lic't Pau. de Caſt. & Claud. in d. l. ij. de in ius voc. & Panor. conſi. xc. quidam Ant. lib. ij. uellent contrarium.

¶ Amplia quintò, etiam ſi mater fuiſſet tutrix data in teſtamento: quia ſi non petit adminiſtrationē ſibi decerni, & inuentarium fecerit, priuatur hæreditate. Bart. conſil. ccx. an teſtamentum.

¶ Amplia ſextò, etiam ſi iſta mater elapſo tali anno intraret Monaſterium: ſecus anno durante. Præpoſ. poſt Bald. in d. c. ex parte M. col. ij. de appellat.

¶ Amplia ſeptimò, ſi elapſo anno mater uellet moram purgare. Salyc. in d. l. ſciant. colum. ij.

¶ Amplia octauò, idem in non petente confirmari tutorem datum in teſtamento, uel codicillis, minus ſoléniter. Cor. in d. l. ſciant. colum. j.

¶ Amplia nonò, ſi petat, ſcilicet dolosè minus idoneum. Salyc. in d. l. ſciant. col. ij. ubi Corn.

¶ Amplia decimò, etiam ſi teſtator in teſtamento tali matri tutrici relictæ reliquiſſet liberationem ab adminiſtratione. Guido Papa conſ. xliij. teſtator. col. ij. pro quo facit Iaſ. in l. actione. ad fi. C. de tranſact. Io. Garonis in d. rub. C. de ſecund. nupt. in xxxix. pœna ubi dicit ſe conſuluiſſe.

¶ Amplia vndecimò, etiam ſi ſtatutum ponat minus tempus ad petendum tutorem, quàm ſit tempus iuris communis. quia perdit ſucceſſionem & legitimam, Barba. iij. conſil. lxvij. illud. char. fin.

¶ Limita primò dictam l. ſciant procedere in obtinentibus primum gradũ ſucceſſionis. ſecus enim in alijs. Bart. conſil. ccx. an teſtamentum. Bald. lib. i j. conſil. ccxxxj. proponitur. ccclvij. antiqui. & lib. iiij. conſil. cxl. quod mater. Ang. Pau. de Caſt. Salyc. & Cor. in d. l. ſciant. idem Ange. conſi. xxxvij. quidam puer. Decius in d. c. ex parte. M. circa fin. Pau. lib. ij. conſi. xxix. in puncto. col. fin. licet Ange. ſibi contrarius conſi. cviij. iſta quæſt. fi. & Anch. conſi. cclj. omnia iura & ciiij. pro declaratione. l. Guido Papa, conſi. ſo. ex facto. Calca. d. conſi. xxxij. col. vij. contrarium teneat. Et eſt uerum quòd Anchar. conſi. cliij. incip. pro declaratione. moderat iſtam limitationẽ non procedere in auia: ſed d. conſil. cclj. dicit quòd tempus: & quòd adhuc ſibi non currat tẽpus, niſi lapſo primo anno ſtatuto matri, vide Sandol. in l. qui duos, col. vj. ff. de reb. dub. uerſ. itẽ pœnæ. Nic. de Vbal. ubi ſupra. Et hæc limitatio procedit, niſi obtinens primum gradũ mortuus eſſet. Sali. d. l. ſciant, qñ iſte pupillus habet ſubſtitutũ uulgarẽ, & tẽpore quo moritur nondum adiuiſſet hæreditatẽ: quia uulgaris ſubſtitutio tollit ſuitatem. Panor. lib. i j. conſi. xc. quidã Antonius.

¶ Limita tertiò, dum dicitur quòd mater tenetur petere tutorẽ non procedere ubicũque pupillus haberet ſubſtitutũ, dummodo tamen mater nõ ſit in illomet gradu ſubſtituta. uel talis ſubſtitutus eſſet inhabilis propter minoritatẽ, uel quando talis ſubſtitutus eſſet excluſus ſpe ſuccededi morte, uel negligẽtia petiti tutoris. Cor. in d. l. ſciant ante fi. Bal. lib. iiij. conſi. cccxlij. incip. ad euidentiam.

¶ Limita quartò, quando talis mulier petiiſſet tutorem. Sed ſi nõ fuit rite datus, uel nõ fuerunt ſeruata ſolennia,

uel

vel non appoſitæ debitæ renuntiationes in tutela. Socin. conſi.xxxix.viſis & inſpectis.col.vij. uerſ. circa ſecundum. & cliij.pulchra & ſubtilis col.penul.uerſi.v.& ſeq.ubi enumerat vij.requiſita ad hoc ut procedat noſtra regula ſuprapoſita de d.l.ſciant.facit Panor. lib. ij. conſi. xc. Ange. conſi.clxvj.ſi teſtator.ubi dicit ꝙ mulier nõ aſtringitur eſſe tutrix.ſufficit ergo ſibi ut petat dari: ſi minus ritè det, imputetur iudici.Sal.in d.l.ſciant.uerſ.quæro mater. Bal. in addit.Spec.in tit.de poſitionibus.col.iij.uerſic. pone ꝙ Berta. ubi dicit, ꝙ ſufficit pro excuſatione matris ꝙ pupillus habeat tutorẽ habitu,licet non adminiſtratione: q̃a talis ſollicitudo pertinet ad alienam prouidentiam. facit Fulg.conſ.lij.quidã Antonius.dum vult ſufficere ꝙ mater petierit dari tutorem,& coegerit facere inuentariũ,cauere & ſe immiſcere adminiſtrationi,etiã ſi poſtea ad ſingula momenta adminiſtrationis non aduertat: & ſic ꝙ non tenetur petere,tanquàm ſuſpectam remoueri: licet contrà Barb.in conſilijs Curtij conſi.lxvj. ſapienter. col. xvij. per gl.in l.ij.§.ſi mater. in uerſi. non legitimè. ff. ad Tert. quam ſequitur Paul.conſi.liiij.iſta domina.dicens in prin. quòd eſt maius delictum non facere inuentarium, quàm non petere tutorem.Fulg.conſi.xc.in iiij.col.j.circa ſecundum.ubi non excuſatur,licet eſſet datus tutor minor, q̃a propter ætatem non erat extraneus.facit Cor.lib. ij. cõſi. cxxxij.fundata.Bald.in auth.iiſdem.C.de ſecund.nup.clarius in l.precibus.col.iiij.C.de impub.& lib.ij.conſi.cciij. quoniam.uerſ.v.Aret.conſi.xl.præſupponitur.in fin.

¶ Limita quintò,in muliere ruſtica.Socin.in conſi.proximè alleg. quod intellige quando ita diſtaret habitatio iſtius ruſticæ à ciuitatibus uel locis inſignibus, quòd non poſſet conſulere peritiores. Aliàs ſecus.Soc.d. cõſil. xxxix. Paul.Aret.Lancel.& Pich.in l.ij.C. de in ius uocand. ubi Purpur.num.33.facit Iaſ.& alij in l.ſi conuenerit. ff. de iuriſd.omn.iudic.in l.iuris ignorantia.C.qui admit. Fulgoſ. conſi.xc.in quæſtione Ioannis.col.iiij.

¶ Limita ſextò,quando iſtis pupillus mortuus eſſet intra annum petendi tutorem:ita Panor.lib.ij.conſi.xc.col. fin. Corn.lib.iiij.conſi.cciiij.pro deciſione.colum.ij.Signoro.

conſi.cxcv.ueritas.Ang.conſ.clxvj.ſi teſtator.late Alexan.
in l.ſi deceſſerit circa fi.ff.qui ſatiſd.cog. & tenet cõtra id
quod dixerat in l.cùm ſtipulatus.col.pen.de uerb. oblig.
Et ibi Alex.tenet quòd idem etiam ſi non ſupereſſent ni
ſi duo, uel tres dies de tali primo anno quando moritur
iſte pupillus. Et fuit opinio Paul.de Caſt. conſi. xxix. lib.
ii.& iſtam limitationem tenet etiam Bald.lib.j.conſi.clvj.
quidam.& lib.v.conſi.cccxix.punctus lib.iiij.conſi.xxj.factum.Nicol.de Vbal.in tract.de ſucceſ.ab.inteſt.ij. parte.
col.vi.uerſi.iij.principaliter. ubi tamen fatetur quòd iudex poſſet dictum annum abbreuiare. & Sandol. in l. qui
duos.colum.v.ff.de reb.dub.Et ſi intra annum res pupilli
dilapidarentur, tunc intra annum tenetur petere.Paul. in
l.ij.C.ad Tertul.& Corn. in d.l. ſciant. omnino laudat ut
petant quamprimum poſſunt.

¶ Limita ſeptimò, quãdo iſte pupillus moreretur adultus
l.matres.C.ad Tertul.ubi Corn.Curt. Iun. in l.precibus.
col.xij.de impub.Corn. lib. iiij. conſi. cciiij. pro deciſione.col.ij.Nicol.de Vbal.in tract.prælleg.Et dicenti matrẽ eſſe.priuãdã, incumbit onus probãdi, quod deceſſerit
in pupillari. Salyc.& Corn.in d.l.ſciant.ad finem.Paul.de
Caſt.in l.ex facto. §. ſi quis autẽ. ff. ad Trebel. Bald. conſi.
xix.lib.v.clarius.ubi ponit formam ponendi in ſuis additionibus ad ſpecul.in tit.de poſitionibus.col.iij.uerſ.pono
quòd Berta fuit uxor Titij.

¶ Limita octauò, quãdo talis mulier eſſet prodiga, & ſibi
fuiſſet interdicta adminiſtratio bonorum, Angel. & domin.Alexand.in l.is cui bonis.ff.de uerb.obligat.

¶ Limita nono, quãdo iſta mulier eſſet minor xxv. annis.
Signor.conſ.cxcv.incip.ueritas.Soci.in conſi. ſupra allegatis, in prima limit.Bolong.in ſuis Interpretationib.in l.ij.
§.ſi mater.ff.ad.Tert.Corn.lib.iij.cõſ.xl.circa hãc.col.ij.&
lib.iiij.conſ.cciiij.pro deciſione, col.ij.Iaſ.in l.minoribus.
C.de his quib.ut indig.Bald.lib.v.cõſi.quidã Petrus.Fulg.
cõſ.xxxvj.quidam.& lij. quidã Antonius. amplians idẽ in
uiro.Et procedit hæc limitatio etiam ſi poſtea poſt talem
primum annũ effecta fuerit maior.Iaſ.in l.ſciendum. §.fi.
col.fin.ff.qui ſatiſ. cog. Rom.conſi.cclxxix. uiſis thematis
narratione.

narratione.Fulg.d.cõſ.36.Alex.in l.ſi cùm dotẽ,§.ſi maritus,co.iij.ff.ſol.mat.intellige tamẽ niſi efficeretur maior durante pupillari ætate iſtius filij.Bald.Nouellus in trac. de dote,parte xi.in j.priuilegio in fine membri xiij.eſt char.lxvi j.uel forte ex forma ſtatuti talis mulier haberetur pro maiore.Decius in d.c.ex parte M.de appella. Iſta fallentia non procederet in maſculo, niſi per uiam reſtitu tionis integrum,ſecundum Salyc.in d.l.ſciant.

¶ Limita decimò, quando pupillus eſſet oneratur creditoribus, adeò quòd non eſſ utile petere tutorem ipſi pupillo.Bolog.in ſuis interpretationibus.in d.§.ſi mater.Nicol.de Vbal.in dicto tract.col.vij.ij.par.uer. quarto limitat.Anchar.conſi ciii.incip.pro declaratione Alexand. in d.l.ſciant.dicit tamen Salyc.in l.iij.C.ad Tertul. quòd tũc erit cautela matris, ut hoc proteſtetur coram probis uiris,& roget inſtrumentum.

¶ Limita undecimò,ut hoc procedat quãdo ſuperſunt alij filij eiuſdem matrimonij,alias ſecus. Nicol. de Vbal. ubi ſuprà. Aret.conſi.xl.præſupponitur.col.iij.Decius in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ,col.xviij.de cõſtit. Bolog. in addit. ad Matheſil. de ſucceſ. ab inteſt. ij.art.principali,col.x. in addit.incip.uera pro certo.ſed caue, qa iſtæ authoritates loquuntur quo ad excuſandũ mulierẽ à pœna inflicta mu lieri trãſeunti nimis tempeſtiuè ad ſecunda uota: ſed nos loquimur in quocunq; proximo, ad ſucceſſionem pupilli negligẽte petere tutorẽ. quo caſu contra hanc limitationẽ ſi inſpicias factũ cum quo conſuluerunt, tenent Paul. de Caſt.d.cõſi.xxix.Fulg.conſi.xc.Anch.conſil.ciiij. Barb. lib.iij.cõſi.lxvij. quos ſuprà allegaui.ideò quicquid alias tenuerim, nunc magis inclino cõtra iſtam limitationem.

¶ Limita duodecimò,ut d.l.ſciãt ꝓcedat qñ tutor in teſtamẽto datus eſt remotus uel excuſatus.Et remãſerunt reliquiæ teſtamẽtarij.quorũ ꝑtextu excludit̃ legitimus,uel caſu quo ꝓximios in gradu eſt inhabilis inhabilitate tpali: ita ꝙ interim fuit locus datiuę q̃ mater obmiſiſſet petere. Alias ſecus.ita.Sign.d.cõſ.195.& Ang.d.cõſ.166.& Corn. cõſ.84.ĩ hac cõſultatione,col.fi.lib.3.hoc uidet̃ moderare Nic.de Vbal.vbi ſup.& Bal.li.5.cõſ 72.qdã Petrus.& li.3.

conſi.ccclxxxiiij.ſtatuta.Guido Papa conſi.clxxix. omiſſa. ¶ Limita decimotertiò quãdo ille qui erat dandus tutor erat abſens:uel ipſa mulier erat infirma, uel ſuberat alia iuſta cauſa propter quam nõ potuit peti iſte tutos. Socin. in conſilijs alleg. in j.limitatione. Et faciunt allegata in limit.proxim. præcedenti Fulg.cõſi.cxxxviij. uiſis. in fine. & iuſta cauſa nõ faciẽdi aliquid,eſt tẽpus peſtis:Hippol.in l.j.§.præterea col.xx.ff.de quæſt. uide dom.Franciſ de Ripa in tract.de Peſte.uel quãdo alij pro maiori parte ita faciunt.l.ſi creditor.vbi Paul.de Caſt.C.de pig.act.uel quãdo eſt cõmunis opin.de hoc,uel rumor populi.Alex.in l.ſi cùm dotẽ.§.ſi maritus. col.ij. ff. ſol. matr. dum tamen Socin.dicit de abſentia,cogita propter.§. fin. inſtit. de curat. ¶ Limita decimoquartò,ut ſolùm procedat d.l.ſciant. reſpectu bonorum quæ iſte pupillus habuiſſet ab alio quãuis contemplatione mariti. Decius in d.cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. col. xviij. Plus dicit Aret. conſi. xl. ad fin.quòd priuatur ſolùm ſucceſſione filij,nõ alio legato ſibi facto per maritum:puta qui legaſſet uſumfructum: facit pro eo Feder. conſi. xxxvi.caſus in fin. Potes tamen uidere Sandol.in d.l.qui duos col.v.ff.de reb. dub. Oldr. conſi.cxiij.bonis autem pupilli ſiue ex legato ei obuenerint,ſiue aliter,bene priuatur.Salyc. in d.l. ſciant. col. fin. ubi dicit quòd propterea non priuaretur ſubſtitutione fideicommiſſaria: quia per eam non ſucceditur pupillo, ſed teſtatori: niſi ſubſtitutus pupillo per fideicõmiſſum eſſet grauatus reſtituere hæreditatem pupilli matri:quia tunc uidetur potius hæreditas pupilli, quàm teſtatoris. Corn.in d.l.ſciant.col.ij.& in l.omnem.ad fin. C. ad Tertul.Et ſic habes iſtam amplam uiduam cum aurea dote. ¶ † Ampliant ſextò principaliter ſuprascriptã cõcluſionẽ maxime procedere in capiente diuitem uxorẽ.Gell.lib.ij. cap.cxiij.quia.Licurgus legẽ tulit, quòd uxores ſine dote ducerentur.nam,Intolerabilius nihil eſt, quàm fœmina diues.& inquit Seneca:Inuenies,ſi nihil quæris,niſi bonã uxorm.Refert frater Bernar.in j.parte Roſarij. ſerm. xxiiij.litera o.Et Sapientis dicit aut authoritas: Vxorẽ fuge,nc ducas ſub nomine dotis.ubi Aſcenſius.Et Martialis

lib.viij.Epigrammatum:Vxorem quare locupletem ducere nolim, Quæris,uxori nubere nolo meæ. & dicit Hiſtoria Ianuæ, nona parte, allegando Aureolum philoſophum: ꝙ qui ducit uxorē pauperem, ponit in domo ſua 55 paupertatem:& qui diuitem,ponit tempeſtatem.facit Petrarcha de remedio utiuſque fortunæ. lib .j. dialogo.lxviij.de optima dote.Pontanus de obedientia, lib.iij.in fi. c. iij.allegat illud Plauti Argentum accepi: dote imperium uendidi.Et Plautus: Si enim morata rectè ueniat, dotata eſt ſatis.In dotibus magnis ſunt incommoditates magnę, ſumptusq; intollerabiles.Et quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt uiri. Dotatæ mactant & malo & damno uiros. Et Iuuen.Veniunt à dote ſagittæ:Libertas emitur.coram licet innuat,atq; Reſcribat.uidua eſt locuples,quæ nupſit auaro. referr Polydor. prouerb. lxxxiiij. facit Eraſmus iiij.parte prouerb.cxlij.quid opus Sapragoræ dote. Marſil.Ficin. lib. vj. epiſtola: diligentia circa matrimonium. chart.cxxv.Malè enim res ſe habet,cùm quod uirtute effici debet,id tentatur pecunia. Cicer.in Offic. chart.lxxviij.ſequitur Bald.in repet.l.Barbarius.ff.de offic.prætor. & poſt mediū ſecundi Offic. allegat illud Themiſtoclis, Malo uirum qui pecunia egeat,quā pecuniam egentē uiro, licet corrupti mores deprauatique ſint admiratione diuitiarum. facit Albertanus de forma uitæ,lib.ij.c.de opib.acquirendis. Aſcenſius,ſecundum illud Catonis:Deſpice diuitias.& Eccleſia.vij. Trade filiam,& grande opus feceris,& homini ſenſato da illā. & Felyn.in c.in noſtra. col.fi. de teſtib. dicit ꝙ plus benignitas & grauitas morū quā facultas.& Ioſeph.de Antiqit.in vj lib.c.vi.Dicite illis,nō me egere pecunijs,nec honoribus,quibus rebus uēditur filia potius,quā nuptijs collocetur:ſed eligere generum habentem fortitudinem, cæteraſque uirtutes. facit Carmelit. ecloga.vj. quia boni mores diuitias ſuperant. l.magiſtros. C.de profeſ.& me.lib.x. Et quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm ſapientiam emere nō poſſit? Prouerb.xvij.Eraſm.j.parte prouerb. ccclxiij. Paupertas ſapientiam ſortita eſt. & in hanc opin. concordat Franciſ. Barb.de re uxoria.c.ij.qua dote, & quibus moribus uxor

ſit ducenda. & c.vj. de uxoris ducendæ diuitijs. honeſtus amor pendet ex animo, non ex lucro. gl. in l. hæc ratio. ff. de donat. inter uir. & uxo. Amad. in dialogo de Amicitia. char. xv. & dicit Io. Lup. de dona. inter uir. & uxo. char. ii. in princ. quòd ſponſus debet uenerari ſpõſam, & nõ econ trà: in cuius ſignũ ipſe debet recipere, non dare, ut amatores amaſijs ſuis. Ezechiel. j. idem Io. Lup. char. xix. col. ij. dicit, quòd meretrix licitè capit ea quæ ſibi donantur, & ſibi promiſſa per amatores cõſequi poteſt in iudicio, ideò peruertunt bonos mores, qui uolũt capere ab eis quibus dare deberent. Præterea uxor diues non ſolùm eſt intolerabilis, ſed & filijs, quibus ſemper obijcit & minatũ uelle auferre ſuas magnas dotes, ideò non eſt ſemper bonũ uelle ditari, imò quãdoq; prudentia eſt perdere de proprio, ut Pythagoras, quem refert Stephanus Niger in illius cõmento. char. x. ubi ſubijcit, ꝙ quandoq; lucrũ ſpernere, lucrum eſt. omitto quod habetur in Naui Stultifera, char. lx. dum inuehit contra capientem uetulam propter diuitias, dicẽs, ꝙ aruinã quærunt ſub podice aſelli. Ang. d. cõſ. cccxcvj. ad fin. & illud Iuuen. Vetulæ ueſica beatæ. quem refert Lancel. in l. non amplius. §. cùm bonorum. col. ij. de leg. j. Et magna dos apud Romanos erat de ducatis quatuor centũ. ſecundum Gellium & Blondum, quos refert Claud. in l. ij. col. ij. ff. ſol. mat. & Decius conſi. xxvj. col. ij. quòd dos mille ducatorum eſt congrua uni Comiti. Sed poſtea cõſi. clxxx. col. ij. dicit, quòd hodie dos de octocentum ducatis datur etiam popularibus & artificibus. circa quod uide Ioan. Lup. in c. per ueſtras. de donat. inter uir. & uxo. in toto opere. char. lxxxj. dum dicit quæ ſint conſideranda in conſtitutione dotis, & in chartis ſeq. pulchrè Monferr. in l. ſi conſtante ff. ſol. matr. col. xxxiiij. & unam haberem apoſtillã ad Paul. de Caſtr. in l. ſi non mortis. C.
56 de inoff. teſtam. † Et uide ſi ſunt fatui iſti capientes uetu-
57 las, quoniam ultra uotũ captandæ mortis, † coitus mulierum uetularũ eſt adeò noxius, ut eos ipſis uetulis quæ ex hoc uegetantur breuius uiuere faciat, vt ipſi in mortẽ quam uetulæ expectant, priores incidant. Et ſic euenit illud Menandri, quod refert Gell. lib. ij. c. xxiiij. circa med.

Capiens uetulam propter diuitias.

Dum

Dũ eius mortẽ inhio, egomet uiuo mortuus inter uiuos facit illud Philoſophi, Vetulā nõ cognoui, cur debeo mori? & illud, quòd capra iuuenis comedit ſal: ſed antiqua deuorat & ſal & ſacculum: & corium uetus indiget maiori adipe: & propterea audiui à Medicis ꝙ coitus cũ uetula ualde iuuat in ardore urinæ: quia multum attrahit de ſpermate. & dicit in annotationib. uarijs. char. cxvij. Baptiſta Pius in poſteriorib. c. xv. ꝙ cunnus uetulæ eſt fœtidus, & uermes quandoq; generat. Nec tu adoleſcens propter minorem ætatẽ aduerſus matrimonium uetulæ reſtitueris in integrum. ſecundum Specul. quem refert Petrus de Rauenna in ſuo aureo Alphabeto. in uerb. reſtitutio. col. ij. nec etiam poſſes te iuuare: quia iſta uetula diceret ſe habere denarios ſepultos, & fortè erat pauper: † uel ſi contraheres per procuratorem, & crederes eã pulchram, & eſſet turpis: quia talis error non uitiat matrimonium. Portius inſtit. de patr. poteſt. col. fi. uel ſi eam caperes ſub ſpe habendi hæreditatẽ quam fortè pater eius tibi promiſerat. l. ſi maiores. C. de tranſact. Portius in §. cum autem. iiij. col. inſtit. de adop. pulchrè Io. Lup. in c. per ueſtras. de don. inter vir. & vxor. iij. not. eſt in opere. chart. lxxj. col. j. Et quia propter diuitias hæ vetulę ut plurimũ capiũtur: vide quæ ſupra proxi. dixi in v. ampliat. & quæ dicã infrà proxi. ſi eſſes ualde pauper, & non haberes aliũ modũ uiuendi, ſi poſſes habere uxorẽ opulentiſſimam, ut eius diuitiæ ſufficerent pro ea & pro te nutriendo honorificè in peregrinatione uel aliqua curia, abſq; ꝙ cũ ea cohabitares, fortè tali caſu poſſes pati duci te ab ea etiã ad eius domum, licet ſit ſignum maximæ triſtitiæ, quãdo mulier uirum ducit ad domũ ſuam: quia deberet eſſe econtrà. Cre. ſing. lxvj. ſtatuto Florentino. Io. Lup. in rub. de dona. inter vir. & uxo. char. xxviij. in fi. Bal. in ca. iurauit. de prob. col. ij. & in c. ex parte, de conſue. dicit quòd tunc mobilia quæ reperiuntur in domo, præſumuntur uxoris. & Io. Lup. vbi ſuprà. char. ij. col. iij. ponit quòd ualet pactũ per quod maritus promittit uxori habitare certo loco cũ ea. Eſto etiã memor, ꝙ fornicari cum uetula eſt turpe, & grauius peccatum, q̃ cum iuuene pulchra, gl. fi. in cap. fur. xxxiiij. q. v.

58 *Error in diuitijs nõ uitiat.*

Grauius peccatur cum turpi, quàm cum pulchra.

Fely.

Fely.in c.cũ quidã.col.iiii.de iureiur. de qua diſputat Micha. Can. in ſuo Parochiali curatorũ, de pœnitentijs reci
59 piendis c.iiii. eſt chart.cciiii. † Caueant ſemper,& primo iſti capiẽtes iſtas mulieres diuites, ne ſi eueniat caſus reſtituendæ dotis depauperent eorum filios: quoniam communiter dotes mulieris dantur per fruſtra & interualla, & in pecuniam, quæ fragilis eſt, & de facili expenditur, imò perditur.& ideo qui habet pecuniã, dicitur habere ea quę de pecunia comparari poſſunt; ſed qui habet res, dicitur eas habere,& pecuniã ualẽtem illas.l. prope-
60 modũ.ff.de uerb.ſig.hinc dicimus, † quòd citius res in pecunia,quã pecunia in res conuertit. iſta ſunt uerba And. de Iſern.in ti. per quos fiat inueſt. col iiij. qui allegat l. ſi chorus.§.j.ff.de leg.iij.ad quã Soci.in l.ſi ex toto. de leg.j. in l.j.§.fuit quæſitũ.col.iiij.ff.ad Treb.Fabian. in tract. de emp.& vend.in v.q.principali.col.vj. Et quandoq; poſtea permittũt tales ueſtes ſibi furari.cõtra eã quæ dicit Ang. in l.in actio.ff.de fur.quòd quilibet debet cuſtodire ſuam ueſtẽ.Aliã partẽ dotiũ exponunt in iocalibus,ut ſponſa ſibi pulchrior uideatur.Cy.in l.j.col.pen. C.commod.facit Spec.in tit.de aduoca.§.ſequitur uidere de ueſtibus. col.j. Matthæus Boſius, ne ornamenta mulieribus Bononienſibus reſtituantur,epiſt.vj.& vij. Aegidius de regim. princip.lib.ij.parte.j.c.xxj.Gilbertus in quæſtione poſt ſecundum Oeconomicorum Philoſophi,cha.pe.Codrus ſerm. j.char.iiij.& ſic in ſtultitia.Nicolaus Boerij in apoſtil. ad Dyn.in regula,certum.qui opportunè loquitur. Io. Lup. in rub.de dona.inter vir.& uxor.chart.xiij.& Ouid. in iij. de Arte: Quis pudor eſt cenſus corpore ferre ſuos. Nec prodeſt excuſatio illius malè intelligentis dictũ Biantis, Omnia mea mecũ porto.de quo licet nõ faciat mentionẽ Margarita Poetarum in dictis Laertij, facit tamen Matthæus Boſius epiſt.lj.nuper char.iij. Gellius lib. vij.c. xij. Surgetus in Enchiridio diſciplinæ militaris. chart. lxxvj. & ſeq.ubi dicit inter cætera,quòd mulieres nõ debẽt portare ueſtes ſciſſas ante, & de portantibus diuiſas in vij. ampliatione, de pulchra. Et quando mulier eſt bene ornata, congruit ut ornamenta oſtendat, & ſic uadat ad

con-

cõuiuia,& ad feſta:unde euenit infrà in ſolut.ad ſeptimũ argumẽtum huius partis:ut frater Iaſ.in Sophol. Sapien. lib.vj.ca.xxxiij.col. pe. & tribus capitulis ſeq. & cap.xix. de rapina.col.fi.frater Lud.de Veritate.cõtrit.c.vij. quòd † luxuria deſtruit temporalem ſubſtantiam. ubi inter cætera dicit mulieres hoc facere, ut dum uiri ueſtes cõtemplantur, tandẽ mulierum faciem oculos figant. ubi etiam vij.remedio luxuriæ facit Io. Andr. in Mercurial.ea quæ Biblia Aurea.c.xcv.de ornatu mulierum. Fran.Barb.de re uxoria lib.ij.ca.iiij.de † ueſtitu & cultu uxorio . melius p Oliuerium de la Marcha , in tit. Le parement & triũphe des Dames:in lingua Gallica quãuis ſimia ſimia ſit,etiã ſi aurea geſtet inſignia.Eraſmus in j.parte prouerb. ccccccviij.& cccccclxxv. aliter catuli &c. eſt enim tunc impenſa fruſtratoria.Ideo inquit Ariſtot. quem refert Iaſ. in prælud.feud.col.iij.:cum decoquis lentem non infundas mirrham:id eſt aromata.Nec omni aſino cõuenit deferre ſellam.Ang.in l.item apud.§.adijcitur.ff.de iniur. & dicitur poſtea,æquari vult ranã boui.Et Aeſopus, & melius Codrus ſerm.ij.char.j.Et inquit Sapiens, † inuidiam nimio cultu uitare memento &c.Et tamen Cleobolus dicebat, magis cauendũ ab amicorũ inuidia, quam inimicorũ inſidijs:licet ſola miſeria careat inuidia , ſecundũ Socratem : & quãdo mulier turpis eſt adeò ornata, poteſt dici illud : Materiam ſuperabat opus. de quo gl. in l. mulieris . ff. de uerb.ſig.ideo Gallus tunc dicebat ſe malle plumã, quam carnes.& quando defert groſſam catenam auream , non oportet te uti incãtationibus ad fugandum tẽpeſtas . Felyn.in rub.de hæret.in fi.Gemin.conſi.liiij.Angel.in uerſ. lex.col.vj. quia de eis timendum non eſt, quo dæmon eſt catenatus. poſtea tales ueſtes faciunt ſibi legari à marito in teſtamento:qui ſecundum eos melius faceret diſponere quod nihil habeant præter dotes ſuas : ut ſi fuiſſet aliqua præſumptio donationis,per tale teſtamentum reuocetur.Nicol.Boerij ubi ſuprà.Pan.in c.fi.ij.noт. de dona. inter vir.& vx.ueſtes enim pretioſæ quæ nõ ſunt ad uſum quotidianũ,debẽt remanere hæredibus viri. Bar.in l. pen. §.j.ubi apoſtilla.ff.ſol.matr.Ang.in §.fuerat.col. antepen.

61 62 63

inſti.

inſti.de act.Alex.in l.ſi is qui quadringēta.§. dos legata. ff. ad leg.Falc.& cōſil.xlij.uiſo tenore.col. vj.lib.j. Vitalis de clericis,char.antep.Io. Lupus.in rubr.de donat. inter vir. & uxor.char.iij.& v.& ſeq.vbi iſti duo latè ponūt de iocalibus datis ſpōſę. de quibus in dicta apoſtilla Bar. & Butr. conſ.xxxviij.incip.quia maior.ij.dub. Afflictus deciſ.cccxv.incip.ut plurimū.latè Portius in §.fi.inſt.de don.Et ponunt etiā de lugubribus. de quibus Io. Garonis in repet. rub.C.de ſecund.nupt.in xviij.pœna.Campez. de dote.ij. par.q.lvj.Et ſi mulier ſit relicta uſufructuaria, illas ſibi tenetur emere,non hæres.Curia Delphinatus.q.cccclxi.incip.quidā teſtator.Redeūdo ad propoſitū,mariti ſtulti, ꝑ alia parte ipſas dotes exponunt in ornādo domum, emendo lectum & culcitras,quæ parātur pro uxore duceda. Io.
Aedificat. de Plat.in l.fin.C.de can.larg.lib.x.quia ſine lecto uiuere non poſſumus.Bart.quem refert Bologn. conſil.xlviij.col. ij.Ang.in l.ij.§ ſi publicanus.ff.ui bon. rap.Et in ædificando: ut d.Aegidius de regim.princip.lib.j.parte ij.cap.xix. col.fin.ut ſit honorabilior quando ducetur ſponſa: quod eſt ſignum phreneſis: & ædificanti ſine neceſſitate, eſſet dandus curator, tanquàm prodigo & furioſo: per ea quæ vult Petrus de Ferrar.in ſua practica. in for. nunciationis noui operis.in princ.glo.j.Cepol.de ſeruit. urb.c.xxvj.incip.dicamus.Lucas de Penna in l.in his. C.de præd. nauicul.lib.xj.licet Bart.ibi dicat quòd eſt ſignum magnanimitatis.& Lucas de Parma in tract. de fiſco. char.xij.uerſ. xiiij.Bald.in proœ. rex pacificus. col. pen. Et ingenioſitatis.Platina lib.j.de optimo ciue. char.vij.& contra ædificia ſuperflua Claud.ſuper Lucā. char.liij. allegando Prouerb.xvij.Thomas morus in ſua republica.lib.ij. eſt char. xlv. Eraſmus in Moria. chart.xviij. & ij. parte prouerb. ccxlij.optimum aliena frui inſania. Eſt enim ædificare, dulce impauperari.ſecundum Lucā de Penna in l.ij. C.de præd.& om.reb.nauicu.col.iij.ubi allegat illud Prouerb. xxiiij.Præpara foris opus tuum, & poſtea ædifices domū tuā,facit illud Gellij:Catoniana cēſura dignus eſt,qui minus vult arare,quā uerrere.pulchrè. Cardi. Papa epiſtol.
64 lxxviij.ad literas.propterea dicimus † ꝙ ditior eſt ille qui habet

habet pdicta ruſtica, quàm urbana. Ang. in l. j. C. de deb. ciui. lib. xj. quia domus eſt ſuppoſita incendio & ruinæ, ſecundũ eundem Ang. in l. fi. §. ſinautẽ legata. C. de bon. quę lib. ubi refert quòd propterea d. Io. Paglarẽſis. ſemper ſtabat in domo cõducta. Et magni ſumptus nõ ſunt fiendi, præſertim quãdo ſolũ nõ meretur talẽ ſuperficiẽ: nã ſunt perditi, ſi poſteà domum uẽdere cõtingat: quia nõ reperitur pretiũ, quo cõſtarunt tegulæ. Item conſyderandus eſt aer. Aegidius de regim. principum. lib. ij. parte. iij. c. iij. & ſeq. Gilbertus in q. poſt. ij. Oeconomi. Philoſophi. chart. pe. Itẽ ꝙ nõ ædifices repente, quia cõſtabit duplũ. Nauis Stultifera cha. xxvj. de fatuis ædificãtibus incœptibus. & facit Lucæ. xiiij. circa fi. Item non habita domum de recẽti conſtructum: quia ob humiditatem parietum in aliquam diutinam ægritudinem incurres. Et quomodo ædificanda vt ſit ſana Ariſt. j. parte proble. lxiiij. Vitrũuium, & alios, & pompa damnatur, nedum in ædificijs laicorum, ſed & in eccleſiſs: licet epiſcopus Conſtantien. ut refert Petrus Mara in eius oratione funebri, incip. ſi mihi. char. iij. dicere ſoleret, ſe malle operari uolẽtibus in ædificijs, ne ſtarẽt otioſi pecunias elargiri, quàm mendicantibus ualidis, quos iuris ſanctio perſequitur atque improbat. fateor quòd de his non loquitur Bern. nec authoritates iſtæ: ſed de alijs tot pauperibus quos in paſſione Chriſtus dixit nobiſcum ſemper futuros. Meritò ergo inuehit Hieronymus. † Marmora nitent auro, ſplendent laquearia gemmis. quem refert Hoſtien. in Summa de exceſ. prælat. §. j. col. ij. &, ut inquit Bernard. de pauperibus, nihil à quibus illa expẽſa ſubtrahitur, ut paſcantur oculi diuitum, nam Dicite Pontifices in templo quid facit aurum? latè & pulchrè Petrarcha epiſt. lxxxvij. in Fœlicẽ Archie. Florent. in iij. parte hiſtoriæ. titu. xviij. c. iiij. §. xx. ubi refert Bernard. de quo ſuprà. hinc Platina de optimo ciue. li. ij. charta vj. dubitat, ne Deus præterea permittat talia diripi à Turcis; imò uel à principibus. ut Philoſophus in fin. Oeconomic. & uidemus raro quòd Deus in iſtis imaginibus ita pompoſè depictis permittat gratias, ſeu miracula: prout in aliqua imagine ueteri, & ſimpliciter facta. 65

& non

in cap.quamuis. de pact. lib. vj. col. xxxix.Brunum Aſten. in ſuo tract.ſtatutorum.vj.art. iiij. membro. q. xij. & xvj. Alexand.lib.ij.conſil. clj. Campez. de dote v parte. q.lj. Curt.Iun.conſi.x. Ideo loquere clarè quando das dotem & facias partem dotis de bonis tuis, & aliam partem de bonis maternis: & his mediantibus facias renuntiare utrique hæreditati & bonis & rebus, & iuribus quibuſcunque, & legitimæ, & eius ſupplemento cum iuramento:& iſto modo euitabis conflictum opin.quia, ut dicit Ioan.Lup. in repet.cap. per ueſtras. char. lxxxvj. uerſ. iiij. ex quacunque etiam ſi pater dotat filiam in mille, incluſo omni eo, quod ipſi filiæ debetur tam de bonis patris,quàm matris:hoc non obſtante,patre mortuo,poterit petere bona materna ultra dotem, probando eſſe tot bona in facultatibus paternis quæ ſufficiant ad dotem: licet relinquat cogitandum. Item eſſet bonum ut per pactum etiam prouideres ad illam deciſionem Salyc. quam ſuprà retuli pro notabili:& utilius eſſet fortaſſis, p talis renuntiatio fieret coram iudice qui interponeret decretum,& abſente patre, ut ceſſet periculum timoris. ut Cätell.ibi.in uerb. contractus mulierum & poſtea pater ad requiſitioné filiæ per aliud inſtrumentum ratificaret illam talé renuntiationé.& hoc ad euitãdum opin. Doct. in l.fin.C.de pact.quod pactum de hæreditate uiuentis nõ ualet, niſi ipſe conſentiat ad euitandum uotum captandæ mortis.Et ſi mater adhuc uiuit,conſilium eſt quòd pater & mater etiam ſimul dotent, dando de conſenſu mariti aliquid de dotibus ſuis,quas maritus per aliud inſtrumentum poterit poſtea reintegrare iſti ſuæ uxori: & ſic conſuletur maſculis ne poſſit ab eis iſta ſoror petere dotes maternas. Et quia extant ut plurimum ſtatuta excludentia dotatas à ſucceſſione,Doctores dubitant an excludantur ſolùm ab hæreditate dotantis.ſi utamur iſta uia, euitabitur conflictus opin.de quibus Brunus in tract.dictorum ſtatutorũ.art.viij.q.xvj. Natanr in c. quãuis col. lvj. & ſeq.q.ij. Alex.cõſi.clj.themate.col.j.lib.ij. Anchar.conſi.lxxvij.Bald.lib.j.conſi.cccxciij. quædã mulier. Leoneta, col.fi.Curt.cõſi.xxvij.col.xvj.Iaſ.& Lãcel. in l. ut libertis.

Vt non moleſtet maſculos in dote materna.

Ad excludend. filiã ne moleſtet maſculos.

Excluditur ſolũ ab hæreditate dotantis.

C.

C.de collat.Iaſ.in l.quoniam nouella. ij. col. C. de in off. teſtam.Bolog.conſi. xxviij. Calcan. conſi. xj.col.ix.Socin. conſi.xxx.col.x.& lxxxiiij.col,iij. uerſic v. moueor. Corn. lib.j.conſi.lxxiij.ut in fin.iij.col.& in ſeptem alijs conſilijs,ut in eius tabula,in uerb.ſtatutum. Petr. Gerard. ſuo not. vij. fiunt aliquando conuentiones inter agnatos ad excludendum fœminas.de quibus uide quæ addidi inter feudalia Bruni in calce conſilij.xj.

¶ Aduertant tertiò,quia ſi habent iſti parentes dotantes plures filios maſculos,nõ obſtante tali ſtatuto,ſi nihilominus poſt patrẽ moriatur unus ex maſculis, ſoror ſuccedet

82 eidẽ pro ſua rata cũ alio maſculo: † quia poſtquam patris hæreditas fuit adita,nõ dicetur amplius hæreditas patris, ſed fratris Iaſ.poſt alios in l.j. §. ueteres. ff. de acq. poſſeſ. col.iij.in l.eius q in prouincia.col.v.ff.ſi.cert.pet.in uerſi. ꝙ ſi ſtipulatus.in l.uenia.C.de in ius uoc.in §.actionũ. col. fi.inſtit.de actio.Brunus in tract.ſtatutorũ excludentium. viij.articul.q.xviij.Cremen.ſingul.cxxvij.ubi cõcludunt, ꝙ propterea tale ſtatutũ nõ excludit à tali hæreditate fraterna. Nata in repet.c.quamuis.de pact. lib. vj. col.lviij. eſt in v.q.iiij.quæſtionis principalis.Cacialupus in repet. l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iure.col.cxviij.q. lxix. dicẽs, ꝙ ſtatuentes debẽt eſſe cauti in concipiendo uerba ad eò latè,quòd cõprehendant etiã hæreditatem fraternã & patrui concipe ergo tale ſtatutũ ut ſuprà poſui in nono fundamento de infinitis ſiniſtris mulierum moribus.Ideò cõſilium erit,ꝙ in renuntiatione,de qua in aduertẽtia ſuprà proxime poſita,filia etiã renuntiat et bonis & rebus fraternis præſentibus & futuris.Limita hanc deciſionem nõ procedere quando cõmunis uſus loquendi haberet ꝙ hæreditas fratris adhuc poſt aditionẽ dicitur hæreditas patris. ita eſt de mẽte Iaſ.in d.§. ueteres. col. ij. uerſ. tu adde,ꝙ cõtra iſtã. Alex.lib.iij.conſ.xlix uiſo proceſſu. & cxxiiij.ſuper primo quæſito,ad ſi.facit, quia imò adhuc propriè dicitur hæreditas.ſecundũ Curt.Iun.in d.§. ꝙ ſi ſtipulatus.Et dato ꝙ ita diceretur ſolutum impropriè & de lata ſignificatione uocabuli,ut omnes fatẽtur.& facit Butr. conſ.lxiij.uiſo libello.quẽ ſequitur idẽ Curt.in l.qui ſe patris.

Hæreditas adita non eſt amplius hæreditas.

.tris. char.xij.C.unde lib.& Alex. lib.v.conſil.clxxxiij.uiſo puncto quæſtionis præmiſſæ, quę refert Pich.in rub.ff.de rei uend.chart.iiij. Sequitur id quod in ſimili reſpondeo ad regulam ſtatutorum in ſolut. ad octauum fundamentum de Incontinẽtia. in illa quæſtione.de nato in uilla,an debeat admitti in collegio. & ſic nedum limitari,imò deſtrui uidetur hæc deciſio,igitur cogita.

¶Secundò limitat Deciu s conſ.cccix. uiſo puncto.ut ita demũ procedat quando ſtatutũ diſponit quouſq; uel quo ad maſculus ſuperfuerit:ſecus ſi ſimpliciter excludat.quia ſemel excluſa, remanet perpetuò excluſa. Cogita tamẽ in quibus terminis loquatur,ut per eũ, & de renuntiatione hęreditatis paternæ, an trahatur ad fraternã, uide per eũ conſil.cclxvj.incip.ad excluſionẽ. Quæro iuxta prædicta,
† ſi ſint duo ſocij omniũ bonorũ: an filia alterius debeat 83
dotari de bonis cõmunibus.Decius conſi.lxvj.col.v.& lxviij.col.ij.Alex.lib.v.cõſi.lxx. caſus talis eſt, Chechus. Et lib.ij. conſi.cxxxiij. tit.col.ij.in apoſtil. Bald. in l.fi. C.de dot.promiſ.Socin.iiij.uol.cõſ.iiij.incip. quantũ ad primũ. & duobus conſilijs proximè ſequentibus.Butrius cõſi.vij. dubiũ primũ.dicũt ꝙ ſic. Cõtrarium tenet Petr.de Vbal. in tract.de ſocietate.vj. parte.q.ix. incip. quæro an onus. Corn. lib.iij. conſi.lij. quamuis. Et lib.iiij. conſi.lviij.ad euidentiam litera h.& lib.j.conſi.cxxiiij.uiſa litera K. ubi ad quẽ redeat ſoluto matrimonio, an ad patrẽ, an ad ſocietatem.& cxxv.col.iiij. litera r. ubi quid de aliis oneribus matrimonij. Socin.conſ.cxcii.capio. col.iiij.Iaſ.in au then.quod locum.col.v. C.de col. in l.diuortio. §.quod in anno.col.v.ff.ſol.matr. Alexan.lib.iiij.conſi.lxxvj.uiſo themate,col.ij.& duabus ſupraſcriptionibus ſequentibus.& iſtã dicit cõmunem Monferrat. in repet.l. ſi conſtante.ff. ſol.mat.char.viij.in fi.allegando Socin.& alia. Et hoc indubitanter procedit in dote ſecundo loco conſtituenda.
Iaſ.in §.fuerat.col.pen.inſtit de act. in l.inter ſtipulãtem. 48
§.ſacram.ff.de uerb.oblig.† Et ſi unus fratrum, patre uiuente, de bonis patris maritauit filiam, patre poſtea defuncto:poteſt alius frater dicere quòd talem dotẽ imputet in partem ſuam. Rom.ſing.ccccij. incip. pone caſum,

¶ † Am-

85 ❡ † Ampliat vij. in ducente pulchrè. Chronica Ianuæ ix. *Pulchra.* parte. & hoſpes meus Mediolan. Chi ha caual bianco, & bella mogliere, non è mai ſenza penſiere. & ultra ea quæ cōgerit Buſtus in j. parte Roſarij. ſerm. cccxxxj. lite- 86 ra b. & ſer. ſeq. litera o. ubi dicit inter cætera, ꝙ † turpes *Pulchra ſuperbia.* uxores ſunt ſimiles macellariorū tabulis, quæ die, noctuque ſine cuſtodia abſq; ablationis periculo remanent in plateis. & Petrarcha de Remedio utriuſq; fortunæ. lib. j. dialogo lxvj. de uxore formoſa. & inquit Floren. Hai tu la bella? tuo danno. Superba enim res eſt pulchra mulier, ut inquit Menāder Græcus, Faſtus ineſt pulchris, ſequiturq; ſuperbiā formā. nec mirum, quia aufert nomen marito, & dicetur: eamus domū dominæ Tenerinæ, nō ad domū domini Bonhomi eius mariti, imò pulchritudo mulieris (au ſat ꝙ amicus etiam ea inſcia & inuita maritum occidat: ut Dauid vriam, & quidam Sueuus, de quo in Phalariſmo dialogo incip. quid corporis. char. ij. & Vlrichus Vten. in dialogo, Aula pag. xxvj. & cuidā ſocio contigit, & alteri de quo genitor meus iudex iuſtitiā fieri iuſſit, & caput truncari. Et lis eſt cum forma iuncta pudicitiæ. Corporis egregij miſeros trepidosq; parētes. Sēper habet, rara eſt adeò cōcordia formæ Atq; pudicitiæ: ſanctos licet horrida mores Tradiderit domus. & Formoſis leuitas ſemper amica fuit. Et, difficile eſt cuſtodire, quā plurimi adamarunt. nā aliquò modo expugnatur, quod undique inceſſitur, ut inquit Hieronymus. & quidā nobilis de diœceſi Taurinenſi uxori ſuæ adulteræ nasū abſcidit, ut ob deformitatē amatores eā relinquerēt. Et audio hoc frequētari in Flandria, & iſta eſt pœna adulterę in regno, ut patet ibi ī cōſtitutionibus ſub rub. de adulter. quæ eſt grauior quā ſi abſcinderetur manus, uel effoderetur oculus. Paris de duello & re militari. char. xlij. ſub rub. quādo unus effodit oculū. & in tract. ſuo ſyndicatus. char. xxxi. col. ij. dicit, quòd in muliere difformitas nō recipit æſtimationē. ꝙ maximè procedit in his quæ nō ſolū natura, ſed arte ſe pulchras faciunt *Fucata.* fucamētis ſcilicet & unguētis. cōtra capitulum fucare. in vlt. char. Decreti. de cōſecra. diſt. v. Roſariū. ij. parte. ſerm. xxviij. p totū Ouidius de medicamine faciei. Frater Iac. in So-

in Sophologio Sapien.lib.x.c.xv.de mulieribus.col.j. pulchrè Volateranus in Oeconomica Xenophōtis, cōtra matronas externo colore fucatas. chart. vij. Guilelmus Coquillart in tract. Des droitz nouueaux. in rubr. de dolo. col.ij.& ſeq.Maphæus Vegius in tract. de educatione liberorum. lib.iij.c.quod autem in maribus. ubi loquitur de illis quæ diſpaliatæ & clamiſtratæ incedunt,quæ cuncta ſunt alimenta libidinū. & lib.iiij.circa fi.melius quæ ad mœchum ueniunt lota cute, quādo uideri vult formoſa domi pulchrè Barba.in prooem.clem.col.penult. latius Philelphus decade.iiij. ſatyra ij. incip.O pueri. Et ſaty. ſeq. & decade viij.ſaty.ix.inci. Antonij. imò amatores emunt amaſijs ſuis talia fucamenta. Lancel.in l.turpia.col. ij.ff.de leg.j.qui plus dicit in l. uxori. ff. de uſufr. quod licet aliàs non ualeat donatio inter uirum & uxorem, ualet tamen pro emendo belletum uel roſetum.† Et quamuis aliquando liceat fucamētis tegere defectum naturæ, 87
puta infirmitatis.Cacialup.in repet.l.omnes populi. ff.de iuſtit.& iure.in iij.q.principali Bart.eſt col.xliiij. eſſet tamen melius quòd quæ minus ſe commendabilem forma putat ſeduló operam daret, ut uirtutis laude turpitudinē tegeret.Apuleius in Apolog.j.pro quo Bald.in proœ. Res pacificus.col.vj. Salluſt.circa prin.Catilinarij:Nam diuitiarum & formæ gloria fluxa eſt atque fragilis, uirtus clara,æternaque habetur. refert Morus in Republica Vtopiæ.lib.ij.eſt char. lxxxv. dicens † quòd mulieres ideo 88
fucamētis uti uel naturam iuuare prohibentur:quoniam ut forma nonnulli capiuntur, ita nemo niſi uirtute atq; obſequio retinetur. Etenim curat pelliculam. Eraſmus ij.parte prouerb.ccclxxix. totque artibus utuntur, quòd adhuc quicquam decipitur. Cocles de Phyſionomia. lib. j.c.iiij.allegādo Ciccum Eſculanum.parua habebit ſubſoleas eminētiores,& uidebitur grandiuſcula, macra fardilia,ſeu ueſtibus cōflatis ſe circundabit, quæ darent formā uni ſacco,& uidebitur pinguis. Nā ſunt tria mala macra anſer,fœmina,capra.Non niſi dæmonibus cōuenit ille cibus,pallida braxilio & bombicella ſe faciet rubicundam, & labia cū cereta.Nigra cū ceruſa Veneta ſe dealbabit.di

cunt enim. Calcina uende muro, biaua uende cauallo, & braca uende culo. nam & ſi vultus ſit deformis, albedo eſt tantæ pulchritudinis quòd omnia reſtaurat, habet enim plures colores. quàm enumerat Gell. lib. ij. c xxvj. Phauorinus. Exiguę frontis illa expilatione ampliabit. Sed facit pœnitentiam cum peccato, prout illa, quã qui vidit, teſtimonium perhibuit, quæ ſulphure ſubfumigat frõté pro dealbando crines, & tam horridum fœtorem ſuſtinet, ne ſcio ſi hanc receptam poſuerit Achilinus in Viridario, dũ loquitur de fucamentis. non potui videre pro nunc, vide etiam fratrem Thomam in tract. de Poteſtate Pontificis char. cxxij. adeò ut etiam ſi hodie faceremus quod Thomas Morus in ſua Repub. li. ij. eſt chart. lxxiij. dicit face-
89 re, ut Opienſes, † qui uolunt mulieres nudas uidere antequam eas deſpõſent. nec immeritò, ut Seneca epiſt. lxxxj. in ſi. incip. hodierno. & Apuleius de deo Socratis. lib. j. circa ſi. quem refert Io. And. in c. conſtitutus. col. pen. de appel. quód in emendis equis non phaleras conſideramus, & ornatiſſimæ ceruicis diuitias, ſed ſolùm corpus eius & animum intuemur, illa tamen quæ oſtenduntur ueniunt vendito equo. Ang. in l. eum qui. §. non ſolum. ff. de furt. ita ergo ueſtes quas filia habebat quando fuit oſtenſa futuro ſponſo ſequuto matrimonio. imò aliqui retinent eas prius in concubinas ad prolis experimentum, antequàm capiant in uxorem. gl. in §. necnon. uer. præſtiterunt. inſti. de hæred. quæ ab inteſt. facit regula, qui cum alio. ff. de reg. iur. licet ſi non pariant ſit potius peccatum uiri, quã mulieris. gl. in §. ſed nos. in uer. peccauit. inſtit. de ſenatuſconſul. Tert. & quòd adhuc non ſit plenè ſuccurſum tot malitijs, patet in caſu in quo conſuluit Aret. conſil. cxlij. ex facto. & ideo aliqua apparebit pulchra, & poſtea habebit uuluam in tranſuerſo. Bald. in c. quemadmodum in figuratione caſus. de iureiur. Et licet aliqui uelint dare ſigna, ex quibus per apparentia cognoſcamus latentia. Io. de Platea in l. j. C. de cano. frum. lib. xi. ut ex turgido pectore turgidum cunnum, & ex delatione ponẽte pedum ſeparatorum ualde. Item ex longitudine pedis, longitudinem uuluæ. Michael Schotus de Phyſiognomia. cap. vj.

clarius

clarius Codes.lib.ij.quæſito.xiiij. licet illa meretrix dixerit, Naſe me decepiſti, tamen plures fraudantur, ut patet ex prædictis. nam Cicero de officijs, † Nec ſimulatũ 90 quicquã poteſt eſſe diuturnũ.facit Petrarcha epiſt.xx. ſemiſopitum.poſt med. dum loquitur de ſua Laura. Quod maximè procedit quando portat diuiſias, ſeu uarios colores, quæ ſunt ſigna laſciuiæ, ac in §.quanta igitur in auth. quomodo oporteat epiſcopos. ibi maligna ſuſpicione. in auth.de monachis.§.cogitan.ibi, bonum ornatum &c. facit Anteros Fregoſij.char.xxxiij. & ut dicit Bal. quem refert Præpoſitus in c.j.quid ſit inueſtitura.col.ij. Al ſignale ſi conoſcono le balle. Albert.in l.de minore.§. tormenta.ff.de quæſtio. Nauis Stultifera chart.x. uirorum effœminatio.& char.lxvij.uoluptas incommoda. & chart.cij. de ſuperbiæ authoritate.& Eccleſiaſt.xix.circa.fi. Amictus corporis,& riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiãt de illo. faciunt quæ ponit Specul.in tit de aduoc.§.ſequitur uidere de ueſtibus. & Aegidius lib.j.parte.j. cap. xix. Gellius lib.j.c.v. Demoſthenem.& lib iij.c.v. Plutarchus. quæ ponit Philotinus in dialogo vulgari capitis & birreti.char.iij.dum loquitur de galantaria. & char. ſeq. dum loquitur de inſignijs militaribus.& dicit Paris in trac.de Syndica. in uer. probatio. ꝙ equus cognoſcitur ex merco.& Bauerius inſtit.de teſt.§.teſtes.el.j. col. viij. quòd ex ſignis & ſignaculis res cognoſcitur, nàm talis quiſque eſt, talis finis ei uidetur.iij.Ethicor.& talia agit, & dicit iiij.Ethic.c.de ueritate.Had. Papa noſter in quodlib. q.x. eſt char.cv.litera a. uel quando portant literas conglutinatas ſeu zifras, quæ non poſſunt legi, niſi à ſcientibus;& dicunt marito quòd important unum,& erit aliud. Bart. in l.quotiens.§.ſed ſi non.ante fin.ff.de hæred.inſtit. Guiliel.Conquillart in tract. des droitz nouueaux. in rub. de præſumpt. colum.viij. Gellius lib.xvij.cap.ix. incip. libri. uel quando non loquuntur niſi uerba laſciua, quoniam lyra cognoſcitur ex ſono, & auis à cantu. ſecundum Bald in l.comparationes.col.fin.C.de fid. inſtrum.col. fin. pulchrè docet Frãciſcus Barbarus de re uxoria. lib.ij.c.ij. ad moderatione uxoris, nã ſicut peregrinus cognoſcitur ad ſcarcel-

Diuiſia- *res.* *Al ſigna le ſi conoſcono le balle.*

ſcar cellã & bordonum. Baueria in §.hi quos. inſtit. de hæred. inſt. ita philocapta per hæc ſigna cognoſci poteſt licet ipſæ non putent, quia amor non excæcat eas. Non tamen etiam docet mulieres eſſe immundas, ut infrà dicam reſpondendo ad illud, ſint capræ &c. uerſi. ſeq. nã, ut inqt in Penulo apud Plautum, Mulier, ſcena, Negotij: Nã cum ſedulò munditer nos habemus, uix ægrè amatorculos inuenimus. Hoc vnum tamen cogitatio, Modus omnibus in rebus optimus eſt habitu. Nimia omnia omnium exhibẽt negotium. facit. l. cõtinuus. §. item quia inſulam. ff. de uer. oblig. nec dicant ſe hoc facere ob pulchriorem ſobolem procreandã. ut docet Io. Fab. in rub. inſtit. de nuptijs Aegidius de regim. princip. lib. ij. par. j. c. xiij. Soc. lib. j. cõſ. j. col. ij. uerſi. cum ergo iſte. quia pueri maternizant in corpore. Ideo dicit capiẽn. formoſam magnitudine & pul-
91 chritudine, & ratio eſt. † quia pulchritudo ſemper eſt in magno corpore: unde parui formoſi dici poſſunt, non autem pulchri. Vide tamen Aret. in proœm. tranſlat. Oeconomiæ. ubi ſummè laudat res paruas. Aeneas Syluius epiſt. cxij. dum laudat Maria. Soc. habentur in commento Perſij. in princ. Eraſmus iij. parte. Prouerb. ccclviij. Amẽs longus. ubi etiam allegat illud Statij dum loquit̃ de Oeni de. Maior in exiguo regnabat corpore uirtus. pro quo Doctores in l. j. ff. de iuriſd. omnium iud. dum dicunt, iudicis officium latiſſimum eſt, non longiſſimum. Et Phantinus de tradotio in tranſtullo dominarum. col. xix. verſ. deh nõ t'increſca. Ouidius pro Sapho Phaoni, Nec me deſpicias ſi ſum tibi corpore parua, Menſuráq; breuis nominis ipſa fero. Dicit tamen idem Eraſmus ij. parte prouerb. cxlvij. ignis, mare, mulier, tria mala. ꝙ quidã uoluit uxorem par uã tanquam minus malũ, quàm magnam. ſed rarò pulchri
92 tudo parentũ in filios tranſit, † quoniã imaginatio in coitu, diſſimilitudinẽ cauſat. Bart. & Doct. in l. Gallus. circa ſi. princ p. ff. de lib. & poſth. Martialis circa fi. lib. vj. in Epigram. incipit pater. Io. Pyrrhus in tract. fictionis. chart. ij. Ariſt. Problem. x. particula x. Symphorianus in Bello Medicinali. lib. ij. c. v. Mapphæus Veggius de educatione liberorũ. char. ix. etenim imaginatio facit caſum, ſecũdum Bald.

Imaginatio facit filios diſſimiles.

vide infra ...

retur fundus dotalis, & permittere frui eo mulierē pro
ueſtibus & alijs minimis ad ſuum uſum emendis, de qui-
bus quotidie uiros faſtidiunt. Et ita uidi obſeruare uiros
prudentiſſimos triplici cauſa. Primò ad euitandū depau-
perationē filiorū in reſtitutione. Secundò, ad euitandum
iurgium mulieris obijcientis ſuas dotes uiro. Tertiò, ad
euitandum faſtidium emendi ueſtes uxori: quia poteſt ſi-
bi reſponderi: habes unde emas. ſi eſſet meretrix, unum
ſcutum de tali redditu ei præbebit facultatem & excuſa-
tionē emēdi veſtes pro decē, iuncto earum quaſi caſtrenſi
peculio: nam ſemper inueniunt mercatorē fingentē egere
pecunia, & coactū uendere uili pretio: & † ita ſimulabunt 69
marito: & tamē clàm ipſa uel amaſius reliquū ſupplebit
ipſi mercatori: & ita uidi practicari. Et idē effectus eſſet ſi
ab uxore reciperes fundū dotalē ineſtimatū: qa alias æſti-
matio facit emptionē. Iaſ. p illū text. in l. ex conuentione.
C. de pactis ubi ponit quatuor fallētias; & ibi ſecūdo not.
infert, ꝑpterea † ꝙ fundus datus æſtimatus in dotē, intel- 70
ligit datus cū omnibus ſuis oneribus & obligationibus: ni
ſi aliter fuerit cōuentū. cui adde l. neq; ſtipēdiū. ff. de imp.
in reb. dot. facit gl. fi. in l. j. C. de mul. & in quo loco lib. x.
Alex. lib. v. cōſ. iiij. incip. vidētur. col. j. & cxlvij. perſpectis
inſtrumētis. col. pen. Et procedit hæc regula, ſiue tūc æſti-
matio fiat, ſiue committatur arbitris, ſeu alteri perſonæ
quæ debeat æſtimare. Socin. conſi. lvj ſtantibus. iij. col.
¶ † Amplia etiā ſi mulier dederit dotē, partē in pecunia, 71
partē in ueſtibus: puta maritus cōfitetur habuiſſe centum
in pecunia, & xx. in ueſtibus ad ornatum ipſius mulieris ad
tantū æſtimatis: certē tenebitur in reſtitutione reſtituere
pecuniā, nō res: & ſic deterioratio eſt periculo mariti. li-
cet ſecus in alijs guarnimētis quæ mulier à domo patris
portauit ultra dotē: quia ſufficit ꝙ reſtituātur qualia re-
periuntur tēpore ſoluti matrimonij. Iſtā ampliationē te-
net Socin. cōſi. cclxxxix. difficultas. Io. Lup. de donat. inter
uir. & uxor. char. xciij. col. j. vbi † quid ſi. dentur anima- 72
lia. ꝙ inſpicietur ualor tempore mortis, non traditionis.
¶ Limita primò Iaſ. ut procedat in dubio. ſecus ſi appa-
ret ꝙ eſſet facta ad aliū finē: puta cognoſcēdi valorē rei,

Emo fundum dotalem.

Uxor adultera fingit habere bonū forū de ueſtib.

Aeſtimatio facit emptionem.

vt poſſit probari ſi poſtea maritus fundum damnificauit. Adde Barb.lib.iiij.conſi.xix.clementiſſimum. col. fina. & conſi.xij.illud.col.pen. Socyn. conſil. xciij. circa primum. iii .col.Aret.in conſil.lxxxiiij. diligenter. col. ij. ubi eſſet ſolùm facta ad demonſtrandum de quantum eſſet ſecura mulier.Socyn.in d.conſil.

¶ Limita ſecundò, ut procedat quando æſtimatio fit à princ.tunc benè facit emptionem: ſecus ſi poſtea. adde Aret.d.conſi.lxxxiiij.intellige ſeu commiſſio de æſtimando propter ampliationem proximè dictam.

¶ Limita tertiò,in animalibus datis in ſocidã: talis enim æſtimatio non facit emptionem, ex quo emolumentum non ſpectat totum ad paſtorem.l.ſi interuirum. C. de iur. dot Corn.in trac.ſocidæ.col.ij.ubi propterea infert Cor. idem eſſe quando res traditur æſtimata & partes conueniunt ut eadem met reſtituatur.Socyn.cõſil.lvj.ſtantibus. col.ij.vbi format quinque caſus, quando cõuenitur quòd eadem res reſtituatur.& ibi col.pen.poſt Bald. dicit quòd ſi in inſtrumento dotali non cauetur de re uel æſtimatione reddenda quando res eſt data æſtimata in dotem: ſed inſtrumentum dicit,quã dotem reddere promiſit& c.tunc enim præcisè debet reddi pretiũ.ſequiturBarb.in cõſilijs ꝓxi.alleg.Bal.in trac.dotium.vij.parte.priuileg. xl. & ſeq.

¶ Limita quartò,ut regula ꝙ æſtimatio rei dotalis faciat emptionẽ,procedat quando maritus eſt ſoluendo,aliàs ſecus.adde Cre.ſing.xviij.incip.habebis millies. Bal. de dote.vij.par.priuil.xxiij.& Bal.lib.j.cõ.xxiiij. incip. libellus.

¶ Limita quintò,vltra eum,ut non procedat in cõtractibus de quorum natura eſt dominium non transferri:ut in commodato depoſito &c.Bart.in l. ſi ut certo. §. nunc uidendum. in fi.ff.commod.Bald.in l.j.iij.q.C. commod.ad quem ſemper recurre in materia.

¶ Limita ſextò,procedere quando res eſt præſens, ſecus ſi abſens.Bart.in l.ſi propter.ff.rer.amot.per text.in l. hoc ſi res.cum glo.ff.de rei uendic.cogita.

¶ Limitat ſeptimò Bald.Nouellus de dote. vij. parte priuileg.xxiij. ut non procedat quantum ad hoc quod ſicut in uenditione uenditor tenetur promittere duplam,etiã ſi non

non ſit conueniunt,non tamen ſic iſto caſu: quia dans res æſtimatas,licet uideatur uendere,non tenet̃ ad duplam.

¶ † Redeundo ergo ad propoſitum. Sint cauti mariti nubentes,& non permittant ſe inuoluere, prout plures faciunt:taliter quòd quaſi inoleuit quædam conſuetudo, ꝙ ſocer licet non ſoluat tunc totas dotes, uoluerit tamen ꝙ gener faciat quietationem dotis integrã: & poſtea in alio inſtrumento ſocer recognoſcet ſe debitorem generi de illo reſiduo. Caue ne hoc facias:quiã ſi caſus eueniret, oportebit hæredes tuos reſtituere mulieri integram dotem: nec illa recognitio ſoceri,quãuis incontinenti facta,prodeſſet hæredibus tuis,qui nec liberarentur etiam cedẽdo actionem Bar.& Paul.de Caſt.in l pen. §. ſi uir.ff. ſol.mat. cum quo inclinare uidentur Iaſ. & Pich. in l. legem. C.de pact.ad ſi.licet remiſſiuè loquant̃. Bald.in addit. Spec. in tit.de confeſ.poſt.med.Fely.in c.ſi cautio.col. xx. verſ.fallit quintò.de fid.inſtru. Ange.in §.fuerat.col.xj. uerſ. ij.ad intellectum.inſtit.de act.Clarè idem uoluit Cãpezius in tract.dot.j.par.q.lij. col. iij. uerſ. in ſecundo caſu. Alexan. lib.v.cõſil.cxlviij.in cauſa.col.j.& lib.ij. conſil. xxxvj. uiſo themate.col.j.Cor.lib.iiij.conſi. cix. uiſo puncto. Decius conſ.cxcviij.in prin.col.pen.Opizonus in §.diui. col. lxxx. Bal.Nouellus in tract.dotium. viij. par. priuileg. xxiiij. & ſeq.Et ſic videtur cõmunione opinio,& fauorabilior doti. & dicit Socy.lib.iiij.conſi.lxxxviij. abunde. col. fi. ꝙ hanc opin.uidit ſemper in practica obſeruari:& ita obtinui Mediolani coram Regio ſenatu, in cauſa dotis dominæ Lauræ de Scarampis,quæ erat de ducatis mille & ſexcentis. quãuis in contrarium latè teneat Cur.Sen.conſi. liiij. ſuper duobus.Barb.lib.ij.conſi.xix. præclarè ſcribitur j. Regum.Limita tamen prædictam opi.niſi muliermet cognouiſſet,uel cõſenſiſſet tali recognitioni.Paul.de Caſt. Fel. & Cor.ubi ſupra.idem Corn.lib.j.conſ.cclxxxiiij.in præſenti.. Vitalis in tract. clauſularũ.char. xx. in rub.ex quib. cauſis poſſit ſimulatio præſumi.col.fi.in iij.caſu. uel quando iſta mulier ſucceſſiſſet iſti ſocero.Cor.d.cõſi.cix.lib. 4. nõ credo te alibi inuenire hanc q.ſic breuiter reſolutam.

73 Caue cõfitearis receпiſſe dotes propter inſtrumentum debiti quoniã poſtea fit.

74 ¶ † Caueant ſecundò mariti ne promittant reſtitutionem

augmenti ſeu antefacti:& ſic quòd in inſtrumento dotali non dicat,Quas quidem dotes unà cum augmento præ-dicto reſtituere promiſit &c. Quia regulariter ſicut dos, mortua uxore,redit ad hæredes uxoris: ita augmentum, mortuo uiro,redit ad hæredes uiri.c.fi.§. fi. de dona. inter uir.& uxor.gl.in auth.dos data. C.de donat. ante nupt. & in corpore unde ſumitur.ubi Bart.& Ange.in §. pe. inſtit. de donat. col. ij. ubi latius Io. de Plat. quia æqualitas eſt ſeruanda inter coniuges in auth.æqualitas.C.de pact. cõuen.Socin.regula cvj.ubi limitat,niſi tale augmẽtum factum fuiſſet ante contractum matrimonium de præſenti.ſed per tale pactum & talia uerba perderet maritus dictum augmentum: quia eo mortuo remanet cum dotibus penes mulierem.gl.in l.legem leonis.in fi. C. de pact. conuen.ubi Salyc.Corn.lib.iiij.conſ.ccciij.in hac.col.iiij. ubi uolunt quòd ualeant talia pacta. & not. per hoc ſtringit text.in d.c.fin.§.fi. quicquid uideatur uelle Alex.in l. poſt dotẽ.ad fi.ff.ſol.matr.intellige ſemper dummodo ipſa mu

Propter augmentum.

75 lier dotem marito ſoluiſſet. † Quinimo ſi ſtatutum diceret quòd mulier debeat lucrari augmentum dotis lucrabitur ſolummodo pro ea parte, pro qua dos fuit ſoluta. Ang.in §.fuerat. col. xvij. uerſi. & aduertas quod mulier. inſtit.de act.Afflictus deciſ.cclxij. in cauſa. Socin. iij. uol. conſil. xxxij. circa præſentem, ubi ſingulariter limitat non procedere quando debenti ſoluere dotẽ, maritus dediſſet inducias ſeu tempus ad eas ſoluendum, cum ex tali promiſſione ut ſatisfactus. Curia Delphinatus deciſ. cclxiiij.incip.in contractu. Afflict.deciſ. cccxxxij. ſi dos. ſunt enim laudabilia iſta augmenta dotium facta per maritos. Bald. in d. auth. dos data. in lect.antiqua clarius in l.quod ſcitis.C.de bon.quæ lib.ad fi.quia præſumitur dari mulieri in præmium pudicitiæ & uirginitatis: licet etiam poſſit conſtitui uiduæ.Io.Lup.de donat. inter vir. & uxor.char.vj.col.iij.dicens,ꝙ propterea iura eis multum fauent:& ſapit natur. m dotis cui adhæret.niſi eſſet diuerſa ratio.Corn.lib.iij.cõſ. ccl.in præſenti. ad fi. circa quod multas quæſtiones ponit Afflictus in ſuis deciſionibus: ut colligitur ex eius tabula. in uer. ante factum. Lucrabitur ergo

ergo tunc mulier dictum augmentum totum etiam reſpectu reſidui non ſoluti. Eſt bene uerum, quòd extantibus filijs mulier habet ſolum uſumfructum talis augmenti: qua defuncta tale augmentum redibit ad filios. l. fœminæ. C. de ſecund. nup. Ang. in §. j. inſtit. ad Tertul. Nic. de Vbal. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. ij. parte. in fi. iij. col. Matheſil. in eodem. col. xvij. Cremen. ſing. ult. ubi dicit, quod propterea filij ſecundi matrimonij nihil habebunt. Fulg. conſil. xlix. ex facto. circa medium. & lxiij. Blaſius col. iij. Ioan. Lupus. in rub. de donat. inter uir & uxor. char. xxvj. col. iij. Io. Garonis in repet. rub. C. de ſecund. nup. pœna prima, & duabus ſeq. *Mulier habet ſolum uſuſfructum augmenti.*

¶ Amplia primò, hoc dictum etiam procedere in marito de dotibus ſeu alijs bonis quæ habuiſſet ab uxore. Roma. conſil. xc. incip. clarum. Plus dixit notáter Salyc. hoc procedere etiã ſi talia bona habuiſſet ex ſucceſſione. Exemplificat in quæſtione de facto. Cauetur ſtatuto, quod maſculus ſuccedat patri & matri, excluſa filia, moritur mater, & ſic ſuccedit maſculus, cui maſculo poſtea pater ſuccedit: & demum ſecundam uxorem accepit, & deceſsit ſuperſtite uno maſculo ex tali ſecundo matrimonio, & dicta filia ex priore matrimonio. Dubitatum fuit, an illa filia deberet habere bona materna ad patrem prouenta mediate ſucceſſione filij; ipſe dicit ſe obtinuiſſe quòd ſic, & eum ſequitur Socyn. conſi. xxxiiij. proſequen. col. ij. & cclxiij. capio primum. col. ij. in ij. dubio. Corn. lib. ij. conſi. ccxlij. incip. circa quòd uidetur. col. pe. uerſic. nec obſtat Decius conſil. lxxxvij. col. iij. Ioan. Lup. dicta char. xxvj. col. iij. Not. bene hanc deciſionem: nam quælibet de facili diceret contrarium: quia uidetur eſſe contra tres communes regulas, quas in materia ponit Brunus in tract. ſtatutorum excludentium fœminas. artic. xiij. q. v. *Mulier debet reſeruare ꝓ pritatem filijs. Not. quomodo Salyc.*

¶ Secundò amplia procedere non ſolum in dotibus & augmento, ſeu alijs bonis quæſitis conſtan. matrimonio: ſed etiã poſt matrimonium. puta ex forma ſtatuti, prout eſt Neapoli, quo cauetur, quòd † moriente marito omnia bona quæ maritus cauſa uxoris parauerat, ſint uxoris. Tenetur enim mulier talia bona reſeruare filijs pri- 79

mi matrimonij.Are.in l.ij.ff.de leg.j.col.iij.uerſ.cõcluſio.

¶ Tertiò amplia,ut prædicta in tantum procedant,ꝙ ipſa mulier de talibus bonis non poſſet in ſecundum maritum uel aliam perſonam diſponere. Corn.lib.iij.conſil.cccix. circa primum.colum.penul.in tantum.

¶ Quarto amplia,in tãtum hoc procedere,quòd ſi ex primo matrimonio eſſent plures filij,non poterit de tali lucro plus relinquere uni,quàm alteri. auth. lucrum.C. de ſecund.nup. Curt. de fedu.in iiij. par.q.penul. iiij. col.eſt char.xlvij.in fin.

¶ Quintò amplia, etiam ſi tales filij prioris matrimonij non eſſent hæredes parentum.vt Corn.d.conſil.cccix. lib. iij.Limitat tamen Crem.ſing.lxxiiij.incip.ſi maritus.hoc non procedere ſi mulier habuiſſet à uiro uel filijs primi
77 matrimoni j licentiam nubendi.† Inferens propterea, quòd ſi maritus legauit uxori centum, ſi uidualiter uixerit, & quinquaginta, ſi nubat, non cogetur illa quinquaginta reſeruare filijs primi matrimonij, ex quo cenſeatur ſibi data licentia nubendi. Nicolaus de Vbald. ubi ſuprà,dicens,quòd de hoc debet eſſet cautus aduocatus mulieris.Ange.conſil.cccxcvj.colum.iij.incip. doctor. inſignis.Iaſon in l.filium quem habentem.C.famil.erciſc. colum.vij.in l.ij.C.de indicta uid.tollen. Fulg.conſi. lxiij. Blaſiſis. colum.iij. Ioan.Garonis in repet.rubr. C. de ſecund.nupt.in tribus chartis ultimis.Decius in conſi.ccvj. incip.quæritur.& ccxxx. proponitur & in ca.eccleſia ſanctæ Mariæ.colum.xviij.de conſtit. ubi dicit communem
78 opin.eſſe, † quòd licet pęnæ ſecundo nubentium hodie ſint ſublatæ per dictum Apoſtoli: non tamen ſunt ſublatæ inquantum concernant fauorem filiorum primi matrimonij. Idem uult Hercul. diſput. incip. Perufinu s.columna.lxxxv.in princ. Socin. conſil.xxxix. uiſis.colum.vj.Anchar. conſi.c.ex prædicto. in princip. Iaſ. in l.ſed.ſi poſt.C.de inoffic.teſtamen.Corn.in l.ſi qua mulier. C. ad Tertul. Ioan.Garonis in repet.d.rub. de ſecundis nuptijs.in xij.pœna Aret.licet arguat contrà in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtit.ad fin. dicens, ꝙ pro iſta communi eſt tenendum in iudicando & conſuluendo.

Vidua quærat licẽtiã nubendi à filijs.

Pœnæ ſecũdo nubentium inductæ fauore filiorũ, nõ ſunt ſublatæ.

¶ Ca-

¶ Caueant tertiò mariti quãdo capiunt uxorem, ad illam uulgatam regulã: quia dos à patre profecta, ad patrẽ redire debet. Et licet conſuetudo Mar. eam limitet, † quando 79 adſunt liberi: tamen talis cõſuetudo ſolũ procedit in terminis ſuis, ſcilicet quando mulier decedit in matrimonio ſuperſtitibus liberis. & patre: ſecus eſſet quando matrimonium fuiſſet diſſolutum morte mariti, & poſtea decedit mulier vidua ſupſtitibus ex ea liberis & patre ipſius mulieris: quia tunc dos adhuc redibit ad patrẽ. ita concludit d. Alex. in l. poſt dotem. ff. ſol. mat. ubi ualde commendat, dicens eſſe utiliſſimum in practica, & quòd uidit iuuenes aduocatos errare. & Iaſ. ini. colum. xix. num. 102. dicit, ꝙ omnes indifferenter ita tenẽt: licet ipſe teneat poſtea cõtrarium. & placet eius opin. propter benignitatem & fauorem filiorum. pro qua uide Socin. ix. conſi. incip. proſequendo ubi per uiginti & unum fundamentum probat quòd opin. Mar. non ſolum de conſuetudine, ſed de iure eſt approbata, tamen in practica eſſet dubia propter authoritatem tenentium oppoſitum. Ideo cautela eſſet prouidere iſti caſui per pactum expreſſum. Eſt uerum quòd nunquam uidi iſtam limitationem obſeruari. & ſic habes tres notabiles aduertentias pro maritis quando uolunt nubere. Has tres aduertentias poſui pro maritis, quorũ plures uidi errare. Cauti enim ſunt affines qui non dicunt iſta à principio, quãdo tractant matrimonium: ſed poſtea faciunt ut malitioſi locatores equorum, qui à principio dicunt pulchra uerba, & poſtquã eſt conuentum de pretio, dicunt, Domine nõ habeatis pro malo, uolo quòd coràm iſtis teſtibus accipiatis equum, & promittatis ꝙ ſi equus periret in curſu latronũ, uel incendio, ſeu alio caſu, quòd periculum ſit ueſtrum. ſunt uerba Cy. in l. j. col. ij. 80 C. de comod. † non tamẽ debet propterea uelle maritus in aliquo locupletari cũ iactura uxoris, quia eſſet contra naturã. l. nam hoc natura. ff. de condict. indeb. in regula, locupletari. lib. vi. Iſocr. de bello fugiendo, oratione incip. omnes. col. xxxiiij. & Morus in repet. lib. ij. char. lxi. & dicit. Bald. in ca. cum acceſſiſſent. in primis uerbis. de conſtitu. quòd regula regulariter in uia conſcientię eſt,

Dos à patre profecta.

titudine.ut Cyn.in l.fi.C.de repud E.t dicit Hoſt.in Summa de frig.& malef.§.quæ impotentia.col.j. ꝙ fuit apud Craſſam mulier habés uuluã tã amplã,ꝙ nemo poterat eã cognoſcere,debebat eſſe os mõtis Aethnæ.de quod Barb. in c. nouit.col.viij. de iudi. uel illa cui maritus dixit, ꝙ ſi haberet duo puncta,eſſet melior mulier illius urbis: unũ ſcilicet ad os ſuperius,aliud ad os inferius. ideo obiciiunt uxori, ꝙ fuiſſet bona nux:qa lata. Sed tunc mulier debet reſpondere, ꝙ imò uir fuiſſet bona rapa,quæ habet caudã paruã. Aliqui & quartò dicũt ſe adeò nõ delectari cum uxore quia hoc faciũt ex debito .c.ij. de coniug. lep. unde quod ex neceſſitate fit,nõ tantũ placet, ſicut quod uoluntate arripit.c.quiquid enim.de cõſec.diſt.v.nullũ enim bonũ niſi uoluntariũ. Philoſophus,qué refer Paris de mili. char.xxxix. quando equus unius. & Aegidius de regim. principiũ.lib.j.c.v.Gulielmus de Mõtefer.cõmento Pragmaticę ſanctionis char.xij.& definit primũ ubi neceſſitas imponitur.Seneca in fi.lib.j.Declamationũ: qa neceſſitas eſt contraria uoluntati,Bald in l.fi.C.de pœ.iud.qui mal. iud.facit Roſariũ Buſti.lib.ij.ſerm.x.litera e. Et etiam ex parte uxoris uidet:ꝙ ipſa nõ cõplaceat:quia ad hoc tenet ex debito l. ꝓximè.ff.de rit.nup.quia † in neceſſitatib.nemo liberalis exiſtit.l.rem legatã.ff.de adim.leg.hinc ducit 97
Io.Lup.in rub.de donat.inter uir.& uxor.charta xxvj.col, ij.ꝙ ſi mulier ſeruiat uiro,ꝑ hoc non dicit taliter merita, ꝙ cõualidetur donatio ſibi facta ꝑ maritũ: licet in muliere nõ requiratur tanta uolũtas,ſicut in homine: quia ipſa habet ſolum pati,nõ agere.& ſine aliquo motu caloris debitũ reddere poteſt.Henricus Boich.in c.j.de cõiug.lep. v. Aliqui dicunt ꝙ uarietas omnibus placet.quia, ut inquit Eraſm.Prouerb.dclxxii.† ſecũda uiciſſitudo, rerũ uarie- 98
tas tãtã in omni re uim habet,ut cõmẽdatione nouitatis interdũ etiã peſſima pro optimis placeãt. Et quãdoq; palea eſt melior fruméto.Bal.in l. Deo nobis. iii. not. C.de epiſ.& cler.facit num. xj. incip. Interea.Baptiſta Egnatius racemationũ fol.xc.in c.xviij.ſed iſtæ excuſationes nõ ualent,quia poſtquam etiam cum detrimento corporis, animæ & facultatum tanta experti ſunt, comperiunt quòd

eſt totum idē.& tanto uale ſuppa,quanto pan moio. Iaſ. in l.quæ extrinſecus.ij.not.ff.de uerb.obl.Redeūdo igitur ad propoſitum.Non tamē credas ꝙ paruā,claudā, luſcam uel gibbosam tibi ducendā cēſeam:quia talia monſtra bene quādoq; generāt filios ſimiles.ut de leproſā dicit Hoſtiē. in Summa de pœni.iij.char.§.de quibus peccatis.in princ. & ita procedit quod dicit Ioan.Fab.in rub.inſtit.de nupt. ſed intelligo de mira & nitenti forma: quia tales uentis
99 paſcuntur.& de illis cōcludit Sapiens, Eſt pulchra ergo fa
Media forma. tua.ſecundū Ioā.Fab.Ideò dico ꝙ † cū media ſemper gau debā ludere forma:Maior enim medijs gratia rebus ineſt.gl.in c.quærenti. uerſ. per æquitatis, de offic. deleg. Quod mediū eſt,atq; inter utrunq; probatur,Nec uolo ꝙ cruciet,nec uolo ꝙ ſatiet.Imò elige mediocrē.ut Io.Fab. in rub.inſtit.de nup.Gellius lib.v.c.xj.incip.exiſtimauit. Quando enim ſunt adeò pulchre,compellūt naturam age re ultra quam facere poſſit.Eccleſiaſt. xvi. quia tūc homo non eſt dominus membrorum ſuorū l.liber.homo. ff.ad l. Aquil.Hipp.in l. quæſtionis habendæ. col.ij. ff. de quæ-
Cum ſacco paratus. ſtion. Decius in l. nemo fraudare.ff.de reg.iur. nec in hoc habet locum materia l.ſi conſtante. ff. ſol. mat. ſcilicet ut ad hoc maritus cogi non poſſit. Quia nemo ita ſapiens qui poſſit abſtinere,etiam licet non eſſet ſemper cum ſac co paratus. gl.in uerb.opportuno.in c.quoniam.xxxj.diſt. Ang.in l.ꝙ dicimus in fin.ff.de ſolut. Vnde in colicam, in podagrā in hemicraneam.& aliàs ægritudines immodera tus coitus te deducet. Et ut dixi ſecūdū Auerr.† animalia multum coeuntia ſunt breuioris uitæ: licet nullum crimen vini eſt,ſed culpa bibentis.facit Hieron. cōtra Iouinianum.lib.j.c.ult.Xenophon.in Pędia Cyri.lib.v.char. ij.facit regula,damnum.lib.v.& quod de uino dicit Bald. in c.& ſi Chriſtus.col.j.uerſi.porrò. de iuramento. & ita reſpondebatur Gallo pereunti ex morbo Gallico,qui cōquerebatur: Fémes m'ont faict, Femmes m'ont diffaict. Item quandoq; uidebis de nocte aliquam mulierem contra præcepta Ouidij de Arte amandi,Quia nox mutat,& aufert Colorem rebus,ſecundum Cepol. cōſil.xxxij. quidam ruſtici.col.iij.Et propterea.quis non cogitur capere ſolutionem

ſolutionem de nocte. Alex. in l. ſi mora. col. iiij. ff. ſolut. matr. Licet idẽ Ouidius ante fi. de Arte amãdi admoneat hoc mulieres, ut ſemper ſe collocent ad obſcurum. uidelicet ꝙ uertant dorſum ad feneſtras, ita ꝙ lux eas non percutiat in facie. & mercatores etiã hoc obſeruant in oſtenſione merciũ ſuarũ. & ipſæ quæ in eis ſunt cautæ, ſi ſunt in aliqua aula, ſemper talia loca eligunt, uel portant aliqua ornamenta abſcondentia faciem, & uidentur longe pulchriores. Et ipſæ ſe excuſant quòd deferunt propter ſolem. quẽ tamen Diogenes dolebat ſibi ab Alexandro impediri, quia eum dare non poterat. Cepola de ſeruit. urb. c. xxxvj. col. fi. de ſeruit. ne luminibus officiatur. Ideo non cõfide niſi uideas eas in pleno aere & in ſocietate alterius pulchræ, ut poſſit fieri comparatio. l. uiduæ. §. j. C. de nup. dixi in præfatione huius q. quòd oppoſita iuxta ſe poſita. &c. Eraſ. ij. parte. Prouerb. lxxv. Purpura iuxta purpuram adiudicanda.

¶ † Amplia octauò maximè procedere in ducente mulierẽ doctã ualde: nã omiſſis quæ contra ſapientes congerit Eraſ. in Moria. char. xj. hoc rarò euenit Ariſtot. parte xxx. problemate. j. in prima col. cũ ſeq. inquit Pamphilus Saxus: Intret nulla domũ coniunx: ſed ſi tamẽ intret, Nec ſit pulchra nimis, docta nec illa nimis. Latius Philel. decadè. viij. ſatyra ix. incip. Antonij. rationem ponit Manganellus c. iiij. quod incipit: Venice una matrona Padoana. ubi latè & dum chart. ij. dicit de illa quæ ſcit ducere epatam lunæ. adde Petronium in ſatyra. char. xvij. habent Galli librum, Les Euangiles des quenouilles. Talibus enim mulieribus omnia chariora ſunt quã pudicitia aut decus. ut inquit Salluſt. ante mediũ Catilinarij, de Sẽpronia quæ literis Græcis & Latinis erat ſatis edocta pſallere, & cãtare: quæ inſtrumenta luxuriæ ſunt, elegantius quã neceſſe eſt probæ mulieri, de qua meminit Mapheus Veggius in tract. de educatione liberorũ. lib. iij. c. quod autẽ in maribus. ubi ſubijcit, quòd iſta nullã uirtutẽ arguũnt in muliere. Polycraticus lib. viij. c. xij. eſt char. cxcviij. facit Anteros Fregoſij. char. xxxiij. & ſeq. & char. xxxvj. ubi refert illud dictum Salluſtij. & Ouidius in ij. de Remedio amo- 101 *Mulier docta.*

ris, Eneruant animos citharæ, cantuſq;, lyræq;. Et ſubdit, Eloquar inuitus, teneros ne tange Poetas, quoniam & eorum lectio prouocat ad laſciuiam. latè Bertach. in tract. de epiſc. char. xj. eſt in prima parte ſecũdi libri. char. pen. Petrarcha de remedio vtriuſque fortunæ. lib. j dialogo lxvij. de vxore fœcunda & facunda. ubi allegat illud Iuuenalis, Solœciſmum liceat feciſſe marito. Iamq; aliqui d impolitum uel cõmune ſine coniugis cenſura & irriſione proferre non poteris. Et quando ſciunt ſcribere, non eſt opus alio lenone. ſecundum Phil. ubi ſupra. tamen ego ui di per tales literas mulierem detectam. Et hoc timebat Gineura in Peregrino Antonij. lib. j. c. x. facit Cornazanus. Prouerb. piu fen che paglia d'orzo. circa medium. ubi ſubijcit, ite dare ignotis natas, nunc diſcite matres. Item quando ſunt doctæ intrant in quaudam ambitionẽ dominandi, taliter quòd dubitantes ne dominio expellantur, proprios filios enecant, ut exempla recitat Fregoſ. in Valeriana. lib. ix. c. x. de ſceleratè dictis aut factis, dũ loquitur de Laodice regina Cappadociæ, & alijs duabus

Calphurnia. ſeq. facit exemplum Calphurniæ, ſeu Caiæ Aphramiæ. de qua in l. j. §. ſexum. ff. de poſtul. Gammarus in tract. de extenſione. col. xxxviij. Bauerius in §. illius autem. col. ij. inſtit. de teſtam. milit. Códrus ſerm. iiij. char. pen. quæ erat ita docta, quòd orabat cauſas, & erat impudiciſſima.

102 ¶ † Ampliant nonò procedere in capiente mulierem de

De aliena natione. aliena natione, ſeu de aliena ſecta, per ea quæ infrà dicentur in limitatione de uicina. facit Surgetus in Enchiridio militari. char. xliiij. dum loquitur de conuerſatione Iudæorum cum Chriſtianis. Barbat. in clem. ne Romani. §. porrò. viij. not. de iureiur. in clem. j. in fine. ij. col de elect. eſt num. 12. l. ne quis Chriſtianam. C. de Iudæ. ubi Iacob. Butr. dicit quòd Guelphus non poterit contrahere matrimonium cum Gebelina, nec econtrà. facit in arg. l. ſi quis aſinum. ubi Ang. ff. de furt. Et de hoc dicit eſſe ſtatutũ Florentiæ. Iaſ. in l. ij. circa fi. ff. de iur. om. iud. quod dicit Bal. valere, quãdo eſt cauſa boni publici. in l. j. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iur. col. ij. vbi Iaſ. in §. huius ſtudij. col. iij. dicit, quòd ualebit ſaltem reſpectu pœnæ. Barbat. in apoſtillis.

Bald.

Bald.in l.omnē.C.ad Tert· & cōſi.iiij.ſcribitur.j.Reg.iiij. lib.j.Corſet.ſing. cccxiiij.ſtatutum. unde viij. Aeneidos: Natum exhortarer,niſi natus matre Sabella Hinc partē patriæ traheret. & Gaguinus in uita Ludouici X I. Matri ne credito:cùm enim Sabaudienſis ſit,Borgundis faue re mihi ſemper uiſa eſt. Et ita haber nouē ampliationes, quas iſti ponunt ad ſuā concluſionem. Quod non ſit utile nubere.Neſcio quid uelint: ſed habuerunt proceſſiſſe ab illis Hebræis philoſophis Eſſeis. de quibus Ioſephus de bello Iudaico lib.ij.c.ij.qui nuptias faſtidiebant:non quia coiugia,uel humani generis ſucceſſionem cenſeant perimendam,ſed quia cauendum putent intēperantiam fœminarum,nullā earum uni uiro fidem ſeruare credētes. hinc Stephanus Canuti iu tract.de regim.caſtitatis.char.antepen.ponit quæſt. ꝙ ſequaces. Iudæorum rarò matrimoniū contrahunt cum alienigēna,uel forte iſti dum uellent nubere,nullam reperierūt uxorem quam caperent. unde euenit eis ut uulpeculæ de qua meminit Aeneas Syluius epiſt.cxj.uenit ad me.quæ cùm uidit pēdentes aſelli teſticulos,prope caſuros credidit,ſecuta eſt,prædā ſperans, at poſtquā diu fruſtrata eſt,quia nō cadebāt teſtes, O quàm inquit,nigrì ſunt,nunquàm illos edere potuiſſem.Et Ioā. Langeus in prefatione Oeconom.diſputationis.Io.EKius cum Luthero allegat uulpeculam Aeſopi, quæ cùm piris ob arboris altitudinem potiri nequiret, amaritudinē eorum culpabat.Idem refert Eraſm.in prouerb.Et hæc ſufficiant pro iſta eorum concluſione. † Nam licet interdum 103 expedientius ſit in totum ueritatē tacere,quàm nō perfectè dicere.glo.in clem.conſtitutionem.in uerbo,de nouo. ad fi.de elect.quam refert.Felyn.in c.cum ordinem.col. j. de reſcrip.in.cap.ad aures.col.j.c.nonnulli.§ ſunt & alij. col.xij.eod tit.Gellius lib.xix.cap.iij.turpius. rōnem ponit Amadeus in dialogo de Amicitia.char. xviij. Hadria. Papa noſter in Quodlib.q.xj.col.xi.ut inquit Cicer.quē refert Peruſin.in c.ſolicitudine.ad fi.de appel.ut hiſtrioni non ſemper in finē uſque peragenda eſt fabula, dūmodo in quocūque actu fuerit, placuerit,ita nec ſapiēti ſemper uſq; ad Plaudite ueniendū eſt.Ego autem tenebo contrarium,

rium, vt infra latius in reſponſione ad iſtam ampliationẽ. Et ita habes nouem ampliationes quas iſti ponũt ad ſuã concluſionem, Quòd non ſit utile nubere. Eſt uerum quòd præ uerecundia eam limitant vno modo, in quo tot qualitates adducũt quot vix reperiri poſſent, & forte nunquam. Sed hoc faciunt ne uiderentur fruſtrà niti. Eſt nihil aliud quàm ſe fatigando odium quærere: quod dicit Salluſtius hiſtoricorum princeps. ſecundum Cyn. in l. j. col. ij. C. de caduc. toll. in princ. ſui Iurgurthini. quẽ refert Luc. de Penna in l. j. C. de ſuar. lib. xj. & tacito Salluſtio. Bald. lib. iij. conſi. ccxxxij. Recolo. Amadeus in dialogo de Amicitia. char. xxxv. imò Hieremias, quem refert Hadrianus Papa noſter in Quodlibeto ij. in char. xxj. colum. iiij.

104 LIMITANT ergo † ſuprà ſcriptam eorum concluſionem non procedere in uiro diuite, ſano, carente ſobole propria & fraterna, continere non ualente, qui nõ præcipitet: capiente uicinam, uirginem uolentem, bene natam, bene educatam: quæ non ſit affinis, nec fuerit amaſia. Et ſic plura requirũt quàm gl. in l. teſtium. ff. de teſtib. Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama, Et fortuna, fides, in teſtibus iſta require. Pro aliquibus ex iſtis qualitatibus facit Iſid. in fin. ix. Etymologiarũ. Ioan. Fab. in rub. inſtit.

Qualitates uxoris.

105 de nup. Calcan. conſi. iij. col. x. vbi † ponit qualitates quàs debet quærere, & quas præferre uxor in marito. Bald. in l. uiduæ. C. de nup. In propoſito aũt noſtro frater Bernar. de Buſt. in j. parte Roſarij ſermo. xxiij. litera o. Dicunt uiro. Nam licet maſculus annorum xiiij. & fœmina uiri potens, & ſi xij. annorum, de iure poſſunt matrimonium contrahere. inſtit. de nupt. §. j c. continebatur. & cap. atteſtationes de deſpon. impub. gl. in cap. ij. eod. titu. Calcan. conſi. cxx. ſpectabilis. licet text. in §. generaliter. in auth. de tempore non ſolutæ pecuniæ. & glo. inſtitu. de nupt. in uerb. uiri potentes. dicant de conſuetudine tunc non ſolebant nubere ante xv. annum † Et cur citius pubeſcat fœmina, quàm maſculus, ponit etiam Bauerius inſti t. qui teſtam. fac. poſ. in § præterea. colum. vj. Aegidius de regim. princ. lib. j par. ij. cap. xxiij. dicens, quòd eſt quia natura de ea modicum curans, citò eamperducit ad augmẽtum

Qualitates mariti.

Aetas nubendi.

106

Et

Et ſi ante te cõtrahant ſpõſalia inter impuberes, uel inter *Spõſalia* impuberem & adultum, licita erit pœnitentia uſquequo *impube-* impubes uenerit ad pubertatẽ. Et hoc militabit etiam in *rum.* adulto , licet quidam putaſſent quo ad eum matrimoniũ tenere,& pœnitentiam ſolùm eſſe permiſſam impuberi. Et minor læſus non reſtituit aduerſus matrimoniũ. Bald. in rub. extrà de iudic.in l.j. vbi Alber. C. ſi aduer. dotem. ideo non expectat,ut gladiator , capere conſiliũ in arena. Bal.in l.vt vim:col.iij.ff.de iuſti.& iur.ſed errant.tex. eſt in c.j.§.j.de deſpon.impub.lib.vj.Bal.lib.j.conſil.cccxcvj. in cauſa.col.j.quia † matrimonium non poteſt claudicare, 107
& ſic excedens xiiij annum poſſet dici uir.ſecũdum Bar.in l.ſi quis decedens.§.codicillis. ff.de leg.iij. gl.& Ang. in §. minorem.inſtit.de adop.Iſti tamen uolunt intelligere ſecũdum Philoſophum in 7.Polit.qui dicit, quòd congrua *Congrua* ætas nubendi in uiro eſt xxxvj.annorum.In muliere xviii. *ætas viri* Mapphæus Veggius in tract.de educatione liberorũ char. *& uxo-* ix.Gilber.in quæſt.poſt ſecundũ Oeconomicorum Ariſt. *ris.* char.vj.Codrus ſerm.iiij.char.pen.& Beroaldus in Epitolamio habito Mediolani.char.j.& ꝙ ſic cõtrahentes dicerent pares ætate,rõnem aſſignat ibi ipſe, & gl.in proœm. Sexti.in uerb. perfectus . dicit ꝙ uirilitas incipit à xxv. & durat uſq; ad quinquageſimũ annum.Peruſi.in c.ſi pater. col.v.de teſta.eod.lib.vj.ubi latè ponit diſtinctiones ætatum.prout Portius inſtit.de adopt.§.minorem.col.ij. Iac. de Beluiſo in c.j.col.ij.de pace iur.fir. Io.de Ana. in rubr. de delict.puer.Petrus Anterboli in tract. de muneribus. char.xj.† Et inter ætates adoleſcẽtia eſt glorioſior. Ange. 108
in l.licet.C.de teſta.milit.Sunt qui dicant,in uiro ætatem *Aetas nu* congruã nubendi,nõ poteſt amplius practicare illud, Vbi *bendi in* te inuenero,&c.gl.in l.j.C. ubi conuen. qui cert.loc. dar. *uiro.* pro.Paris de ſyndicatu.char.lij.col.j.Imo.c.fin. de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.cùm ſua inſtrumẽta non habeant executionem paratam.l.minor xxv.annis cui fideicommiſſum.ff.de minor.Cur.in trac.de ſequeſtro. q.xxij.& nimis properè Marcelle feſtinas.l.j.C.de execu.rei iud.ideo tempore eget ut aliquid maturius agat c.ponderet circa prin. 50.diſt.nec ſperet nubere in alio ſeculo, quia eſt fatuũ dicere

cere & truſa con li fanti, laſſa ſtar li Santi. Card. in clem. j. in uerb. nos igitur. ad fi. de ſumma Trin. quando clàm vir ginis clauſtra erga parietem feſtinanter ingredi poſſe deſijt. Tunc enim uxoré ducendam: ut quod furari nequit, in lecto commode poſſideant. Sunt alij qui dicunt quando citius eſſe contrahenda ſaltem ſponſalia. & allegant Alex. in l. ij. col. iij. uerſi. ſed licet. ff. de uulg. & pupil. Paulinus in tract. de uiſitatione. vij. q. ij. partis. col. fi. ubi dicit Salomonem genuiſſe filium in undecimo anno. idem Hoſtien. in Summa de pœnit. §. cui confité. col. xxiij. uerſi. cui pueri. Io. Pyrrhus in l. ferè in omnibus. ff. de regu. iur. Io.
109 Montolonius in Promptuario iuris in uerb. malitia. † ſed corpore impediuntur creſcere, quando ita citò coitum incipiunt. Philoſophus, quem refert Iodocus in tract. de nobilitate. ca. xx. Barbat. in proœmio clem. §. quoniam nulla. col. ij. ubi refert quẽdam puerum ſeptem annorum impr æ gnaſſe nutrices. Alber. in Dictionario. in uerb. matrimonium. ij. refert unam puellam nouem annorũ peperiſſe filinm. quorum opin. forte procederet in iſtis ruſticis pauperibus, qui cum opera ruſtica uel malitia, quæ longa doctrina non eget, hoc faciunt, quia tempeſtiue indigent ſuffragio filiorum. Aegidius autem de regim. princip. li. j. part. ij. c. xvj. dicit in muliere anno xvij. in uiro anno xxj. idem uult ipſe lib. ij. parte. ij. c. xij. Finaliter iſti de congruo intelligunt, ꝙ vir debeat expectare uſq; ad xxxvj. annum. & ſi dicatur quòd tempore Philoſophi tamdiu erat expectan. quia hoĩes diuitius uiuebant, & ætates, & cõplexiones erãt robuſtiores. c. fraternitatis. xxxiiij. diſt. Panor. in cap. at ſi clerici. col. x. de iudic. Somnium Viridarij. lib. j cap. clxxxiij. Io. de Vigo in lib. de natura ſimpl. dum loquitur de elleboro. Maraſcotus in reper. c. primi de conſti. lib. vj. col. xiij. At nunc uoluptas & modus uiuendi nimis delicatus & nimis exquiſitus uitam abbreuiat. cap. nihil. & c. ſeq. de conſe. diſt. v. Hoſtien. in Summa. de temp. ordi. §. & cui. uerſ. iij. ad fi. Ioſeph de bello Iudaico, lib. ij. cap. ij. poſt medium. Polydor. prouerb. ccxij. te mattea iuuant.
110 † Et plures, ſecundum omnes occidit crapula, quàm gladius. Eccleſiaſt. xxxij. in fin. Iodocus in tract. de nobilitate.

tate. cap.xix. frater Gregorius Britannicus ſerm. funeb. iij.incip.tua autem. & in vulgarizan.ſerm.xj.incip. quanquam.Luc. de Pena in l.j. C.de erog.mili.anno.lib.xj. ubi plura contra ebrietatem, & plura de ſobrietate ponit in rub.de legatis col.iiij.lib.x. Et dicit Anton. de Butr. in c. ex parte.de celebr.miſſa.quòd Doct.experti dicunt, quòd homo plus uiueret ex ſola aqua, quàm ex ſolo uino. ſed Enchiridion militare char.lxj.dicit, quòd bonis bibaces hoc non admitterent: ut qui bibunt libenter uernaciam, quæ eſt melius uinum.ſecundum Bart.in l. ſtipulationum quædam.in prin.ff.de uerb.oblig.& contrarium forte pro cedebat ante diluuium quod omnes aquas corrupit. uide quæ dicam infrà in reſponſione ad.ix.de alijs infinitis ſiniſtris moribus mulierum, ꝙ hoc prouenit culpa noſtra, & nõ defectu ætatis ſeu cõplexionum: quia licet homo à quinquageſimo anno ultrà ſemper ſit in deſcenſu.Hoſtié. in Summa de pœniten.§ quæ inducunt hominem. uerb. diuerſorum conſideratio. Ariſtot.parte xx. problem.vij. & Gulielmus Rouille in tract.de deſcriptione iuſtitiæ. ii. ij.cap.xiiij.imò dicit Gellius lib.x.c.xxviij.Tubero. quòd uſque ad annum xlvj. iuniores, ſupra autem ſeniores appellaſſe: non euenit homini ut Anguibus: exuitur tenui cum pelle uetuſtas: Nec faciunt ceruos cornua iacta ſenes.gl.in fi.in l.ij.ff.de uulga.& pup.Seneca, quem refert Lancel. in l.proponebatur. ff.de iudic. ubi in idem nobis deſcendimus,& nõ idem deſcendimus.& dum iſta mutari uideo, ego iam mutatus ſum idem Seneca lib.xiiii. epiſt. xciij.incip.in epiſtola.innuit octuageſimum annũ eſſe uitæ longæ terminum. pro quo Pſalmo lxxxix. dies annorũ noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis: Si autem in potentatibus, octogintas & amplius eorum labor & dolor. Bar bat.in c.quoniã.col.vij.ut lit.non conte. refert Roſarium Buſti.ij.par.ſer.xxxvj.litera f Papa Pius ad Turcum epiſt. vij.char.vij.Fulg.cõſi.ccxij.quædã mulier.col.iij. Vide Petrar. epiſto.lxxxix. ubi inter cæteros refert ꝙ Dauid adeò ſenuit, vt licet operiretur ueſtibus, non calefiebat, & adeò refrixerat ſenectute ut accubantis puellæ patrocinio vteretur.idẽ de Matthæo uicecomite ponit Corius in Chro

nica

nica ſub anno M.cccxvij.eſt in tertia parte. char.ij., nemo tam debilis naſcitur, & tam malè complexionatus eſt, qui regulariter uiuendo non poſſit attingere lxxij. annum. vt in ij. proœm. Calēdari Paſtoralis Gallicè compoſiti. quinimò uidemus ruſticos adhuc hodiè attingere cēteſimum & uigeſimum annum, & narrare geſta centum & decem

111 annis elapſis: † & tamē Deus poſt diluuiū ſtatuit ætatem hominis non excedere hoc tempus centum & uiginti annorum. Gen. c. vj. Ioſephus de Antiquitatibus Iudæorum.

Viuere centum ann. lib. j. c. xiiij. circa fin. Imò ætas hominis centum annorum dicitur longiſſima. Eccleſiaſt. xviij. Ioſeph de bello Iudaico lib. v. c. ij. poſt mediū, adeò ꝙ ultrà quis uiuere nō præſumitur, niſi probet Barb. in rub. C. qui admit. col. 47. facit l. fi. C. de ſacroſanc. eccl. quā ſi uis ſanè intelligere, vide. Corn. lib. ij. conſil. clxxxi. uiſis nonnulis. col. vij. litera q. Alex. in l. ſed & ſi de ſua. co. ſi. ff. de acqui. hær. & lib. vj. cōſi. ix. in cauſa & lite. ꝙ hodie iſta præſumptio non procedit. Socin. in l. ſi inter. col. ij. ff. de reb. dub. Et propterea Gaguinus in princ. uitæ Ludouici Groſſi non uult credere dicētibus tūc perijſſe Ioannē de tēporibus: quē hiſtorici dicebāt uixiſſe annos ccclxj. plures alios enumerat Fregoſius in Valeriana, li. viij. in c. xiiij. de ſenectute. Io. Montolonius in Prōptuario Iuris. in uerb. uiuere, iſta remittamus ad Philoſophos de longitudine & breuitate uitæ.

112 ¶ † Dicunt diuiti per ea quæ ſuprà dicta ſunt in prima ampliatione.

Diuiti.

Sano. ¶ Dicunt ſano per ea quæ ſuprà dicta ſunt in ſecunda ampliatione.

Carente ſobole. ¶ Dicunt carente ſobole propria uel fraterna: quoniam eius gratia matrimonium contrahendum eſt. Doct. in l. j. ff. ſol. matr. faciunt ſupradicta in tertia ampliatione.

Cōtinere non ualente. ¶ Dicunt continere non ualente, propterea quæ dicta ſunt in quæſtione, quòd liceat relinquere adulteram, & aliam ducere.

Non præcipitatū. ¶ Dicunt qui non præciperet, quoniā res eſt nimis magni præiudicij, & dicit frater Bernardinus in j. parte Roſarij. ſerm. xxiiij. litera o. poſt Ouidium, Nubere ſi qua uoles, quamuis probabitis ambo, Differ: habet parua cōmoda multa

multa mora.&,Grata ſuperueniet quæ nõ ſperabitur hora.Cepol. cautel lxxvj. incip.nota ſecundum Vbertum. Nec obſtat quòd quidam dicunt ſcilicet q̃ ſi quis tradat, moritur,& relinquit filios paruos qui ſe regere nequeũt. Et ſi acceleret,communiter antequam pater moriatur filij ſunt grandiuſculi & uiri,adeò quòd ſciunt ſe gubernare.Quia reſpondeo q̃ etiam aliquando moriuntur patres qui in iuuentute nupſerunt,& etiam filij remanent pueri. Secũdo eſt minus malũ relinquere filios paruos, quã eos ita grãdes,quòd inſidientur uitę parẽtum,prout quotidie uidemus: quia uellent eſſet domini domus.Sophologium Sapiẽtiæ lib.ij.c.xviij.gl.ij.in l.fi.C.de pac.& , Filius ante diem patrios inquirit in annos.Lancel.in l.frater à fratre. col.iiij.ff.de condict.indeb.Et quamdiu proles eſt parua, paruis curis parentes afficit:dum magna magnis anxietatibus cruciat, propterea nurui ridẽti de ſolatijs puerorũ, dicebat eius ſocrus: Ride, quoniam quando erunt grandiuſculi,non ridebis amplius. Item ſi nubunt iuuenes, uidẽt filios filiorum,& aliquando amplius.& ſic non ſolum cruciantur de aduerſitatibus filiorum, ſed & nepotum & pronepotum.Itẽ ſi quis plures fœmellas habeat. Codrus ſer.j.char.v.de poſteritate nõ multum curãdum dicebat. Campanus ad Papiẽſem de fratris obitu.char.vj.& vij. & Afflictus in proœmio conſtitutionem regni. incip.unam naturam.in princ.Sed caue à cantilena Gallica tardè nupti,uel ne eueniat tibi ut illi epiſcopo ſeruanti caſtitatẽ, cui affines & medicus ſuaſerũt coitum ut liberaretur ab ægritudine,& ita ſequutũ eſt:cumq; fleret, & cõſolaretur ab affinibus credentibus eum hoc facere ex pœnitentia delicti,reſpondit,ſe non flere peccatum, ſed quòd non incœperat,refert Fulg.in l.fi.ultra fi.ff.de pig.act.

¶ Dicunt uicinam,quia eius mores melius noſcuntur, ex quo uicinus prǽſumitur ſcire facta uicini.l.octaui.ff.unde cog.l.j.§.j.ibi,circumcolentium.ff.de flum.quẽ ad hoc no. Bal.in c.j.in fi.qui feu.da.poſſ.in l.cõuenticulam. C. de epiſc.& cler.Prout etiã dicimus in cõiuncto.l. de tutela. ubi Paul.de Caſ.ult.not.C.de in inte.reſtit.min. ubi bona poſtilla Socin. in l.qui duos. in fin.princip.ff.de reb. dub. &

fallen.

fallen.lxxj.coniunctus. Barbat. conſil. liij.præclarè.lib.ij. col.j.maximè in facto notorio. Aret. conſil.cij. in cauſa, col.vj. Etiam ſi fama non eſſet in uicina de illo actu. Alex. in l.ſi is poteſt,col.iij.ff.de acquir.hære. Et ſufficit teſtem dicere quòd ſcit,quia uicinus,licet deberet aliàs deponere per ſenſum corporeum.Alex.in l.j.col.v.ff.ſi cer.pet. Et idem in habentibus aſſiduam conuerſationem. Bald.in l. quotiens, ff.de hæred. inſtit. in apoſtil. ad Alex.in l. Ti-
113 tius,§.Lucius,ff.de libe.& poſth.† Item melius eſt habere affines uicinos,quàm diſtantes.nam melius ualet baculus retro oſtiũ,quàm enſis in platea.Prouer.xxvij.Et Eraſmus ij.parte prouerb.ccxxix.Non ſunt amici qui degunt procul.& conqueritur Pſal.lxxxvii. Elongaſti à me amicũ & proximum,&c.refert Roſarium Buſti.ij.part.ſer.xv.litera s.melius eſt uicinus iuxtà, quàm frater procul. Albertanus in rub.de amicis dubitantis,col.fi.

¶ Limitãtur prædicta ſi coniunctus ſit in ciuitate, & alius coniunctus in comitatu uel uilla, & auctus ſit factus breui tempore,quia tunc nõ præſumetur ſcientia.Soci.conſ. clxxxvij.in controuerſia,col.x,uerſi.ſecunda via.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore, col.xiij.ff.de uſucap.in d.§. Lucius.ij. not.ubi in apoſtilla limitatur non procedere in actu momentaneo.Socin.conſi.ciij.col.pe.Et limitat etiam Alex. in d.§.Lucius.ut bene præſumatur ſcire iura ſanguinis, & proceſſum naturæ,id eſt ætatem,alià non, prout etiã uult Socin.d.cõſ.cliij.col.pe.Fely.in c. quotiens.ij.not. de teſt. Hinc dicebat Heſiodus:Hanc autem maximè duc in uxorem,quæ propè te habitet:omnia valde circunſpiciens,ne inimicis gaudia ſint tuæ nuptiæ.

Virginẽ. ¶ Dicunt uirginem, propter ea quæ dixi in quinta ampliatione. Et licet ſit difficile ſcire,ut ibi. Imò ſunt aliqui qui contrahunt cum puella cum hac conditione, Si te uirginem inuenero. Nam ſi poſtea non inueniatur uirgo, non tenet matrimonium, ut per Alber. in Dictionar. in uerb.matrimonium.v. intelligendo ut Aret.conſil.lxxxij. factum,col.ſi.Sed ſi reperiretur uirgo quòd conſtaret, puta ex inſpectione linteaminum ſanguinolentorum,& maritus dicat eam non eſſe uirginem, tenebitur maritus in

ſiclis

ſiclis cęrum gl.in c. hæc imago.xxxiij.q.v.& hoc pro uno ſigno virginitatis,cum alijs pluribus ponit Decius in c. propoſuiſti.de probat.Fel.in c.cauſam. eod. tit. non enim fiunt nunc illa miracula, quæ refert Lactant.relatus per Vinc.in apol.contra fratrem Samuel. chart.xij.de lintea-mine ſanguinolento eſt leuis probatio.vt Ioan.Montol.in Promptua.Iuris in uerb.uirginitas:imò oculus obſtetricum ſæpe fallitur.ut Præpoſ.in c.j.col.pen.de frig. & maleſ.& in c.fraternit.eod.tit.col.ij. ponit quomodo cognoſcatur,an vtatur medicamento ut appareat uirgo: prout Aenea muliebris.c.j.vbi de fraudibus quibus mulieres vtuntur,ut ſuprà dixi in v.ampliatione. ubi dominá Caracoſa.puella autem dicitur donec durat pubertas.Ioan.Lupus de donatio.inter uir.& uxor.char.lxxvij.verſ.viij. 114

¶ † Dicunt volentem:quia nuptiæ inuitæ pariunt malum exitum.c.ij.deſpon.Imol.in c.tuæ. col.xvj. eod. tit. Corn. lib.iij.conſi.cxvj.Decreueram.ad fin.gloſ.in c.j.de deſpóſ. impub.Guliel.de Monteferrato in commento Pragmaticæ ſanctionis j.parte.eſt char.xij. facit Eraſm. j. parte pro uerb.dclxiij.uxor inuita eſt hoſtis.Et dicit Plautus, quòd hoſtis eſt uxor inuita quæ ad uirum nuptui datur. Ideò clàm fac à perſona cui liberè filia audeat dicere opin. ſuã, eam interrogari,an ſit contenta. *Volentem.*

¶ † Dicunt bene natam: quia ſæpe ſolet filia ſimilis eſſe matri.l.quòd ſi nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edic.Ioan. de Platea.in prooem.inſtitu.§.cumque frater. Ant. de Florentia in trac.de cenſuris.in prooe.tract. quem ſubijcit de matrimonio.in ulti.prooemij.Barb.lib.ij.conſi.xxxiiij.pręlatus.col.xxiij uerſ.modo.Bon. in tracta. de nobilit. parte j.& Iodocus in tractatu conſimili. c. vj. Hoſti. in ſumma, de fil.presb.§. qui eſt cauſa Cepol. de imper. mil. deliga. chart.iij.uerſ.propter nationem.Mapheus Veg. de educatione liberorum.char.v.& vj.& xxij.eſt circa princ. ij.lib. & in ſuis ruſticalibus.chart.vj.Philoſophus ij. Oeconom. c.ij.ubi.Gilbe.& Borrdus, Corſar fu il padre, & eſſo era ladrone.hinc dicitur,Si genitrix caſtè,caſtè quoq; filia viuet: Si mater meretrix, filia talis erit. l. ſi cohortalis. ubi Io.de Plat.alleg.Iuuen.C.de cohor. li. xxij. Fortun. in l. j. 115 *Bene natam.*

ff.de iuſt.& iur.col.iiij.alleg.Ariſt.prout Aegid.de regim. princ.lib.ij.parte.iij.c.xvii. & Pythagoras, ut Steph. Niger ſuo commẽ.char.pen.dicens,ꝙ plures deteriores,pauci uerò meliores ſunt parentibus.imò dicit Iſocrates in oratione panegyrica incip.illos.char.xij.vt progenitorum ſuorũ ſcelera minora uideantur,ſuis criminibus efficiunt neq; ullum delinquendi modum poſteris relinquunt.licet quandoq, eueniat contrariũ. Frater Lud.de Veritate contritionis chart.xiiij.dum loquitur de Ezechia. Ioſeph. de Antiquitatibus Iudæorum.lib.vj.c.iij.& Eraſ.j.parte pro uerb.cccccixxx.heroum filij noxæ. & ſeq. in proditoribus tamen de raro:quia oua piſciũ,& ſanguis proditorũ nunquã pereunt.Afflict.cõſtit.peſſima.vj.not. dixi in feudalibus Bruni conſil.xij.col.x.uerſ.tacetur.iiij. Eraſ. prouerb. dcccxxxij.Mali corui,malũ ouum.Codrus ſer.ij.char.fi.& quæ dixi ſuprà in vij.ampliatione de pulchra: & quæ dicã in materia partialitatis,ꝙ patres ſapiẽtes faciũt filios ſtolidos.Et dicit Io.Fab.in rub.inſtit.de nupt.ut plurimũ nedũ labẽ ſanguinis,ſed & morũ ad poſteros tranſmitti : & ſi poſſis,probes ante omnia mores eius. Præterea nõ poteſt eſſe quin aliquãdo uideant quæ faciunt matres,unde poſtea fiunt audentiores ad peccandũ. Prouerb. xxix. facit l. in arena.ubi Iaſ.col.fi.C.de inoff.teſtam.unde, Inſequitur leuiter filia matris iter. unde Terentius : Mater ſub cuius imperio mala,cui nihil præter pretiũ eſt dulce, & præſumitur quis uiuere ſecundum mores eorum inter quos uerſatur.c.illam.xij.diſt.

116 ¶ † Dicunt bene educatam. Nauis Stultifera char.lvij. mala parentũ exempla.hinc Barb.lib.j.cõſi.j.col.xxxiij.ꝙ nõ debemus dare mala exẽpla,Eraſ.char. xiiij. annus producit,non ager.Codrus ſerm.iiij.char.fi.quoniam, ut inquit Bal.per illũ tex.in c.ex ſtudijs,de præſump. Spina che dee pungere,da piccola punge . Et ſi ab initio aduertatur ad tales mores,facile corriguntur in bonã educationẽ, quæ poſtea conuertitur in alteram naturam : ut ſuprà dixi in v.ampliat.de uidua.

Bene educatam.

117 ¶ † Dicunt quæ non ſit affinis : quia docet experientia , exceptis principibus, quibus pro bono pacis Apoſtolica

Affinis.

diſpenſatio ſatisfacit. In reliquis tales nuptias adducere aliquod infortunium. Aegid.de regim.prin.lib.ij. parte.j. c.xj.& talis diſpenſatio forte non erit in conſcientia tuta. uide tamē Bellamerā conſil. xxviij. in facto in diſputationē Theologalem magiſtri Io. Perrini, de diſpenſatione Fratrū Minorum.Peruſ.in rubr.de teſtam. libi. vj. col. penul.& fi.& Io.Lup.in tract.de matrimonio. q.xiiij. recitat unum mirabile de uno equo,qui fraudatus à domino,cognouit matrem,& ſibimet abſcidit teſticulos.refert Buſtus in j. par.Roſarij. ſer.xxiiij. litera q col.ij.& refert Mapheus Veg.in trac. de educatione liberorū lib. iiij. in c. proxima eſt. poſt Varron. de re ruſti.& Plin. de duobus equis qui ſimile fecerunt:& de elephante. idē refert Nic. de Lyra j.ad Corint. xj. Sunt tamen aliqui Deum & religionem eius paruifacientes, qui cognatione ad inceſtum lenonis loco abutuntur dicentes, inceſtum non eſſe prohibitū iure diuino,ſed ſolùm iure Pontificio. Sed errant ut habetur Leuit.xvij.& xx.refert Præpoſ.in c.fi.col.fi.de cōſang.& affini.ubi imponitur pœna mortis inceſtuoſo.latè Roſariū Buſti.j.parte.ſer.xxiiij.litera.q.præalleg.& ſic apparet prohibitū iure diuino,imò,& iuregentiū.l.fi.§. fi. ff. de cōdict.ſine cauſa.& l.fi. ff.de rit.nup. refert Form.prouinciale char.lj.Item priuatur feudo ipſo iure. Barb. in c, at ſi clerici.§.de adulter.col.xix.de iudic. Quinimò ſi ſtatuta imponāt minorē pœnā,iudex adhuc poteſt nihilominus punire ad mortē.Ioan.Fab.inſti.de publi.iudic.§.item lex Iulia.de adul.hinc Deus permittit,ꝙ expleta libidine habeant ſe odio.ut de Thamar.ij.Reg.iij.& uidimus duas marchias nobis vicinas exinde deſtructas. Quinimò,prout dicere ſolebat illud Ioan. Iacob. Triuultius marchio Vigleuani, Si tu incipis dehoneſtare familiam & affinitatem tuā,quid faciēt alij?Et quis ita ſtultus ꝙ confidat accipere uxorem de illa agnatione:quia dubium ne agnati propter facilem conuerſationem & eorum conſuetudinē acceperint primum bolum,& florem:non enim poteſt dici fidelis,qui ſuis fuerit infidelis. Ioſephus, quem allegat Luc.de Penna in l.j.C.de cond.in pub.hort.lib.x.col.iij.& quanto maior fiducia exhibetur, tanto maior eſt perfidia

Contra inceſtum

P 2 frangentis.

col.iij.ff.de uerb.oblig.ubi dicit hoc uerum quando quis compelleretur contrahere cum certa perſona: ſecus ſi cũ una de certa familia.& pro ſupradictis facit Alex.li. iij. conſi.ult.& Socyn.conſ.cclxiij.Barb.lib.j.conſil.liiij.illud afferã,col.vj.ubi refert Bald. in rub. de controuer. inueſt. in uſib.feud.in fi.dicere, ꝙ Spiritusſanctus poſuit in ore prætoris: Quod metu geſtum eſt, ratum non habebo. & idẽ Barb.hoc dictum Bal.refert in conſ.xl. clementiſſimũ. co.vj.lib.iiij.Cepol.conſ.xl.col.viij.Lucius Ciuis. vj. dub. Curt.in tract.fendo j.par.vj.q.col.ij.uerſi.circa primũ. eſt char.v.Io.Pichus in l.nihil conſenſui,ff.de reg.iur. Et hoc procedit etiam ſi non inferatur re aliter uiolentia, ſed de uiolentia timeatur.Hippo.in l.j.col.x.ff. de quæſt. & procedit etiã ſi iſti affines deponerent arma,dũmodò ille nõ ſit in poteſtate exeundi domũ:quia etiã ꝙ ſtaret cum puella,tamen non uidetur ratificaſſe matrimoniũ metu contractum.Alex.conſ.xlviij.Domini redemptoris, col. pen. lib.iiij.præſumitur enim metus durare donec durat cauſa met.Iaſ.ubi ſuprà,uerſ.vj.adde & quæ ſuprà dixi de torto ſine indicijs qui poſtea ratificauit.Calder.conſ.j. in tit. quod metus cauſa.Corn.lib.ij.conſ.xlj.uide tu Aret. cõſ. xiiij.uiſo,col.xj.in iiij.dubio.ubi ſubijcit.ꝙ ubicunq; põt ſubeſſe alia cauſa quàm approbatio contractus facti per metum,nunquam præſumetur approbatio.facit ad prædicta Decius in l.in oĩbus cauſis,col fi.ff.de reg. iur. Steph. Malereti in trac.de elec.char v.& ſeq.& hoc procedit etiã ſi iſte capiens per metũ dediſſet cauſam metus: puta quia ibat dormitũ cum amaſia,& ſic dabat operam rei illicitæ: nam ſi affines amaſiæ eũ cogant illã cupere in uxorẽ, matrimonium eſt ipſo iure nullum.Portius inſti.de pat.pot. col.j.dicit etiã Pichus in l.ij. C. de tranſact. ꝙ ſi iſte allegãs ſe fuiſſe coactum,interrogatus à iudice vtrum cognouerit carnaliter mulierẽ,reſpondeat ꝙ ſic,bis uel ter. Ergo ibi non erat metus: quia meticuloſi talia facere non poſſunt.Pãtaleo de Crema in l.ij.C. de reſcind. vend. col. xxix.ubi dicit, ꝙ licet uir poſſit mulierẽ uiolare, non tamen econtra.& dicit Pich.ꝙ fuit de facto,& plures Medici examinati:& tandem relinquit cogitandum.ego puto

Etiam ſi non inferatur uiolantia.

nõ improbabiliter dici poſſe,quod etiam mulier poſſit uirũ uiolare,ut dicit S.Hieronym.epiſt.ccvij.iij.par.tract.viij.in uita Paul.i.Eremitæ.faciunt quæ dicam infrà in prima ratione,quòd incontinentia mulieris,ſit uiris aſcribenda,dum dicã quòd corrumpẽs per blanditias uel aurũ dicitur uim inferre. uide ĩ ſer.in tit.quæ ſint regal.col.iij.Et licet iſta procedant in matrimonio contracto per

120 metum:ſecus † tamen contracto per dolum:quia non annullat ipſo in iure.ut Iaſon in dictis locis.Pich.in l. pactũ quod bona fide.j.char.C.de pact.poſt Alex.cõſi.xcix.quoniam per excellentiſſimum.iij.volum. Eſt bene verum ꝙ ſuccurreretur decepto in dotẽ contra promiſſionem ſi eſt ſoluendo.Alex.in l.ſi cum dotẽ.§.ſi mulier.ff.ſol.mat.unde ſuccedit illud quod dicitur in apoſtil.ad Iaſ. in §.actionum.inſtit.de act. quòd etiã proxeneta tenebitur de dolo,ſi doloſè aſſerit mulierem pulchram,magnam,& nõ defectuoſam: tamen in ueritate poſtea reperitur hoc eſſe falſum. Et ibi etiam habetur de deſponſante aliquam non animo contrahendi matrimonium,an propoſitum in mẽte retentum operetur.allegatur Socin.conſil.xxviij.& Aret.in l.pupillum.ff.de acquir.hæred.de eo qui deſponſat aliquam quam credebat eſſe nuptam, & ſic credens nihil agere.faciũt quæ ſuprà dixi in iij.ampliatione. ſed certè quello di chi è l'aſino, lo piglia per la coda.Bald.in l.principalIter.la.ij.C.de liber.cau. Et ideò ſit cautus tali caſu,ut poſſit ſaltem habere duos teſtes qui deponant ꝙ cõtractus matrimonij fuit meticuloſus: quia plus creditur duobus deponentibus de ſpõte.Iaſ.in d.l.interpoſitas col.j.C.de trãſact.Decius conſ.c.col.vij.in c.ſi.col.pe.de app.Corſ.ſing.ccclxj.mille teſtes.eſt in uerb.teſtis.Barb.lib.j.conſ.liiij.illud col.ij.& per totũ.Cur.in tract.teſtiũ.concluſ.lxiiij.incip.plus creditur. Ferrarius cautela infrà allegãda.Solet tradi cautela pro illo qui inducitur metu ad contrahendũ,ſcilicet ut dicat quòd eſt contentus eam capere: cum hac tamen conditione,quòd ſi ipſa unquam commiſerit adulterium, quòd liceat ſibi accipere aliam uxorem & eam dimittere: quia tale matrimonium nihil valet etiam ab initio, ex quo fuit contractum ſub conditione

Matrimonium doloſum.

Proxeneta fraudans maritum, tenetur.

Deſponſans non animo cõtrahẽdi.

Plus creditur uni deponenti de metu, quã cẽtũ de ſpõte.

Cautela pro coacto ut matrimoniũ non ualeat.

tione reſolutiua : & ſic contra ſubſtantiam matrmonij ſecundum do. Conſtantium de Bargis in ſuo tract. de contractibus uetitis char. xxxii. eſt in xix.combinatione. allegat gloſ. in c. de infidelib. de conſangu.& affin.& Panor in c.fi.de condi. app. per illum text.Curt.Iun.in tract. feudorum. char.vi.col.ii.uerſic.pro alia uerò. Ant.de Roſell. in ſua Monarchia,in q.An ualeat diſpenſatio nubendi facta monacho, donec maſculum ſuſceperit.eſt char.xcviij. & ſeq. ubi latè examinat per plures col. quando ualeat conditio ſeu pactum contra ſubſtantialia, uel contra naturalia contractus. Inueni poſtea latè ponere Gerardum not.xxj.incip. matrimonium. latius Ferrarium cautel.vij. ſæpiſſime contingit. qui in fi.ſubdit quòd ad hoc ut iſta cautela ualeat,oporteat quòd puella expreſſè conſentiat: nec ſufficeret ſi tacitè, ut dicit ipſe, ꝙ hoc deberet prædicari ne iſtæ ſimplices puellæ permittant ſe decipi.Idem vult Albertus in Dictionario in uerb. matrimonium.v. ſubdens,quòd ſi poſtea remitteretur talis conditio, & ſequeretur copula, teneret matrimonium. Pro puellis autem Barba.tradit cautelam in conſil.vj.incip. ſcripſit præclarè,iiij.col.lib.j.ſcilicet ut dicant quòd nolunt ſe permittere tangi, niſi ſaluo honore, ſecundum honeſtatem. Nam ſi uir reſpondeat quòd eſt contentus,& ſtatim eam cognoſcit, efficitur matrimonium, quia mulier honeſtè cognoſci non poteſt,niſi ſubſiſtente matrimonio.Sed contrarium tenet Pich.in l. actione.iiij.char. C.de tranſact. Mouetur per ea quæ tradunt Cal.& Præpoſ.in c. ex parte.de ſponſ.ubi dicunt non eſſe matrimonium, in cognoſcente carnaliter puellam, etiam quod puella dicat, Nolo quod me tangas, niſi prius accipias me in uxorem. faciunt pro Picho ea quæ ſuperius dicta ſunt in iij.ampliatione. de illo qui carnaliter cognoſcit, non animo contrahendi:ſed libidinis explendæ.Et ſic ex prædictis habes limitationem quam iſti ponunt ad ſupraſcriptam eorum concluſionem.Huic limitationi unico uerbo reſponde,ut infrà ad nonā ampliationē,dum de ea faciam mentionē.

Non me cognoſces, niſi ſaluo honore meo.

LIBRI SECVNDI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS LIBER TERTIVS.

ARGVMENTA.

1 MATRIMONIVM humano generi immortalitatem tribuit.

2 Nuptijs nil hominibus eſt utilius: eſt enim ſeminarium generis humani.

3 Matrimonium ratione inſtitutoris dicitur digniſſimum:item ratione loci & temporis.

4 Matrimonium laudabile dicitur propter delectationẽ quam continet.

5 Matrimonium à maioribus noſtris fuit approbatum & laudatum.

6 Modernorum exempla nos mouent ad matrimonium.

7 Experientia cuius ſit nobilitatis & potentiæ.

8 Donum prolis ſummè eſt in matrimonio conſiderandum.

9 Vxoratus in multis præferendus eſt non uxorato.

10 Matrimonium laudatur ob amicitiam ex eo acquirendam. Amicus enim præualet auro.

11 Affinitas ſiue collateralitas nulla maior quàm inter uirum & vxorem.

12 Mulieris bonæ beatus uir.

13 Annulus qua ratione detur in deſponſatione.

14 Matrimonium eſt laudabile,quia concernit publicam vtilitatem & multiplicationem generis humani.

15 Reſpublica ſine matrimonio ſtare non poteſt. Spurij enim & naturales non faciunt rempublicam.

16 Parentum uitia an filiis nocere debeant.

17 Matrimonium viro ſolamen eſt ob adiutorium quòd præſtat mulier uiro ſuo.

18 Domus non dicitur perfecta ſine uxore.

19 Politiæ gratiæ neceſſe eſt nubere uel religionem intrare.

20 Iudices & aduocati maiori premio digni ſunt quàm prædicatores.

21 Matrimonium neceſſarium eſt vt fornicatio uitetur.

22 Puella

22 *Puella uel uidua patiens ſe ſtuprari, an eo ueniat punienda.*
23 *Meretricum raptus an ſit punibilis.*
24 *Stuprator quibus habeat ſatisfacere.*
25 *Stuprator tenetur prolem ex ſtuprare genitam alere & educare.*
26 *Mater tenetur alere filius ſpurium triennio.*
27 *Pater an teneatur dotare filiam ſpuriam.*
28 *Epiſcopus ſeu eius uicarius poteſt concedere literas monitorias petentibus ut res earum detinentes reſtituant ſub pœna excommunicationis.*
29 *Literæ monitoriæ procedere poſſunt ut cognoſcens furem teneatur oſtendere.*
30 *Literæ monitoriæ concedi poſſunt contra ſcientes detentorem rei alienæ, ut habeant rem propalare.*
31 *Furem indicare an quis teneatur aut cogatur.*
32 *Stylus Romanæ curiæ fundari ſolet in iure communi*
33 *Literæ monitoriæ conceduntur contra teſtes, quorum nomina ignorantur, ut habeant de ueritate deponere.*
34 *Laici poſſunt à clericis compelli ut ueritatem dicant.*
35 *Excummunicat in genere, tantum operatur quantum excommunicatio in ſpecie.*
36 *Literæ monitoriæ poſſunt ſic concedi ut etiam non ſolum alium, ſed & ſeipſum quis teneatur iudicare.*
37 *Iudex tenetur occultum peccatorem abſcondere.*
38 *Peccatoris occulti propalatio potius licentiam inducit peccandi, quam emendæ.*
39 *Iudex debet diligere occultum peccatorem ſicut ſeipſum.*
40 *Denuntiationum ſpecies ſunt quatuor*
41 *Iudex eccleſiaſticus non debet de facili concedere denuntiationem priuatam*
42 *Prodere ſeipſum nemo tenetur.*
43 *Furari aliquid pro ſibi debito ſi aliter habere non poteſt an ſit licitum.*
44 *Docere de iure parti competenti an quis teneatur.*
45 *Relationem ſecretam propalare an quis cogatur uirtute literæ denuntiatoriæ uel monitoriæ.*
46 *Iuramentum de ueritate dicenda non extenditur ad penitus occulta.*

47 *Literæ monitoriæ non procedunt in coniuge nec in deſcendentibus: quia non coguntur ſeipſos prodere.*

48 *Literæ monitoriæ non procedunt niſi pro occultis.*

49 *Res parui pretij non ſunt uia monitoria exigendæ.*

50 *Literæ monitoriæ ſi ſint criminoſæ, uel diffamatoriæ non colligant.*

51 *Clauſula iuſtificatiua in literis monitorijs appoſita minuit ipſarum uigorem.*

52 *Denuntiantis dicto an ſit ſtandum.*

53 *Calumniæ præſumptio tollitur per iuramentum.*

54 *Stante ſtatuto quòd debeat poſitionibus cum iuramento ſimpliciter reſponderi, poteſt talis reſponſio modificari.*

55 *Literæ monitoriæ à concedentis intẽtione ſortiuntur effectũ.*

56 *Impoſſibilitas excuſat ab omni executione.*

57 *Monitorijs factis ſi moniti non pareant quid agendum.*

58 *Forum rei qui eſt ſecularis ſequi debens quo iure agere debebit coram iudice eccleſiaſtico.*

59 *Iudex eccleſiaſticus an omnino cognoſcere debeat de re furtiua reſtituenda ſi uia monitoria procedatur.*

60 *Iudicium non debet eſſe diuiſum: nec literæ monitoriæ poſſunt inceptum diuidere.*

61 *Propalatio uirtute literæ monitoriæ facta an poſſit iudicialiter coràm ipſo propalante legi.*

62 *Literæ monitoriæ ut uim habeant quibus indigeant probationibus.*

63 *Debitore principali debitum confitente an alius ſciens debeat propalare.*

64 *Nubere eſſe utile communior eſt opinio.*

Laudes matrimonij.

PRAEDICTIS non obſtantibus teneo contrarium per tex. in auth. de nupt. in princ. vbi dicitur, ꝙ † matrimonium humano ge-
1 neri immortalitatem tribuit. facit. l. liberorum. in. fi. ff. de uerb. ſing. & dicit text. in authen. de reſt. & ea quæ par. in §. rurſus. ꝙ † nuptijs nihil
2 eſt utilius hom nibus, tanquã ſolis facere hoĩes ualentibus, Cur. Sen. in repet. l. admonendi. col. iij. ff. de iureiur. eſt enim matrimoniũ ſeminarium generis humani. ſecundum

dũ Cic.quẽ refert Fortun. de fine iuris. col.xxxv. pulchrè Bal.in c.ex trãſmiſſa.ij.col.ubi ꝓpterea ſubijcit ꝙ ſine eo reſpub.ſtare nõ poteſt.faciunt plura quæ adducit Luc. de Pēna in l.mulieres. C. de incolis. lib.x.Roſariũ Buſt. in j. par.ſer.xxij.col.fi.& in ij.par.ſer.xxv.quaſi per totũ. facit Guillelmina de ſacramẽtis.& põt in tot tractatib.de.matrimonio,&in tot orationib.nuptialibus uarijs authorib. æditis:inter quas uide eã quã habuit Catabertus Tõſtali in ſpõſalibus Delphini,& Mariç filię regis Angliæ.Anno M.ccccccxix.Cãpanum in ſuo tract.de dignitate matrimo. Eraſ.in Encomio matrimonij.Bibliã Aureã ca. lxxxiij. de matrimonio.col.fi.Orationes Auguſtini Dathi,& in eius Epiſt.char.cli.& in epiſt. Marſilij Ficini.lib. iiij.ch.xcv. & in epiſt.Franciſci Philel.lib.iiij.Federico Cornelio. epiſt. incip.quæ nuntium.& decade ij.Satyra x.incip.qui finé.& idem epiſt.directiua Nicolao Cebe.incip. fuiſſent lib. xj. frater Bapt.Carmelitanus plura dicit in ſuis Syluis:maximè in illa quæ incip.exultemus. Frãc.Barbarus de re uxoria.c.j.quid ſit coniugum,& quæ eius bona. Faciunt plures rõnes. Et primò ratio c. omne itaque.xxvij.q.quæ eſt timẽbris,Fides,proles,& Sacramẽtum. ut dixi in iij. ampliatione.& infrà proſequar mẽbrũm ſecundũ.in vj. rõne. *Fides, Proles, Sacramẽtum.*

¶ † Secũdo facit timembris ratio dignitatis ſuæ: ſcilicet ratione inſtitutoris. nam fuit Deus optimus:ideò uxor dicitur uenire de ara deorum. Philoſophus j. Oeconomic. 3
Refert Iſern.in cap. imperialem. col.vij.de prohi.feud.al. per Fede.Iaſ.in l.j.col.iiij.ff.ſolu.matr. Item & rõne loci, quia fuit conſtitutum in Paradiſo.Barb.in Ioannina. col. xviij.Panor in c.fi.de frig.& malefic.Tabiena in uerb. matrimonium.ij.§.j.Item & ratione loci,quia fuit conſtitutum in Paradiſo.Petrus Subert. in tract. de uinea Domini.iiij.parte.cap.xv.Io.Lupus in ca.per ueſtras.de donat.inter vir.& vxo.char.lxxviij.col.iij. Item ratione temporis, quando fuit primum ſacramentum inſtitutum. uſq; tempore innocentiæ.& probantur iſta tria membra Gen.c.ij. & iij.& bene pondera unicum & primum præceptũ Dei. Gen.j.& Roſarium Buſti quem ſtatim allegaui. *Ratione inſtitutoris, loci & tẽporis.*

¶ † Tertia principalis ratio eſt delectationis, quæ tanta 4
eſt

Delectationes. eſt in matrimonio quāta dici poteſt:& quam ibi Deus poſuit ut genus humanum conſeruaret. Anteros Fregoſij. char.xlvj.poſt Lactantium. Aegidius de regim. princ.lib. j.parte.ij.col.v.unde ſolet dici,quòd qui non habuit uxorem neſcit quid ſit bonum.

5 ¶ † Quarta ratio qua quis moueri debet, eſt exemplum *Exemplū maiorū.* maiorum.nam maiores noſtri matrimonium cōtraxerūt, & niſi ſic feciſſent,nos non eſſemus: unde ueſtigiis maiorum inhærēdum eſt.§.fi.inſtit.de adopt.l.teſtaméta. C.de teſta.ibi,mos fideliſſimæ uetuſtatis,&c.bonus tex. in l. apud Iulianū.§ conſtat.in fi.de leg.j.quē ad hoc allegat Socin.conſ.clxix.circa primum.col.vj.uerſ.confirmo.faciunt proœmia Regularum Cancel.Apoſtolicæ,ibi, prædeceſſorum ueſtigiis inhærendo.l.maximum uitium.C. de lib. præter.in proœm.clc.in §.nos.uerò.facit c.literi.in fin.de reſcrip.ubi principes de more ſequuntur ueſtigia maiorū. pulchrè Oldr.conſi.cxiij.magiſter.iiij.col.uer.imò eſt ueriſimile Bal.in l.nemo.C.de ſent.& interloc. quem refert. Fabianus de Mōte in tract. de empt. & uēd. in q.v.col.vij. & probat Hadria.Papa noſter in Quodlibetis. q.xij.c. iij. inquirendū eſt col.iij.quòd exemplo efficacius alios corrumpimus;quàm doctrina.hinc Cato,Multorum diſce exēplo quæ facta ſequaris. ubi Aſcēſius. & ibi Polycarpus allegat illud Ouidij:Fas eſt & ab hoſte doceri.latè Iodocus in tract. de nobilitate.c.vij.& char.fi. intelligendo eſt bonis exemplis.Iſocrates in oratione de bello fugiendo, incip.omnes. in toto opere. col.xxiij.latè Felyn.in c. inter cætera.de offic. ord.Sed maiores noſtri etiā plures ſancti viri matrimoniū cōtraxerunt.vt latè refert diuus Hieronym.cōtra Iouinianum.quē latè reaſſumpſit Auguſt. Dathus circa fi.ſui operis.in tract.de cōnubio ſanctorū. & habetur aliquid de hoc in ij.par. Roſa.ſer.xxv. litera f. quid maior exemplis quorum me turba fatigat?Curt.Sen. conſi.xlix.memoriæ.§. ad quartum.col.ij. imò plures habuerunt duas,quod hodie non licet.Gilbertus in quęſtionib. poſt Philoſophum.ij. Oeconom. char. iiij. & exempla eò quidem efficaciora ſunt, quo à noſtra cognitione minus remota. Card.Papa epiſt.cclxxxij. poſt medium. Petrar-

cha

cta epiſt.viij.animi circa medium,ubi plus credit factis, quàm uerbis epiſt.xc.exemplis abundo. Matthæus Boſius, epiſt.xj.quod ardebam.& lj.nuper.char.iij.& exépla præſentia plus mouent quàm preterita.Greg.quem refert frater Greg. Britannicus ſerm. funebri.xxxvij. facit Ariſtot. parte xvij.problem.iij.Ab eis ergo licet arguere. gl.ij. in c.quod ſuſpecti. iij.q.v Etenim per exempla rem melius & uelut oculata fide intelligimus. pulchre Galiaura in l. j.col.j.ff.de uerb.oblig.& propterea.

¶ † Quinta ratio eſt, exépla Moder. quæ magis mouent, quam uerba referentia exempla antiquorum.l. prætor. 6 §.Iulianus quotiens.ff.de collat.bon.& plus eſt opere docere, quàm uoce.Io.j.refert Zachar.in ſer.concilij Piſani.col.ij.Matthæus Boſius epiſt.vi.biẽnio. & dicit Comes Purliliarum in lib.de educatione liberorum.char. vi.c.de ludis adoleſcentiæ.quòd ſuperſtitis uiui, magis quã mortui,fama ad uirtutẽ impellit:quẽmadmodum uiua vox habet neſcio quid latentis energiæ, vt efficacius quã ea quæ legũtur in uiſcera audientium penetret.Matth.Boſius de tolerandis aduerſis.in ij.col. char.j.Felyn. in rubr. de fide inſtr.co.j.Io.Mirandula epiſt.incip.ſolidius nũquam . Sed nonne uidemus quotidie eos quibus uxor præmortua eſt, nunquam quieſcere,donec aliã,imò & proprijs filijs nouercam ſuperinduxerint.l.non eſt.ff.de inof. teſtam. Ang. in l. ſi adulterium.§. idem imperatores. ubi poſtilla ff. de adulter.Corn.in l.iubemus.col.ij.C.ad Trebel.de quo gl. & Doct.in §.affinitatis.inſti.de nup.dixi in uerb. per ſe & hæredes.char.x.facit Io. Vilemati . in repet.l. diuus. ff.de ſicar.col.pe.nu.163.Inquit enim Hieronym.contra Iouinianũ.c.xv. quòd nemo melius ſcire poteſt quid ſit uxor, uel mulier,quã ille qui paſſus eſt.& ſic ſuccedit illud Heſiodi,Nõ eſt ducẽs uxorẽ,qui nõ tempeſtatibus agitetur. Dicunt omnes , & ducunt uxorem ſcientes . faciunt quę ponit Petrarcha de remedio utriuſq; fortunæ.li.j.dialog. lxxvj.de ſecund.nup.& in hanc conuenit Pontanus in dialog.de obedientia.lib.iij.in primis quinque capitulis.ubi plenè loquitur. Cùm igitur peritis in arte credendum ſit, l.j.ff.de uent.inſp.cap.propoſuiſti . de probat. ubi latè

Peritiſſimis arte creditur.

Decius

Decius in ultim.not. Hippol.in l.j.§.præterea. col.xx.in l. diuus Pius.col iij.ff.de quæſt.q a dicit Philoſophus.j. Metaphyſ.quòd experientia facit artem. refert Bar. in tit. de pac.tenen.in fi.princip. Et propterea dicit in vj. Ethicor. & alibi ut refert Fortunius in l.j.col.xix.ff. de iuſt. & iur. Albertanus lib.ij.cap.de prudentia.col.ij.ꝙ iuuenes non

Experientia. poſſunt eſſe prudentes.quia prudentia requirit experientiam,quæ indiget tẽpore.& viij.Politi.quòd impoſſibile eſt uel certè admodum difficile, ut qui opera ipſa nõ tra-

7 ctat,peritè ualeat iudicare,& propterea dicimus, ꝙ † experientia eſt rerum magiſtra.c.quàm ſit.de elect. lib.vj.in auth.de appel.& intra quæ temp.in princ.uer. ex rerũ au tẽ.& Ouid.in ij.de Arte:Solus & artifices qui facit, uſus adeſt.& Boetius in j.de diſciplina ſcholariũ dicit, ꝙ ſcientia ſine uſu prodeſt parũ,uſus ſine ſcientia prodeſt multũ. facit Alber.in Dictionario.in uerb.argumentũ.co.vij.dicẽs,ꝙ experiẽtia eſt nobilior eloquẽtia, licet nõ ſcientia. pulchrè Barb.li.ij.cõſ.lvj.ſapienter.col.j. plura Panor. in proœm ſuæ practicæ.col.j.Spec. in tit.de lib.cõcep. col.j. Ponzinibus in tract. de bannit.col.xi. uerſ.ij.Quia Claudius in monarchia Franciæ.parte xi.ſecunda gl. pragmaticæ.in §.ſint ueri.in uerb. experientia. in char.cxlvij. Ang. cõſ.cx.Sãctiſſima.col.iiij.ſubiungẽs, ꝙ tãtum diſtat ſcientia à practica,ſicut tactus à uiſu intellectuali. Quia experiẽtia eſt ſicut lapis quo ꝓbat aurũ. Et apud Salluſtium in Iugurtino,inquiebat Marius, Quæ illi audire & legere ſolent,eorũ partẽ uidi egomet,alia geſſi, quæ illi literis ego militando didici. nunc uos exiſtimate facta an dicta pluris ſint.Matth.Boſ.epiſt.li.nuper. chart.ij. latè Iaſ. in oratione ad Alex.vj.incip.Priſcorũ.cha.iij. Et non minus inhærendũ eſt expertorũ ſentẽtiis ſine demonſtratione,quã demõſtrationibus ipſis.vj.Ethi.refert Hadr. Papa noſter in Quodlibet.ij. puncto.iij. col.j. eſt chart. xxix.in fi.facit Liſopertia.char j.iiij.argumẽto.Cacialup. de debito fugi.q.ix.Et in repet.l. diẽ functo. ff. de offic.aſſeſſ. col. xiij. quòd uſus eſt magiſter. Aegidius allegat Cæſarem in commẽtariis.Et propterea cùm liber Roffredi de libel.ſit mera practica, ſolet dici melior liber qui ſit factus ſuper

Ius

Ius Ciuile,licet ibi plura falſa immiſcuerit. Et propterea Doct.eũ rarò nominãt in Scholis,uel alibi etiam in benedictis.ſunt uerba Pet.Iac.in ſua practica.in libello, ſuper cõditione ex moribus.col.xix.eſt char.lxxxix. uide tamen Lancel.Politus in tract.de offi. aduoc.in rub. de ſcientia. Qualis requiratur in aduocato.Catell.in ij.parte Memoral.in uerbo,practica.quem allegabo infrà in viij.limit. ꝙ ſit iudicãdum pro cõmuni opin. Si ergo iſti tales ſecũdas nuptias ita accelerant,& qui experti ſunt, & qui poſſunt dicere.Eruiſti animam meam de inferno inferiori. Pial. lxxxv.incip.Inclina Domine.gl.in l. conditio in præteritum.ff.de uerb.oblig.Et iuxta illud Comici Philemonis, Qui nõ admirabatur ſi quis ſemel mare eſſet ingreſſus. ſed ſi quis iterum, nec eum qui ſemel uxore duceret: ſed qui iterum. refert Baptiſta Egnatius in Racematione.ca. xij.ante medium.oportet dicere ꝙ bonum eſt nubere: alias eſſent ſtolidiores animalibus irrationalibus. nã, Quæ ſemel euaſit retia.uitat auis. Et, Qui ſemel captus fallaci piſcis ab hamo,Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat. gl.in c.j.de pœnit.diſt.v.in uerb.moriturus. faciũt quæ di xi de reconcilianda uxore adultera. Et licet Pontanus in Charõte. char.pe. adducat illum cui de prima uxore bene ſucceſſerat, noluiſſe ea defuncta de ſecunda periculũ facere:quia ſciret temeritatem nõ ſemper felicẽ eſſe, ut plura prouerbia. Et Alex. Benedictus in tract. de Peſte. circa princ. tamẽ cõtra uidemus plures nouiter attentare quæ infeliciter experti ſunt.latè Petrarcha epiſt. xlv.adeò pertinax. licet ſpes quandoque fallat etiam ſapientiſſimos. Bald.in conſi.ſchiſmatis.col.x.& ſic. fruſtrà uadit qui ſpẽ obtinere non poteſt. Bald.in tit.quo tempore miles.col.j. unde ſi perdiderunt uxorem, quæ ſibi ſeruiebat, niſi uelint ipſimet eſſe ſibi ſeruitores,oportet aliã ducere,prout de ſcholare expellente famulum, dicit Bart. in l. j. circa medium.C.de ſer.& aqua.qui experti ſunt, ita accelerant ſecundas nuptias,quanto magis alij nunquam experti. 8

Proles cõſeruat memoriã noſtram.

¶ † Sexta ratio eſt bonum prolis quæ uidetur conſiderabilior in matrimonio,ut dixi in iij.ampliat.quid enim dulcius poſſidetur, quàm proles,per quam diuturnam nobis

memo-

memoriã relinquimus? d.l liberorum in fine. ff. de uer. ſig.Bart. in Ioannina.col.xxviii.Portius inſtit.de iure nat. gent.& ciuil.col.iii.latè.Socin. conſi.xcviii. aliàs conſului. lib.iii.ubi dicit ꝙ teſtator qui relinquit filiæ, ſi decederet ſine filiis, reputatur fatuus,& ſic inteſtabilis. Eſt enim homini à natura inſita poſteritatis cura,quod prolis quidem ſtudiũ declarat:ac præſertim optimo cuiq; beneq; inſtituto ſecundũ Pontanũ in lib.j.de prudentia.char.iiij.Guaynerius in practica, in proœm. de agritudinibus matricis. latè Aegid de regi.prin.lib.ij.part.j.c.vj. Et fœcundæ ſunt ut plurimum.& Symphorian. Theologiæ Trimegiſticæ particula x.refert.plures mulieres quæ nouem,quæ decẽ,quæ xj.uno partu ædiderunt. & uidimus in Aſt.de anno M ccccxiiii. tres pauperes fœminas tres fœminas pro ſingula unico partu ædidiſſe: etenim filiorum amor ſuperat dilectionem quam patres habent in ſemetipſos.l. iſti quidẽ.ff.quod met.cauſ.Bal.lib.ij.conſi.ccccxxix. dicta in ſi.Fertar.caute.xxxv.patres. col.fin. Aret. conſi.xiiij. uiſo tertio dubio.Fely.in c.afferte.ij. not. de præſumpt.Barb. lib.j.conſi.xx.illud col.v.& xxix illud.col.ij. & xliiii.præclarè.col.iiii.& alibi ſæpe.hinc ſumpſit unã bonã cautelã Carolus Magnus, qui cũ neſciret an pater uel filius occidiſſet quẽdam,finxit ſe utrunq; uelle ſuſpendere, & tũc pater confeſſus eſt ſe occidiſſe: & ſolus ſuſpenſus fuit filio liberato: & ſic plus dilexit filiũ, quã ſeipſum.refert Barb. in c.in præſentia chart.x.de probat. in Ioãnina. col.xliiij. in c.j.col.ii.de commod.in repet.l. cùm acutiſſimi. C. de fideicom.col.xxiiij.Pich.in l.quartam.col.xlix.ad l. Falci. Paris de Syndicatu.chart.pen.col. fin.uerſ. ſequitur modo Io. Lup. in tract. de donat. inter uir. & uxor. chart. lxxii.col.iiij.Iaſ. in l.ſi is qui pro emptore. col. 50. ff. de uſuc.& pater fortius amat,licet mater tenerius. ſecũdum Scotum, Hippol.in l.i. co.xvi.ff.de quæſt.Catell.in ii. par. Memoral.in uerbo dolus.& ad hoc nõ quadrant dicta Petrarchæ de Remedio utriuſq; fortunæ.char.pe.dialog.cliiii.de moriente ſine filiis.Frater.Lud.de Verit.contrit.in iiii.præcepto legis diuinæ. q.iii.& Ceres apud Claud. de raptu Proſerpinæ:Noſti quid ſit Lucina,timorq; Proigen

Pater plus diligit filiũ quã ſeipſum.

Cautela Caroli Magni.

tis,& quãtus amor, partusq́; tuliſti Tu geminos.facit vij. Ethic.licet Pichus legendo diceret ꝙ nunquã credidit eſſe verum,ꝙ pater plus diligat filium quàm ſeipſum:& tamen ipſe facilius hoc poterat ſcire, quia tunc & patrem & filios habebat.Quidam dicunt prædicta uera dum ſunt infantuli:ſed eis viris effectis minuitur dilectio. Item iſte amor,ſecundum aliquos,non eſt gratia filij: ſed gratia ipſorum parentum qui capiunt eam delectationé in eos uidendo & audiendo,qui nedum puer, imò & ſus in illa tenella ætate habet aliquam gratiam. & de laude puerorũ Buſtus in Defenſorio montis,char. lxvij. patet euidenter. nã ſi eos diligerent pluſquàm ſeipſos,gratia ipſorum filiorum non tantum dolerent quando moriuntur infantuli, ex quo ſunt certi eos ire in paradiſum. Item libentius eos extra patriã ad addiſcẽdum bonos mores tranſmitterent: & ſic neſcio ſi dicantur diligere filios,uel ſemetipſos.Item allegatur Turcus modernus,qui priore excepto, reliquos filios interimi iuſſit,vt illũ in pacifico regno relinquat.Et quomodo educandi ſint pueri,ultra infinitos tractatus,de hoc uide Aegid.de regi.princ.lib.ij.particula ij. per totũ, & ibi.c. iiij. dicit ꝙ mater plus diligit filios, quàm pater. Sed diſtingue ut Stephanus Canuti in tract.de regi.caſtitatis.char.xxviij.& ſeq.ubi latè de iſto amore filiorum: & cur unus plus alio diligat: tamen eſt uera caro patris: ut naturaliter probat.Pau.de Caſt.lib.ij.cõſi.cliiij.col. iij.in præſenti cauſa.Bal.lib.ij.cõſi.fin.ſtatuto cauet. ſubijciens idẽ in oibus quæ inde deriuanť & ſunt uiſcera patris.Soc. lib.j.cõſi.xxiij.circa prædictã.col. vj. uerſi. presbyter pulchrè Bal.in c.quæ in eccleſiarũ.col. pen. de cõſtitu. dixi in meis clauſulis inſtrumentorũ.in uer.per ſe & hæredes.

† Septima ratio eſt præcedentiæ & honoris:nam cæteris paribus præfertur ille qui habet uxorem& filios. facit Plato,quem refert Gilbertus in quæſtione, poſt Philoſophũ.ij.Oeconomic.char.vj.Codr.ſerm.iiij. incip. Plutarchus,quem omnino uide. Præterea quandiu quis eſt ſine uxore,etiã ſi caniciem habeat, nihilominus habet mores adoleſcentis:uxore ducta,grauitatem induit. hinc dicitur uulgò,ꝙ ſi lupus uxoré duceret, caſtigaretur: & ſi mare 9

haberet uxorem, non eſſet ita procelloſum. Cacialup. in conſilio pro monachis contra canonicos. col. antepe. ubi allegat Gellium in Noctibus Atticis lib,vij.c.xiiij. ibi, nõ qui plures annos natus: ſed qui plures liberos &c. eſt lib.ij.c.xv.incip.apud.Purpur.in l.cum quid.ff. ſi cert.pet, nec eſt omnino felix,qui eſt ſpecie turpiſſimus, & ſine prole.ſecundum Philoſophum.j.Ethico.

10 ¶† Octaua ratio eſt amicitiæ:nã plus ualet amicus, quàm aurum in capſa.gl.in c.niſi ſpecialis de offic.deleg. Aſcenſius ſup illud Catonis,Si potes ignotis &c.Albert.in rub. de multiplici vtilitate. & dicimur poſſe quod per amicos poſſumus.iij.Ethic.Hadr.Papa in Quodlib.q.vij.litera p. Pulchrè Eraſmus in epiſt.ad regẽ Anglorum ante opuſcula Plutarchi,de adulatore.& in j.par.prou. ccxxij. Vbi amici,ibi opes,& ij. parte prouerb. clxxiiij. amicus magis neceſſarius,quã ignis,& aqua.& char. v. Amicus eſt alter ipſe.Philoſophus ix.Ethic.& Cicer. de Amicitia. Refert Roſarium ij.lib.ſerm.xv.litera m. & xxxviij. litera K. plura Barb.in c.ix.in vj.col.de conſtit.ubi dicit hoc non procedere in amicitia marchiana, ubi nullus reperit amicus uerus:ſed in bono amico,de quo ipſe i Ioãnina col. cxviij. ſunt enim marchiani de quibus gl.in l.rem legatam. ff. de adm.leg.Cũ fueris felix,multos numerabis amicos, Tẽpora ſi fuerint nubila ſolus eris. de Catelanis etiã cauen.dicit Bal.in proœ.Rex pacificus.col.vij.& dicit Fel.in c. qm abbas.iij.col.de offic.dele.ꝙ licet ſcholares diligant ſe in ſcholis:quando ſunt prælati,dicunt,Nõ noui vos.Sed quę eſt maior amicitia quàm uxoris? ut inquit Franc. Barbarus de re uxoria.lib.ij.c. j. de charitate coniugali. Aegid. de regim.princip.lib.ij.par.j.c.vij.& ſeq.& c.fin.vbi quod etiam aliqua ſecreta ſunt eis cõmunicanda propter amicitiã:& inter maritum & vxorẽ eſt maximus amor. Signo. conſi.lxiij.Titius.col.ij.amor enim & pax, eſt principium omnium rerum naturaliũ, ut habetur in Phyſicis. refert frater Dominicus de Guelſis & Gebelinis,char.iij.& cur ſit tantus inter coniuges,nulla ratio reddi poteſt,niſi quia ſic eſt:vt dicit Ang.cõſi.cccxxxix. incip. ſu p primis. col. v. Iſta enim magis intellectu pcipi,quàm exprimi poſſunt:

vt in ſimili Cy.in l.legem.C.de rer.permut.& in l.ſi conſtãte.col.ſi.C.de dona.ante nupt.ubi dicit quòd hoc ſunt experti. & inquit Propertius, Omnis amor magnus, ſed aperto in coniuge maior. refert & plura exempla ponit Frego.in ſuo Anterote.char, lxxiij. & ſeq. & in ſua Valeriana.lib.iiij.c. iiij. de coniugal. chart. Et debet maritus eſſe ſolicitus qualiter placeat uxori.ad Corinth.7. Et inter maritũ & uxorem potius eſt unitas, quàm coniunctio, uel affectio, quia unum corpus & una caro ſunt. xxvij. q. iij.c.agatoſa.Gor.lib.ij.conſi.clxv. incip. circa primũ. col. vij.verſi. & ſimiliter vicini.allegaus illud Matth.xix. Iam non ſunt duo, ſed una caro.pondera uerbum, ſunt. nam ut dicit Bal.in conſi.ſchiſmatis.col.xj. Sum, es, eſt, eſt ue rbũ ſubſtantiuum, effectiuum, & productiuum, ſubſtantiã rei perfectiſſime includens. nec eſt aliud uerbum ita ſubſtantificum in mundo, licet aliquando improprietur. Iaſ. in l. iii.§.genera.j.not.ff.de acquiren.poſſ. Quomodo ergo intelligitur id quod habetur Ferrariæ in eccleſia ſancti Auguſtini ſub duplici ſimulacro eiuſdem mulieris, uno in forma fortitudinis, altero in forma iuſtitiæ, ubi ſunt picta hæc uerba: Quæ ſunt pro his quæ non ſunt: quæ ſi eſſent pro his quæ cum ſint non ſunt, quæ uidentur eſſe pro hii quæ clàm ſunt, in cauſa ſunt ut quod eſtis ſitis. ad quod facit illud Exodi iij. Sum qui ſum. & Tiburtij in vita ſanctæ Cæciliæ, dum declarat illud quod uidetur eſſe, & non eſt: & illud quod non uidetur eſſe, & eſt. Ad rem redeo. Et dicit Philoſophus, quem refert Nata in c. quamuis. de pac.lib.xj.colum.xxxiiij. q.xiij. quòd in dubio uxor præſumitur ſcire facta uiri propter dulcem collocutionem inter eos.facit Claud. ſuper Lucam chart. xxiiij. litera e. hinc dicit Afflictus conſtitutione, pæna carere. ꝙ uxor participans cum ſuo marito excommunicato, non punitur: & uendens iocalia pro iuuando maritum ſuum rebellem, nõ incurtit pœnam fauentium rebelli, ſunt enim ſocij diuinæ & humanæ domus. l.j.ff. de ritu nupt. Latè Cæpol.conſi.v.proceſſum eſt, col.pen.uerſic.eo ſaluo.Pet. de Vbal.in tract.ſocietatis.vj.parte. q.xxiij. col. iiij. Bon. de nobilitate.iij parte.num. clxxxv. Oldrad. conſilio. xcv.

ex forma.col. v. Et ideo uxorem quis debet diligere ſicut ſeipſum.ad Epheſ.v.hæc & alia plura tradit Alberic. in l. donationes quas. Dy.C.de donat.inter uirum & uxorem. col.ij.ubi dicit hoc maximè procedere in Regibus,qui ad dilectionem uxoris eo magis tenentur,quo ſunt alijs nobiliores.l.ſi uxor.§.j.ff. de adult. facit Anteros Freg. char. xxxvij.& ſeq. Idem in quocunque nobili tenet Oldra. d. conſi.col. iij. Pet. de Leſnaudiere in tract. de Doctoribus parte j.q.xxv.facit Albertanus de uxore diligenda. Franciſcus Barbarus de re uxoria,lib.ij.cap.j.de charitate con iugali. Aegidius de regim.princip.lib.ij.parte j.c.viij. Ioa. Montolonius in Promptuario iuris.in uer.uxor.col. vj. & econtrà:licet caſtitas ſit proprium mulierum, tamen mul to plus illuſtrium.Ange.in l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfic. & ſunt eadem caro.Ioan.Vilemari in repet.l. diuus. ff. de ſicar.num. 150.Barbat.in c.ſignificauit.ad fin. de reſcript.

Regibus.

11 † Et propterea nulla eſt maior lateralitas, quam inter uirum & uxorem.ſecundum Bal.ibi. in j. not. & infortunia unius dicuntur eſſe cõmunia alteri.Iaſ.in l.j.col.j.C.unde uir & uxor. Panor. in cap. non eſt. de ſponſa. Et licet non ſint affines,ſunt principium affinitatis.Iaſ.in d.l.j. col.iii. j.notã.in l.maritus.C.de procur.& dicit Ioan. Montaigne in tract.de bigam.j.q.col. xxx. quòd ſunt unum corpus & una anima.idem tenet Hipp.in l. j. §. ſeruum mariti. ff. de quæſt.& dicit Roſarium in ij. parte. ſerm. xxiiij. litera o.

12 quòd † mulieris bonæ beatus uir. &, homo debet derelinquere patrem & matrem, & adhærere uxori ſuæ. Gen. cap. ij. extrà de diuor. cap. gaudemus. & plures mulieres uirum diligentes affectuoſe recitat Petrarcha in Triumpho Caſtitatis cap. j. Pontanus in tracta. de obedientia. lib.iij.cap.v.quod incipit,quanquam.in cuius dilectionis

13 ſignum in deſponſatione utuntur annulo: quia † eius rotunditas,quæ eſt infinita,deſignat quòd amor coniugum debet eſſe infinitus.Et primus annulus qui ad hoc fuit electus, erat de ferro, cum uno adamante.ad deſignandum, quòd ſicut adamas retrahit ferrum à magnete. ita uir retrahit amorem uxoris à patre.& ponitur in digito annulari in ſignum dilectionis,quia ab eo ad cor quædam uena

Annulus ſponſatorius.

na

na protenditur. ita Alber. in Dictionario. in uerb. annulus. Luc. de Penna in l. ſi libertus. C. ſi ſeruus aut libertus. lib. x. Roſarium i j. parte. ſer. xxv. litera. d. l. filia in orbitate. C. de inoffic. teſtam. hoc eſt in digito ante paruum, ut Macrob. Saturnal. v. Mancinellus in ſermonib. lib. ix. tit. iij. & tit. v. Gell. lib. x. cap. x. ueteres. non tamen eſt intelligendum ꝙ hoc, nec alia pompa matrimonialis conſueta ſit neceſſaria ad matrimonium, quia ſufficit ſolus conſenſus. gl. in §. diſponat. in uerb. nuptias. circa fi. in authen. de nupt. imò in aliquibus locis tempore ſponſaliū ſolet uerberari ſponſus. gloſ. in l. cùm inſpeximus. in uerb. rapiſmata. C. de emanc. lib. prout Bononiæ ubi dant alapas. gloſſ. in auth. conſtitutio quæ de dig. in uerb. iniurijs. Et alios diuerſos ritus antiquorum in ſimilibus enumerat Valeriana Freg. lib. ij. c. j. de priſcis inſtitutionib. Et quis prius interrogari debeat, an maritus uel uxor, dicam infrà reſpondendo ad tertium, quòd matrimonium ſit ſeruitus.

¶ † Nona ratio eſt utilitas publica, & multiplicatio generis humani. Io. Montaigne in tract. de bigam. q. j. col. ix. & ſeq. Reipub. enim parendum eſt l. ueluti. ff. de iuſti. & iur. & ibi Iaſ. plura adducit. Bolog. in repet. auth. habita. col. j. dixi inter conſilia feudalia Bruni. conſi. xij. col. j. Sed matrimonium eſt principium & fundamentum generis humani, ut inquit Barb. in cap. quod tranſlationem. de offic. leg. col. xiiij. & dicit Bal. in c. nonnulli. col. ij. de reſcript. & in c. tranſmiſſa. col. fi. de reſtit. ſpol. † ꝙ ſine matrimonio reſpub. ſtare non poteſt, quia ſpurij & naturales non faciunt rempub. facit l. j. ff. ſol. mat. Barb. lib. iij. conſi. xl. clementiſſimū. col v. ubi dicit, ꝙ ciuitas debet impleri liberis legitimis, & non baſtardis, & ꝙ princeps debet quærere eum implere uiris bonæ opinionis etiam ſi ſint alienigenæ. facit Ioan. Lup. in repet. c. per ueſtras. de donat. inter uir. & uxo. in toto opere. char. lxxxj. col. j. dum ita intelligit Platonem dicentem, quòd ortus noſtri partem patria uendicat. Ferrar. cautel. j. Roſarium Buſti. j. parte. ſermo. xxiij. litera u. ubi dicit, quòd talis proles dicitur degeneres populi, & ignobiles, nec bello fortes, nec fide ſtabiles, nec Deo amabiles, nec honorabiles hominibus. ca. ſi gens

14 *Multiplicatio hominū.*

15

Anglorum: lvj.diſt.& dicit Cacialup.in repe.l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfic.in fi.col.ꝙ ſunt plantæ infructuoſæ:& ꝙ nō dabunt radices altas.& col.xxvj. quòd ſunt omni iuri exoſi & abominabiles.Ideo Veneti non admittunt eos in eorū conſilio,etiā ſi poſtea fuiſſent legitimati.Fulg.conſi.
Alexander Malabayla. lxij.ſtante ſtatuto.col.ij.Et hoc eſt quod dicebat illis Comes Baſignanæ d.Alex. Malabayla ſenex, quòd maluiſſet accepiſſe meretricem,& ex ea habere prolem legitimam, quam ſciret eſſe ſuā,quam carere ſobole,prout & carebat uxore.Præterea & ſi mulier ſit adultera, non ne fortè melius eſt educare filium uxoris tuæ qui poſſet ita eſſe tuus ſicut adulteri?nā ut Ouidius.xx.Elegiarum ad Iſidem:Sed tamen aut ex me conceperat,aut ego credo : Eſt mihi pro facto ſæpe quod eſſe poteſt:imò & ita præſumitur etiā ſi uxor ſtaret in proſtibulo. l.miles.§. defuncto. ff. de adult. dixi ſuprà vj.col.quā adoptare extraneū qui non ſit tuus, nec tuæ uxoris.ff.& C.de adop.Nec dicas ꝙ iſti ſpurij uerberant patrē putatiuū,& faciunt alia mala quæ ſuprà dixi.in vij.inconueniēti, de incontinentia muliebri. & ſunt infames infamia facti.ut Azo,quē refert Cacialup. in repet.l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfic.col.xxvj. latè Frāciſ. Cur. Sen.in repe.l.admonēdi,col.iij.ff.de iureiur.qui plura congerit cōtra ſpurios.quæ ut audiui à præceptoribus meis, ibi glomerauit quaſi in princip. ad æmulationem Iaſon. qui illam legem etiam tunc repetebat in eius concurſu, qui erat ſpurius.& etiam eodē tempore ſecundum eos illā repetit Io. Baptiſta Cacialup. Idem uult Nic. de Vbal. in trac.de ſucceſ.ab inteſta.in j. par. in iiij. ſpecie liberorum.eſt chart.iiij.& ſeq.ubi ſequitur dictum Azo. ꝙ ſpurius ſit infamis infamia facti.ſequitur etiam Bal. & Alex. in l.iiij.col.ij.ff.de lib.& poſth. Claud.in l. Lucius. col. ij. ff.de uul.& pupil.Roſel.in monarchia.char.cix. uerſ.hanc dignitatem.col.ij.Iaſ.in l.fratris.ad fi. C. de inoffic. teſta. Alex.lib.ij.conſi.viij.examinato.col.j.Barb.lib.iiij. conſi. xv.clementiſſimi.colum. antepe. & dicit Fulg. conſil. lxij. ſtante.colum.ij. quòd Venetijs & Romæ non admittuntur in conſil.idem audio Mediolani in collegio Doct. pro quo gl. in Pragmatica. charta. xcviij. uerſi. honorum. &.
Goliath

Goliath fuit ſpirius. Bald. in c.ſuper eo. de elect. Et idem Nic. de Vbal. in d. trac. char viij. & dicit plura mala de ſpurijs. & Paris de Puteo in tract. de re mil. lib. vij. in rub. ꝙ impunis nobilitas attẽditur. eſt char. xxxij. col. ij. latè. Io. Lup. de donat. inter vir. & uxor. char. lxxvj. ubi utiliter loquitur Barb. li. iiij. conſi. xlij. immortalem. col. vij. facit illud Sapiẽtiæ iij. circa fi. & Platinæ contra amores. char. ij. † Sed ad eorum excuſationẽ uide alium. Io. Lup. in tract. 16
de matrimonio. in ult. q. ubi dicit, ꝙ uitia parentum non debent nocere filijs. Io. Montolonium in Prõptuario Iuris. in uerb. filius. col. v. & plures qui boni fuerunt enumerat Nic. de Vbal. ubi ſuprà dum arguit ad partes. Et Bon. in tract. de nobilitate. iij. par. num. lxvij. licet iij. par. col. ij. aliqua adducat contra eos. & uide etiam quos enumerat Anteros Fregoſij. chart. xv. & chart. xxvij. & Iaſ. & Claud. quos ambos uidimus in hac Legali philoſophia florẽtiſſimos, erãt ſpurij. mortuus eſt itaq; Iaſon eo anno quo illuſtris Ioannes Iacobus Triuultius: credo duos illos Mediolanẽſes omnes ætatis ſuæ ſuperaſſe: unũ ſcilicet in peritia militari, alterũ in legali. & Io. And. ut infrà dicam loquẽdo de eius authoritate. & Bart. fuit enutritus à fratre Petro Aſſiſio, qui rexit domum ubi infantes expoſiti nutriebãtur: ut ipſe dixit in l. quidã cum filium. iij. col. ff. de uerb. oblig. Item Gratianus compilator Decreti cum duobus fratribus ſuis fuerũt ſpurij, & nati in quadã capſina, prout adhuc hodie Nouariẽſes gloriãtur tales uiros protuliſſe. & Faſciculus temporũ, char. iij. notat omnes artes & ſcientias ſeculares, liberales, ſine mechanicas humanæ curioſitati deſeruientes à filijs Lamech fuiſſe inuentas: & ſic filij adulterni primam ſubtiliores alij fuerunt, ut ibi. præterea quid tantũ curãdum, an à te uel ab alijs genitus ſit, poſtquam omnes ab Adam deſcendimus? 17

¶ † Decima ratio eſt adiutoris quod præſtat mulier marito: nam dicit Lancel. in l. ſi grege. col. ij. ff. de leg. i. ad conſtituẽdum bonam domum, neceſſaria eſt mulier quæ communicet communione coniugali, & quæ etiam pro parte ſua gubernet domũ, conſideretque ſemitas ſuas, & panẽ otioſa nõ comedat: & bonũ mulieris eſt eſſe operoſam.

Adiutorij. *Mulier debet eſſe operoſa.*

ſam.ſecundum eum.Aegidius de regim.princip.lib.ij.par te j.c vij.& dicitur, Væ ſoli:quia ſi cadat, nõ habet qui releuet eum.c.ij.de ſtatu monachorum.Eccleſiaſt.iiij. in ca. ſu noſtro Franciſ.Barbarus de re uxoria lib. ij.c.vij.de cura domeſtica.& magnam potentiam ſocietatis collige ex malis quæ patiuntur milites:quæ ſi ſoli, nõ eſſet poſſibile hominẽ ſufferre.facit Albert.rubric.ult.de conuerſatione ad Deũ.col.iiij.Luc.de Pẽna in l.ij col.ij. C. de proxi. ſac. ſcrin.lib. xij. Et ſi dicas ꝙ poteſt habere ſeruitores, ancillas & ſocios Reſpondeo, ꝙ nõ ita diligũt, imò ſemper furantur, etſi deberent furari cinerẽ.Portius in §.ſingulorũ. inſtit.de rer.diuiſ.col.ij. & ſi eos deputas calculatores, docent detrahere Trebellianicam.gl.in l.ne diutius.C. de numer.lib.xij.& facit Petrar.epiſt.lxij. tria. & epiſt. lxxxj. nuper.caue ab oſtio poſteriore, ſeu poſtico, quia ſolet domũ deſtruere.Cepol.de ſeruit.urb.c.xlij.de oſtio.in fi. facit gloſſ.mag.in l.Iulianus.in princ.de act.empt. quæ ponit illud, Quid domini facient, audent cum talia fures? id eſt ſerui, & propterea quando aufugiunt, præſumitur furaſſe res amiſſas in domo.Decius conſi. cxxx.col.fin. Item iſta procedere poſſunt, dum quis eſt iuuenis & ſanus: ſed dum eſt ſenex, uel infirmus, rari ſunt fideles, & omnes deſerunt:uel ſi remanet, hoc facient ut furentur. ut uidemus in perſonis eccleſiaſticis euenire in tract. de fide concubinarũ erga ſacerdotes & Corij de anno M cccccxj. concubina cognoſcens ſacerdotem pecunioſum ſubditum fluxui ſanguinis per nares, intromiſſo noctis tempore clàm amatore, ſacerdoti pugionem in nares immiſit, & ligatum tenuit donec totus ſanguis effluxit.Et expirauit, & pecuniam furata eſt: & tandiu res occulta permanſit, quòd quaſi miraculum fuit tanti ſceleris reuelatio illinc ad plures menſes.facit Gen.cap.ij. circa fin. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum:faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.Ioan.Montaigne in tract.de bigam.iij.q. col. ij. Nam ut inquit Philoſophus, quem refert Ioan.de Selua in tract.de beneficio.char.xij.col.j.quòd ad eſſe ciuitatis & ad perfectam politicam, requiritur genus agricolarum ad alimenta.de qua Albertanus de operibus & labore

manuum:

manuum: Artifices mercenarij qui arte & laboribus circa neceſſaria ad uictum operentur. Albertanus in rub. de artibus diligendis: Milites bellici, ad compeſcendum rebelles, & defendendum ab impugnatoribus: abundantia pecuniarum, ad oportunitates bellicas proſequendas: ſacerdotium ad cultum Dei: iudices, ad dirigendum & regendum. pariter idem Philoſophus j. Politic. dicit, quod non poteſt domus conſiſtere ſine uxore: quia unus homo non ſufficit ſibi in his quæ ad uitam pertinent humanam, quorum quædam ſunt competentia uiris, quædam mulieribus, unde fit ſocietas uiri ad mulierem, quæ ſocietas mouet ad matrimonium. ſunt uerba Præpoſ. in cap. tanta. col. xj. conſil. ſint leg. facit pulchre Aegidius de regim. princ. lib. ij. parte. j. cap. v. & tribus ſequentib. ubi allegat Heſiodum dicere, quod domus conſiſtit ex tribus, uiro ſcilicet, muliere, & boue aratorio. & inquit Philoſophus in j. Polit. hic, † quod domus non poteſt conſiſtere 18
ſine uxore. propterea Marcellus, quem refert Gellius j. *Marcellus. Domus non poteſt cõſiſtere ſine uxore.*
Noctium Atticarum. c. vj. dicebat, Si ſine uxore Quirites eſſe poſſemus, libenter omnes ea moleſtia careremus: Sed quoniam natura ita tradidit, ut nec cum illis ſatis commode, nec ſine illis ullo modo uiui poſſit, ſaluti perpetuæ potius quàm breui uoluptati conſulendum eſt. Refert Bon. in tract. de nobilitate. ij. parte. num. 44. facit Eraſm. ij. parte. prouerb. dccccxciiij. Neque cum malis, neque ſine malis. Codrus ſerm. iiij. & dicit Salo. quem refert Hier. quod ſi ſine fœminis mundus eſſe poſſet, noſtra conuerſatio à dijs non abeſſet.

¶ † Vndecima ratio eſt gratia politiæ, nam ſecundũ uitã 19
politicam neceſſe eſt uel nubere, uel ingredi religionem. *Politiæ.*
ſecũdũ Paul. de Caſt. in l. Titio centũ. §. j. col. fi. ff. de cõdit. & demon. ubi dicit quod aliter faciens dicitur beſtialiter uiuere. faciunt. ll. antiquorũ quas refert Beroal. in Oratione nuptiali per eum Mediolani habita. char. ij. & Luc. de Pen. in d. l. mulieres. C. & de incol. libr. x. hinc Plato cęlibẽ ſe uixiſſe extranea uita cõdoluit. refert Marſilius Ficinus epiſtolarum char. lxxx. epiſt. incip. vixit autem cœlebs. Mat. Boſius epiſtola vj. biennio. char. ſin. And. Tiraquel.

in epiſtola.

in epiſtola ante Franc.Barbar.de re uxor. & dicit Aegid. de regim.princ.lib.ij.parte j.c.vij.quòd probatur eſſe vitam beſtialem, quia hoc faciunt ut liberius fornicētur: ſed religionis ingreſſus nō facit pro omnibus, præſertim pro continere non ualentibus: unde poſtquam eſt tanta honeſtas in matrimonio ſicut in ingreſſu religionis, ſecundùm Ang.inſtitu.de nup.in fi.principii.melius ergo erit nubere, quàm vri.gl.in uerbo, reſiſtere.in §.cum igitur.in auth. de non eligen.j.ad Corinth.ca.vij.& habetur in c.nerui. xiij.diſtin.& in c.ſi Paulus.in fi.xxxvij.q.v. Io.Fab.in rub. inſtit.de nup.quinimo. licet Ang. conſil.clxxix. uiſis prædictis.co.iiij.dicat, quod uita cōtemplatiua eſt melior actiua prout Roſarium Buſti in ij.parte.ſerm.viij. litera o. col.ij.eſt in iiij.parte illius ſerm. Somnium Viridarij lib. ij.cap. ccxcvij.& q.ſeq. Pet. Subert. in uinea Domini. vi. parte.per totum.Claud.ſuper Luc.ut in tabula in dictione, comtemplatiua. Felyn. tamen in rub.de ma. & obed. col.iiij.dicit, quòd eſt magnum dubium. & Hoſtien. Alber.& Iaſ.qui eos refert in l.j.colum.iiij.ff.de inſti. & iur. dicit quòd actiua melior eſt.Barbat. in cap. in præſentia. char.xij.de probat.in c.cauſam matrimonij. eod.titu.col. iij. pulchrè Vdarl.Zaſ. in oratione habita in doctoratu Franciſci Panli.incip.non poſſum.ubi reſpondet ad illud.
20 Maria optimam partem elegit. † Et quod propterea recti iudices & aduocati plus merentur, quàm fratres prædicatores, eſt de mente Formula. prouincialis chart. iiij. Galiaura in reper.l.centurio.ff.de uulg.& pupil.num.xxii. quod indubitanter procedere puto, ſi eorum ſtudia & labores ſufferant principaliter gratia obediendi præceptis diuinis. Et non gratia lucri, uel ambitus: nam Deus iuſſit, In ſudore uultus tui ueſceris pane tuo. cap. in capite. 50.diſt.Gen.cap.iij.facit Luc.de Pen.in l.fi.C. ut dig. ord. ſeru.ubi pulchrè de hoc lib.xij.Io. de Lignano in procem. ſui tractatus de Canonica parochiali. ubi de laudibus Doct.& in tract.de pluralitate beneficiorum.in fi. dicit ſe reſpondiſſe Pontifici ſibi uolenti dare prælaturam, quòd nolebat bibere ſanguinē deputatum pauperibus, ſed potius ſudorem manuum ſuarū.Barb.in cap. poſtulaſti. col.

Aduocati plus merētur, quā prædicatores.

v.de

v. de reſcript. in cap. poſtulaſti. ubi bona poſtilla de foro compet.vj.colum.in c.ex literis.colum.xx.de probatio. latè.Inſtructio uirorum eccleſiaſticorum char.vj. & x. ſeq. ubi nec prodeſt diſpenſatio, ſecũdum Pet.de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.iiij.parte. q.lxxxviij. Syluestrina in uerb.uotum. quod aliter intelligit Felyn.in c. ad audientiam col.ij.de præſcriptis. uiuamus ergo in ea uocatione qua uocati ſumus.ad Epheſ.iiij.quia prælati communiter malè ſe gerunt, & malè tractabuntur. Felyn.in cap. ſicut olim. ferè in primis uerbis de accuſa. Calcaneus pulchrè conſil.viij.incip.in cauſa pendente. colum.xvj. facit text. in cap.licet de regular. Et dicam infrà de authoritate con cilij unius collegij. facit Bellum grammaticale, dum dicit, Verbum, inſit, tantum euaſit amiſſis in bello omnibus ſocijs: quia uouit ſe nunquam religionem aliquam intraturum approbatam uel reprobatam. ſed non curandum: quia propter piſces malos non rumpimus retia. ut infra dicam. Accedat Alber.in uerb.campana. in ſuo Dictionario, qui refert in curia diu fuiſſe inter quoſdam religioſos litigatum, qui prius matutinum pulſaret. Et tandem iudicatum quòd ille qui prius exurgeret. Et tot apologiæ, & conſilia tot collegiorum in quæſtione de præcedentia Monachorum & Canon.regul.de qua per Decium in cap.Nicolao.col.ij. de appell. & Nicol. Boerij in tract. de ſacro regio conſiſtorio. chart.xx. propter tamen piſces malos non relinquamus retia, ut infrà dicam.

¶ † Duodecima ratio eſt peccati & fornicationis euitandæ.j.ad Corinth.vij.ſi enim nubere quis nõ uult, per hoc non eſt damnandus: ſed ſi nubere non uult, nec continere, iſtud eſt malum, quia vt proximè dixi, Melius eſt nubere quàm uri.& fornicatio eſt peccatum mortale, & ducit ad gehennam, ut dicam ſtatim reſpondendo ad quintum fundamentum partis contrariæ. Item quandoque quis reperitur in delicto, & cogitur deſponſare aliquam uilem meretricem ab affinibus illius, ut dixi in limitatione quã dant contrarium tenentes. Et ultra alia damna quæ occurrũt in ſimilibus fornicationibus, ſi quis ſtuprauerit uirginẽ ſi ſumus in foro eccleſiæ, tenetur eã capere in uxorẽ 21

ſine

ſine dote.c.j.& ij.de adulter. Hoſtien. in Summa illius tituli.§.& qualiter.col.pen. Roſariũ Buſti.j. parte. ſer.xxiij. litera y.De quo an ſit uirgo,in dubio ſtabitur dicto puellæ. Alex.lib.vi.conſil. xxix. aliàs ccxxix. ponderatis. nu.2.

Pœna ſtupri de iure canonico. ꝙ ius habet locũ ſolùm in foro canonico. Cuman. conſil. cliiij.incip.uiſis inquiſitione. In foro autẽ Cæſaris pœna ſtupri eſt dimidia pars omniũ bonorum ſuorum quę fiſco applicatur.§.item lex Iulia. de adult. inſtit. de pub. iudic. quẽ text.dicit paucis ſcire Mathesil. not.c.incip. not. tex. cum ſimilib.adductis per Angel.in tracta. Maleficiorum. in glo.C'hai adulterato.vij.col.ubi Moder.in additionib. Hoſtien.in Summa præallegata Azo in Summa illius tituli,circa ſi.Cacialup.in repe.l.ſi qua illuſtris.C.ad Offic. col.vij.Canoniſtæ in d.c.ij. de adulter. Corn.lib.j.conſil. cxiiij.licet litera e.& alibi ſæpe ſcribentes. Et ſic quælibet pœna erit ſeruanda in foro ſuo. †

22 in muliere de Iure Canonico nulla eſt pœna,licet ſecus de Iure Ciuili, quia eſt eadẽ quæ in crimine adulterij,ſcilicet ut puella ſeu uidua uerberata, detrudatur in monaſterio. ut ſuprà dixi in vij.ampliatione, de uidua. poſt Ioan. de Platea in d.§. item lex Iulia.de adult.col.pen.qui ad ſi.dicit, ꝙ licet talis æquiparatio ſit de iure communi, tamen ſtatutum imponens pœnã pecuniarũ adulterę nõ habebit locũ in puella,uel uidua patiente ſe ſtuprari.plus dicit ibi Ioan. Fab. ꝙ ex quo iure diuino adultero eſt impoſita pœna mortis, quamuis ſtatuta terrarum leuiorẽ pœnã imponerent: tamen adhuc iudex poſſet imponere pœnam mortis, nõ obſtante ſtatuto, quod ego uix facerem. Io. Montolonius in Prõptuario Iuris.in uerbo,deſponſata.col.j.Dicit tamen Iaſ.præceptor meus in l.j in ult.not.C.de ſum.Trin.in ij. lect.poſt Pau.de Caſt.ibi,& Canoniſtas in c.gaudemus.de cõuerſ.coniug.ꝙ ſi iſte ſtuprator teneretur in conſcientia eam capere,uel dotare ſoluendo pœnã inductã à lege, nõ erit liberatus:ſed teneretur adhuc dotare. & ſic per uiam denuntiationis Euangelicæ ad hoc compelli poſſet Barb. in extrauaganti,ad reprimendũ.in uerb.per denuntiationem. Doct.in c.nouit.de iudic.Peruſ. in c.fin. de teſtam. lib.vj.dum defendit ſingularem opi. Archidia. quod for-

tè procederet in prima defloratione:ſecus in cõcubina alterius.Formularium prouinciale char.lii. facit Afflictus cõſtitutione,ſi quis rapere.col.iiij.uer.quæro.ubi dicit,ꝙ cognoſcens puellã quæ fuit ab alio cognita,non poteſt puniri pœna ſtupri.quia non eſt uirgo,nec uidua.& in tit.de adult.c.ij.not. dicit,ꝙ licet maritata patiens ſe proſtitui à multis debeat puniri de adul.nõ tamẽ uiri eam cognoſcentes.facit,quia habẽs coitũ cũ perſona uili, uel aliqua fantolaſtra,quæ libenter ſe præbet hominibus, & modo intrat unã domũ modo aliã,licet nõ ſtet in lupanari, non poteſt puniri,quia talis coitus eſt impunibilis.ita Ang.dicens ſe lucrat ũ plures floreños.quẽ ſequitur Anañ.in c.ſignificauit.col.fi.de adult.Soci.j.uol.conſi.cxlviij memini. col.iij.& col.vij. faciunt quæ dicit Cacialup.in repet l. ſi qua illuſtris. col.xiij.& ſeq. C. ad Orfic. etiã infrà in iiij. reſpõſione ad incontinentiã mulierum,in prima ratione, ꝙ hominibus ſit earum continentia aſcribenda, loquẽdo ꝙ † raptus meretricũ eſt impunibilis.hinc dicit Gemi.in 23 c.ſtatutum el ij.de hæret.lib.vj. ꝙ nati ex talibus fantolaſtris dicuntur vulgò quæſiti:quia patre demonſtrare non poſſunt.eſt uerum ſecundum Aegidium de regim. princi. lib.ij.parte j.cap.x.quòd tales fantolaſtræ nõ ita faciliter impræegnantur ſicut aliæ:nam unus deſtruit quòd facit alius.Et propterea ille facetus Medicus à quo quidam iuuenis quærebat receptam prohibendi impræegnationem amicæ quæ erat nubilis, reſpondit: Quotiens eam conuenis,coeas ſepties ad minus,quoniam una uice deſtrues quod alia feceris.Sed iuuenis replicauit,ita ſi poſſem. At Medicus,Recepta ergo eſt,quòd abſtineas à peccato,quia licet lateant temporibus,tempore tamen parent.quando iſta uirgo fuiſſet ſeducta per ſtupratorẽ,aliàs in conſcientia non teneretur. Angelica in uerb.ſtuprum.ubi dicit,ꝙ præſumptio quæ habet quòd uirgo præſumatur ſeducta. l.j.C. de raptor. non habet locum in conſcientia. idem uult Alber.in ſuo Dictionario.in uerb.matrimonium.iiii. ubi allegat Theologos,ad quos me remitto.

¶ † Eſt uerum quòd ſi ſtuprator confiteatur ſtuprum, poterit ipſe condemnari erga patrem uirginis, ſeu alios ad 24 *Stuprãtus.*

quos

quos ſpectat onus dotandi, pro iniuria, & damno ſibi il-
tenetur ſa lato, occaſione dicti ſtupri. inſtit.de iniur.in princ. & §.j.
tisfacere l.j.in fi.& l.itẽ apud Labeonem.§. ſi quis uirgines. ff.eod.
de dãno. attentata qualitate perſonarũ & negotij, præcedente ta-
men iuramento ſuo Panor.in c.dilecti.col.pen.de fo.com
pet.dum allegat c. ſi. quod met. cauſ. in eo ꝙ iurauerint
eos oportere plus dare pro dotibus in maritando ipſam fi
liam, occaſionẽ perditæ uirginitatis, quia uirginitas eſt ſe
cunda dos.ut dicunt Panor.& alij in d.c.j.de adul. cùm er
go iſta iniuria habeat actum manentem in ea, debet ha-
beri ratio damni.Hoſtien.& Azo in Sum.de iniur.Bart.&
Ang.in l.itẽ apud Labeonẽ.§.ſi quis ſeruo. ff.eod. Ang.de
Aret.in §.in ſumma.col.j.inſtit.eo.licet propterea ꝙ pec-
cauerit in corpus ſuũ, nec alere, nec dotare cogatur. Alex.
in l. j.princ.ix.col.ff. ſol.matr.Et talis cõdemnatio fieri de
bet etiã ſi procedatur criminaliter.nã quãdo conſtat deli-
cto ꝑ confeſſionẽ delinquentis iudex poteſt incidenter ul
tra pœnã applicandã fiſco eũ condemnare ad reſtitutionẽ
dãni illati.Bal.in l.q crimen.col.pen.C.qui accuſ.Alex. ad
Bart.in l.interdũ.§. qui furem. ff.de fur.Canoniſtæ.maxi-
mè Felyn.in ult.col.in c.cum oporteat.de accuſ.Aret.in c.
qualiter & quando.el ij.§.fi.col.j.& ij.de accuſat.

Stupra- ¶ † Tenetur etiã ſtuprator capere & alere prolem naſcitu-
tor alit ram ex dicta uirgine, ſi ea prægnantẽ reliquit: quod præ-
prolem. ſumitur niſi probet alios habuiſſe copulã cũ ea Alex. cõſ.
clvij.incip.circa primum dubium.v.uol. Moder. in c. per
tuas de prob.Hippol.in l.j.§.j. ff.de quæſt. clarius Paul. de
Caſt.conſi.clxxv.ſuper primo.col. pen.dũ allegat gl. in c.
Michael.de fil.presb.& not.in l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter
duos. ff.de leg.ij. quia etiã debemus præſumere illud qđ
eſt magis uериſimile, & magis æquũ.l.filiũ diffinimus.ff.de
his qui ſunt ſui uel al.iur.ubi Ang.no.& ſic nõ obſt. quod
dicit idẽ Alberic. in col.fi. quem etiam latius impugnat
Decius in c.per tuas.j.col.de probat.quia hodie de æqui-
tate canonica pater tenetur alere ſpurium: ut latè per Lu-
douic.de Sardis in tract.legitimationum.iij. chart. col.fi.
iiij.& v.q.Quod etiam ſeruatur in foro Cæſaris. Ang. in-
ſtit.de patr.pot.§.fi.in fi.Ant.de Butr.Zab Panor. & Præ-
poſ.

poſ.& ibidem Bolog. in ſuis nouis interpretationib.in c. cùm haberet de eo qui duxit in matrimoniũ quã pol.per adul.Mar.de Laude in diſput.quæ incipit,Sigiſmũdus.col. ix.Ioan.Lup.de donat. inter uir. & uxor.char. lxxxiij.col. j.& ſeq.Claudius,qui dicit quòd ita iudicaret in l.j.in ſi. ij.col. ff.ſolut.matr. Nico.de Vbal.in tracta. de ſucceſ. ab inteſt. v.chart. col.iij. Baldus Nouellus in tract. de dote. char.xiiij.col.2.& dicit Aret.in d.l.j.v.col.quòd iſta opin. ſeruatur in practica propter eius magnã æquitatem. Decius præceptor meus in c.in præſentia. in ſi.col xvij. de probat.in c.clerici.j.col.de iudic. ubi dicit iſtã eſſe cõmunem opin.quam etiã tenet Corſet. ſing.cccxxxj.incip.filij ſpurij.in ſuo repertorio, in uerb.alimenta.col.ij. uer.alimenta.ut dictũ eſt,Decius in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col. xvj.de conſtit.intellige ſemper quòd tenetur alere uſq; ad illam ætatem quá ipſe ſe alere poterit ex lucris perſonæ ſuæ.Calcan.conſi.lx.col.vj.† Item intellige,niſi poſt trien- 26 niũ:quia ante triennium mater eſt illa quæ tenetur alere ſpurium.l.nec filium. C.de patr.pot. Alex.& Aret.in l.alimenta. C.de neg.geſt. Canoniſtæ in c.ſi.de conuerſ.infid. in c.j.de infan.& lang & in d.c.qui habebat.niſi forte talis mulier eſſet adeò pauper quòd oporteret eam manibus operari pro uiuendo : quia lactando filium non poſſet operari,& forte ambo fame perirent, tunc enim pater tenetur.l.ſed ſi hæreditas.§.fin. ubi Bald.ff.ad exhib.Bald.in d.l.nec filium. C.de patr. pot. Bald. Paul.de Caſtr. Flor. Alexan.& Aret. in d.l.alimenta. C.de nego. geſt. Bar.in tract. alimentorum. colum.ij. d.Vital.in tracta. clauſularum.pen.clauſula.uel adeò nobilis quòd eſſet ei dedecori. Bon.in tract. de nobilitate v.parte. priuileg.xxxvij. & lv. uel in alio caſu de quo Guil.Coquillart. in lib.x. droictz nouueaulx.in rubr. de iur.natur.col.viij. † Et ſi ſit filia 27 ipſa ſpuria ,pater tenebitur eam dotare. Iaſ.in anthen.res quæ. col.xj. uerſ.vij. limita. C.commun.de leg. Campez. de dote.j.par.q.xvij.& alij Doct. prællegati, niſi eſſet ſacerdos. ut Campez.ib. q.xlviij. Nic.de Vbal. de ſucceſ.ab inteſt.j.part.col.xvij.Et quia de iſtis quandoq; fiunt Monitoriæ generales: de quibus Hadr. Papa noſter in Quodlibetis

Infra trienniũ mater alit.

Tenetur dotare ſpuriam.

libetis.q.xj.q.iij. dum loquitur de ſacrificio zelotypiæ. ex quo de talibus dãnis nõ poteſt fieri probatio, nõ putaui impertinens hic ſubijcere quomodo & qualiter debeãt concedi tales monitoriæ, quia nondum inueni hanc materiam ordinatè examinatam. & Socin. li.iiij.cõſi. cii.incip. cum præſentis. in fine dicit ꝙ eſt materia ſibi ſatis noua.

28 ¶ Regula eſt, † quòd epiſcopus ſeu eius uicarius ad inſtantiam cuiuſcunque petentis poteſt concedere monitorias generales cõtra detinẽtes res ſuas, ut niſi reſtituat infrà certum tempus, ſint excommunicati. gl. Bald. Ang. Alber. Salyc. Paul. de Caſt. Flor. & ibidem d. Alex. in ſuis apoſtillis ad Bart. in l. ciuile. C. de furt. Stephan. Cottá in c. conſtitutionem. col. pe. de ſent. excom. lib. vj. Steph. Aufrerij in addit. ad cle. j. de offic. ord. tit. de poteſtate eccleſiaſtica ſuper ſeculares uerſ. 118. incip. ꝓ quodlibet dãno. Formularium prouinciale char. 33. & 74. Rota in nouis. q. cccccxliiij. incip. extra Rotam. Bald. in c. ſi ſacerdos. de offi. ord. Aret. in c. nouit. de iudic. col. pe. uerſic. circa ultimam. Peruſ. in c. Romana. §. caueant. in fi. de ſent. excom. gl. in clem. diſpendioſam. in uerb. præmoniti. de iudi. ubi Card. Imol. Anchar. Lanfr. & alij not. & ponunt formam. dicit tamen Aret. ibi poſt Panor. quòd in d. c. ſi ſacerdos. ſciebat peccatum per confeſſionem: item pars inſtabat iuſtitiam de damno ſibi illato. & ibi Roch. chart. xxv. dicit not. pro declaratione d. cap. ſi ſacerdos, ſed ſi hoc eſſet uerum, ſequeretur quòd etiam ad excommunicationem in genere requireretur prælatum ſcire delictum. quód eſſet nimis reſtringere hanc materiam. & alibi ſæpe in locis inferius allegandis. facit Io. de Lignano in tract. de cenſura. §. reſtat uidere ex quib. cauſis. ver. xij. & ſeq. uerſ. xxj.

Monitoriæ.

29 ¶ † Amplia primo vt etiam poſſint cõcedi contra ſcientes ubi ſit talis res, uel apud quam perſonam nunc ſic, debeãt propalare talem rem & perſonam quæ nunc ipſam rem detinet. ita Cyn. Bald. Ang. & omnes in d. l. ciuile. in l iii. §. ſi tibi iudicium. ff de condict. ob. turp. cauſam. Panor. & Io. de Anan. poſt alios in cap qui cum fure. extrà de furt.

30 ¶ † Amplia ſecundò, ut procedat non ſolùm contra ſcientes ut debeãt propalare ſeu indicare rem ubi nunc eſt, & illum

illum qui nunc eam detinet, ſed etiam ut debeant iudicare & propalare furem qui talem rem ſurripuit. gl. in d. c. qui cum fure. & antiqui Canoniſtæ, ut referunt Alber. & ibi Iaſ. in j. fallen. in d. l. iij. §. ſi tibi iudicium. ff. de cõdict. ob turp. cauſam. & ſimplici er Bertach. in tract. de epiſcopo. i j. parte. lib. iii j. q. xvi j. eſt char. xxvj. col. iii j. Panor. in c. dilectus. j. not. de exceſ. prælat. facit quod uult Ange. in l. ex quibuſdam. §. fi. ff. de iur. fiſci. ubi ſi iudex interrogat aliquem ut iudicet alium, ſi non uult iudicare, poteſt in carcerem detrudi. Eſt ueru͂ ꝙ Legiſtæ magis communiter in d. l. ciuile. & in d. § ſi tibi indicium, dicunt iſtam ampliationem, ꝙ quis teneatur iudicare furem, ſolum procedere quando epiſcopus procederet ex officio ſuo cõſiſtente in ipſomet, quod habet ut debeat purgare prouinciam malis hominibus. Secus aute͂ eſſet quando procederet ad inſtantiam patris, prout in terminis regulæ noſtræ, ſeu ex officio cõſiſtente in parte: quia tunc non teneret quis iudicare furem. d. §. ſi tibi indicium. Et ſecundu͂ eos nõ obſt. text. in d. c. qui cum fure. quia ille text. loquitur de nõ indicante rem: non autem de non iudicante furem. Et propterea Legiſtæ in d. §. ſi tibi, indicium. poſt Bar. & alios in d. l. ciuilc. dãnant gl. & antiquos Canoniſtas, qui uolebãt in hoc facere differentiã inter Ius Ciuile, & Ius Canonicum. ut Rom. ſing. dccclxxxv. nu͂quid teneatur quis. † quia ſecundu͂ eos etiam de iure Canonico non tenetur quis parte inſtante furem indicare. & propterea Flor. & Ang. in d. §. ſi tibi indiciu͂. Afflictus cõſtitutione, in quæſtionibus, col. iij. idem Ang. in l. qui uas. §. qui furem. & §. qui ex uoluntate. ff. de furt. Ioan. de Ana. in d. cap. qui cum fure. col. pen. adducunt exemplum ſancti Franciſci, qui interrogatus ſi homicida inde trãſiuerat: uſus uerbis æquiuocis, immittendo manum in maniconum cappæ, reſpondit, non tranſiuit hac. non obſt. gl. in uer. quatuor. in auth. iuſiurand. quod præſtatur ab his. quòd fallit iurantem iuratio facta per artem. & iſtam opin. Legiſtarum uidetur ſequi Anania poſt Ant. de Butr. & Card. Florent. in d. cap. qui cum fure. col. pen. Card. Alexandrinus in cap. nerui, xiij. diſt. col. 3. iin cap. quidam. §. ex his. col. fi. j. q. j. Et uerba 31

maximè in foro eccle.in quo non ſeruantur tot apices iuris.c.dilecti.ubi glo.j.de iud. Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem.col.xviij.uerſ.iiij.limitatur.inſtit.de act.niſi fortè diceres ꝙ propriè loquendo iudex dicitur procedere ex officio ſuo puro & mero quando nemo impetrat ſeu defert. Panor.in c. qualiter & quando. el ij. de accuſa. col. antepen.uerſ.not.ergo ex prædictis.Cepol.cōſi.lxvj. incip. decreuit.circa fin.Præpoſ.in c.de accuſat.ij.q.viij.col. xl. ubi enumerat nomē differentias,an iudex inquirat ex officio, an ad inſtigationem alterius. & propter iſtam opin. quòd contra ſcientes furem poſſint conced. monitoriales, ut eum indicent ſeu propalent:& ſi nō faciant, quòd poſſint excōmunicari.Et eſt bonus tex. qui expreſsè loquitur de fure,in c.dilectus.ubi Panor.in j.not.dicit illum eſſe meliorem de iure.extrà de exceſ. prælat. & iſtam opinio. tenet Panor.& Aua.in d.c.qui cum fure extrà de furt.& ſequitur Card.Alexandrinus in c.quod quidā.§.ex his. col. fi.j.q.j.& hanc opin.obſeruat cōſuetudo diœceſanorum. unde ſuccedit l.minimè.ff.de legi.cum ſimi.ut infrà dicā, limitando regulam ꝙ tenenda ſit cōis opinio. Et etiā obſeruat ſtylus Curiæ Romanæ, in qua eſt uberrimus fons Canoniſtarum.Felyn. in c. quoniam frequenter. §. porrò. col.iiij.ut lit.non conteſt. & propter eminentem ſcientiā Doctorum ibi exiſtentium.Moder.in c.ſicut. de re iud.& quæ mater eſt aliarum curiarum eccleſiaſticarum.c.fin.de fo.cōpe.l.j.§.& ſi quæ.C.de uet.iur.enucl.meritò inferiores eccleſiæ illius ſtylum ſeruare tenentur. Card.in clem. quāuis rigor.in primis uerbis.de appel.Barb.in c. ex literis.col.xix.uerſ.iiij.ꝓbat iſte tex.de cōſti.Mart. de Laud. in trac.de principibus. uerſi. ccxviij. quia mēbra non debent à capite diſcedere.c.cū non liceat. de præſcrip. Spec. in tit.de app.§.de offic.uer.ut autem.proponitur enim nobis tanquā ſpeculum c.ſi Romanorum.xix. diſt.& c.eccleſiarum. xj. diſt. facit ſanctus Thom. in quodlibet.ij.artic. vij.diſt.vj.char.iiij.diſtin.xv.artic.iij.q.viij.in fin.& v.facit quòd illius ſtylus debeat obſeruari,quod habetur in c.paſtoralis.de fide inſtr.in c.bonæ.de confir.util. uel inutil. in c.omnes.xxij.diſt.c.damnamus.propè fi.de ſumm. Trin.&

fid.cathol. Bal.in l.obſeruare. §.antequam. ff.de offi.proconſul.& leg.Scrutinij referens prædicta. char.iij. & ſeq.
32 † & ſtylus Curiæ Romanæ ſolet fundari in iure communi. Alber.in Dictionario.in uerſ. ſtylus. intelligendo ſemper de ſtylo antiquo & uſitato, non de uario, ut Formularium prouinciale, char.xxxv.& ſeq. Alberic.in Dictionario in uerb. Curia Romana.quē ſequitur Iaſ.in l.j.col.xij.C.de ſum.Trinit.dicens eſſe not. Fel.in c.Rodulphus. §.cæterum.col.ij.de reſcrip.nam ſecundum eos talis ſtylus eſt uolubilis,& mutatur ſecundum uoluntatē Pōtificum, & Auditorum Rotæ,& Aduocatorum,qui faciles ſunt ad mutandum inſtitutiones prædeceſſorum. Et propterea dicit Fely.ꝙ exigitur confirmatio Apoſtolica. faciunt plura quæ contra ſtylum adducit Nata in repe.clem.ſæpe. §. & quia.col.ij.& iij.de uerb.ſig. Hyppo.in l.ſi quis ne quæſtio.col.xv.ff.de quæſt.dum ibi reſpondet ad ſtylum, in curiis autem inferioribus,in quibus ita de facili non mutat, ſtylus eſt obſeruandus. quia facit ius.l.more.ubi Lācel.ff. de iuriſd.om.iud.& ibi Curtius iun.glomerat plura cōſilia. Alex. facit text.in c.ex literis. ubi Dec.vij.not.de conſtit.& conſi.xj. col.viij. & xii. Fely. in cap.ij. col.vij.de reſcrip. Hippol.no.cxviij. ſtylus Curiæ. Pet. de Rauenna in alphabeto iuris.in uerb.libellus. & dicit Bald.lib.iij.cōſi. cccij.præſupponendum ad fin. quòd boni ſtyli ſeruandi ſunt:quia inuenti a peritioribus:& ubi prudentia, ibi eſt mortua pœnitentia.Et dicit Iaſ.per illum text.in auth.iubemus. C.de iudi.ꝙ iudex debet iudicare ſecundum ſtylum: alias facit litem ſuam,imò & ſi ſtylus ſit notorius, ſententia in contrarium lata eſt nulla,ſecundum eum. Et poteſt iudex de tali ſtylo ſe informare à notario. Lancel. & Curtius in d.l.more. l.iiij. ubi Bart. ff. de teſt. Capella Tholoſ.deciſ.cxv. Nizellus concordia lii.fallent.vcvi. Afflictus deciſ.ccliii. Roch. in tract. de conſuet. char. xxxiii. eſt q.viii.ultra Abbatem in apoſtilla j.ad Pau.de Caſt in l.j.C.de ſacroſanct.ubi quid differat ab uſu, & quid ſi ſtylus ſi contra ius,quod non ualet.
32 † Amplia tertio ut procedat dicta regula quòd poſsint concedi monitoriæ generales etiam contra teſtes qui ueritatem

ritatem ſciunt de aliquo negotio,& eorum numina ignorantur: uel aliàs nolunt deponere.cap.conſtitutis.el j. vbi Panor.in iiij.not.de teſtib.& atteſt.dicẽs,quòd laicus poterit compelli ad hoc per eccleſiaſticum. facit quod uult Panor.in c.ad noſtram.el. ij. iii. not. de iureiur. ubi dicit quòd eſt bona practica quando ignorantur teſtes, ꝙ fiant monitoriæ generales ſub excõmunicationis pœna contra ſcientes ueritatem de tali negotio, quòd compareant ad teſtificandum. † Et quòd ad hoc poſſunt laici etiam per eccleſiaſticum compelli: quia facere ueritatem quando quis poteſt compelli eam dicere, eſt peccatum. Et ſubiicit,ꝙ ſi iudex eccleſiaſticus requiratur à iudice laico de talibus monitorialibus,in cauſa pendente coràm ipſo laico,poteſt eccleſiaſticus illas concedere in genere: imò & in ſpecie quando perſonæ ſciuntur: quia iudices laici & eccleſiaſtici debent ſibiinuicem auxiliari:ut per eum. ſequitur Stephanus Malereti in tract. de elect. char. lx. col. iij.idem uult Laur. de Rodulphis in trac. uſurarum.i.parte.q.cxxv.incip.quid ſi iurauit.ubi allegando d.cap.ad noſtram.dicit quòd in crimine uſuraurm nõ ſolum quilibet ordinarius tales monitorias generales concedere poſſet: ſed etiam delegatus, niſi ex forma commiſſionis ſibi eſſet interdictum. facit Innocen. in cap. ſtatuimus.de offic. deleg.ubi dicit quòd conſeruatores poſſunt de occultis circunſtantiis inquirere:licet non poſſint de occulto facto, uel de occultis paruis quæ ſunt principalia: intellige tamen quod dicit Panor. quòd poſſunt concedi in ſpecie, quando perſonæ ſciuntur, ſcilicet taliter quòd in iudicio conuinci poſſunt: aliàs autem ſi ſciret diœceſanus fortè in conceſſione nonpoſſet in ſpecie excommunicare.Bald. in c.ſi ſacerdos.de offic. ordi. dicens quod proprio nomine non debent excommunicare: quia plura licent in genere,quæ non licent in ſpecie. dicit tamen ibi Barb. † ꝙ licet talis excommunicatus in genere non euitetur ab eccleſia:latè Fel.in c.Rodulphus.col.xxvj. de reſcript. dicens idem in quocunque,etiam in ſpecie excommunicato,antequam fuerit publicatus:idem dicit in cap. à nobis, col. iij. de except. tamen quantum ad Deum ita erit ex-

34 35

communicatus ſicut eſſet excommunicatus in ſpecie, niſi dixerit, quo ad Deum: ſic quo ad eccleſiam triumphantem excommunicatio parum aut nihil operatur gl. fi. in c. quicunq;. xxiiij. q. j. Panor. in cap. dilectis. col. v. de appel. in c. ita quorũdam. de Iudæis. in c. ſi quis presbyterorum. circa princip. ubi Barb. col. ij. de reb. eccleſ. non alie. Vincentius de bello Italico. c. ult. quando autem poſſet conuinci per teſtes: tunc poſſet excommunicari in ſpecie. ſecũdum Bal. in d. c. ſi ſacerdos.

36 ¶ † Amplia quartò ut propter tales monitorias emanatas contra ſcientes, non ſolum quis teneatur iudicare alium, ſed etiam ſemetipſum, quando de hoc eſſet infamatus, ut in locis inferius allegãdis contra iſtam ampliationem dicit ſe conſuluiſſe dom. Ambroſ. de Vignate ſolennis Doctor, & comes tunc legens Taurini in d. l. ciuile. C. de furtis. & in d. §. ſi tibi indicium. Et poſteà uide plures idem conſuluiſſe. mouetur ex quibuſdã fundamentis quæ habuit Ab archi. ij. q. j. in ca. ſi peccauerit. in vij. q. & ſeq. quę examinat Panor. in c. nouit. de iud. primò enim dicit,

37 quod † iudex debet occultum peccatoré etiã ſi nõ propalet occultare, & nõ infamare, exemplo Ioſeph, qui uoluit occulte dimittere Mariam. ij. q. j. c. ſi peccauerit. allegat etiam Aug. dicere, dum ſtudes correctioni, parce pudori. Si enim iudex excommunicat nominatim, infamat, quæ infamia affert magnum detrimentum tam circa temporalia, quàm ſpiritualia. allegat iura allegata per Archid. ubi ſupra confirmatur, quia latẽtia peccata non habet vindictam in hoc ſeculo, ſed Dei iudicio reſeruantur. hinc dicimus quòd de ſenſibus & uoluptatibus, quia occulta ſunt, iudicat Deus, non eccleſia militans. Rom. cõſi. d. xxiij. q. diſcutiẽda. col. j. Hadrian. Papa noſter in Quodlibetis. q. v. eſt char. xlvj. latius. q. xj. per totum. præſertim litera j. & litera cc. aliquid. q. xij. cap. iij. inquirendum. in fi. vj. col. Sed reſponderi poteſt prædicta procedere, quando iudex ſolus ſciret, ſecus quando iſte talis eſſet infamatus, uel alij ſcirent, ut dicit tex. in d. cap. ſi peccauerit. in fin. Facit quod dicit Card. Alexandrinus in cap. Chriſtus quid fecit. j. q. j. dum reſpondet ad illud quod Chriſtus occultauit

uit Iudã.facit Bal.in d.c.ſi ſacerdos.de off. ord.† Secundò 38
adducebat dom.Ambr.ꝙ per talẽ excommunicationẽ nominatim iſte inculpatus deducetur ad quãdã deſperationẽ,adeò ꝙ licétius peccabit.arg.c.quis aliquãdo. de pœn. diſt.j.c.cũ nõ ab homine.de iudi.unde nõ erit iudex corrector,ſed proditor.Addo Fely.in c.ſcribebã. col. j. de præſump.& quæ dixi ſuprà.reſpõdẽdo ad incõtinentiã mullerũ,in fi.uerſ.vj.Sed reſpõderi poteſt,ꝙ per hoc ꝙ infirmus cõtradicat, nõ debet eius cura derelinqui.xlv.diſt.§.& qui emendat.nec ueritas eſt propter ſcandalũ omittẽda.xi. q. iij.c.inter uenialia.quia excommunicatus inficit alios.Iaſ. in l.Gallus.ij.lect.in §.& quid ſi tantum.col ij.ff.de lib. & poſth.Et ꝓpterea debet euitari,niſi cõuerſatio fieret cauſa correctionis.Hadr.Papa noſter in Quodlibetis. q.ij. ante fi. & ſi deteriora committet, iudex eum fortius corriget.iiij.diſt.cap. denique.ita Card.Alexandrinus in d.c.ſi peccauerit.col.iij.uerſ.Panor.in d.c.nouit.& col. vij. uerſ. quæritur utrũ aliquis.& col.xij.uerſ.nõ ſit ſpes faciũt quæ dicit Pan.latius reſpõdens in d.c.nouit.de iud.col.xj.uerſ. ego ſatis credere.& col.xiij.uerſ.nunc quæritur de forma.

¶ † Tertiò dicebat d. Ambr. ꝙ iudex debet diligere occultũ peccatorẽ ſicut ſeipſum:ſed ſeipſum nõ publicaret. 39
de pœnit.diſt.ij.§.his authoritatib.nõ tibi dico te prodas. Addo Cataldinũ in trac.de trãſlatione Cõcilij Baſileæ.in fi.co.viij.ergo nec debet iſtũ publicare:Sed reſpõderi põt, ꝙ infamia eſt illa quæ eum publicat, nõ autem iudex. Et ſic nõ dicitur proditor.Aret.in c.qualiter & quando.el.ij. §.debet.col. iiij. de accu. & ibidem col. præcedenti ponit alias ſolutiones ad illum tex.in d.§. de his. qui eſt melior & fortior tex. qui allegetur in hac materia. unde quando iudex eſſet infamatus, ſi requireretur,deberet ſe prodere: nã ſi iuſtitiã tenetur facere alteri, multomagis cõtra ſe.l. altius.ff.ſi ſer.ued.c.j.ubi gl.mag.de nat.ex lib. uent. Et ſi dicatur,nõ faciet:reſpondeo,ꝙ nõ inſpicimus quod facit, ſed ꝙ facere debet.l.pe. & fi. ff.de iuſti.& iur. & non qualis ſit prædicator, ſed quid prædicet inſpicitur. Decius in ca.nouit.de iud.colum.xiij uerſ. iiij. Abbas concludit.

¶ † Quartò licet habeamus quatuor ſpecies denuntiatio- 40

num quas clarius cœteris proſequitur Io. Andr. in c. no-
8 uit.de iudi.col.j.tamen quãtũ ad materiam noſtram duæ
conueniunt,tunc ſic dicit dom. Ambr. aut uolumus hanc
eſſe euangelicam,& tunc etiã φ nõ reſtituat,uel propalet,
nõ poſſet puniri,quia illius finis eſt ſolummodo ut pœni-
teat, nõ φ alia pœna imponatur. ſecundũ Ioan.And.facit
c.ſi.de temp.ord.& dicit Roch.in d.c.nouit.char.xxiiij.eſt
q.vj.q. debet fieri denũtiatio eccleſiaſtico ut oret pro eo,
nõ ut eum puniat.pro quo Angelica in uerb.teſtes.§. xxx-
iij.qui eſt ultimis.imò ſi peccatũ ſit occultũ, debet haberi
pro ethnico & publicano priuatim.ſecundũ Iun.in d.c.no
uit.d.c.ſi peccauerit ij.q. Si publicum, nõ poteſt ſpecificè
excõmunicari,cùm ſint prodita alia remedia iuris,ut cõdi
ctio furtiua. Aut ſecundũ d. Ambroſ.dicimus hanc denun
tiationẽ eſſe iudicialẽ,& prout in ueritate eſt illa de qua-
in c.nouit.ſecundũ Io.And.ibi ad fi.& Panor.Barb.Roch.
& Deciu ibi ſuper gl. in uerb. de plano licet Barb. arguat
contra.cuius ſinis eſt,ſecundũ Ioã.And.ut res reſtituatur,
uel ut læſus ſeruetur indẽnis.ſequitur Barb.ad reprimen-
dum.in uerbo,per denuntiationẽ.col.j.Et tũc dicit domi.
Ambr.quòd nec poterit excommunicare,quia debet adiri
iudex ſecularis,& ſeruare ordinẽ iuris.l. iuris ordinem. C.
de iur. om. iudic. cap. cum ſi generale. de for. compet. &
dicit ſe ſolùm allegare gl. in clem. j. de ſepult. Innoc. in
c. Laterenen. de præbend. & pro eo facit Io. And. & alij
41 in d.c. nouit. dum uolunt, † quòd iudex eccleſiaſticus ad
hanc iudicialem denuntiationem priuatam ita de facili
moueri non debet:ſed ſolùm in certis caſibus ibi enume-
ratis,in quibus iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de
cauſis laicorum:aliàs, ſecundum eos eneruaretur fundi-
tus iuriſdictio temporalis:facit Bertach.in tract.de epiſco
po.ubi plures enumerat char.xxiiij.eſt in ij.parte.lib. iiij.
q.iiij.facit pro d.Ambroſ.quia excommunicatio non de-
bet ferri pro protectione rerum temporalium, ut inſtru-
ctio eccleſiaſticorum char. xix. & ſeq. Sed ſolum pro pec-
cato mortali, quod aliter corrigi non poteſt. Hadr. Papa
noſter in quodlib.q.vj. col.vj. quia eſt grauior pœna quæ
ſit in eccleſia.Panor.in cap.clericos.de coha. cler. & mul.

Iaſ.

Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.co lxxvij.ff.de uſucap.Enchiridion militare. chart. xxxvj. dum loquitur de gladio ſpirituali:excommunicatio enim appellatur mors. Monferr. in repet. l.ſi conſtante.ff.ſol.matr. col.iij.quia excommunicatus eſt ſeruus diaboli.gl.ij.in.l. Pedius. ff. de arbit. & diabolus utitur excommunicato,ſicut ruſticus ſuo aſino, & habet poteſtatem in eo ſicut in pecore.Iaſ.in l. Gallus. ij.lect.in §.& quid ſit tantum.col.ij.ff.de liber.& poſth.& quatuordecim malignantes excommunicationis tradit Car.in c.nihil.xj.q.iij.& uſque ad xxvj. enumerat Roſarium Buſti.lib.ij.ſerm. xxxvij. eſt char. ccclxxij. & ſeq. & qui in ea perſeuerat in annum, efficitur ſuſpectus de hæreſi.Roch.in c.j.de iudic.ubi ſubdit, quòd poteſt priuari iure ſuo.cap. fin. de pœnis.Et quædam miracula ponit Pet.de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.lib. j. q. xviij. Et propterea non debet ita faciliter & frequenter fulminari.ut contra quoſdam fatuos inuehit frater Thomas Illyricus in tract. de poteſtate. Papæ.chart. ciij. Scotus xxj.diſt.iiij.dicens,ꝙ Apoſtoli ea rarò utebantur. & in epiſtolis Pauli ter mentionẽ duntaxat fieri cõperitur.quãto ergo deterius eam proferre iniuſtè? Bert. in tract. de epiſcopo.lib.iiij.parte ij.q.xxxvj.Card.in cap.nemo contemnat.xj.q.iij.quia licet iniuſta,tamen eſt timenda. ſecundum Barb. in c.ab excommunicato. colum. viij. de reſcript.Niſi eſſet iuſta notoriè.ut per eum in cap.fin.col. pen.de offic.ord.Card.in c.ſententia.xj.q.iij. Hadrianus & Inſtructio eccleſiaſticorum in locis prædictis. & Roſarium Buſti, ubi ſuprà, qui enumerat uſque ad xiiij.caſus in quibus non eſt timenda.Sed reſponderi poteſt,quòd licet iſta denũtiatio iudicialis ſit,& ad priuatã utilitatẽ, eſt nihilominus ad ſimilitudinẽ Euangelicæ.ut Panor.in d.c. nouit.col.v Imò forte nõ eſſet incoueniens dicere, quòd iſta iudicialis ſit Euangelica,tanquam ſpecies ſub genere: ut in ſimili dicimus de arrogatione & adoptione.l.ij.ff.de adopt.probatur,quia ut dixi,Io.Andr.& omnes uolunt ꝙ denuntiatio,de qua in d.c.nouit. eſt iudicialis: & tamen tex.ibi allegando Euangelium uult. quòd eſt etiam euangelica, quã prælatus facere poteſt: ut ibi text. Sed finis

euangelicæ,

euangelicæ,quæ eſt ut pœniteat, quomodo ſequi poteſt,
niſi rem alienā reſtituat,uel propalet ueritatē? Si ergo ad
pœnitentiā cogi poteſt,ergo & ad rei reſtitutionē,ſeu pro
palationē.l.ij.ff.de iur.om.iud. Breuiter ueritas iſtius am-
pliationis dependet à dictis per Aret.licet alij ibi hoc
nō tangant in c.qualiter & quādo el.ij.§. debet. de accuſ.
poſt Panor.in c.ij.de confeſ.& alios per eū relatos,dū quę

An teneatur reſpōdere de iure ſuo.

rit an reus interogatus de crimine teneatur contra ſe re-
ſpōdere ueritatē.de quo eſt gl.mag.in c. ex pœnitentibus.
l.diſt.Archi.in c.ſi peccauerit.ij.q.j.in vj.q.& ſeq.Præpoſ.
in c.de accuſ.col.36.ij.q.viij.ubi latè ponit totā materiā
criminalē.Itē ex dictis Doct.nunquid poſitioni criminoſę
ſit reſpōdendum,de quo Curt.in trac.poſitionū.xxj.breui
loquio.Bolog.cōſi.xxvij.ut in præſenti col.ij.Hipp.in l.de
minore.§. tormenta.col.iij.ff.de quæſt.latius & magis or
dinatē quàm cæteri,cōciuis noſter d.Georg. Nata. in cle.
ſæpe.§.& quia.in vij.col.de uerb.ſig.ubi ponit regulā ne-
gatiuā cū octo fallentijs.quē ſemper uide.Aret.in d. §. de
bet.col.iiij.dicit ꝙ ſi nulla præcedat infamia, cōmuniter
cōcluditur ꝙ nō tenetur accuſatus reſpōdere. d. uerſ.non
tibi dico.& per ea quæ habentur ij.q.j.c.ſi peccauerit niſi
accuſetur de crimine quod impediat executionem officij
peracta pœnitentia.poſtea refert opin. Panor. in d.c.ij.v-
bi.in fi.Panor.facit duas concluſ.& in utraq; earū ſemper
requiritur ꝙ id de quo quæritur ſit famoſum.Aret.poſtea
dicit ꝙ id quod quærit Panor.an qnis teneatur reſponde-
re ad accuſationem.ponunt S.Thom.& Io.And.q dicunt,
ꝙ accuſatus tenetur reſpondere.Et dicit earum opin. eſſe
ueram.idē latè defendit Præpoſ.in d.c.de accuſat.col.xxx-
vij.& duabus ſeq.pro qua facit Panor.in c.cū ex officij. de
pœnit. & remiſ.poſt Innoc. quē latè refert Had. Papa no-
42. ſter in Quodlibetis. char.vj. col. iiij.† Et idē ꝙ nō tenea-
tur quis ſe prodere etiā ſi iuraſſet dicere ueritatē,niſi eſſet
infamatus de tali negotio de quo quæritur,uel eſſet noto
riū cōtra eū,uel eſſet probatū ſaltē ſemiplenę cōtra eū te
nuit Angelica in uerb.cōfeſſio delicti ī prin.& uerſi.inqui
ſitio.§.penul.& in uerb. denuntiatio.§. xiij. Sylueſtrina in
uerb.accuſatio. uerſi.xxxiij.& etiā Angelica ī d.uerbo.cō
feſſio

feſſio dicit ꝙ etiã ſi eſſet infamatus, quando tamẽ ageret ad aliã pœnã, quã ſpirituale͂, nõ tenetur propalare. quod dicit eſſe notandũ: quia iſtæ monitoriales fiũt ut plurimũ ut procedatur iudicialiter. ut Angelica in d. uerb. denuntiatio. ad fi. Formularii prouinciale char. lxviij. facit quod uult Angelica in uerb. furtũ. §. xli. & ibi Syluestrina. §. xv. dum dicit ꝙ † ſi ego furatus ſum aliquid alicuius ut mihi 43
ſatisfaciã de eo in quo mihi tenebatur, ꝙ in cõſcientia uidetur eſſe licitũ: ut ꝑ eos. & Iaſ. in l. j. v. co. C. de teſt. Hipp. not. clxxvij. malitijs. & in l. j. §. cũ quis latrones. iiij. not. ff. de quæſt. omnino in hoc propoſito Barb. lib. ij. conſil. xij. præclarè. ſi poſtea fiant monitoriæ, nõ teneor reſtituere, nec propalare, imò nec ſcientes me accepiſſe, ſi ſciunt pro certo me fuiſſe creditorẽ, nõ tenentur etiã ipſi propalare. Cepol. conſi. xxvj. repetito inter primũ uolu. Alex. conſil. cxxxv. circa primũ. Io. de Ana. in c. ad liberandũ. de Iudæ. col. ij. & Gallicus in Les ſecretz, & loyx de Mariage. in ulti. char. Had. Papa noſter in Quodlib. q. vj. litera m. Idẽ dicũt quidam, ſi pauperes Chriſti quibus debitũ eſt illud quod de reditibus beneficiorũ ſupereſt prelato, ad eius uiƈtũ. Io. de Lign. in traƈt. de pluralitate benefic. circa fi. Fely. in c. per tuas. c. j. de ſimon. Burgos in c. j. in fi. vj. col. de emp. & uẽd. tales prælatos furentur, ut poſſunt ſecundum eos ſine timore reſtitutionis, qñ uidetur quòd ipſi de talibus crapulantur & luxuriãtur, quia de tali modo conſumptis uoluptuoſè, tenẽtur ad reſtitutionẽ. Troilus in traƈt. de oblationibus. col. fin. Barb. in c. ſi quis ſanè. col. iiij. de pec. cler. Fely. in c. humanum genus. col. fi. j. diſt. Inſtruƈtio eccleſiaſticorum char. xiiij. frater Thom. Illyricus de poteſtate Papæ. char. xcij. & cj. Had. Papa noſter in Quodlib. q. v. col. xi. dicens quòd ſicut &c. nõ faciẽs quod debet, licitè priuatur ſtipẽdijs: ita prælatus decimis & paulò infrà ſubdit, quòd aliena rapere conuincitur, q ultra neceſſaria ſibi retinere probatur, & nedũ tali modo cõſumẽtes peccant prælati, ſed etiã dando affinibus, ut eos faciant diñtiores. Fely. in c. quæ in eccleſiarũ. col. cxiii. de conſtit. ubi apoſtilla cõtra Alex. Papã vj. & raro quòd de huiuſmodi habeãt uerã pœnitẽtiã. c. quis aliquãdo. cũ glo. iij. de pœn.

diſt.

diſt.j.uide quod ſingulariter not.Panor. in c. conquerente.ij.not.de cler.nō reſid.qui dicit,ꝙ poteſt priuari beneficio:& diſpenſatio non prodeſt in conſcientia, dicens bene not.Facit quod notabiliter uoluit d. Alex. in apoſtillis ad Barto.in l.j.de bon.eor.qui mor.ſibi conſ.ubi dicit, ꝙ reſpondens inquiſitioni cum iuramento contra ueritatẽ, non punitur de periurio:& ꝙ ita fuit conſultum per quoſdam peritos Doct. nec alibi legi. Facit quod dicit Felyn.

Reſpondens inquiſitioni, nō punitur de periurio.

44 in c.ſi duobus.col.fin.de appel.ubi dicit,ꝙ † quis non tenetur docere de iure faciẽte pro ſua parte aduerſa : & ſubijcit,ꝙ tacere ueritatem,quando quis non poteſt in foro cõtentioſo cogi eam propalare,non eſt peccatum,etiã ſi eſſet uſurarius. Felyn. in c.ex parte decani col. ix.de reſcri.pro quo facit Panor.in c.ſciſcitatus.col.fi. de reſcript. licet aliàs iudex poſſit imponere pœnam iuranti, ſi dicat mendaciũ, & illã exigere. ſecundum Nicol. de Neapol. in l.ius alimẽtorum.§.j.ff. ubi pupil. educ.deb. Facit ꝙ dicit Bart.in l.j.circa fin.C.de iur.calum.ubi dicit,ꝙ in criminalibus nõ iuratur de calũnia:quia licitũ eſt redimere ſanguinẽ ſuũ per fas & nephas.notatur in l. tranſigere. C. de tranſact.& dicit Anch.in regula,poſſeſſor.col. xv. in iij.q. Hipp.in l.quæſtionis habendæ.col.pen. ff.de quæſt. ꝙ nemo ita eſt bonæ conſcientiæ qui non iuraret falſum potius quàm mori . Et propterea dicit quòd ipſe ſæpius in criminalibus licet offerret papyrum , & fingeret ſe uelle deferre iuramẽtum,tamẽ illud nõ dabat. quãuis Hadrianus Papa noſter dicat quodlib.iij.chart.xxix. col.j. ꝙ iudex tale iuramentũ dare poteſt , etiã ſi ſuſpicetur ꝙ deierabit,licet ſecus in parte:quia iudex debet cõmuni hominũ utilitati proſpicere.Hinc dicimus quòd ſi inquiſitus in reſpõdẽdo ſit uarius in cauſa criminali, nõ propterea poteſt torqueri.ſecundum Paridẽ de Syndicatu.char. lxxxij. col.j.& ij.nõ enim ſumus ut Socrates,q. maluit mori,quã cũ mẽdacio ſe excuſare. Aeneas Syluius epiſt. lxxxvj. Leonardo. & idem uidetur ſi non ingeratur pœna ſanguinis propter infamiã.l.j.ff.de infamib.quæ præponderat timori mortis.l.iſti quidem.in fin.ff.quod met.cauſ. Barbat. in cap.uerum.de foro compet.num.lviij. hinc ſi teſtis examinatus

minatus fuit contra aliquem qui opponit contra eum de aliquo crimine, non tenetur teſtis de eo reſpõdere etiam ſi tale crimen ſit notorium. Fely.in c.cum cauſam . col.xj. de teſtib.Facit quod vult Iaſ.in l.ſi duo patroni.§.fin. col. pen.ff.de iureiur.ubi dicit,quòd ſi aliquis indebitè detinetur, & eſſet periculum uitæ:ſi iurauerit ſe rediturum, vt relaxetur,& non redeat,non eſt peiurus . Hippol. ſing. clxxvij.incip.malitijs . Baueria in tract. de uirtute iuramenti.uerſ.lx.incip.nam ſi aliquis. Barb. in c.j.nu. lxxxix. de mut.pet.conſ.ut infrà latius addam.circa illud : Dolus an uirtus,quis in hoſte requirat?quod facit ad diſput.quã ponit Cicero in iij.Offic.circa fin. in rub. de Fortitudine. nunquid Regulus debuerit obſeruare iuramentum de redeundo ad Chartaginenſes . faciunt aliqua fundamenta , quæ refert Flor.in ſua pulchra diſp.incip.uaria.dubio j.ubi diſputat , an liceat carcerato aufugere , licet inclinet quòd non . uide etiam opin.quas refert Aret. in l. decem.col.fin.ff.de uerb.oblig.licet dicat quòd fortè in cõſcientia non liceret mentiri cum iuramento. & dicit Luc. de Penna in l.ij. C.de incol.lib.x.col.j. ꝙ peccat . pro quo facit c.cum dilecti. de accuſat. Formularium prouinciale chart.liij.Dicit enim Boerius in iij.de conſolat. proſa xj. quòd abhorret natura quę conſeruari deſiderat,mortem perditionemque deuitat.ſequitur Anchar.conſil.xxiij.uiſa inquiſitione.col.ij.Barb. in Ioãnina col.xvj. Fortunius in l. j.§.ius naturale.col.v.ff.de iuſtit.& iur.frater Gregor. Britannicus ſerm.xxvij.& ut corpus redimas , ferrum patieris & ignem.gl.in c.j.de pœn.diſt.v.hinc dicunt Philoſophi,quòd muſca quæ redeat ad locum ubi ſtatim fuit læſa,eſt ſine memoria,eſt enim mors ultima paſſio animæ. Bal.in l.j.col.vj.C.de confeſ.& ultimum terribilium . iij. Ethic. latè Roſarium Buſt. lib. j.ſerm. xiiij. litera v. poſt medium.Barb.in cap.ſignificante.colum. viij. de reſcript. ubi Moder.in apoſtil. in c.quærenti . de offic.delega. col. v.facit Ioſephus de Bello Iudaico . lib.iij.c.xxj.circa medium. Tu magnanime ut minus mortem timeas,conſidera quòd niſi per eam uidere nequeas Deum facie ad faciem . xiij.q.ij.cap.quàm præpoſterum . ideò Apoſtolus

Iurãs redire ad carceres.

cupiebat

cupiebat diſſolui & eſſe cũ Chriſto frater Greg. Britannicus ſerm.iii.cupio.& xxxi.melior eſt dies.& ſer.incip. melior.& xxii.etiã incip.melior, Petrarcha in triũpho Mortis.c.ij.& omnes electi ad uitam æternam non poſſunt habere bonum tempus in hoc mundo.ſecundum Viuald. in opere regali.c.pe.incip.taceo. quia hic non habemus ciuitatem permanentem,ſed futuram inquirimus. & quod ſeminamus non prius uiuificatur, quàm moriatur. Bald.in c.j.de uita & hone.cler. Quid eſt uita noſtra, niſi ſtultitia? Eraſ.in Moria.per totum. Nauis Stultifera, per totum.& niſi fabula.Codrus ſer.j.per totum.& niſi mendaciũ.Codrus ſer.vj.incip.iam quindecim.per totum. quod poſtea ipſe repetit in uerſibus. char.cl.quàm pulchrè ergo ille Patauinus ſuum ingens palatium inſcripſit hoc titulo: Quel che mirate,è ſonno,fumo,& ombra. Et ad eã omnes currimus,ut illis uerſibus toties repetentibus, Vado mori.qui ſunt impreſſi poſt dialogum Luciani.uide Senecam de remedijs fortuitorum.& ſæpe in ſuis epiſtolis. Petrarcha de remedijs utriuſque fortunæ, & in magna Chronica Alemaniæ char.cclxiij. ſunt deſcripta hæc carmina: Morte nihil melius,nil uita peius iniqua.Optima mors, hominũ requiens æterna laborum. Tu ſenile iugũ domino uolente relaxas, Victorumque graues adimis ceruice catenas,Exiliumque leuas,& carceris hoſtia frangis. Eripis indignis iuſti bona partibus æquans:Atque immota manes, nulla exorabilis arte. A primo præfixa die tu cuncta quieto.Quo iubes animo præmiſſo fine laborum: Te ſine ſupplicium uita eſt,carcerq; perennis.

45 ¶ † Amplia quintò, ꝙ teneatur ſciens propalare etiam ſi haberet per ſecretam relationẽ, uel iuraſſet non propalare.Capella Tholoſana q.ccxl.ſi tres ſoci. Aret.in c. qualiter & qñ.el.j.de accuſ.in fi.Felyn.in c.intimauit. col.j. de teſt.in c.nouit.de iudi.col.pe.uerb.iuramentũ. quia nõ ualet iuramẽtũ.de ueritate tacẽda.Fely. in c.olim. col.iii.de accuſ.ſed Schotus & Theologi in xxj.diſt.iiij. dicunt ꝙ ex quo ſecretũ eſt de iure naturæ,nõ tenet quis etiã ad præceptũ Papæ ipſum detegere, quia fortius eſt ius naturæ, quàm ius humanum.facit Burlifer in prologo primi. cha. viij.col.

viij.col.iiij.uerſ.ij.propoſito.facit Matt.xxxiij.de Die illo nemo ſcit,niſi Pater ſolus,&c.quia Filius qui eſt idē cum Patre bene ſciebat,ſed in ſecreto.facit Anan.poſt.Ant. de Butr.quē refert,in d.c.qui cū fure.in iij.col.ubi dicit, ꝙ ſi quis ſcit furtū per ſecretā relationē, ꝙ nō tenetur indicare.per gl not.xiij.diſt.c.nerui.in uer.à cōtagione. ubi poſt S.Tho.idē uidetur tenere Card. Alexandrinus. Socyn.lib. iiij.conſi.cij.cū præſentis.Bauerius in §.itē furioſi.col.iiij. inſtitut.qui teſtam.fac.poſſ.reſpondetur, quòd hoc poſſet procedere in ſacerdote qui habuiſſet in confeſſione, quia non debet reuelare etiam ſi mandet Papa:imò ſi interrogetur cum iuramento,poteſt reſpondere ſe nihil ſcire, ni ſi de uoluntate confitentis. Angelica in uerb.confeſſio. ul timo.§.iij.& iiij. Alberic. in Dictionario in uerb. confeſſio.ij.col.v.verſ.confeſſionem, celare. Felyn. in cap. teſtimonium. col.penul. de teſtib.in cap.j.colum.j.de except. & utrobiq; limitatur in Apoſtillis, niſi in cauſa matrimoniali, quia in ea ſacerdos cogi poterit propalare quæ habuit in cōfeſſione. prout Iaſ.in l.j.§.huius ſtudij.col.ij.ff. de iuſtit. & iur. in patre furioſo. col.iij.ff.de his qui ſunt ſui uel alien. iur. in l.reprehendenda. C.de inſtit.uide tamen Ripam in tract.de Peſte char.xc.num.103,quod uidetur durum, propter prædicta & tradita per Ang. in gl. c'hai tradito la tua patria.col.fin.Fortun. in d.§.huius ſtudij.col.xxvj.In laico autem cui aliquid fuiſſet dictum ſub ſigillo confeſſionis,ſecus,quia propalare tenetur. Panor. in cap. dilectus. de exceſ.prælat. in cap. omnis utriuſque ſexus.col.penul.de pœnit.& remiſſ.& utrobiq; in apoſtillis.niſi talis laicus fuiſſet adhibitus ad confeſſionē ex cauſa neceſſitatis, puta tanquàm interpres, uel in defectum ſacerdotis. Aliàs autem reuelare tenetur ſecundum Felyn.in d.cap.intimauit.dicentem hoc procedere etiam ſi talis confeſſio fuiſſet facta laico in forma confeſſionis pro ſalute animæ, dummodo non ex cauſa neceſſitatis: quia licet debeat tenere ſecretum, debet intelligi, niſi producatur in teſtem. dicit tamen Roſarium Buſti. ij. parte.ſerm.xxxvij.circa fi.v.partis. litera Q.incip. ſed hic quæritur.quòd quādo fiunt tales monitoriæ,ſcientes non

Reuelare confeſſionem.

tenen-

tenentur reuelare patri,ſed Prælato eccleſiæ, ſeu deputato per eum:imò ſi ipſe ſolus ſcit,nõ tenetur reuelare prælato publicè,ſed ſolũ in ſecreto, ut poſſit prouidere, nam quis ſcire dicitur,illud quod probare poteſt.gl.in cap.ſacerdos.de pœnit.diſt.vj.Socin.d.conſi.cii. Et ſi epiſcopus inquireret quis fecit tale quid, debet propalare ſub pœna excommunicationis:ſi probare non poſſet, non tenetur propalare.latè & pulchrè Ripa in tract.de Peſte.char. antepen.ubi dicit ſe conſuluiſſe,quòd propter tale monitorium generale, amicus cui in ſecreto fuit oſtenſa apodicia,non tenetur propalare.Felyn.in cap. de cætero. col. fin. de re iudic. Henr.Boich. in cap. qui cum fure. de furt. qui melius loquitur & apertius ſecundum Ioan. Montolonium in Promptuario Iuris. in uerb. argentum, uerſic. ultimo.& in uerb.fur.col.ii.& hanc opin.tenet Archiepiſ. Flor.in iij.par.Sũmę.ti.xxiiij.c.lxxiiij.col.j. Ang. in uerb. denuntiatio.col.fi.in uerb.excommunicatio.iiij.§.xx. Roſella in uerb.excõmunicatio.ij.§.xvj.Sylueſtrina in uerb. excommunicatio.ij.§.iiij.& viij.dicens notandum in practica. Formularium prouinciale chart.lxviij. Decius in l. culpa caret. col.fin. ff.de reg iur. Hadria. Papa noſter in Quodlibet.fi.& eſt char.xlvj.col.fi.latius q.xj.per totum. maximè litera cc. ubi poſt Henric. de Gandauo mirabi-
46 liter ſubijcit, quòd † iuramentum de ueritate dicenda non extenditur ad penitus occulta. facit Inſtructio eccleſiaſticorum allegãdo Angelicam, ubi ſuprà idem uult Angelica referens Henric. in uerbo, confeſſio delicti.§.j. & ibidem Sylueſtrina, & Angelica in uerb. interrogationes in confeſſione. col.j.allegat Prouerb.xi. Qui inueſtigator eſt malourm,opprimetur ab eis. Et licet Roſella & Sylueſtrina uideantur tenere contra Angelicam, uolentes, quòd teneatur dicere prælato in ſecreto, ut corrigat occulte, tamen hoc etiam in ſecreto fatebatur Angelica in d.uerb. denuntiatio.§.ix. Quæ propterea in d.§.xx. infert,quòd ſi iudex in monitorialibus diceret quòd ſcientes propalent,ſiue probare poſſint, ſiue non quòd non ualent,quia continẽt errorem intollerabilem, niſi adderet, qui non poteſt probare, dicat ſibi in ſecretò. & ſequitur

Inſtru-

Inſtructio eccleſiaſticorum,ubi ſupra.Nec placet ſaluatio Syluestrinæ in d.§. viij. dum intelligit tales monitorias ſaluo ordine Euangelico, id eſt, prius corrigas inter te & ipſum,antequàm dicas Eccleſiæ,quia denuntiatio quæ fit per tales monitorias,dicitur iudicialis,ad quā non requiritur illa monitio inter te & ipſum.ſecundum Io.And.& alios in d.c.nouit.& eſt de mente Tabienæ.in uerb. accuſat.§.xiiij.& in uerb.inquiſitio.§.vij.ubi in ſua diſtin.ſemper dicit,quē non teneri dicere iudici,niſi de eo quod ꝓbare poteſt.& Alber.in Dictionario.in uerb.inquiſitio.allegat ad hoc c.erubeſcant.xxxij.diſt.& c.cōſuluiſti.ij.q.v. etenim ſilent boni uiri quod probare non poſſunt. c. pleruͤque.ij.q.vij.Scrutinium.char.xxxij.in fi.j. paginæ, allegando Hiero.Alex.lib.iiij.conſil.lv. perſpectis. col. xiij. & quomodo intelligatꝰ illud, Dic Eccleſiæ. latè frater Tho. Illyricus de poteſtate Pontificis.chart. xxxiij. Et ſic patet quàm ſit erroneus ſtylus eorum qui in monitorialibus dicunt,ꝙ debeant propalare iudicialiter, uel coràm notario & teſtibus,in forma fidem faciente, nam acta faciunt notoriū.l.geſta. C.de re iud. Alex. in l. exitus.ff.de acquir. poſſ.Fely in c.ſignificauerunt. col. ij.& iij. de teſt. Decius in c.paſtoralis.col.iij.de excep.Alex.lib.v. conſi. clij. uiſo proceſſu.col.iiij.uerſi.præterea etiam ſi ſententia. ubi dicit,ꝙ imò ſola accuſatio infamat, & ſic uidentꝰ continere errorem intolerabilem.Et ſic reſtringitur iſta ampliatio, ut etiā ſi eam teneamus.ꝙ nō procedat ubi id quod in ſecreto mihi fuit cōmiſſum,probare non poſſem. Secundò reſtringitur,ut hoc propalare in ſecreto, nec in aperto teneat impenſis meis,puta ſi oportet ire ad uicariū epiſcopi,uel Romā,uel alium degentē in remotis partibus,quē adire non poſſum ſine impēſa. Roſella ubi ſupra. pro qua facit Alex.in l.recuſare.§.ſi qs alio.col.j.ff. ad Treb.Felyn. in c.j.de teſt.Bertach.in trac.da epiſcopo.lib.iiij.par.ij.q. viij.eſt char.xxv.ubi uolunt,ꝙ debet teſti ſatisfieri ꝓ expen.& tempore perdito.quicquid ergo in cōtrariū uoluerit Syluestrina,ſi monitoriæ aliter decernant,non ligant. ¶ † Tertiò reſtringitꝰ ut nō procedat in cōiuge,nec in deſcendentibus,& alijs quos enumerat Angelica in d. uerb.

S denun-

denunciatio col.fi.qui ſicut non tenent teſtificari, ita nec propalare ob tales monitorias. & eſt de mente Panor. in d.char.ad peccatū.el ij.de iureiur.dum dicit, quòd tacere veritatē eſt peccatum: ſcilicet quando quis poteſt cōpelli eā dicere. idem uult Formulariū prouinciale chart.lxviij. dicens idem quando propalans ob hoc poneret ſe in aliquo ſcandalo, pro quo facit Stepha. Malereti in tract. de elec.char.x.col.ij.poſt Bal.in c.cùm nuntius.de teſtib.ubi ſi ille qui ſolet mittere minas executioni, minetur mihi mortē:ſi recuſo deponere, ſum excuſatus. quod not. Pari modo ergo excuſaretur uaſallus à propalando. contra dominum Præpoſ.in c.j.§.ſimiliter.per illum tex.de cōſuet. rec.feu.Pari rōne excuſaretur etiam aduocatus, uel medicus, ne dicantur præuaricatores & proditores cauſæ.l. j. ff.de præuar.Spec.in tit.de aduoc.§. nūc tractemus. col. fi. uerſi.caueat.& uerſi.ſeq.Bar.in l.j.§.ſi is qui.ff. de fal. Nata in clem.ſæpe.in fi.prin.de uerb.ſig.Ang.in §. præterea. col.j.inſt.de leg.Aquil.Fel.in c. accedens. el j. col.j. ut lit. non conteſt. Angelica in uerb. falſarius. Roſel. in uerbo, aduocatus.§.xj.& ibi Syluestr.§.x Tab.§. xiij. Sed dubium facit,quia monitoriæ fiunt de occultis:ut dicam in ij.limitatione.& ſic quando aliter ueritas haberi nō poteſt, quo caſu aduocatus cogit̄ teſtificari. ſecundum Stephanū Aufrerij de reprobationibus teſtium.in uerb. aduocatus. ad fin.quia tunc nemo excuſatur. Fely.in c.j col.ij.de teſtib. cog.Hipp.in l.de minore.§.tormēta.col.fi.ff.de quæſtion. Curia Tholoſ.q.ccccxij.an teſtes. quia occultare ueritatē eſt peccatū mortale,cuius correctio ſpectat ad eccleſiam. Hoſt.in ſumma de teſt.cog.§.j.ante fi.& §.& quia. ante fi. Sed iſtud dubium reſpectu Medici & Aduocati nō procedit:quia eis ueritatem dicimus coactè, prout confeſſori. nā uulnus detegas,ſi opus medicantis expectas Bald.in c. ſuper eo.de cohab.cleric.& mul.dicam infrà loquendo de aduocato ſolicito:& ut cōfeſſori,ita aduocato & medico eſt dicenda ueritas ſecundum Spec. in tit. de aduocato. §. nūc tractemus.circa prin.& ſic æquiparat̄ aduocatus confeſſori: vtibi & pulchrè.Iaſ.in l. j.ff.de inſtit. & iur. Et pro iſta.opi.facit Ripa in tract.de Peſte, dicens ꝙ aliud eſt propalare

palare admonitorium generale, aliud teſtificari. Ergo ut paulò ſuprà dicebam ſi confeſſor cui ex neceſſitate dixi, non tenetur propalare, ita nec aduocatus, nec medicus. Quartò reſtringitur ſecundum Angelicā ubi ſuprà, quando quis uellet procedere criminaliter contra eum, contra quem uellemus quē propalare, uel teſtificari. facit Cap. Tholoſana d.q.ccccxij. Angelica in uerb. teſtes.§.xxvj. maximè pecuniariter, quia CHRISTVS nō ſic fecit quando liberauit adulteram: ſed ſolùm dixit, Noli amplius peccare. Et ſic patet quòd limitatio Claud. in repet. l. ut uim. in char. penul. ff. de iuſti. & iur. dum dicit, quòd quis in foro conſcientiæ teneatur reuelare, eſt diligentius conſideranda: quia omnes prædicti Summatores loquuntur in foro conſcientiæ. quanquàm & in procedendo in foro contentioſo, etiam coràm uicario epiſcopi non eſſet neceſſe ſeruare ea quæ ſunt de ſtricta conſcientia: ut Felyn. in d. c. nouit. de iudic. col. v. poſt d. Ant. in c. inquiſitioni. de ſent. excom. ubi ponit rationem diuerſitatis inter unum & alterum. idem Felyn. in c. j. de conſtit. col. x. tertius caſus.

¶ Limita primò ut nō poſſint cōcedi tales monitoriæ excōmunicato. Panor. in d. c. nouit. de iudic. col. ix. in ij. addi. vbi dicit, ꝙ etiam non admitteretur ad Euangelicam: licet ſecus in alio crimino ſo emēdato. ut ibidem Imo. col. iii. Decius col. xiij. Roch. char. xxiij. Capel. Tholoſana. q. clxxix. incip. an excommunicatus. & hanc dicit ibi Aret. col. v. eſſe communem, licet aliqua adducat contra eam ad quæ reſpondet ibidem Roch. & quòd ad iudicialem nō admittatur, facit cap. intelleximus. de iudic. Subdit tamē Aret. in d. c. nouit. in fi. quòd licet crimino ſus non admittatur, iudex tamen debet inquirere ex officio proprio ut faciat reſarcire dānum cui debet, dicēs eſſe ſingulare. *Excōmunicato.*

¶ † Limita ſecundò ut iſtæ monitoriæ procedant pro rebus occultis: nam ſi ſciretur quis iſtam rem eſſet furatus, ſeu aliàs aduerſarius, debeo contra eum experiri & agere uiā ordinaria coràm iudice competente. Gemi. in c. fin. de elect. lib. vj. ubi Anch. & ſequitur Felyn. in cap. ij. col. v. uerſi. circa tertium. de conſtit. ubi dicit, ꝙ quando aduerſarius eſt certus, non debent fieri iſta edicta generalia: 48

imò ſi fiant,nihil valent.ut per eum,qui dicit hoc eſſe notandum cõtra citationes quæ fiunt per edicta.facit quod uult Ancha.in regula, ea quæ col. xx.eſt in viij. q. princ. ubi dicit,quòd non debet procedi coràm eccleſiaſtico in peccato notorio,quando illo caſu poteſt incurri per iudicem laicũ.Sed ſuper occultis in quibus non pateret probatio,niſi per monitorias,licet adire iudicem, qui poteſt melius prouidere: aliàs nec iudex laicus, nec eccleſiaſticus poſſent ei ſuccurrere.ſi tamen feratur excommunicatio,licet fieri non debuerit,tenebit.gl.in cap.j.ut lit. non conteſt.in gl.fi.in fin.not.in cap. reprehẽſibilis. de appel in cap.Romana.§.caueant.de ſenten.excommu.

49 ¶ † Limita tertiò ut non procedant tales monitoriæ generales pro re leui,puta pro una gallina: quia licet dicamus quòd pro leui contumacia quis poſſit excommunicari,quia contumacia eſt peccatum.Fel. in cap. ex literis. col.fin.de conſtit.in cap.teſtimonium.nume.25. de teſtib. in cap.cùm ſuper.col.ij.de teſt.cog.ubi dicit, quòd tanto eſt maior, quanto ex minori reſurgit auth. ſi omnes. cùm ibi not.C.ſi ut ſe ab hæred.abſt.Barto.in l. ſi eo tempore. C.de remiſ.pig.& talis contemptus eſt delictum grauiſſimum.Barb.in Ioannina.col.clxiij. quia hæc intelliguntur pro leui contumacia in non comparendo, non pro leui contumacia in reſtituendo. l. creditor. §. iuſſus. ff.de appel.gloſ.magna circa princ.in clem. j. de dol. & contume. Barb.in c.de cauſis.in fin.iiij.col de offic.deleg. in c. olim. col.iij.de reſcrip.Dec.in c.j.vij.not.j.lect.de iudic. & facit Alex.lib.v.cõſi.clij.incip.uiſo proceſſu.col.iij.uerſ. nec ad hoc obſt. Stephanus Coſta in c. cùm medicinalis. de ſent. exc.lib.vj.col.iiij.Io.Lup.de don.inter vir.& ux.char. lvj. col.iiii.ubi de furante unam candelam uel unum clauum. Martinus Luther.in ſerm.de excom.uerſ.viij. Hadr. Papa noſter in Quodlib. q.xj. litera ll. niſi in talibus eſſet animus dãnificandi: quia etiã tunc cõmitteretur furtũ. idem uult Summa Tab.in uerb.furtum §. v. Et dicit Iaſ.in l. vt uim.ff.de iuſt.& iur.col.vj.ꝙ res dicitur uilis quæ non ualet duos aureos.Cacialup.de debit.fugitiuis.q.iij.in fi.pro & contra.Andr.Alciatus in repet.c. j.de iud.nu.18.& ſeq.

Et

Et propterea inferebam quòd non poterant concedi pro canibus.quæ plus incõmodi habent quàm cõmodi.ut Pogius facetia cxxvj.ꝑ quo facit l.propriè bona.ff. de uerb. ſig.& facit frater Tho.Illyricus in tract.de poteſta. Papæ. char.ciij.illud Catonis,Quæ nocitura tenes &c.ſecus pro canibus utilibus:ut ſunt moloſſi,uel eos de quibus Gilbertus poſt ij.Oeconomic.Ariſt.char.viij. Item nec pro damno leui,puta dato per unam gallinã, quam ꝑpterea quis non debet occidere,ſed capere ſi poteſt,& præſentare iudici,ita in alijs animalibus.Petr.de Leſnaudiere in tract. de doctor. iiij. par. q. lxxxi.nec liceret coquere ſemen canape.cũ ſale,& ſpargere cum alio ſemine ut gallinæ uicini deuaſtantes canapale moriantur.Ang.in l.j.j.§.item ſit iniuria.ff.de extraord.crim.Sed monitoriæ fiunt ut reſtituat,non autẽ preciſè arctant ad cõparen.ergo &c. Contra tamen præmiſſam cõem opin.mihi facit alia communis opin.quam refert Alexan.in l. ſtipulatio iſta. §.alteri. col.pen.ff.de uerb.oblig.ubi pœna adiecta facta ſubrogato loco quantitatis ita cenſetur in fraudem uſurarũ,ſicut ſi eſſet adiecta quantitati.In propoſito ergo ita dicendũ eſt de iſta contumacia quæ uenit pro iſta quantitate. 50

¶ † Limita quartò,quando iſtæ monitoriæ eſſent criminoſæ & infamatoriæ alicuius perſonæ:puta qui cognouerit carnaliter talem mulierem, debeat propalaſſe. v. q. j. c.j.& tribus ſeq.l. item apud Labeonem. §. ait prætor. ne quid infamandi.ff.de iniur. Socin. conſil. cxviij. uiſa narrat col.iiij.& v.Bar.lib.iiij.cõſi.xv.incip.capio.ultimo dubio.aliàs iniuriarũ naſceretur occaſio, unde iura naſcuntur.l.meminerint.C.vnde vj.c.qualiter & quando. el j. de accuſat.Socyn.conſil.clxiiij.uiſa.col.iij.

¶ † Limitat quintò prædictam materiam d. Ambroſ.de 51
Vignate in dictis locis,quæ ſimpliciter refert Guid.Papæ ſing.dccviij.de monitione.ubi ſummat prædicta eius fundamenta ut debeat deſiſti à talibus monitorialibus cõtra aliquem, quotieſcunque ille talis contra quem fiunt in termino clauſulæ iuſtificatiuæ quæ ſolet apponi in dictis literis.Zab.& Lanfr.de Brixia. in clem. diſpendioſam. de iudic.ſuper gl.in uerb.præmoniti.quam etiam Archa. &

Imol.ibidem approbant,& eam dicit ſignandam Card. in x.not.& q.xx.& tribus ſeq.cõpareret coràm uicario epiſcopi,dicendo quòd rem de qua in monitorialibus,nõ habet cum peccato, nec contra conſcientiam: & ſi eam tenet,cum peccato non tenet:ſed eſt paratus ſtare iuri coràm iudice competenti,coràm quo ſe remitti petit & deſiſti à monitorialibus:quia à præceptis non eſt inchoandum.Iaſ.in l.ne quicquã.§.ubi decretum.ij.col. ff. de offic. procõſ. & leg. Et ideo illas eſſe reuocandas.Iaſ.& Lanc.in l.ſi pacto quo pœnã col.ij.C.de pact.aut ſaltem reſolui in ſimplicẽ citationẽ uirtute ſuæ comparitionis in termino clauſulæ iuſtificatiuæ factæ.Doct.in l.de pupillo.§. meminiſſe.ff.de op.no.nũt.& in terminis monitorialiũ.Card.& Lanfr.in d.clem.diſpendioſam.ſuper glo. in uerb.præmoniti. Aliàs proteſtetur de nullitate: tali enim caſu dicit do.Ambroſ. quòd iudex eccleſiaſticus tenebitur eum remittere & eximere:quia ad eum non pertinet cognoſcere an iuſtè uel iniuſtè teneat: nec poterit excommunicare etiam in genere,ſecundum Innoc. Ioã.Andr.do.Ant.& Panor.in c.nouit.de iudic.Innoc. in c.ſtatuimus. de offic. deleg.col.ij.poſt gl ibi ſubiungens, quòd in occultis quando eſt confeſſus factum,non eſt ulterius cogendus.Bart.in extrauagan.ad reprimendum.in uerſi. per denuntiationẽ. Anch.in regula,ea quæ viij.q.prin.de reg.iur.in vj. Doct. in c.cum ſit generale. de foro compet. ubi omnes dicunt, quòd niſi ita diceremus, ſequeretur inconueniens, quòd iudex eccleſiaſticus traheret omnes cauſas ad forum ſuũ. faciunt Moder.in apoſt.ad Benedict.de Plumbino in l. nominatim.ff.de manumiſ.teſt.& dicit Panor. in d. c. nouit. col.antepen.in vj.addit.de iudic.quòd facta iſta comparitione,niſi peccatum eſſet notorium, ſi denuntians uult ꝙ procedatur corãm eccleſiaſtico, debet probare quòd talem rem teneo cũ peccato: quod eſt ualde difficile. ſecundum eum,qui poſt Bart.& do.Ant. ibi col.xj. referentem Innoc.dicit,quòd ad excludendum probationes quas faceret iſte denuntians pro retinendo cauſam corãm eccleſiaſtico, ſufficeret denuntiato allegare aliquam cauſam probabilem & ueriſimilem,per quam talẽ rem tenet,pu-

Comparens facit reuocari monitorias.

Statur dicto denuntiantis.

ta exemptione:niſi aliàs contra eam præſumptio laboraret.puta quia eſſet uir modicæ fidei, uel à principio pure negaſſe.Et † ita etiã uult ibidem Imol. col. fina. & Decius 52
col.fi.impugnans Fely.& reſpondet ad illud, quòd non ſtetur dicto alicuius etiam de conſiſtentibus in animo,quando habet præſumptionẽ contra ſe.Bar in l.inter omnes.§. rectè.de fur.ut nõ procedat ubi agitur de conſcientia. Itẽ nec quando allegatur cauſa probabilis. & cum iſta ultima trãſit ibidẽ Roc.in fi.iij.q.& dat aliam & tertiam ſolutionem,ꝙ cùm iſta denuntiatio ſit extraordinarius modus agendi,ſecundum Panor,ibi.nimirũ ſi in ea mitius agitur cum denũciatio.argu.l.eũ qui.ff.de iureiur.& hoc puto fortius procedere,quãdo iſte denunciatus talẽ cauſam probabilẽ allegaret cũ iuramento, quia tale iuramentum malã præſumptionẽ excluderet. ſecundum d.Ant.in d.c.nouit. col.xij.pro quo facit Claud.in l.Celſus.col.v .uerſ.iij.fallit.ff.de uſuc.dicens, ꝙ † præſumptio calũniæ tollitur per 53
iuramentum.Facit Iaſ.in l.fi.C.ad Carb.in l.iiij.§. cõdem natum.col.iij.ff.de re iudi. Et puto ꝙ poſſit iſte cõparens conditionaliter reſpondere, dicendo,ſi teneo &c. ne aliàs ſimpliciter confitẽdo ſe ponat in laqueo.Angelica in uerbo,confeſſio delicti.in fi.prin.facit quod uult Iaſ.in l.manifeſte.col.fin. uerſi. item adde circa ultimam. de iureiur. ubi dicit ꝙ quando offertur iuramẽtum deciſiuum,poteſt ſic iurari,Si aliquid mutuaſti,tibi reddidi, uel ſic iuro, ꝙ nihil mutuaſti ex quo ſim tibi debitor.idẽ Iaſ.in l.Iul.uerum debitorẽ.ff. de condict. indeb. col.vj. uerſi.ad tollendum.Barb.lib.ij.cõſ.xij.incip.preclare.col.iij. Facit quod uult idem Iaſ.in l.iuſiurand.& ad pecunias. §. ait prætor. uult.not.ff.de iureiur.ubi dicit,quòd † ſtãte ſtatuto quòd 54
debeat poſitionibus cum iuramento ſimpliciter reſponderi,poteſt ex cauſa reſponſio modificari, puta ſi eſt mutuum,& reſtitutio eius fuerit in ſecreto,poſſum poſitioni reſpondere modificatæ, ſi mutuaſti, reſtitui. Alex. in l.j. ff. de uulg. & pup. iij. fallentia. Hippol. in repetit. rubr. C. de probat. Angel. in §. his itaque. inſtit. de iuſtit. & iure. Curtius in tract. poſition. xxiiij. breuiloquio. Felyn.in cap. præterea. col.j. de offic. deleg. ubi etiam di-

Reſponſio qualificata ſeu cõditionalis

cit,ꝙ iudex nõ poteſt cogere quẽ ſimpliciter reſpondere, quando quis reſpondit,quòd ſi occidit aliquẽ,fecit ad ſui defenſionem.plus dicebat Peruſ.in d.cupientes, col.j. per gl.j.in uerbo,malignantiũ.de elect.lib.vj.& Barb.d.conſi. xij. quòd hoc caſu poſſet purè negari cũ iuramẽto abſque timore periurij.Fely. in c. ex tenore. ij. not.de teſtib. Decius in c.ea eſt natura.ff.de reg.iur. quàm quo ad iuramẽtũ.in contrariũ faciunt quæ dicit Iaſ.ubi ſuprà.& in l.cum proponas.la ij.col.ij.C.de pact.Bolog.in repet.auth.habita.C.ne fil.pro pat.col.iiij.uerſ.quid autẽ.Corſ.in trac.de pot.regia.q.lxxxvj.ad fi.dum dicunt,quòd licet quãdo foueo iuſtam cauſam, poſſum uti cauillationibus ad me defendendum,ut per eos.& Hippol. not. clxxvij.incip.malitijs.& Petr. Gerard. not.xxvj.incip.tu habes.Decius in c. ſedes. in primis uerbis. de reſcrip. & faciunt quæ dixi in iiij.amplia:an quis teneatur ſeipſum indicare,non tamen eſt licitum uti mendacijs, falſis probationibus uel periurijs : licet pars aduerſa illis uteretur contra me ita limitantes gl.in d.c cupientes. ideo ad euitandum periculum mendacij & periurij melius eſt admittere talem reſponſionem cõditionalem ſeu qualificatam. ut per Iaſ. & alios prædictos.Et propterea uidetur quòd admitti debeat reſponſio quæ datur poſitioni,dicendo non credit ut ponitur,nec ad finẽ ad quẽ ponitur.quod relinquit indeciſum practicus.Præpoſ.in foro opponendi cõtra poſitiones, in uerbo primo quòd publica uxor.ad fi.ubi nihilominus uidetur magis inclinare pro iſta parte:licet dicat quòd nõ vidit doctrinã perfectam.& hanc uidetur tenere Alex.lib.j. cõſi.xiij.incip.ex his qui themate.col.j.repet.in eodẽ cõſi. xcvj.& in iiij.par.conſi.xix.ubi dicit ualere illam reſponſionẽ,nõ credit ut ponitur: cũ quibuſdã alijs uerbis ibidẽ additis.Eſt uerum quòd Spec.in tit.de poſitionibus.§. vii. uerſi.xj.circa mediũ.dicit quòd licet aliqui admittant talem reſponſionẽ,prout admittitur in libello,nego narrata prout narrãtur : nihilominus iudex debet curare quòd poſitiones fiant clarè,& quid certum ponatur, & quid certum reſpondeatur. Sed non puto eius dictum procedere ſubſiſtente cauſa de qua ſuprà:quia ſi fateor,incurro periculum

culum ſoluendi bis:& ſi nego purè, incurrò periculũ periurij.Cogitandum ergo eſt,quia uidi peritiſſimos iudices admittere & reſpuere tales reſponſiones: & nõ ſolùm diuerſos,ſed etiam eũdemmet iudicem diuerſimodè in hoc articulo iudicaſſe.Et ſecundum aliquos legitime non propalanti nõ creditur.clem.j. ubi gl.& Card. de renunc.c.ij. de reſcrip.lib.vj.auth.contra qui propriã.C.de non num. pecu.Panor.in d.c.nouit.ult.addit. de iud. Et an legitimè propalauerit,uel non,iudex eccleſiaſticus cognoſcet, Sed Alex.quem ipſi allegant in l.ſi quis in conſcribendo. C. de pacꝉ.hæc mihi non dicit.

¶ † Limita ſextò, quando is ad cuius inſtantiam conceduntur monitoriæ,prius pactũ fecit cum parte,quòd ſi etiam faceret publicari monitorias,ꝙ nec ipſe nec ſcientes per hoc teneãtur propalare: qa excõmunicatio regulatur ab intẽtione excõmunicatoris.gl.in c.ij.de teſti.cog. in c. P.& G.de offic.deleg.in c.j.de iudi.idẽ in excõmunicatione generali.Panor.in c.ſi ſacerdos.de offic. ordi. circa. fin. ſumma Tabiena in uerb.excõmunicatio.ij. §.xj. & ſeq. facit Corſ.in repertorio.Abb. in uerb. excõmunicatio. col. iij.uer. ſi iudex præcipit.Et quod in ſimili dicimus de lege poſitiua,cuius ꝑcepta nõ ſe extendũt ultra intẽtione ꝑcipiẽtis.S.Thom quem refert Had.Florẽt.de TraiectoPapa noſter in quodlib.j.litera.k.eſt char.ix.col.iij.Sed ſi cõcedẽs monitorias ſciuiſſet hoc pactũ, uериſimilier excõmunicatorias nõ cõceſſiſſet:ergo ligant.facit idẽ Panor. in c. ex par.de offic.ord.in c.j.de loc.ubi quãdo cõſtitutio pęnalis emanat in fauorẽ unius,contrafaciẽs nõ incidit in pœnã, ſi ille de cuius fauore agiẽ cõſentit. unde ꝑceptũ factũ debitori ꝙ ſoluat infra Paſcha ſub pœna excõmunicationis, non ligat ſi creditor ſib tẽpus ꝓrogauit. Roſariũ Buſti ij. par.ſer.xxxvij.litera q.Et ita cõſuluit capitulũ ꝓuinciale fratrũ Minorũ. & conſiliũ compoſuit magiſter Ioanninus legens Taurini,& ſe ſubſcripſerunr ſeptem Theologi. 55

56 ¶ † Septimò limitat Roſarium Buſti ubi ſuprà quãdo debens implere hoc facere nõ poſſis.quia tales excõmunicationes debent intelligi ciuili modo, ſcilicet quòd quis nõ arcetur ad impoſſibile.

¶ Su-

¶ Supereſt pro complemento materiæ ſubiicere aliquas quæſtiones in practica frequentiores.

57 ¶ † Quæro ergo primò factis & executis iſtis monitoria libus ſi aduerſarius non comparuit, nec propalauit ſeu reſtituit, quid agendum? Reſpond. quòd errant qui faciunt citari principalem ad allegandum cauſas quare non debeat excommunicari. Guido Papæ d. ſing. dcvij. & etiam quia ab executione non inchoatus. l. j. C. de execuc. rei iudi. ideo bona practica eſt ut detur libellus coram diœceſano faciendo fidem de propalationibus illorum quæ dixerunt contra iſtum aduerſarium, quæ propalationes uidentur utiles. arg. eorum quæ dicit Card. in clem. diſpen dioſam. q. xxiij. de iud ubi Lafr. col. ij. Proponendo ꝙ licet emanauerint monitoriæ generales contra detinentes res meas, & cõtra ſcientes, & emanauerint excõmunicationes generales, ut patet ex ipſis monitorialibus debitè executis de quibus fit fides, licet alij propalauerint Titum talẽ rẽ meã tenere, tamẽ idẽ Titius propalare neglexit, nec reſtituere curauit, imò talẽ rẽ indebitè detinẽdo, & cõtra conſcientiã perſeuerat in peccato, tales cenſuras in contẽptum deducendo. Quare peto ipſum Titium ſic in genere excõmmunicatum cogi ad pœnitẽtiã, & in ſpecie & nominatim excõmunicari, cum magis timeatur quod ſpecialiter iniungitur, exindeq; nõ abſolui, donec exeat de peccato dictã rẽ mihi reſtituat, cũ imploratione officij iudicis, & cum alijs clauſulis in libellis apponi cõſuetis. Et iſta concluſio libelli ſonat in euangelicam, quia ut pœniteat. Itẽ & in iudicialẽ ut reſtituat. quod dicit Roch. in d. c. nouit. char. xxvij. eſt utile ad euitandum cõflictum opin. licet forma libelli in utraq; denuntiatione habeatur in apoſt. Fely. in d. c. nouit. col. fi. in denuntiatione eſt neceſſe ſecundum Fely. concludere certum per certum, nõ autem ſufficeret concludere preſumptiuè. & ibidẽ Decius. col. pen. dicit hoc uerum in euangelica, quando nõ agitur de priuato intereſſe denunciantis. Oblato. ergo libello fiet lit. conteſt. Panor. in d. c. nouit. in fi. primæ addit. eſt. col. ix. & infrà latius dicam recipienturque probationes parte citata ad uidendum iurare teſtes. Et tunc poterunt examinari

minari illi qui propalauerunt: quia aliàs fidē nō facerēt: nō enim poſſunt dici inſtrumentum, q̄a non ſunt rogati à duabus partibus. Alex.in lib.ij.conſi.cx.inci.eximie. col.j. Iaſ.in l.prætor.ij.col.ff.de eden. nec antea probant ut teſtes,quia non iurati.Felyn.in c. teſtib. per illum text.cum gl.antepen.uerſ. & inquantum, de teſti.in c. conſtitutus. col.vij.uerſ.unde abſolute.de reſcrip.ubi dicit, quòd Papa circa hoc diſpenſare non poſſet.& in c. quis quæſtionibus.de teſtib.illisq́ue publicatis ſi nihil opponitur & reperiatur, iſte Titius culpabilis iudex pronuntiabit eum incuriſſe dictas cenſuras in genere, præcipiendo ſub pœna excommunicationis. in ſpecie quòd exeat de peccato & rem reſtituat &c.Et iſta eſt communis practica, quam ſæpe uidi obſeruari. *Propalationes nō faciunt fidem.*

¶ Nihilominus ego putarē eſſe utilius practicare alio modo,uidelicet cōcludere in libello ſolũmodo ꝙ cogatur ad pœnitentiā nullā mentionē faciēdo de reſtitutione rei.nā idē effectus omnino reſultabit, quia non pōt pœnitere niſi rē reſtituat.ut in regula peccatū.Barb.in d.c.nouit. cŏa. fi.uerſ.qualiter autē cōcipietur libellus. & erit magna vtilitas: quia in iſta cōcluſione ſumus in denūtiatione euāgelica,ex quo ſolùm tenditur ad finē correctionis. ut uolunt omnes in d.c.nouit.ubi Decius,col.pen.& fin.Panor.in c. quemadmodum col.iij.de iureiur. in qua non requiritur litis conteſt.nec ordo iudiciarius.ſecundum omnes indifferēter in d.c.nouit.ubi dicunt ſecus quādo petitur rē reſtitui,& ſic in iudiciali,& ſic abbreuiabitur lis,& cū minori impenſa:imò fortius uidetur ꝙ etiam nemine inſtante diœceſanus ex officio ſuo debeat denuntiare excommunicatum nominatim, & eum facere euitari, quando ſibi conſtat.Areti.in d.c.nouit.ad fi. Pan.in c.parochianos. ij. no.& in c.cum deſyderes iiij.no.de ſen.excom.

¶ † Quæro ſecundò quo iure poſſim agere coram eccleſiaſtico ex quo debeam ſequi forum rei qui eſt laicus. Reſpondeo quòd hoc eſt ratione peccati de quo ſolus eccleſiaſticus cognoſcere poteſt.c. nouit de iudic. nec laicus eſt capax talis cognitionis. Panor.in cap.ſi ſacerdos.iiij.nor. ubi Barbat. col.iiij. de offic. ordina. Maria.in cap.uerum 58

col.

col.vij.& viij.de for. compet. maximè de excommunicatione in genere lata & eius uiribus,an eam incurrerit ipſe Titius,uel ne ſolus eccleſiaſticus cognoſcere poteſt. facit c.ueniens. de renun. ubi Panor. col.fi.uerſ.ult. & c.dilectus el.ij.ubi.Panor.j.not.de præb.ubi dicit quòd quamuis ex monitori js generalibus nõ quæratur aliquis ius impetrãti:poteſt nihilominus officiũ iudicis implorari ut illæ mandentur executioni ſaltem quo ad pœnam non parentium.

59 ¶ † Quæro tertiò, an iudex eccleſiaſticus poſſit cognoſcere, an debeat Titius mihi talem rem meam reſtituere, an uerò ſufficiat pronũtiaſſe eum eſſe excommunicatum, & remittere poſtea cognitionem cauſæ iudici laico. Reſpondeo,quòd imò ipſe eccleſiaſticus etiam debet cognoſcere,an res ſit mihi reſtituenda. tum quia connexum eſt peccato: & de connexis idem eſt iudicium.c.tranſlato. de cõſtit.Item acceſſorium ſequitur naturam principalis. ut in regula,acceſſorium.lib vj. Item iudex præparatorij eſt iudex præparati.Iaſ.in l.quotiens. C.de iudic. Decius in rubr. extrà eod. Item quia talis cenſura fulminatur ut exeat de peccato & pœniteat, ſed pœnitentia ſine reſtitutione eſt infructuoſa.Felyn.in c.ex tenore.in princip. col. penul.de reſcrip.Laurentius de Rodulphis.in tract. de uſuris.ij.par.q.cxxv.

60 ¶ † Quod tamen limita, ſi lis pendeat coram iudice laico cõtra Titium pro illa re, & poſtea pro habendis probationibus obtineo monitorias generales, & iſte Titius nõ comparuit,nec propalauit, an poſſim contra eum petere deueniri ad excommunicationem in ſpecie. Reſpondeo quòd non,quia ubi cœpit iudicium,finiri debet.l. ubi cœptum.ff.de iudic.& continentia cauſæ diuidi non debet.l. nulli.C.eo.facit c.lator.qui fil.ſint leg.ubi Pan.& Præpo. col.ij.uerſi.item nota.dicunt per illum text.quòd ſi cauſa principalis fuit intentata coram iudice ſeculari, non poteſt eccleſiaſticus qui cognouit de incidenti poſtmodum cognoſcere de principali, ſed debet partes remittere coram iudice ſeculari. non obſt. Guido Papæ i.uolu. conſil.cv.in cauſa. quia motiuũ ſua procederent ubi non fieret

ret præiudicium iuriſdictioni laicali.Io. And. & alij in d. c.nouit.unde in præiudicium iudicis pars renunciare non poteſt.l.litigatores.in princ.ff.de arbit.glo.in uerb. probari.in c.ſi contra. de offic.dele.lib.vj.Decius in c. cæterum. j.no.de reſcrip.in c.ut debitus.j.not.de app.

¶ † Quæro quartò,an iſtis propalantibus qui ut plurimũ ſolent probare in ſcriptis, ſit legenda eorum propalatio, quando poſtea examinatur in figura iudicij, ſi referant ſe ad eam petẽdo eam ſibi legi prout communiter practicatur.Reſpõdeo quòd uidetur quòd ſic:quia licet prima depoſitio ſit nulla,hoc eſt quia nõ iurata, nec fidem faciat, poteſt tamẽ teſtis ſe ad illam referre. ſecundum Iaſ. in l. legata inutiliter.in ſi.vj.not.ff.de leg.j.licet Bart. ibi corruptè allegetur in libro meo.& ibidem Lancel.col.fin.facit Fely.in c.cum in tua.col.j.uerſ.ij.limita de teſtib. facit Hippol. in l.ex libero.iij.col.ff.de quæſt. Flor. in l.j.col.j. ff.de teſt.Bart.& Bal.in l.fi.ad fi.C.de teſtib. ubi dicunt ꝙ teſtis qui fuit examinatus ſi denuo examinetur de eodẽmet negotio poteſt petere ſibi legi ſuã primã depoſitionẽ,quã iudex poteſt ſibi legi facere,ſi uult.idẽ Fely. in d.c. cum in tua.d.l.eos. & in d.l.ex libero. & in d.c. cũ in tua. dicũt præfati Doct.ꝙ ſi teſtis primo loco dixit unũ,poſtea aliud,ſtatur primæ depoſitioni quã fecit cũ iureiur. & nõ ſecundæ.de quo uide pulchrè Socy.in Bononienſibus,con ſil.xcij.lib.iij.incip. in cauſa d.Antonij. Ferratiũ cautela. xiij.incip.quæſtio.& limitant ut per eos.Quãtum autẽ attinet ad propoſitũ noſtrũ in materia monitorialiũ, mihi uidetur ꝙ nõ debeat legi illa talis prima prolatio:quia hic nullus ſubeſt timor uariationis:nã illud primũ dictũ cũ nõ ſit iuratum,nihil facit quominus teſtis poſſit contrarium cum iureiur.deponere abſque timore cõtrarietatis, quia ſtabitur dicto iuramento. Bart.in d.l.eos. Ferratius & alij in prædictis locis. unde cum Floria. Hippol. & Felyn. in locis prædictis dicant quòd eſt in arbitrio iudicis facere, uel non facere teſti legi talem depoſitionem, uidetur quòd nulla ſubſit iuſta cauſa propter quam debeat ſibi legi.imò potius ſubeſt cauſa propter quam ſibi legi non debeant, quia à communiter accidentibus obtinere tales

moni-

monitorias faciunt ſcribi tales propalationes per aliquã perſonam ſibi fidam quæ coadiuuat dicta propalantium, & illa deſcribit quanto fauorabilius poteſt pro iſto obtinente monitorias. unde uidetur iniquum quòd iſti teſtes debeāt ſe poſtea ad talem dictum referre, arg. eorum quæ congerit Barbat. lib.ii.conſil.xxv.incip. præclarè col.pen. & fin. Paul. de Caſtr. conſil.ccvij. ſuper primo dubio &c. eſt in nouis.lib.j.conſil. clxviij. eſſet enim dare materiam ſubornandi teſtes, quia bene eſt licitum inſtruere teſtem ut deponat dictum ſuum congrua ratione, ita quòd concludat: ſed non tamen eſt permiſſa inſtructio ad deponendum mutata ſubſtantia ueritatis. Curtius in repet. l.admonendi.columna lxxv.ff.de iureiuran. Decius conſil. clxxxix.colum.viij. Felyn.in cap. præterea. colum.fina. de teſt.cog in c.licet cauſam.col.xix. uerſicu. & unum circa. de probat. Bauerius in §.pater.ad fin. inſtit. de teſtam. tamen facit ſe ualde ſuſpectum Specul.in titulo de aduocato.§.utriuſque.uerſicu.item ſit cautus ne clanculo.& talis prima propalatio ſcripta manu illius eſt ſuſpecta quo caſu quando ſubeſt ſuſpicio, dicunt Flor. Hippol. & Felyn. ubi ſuprà. quòd iudex nullo modo debet permittere legi talem diſpoſitionem. Et ſi dicatur quòd hoc non procederet quando in propalatione illi teſtes iurauiſſent, prout quandoque uidi fieri: quia tunc debeat ſtari primæ, & ne incurratur uariatio debeat ſibi legi. Quia reſpōdeo quòd ex quo ſponte iurauerunt, quia monitoriæ non compellant nos deponere cum iureiur. ſed ſolùm propalare, etiã redduntur ſuſpecti: debet enim teſtis coactè iurare l.iuriſiuran.& l.ſi quando.C.de teſtib. aliàs qui ſe ingerit ſuſpectus eſt.l.quæ omnia.ubi glo.ff.de procur. Hipp. in d.l. ex libero.col.iij.in l.unius.§.ſeruo qui ultro. ff. de quæſt. Barbat. in tract.de Cardina. ij.tract.q.ij.col. iij. Felyn. in c.ij.col.viij. de teſtib. Cornel. lib.iij. conſil. cclxxxiiij. incip.in præſenti conſultatione. litera m. plus dicit Panor. in c. cum p. de accuſat. quòd ille qui ſe offert deponere contra me, dicitur inimicus meus. Concludo ergo non eſſe legendã teſtibus illam primam propalationem, & ſi ſibi legatur & illi ſe referant, depoſitio ſua reddatur ſuſpecta.

ſpecta. quod puto not. quia in practica quotidie occurrit: & nondum uidi in ſpecie deciſum, ſi iſte propalans ſcriberet ſuam depoſitionem manu propria abſque dictamine alicuius perſonæ: quia tunc ceſſaret huiuſmodi ſuſpicio. *Sed vide* Panor. & Fely. in c. de teſtibus.

¶ † Quæro quintò & ultimo pro nunc quæ probationes requirantur. Imol in d. c. nouit. col. vj. de iudic. dicit quòd quãtum ad excommunicationem in genere, ſufficit unus teſtis. ſecus dic quantum ad excommunicationem in ſpecie & nominatim, quia requiruntur plenæ probationes, quia agitur de magna pœna. Pan. in c. clericos de cohab. cler. & mul. in c. cum ſit generale. col. iij. de for. comp. 62

¶ † Quæro ſextò & ultimo pro nunc, quid ſi principalis debitor propalauit: an alius ſciens adhuc teneatur propalare. Reſpondeo quòd non, per ea quæ dixi in vj. limitatione de ueriſimili mente excommunicantis. item eſt ſu-*perflua* talis propalatio. l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. ut leg. nom. caue. cum ſim. ut Iaſ. in l. decem. ff. de uerb. oblig. nu. xxx. Maraſcot. in repet. c. j. de conſtitut. lib. vj. col. xlij. nec abundat natura in ſuperfluis, ſecũdum Philoſophũ, quem refert Sylueſter contra Lutherum. char. xiij. libro. j. c. iij. *char. lvj. eſt* lib. j. c. x. 63

¶ † Reſpondẽdo ergo ad Syluã nuptialem, ex prædictis patet concluſionem, Quod ſit utile nubere, eſſe ueriorem. Non quòd inficier quin poſſit eſſe talis mulier quam eſſet melius non habere, ut in ſimili Periglus in l. legato generali. el ij. ff. de leg. j. dicens. quòd ſono molti homeni ch'e meglo perder gle ch'e ſmarrigle. Et licet ex prædi-*ctis* ſatis colligatur ſolutio ad ea quæ adducebantur ex oppoſito, quia cognitio ueritatis eſt dubitatorũ ſolutio. ſecũdum Philoſophum. quem refert Sylueſter contra Lutherum li. i j. c. ſi in princip. iij. Metaphy. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rubr. de prudentia. Nihilomi-*nus ut* ueritas lucidior appareat, ad unumquodq; fundamentum reſpondetur, ut infrà, quia ut dicit Philoſophus in iiij. Phyſicorum. unumquodque pulcherrimè demonſtratur non ſolùm cum oſtenditur quid ſit proprium eius, & propria ſui accidentia demonſtrantur ſibi ineſſe, 64

ſed etiam quando oppoſita circa ipſum ſoluūtur.& in vij. Ethic.non ſufficit uerum dixiſſe, niſi cauſa falſitatis aſſignetur.& dicit Iſocrates in oratione panegyrica, incip.illos. char.iij. quòd ad manifeſta deuenire non ſufficit niſi prius ſublatis dubijs.Et dicit Platina de falſu & uero bono.lib.iij.char.ij.quòd qui uolunt reponere nouum merum,uaſa diluant neceſſe eſt, ne tetro fœculenti ac marceſcentis uini odore nouum inficiant. & fuit ſententia Boetij.lib.iij.metro.j.incip.Qui ſerere ingenuum. & dicit Ang.conſil.cx.ſanctiſſima. col.penulti. quem ſequitur Curt.Sen.conſil.l.præſens conſultatio.col.iij.uerſic.reſtat modo,quòd non reſpōdere uidetur ambitioſum aut ignorantiæ tenebris inuolutū, quia non ſolum rami ſuccidendi ſunt,ſed & radices euellendæ,aliàs fruſtra laboratur.gl. in l.obligationum ferè.§.placet.ff.de act.& oblig.in uerb. ſic.& in clem.dudum.§.ſuper cathedram. in uerb. radicitus.de ſepultur.

LIBRI TERTII, FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS LIBER QVARTVS.

ARGVMENTA.

1 Dictum Matthæi xix. de non nubendo intelligi debet de valentibus continere.
2 Onus matrimonij an ſit adeò tim ndum vt ipſius matrimonij intentum impediat.
3 Perſuadere minus malum an ſit licitum vt maius euitetur.
4 Abſtinens à matrimonio, maiori ſubeſſe dicitur damno quã qui matrimonij onus acceptat.
5 Pauperies, ſi læta venit, ditiſſima res eſt.
6 Natura paucis ac vilibus vti lætatur.
7 Multa habens quandoque multis eget.
8 Mulier otioſa & ſua habens commoda facilè præſumitur luxurioſa.
9 Otia ſi tollas periere cupidinis arcus.
10 Aduerſa fortuna plus quandoque prodeſt quam proſpera.
11 Scientia & diuitiæ vix ſimul poſſideri poſſunt.
12 Onera matrimonij faciliter à ſapiente feruntur.
13 Otium ſine literis mors dicitur.
14 Amantis vita pœnoſa dicitur & damnoſa.
14 Matrimonij ſubſidiæ & ſolatia cogitans non timet onera.
16 Apoſtoli dictum dicentis, Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem, qualiter ſit intelligendum.
17 Matrimonium non eſt homini ſapienti ſeruitus.
18 Rerum diuinarum contemptatio magnam ſeruo Dei iucunditatem inducit.
19 Maritus debet toti domui ſuæ dominari, & tam corporibus quàm bonis.
20 Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio præſumuntur acquiſita de bonis mariti.
21 Bona per viduam acquiſita an præſumantur ex bonis defuncti quæſita.
22 Lex quintus.ff.de donat.inter vir.& vx. quibus caſibus procedat,

cedat, vel non.

23 *Probatio vincit præſumptionem.*

24 *Fornicationis peccatum antiquitus minimum habebatur.*

25 *Mendacij peccatum grauiſſimum eſt & contra naturam.*

26 *Oſculum libidinoſum peccatum eſt mortale, & an ſit ſufficiens ad inducendam dotis priuationem.*

27 *Peccatum fornicationis reperitur tam in Veteri quàm Nouo teſtamento punitum.*

28 *Mulieres multæ viſæ prudentes, & ſuis viris bona conſilia dediſſe.*

29 *Mulieris prudentia multum mederi ſolet vitijs maritorum.*

30 *Virtus pietatis dicitur ineſſe plus mulieribus quàm viris, & ideo illæ dicuntur citius ſaluari quàm viri.*

31 *Virtus dicitur tenere medium, & habet duo extrema vitioſa. vnum in deficiendo, aliud in ſuperabundando.*

32 *Mulierum inconſtantia non eſt à uiris nubere uolentibus conſideranda: eſt enim proprium humanæ naturæ.*

33 *Incontinentia mulerum nõ eſt in cauſa nuptiarum allegan da: nam plures mulieres leguntur continuiſſe quàm uiri.*

34 *Mulieres dicuntur plus in coitu delectari quàm viri.*

35 *Incontinentia mulierum quandoque excuſabilis eſt.*

36 *Impudicitia reddit mulieres humiliores: & pudicitia inſignis reddit eas imperioſas.*

37 *Mulier in vno vitioſa non eſt omnino damnanda.*

38 *Mulierum incontinentia non eſt ſemper illis aſcribenda.*

39 *Perſuaſio nimia quandoque habetur loco compulſionis.*

40 *Preces & pretium æquiparantur.*

51 *Pretio aliquam corrumpens dicitur vim intuliſſe.*

42 *Leno peioris dicitur conditionis quàm diabolus.*

43 *Amantis aſtutia diuerſimode conſideratur.*

44 *Diſpoſitio l. eum qui duas. C. de adult. non procedit vbi matrimonium ſecundum eſſet contractum per errorem, & alijs diuerſis caſibus num. ſeq.*

45 *Amantes vt plurimum ſunt in ſuis aſtutijs obſtinati & excæcati.*

46 *Diſpoſitio l. i. C. de rapt. virg. ſeueriſſima eſt, ſed multas recipit limitationes.*

47 *Viris potius aſcribenda eſt incontinentia quam mulieribus.*

48 Amor

48 *Amor verus non poteſt eſſe diuiſus.*

49 *Reprehenſione dignus non poteſt alios commodè reprehendere.*

50 *Mulier ex adulterio mariti lucratur augmentum dotis.*

51 *Error paruus à principio fit perſæpe magnus in fine.*

52 *Legis proprium eſt præcipere.*

53 *Vitium zelotipiæ multùm nocere poteſt in matrimonio.*

54 *Maritus non debet tribus ex cauſis eſſe zelotypus.*

55 *Credulitas nimia, ſtultitia reputatur.*

56 *Mulierum incontinentia viris eſt aſcribenda.*

57 *Cedere iuri ſibi oblato nemo debet.*

58 *Naturæ limites modicum tranſgrediens nõ eſt vituperãdus.*

59 *Mulier excedens curioſitatem pulchritudinis aut veſtium et ſimilium vanitatum facile decipitur.*

60 *Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem.*

61 *Auarus non eſt in epiſcopum eligendus.*

62 *Abſentis fama non eſt præcipue in conuiuijs rodenda.*

63 *Choreæ nocturnæ ſunt mulieribus impertinentes & periculoſæ.*

64 *Mulier inuito marito nocturna conuiuia frequentans uel extra domum pernoctans poteſt repudiari.*

65 *Conuerſatio cum infamibus impudicitiæ ſuſpectionẽ inducit.*

66 *Loquens ad aurem ſuper eo ſuſpicionem fraudis inducit.*

67 *Licitum non ſemper eſt honeſtum.*

68 *Epiſcopus debet malos mores corrigere, ne ſanguis ouium de manibus ſuis requiratur.*

69 *Prohibetur multa nõ quia mala de ſe, ſed ad malũ inducẽtia.*

70 *Laruarum vſus an & quando ſit prohibitus.*

71 *Epiſcopus poteſt prohibere ludos haſardicos ſub excommunicationis pœna.*

72 *Furtum poteſt prohiberi ſub pœna excommunicationis.*

73 *Edictum principis de non choriſando de nocte, validum eſt.*

74 *Correctio fraterna debet eſſe rationabilis & diſcreta, quæ non tendat ad peccatum.*

75 *Edicta pœnalia præcipue pœnam ſpiritualem inferentia periculoſa ſunt, & euitanda eſt eorum multiplicatio.*

76 *Vocans al quem bonum hominem poteſt iniuriarum teneri.*

77 *Colloquia, amplexus, oſcula, & ſimilia præparatoria ſunt*

ad libidinem.

78 *Oſculum par eſſe dicitur adulterij.*

79 *Vxoris curam habere debet præcipue tria genera perſonarũ.*

80 *Mulierum impudicitiam quandoque conuenit diſſimulare.*

81 *Mulierũ impudicitia multis rationibus eſt viris imputãda.*

82 *Honeſtatem violare an aliquo caſu ſit licitum.*

83 *Delictum præcipiens an tantum peccet quantum delinquens vel committens.*

84 *Deum propter temporalia contemnere iniquum eſt & miſerabile.*

75 *Vir vitioſus non poteſt commodè vxorem pro æquali vitio redarguere.*

Turpe enim eſt doctori cum culpa redarguit ipſum.

86 *Familiaritas nimia ſemper debet eſſe ſuſpecta.*

87 *Cauendum eſt non ſolùm à malo, ſed etiã à ſuſpicione mali.*

88 *Abſentia ſummum remedium eſt amoris, & loci mutatione communiter mutatur mentis affectio.*

89 *Appellatione ciuitatis quandoque venit comitatus.*

90 *Identitas rationis quid in interpretationibus operetur.*

90 *Statuti diſpoſitio procedere poteſt etiam in caſu ficto ſi caſus verus & fictus æquiparentur.*

92 *Spiritus peruerſus difficile corrigitur.*

9 *Maritus ob panis vncti comeſtionem multis verſiculis à iuuenibus deriſus, quid breuiter habeat reſpondere.*

94 *Natura humana prona eſt ad malum ab adoleſcentia.*

9 *Mulieres multis gaudent prærogatiuis quæ non ſunt in viris, & ſi ipſæ (vt faciunt viri) ſcribere auderent, viros ipſos c nfun lerent.*

96 *Prudentis viri eſt vnumquodque examinare prout natura requirit.*

97 *Aetas cur nunc breuior dicatur.*

99 *Virginitas mulieris attrahit ad ſe elephantem.*

99 *Matrimonio ſedantur inimicitiæ.*

100 *Opera multa ſunt falsò alijs aſcripta, vt Virgilio Priapiſmus &c.*

101 *Poetarum proprium eſt mentiri.*

102 *Ingratus non dicitur mortaliter viuere.*

103 *Vulti dictis non ſemper ſtandum eſt: quia preſæpe ſine ratione*

tione loquitur.

104 *Mulieres in eccleſia ſanctæ, in domo dæmones, bubones in feneſtris, picæ in porta, capræ in hortis.*

125 *Mulierem dicere fœtorem lecti fatuum eſt.*

106 *Mulier multum quandoque iuuat uirum in quærendo & ſeruando diuitias.*

107 *Mulier multum poteſt ægroto uiro prodeſſe.*

108 *Viro ſeni neceſſaria eſt uxor, ſed ſibi ſimilis.*

109 *Vir uxorem ſibi parem accipiens laudatur, licet contrarium faciens non ſit uituperandus*

110 *Viro quandoque expedientius eſt uiduam accipere quàm uirginem.*

111 *Diuitiæ ad plura utiles ſunt in matrimonio nec timendum eſt nubere diuiti.*

112 *Virtus ſine pecunia non multum probatur.*

113 *Republicam melius eſt per diuites regi quàm per pauperes.*

104 *Felicitas uera illa præſupponit.*

115 *Ditari quandoque præſtat quàm philoſophari, licet philoſophari dignius.*

116 *Diuitiæ iamiam paradiſi ſtrictam efficiunt & introitum difficilem.*

117 *Pulchritudo non debet uirum à nuptijs impedire, imò potius nubenda eſt formoſa quam deformis.*

118 *Doctrina & ſcientia mulieris uiſa eſt uiris prodeſſe, & labores eorum alleuiaſſe.*

119 *Matrimonij commoditas aut uoluptas non diſcernit nationem vxoris.*

120 *Laici non poſſunt ſtatuere ſuper matrimonio.*

121 *Statutum peccati nutritiuum inualidum eſt.*

122 *Partialitas an ſit peccatum.*

123 *Actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum non poteſt fieri ſine peccato.*

124 *Cōcordia paruæ res creſcunt diſcordia maximæ dilabūtur.*

125 *Error cui non reſiſtitur, approbatur.*

126 *Illicito uti ut ad licitum perueniatur an liceat.*

127 *Arare cum boue & aſino quid ſit.*

128 *Contemptibilem effici clarum laudabilius eſt, quàm clarum effici contemptibilem.*

129 *Nobilitas & ruſticitas in quo differant uel cognoſcantur.*
130 *Nobilis præſumitur liberalis.*
Auaritia reddit homines odioſos.
131 *Dandum eſt hilariter & facie læta & mediocriter.*
132 *Nobilitas fauor magnus eſt.*
133 *Nobilitas parentum nō poteſt filiorum tenebras excludere.*
134 *Partialitas opus eſt ſathanæ, quod ab omnibus Chriſtianis in baptiſmo abiuratum eſt.*
135 *Dolus ille bonus dicitur quo hoſtis decipitur.*
136 *Beda orans pro pace Italiæ audiuit diuinum reſponſum: Tace Beda, quia Italia nunquam erit in pace.*
137 *Remplublicam defendentibus deſignatus dicitur locus in cælo.*
138 *Conſcientia bona plurimum prodeſt in bello: diuinum enim prouocat auxilium.*
139 *Milites & belligerantes dicuntur diuinæ iuſtitiæ executores, vt à multis annis præteritis viſum eſt.*
140 *Milites Galli aut Chriſtiani in multis differūt à Turcanis.*
141 *Actus ad publicam vtilitatem factus, licet alias ſit reprobandus, eſt tamen commendabilis.*
142 *Milites contingit dupliciter itinerare, more ſcilicet priuatorum, & tunc ſoluere debent vt priuati: & more armatorum, & tunc modus eis inditus ſeruetur.*
143 *Epiſcopus Papienſis fecit ſe portari à diabolo vſque Romam, vt Papæ nuntiaret ne in craſtinum Chriſma conficeret.*
144 *Auaritiæ ſuſpicio in clericis eſt abhorenda.*
145 *Eccleſiæ eſt hodie ambitionis ueneno infecta.*
146 *Diuites quare timidiores in re bellica.*
147 *Hoſtium maxima copia uiſa eſt quandoq; à pauciſſimis debellata.*
148 *Doctrina Euangelica in æternum durabit: cui nec addendum nec detrahendum eſt.*
149 *Papa debet id prius facere quod alijs iubet.*
150 *Pontifices multi hodiæ ſunt in multis reprehenſibiles, & paucos ſanctos audiuimus in cælis, licet ſanctiſſimi uocentur in terris.*
151 *Scientia tot habet inimicos quot ſunt ignorantes.*
152 *Dicere & non facere uituperabile eſt: facere autem & non*

non dicere laudabile.

153 *Breue regnum diſpendium eſt populi.*

154 *Nouitas regni nouitatem legis inducit.*

155 *Principum negotia ſine ſubditorum odio tractare impoſſibile eſt.*

156 *Dignitas ut plurimum inuidiam gignit & ſcandalum inducit.*

157 *Humilitas fundamentum eſt fidel Chriſtianæ.*

158 *Gloria & vindicta ſoli Deo competunt, & humanæ fragilitati conueniunt.*

159 *Contraria contrarijs curanda ſunt.*

160 *Partialitas in ciuitate eſt ſicut uermis in caſeo.*

161 *Italia anguillæ comparatur, & quare.*

162 *Viuere ſub tyrannide dicitur qui libera uoce bonum publicum defendere impeditur.*

163 *Principis rigor magnũ perſæpe patriæ inducit detrimentum.*

164 *Partialitas iuſtitia impedire ſolet, per quam tamen iuſtitiam regna conſiſtunt.*

165 *Amor & odium rectum impediunt ferre iudicium.*

166 *Diabolus dicitur in peccatore tantam habere poteſtatem, quantam habet paſtor in ſuo pecore.*

167 *Factioſi non debent in prouincijs tolerari impunes.*

168 *Partialitatis cauſa communiter eſt fauoris auiditas, quæ peſſime eſt conſequentiæ.*

169 *Fortuna raro virtuti aduerſatur.*

170 *Tyranno an ſit tanquam præpoſito diſcholo parendum.*

171 *Timor communis iungit ſeparatiſſimos.*

172 *Nobilitas faſtum: faſtus litem parit & armas Lis odium carpunt hec tria mortis iter.*

173 *Officium publicum per partialitatem obtentum exercens peccat.*

174 *Partialis dicitur in tanto animæ periculo eſſe, quanto eſt hæreticus.*

175 *Partialitatis peccatum qualiter ſit puniendum.*

176 *Poteſtatem malis actibus acquiſita bonis moribus adminiſtrari difficile eſt.*

177 *Partiales & factioſi à curijs principum ſunt expellendi ne alios inficiant.*

NON obſtat ergo primum illud quod ſcri-
1 bitur Matth.xix. quia fateor illud proce-
dere in ualente continere: ſed quis eſt hic & laudabimus eum? ut dictum eſt ſuprà in vij.fundamento partis contrariæ de incontinentia, dum diſputatur, An liceat relicta uxore adultera aliam ſuperinducere: & in xij. ratione huius partis circa principiũ. & poteſt ſecundo reſponderi infra dicam, reſpondẽdo ad tertium. Præterea nonne Apoſtoli ducebãt ſecum uxores ſuas? Ang.in l.fi.§. ipſum autem. C. de bon. quæ liber. fortius Deus pater optimus maximus beatam & immaculatã ſemper Virginẽ Mariã in ſponſam uoluit, ut teſtatur codex Hæbreorũ, quẽ refert Bertach. in tract. de epiſcopo char.xxij. eſt lib.iiij. col.j. latius Petr. de Leſnaudiere in tract. de Doctorib. iiij. parte. q. lxxxv. & ſeq. eandem ſententiã uide per illum Hæbreum qui conſulebat Pontificẽ ſuum. Sed non Iudæi tenent unum librum ad oppoſitum, ſecundum epiſcopũ Scilacenſem in tract. de fide cathol. char. fin. col.ij. dum tamen dicitur quòd CHRISTVS erat ſacerdos tẽpli uide Matthæum Boſium epiſt.lxxxviij. Quæ uirgo mater gratiæ, lumen æternum mundo effudit IESVM Chriſtum dominũ noſtrum, qui eſt ſol iuſtitia, qui pro nobis homo factus eſt, in cuius nomine omne genu flectatur cœleſtium. terreſtrium, & infernorum. Barb.in cap.nullus. de foro compet. colum. antepen. Tremolus in additio. practicæ Bonacurſij. ad fin. qui ſolus peruertendo ordinem charitatis, ſecundum Ang. ubi ſuprà plus nos, quàm ſemetipſum, dilexit: candela amoris, quæ ſemetipſam conſumit, ut nos illuminaret. c.fi. xv. q.fin. acerba eius morte mortem noſtram occidit, & ſanctam catholicam Eccleſiam deſponſauit. unde, Mente agita pretio quo ſis ingrate redemptus, & ſi tanti humanum genus es quò te ſanguine diuino redimeret, & in crucis patibulo corde aperto pendes defleat.

Huc me ſydereo deſcendere fecit Olympo.
  Hic me crudeli uulnere fixit Amor.
Langueo, nec quicquam noſtro ſuccurrit Amori.
  Fortis amor docuit uulnera tanta pati.

Pungentem capiti Dominum geſtare coronam,
Pectus ut hauriret lancea fecit Amor.
Felle ſitim magni Regis ſatiauit amaro,
Ille pedes clauis fixit, & ille manus.
De me ſolus Amor potit habere triumphum.
Solus Amor docuit uulnera tanti pati.
Ergo pro meritis animi mihi pendere grati,
Dilige: pro tantis ſat mihi ſolus Amor.

¶ Non obſtat ſecundum † de oneribus matrimonij. nec 2 etiã dictum Philoſophi paulò ante primum fundamentũ per aduerſantes allegatum, Quodcunq; feceris, te pœnitebit. Et ſic non poſſumus inuenire pannũ ſine ſuo reuerſo. Ang. in l. j. in princi. ff. de app. facit Codrus ſerm. iiij. & ſeq. Quia reſpondeo. & iſta ſolutio ſatisfaciet etiã primæ ampliationi. & ſic unica bulleta tranſibo duo pedagia, & duos parietes eadem fidelia dealbabo. Polydor. prouerb. cclxxxj. Eraſm. in j. parte. prouerb. xc. & illud Horatij, Tu ne duos una ſæuiſſima uipere cœna refert Barb. in c. prudentiam. col. ij. de offi. deleg. ubi not. xix. quòd dicuntur fieri tunc duo claui in una calida. idem Barb. in cap. Raynut. de teſtam. col. xlij. Igneus in repet. authen. ex cauſa. in arg. d. Laurent circa fi. eſt col. cix. imò plus debemus diligere animam proximi, quàm corpus proprium. j. Ioan. iij. Hadr. Papa noſter quodlibet. j. cha. xj. co. j. quia conceſſo hoc dicto, ſequitur quod minor pœnitentia tanquam minus malum erit eligenda. c. duo mala. & ſeq. xiij. diſt. l. fin. in fin. ubi Iaſ. ult. not. C. de Carn. edict. Hadria. Papa noſter quodlibet. j. eſt char. vj. col. iiij. & xj. col. j. & q. ij. in iij. puncto litera E. dicit, † quòd eſt licitum perſuadere minus malum, ut euitetur maius. idem 3 uult char. xxiiij. col. j. & chart. xc. col. iij. & in. iiij. q. vj. q. principalis. & char. lix. col. ij. dicit, ꝙ in naui quædã exonerantur ut cætera ſalua fiant. quicquid dicat Scotus. & hoc tenet Ariſt. iij. Topicorum. & in iiij. Ethic. ſubijcit, ꝙ minus malum habito reſpectu ad maius, habet rationem boni. & refert Lancel. in d. l. ſi Salomon. in repet. l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. char. j. idẽ Marth. Boſius epiſt. cvij. quæ. Corn lib. ij. cõſil. lxix. de duobus, col. v. ubi ſubiicit illud

illud euangelicũ, Tene certũ, & dimitte incertum, unde poſtquã in omni re periculum ineſt homini. Bauer. in §.
4 nihil. col. iiij. inſtit. de teſtam.† Sed damnũ quod conſide ratur in matrimonio, reſpicit ſolùm corpus: damnum autem abſtinendi à matrimonio, reſpicit & corpus: ut per Fregoſ. in planctum Heracliti. c. viij. & animã quæ pretioſior corpore, l. ſancimus. C. de ſacroſanct. xij. q. ij. præcipimus. Calcan. cõſil. cij. incip. pro par. col. iij. Catell. ij. parte memoral. in uerſi. anima. latè Bon. in tract. de nobilitate, parte i. col. iij. & iiij. Roſariũ Buſti ij. p. r. ſerm. x. litera z. & ſeruitiõbus lis operita. art. ij. iij. diſt. circa med. eſt char. xxiij. pro qua quã permutationem dabit homo? Matth. c. xvj. in fi. Socin. lib. j. cõſi. xxiij. col. ij. incip. circa prædictã. ubi col. iij. dicit, Quid enim prodeſt homini: ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uerò ſuæ detrimentũ patiatur? & Barbat. in Ioannina. cxx. lxxix. & x. pulchram rationem aſſignat Somnium Viridarij lib. j. c. lix. eſt char. xv. igitur melius amittere cappam, quàm uitam. gl. in l. pe. ff. de iuſtit. & iur. facit Gellius, quẽ ſuprà retuli in x. ratione. hãc conſequentiã facit Pauin. in tract. de uiſitat. col. ij. Ferratius cautel. xxxij. quotidie ad fi. Item ratio damni, corporis, & animæ præponderat damno corporis ſolius: qa duæ rationes uincunt unã. §. ſed hodie. inſti. de adop. c. cũ infirmitas. de pœn & remiſſ. re cõiuncti. ubi Iaſ. in l. vj. not. ff. de leg. iij. Et ita propoſito in terminis noſtris reſpondet Henric. Boich. in c. cõmiſſum. in prin. de ſponſal. & matr. Et ſic nõ obſt. c. nos nouimus xvij. q. ij. Et ſic onera matrimonij quæ reſpectu impenſæ non debent cõſiderari, Nã
5 † Pauperies, ſi læta uenit, ditiſſima res eſt. glo. in uerb. caute. in auth. de tabel. pulchrè Seneca epiſtol. xliii. priuilegia. & cxx. quotiens. Ant. in Peregrino lib. iij. c. xxiij. quæ ſuperueniens curat. Et ſonat quod Tollere nodoſam neſcit medicina podagram. Felyn. in c. presbyterorum. in fin. de homic. Petrarcha epiſt. xxix. annilem. lxxxix. una mihi. char. xxx. & unam aliam receptam ad podagram refert Afflictus conſtitutione, quicunq; mulierem. col. ij. facit gloſſ. in c. legimus. de cõſecrat. diſt. v. allegando Horatium. Conueniunt plura quæ congerit Chriſtoph. Lafranchinus

chinus in tract.de præcedentia Doctorum & militum. char.xj.& duabus ſeq frater Bernard.de Buſti in defenſorio mõtis.char.lxj.& lxvij.latius Cepol.in trac.de imper. mil.deleg. char. antepen. uerſ.allegatio uerò diuitiarum. Guilelmus Rouille in trac.de deſcriptione iuſtitiæ.lib.ij. ca.viij.Beroal.in tract.de felicitate.poſt medium. Petrarcha de Remedio utriuſq; fortunæ.lib.j.dialog.liij.de diuitiarum copia.& lib.ij. dialog. cxxj. de damno. & contra diuitias.uide laté in duobus ſermonibus beati Baſilij è Græco traductis.Et ſi ad naturam uiues, nunquam eris pauper: ſi ad opinionem nunquam eris diues. Seneca epiſt.xv.& ſeq.Landulphus in uita Chriſti, parte j. ca. lxxj. litera e.Boetius lib.ij.proſa v.incip. ſed quoniam. Albertanus de opibus acquirendis,& etiam retinendis. † Nam 6 paucis natura cibis,ac uilibus uti letatur &c. Pilelphus decade. vj. ſatyra vj. nonnullos. circa fi. latius deca. iiij. ſaty.vj.incip. non mihi & deca.ii. ſatyra viij. incip. prodigus.& deca.viij.ſatyra ij.inci.ruſticus. & ſatyra vij. incip. fortis.& decade ix.ſatyra ix. incipien. diuitijs. ubi laudat paupertaté. & decade x.ſatyra ij.incip.paupertas. Brunus in ſtatutis excludentibus fœminas à ſucceſſione.artic.iij. col.j.Nauis Stultifera de ſolicitudine diuitiarum. chart. xxviij.& chart.xcj.ne contemptu paupertatis. diues enim aut iniquus aut iniqui hæredes. Luc. de Penna in l.ij.C. ne ruſtici ad ullũ obſeq.li.xj. nam totum Euãgelium ubi q; eas deteſtatur.hinc dicunt ruſtici. Qui timet de anima, nunquam erit diues, qui timet de corpore, nunquam erit audens. facit Eraſm. parte j. proueb dcccliiij. & qualem dolorem conceperit Petrarcha ex diuitijs, uide per eum epiſt.xcviij. heſterné. & priuilegia paupertatis ponit Ang.in §.item propter paupertatem. inſtit. de excuſ. tut.pro quo Apuleius in prima Apologia, qui eam ualde extollit, & epiſtola ante Bibliam incip. qui terrenis. pro quo Catell. ij. parte Memoral. in princ. proœmij.Ioan.Fab.inſtit.qui & ex quibus cauſ.man.non poſſ. in princ. ubi allegat Senecam, & inquit prouerbium, quod refert Marian. in tract. de oblat. lib. xvij. in fi. totũ fuit alterius,totũ erit alterius.& ubi multę ſunt opes, & multi

7 & multi ſunt qui comedũt eas. Eccleſi.v. † nã multis eget, quia multa habet. Gellius lib.ix.c.viij. verum eſt. & tamen ſegnius expediunt commiſſa negotia plures. glo. in l.iij.§. quamuis. in uer. facilius. ff. de admin. tut. imò ſcire volunt ſecreta domus, atq; inde timeri. gl. in c. ex merito. vj. q. j. Euſebius de Euangelica præparatione. lib.xiiij. c. iiij. ante fi. licet famulus ſit ad dominum, non dominus ad famulum. Curt. Sen. conſil. xlvj. in fi. col. ij. imò & ſunt fures, ut dixi ſuprà in decima ratione adiutorij, adeò ꝙ erit neceſſe dicere, Tot hoſtes, quot ſeruos. vt Seneca epiſto. xlvij. Polydor. Prouerb. xix. Eraſmus ij. par. Prouerb. ccxxxiiij. uide fratrẽ Ludouic. de Veritate contrit. in decimo præcepto legis diuinæ. ad fi. & in c. de peccato auaritiæ. eſt char. lxxv. Aeneã Syluiſi epiſt. xlv. magnas. pulchrè Vdalr. in l. ij. ff. de ori. iur. col. lxxiiij. & in eius oratione ad laudẽ legum. quæ incipit, ex multis. & in oratione incip. ſuperiore anno. Georg. Florus in dialogo de bonis temporalibus. char. xv. & pluribus ſeq. & quomodo debeãt ſerui tractari, Philoſophus j. Oeconomic. c.v. & char. ix. Plebanus Arlotus poſt medium. facetia, ad caſtigandum uxorẽ. item Cantabit uacuus corã latrone uiator. glo. in §. idemq;. inſtitu. ex quibus cauſ. man. non licet. & diues ſemper timet etiam in lecto. propterea & Plato & Salomõ, quos refert Euſebius de Euangelica præparatione. lib. xij. c. xxij. dicebãt, Paupertatem neq; diuitias dederis mihi Domine. contentemur ergo mediocritate, ut Campanus ad Papienſem, de fratris obitu. chart. fin. dum uituperat pompam funebrem. Petrarc. epiſtol. lxv. delectari. & epiſt. c j. ſumme. Card. Papa in epiſtolis. char. cccxxxv. fragilis. eſt ſuum teſtamentum quod ibi ponit in fi. Epiſtolarum ante Chronicam. eſt enim pompa mundana breuis. ut ibi epiſt. quãtis. & epiſtola ſeq. eſt chart. cclxxij. Auguſt. Dathus lib. j. oratione penult. & fin. de medio uitæ ſtatu. imò Exiguo pulchram ducit ſolertia uitam. gloſſ. in uerb. ſolertem. in clemen. j. de offic. deleg. & econtrà, Ricchezza mal diſpoſta, a pouertà ſi accoſta. Salyc. in l. ubi adhuc, col. ij. C. de iure dot. facit Celeſtina actu iiij. incip. adeſſo. circa medium. ubi de auaritia diuitum actu xij. poſt medium. Plus

dicunt

dicunt aliqui, & docet experientia, quòd † mulier quæ 8
habet ita ſua commoda, eſt communiter otioſa, ergo lu-
xurioſa. Claud. ſuper Lucam char.lxiiij. allegando Eze-
chiel.xvj. Nam Ouid. in ij. de Arte. Luxuriant animi re-
bus plerunque ſecundis. & Dardanus, Obcæcare animos
facta ſecũda ſolent. Hinc dicit Aeſopus, quòd fortuna eſt
ignarus medicus, quæ multos excæcat. & Cicero de A-
micitia dicit, quòd non ſolùm ipſa fortuna cœca eſt, ſed
eos etiam plerunque efficit cæcos, quos complexa eſt.
Pauinus in tract. de uiſitatione.vij.quæſt.ij.part.col.fina.
ubi ponit uerſum, Diuitijs uti res eſt aduerſa ſaluti. Bi-
blia Aurea.ca.cxij. de proprietate mundana. Albertanus
de luxuria. & rubr. ſeq. Aegidius de regim.princip.lib.ij.
parte prima. cap.xiiij. & parte ſecunda. cap.xix. Stepha-
nus Canuti in regimine caſtitatis charta.vj.cap.viij. ante
finem. Iodocus in tractatu de nobilitate. cap.xvij. & ſe-
quen. & Alberic. in l. ſi quis ad declinandam. in fine. C. de
epiſcop. & cleric. Hadrianus Papa noſter in Quodlibe-
tis.quæſt.vij.litera A. ſecũda allegando j. ad Timotheum
vj. quem etiam & plura alia allegat Inſtructio eccleſia-
ſticorum. charta viij. & ſequen. † Otia ſi tollas periere 9
Cupidinis arcus. Quæritur Aegiſthus quare ſit factus a-
dulter: In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat. gloſſ. pe-
nulti. in capit. nunquam. de conſecrat. diſtinct.v. poſt Oui
dium in j. de remed. Roſarium Buſti ſecunda parte. ſerm.
xxviij. litera q. & Seneca tragœdia octaua. nutritur inter
læta fortunæ bona. & Horatius: Miſerarum eſt neque a-
mori dare ludum. Et dicit Gallus, ꝙ duo faciunt meretri-
cẽ, Tropayſe, & meſayſe. Hoſt. in ſum. de ſacr. non iteran.
§. quot ſunt ſpecies. colum.ij. frater Ludouicus de uerita-
te contritionis. in ix. remedio contra luxuriam. Eraſ. pro-
uerbio ultimo. Auris Bataua. dum loquitur de Hollan-
dia, etenim ſine Cerere & Baccho friget Venus. Poly-
dor. prouerb. cxxxiiij. Matthæus Boſius epiſt. lxxxix. quod
ego. & xcj. miror. Iodocus in tractatu de nobilitate. cap.
xx. facit Politanus centuria prima. capitu. xv. allegando
Iuuenal. & Ouidium quem refert Hoſtien. in Summa de
penitentijs. §. de quibus peccatis. colum.iiij. uerſicu. quæ

autem. Mollierant animos lectus & umbra tuos. Franciſcus Barbarus. de re uxoria. libro ſecundo. cap. v. de uictu uxoris. & dicit Boetius, quem refert Dodus in apologia contra fratrem Samuelem. charta uigeſimaquinta:
10 ſ. hominibus plus prodeſſe aduerſam, quàm proſperam fortunam. Allegat etiam Pſalmiſtam. facit quod dicebat Papa Iulius, quando uidit nunquam potuiſſe ſuperare Ducem Ferrariæ, quòd ille dux multum ſibi tenebatur: quia fecerat eum meliorem capitaneum Italiæ ob continua bella quæ ei Iulius intulit: nam uexatio dat intellectum, ut dixi in princip. operis. & ſępe extrema neceſſitas in uirtutem uertitur. Morus in repetitione Vtopiæ charta lxxxiiij. & dicit Seneca: quem refert commentum Cicer. in j. Offic. chart. xxxvij. quòd calamitas eſt uirtutis occaſio, & felix neceſſitas quæ ducit ad bonum. ca. ſi quis fortitudinē. xxiij. q. iij. prout dicimus, quòd mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Grego. quem refert Hadrianus in Quodlibetis. q. vij. col. pen. & ut inquit Marc. Varro. Paupertas optimus eſt ad ſummas diuitias progreſſus. Propterea dicebat ille, quòd melius eſt pauperem ducere: quia ſi ipſa uel filia adulteretur, erit minus malum: quòd id fiat per neceſſitatem, quàm propter ſuperfluitatem & delicias. l. palàm. ff. de ritu nupt. dicam infrà latius. Reſpectu autem filiorum, licet pater debeat theſaurizare filijs ſecundum Apoſtolum, quem refert Fabian. in reper. auth. nouiſſima. in xij. q. col. fin. C. de inof. teſt. facit l. ſcripto. ff. unde liber. l. nihil. §. j. ff. de bono. liber. gl. in c. prædicator. xvj. q. j. in l. Paulo Calimacho. §. j. deleg. iij. Pich. in repet. l. in quartam. col. xlvij. in viij. limitatione. Cald. lib. iiij. conſil. cxv. conſiderandum. in fin. Barbat. lib. ij. conſil. lx. col. vj. incip. illud. & conſil. xx. illud. col. vj. Socin. lib. ij. conſil. cclx. capio primum. in fine colum. iij. pulchrè Ang. conſ. cx. ſanctiſſima. col. iij. Igneus in repet. authen. ex cauſa. colum. xcv. l. conſenſu. ubi Salyc. C. de repud. quando tamen ſuperabūdant filij in diuitijs confidentes, uirtutes contemnunt, unde felix neceſſitas quæ cogit bonum. c. ſi quis fortitudinem. xxiij. q. iij. Landulphus in uita Chriſti j. parte. cap. xxxj. litera e. &

lxxxiij.

lxxxiij. litera c. Philelphus in Saty. decade. xj. hecaſtica. ix. incip. diuitijs multum. Seneca ad Lucillum epiſt. xcvij. & epiſt. xx. Fregoſ. in Valeriana. lib. iiij. c. iiii. de paupertate in primis uerbis. hinc dicimus, quòd † ſcientia & diuitiæ poſſideri non poſſunt. c. gloria epiſcopi. xij. c. i j. §. pen. Cacialupus in tract. de modo ſtudendi. col. iiij. facit Barbat. in cle: j. §. nos itaque. col. iij. de iureiur. ubi allegat illud, quòd ſenſus ex pinguedine craſſius efficitur. Et mutantur comes cum concomitantur opes. Pulchrè & latè Roſarium Baſt. ij. parte ſerm. xxx. per totum ubi diſputat ad partes. Bologn. in repet. authen. habita. C ne fil. pro patr. colum. xxx. uerſ. ulterius not. ſecundum eum, quòd reſpondit Phocion Athenienſis legatis Philippi regis Macedonum, ſibi offerentibus munera. quem refert menſa Philoſophica in rub. de pauperib. paulò ante medium operis; de Fabritio in ſimili. Gell. lib. j. cap. xiiij. incip. Iulius Morus in repet. Vtopiæ. char. xxvj. & dicit Philotinus in dialogo uulgari capitis & birreti. chart. pen. quòd non benè conueniunt diuitiæ cum uirtute. Quantum autem ad filios, habetur egregium reſponſum Socratis datum uxori roganti, ut alicui filios commendaret. dixit enim, nemini, nam ſi mei ſimiles erunt, nulla indigebunt commendatione, ſin ſecus, nolo filij Socratis dicantur. refert Platina de uera nobilitate char. iiij. & illud: Si mihi ſint ſimiles, ſatis eſt hic paruus agellus. Si mihi diſſimiles, eſt nimis ille ſibi. † Alia onera matrimonij à ſapiente faciliter ſufferuntur, maximè poſt aſſuefactionem Eraſmus. i. parte. Prouerb. dccclxxxv. nota res malo, optima. & Ouid. ij. de Remed. dicit, eſſe ſolent magno damna minora bono. hinc dicimus, quòd bonus eſt ſolidus qui melioret florenum. Laurent. de Rodulfis in tract. de uſuris. cha. xxvij. col. ij. uerſi. ad reſponſiones. imò uerte te quocunque uolueris, undique ſunt anguſtiæ. Et in ſudore uultus tui, ueſceris pane tuo. Gen. cap. iij. Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. xxj. allegans illud poeticum: Laboribus uendunt. Dij nobis omnia bona, facit Codrus ſerm. iiij. Chriſtophorus Niger in uerſibus impreſſis ante Strabonem. incip. Dandule das tanto. Boetius lib. ij. proſa iiij. incip.

tum ego: quam uulgarẽ fecit Tibaldeus in cap.incip.Chi dice eſſer felice, chi non naſce.Ioan.Lup.de donat. inter uir.& uxor char.xciij.col.iiij.dicens, quod homo eſt natus ad labores.Iob.v. Archiepiſc.Flor. in j. parte Summæ tit.v.§.vij. & hoc docet experientia, nam quando aliquis neſcit quid agat, tempus eſt faſtidio. hinc dicimus quòd
31 † otium ſine literis mors eſt. Senec.epiſt.lxxxiij. deſij. & Ennius, quem refert Gellius lib.xviij.c. memini. Otio qui neſcit uti, plus negotij habet quàm cum eſt negotiũ in negotio &c.hinc Barto.in prœm. trium lib. C.dicit, quod non poterat exhilarare ab ægritudine, niſi aliquid componeret.& ibi Moder.in Apoſtil.& Odofr. referunt, quòd Azo nunquam infirmabatur, niſi tempore uacatio num. unde melius eſt laborare, quàm torpeſcere. poſtquam euenit ut ferro, quòd ſi exerceas, conteritur, ſi ſecus, rubigo tamen interficit. Gellius lib.xj.c.ij.elegans. & de otio literario Beroaldus in annotationibus char.lviij. epiſt.incip.Portius. Et propterea dicit Cyn.in l.actor. col. ij.C.de probat.quòd licet homo naſcatur nudus, non pro pterea debet præſumi pauper: quia ipſa natura facit homines rationales & induſtrioſos, & ex labore & induſtria quærunt diuitias: aliàs nõ poſſent uiuere. ex quo qui non laborat, non manducat.gl.ij.in l. quamuis alienus. ff. de dam.infect.meritò igit, præſumitur quis acquirere in futurum & ditari.l.curat.§.deficientium. ff. de muner. & honor. Et licet omnes clament de iſtis oneribus matrimonij, euenit poſtea nupto quod refert Gellius lib. xiij. c.ij.de quibuſdam pomis quæ etiam quòd acerba naſcuntur, fiunt tamen mitia & iucunda. Ideò occurit marito ut vulpi, quæ leonẽ nunquam uiſum horrebat: ſed poſtquàm ſecum cõuerſata eſt, eum manſuetiſſimum inuenit. ſecundum Lancel.in l.qui ſe patris.in primis uerbis.C.unde libe.licet ardua prima uia ſit.gl.in l.ij.ff. de uerb.ſignifi.uel hinc dicimus. Dimidiũ facti, qui bene cœpit, habet.gl.in
14 uerb.princip.in l.j.ff.de orig. iur. † Præterea contemplemur modicum uitam amantis, ſi habet aliqua onera uel expenſas. Petrarcha epiſt. lxvj.tibi. lxxv. de adoleſcente. Auguſt.Dathus lib.ij.epiſt.j.dum totiens repetit: Durius

in ter-

in terris nihil eſt quod uiuat amãte, Nec modò, ſi ſapias, quod minus eſſe uelis. Bebus in ſuis Aſolanis uulgaribus unum capit. uulgare impreſſum, incip. dõna quando agua gliare &c. ubi poſt plura argumenta, in fine concluditur. donche l'amatore piu dolce aſſay. Iardin de plaiſance in lingua Gallica. fol clxxix. dũ æquiparat bona & mala quę ſunt in amore. & fol. clxxv. de cõtrouerſia inter nuptũ & nubile. Brater Guil. de Alexis. in Les gratias blaſõs de faulſes amours. facit, Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas. gl. in c. legimus de cõſecr. diſt. v. Et hæc ultra loca uulgaria & notiſſima. & quæ refert Anteros Fregoſij. & quo ad impenſam. & illud Iuuenalis, Ardeat ipſa licet, 55 tormẽtis gaudet amãtis, Et ſpolijs. vt eſt prouerbiũ, Amor di putane, carezza di cane, amicitia di preti, inuitamento di hoſti. non puo far che nõ ti coſti. ſecundũ Plebanũ Arlotũ in ſuis facetijs. Eraſ. Prouerb. cxcij. Cupidinũ crumena porri folio uincta eſt, & gl. in c. cũ Marthæ. de celeb. miſſ. quam refert Ioãnes Montolonius in Promptuario Iuris in uerb. dare Temporibus noſtris quicunque placere laborat, Det capiat, quærat plurima, pauca nihil. quia non te, ſed tua Thais amat. & Palladius Soranus, Eſt opus argento pergrandi, munere, & auro, Si tibi uis tota ſeruiat arte Venus. & Archilinus in ſuo Viridario poſt uarias receptas ad amorẽ, ponit illã, Accipe auri & argenti tanto che baſti. & poi alzai pani &c. diuitiæ loquẽtes apud Romanũ de la Roſa dicunt, Ou pourroit on prendre, ce que un amant uouldroit deſpendre. Et quot meretrices quarum ſcorti pretium vix eſt panis unius. Prouerb. vj. & quę habent uenenum. Bald. in l. prima. §. ipſas. C. de naturalibus liber. facit epiſtola de laudibus eloquentiæ, ante opera Auguſtini Dathi. char. j. pag. ij. Amaſiorum ſubſtantiam exhauſerunt ſecundum Cyn. in l. cum te. C. de condict. ob turp. cauſam. uadunt enim amatores uolando, & uolũt ſe oſtendere diuites, & nõ ſunt. nec habẽt Calcedo- 56 niũ. ſecundum Ang. in l. fi. in fin. C. de leg. tut. uide tractatum de fide cõcubinarũ erga ſacerdotes. & Vlric. Huten. in dialog. de febre prima. char. iiij. & vij. ſed tu dices, Portatur leuiter quod portat quiſque libenter. gloſſ. in l. tria

onera.ff.de excuſ.tut.quam exornant Felyn.in c.nō debet. col ij.de teſtib.Decius in cap.cùm M.in fin.col. penúl. de conſtit.ubi limitat Hipp.in l.j.§.cùm quis latrones. ff.de quæſtio. col. ij. & iij. Iaſ. in l. ſi ſeruus plurium. §.ſi ante. de leg. j. in l. ſi vero. col. ii. ff. qui ſatiſd.cog.Parpal.in l.ſi quis maior.viij.not.uerſic.vj. facit. C. de tranſact. Ferratius cautela xviij.Nizelus concordia glo.vj.fallentia lxiij. Ponzinibus in tract. quando res habeat originem à contractu.col.ix.

15 † Præterea cogitet & ponderet uoluptatem coniugatus & commoda quæ habet ex matrimonio, & onera non erunt ſic dura.nam, Commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis.Hoſt.in ſum.de eccleſ. ædific.§. à quibus.& ubi uber,ibi tuber:ubi mel, ibi fely. Polydorus Prouerb.xlvij.& fecem bibat qui uinū bibit. Eraſm.Prouerb.dlxxj.parte j.facit Calcan.conſil. vij. quia à me col. iij.& iiij.& qui habet roſam, debet habere eam cum ſuis ſpinelis.Lancel.& Purpuratus in l. ſi ſeruus. C. de pact. & qui habet carnem, debet habere os ſibi annexum. Lanc. in l.cum fundus.§.ſeruum tuum ſtipulatum.ff.ſi cer. peta. facit l.ſi uſus fructus.ff.de nouat.

16 ¶ Non obſt.tertium,uidelicet, † Es ſolutus ab uxore, noli quærere uxorem &c.nam Apoſtolus ibi, ut ipſe proteſtatur hoc dicit ſecundum indulgentiam, & non ſecundum imperium.& ſic nō ligat.l.cum pater.§. mando.de leg. ij. Felyn.in cap.j.de conſtit.vj.col.in iij.fallen.& in cap. nam concupiſcentiam,in tribus primis columnis.eod. tit. & in c.cum contingat.j.col.de reſcript.Præpoſ.in c. humanum genus.ij.diſt.col. j.Item ut colligitur ex uerbis uicinis. l. hæredes palàm.§.ſed ſi notan. ff. de teſtame.maximè ibi, Melius eſt nubere, quàm uri: loquitur Apoſtolus in ualente continere.cap.Nicena.xxj. diſt. Sequentia enim declarant præcedentia,& econtrà.l.ſi.§.cui dulcia.ubi gloſ. ff.de vin.uir.oleoq; leg.facit Socyn.in l. plures teſtamento.iij.col,& in l.j.col.j.ff.de reb.dub.ubi dicit, quòd clauſulis uicinis declaratur ambiguitas.Lancel.& Iaſ.in l. qui filiabus.in princ de leg.j.Iaſ in l.ſi ſeruus plurium.§. fina. eodem titulo.in l triticum.col.ij.ff.de uerb.oblig.

Verba cōſilij.

Sequētia præcedentia declarant.

17 ¶ † Non obſt.quartum, ꝗ matrimonium ſit ſpecies ſeruitutis:

tutis: quoniam reſpondetur quod quilibet in domo ſua poteſt dici imperator,ſeu rex.cap.duo iſta.xxiij.quæſt.iiij. Corſet.in tract.de pot.regia.q.xxxiij. in fin. ubi refert de illo rurali qui receptauit regem Angliæ incognitum,qui ſe perdiderat uenando:quem ruſticus percuſſit, quia noluit ei obedire in lotione manuum.:& qui nulli cupiditati ſeruit,dicitur &c.Cicero pro Sylla char.iij. in ſuis orationibus.&,Seruire Deo,eſt ſumma libertas.Bal. in proœmio.Greg.col.iij.& regnare eſt Bart. in Ioannina. col. xv. Iodocus in tract.de nobilitate.c.xj. in princ & probantur euidẽter· † quia ſeruus Dei maiorem delectationem incomparabiliter capit ex contemplatione rerum diuinarum,quàm quis poſſit habere ex omnibus regnis mundi, quæ pacificè poſſidere poſſit. ut patet ex dictis religioſorum expertorũ:& Pyrrhi Epirothæ,quem infrà referã,loquendo de bello. & dicit Auguſt. quem refert inſtructio eccleſiaſticorum.char.viij. ꝙ qui biberit guttam unam ex flumine Paradiſi, extinguitur in eo ſitis mundi. pulchrè Polycratus in proœ.&, Seruire rationi, eſt ſumma libertas.Bald.in conſilio ſchiſmatis.col.v. uerſi.ſi libertas.& in proœ.Greg.col.iiij.dicit,ꝙ doctor eſt quidam regulus diſcipulorum ſuorũ,uitioſi autẽ,ut ſunt amantes,ſeu uerius amentes.Alber.in rub.C. de hæret. in illa quæſtione quam refert Dec.in c.ad audientiam. §. confeſſio. ad fi. de reſcript.bene ſunt in ſeruitute.ut Carmelitanus ecloga j. Ludit amor ſenſus, oculos perſtringit, & aufert Libertatem animi,& mira nos faſcinat arte. callida uulpina nos ſimplicitate guberna.facit Stephanus Canuti de regimine caſtitatis.char.xj.col.iiij. Cicero, quem refert Hoſt.in ſumma de pœnit.& remiſ.§.quę impediant pœnitentiam. ad finem dicẽs,Illum ego liberum dicam, cui mulier imperat, leges imponit, uocat, ueniendum, eijcit, abeundum eſt, poſcit,dandum eſt, minatur, extimeſcẽdum eſt. Imò à tali ſeruitute non exeunt etiam morte carcerantis, vt Carolus Magnus,de cuius amore deperdito Petrarcha epiſtola tertia. & Bonifacius de Vitalinis in clementina. aduerſitatibus.columna iij.de pœniten. & remiſſio. dicit quòd liberauit animã amaſiæ ſuæ de Purgatorio. Nimi- 18

rum ergò ſi Codrus ſerm.iiij.char.iiij. & ſeq. dicit, quod ubique eſt ſeruitus in hoc mundo. Conclude ergo, quod eſt maritus qui dominatur mulieri.Gen.cap.iij.ad Eph.v. cap.eſt ordo.xxxiij.q.v.& in c.clericis. ſeq. uſque ad fin. illius quæſtion. Angelus in l.j.§.fina.ff.de iniur.in l.j. §.fin. ff.de lib.hom. exhib. in l.ij.ff.de condit. infer. Gilbertus poſt ij.Oeconomicorum.char.ij. Lutherus in declaratione quarta præcepti, Honora patrem &c. Barbat. lib. j. conſi.vj.ſcriptum.colum.iiij.& conſil.lxiij.col.iiij.Paulus de Leaz.quæſt.iiij.incip.patronus.col.vj. Bar. in conſilijs.
† Franc. de Curt.conſil.lxvj. ſapienter colum.ij: late Ioann. Montaigne in tractatu de bigam.quæſt.j. col. xix. & xxij. ubi inter cætera dicit,quòd propterea maritus doctor non tenetur appellare uxorem ſuam dominam,per l.amiciſſimos.§.j.ubi Nico.de Napo. ff. de excuſat.tut.quem ultra cum ſequitur Socyn.l.omnes.ff.de except.Barbat.de Cardinalibus.ij.q.ij.col.Corſ.de poteſtate regia. q.xxix. Pan. in c.ex parte. in fi.de fo.compe.Iaſon in figuratione caſus l.cum filio.de leg.j.& in ſuo repertorio ad Panor. in uerſi. maritus.Pet.de Leſnaudiere in tracta. de Docto. par. j.q. xxij. ubi limitat. Bon. in tracta. de nobilitate. iij. parte.
29 num. 192. † Et mulieris corpore,& ſubſtantia,& omni uita maritus fungitur.l.aſſiduit.C.qui pot.in pig.hab. & in ſignum ſubiectionis,coniugatæ uelatæ incedunt.cap.hæc imago.xxxiij.q.v.cum ſim.ut Præpoſ.in rub. de ſponſalib. col.iiij.Felyn.in cap.in literis.col.pen.uerſic.fallit. iiij. de teſt.Angelus in princ.inſtit.de pat. pot. ubi ſubdit, quòd debent ire facie ſemico operta : licet temporibus ſuis hoc non obſeruarent.licet Ferrariæ & Romæ hoc ſeruari uideam:& plus Venetijs, ubi totam faciem tegunt. Et tamen quando erant filiæ,incederent in capillis, ſecundum Baldum in §.item qui dominum.quæ fuit prima cauſa benefic.amitt.& ideò portant uxores capillos longos, cum quibus debent ſe uelare : nec eos incidere ſub pœna excommunicationis.cap.quæcunque mulier.xxx.diſtin. Angelica in uerb. fœmina. §. primo. Surgetus in Enchridio militari.char. lxxvj. Angelus in authen. ſed hodie. C. de adult.Ioannes Montaigne in tracta.de bigam.q.ij. col. vj.
ubi

ubi reprehendit Lancel. qui dicebat hoc eſſe ut uiri habeant unde poſſint eas trahere & ligare. unde glo. in clem. attendentes. de ſta. reg. in uerſi. & Cornutus dicit, quòd quædam mulieres Romanæ dederunt, capillos uiris carentibus funibus: cum quibus recuperatis machinis euaſerunt uictores, unde maritus eſt dominus, & mulier per omnia obſequitur uiro. Ioannes Faber. in §. cum autem. colum. j. inſtit. quib. mod. ius pat. pot. ſol. & Philoſophus vj. Politic. dicit, quòd mariti pauperes utuntur mulieribus tanquàm ſeruis. ſequitur Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte. j. cap. xv. circa fin. Et propterea de iure maritus tanquàm dignior debet prior interrogari, qñ contrahitur matrimonium. Iaſ. inſtit. de iure nat. gent. & ciuil. & de adopt. col. iij. Panor. in cap. ſi inter uirum. de ſponſ. gloſſ. & Ang. in l. ij. ff. de adop Et adeò ſunt ſubditæ, quòd nec poſſunt tenere camiſiam in lecto inuito marito. Felyn. in cap. illud. col. fin. de præſump. Luc. de Penna in l. quicunque. col. ij. & iij. de re milit. lib. xij. nec loqui eo inuito. Nic. Boerij in commento Conſuetud. Biturigum. char. cxxv. col. iiij. per text. in cap. mulier debet. xxxiij. q. v. Et tenetur mulier cuſtodire res mariti, & ſibi parare comeſtibilia, & lauare pedes & caput. Io. Andr. & Panor. in cap. literas. col. fin. de reſtitu. ſpol. facere telas. Afflictus deciſ. xliiij. de tribus. ad fi. ij. dubij. facere lectũ, & ſcopare. Angelica in uerbo, uxor. §. ij. non tamen per hoc ſi habet artificium, ex quo quærere poteſt, quin illud quod acquirit, ſit proprium uxoris, uel ſi eſſet nobilis, non tenetur ad iſta uilia. Alex. lib. iiij. conſil. cxxxiij. uerè. Corſ. de pot. regia. q. xxx. in fin. Ioã. Montolonius in Promptuario Iuris. in uerb. maritus. Io. Lupi. in rubr. de donat. inter vir. & uxor. chart. xiij. & melius chart. xxvj. Imò nec tunc tenetur lactare filios. Bald. de dote. vj. parte. xv. ſpeciali. colum. iij. de quo Franciſ. Barbarus de re uxoria. lib. ij. cap. viij. de liberorum educatione. Ben. in tract. de nobilitate v. num. lxviij. & parte. v. n um. 91. Gel. libr. iij. cap. j. pro quo facit, quia uaſallus non poteſt cogi priuato domino ſeruitium quod ſit ſibi indecens, imò ſi uaſallo ad hoc ſit aſtrictus debet ſibi dare æquam commutationem

arbitrio boni uiri. Mar.Laud.in cap. ſi minor. ſi de feud. fuer.controuer.col.fi.Bon.in tract.de nobilitate. iij. part. num. 117.& v.par.priuilegio xxxviij.ubi Moder. niſi cauſa
20 hoſpitalitatis forenſium circa rem conquinariam. † in dubio tamen acquiſita per mulierem, conſtante matrimonio,ut euitetur ſuſpicio turpis quęſtus,pręſumũtur acquiſita de bonis mariti.l.quintus.ff.de donat. inter uir. & vxor.gloſſ.Bald.Ang.Flor.Paul.& Corn. in l. cùm oportet. C.de bonis quæ lib.Guil.de Cu.in.authen.licentia. C.de epiſc.& cler.Luc.de penna in l.ſi tempora.col.ij.C. de fid. inſtr.lib.x.Nic. Boerij ad Dyn.in regula, ratum. Salyc.in l.ſi mater.C.de contrahend.emp.Socin.in iij.uol.cõſi.xvj. in cauſa.col.j.dicens idem in filio, ꝙ quæſiuerit de bonis patris.Alex.lib.iij.cõſi.xxxj. uiſo teſtamento. col. pen.ſed uide Feder.conſi.lvij.uidetur.ij.dubio. propterea Decius ccxxxvij.in caſu propoſito ad ſi.dat cautela mulieri, ꝙ faciat ſibi dare pecuniã à conſanguineis, poſtea emat.Barb. in tract.de Cardin.in j.tract.q.iij. col.viij. & lib. iij. conſ. lxix.illud in medium.col.pen.ubi dicit idem in officiali.latius in c.j. de pecul. cler. ubi dicit idem in monacho & in rectore eccleſiæ Rom.conſi. clix. ſuper eo.col.ij. prout & Bertach.in tract.de epiſcopo.char. xxxv. col.j. eſt lib. iiij. in iiij. parte. q.iij. ubi idem in concubina & amaſia. de quib.Crem.ſing.vj.incip.tu ſcis.Monferr.in l.frater. à fratre.col.xxxiiij.ff.de condic. indeb. facit gl. & ibi Ang. inſtit.per quas perſ.nob. ius acquir. in §. inſtituens. in uerſ. propria.Bolog.in ſuis interpretationibus in d.l.etiam.ubi allegat plura conſilia.& dicit,ſecus tamen eſſe in tutore, qui non præſumitur quæſiuiſſe de bonis pupilli. Rom. & Federic.in conſilijs præallegatis.

Acquiſita per mulierem, præſumũtur de bonis viri.

21 ¶ † Primò amplia ut procedat etiã d.l quintus. in uidua. Bal.in l.cùm oportet.in princ.C.de bon. quæ liber. Salic. niſi liber ſit corruptus,in auth.licentiam.poſt princ.C.de epiſc.& cler. quod intellige quando ſtatim mortuo marito acquiſiuit.ita & Alber.de Roſ.in d.l.etiam.C.de don.inter uir.& uxor. Crem. & Monferr. & Bertach. ubi ſuprà Franc,de Cur.cõſi.xxiij.ego.idẽ Bertach. in repet. in uerbo,uidua.col.iij.Ang licet de Alberico mentionem non faciat,

faciat,cõ.cxlj.incip.ſuper.primo puncto.ubi dicit,ꝙ dicetur ſtatim quæſiuiſſe quando quæſiuit infra annũ luctus. & Ang.ſequit̃ Io.Lup.in repet. rub. de ponat. inter uir.& uxor.char.v.col.iiij.& char.xxix. uerſ.operat̃ quartũ effectum.ubi ponit tres ampliationes,& tres limitationes. ad regulã l.quintus.Crem.in cõſi.Alex.iij. cõſi. lxij. ſereniſſimus.col.fi.vbi conſuluit in mirabili caſu, ſcilicet qñ iſta mulier remãſit tutrix pupillorũ,& antea erat inops. quod ultimũ mordet.Barb.in d.c.j.& ibiCrem.reſtringit d.l.quintus.ex quo ſit odioſa,ſolùm ꝓcepere in quæſitis cõſtante matrimonio.prout & ſentit.Alex.lib.ij. cõſi. lxxxij.incip. perſpectis.col.fi. repet.lib. iij. cõſi.xl,Salyc. in d.l.etiã.ſed eum reprehendit Aret.conſi.xxxj.incip. conſiderata. col. iij.uerſi.ſed tertio.& col.fin.uerſ.ad ſecundum. reſpondet ad dictum Bal.conſi.liij. à libello. lib. iiij. qui dicebat, quod mulier præſumeretur ſubripuiſſe pecuniam uiro.
¶ Secundò amplia ut procedat etiam ſi talia bona mulier poſtea uendidiſſet, quia iſta præſumptio militabit etiam contra emptorem, per regulam, nemo plus iuris.Ioan. Lup.ubi ſuprà in iij.ampliatione.
¶ Tertiò amplia ut ꝓcedat etiam ſi mulier negaret fuiſſe quæſita de bonis uiri.Io.Lup.ubi ſuprà in j.limitatione.
¶ Quartò amplia ut hoc poſſit opponi mulieri non ſolùm per maritum & eius hæredes,ſed etiam per ſingularem ſucceſſorem, uel donatarium. Decius conſ.ccxxxvij. in caſu propoſito.licet contrarium teneat Alex.in d.l. qui iure familiarit.ff.de acq.poſ.
¶ † Primò limitat Barb. in d.c. col.j. de pecul. cler. & Io. Lup.ubi ſuprà in ij.ampliatione d.l.quintus.nõ procedere in muliere diuite,quæ accepit uirũ pauperem: quia tunc præſumitur acquiſiuiſſe de bonis proprijs, & non mariti. 22
¶ Secundo limita d.l. quintus non procedere in bonis quæſitis ante matrimonium. ita in ſpecie Alex. lib.v. conſ.xlij.,incip. in cauſa. de quo tamen uide Aret.d. conſil. xxxj. qui uidetur tenere contrarium. & idem Aret. in d. l. qui iure familiaritatis. faciens mentionem de illo ſuo conſilio, dicit, quòd ſi mulier allegaret ſe habuiſſe bona antequã tranſiret ad domum viri, ex

quibus dicere ſe quæſiuiſſe.tunc eſſet ualde dubium cui incumberet probatio, an mulieri, uel hæredibus, ſed Claud.ibidem tenet contrarinm.& ſic pro ſal.

¶ Tertiò limita, quando maritus erat præſens acquiſitioni & inſtrumento in quo dicebatur pecuniam proueniſſe ab uxore: ita Socin.lib.iiij.conſil.xxj. circa primum Alex. lib.j.conſ.xxiiij repet.lib.iiij.conſ.xxiij.uiſis dubijs. col.j. Bal.li.v. conſ. lxxvij. punctus talis. Et confirmatur ex duabus ſequentibus limitationibus.

¶ Quarto limita quando maritus ſciebat eam acquirere & poſtea diu tacuit cum muliere, nec contradixit: nam præſumitur quòd donauerit: quæ donatio poſtea confirmatur morte.Ful.cōſi.cxcvij.in quæſtione.Salyc.in auth. ſed iam neceſſe. C.de donat.ante.nup.

¶ Quintò limita quando aduerſarius fatetur talia bona fuiſſe quæſita de bonis uxoris Signor. conſ. cxxij. factum quem refert Præpoſ.in c.ſignificauit. in fi. de donat. inter uir.& uxor.

¶ Sextò limita quando mulier probaret ſe habuiſſe aliun
33 de pecuniam honeſto modo:† quia tunc probatio uincit præſumptionē:ita Bertach.ubi ſuprà Cepol.cautel. cxlix. incip.no.auream.puta quia ſibi fuerit datum à conſanguines, uel quod fuerit lucrata ex aliqua honeſta negotiatione: puta quia erat obſtetrix, uel chirurgica. uel texendo & emendando ueſtes.& deaurando & dom.Ant.de Prato in conſilijs. Alex.lib.iiij.conſi.cxxxiij.incip.uerè. Barb. in d.tract. de Car. & in d.c.j.uel in arte texendi, uel recamaturæ, uel in lactando filios alienos, uel in faciendo hoſpitius cū uiro.ita Pan.lib. ij. cōſi.xxxvj.circa Primum & claris.Bal.Sal.Ang.& alij in l.cum oportet. C. de bon. quæ liber.Portius inſtit.Ad Tertul. ante fi., Socin. conſil. cclix materia.in fi.Petr.Gerard.not.xcix.inter uirū. ubi tamē dicunt, ꝙ debebit deduci tēpus in iſtis expenſum quo ſubtrahitur à ſeruitij mariti, cui obſequi tenetur: tamen ex dictis Pet. Gerardi colligi poteſt, ex quo ſunt ſocij diuinæ.& humane domus, ꝙ ratione ſocietatis contractæ. quòd dimidia talium acquiſitorum per mulierem ſpectet ad uirum & ita etiam colligi poteſt ex dictis Alex. lib. j. conſi.

conſi.xxiiij.uiſis dubijs in fin.& Ioan.Lup.ubi ſuprà char. xx.j.uer.Barb.lib.j.conſ.xxij.ſcripſit propheta · non enim placet.& char.xxxj.uer. ſi operatur quintum. & uerſ. ſeq. & ibi char.xxxiij.quid ſi acquiſiuit cum filijs mariti.

¶ Limita ſeptimò quando mulier acquiſiuit poſt adulterium per eam commiſſum:quia tunc nõ præſumitur quæ ſuiſſe de bonis uiri: ita Bertach. & Ioan. Lup. ubi ſuprà ſed in contrarium uidetur tenere Barbat. in d. tract.de Card.& in contrarium facit ratio Aret.d.conſ.xxxj. in fi. ij.col.quòd debemus capere præſumptionẽ minoris delicti.Stant enim ſimul,quòd adultera ſit,& tamen adulter nihil ei det. Secus tamen ſi apparet quòd dedit practicus Pap.in for.lib.quo uxor agit ad dotem.gl.tanquam.

¶ Limitat Lupus ubi ſuprà prædictam regulam l.quintus. procedere, reſpectu poſſeſſorij, quia in poſſeſſorio illud quod poſſidet uxor, præſumitur uxoris.

¶ Limita nonò ut prædicta procedãt reſpectu pretij quod bene præſumitur de bonis uiri: ſed quantũ ad dominum rerum acquiſitarum ex quo emit nomine proprio, illud bene remanebit uxori.Bart.& Iac.Rebuffi in l.& ſic inſtrumẽta.ad fi.C.de fide inſtrum.lib.x.quẽ ſim pliciter ſequitur Monſer. in d.l.frater à fratre. Salyc. in l. ex pecunia. C.de iur.dot.Bald.in l.ſi ut proponis. poſt gl.ibi. C. de rei uendicatione.Signor.conſi.ſuo ccxxvi. incip. habens. Eſt uerũ ꝙ obſt.uidetur text.& ibi doct.in l.j.C. ſi quis alter. uel ſibi.Barb.in d.c.j.de pecul. cler. col. penult. uer. nota quòd res.& in c.inquirendum.col.iiij.& ſeq.eo.tit. ubi dicit,quòd licet inſtrumentum prælati cantet quòd emit ſibi & nomine proprio,nihilominus res empta erit eccleſiæ.& dicit ſe conſuluiſſe.

¶ Limita decimò quando mulier fatetur talia bona fuiſſe quæſita tempore matrimonij,bene procedit regula: ſi autem mulier hoc negaret, tunc ſecus.ita dom. Vitalis in tract.clauſularum char.vj.col.iij.in fi. eſt in clauſula de ſimulatione.col.penult.ubi dicit eſſe not.

¶ Limita undecimò quando quæſtio eſſet cum extraneo. Alex.lib.vij.conſi.cj.incip.ſuper primo.num.2. Neſcio alibi ſic colectam materiam d.l.quintus.

L.... ¶ Non

24 ¶ Non ob.quintum principale,ſcilicet ratio Iaſ.† nam té-
Fornica- pore antiquó res erat dubitabilior: nam tunc fornicatio
tio minus nullũ peccatũ putabatur apud Paganos:quia Iuppiter eſ-
peccatum ſe pium ſtatuit quodcunq; iuuaret. unde quãdo mos erat
quã men crimen non erat.c.obiiciuntur.xxxij.q.iiij. hodie autem
dacium. licet ſit minus peccatum,quam mendaciũ.Felyn.in c. cum
dilectos.col.iij. de accuſat. Decius in cap. atſi clerici. col.
xxiiij.de iud.ſentit Luc.de Penna in l.mulieres. C. de in-
25 col.lib.x.parte, † quia mendacium eſt contra naturam.
Socin.de quo plura Afflictus conſtitutione,ſponte uolen-
tibus.circa.fi. & inter cæteras pœnas habet,ꝙ non credi-
tur mendaci,etiam ubi dicit ueritatem.Cyn.in l. tranſige
re.col. iij. de pact. Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem. col.
xix.inſtit.de act.Alber. lib.j. de uerbo quid. & de amore
Dei lib.j.in rub.de loquela & lingua coercenda. & men-
tiri eſt ſpecies furti.]Bald. in cap.dudum. el.ij.col. iiij. de
elect.ſed fornicatio eſt minimum de capitalibus. de adul-
terio etiam non eſt ita horrendum:ut dicam infrà reſpon
dendo ad incontinentiam in viij. ratione. & in iſtis uitijs
carnis mitius eſt agendum. Baueria in §. eſt autem. col.
iij.inſtit.de hæred.inſtit.Et tamen ſimplex fornicatio du-
cit ad inferos:& aſſerere contrarium pertinaciter, eſſet
hæreticum. & propterea quidam theologus fuit deten-
tus.Io. de Ana. in cap.qualiter & quando. §. ad corrigen-
dos.col.vij. de accuſat. Roſarium j. parte ſerm. xxiij.. Al-
beric.in l.cum quis.col.iij.uerſi.quomodo autem probe-
tur.C.de natur.lib.Io.Fab.& Ang. inſtit. de patr. pot. ad
fi.princ. Cacialupus in repet.l.ſi qua illuſtris. C.ad Orfic.
26 col.xj. dicens, † quòd non ſolum omnis coitus, præter-
quàm cum uxore,eſt peccatum mortale:& tenere contra-
rium eſſet hæreticum: ſed etiam oſculum libidinoſum.
Curia Tholoſana deciſ. cccxlvj. ubi in additione. frater
Ludouic.de ueritate contrit.de luxuria.cap.vj. & cap. ſeq.
dicens,quòd etiam conſumit facultates & ſubſtantiam.
& Cacialup.ubi ſuprà dicit,ꝙ eſt peccatũ. & Afflictus cõ
ſtitutione,ſi quis rapere.in iij.q.primi not.& conſtitutio-
ne,inconſutilem.vj.col.q.v.propterea credo falſum quod
dicit Decius in l. inuitus ne cogitur. ff. de reg. iur. ad fi.
quòd

quòd meretrix in lupanari cogitur uédere. de cuius ueritate dicã infrà Ioan. Montaigne in trac.de bigam.j.q.col. xv. & etiã fortè propter oſculum libidinoſum mulier ita perderet doté,ſicút per adulterium.dicam infrà in vij. ratione.poſt medium.Ideo uide Decium in c. paſtoralis. de iudic.col.j.facit.Io.And.in Mercurial.ſine culpa.col.vj.dũ latè diſputat,An liceat hodie tenere concubinas. de quo Pan.inc.cùm ſit generale.col.xij.de for. compet. Aret. in l.ex ea par.§.mulier.ff.de uerb. oblig. Mart. de Lau. in diſput.incip.Augerius.col.vj.ubi cõcludunt,ꝙ nõ liceat eas tenere. † Quinimò propter fornicationẽ Deus miſit diluuium. Geneſ.c.v .& Ioſeph.de antiquit.Iudæorũ.c. vj. Petr. Subert.in uinea Domini in prolog.v. partis. Biblia Aurea c.lxxx. de luxuria. & ceciderũt una die xxiij. milia ꝑꝑ peccatum fornicationis.c. Guiliſarius.§.quod autem. xxxiij.q.iiij.Et dicit Archiepiſc. Floren. in ſua hiſtoria.ii. par.tit.xix.c.iiij.§.ix.de proditione Ganelonis. ꝙ Galli cũ Rotolando ſuperati fuerũt ab Hiſpanis, propter peccatũ fornicationis, & de perdito amore Caroli Magni ponit Petrarcha epiſt.iij.Et propter peccatũ Deus mittit ægritudinem,& alia aduerſa.Roch.in c.fi.co.iij.ij.not.de conſue.& propter peccatũ luxuriæ diebus noſtris Deus miſit ægritudiné lepræ,ſecundum Io.Alemant in tract. de morbo Gallico. c.v. de cautela in euitando morbũ Gallicum, qui quãtæ ſit malitię,ultra medicos qui de eo ſcripſerũt, uide librũ ſuperinde in rithmis vulgarib. impreſſum Romæ,æditũ ab uno patiente illũ.& tu Galle La creance des ueroleux, ubi poſtillatur Pater noſter, & Aue Maria. & experientia docet, ꝙ Deus nõ permittit ꝙ moriantur ſtatim,ſed ꝙ langueant, crimen oſtendentes ex illa ægritudine,quę ut plurimũ faciem aggreditur & deturpat,ut toti mundo ſint fabula,exemplum,& horror & ab omnibus quaſi peſtiferi in cibo, potu, & lecto euitentur. ut Viue diu,ſed uiue miſer,iactauit Aeſopus.& propterea bene timebat Bergomẽſis inquiens o ſer ne uenis pùr ſui crouſt el faraf bel anda fra amon. Item quandoque fornicator punietur pro alio ſcelere quod non commiſit, & tamen à Deo permittitur ſibi talis pœna indigi propter fornicationem 27

cationem

cationē: ut in exēplo illius Regis qui ibat uenatū, relato per Puteum de Syndicatu char.lxxxix.col.j. facit c. non ſolum xj.q.iij.ubi dicit, ꝙ iudex tamē hoc nō facere debet. per quē tex. patet ꝙ nō fuit excuſatus ille Papa, ſi ſic eſt, qui fecit uenenari illum cardinalē diuitem, dicens ꝙ merebatur mortē, quia uitioſus, ſed pro minori ſcandalo & dedecore ſic eū puniri iuſſit, quāuis etiā ex alia cauſa non poſſet excuſari cùm ob auaritiā ampli ſpolij cōſequendi, itē & cū ꝓditione Papæ: propterea male finiuit dies ſuos. quia per ea quæ peccauerit homo, per hæc & punietur, ut dicam infrà licet à tali uitio ſcientia ſcripturarum nos liberet.cap.nunquàm.de conſecr. diſtinct.v. Et in uno peccans, omnium factus eſt reus.c.defleat.de reg.iur.l.pen.C. ad Syllan.iuncta.l.Caſſius.ff.de ſenat.Portius inſtit. de Attil.tut.col.iij.Barb.lib.ij. conſi. xxxvj.ſapienter. col.ix.& lib.iiij.conſi.xlv.illud col.v.& unum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit, ut dixi.

28 ¶ Non obſtat ſextum:† ſcilicet fatuitas mulierū, quia etiā reperiūtur plures mariti ſtulti, quorū facultates laberentur, niſi eſſet prudētia mulieris ſuæ. & de Theodora uxore Iuſtiniani Imperatoris dicit Blōdus lib.iij.deca.j. tegebat autē multū ipſius regis ineptias uirtus reginæ omnia adminiſtrantis, uide in legenda presbyteri Ianuarij. & ſic ſuccedit ꝙ in defectū ſapiētis ſtultus aſcendit cathedram. Cāpez.in tract. de dote.v. par.q.iij. præterea tantū ſapere nocet. quo enim quis uerſutior & callidior, hoc inuiſior & ſuſpectior.Cic.de Offic.char.lxxxij.Itē, nonne adſunt mulieres quā plurimè prudentiſſimæ & doctiſſimæ, ut in pluribus locis, præſertim Freg. in Valeriana lib.viij. c.iij. frater Iacob.Mag.in Sophologio Sapien.li.j.c.iij.ubi quō fœminæ quondā artes inuenerunt. Et aliquas ex eis liberaſſe patriā, & feciſſe ea quæ uiri feciſſe nequiſſent.Biblia Aurea c.xviij.de ſapientia mulierū. & c.lij. de fortitudine mulierum.pulchrè Io.Lup.de don.inter uir.& uxo. char. xxv.col.iiij.Phātinus de tradotio in tranſtullo dominarū, char.fi.uerſ.tu dici che le donne. pulchrè Nicol.Boerij in tract. de ſeditioſis. char.xxix. ubi plures enumerat. & ab eis cōſilium eſt exquirendū. ut in auth.ut iudic.ſine quo-

quo ſuffra.§.cognitio.uerſi.ſed neq; ſufficiemus. ubi gl.in uer.coniugē.allegat Catonem.Barb. in cle.j.col. xiiij. de elect.eſt nu.lv.facit Paris de Syndicatu. char. ix.col.ii. Iaſ. in l.i.col.iiii.ff.de leg.ubi allegat Io.Andr.didiciſſe ab uxore ſua quòd pulchra nomina debēt imponi liberis, etiam ſi deberent emi auro. latè Fely.in proœmio Gregoriano. dicam infrà agendo de Guelfis & Gebellinis.Euſebius de Euangelica præpara.lib.xi.cap.iiii. hinc Platinus de Garlaſco correptus fuit ab eius ancilla de ſuo diſtico per eum edito in laudem coniugii ducis Mediolani, quod potius eſſet in dedecus,quā decus. dicebat enim,Pelleos & Thetidis ueteres miretur Achiui, Nobile coniugum nos Ludouice tuum.Et ancilla inquit: Quid turpius mulieri obiici poteſt, quàm pelle,oſſe, & thete potuiſſet allegarè quòd nomina debēt eſſe conſonantia rebus.§. eſt & aliud. inſtitut.de donat.& Philoſophus iiii. Ethico. quem refert Barbat.in c.Raynutius.col.lxxiiii.de teſtam. & in c. ſignificantibus.de lib.ob.num.liii.allegat iiii.Metaphyſicæ. & lib.j.conſil.i.col.viii.facit Panor.in c.i.ii. nota. de cōuerſ. infid.Decius cōſi.xxxii.col.ii.Scrutinium char.lxxxviii. Et Proba Centona, quæ ſciuit ex carminibus Virgilii eruere uitam Chriſti.de qua meminit Hieron. in proœm. Bibliæ.Card.in Cle.ſi dominum.col.penul. de reliq. & uen. ſanct.imò eſt ſagacior uiro.gl.fi.in l.ſi à ſponſo. C.de donat.ante nupt.in l.ii.C.de his qui uen.æta. impetr. Ioan. Montaigne in tract. de bigam.i.q col. xx.& ſeq.† Et pru- 29
dentia mulieris multum ſolet mederi uitiis maritorum. & Vbertinus ſuper Epiſt.Cicer.xxv.incip.non potuit. Et propter mulierem bonam ſaluatus eſt homo malus.i. ad Corinth.vii.c.quod aut in fi.xxvii.q.i.habetur in legenda ſanctæ Cæciliæ. & in Chronica Ianuæ ſcripta parte. xj. in qua adducuntur ſex malieres quæ hoc fecerunt. Biblia Aurea c.lxxxiii. de matrimonio.colum.vi.& Florentiæ ante palatium adeſt ſtatura cupri Iudith obtruncantis Holofernem,in exemplum defendentis patriam. Plures etiam enumerat Viualdus in Opere regali. chart. liii. ſub rub.uirginis nobiliſſimæ.Antonius in peregrino. lib. ii.cap. xxiiii. de puella Franciȩ. Gilbertus in quæſtionibus

bus poſt Philoſophum ij.Oeconom. char.iij. & quæ dicã infrà reſpondendo ad nonum. Et in periculis ſubitaneis, mulierũ,quàm uirorũ eſt promptius ingeniũ. ut Aeneas in dicto tract.de duobus amantibus.char.v. Et in charitate diuina nihil differt à maſculo.Paulus de Citad. in trac. de iure pat.iij.parte.quæſt.iij.eſt chart.vj. Si enim poſtea nõ habent diſcurſum,iſtud eſt defectu naturę,quia habẽt craneũ capitis diuerſum à craneo uiri,& nõ habẽt tot ſuturas,prout habẽt uiri.ſecundum Ariſto. de natur. anim. lib.j.c.vij.Cõciliator differentia.xxxix. uerſic. propter ſecundũ.& uerſi.propter tertium.ante fi. Iac. de Forliuio in ij.regni.q.xiij.col.ij.qui dicit, quòd propterea ſint ſtolidiores. & de partibus capitis, pulchre ponit Io.de Lig in tract.de cenſura eccleſiaſt.in iij.char.Felyn.in c.ſignifi. el ij.col.iiij.de homic.& quot oſſa in capite.frater Ludouic. in tract.de Veritate contritio. charta.xxxviij. Et locus ab authoritate hominis eſt in capite,quia cerebrũ eſt membrum diuinum,in quo eſt ſenſus & intellectus. ſecundum Ariſto.quem refert Bald.in cap.ad hoc col.iij. de pac.iur. fir.Ioan.Montaigne in tract.de regio conſiſtorio char.vj. licet Barbat.in ca.imperatorum.col.vij.de iur.cal.dicant Theologos dicere,quòd imò intellectus eſt in corde.& in cap.cum in cauſa. colum.xiiij. de iur.cal. dicit quòd ſunt phyſici qui hoc dicunt.Ad prædicta uide latè bellum Medicinale per d.Symphorianum Poncherij ad ſimilitudinẽ belli grãmaticalis, ubi dicit cerebrum uiciſſe.facit l. cum in diuerſis.ff.de relig.& ſump.fun.ubi probatur quòd vbi caput ibi totum. de quo Alexand. in l.iij.colum.fin.ff.de acquir.poſſeſ.Iaſ.in l.imperium.in princ. col.iij.ff. de iur. om.iudic.Bal.in cap.j.§.ad hoc.co.ij.de iur.fiſc.Felyn.in c. diligenti.de præſcrip.Præp.in c.baptizari.j.diſtinct. Bon. in tract.de nobilitate.ij.parte.in fin.iij. col. Feder. conſi.j. colum.ij.ca.lj.colum.iij.Cepol.conſil.xix. & conſil. xxxij. colum.vij.Barba.lib.i.conſil.j.colum.xix.& colum.xlij.& conſi.iiij.colum.iiij.& conſil.xlj.colum.vj. Curia Tholoſ. quæſt ccxxvij. quidam clerici. colum.ij. frater Sylueſter contra Lutherum. charta cxxxvij. Vnde vitium naturale non eſt aſcribendum,niſi naturæ.l.flu.minum.§.uitium.ff. de

de damn.infect.gloſſ.& Barto.in l.ij.§. ſed ſi non propter. ff.ſi quis caut.& dicebant Chilon & Cato, Noli irridere infelicem. De his quæ inſunt nobis à natura, nec laudamur,nec uituperamur.ſecundum Philoſophum, quem refert Felyn.in c.dudum, col.vj.de præſum. Ioannes Fab. in rub.inſti.in uerbo,Iuſtinianus.Iodoc.in tractatu de nobilitate.capit.iij. Mulieres enim de his plus dolent, quàm uiri:quoniam propterea multa mala patiuntur pariter & incommoda,ut quotidie uidemus.hic dicit Morus in repetit.lib.ij.eſt charta xxv.quòd irridere deformem, aut mutilum, turpe eſt non ei qui ridetur, ſed irriſori. vnde Philoſophus tertio Ethicorum. de his quæ inuoluntariè facimus,neq; laudamur,neq; uituperamur,propterea dicit Bald.in l.penultima.iij.not.C.de legit.hæred.quòd generare fœminas ſi uitium eſt,uitium eſt generantis. id eſt patris.Item mulieres nõ cõuerſantur,non uagantur, non peregrinantur. cap. mulieres. de iudic. lib.vj.Præpoſ. in cap.donatio.§.ſanè.colum.j.de donat.inter uirum & uxorem.l.qui filium cum gloſſ.iij.ff.ubi pupil educ.deb. quæ omnia faciunt uirum magis cautum & prudentiorem,nec incedunt ad ſtudia literaria ut uiri faciunt: & propterea inermes non poſſunt reſiſtere inimicis. id eſt uiris oblo-quentibus.gloſ.in cap.nulli.ij.quæſt.ij. ſi enim ſtuderent, bene eſſent cautæ, ut dixi. & illa quæ fecit ſe Papam Io. ſeptimum ut Hadrianus in quodlibetis, quæſtio.xi.litera d:unde conſideratis conſiderandis talis fatuitas illis non eſt aſcribenda, ſed naturæ,& uiris qui uolunt pati quòd diſcant. Si enim uiris ſunt robuſtiores, non eſt mulieribus aſcribendum: quia uires corporis, ſunt donum Dei. capit.nolit. xxiij.quæſtio.j.licet mulier toleret grauiora vulnera uiro, gloſſ.in l.nihil intereſt. ff. de adulter. nihilominus eſt melior uiro. Roſarium Buſti. libro ij.ſerm. xv.litera i.ubi dicit, † quòd propterea eſt maioris pie- 30
tatis & compaſſionis quàm vir. ſecundum Philoſophum viij. de Animalibus.facit Biblia Aurea. capit.cvj. de pietate mulierum: & ideo plures uadunt in paradiſum, quàm uiri. & ſic euenit illud Auguſtini. Idiotæ cœlos rapiunt: nos cum ſcientijs noſtris ad inferna demergimur.

mur.refert Iodocus de nobilit. capit.vij. & minus timent frigus & calores, quàm uiri. Aegid.de regim. principum, lib.ij.parte ij.capit.xiij. Præterea nonne ſuprà in viij.ampliat.damnabant mulierem doctam? qualem ergo uolunt, ſi nolunt neque doctam, neque fatuam, niſi reſpondeas ut coronam.in prouerb.Futuro caret. in primis uerbis.uel, ut dixi ſuprà circa fi.ſeptimæ ampliationis, quòd uolunt mediocrem, quia uirtus conſiſtit in mediocritate, ſecundum Pontanum in tract. de prudentia, & Senec.ad Lucillum.& Philoſophum ij.Ethic.tract.iij.c.ij.& §.cum ex aliena.inſtit.de rerum diuiſ. hinc dicitur, Medium tenuere beati.&, medio tutiſſimus ibis.glo.in uer.medium. in authen.de conſulib.de conſuet.tut.cap. ex parte. Barbat.libro primo.conſil.lxvj.col.fin & in c.j. colum.xij. de probat. in c. quærenti. colum.ij.de offic. deleg.in procemio clemen. in charta xiiij. nu.xlv.hinc Horatius: Virtus in medium uitiorum utrinq; redactum.Hoſtien. in Summa de tempo. ordin.§. & cui col.ix. & nullum extremum laudabile.ſecundum Philoſophum, quem refert Cepol.in ſerui.urb.c.lix.de refectione colum.ij.Petrarcha epiſto.cj. ſumme.Codrus latè ſerm.xij.incip.magna. ubi chart. vij.
31 dicit, † quòd fœminæ licet medium in prõptu habeant, dicit char.ix.quòd uoluant cotum omiſſo ioco de medio. latè quòd in eo conſiſtat uirtus.Idem Codrus ſerm. xiiij. frater Lud.de Veritate contrit lib.ij.cap.iiij. & lib.iij.ca. iiij.& char.xxij.hinc Chriſtus ſemper elegit medium. ſecundũ fratrem Lud.ubi ſuprà & Io. Bagnionum in tract. de poteſtate dominorũ. facit Vdalricus in l.ij. ff. de orig. iur.col.lxvj.Barbát.in c. quærenti.iij.not. de offic. delega. ubi allegat Philoſophum, quòd difficile eſt medium attingere, & in c.ex parte. col.ij.de conſuet. ubi inter auaritiam & prodigalitatem media eſt liberalitas. Præterea, nonne & fatui circa aliqua habent ingenium ualde acutum? prout ille qui concordauit litem inter hoſpitatum & hoſpitem: cui fecit ſolui ad ſonitum unius turonenſis, poſtquam ipſe etiam cœnauerat ad odorem aſſati. hinc Doct.inferunt, quòd ſi furioſus teſtatur ſapienter, prout quilibet ſanæ mentis, ualet teſtamentum.Ang. in teſtamentò.

mento. in uerbo, ſanos mente. in §. præterea teſtamentū. inſtit. quib. non eſt permiſſ. fac. teſtamentum. ubi Bauerius in §. item furioſo. col. viij. Iaſ. in l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. Peruſin. in rubr. de teſtam. lib. vj. col. v. Roch. in cap. fina. de conſuet. not. vj. Barbat. in cap. ad noſtram. col. ij. de conſuet. & lib. j. conſil. lvij. col. ij. Socyn. lib. iij. conſi. xxvij. aliàs conſului. num. 11. Corſet. ſingu. cclxix. tu habes. Vital. in tract. clauſularum. chart. iij. col. j. licet aliàs teſtari non poſſit, ut in locis prædictis. Et Bolog. in Theodoſiana. in uerb. in ultionem. eſt char. lv. Pyrrhus in l. in negotiis. ff. de reg. iur. ubi cui incumbat onus probandi furorem: de quo in materia criminali. Io. de Villemati in repetitione l. diuus. ff. de ſic. num. 110. pro quibus Fulg. conſi. ccxij. quædam mulier. vbi in fine refert de eo cui ob ægritudinem mentula excreuerat ad magnitudinem brachij de qua in præſentia perſonarum pulſabat ſuper uentre tanquam ſuper tympano, ſubridens, & clamabat: Qui non poteſt ingrauidare uxorem ſuam, ueniat ad me. facit ad prædicta quod, dicit Platina de falſo & uero bono. libro primo. char. iij. quòd uidemus pueros, uidemus inſanos ſententias præclaras nonnuquam efferre. facit Ariſtot. parte. xxx. proble. j. facit Roſarium Buſti. ij. par. ſerm. xxix. litera o. dicens, quod coram duce Mediolani Baſtianus hiſtrio determinauit quæſtionem de præcedentia Legiſtarum & Medicorum, ſcilicet quòd latro præcederet carnificem. Et inquit Philoſophus, quē refert Matthæus Boſius epiſtola vj. incip biennio. chart. fin. quòd ingenijs maximis admiſta eſt ſæpe dementia & ſcientia infatuat. Roſarium lib. ij. ſermo. xxix. litera a. & multæ literæ ad inſaniam conuertuntur, & multi ob ſcientiam facti ſunt ſtulti. Lucas de Pēna in l. omnes. col. xij. C. de decur. lib. x. hinc Vagnonus, Infatuat ſciolos litera ſola ſuas. plura per diſcurſum tradit Eraſmus in Moria. facit diſceptatio illius fatui, de qua glo. in l. ij. in uerb. conſtitui. ff. de orig. iur. ubi Bud. ſed Campanus in oratione in principio ſtudij. Piſ. dicit eſſe fabulam. prout & Igneus in diſputatione, an Rex Franciæ recognoſcat imperatorem. col. ij.

¶ † Non obſtat ſeptimum de inconſtantia mulierem: quia 32

uariatio eſt proprium humanæ naturæ. Et omnis noſter ſtatus ſub perpetuo motu conſiſtit. §. ut autem lex in primis uerbis in authent. de non alien. Et etiam uiri inconſtantes ſunt: ut latè Philelphus in locis allegatis in contrario, ubi loquitur de Genuenſibus. Papa Pius epiſtola xlij. archiepiſcopo Ianuæ. Biblia aurea cap. cvj. de perſeuerantia. præterea dici poteſt quòd hoc eſt propter utilitatem liberi arbitrij. Corſet. de pot. regia. in materia de minimis. uerſic. xxx. uel quòd eſt defectus naturæ. ſuprà Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. clxxxj. in fi. & ſapientis eſt mutare conſilium. l. nonnunquam. ubi glo. ff. de collat. bon. Paul. de Citad. in tract. de iure patr. parte xiij. in tertia differentia. Et propterea excuſantur Docto. aliquando facientes uaria & contraria conſilia. de quo Iaſ. in l. ſi ex toto. §. fin. col. fin. de leg. j. faciunt quæ ſuprà dixi in fin. iij. ampliationis, & dicam infrà loquendo de authoritate Bald. & eius uolubilitate. Cyn. in l. j. C. per quas perſon. nob. acquir. Albertanus de conſilijs dandis. lib. j. rubr. quando conſilium mutari poſſit. imò talis inconſtantia prodeſt: quia uidemus incontinentes mutare eorum naturam, & fieri pudicas. Bart. in l. naturaliter. §. apium. ff. de acquir. rerum do. imò poſtea correctæ, quandoque ſunt fideliores. c. fidelior. l. diſt. Pau. in c. at ſi clerici. §. j. in fi. de iudic. & ibi Mod. Rom. ſingul. dccxxiij. pone caſum quem refert Roch. in tract. de iure patrona. ſuper uerbo, onerbſum. iij. q. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in uerb. deſpicere. col. ij. faciunt quæ dicit Petrarch. dialog. cxliiij. quem referam in ſeq. ſolutione.

33 ¶ † Non obſt. octauum de incontinentia: quia illud, Caſta eſt, quam nemo rogauit. eſt deriſoriè dictum: & Hadr. papa in Quodlibetis. q. x. col. antepenult. aliter reſpondet Codrus ſermo. iiij. char. iiij. numerando caſtas. quid ſi inſpiciamus Amazones? quid ſi deſcriptas in catalogo ſanctorum? Et ibi etiam uide & cogita etiam ab initio mundi uſque ad nunc, ſi inuenies tot maſculos uirgines. de pluribus loquor, ſicut erant in illa ſocietate ſanctæ Vrſulæ duntaxat, & credo quòd non: quia uiri ſunt incontinentiſſimi, non ſolùm laici, ſed & qui caſtitatem Deo uouerũt.

de

de quibus Humbertus in ſacrilegio chart.v.§.de incontinentia. in tract.de fide concubinarum erga ſacerdotes. & quicquid gl.dicat in l.palàm.§.quæ in adulterio ff.de ritu nupt. & Pau. de Caſtr.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. ante fi.ubi quòd eſt maius dedecus mulieri habere baſtardos, quàm viro.cur hoc uitium acrius in mulieribus quàm viris?cum non debeant iudicari ad imparia. c. gaudemus. §. quia uerò.de diuor.cap.nemo.xxxij.q.iiij.ſed,Dat veniam coruis,uexat cenſuras columbas. Barba. in rub. de ſucceſ. col. fin. & tamen plus directè & per ſe in talibus peccant viri quàm fœminæ.ut frater Lud.in tract.de Veritate con tric.in vj.præcepto legis diuinæ.circa fi.unde in iſtis delictis carnis mitius eſt agendum. Bauerius in §. eſt autem. col.ij. inſtit. de hæred. inſtit. licet delictum ſit atrox præſertim in eccleſiaſticis.Humbertus in ſacrilegio.chart.vj. §.de incontinentia.præterea reſpondeo quòd imò ducere meretricem prodeſt ad remiſſionem peccatorum. Pauin. in trac.de uiſitatione.q.viij.ij.partis col.xiij.eſt ch. lxviij. Ioann.Lup.in repet.cap.per ueſtras.de donat.inter uirum & uxorem char.lxxvij. uerſic. ad matrimonium. per text. in capitulo,inter opera.de ſponſal. cum concord. Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris,in uerb.filius,col. vj. & Matthæi xxj. publicani & meretrices præcedent uos in regno cœlorum. Claudius ſuper Lucam capit. iij. eſt char.clxvij. & patet in beata Maria Magdalena, de qua Barb.in cap.nullus.col.xiiij. de foro competen. & pulchri uerſic.Petrarchæ incip. Dulcis amica Dei &c. quos quidem peruerſores in uanas cantilenas immiſcuerunt,& dicunt,Dulcis amica mei &c. item in Dauid, & beato Petro,de quibus Bal.in cap.cum te. ad fin. de re iudic.& dicit Paris de Puteo in trac.de ſindicatu.in uerb. pœna. col. ij.quòd text.in d.c.inter opera facit pro conſuetudine Hiſpaniæ,ubi ſi ille qui ducitur ad furcã uult ducere in uxorem unam meretricem de lupanari, ſibi indulgeretur. idẽ practica Maſuerij in rubr.de pœn.col. viij. uerſic. item in aliquibus partibus, licet ſecus de iure communi. l. commiſſum.C.de adul.cum ſim.ut in illa practica pro illa con ſuetu. facit, quia idem indulgemus Iudęo uolenti ſe baptizare.

ptizare. Hadrianus papa noſter in Quodlibetis. q. x. litera K. Item capiens ſcienter meretricem, habet ſaltem hoc boni, quod non decipitur. quia ſcit eam ſic eſſe, quod non ſemper contingit alijs. item in coitu utuntur arte quā uſu didicerunt, & maiorem præbent uiro delectationem. ut apud Ouidium Sapho Phaoni: Tunc plus ſolito laſciuia noſtra iuuabat: Crebraq; mobilitas aptaq; uerba lo co. idem Ouidius plura circa fi. iij. de Arte amandi. Hinc illa lupa dicebat non eſſe coitum, quàm in lupanari, neque potum quàm in taberna. plura prò & contra meretrices ponit Stephanus Niger in tractatu de Græco in Latinum traducto à Muſonio, de nimia obſoniorum appetentia. poſt medium. uidi Romæ in capella eccleſiæ ſancti Gregorij ſepulchrum impiæ meretricis. pulchrum & honorificum, etiam pro una regina, cui hoc erat epitaphium: Impia cognata Romana quæ digna tanto nomine quæ raræ inter homines formæ ſpecimen dedit. uixit annos xxvj. dies duodecim. obijt M, dxj. die decima quinta. Auguſtinus in cuius tamen dedecus impreſſum fuit vnum capitulum uulgare incip. O mondo cieco. Et ut paulò ſuprà dixi, plures ſunt caſtiſſimæ. & ſic ſuccedit illud Ouidij. ij. de Arte, Parcite paucarum diffundere crimen in omnes. & dicit Sidonius lib. vij. epiſt. ix. ſeu concione. col. j. quod eſt quædam uis malis moribus, ut innocentiā multitudinis deuenuſtent ſcelera paucorum: cùm tamen è diuerſo bonorum raritas flagitia multorum nequeat excuſare: & ſi uis uidere quot caſtas celebrent ſcriptores, recurre ad triumphum Caſtitatis Petrarchæ. legendariū ſanctorum, & tractatum de mulieribus claris Anterotæ Freg. chart. xxij. qui latius in ſua Valeriana lib. vj. c. j. de pudicitia & cap. vij. de uxor. fid. erga mari. Philotheus Achilinus in proœmio ſui Viridarij. char. ij. frater Iacob in Sophologio Sapien. lib. x. cap. ix. quomodo coniuges debent conniuere in amicitia. & cap. ſeq. & cap. xvij. de mulieribus. & cap. fin. de uiduis. Hierony. contra Iouinianum lib. j. c. xxvj. incip. ſatis abundè. & ca. ſequen. & in ij. parte tract. ij. epiſt. xl. in expoſitione pſalmi Eructauit cor meū uerbum bonum. Quintus Curtius epiſtola directa Aleti

regi-

reginæ.iij.incip.Corinthi j. Frãciſcus Barbarus de re uxoria lib.i j.cap.vj.de coitus ratione.ad fin. Gilbertus ſuper Ariſtot.in Oeconomicis.lib.i j.cap.j.& i j.& alibi ſæpe in Chronicis:ex quorum dictis & aliorum ſcribentium, apparet plures mulieres caſtas fuiſſe,quàm uiros: licet uiri deberent eſſe fortiores ad reſiſtendum luxuriæ,quàm mulieres:quia eam intra fines debitos carcerare philoſophicum eſt,non muliebre.dixi in contrario in quarta ratione xij.inconuenientis,maximè in iuuenibus. Albert.in l. auxilium.§.j.ff.de minor.Et licet in mulieribus maior caſtitas, quàm in uiris requiritur.glo.in l. palàm.§. quæ in adulterio.ff.de rit.nupt.Iaſ.in l.in arenam.col.fina. C. de inoffic.teſtam.Pau.de Caſtr.in l. ex facto.§. j. ante fi. ff.ad Treb. Bauerius.§. eſt autem. col i j.inſtit.de hæred.inſtit. latè Ioan.Montaigne in tract.de bigam. v j. q. col. iii j.ubi aſſignat rationem.naturaliter tamen ſunt calidiores uiris ſecundum Philoſophum v.de Animalibus: dum loquitur de muliere & de equa, dicens, quòd nulla fœmina poſt impregnationem appetit coitum præter illas. Macrob. vi j.Saturnalium & in j.in cap.xj.in fin.dicit quòd mulier reſpondit beſtias ſic abſtinere, quia beſtiæ ſunt.& Philoſophus ubi ſuprà lib. xv. dicit, quòd mulier ſuper omnes fœminas diligit coitum ualde.& Ioan. de Platea inſtit. de nupt. ſecundo not.dicit eas eſſe calidiores uiris, † & maiorem capiunt delectationem in coitu,quàm uiri. Ariſto. parte iii j.problem.xv.& dicit Bald.in rubr. de cohab. cle. & mul.quòd mulier appetit uirum, ſicut magnes ferrum, & materia appetit formam. Guilielmus Monferrat. in tractatu de ſucceſſione regum. chart. xj. nume. 6. per l. ſi conuenerit.§.ſi quis cauerit. ff. de pig. act. & Deus uoluit quòd eſſet amicabilis & flexibilis naturæ, ut magis cooperaretur generationi. Et quod dicit Ioannes Montaigne in oppoſitum,ubi ſuprà,procedit nòn ex natura, ſed quia uiri habent maiorem libertatem peccandi, quàm fœminæ.omitto iudicium Tireſiæ,de quo Ouid. iij. Metamor. Ioãnes Pyrrhus in l. infamia.de decurionib. lib. x. nec eſt fabuloſum fœminam mutari in uirum. ſecundum Geliũ lib.ix.cap.iii j.quam rationem ponit Platina contra amores.

Maior caſtitas in mulieribus.

Mulier luxurioſior.

34

res charta penul. Item, vt experientia docet, videmus eas quandoq; ſuffocari à matrice; licet per coitum liberari poſſent. Vnde tanto laudabiliores, quanto ſunt continentes, quanto ſunt ſexu debiliores & luxurioſiores uiris. Fregoſ. in Valeria. lib. iiij. de abſtinentia atq; continentia. dum loquitur de minima Mileſia, & ſeq. unde Propertius dicebat: Obijcitur totiens à te mihi noſtra libido, Crede mihi uobis imperat iſta magis: & ſuadet Thucidides, lib. ij. ingens eſt. non ingenti uobis gloriæ non eſſe uos ſexu ueſtro informiores, hoc eſt pudicas eſſe, cuius rei decus & dedecus nimium cadit in uiros. Item, Virtus in infirmitate perficitur, Apoſtolus, quem retuli in princip. Etenim circa difficilia conſiſtit uirtus. ſecundum Ariſt. ij. Ethic. quem refert Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap. in primis uerbis. Cicero in j. Officiorum, quem refert Eraſ. ij. par. Prouerb. xij. difficilia, quia pulchra. Aegidius de regimine princip. lib. j. par. ij. c. xvij. Propterea quò difficilius, eo præclerius. ut inquit Cicero quem refert Aeneas Syluius. epiſt. xciij. pauci dies. Petrarcha de remed. utriuſque fortunæ. lib. ij. dialog. ccvj. de ſenect. circa fin. Zach. in ſerm. concil. Piſani. char. penult. Bald. in ſuo prologo ante lect. Decretalium, qui allegat Senecam.

Quò difficilius, eò præclarius.

35 ¶ † Secundò reſpondeo, licet Io. Lupus in rubr. de donat. inter uir. & uxor. char. xlvij. col. fin. dicat, quòd adulteriū eſt adeo deteſtandum, quòd nulla cauſa iuſtificari poteſt: quòd incontinentia muliebris non eſt adeò peruerſa, quia etiam quandoque habeat aliquid boni. de pœnit. diſt. iij. cap. quid ergo. & uitia ſunt uicina uirtutibus. Anch. in diſp. antiquis temporibus. col. iiij. ante medium. Ouid. in ij. de Arte. & lateat uitiū proximitate boni. & in j. de Remedio; Et mala ſunt uicina bonis &c. inquit Petrarcha. lib. ij. de Remedio utriuſque fortunæ. dialog.
36 cxliij. de uxore impudica. † Nā mulieres reddit humiliores, ſecundum eum qui dicit quòd pudicitia inſignis imperioſas reddit mulieres: nihil metuit, quæ ſibi non eſt conſcia. Læſa enim conſcientia, fœmineum premit animi tumorem. Et ſæpe obſequentior in reliquis uiro eſt quæ ſe meminit impudicam. Et ibi commemorat plures non

Impudicitia reddit mulieres humiliores.

ſolùm

ſolum imperatrices & reginas, uerùm & ſponſas dolorum impudicas. prout & Anteros Fregoſij. chart. xiiij.

† Tertiò reſpondeo, ꝙ licet aliquæ reperiantur incontinentis, propter piſces malos nō rumpimus retia. c. quiſquis. 24. q. j. & qui obſeruaret uentū, nunquam ſeminaret: & qui obſeruat nubes, nunquā metit. Eccleſiaſt. xj. imò & ſi per fragilitatem quandoq; ceciderit, nō eſt in totū damnanda ſi pœniteat: quia per unum ictum non debet cadere una arbor. Lancel. in l. j. §. fin. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. Roch. in c fi. ij. col. de conſuet. qui allegat Panor. in c. niſi. ij. not. ſ. de offic. deleg. Humanum enim eſt peccare, ſed angelicum emendare. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffic. teſt. quia ſanctitas. l. diſtin. l. imperialis. poſt princip. C. de nup. & dicit Bald. in c cum te. ad ſi. de re iud. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. & quod Petrus, qui CHRISTVM negando deierauit, pœnitendo meliorem famā recuperauit. & licet filia peccet in corpus ſuū, & propterea poſſit exhæredari: ſecus tamen ſi ſe correxit: Iaſ. in l. ius autem col. iiij. ff. de iuſtit. & iur. imò poſtea correctæ ſunt fideliores: ut ſuprà proximè dixi, reſpondendo ad ſeptimum de incontinentia. Et ſi dicas quòd raræ ſint mulieres bonæ & continentes, adeò ꝙ de eis non eſſet neceſſe legem condere. gl. in l. nam ad ea. ff. de legib. reſpondeo, ꝙ quo rariores eò pretioſiores. xciij. diſt. cap. legimus col. fi. Cicero de Amicitia. & quidē omnia præclara rara. fuit dictum Xyſti Pytagorici. Matthæus Boſius epiſt. xvij. quoniam Merlinus lib. iiij. Macaronices. circa fin. dicēs, Quo plus ſunt raræ, plus earum gloria maior. Sidonius lib. vij. epiſt. ij. incip. Oneras, circa mediū. ubi dicit quòd pudicitiam præ cæteris ſobrietatē ſectari, tam laudandum eſt in iuuentute, quā rarum facit Plato, quē refert Io. Picus Mirandula contra Aſtrologos. lib. xij. c. ij. ad fin. ꝙ in ea gente quæ plurimū mala eſt, ſi quis bonus naſcatur, eū eſſe quàm optimum. facit, quia ſi prauus uult aliquod bonum facere, nemo melius. vt de origine idem Mirandula in Apologia. q. v chart. iiij. & Gell. lib. ij. c. vj. nonnulli. dicit, ꝙ nemo eſt tam feris moribus. quin aliquando dicat aut faciat quòd laudari queat. ſufficit quod reperiantur

37

Per unū ictū non cadit arbor.

aliquæ bonæ: quia propter raritatem non poſſumus nos excuſare.cap.fin.de magiſtris.

38 ¶ † Quartò reſpondeo,ꝙ ſi rectè inſpiciamus incontinentiã mulierũ,non illis eſt aſcribenda, ſed uiris, rationibus infrà ſcriptis: & uadunt per illos decẽ gradus quos refert Io.Montolonius in ſuo Promptuario Iuris in uerb. Ezechias. & ſunt adeò pertinaces & faſtidioſi cum tot precibus mariumq́; & montium promiſſionibus; ut Poly.prouerb.clxxxiij.Eraſ.j.par.prouer. dcccxxij. Bauer. in §. planè ad fin.inſtit.de teſtam.milit.totq́; blanditias, quæ plus uentre inflant,& quã dira uenena nocent,quas ſolent adducere ꝙ mulieres faciliter propter earum imbecillitatẽ corrumpi poſſunt.gl.in §.teſtes autem. ubi Bauerius col. v.inſtit.de teſtib. & de facili decipi blanditijs uel minis. Pantaleo in repet.l.ij.C. de reſcin. uend. col.liiij. Iaſ.in l. ex facto.col.ij.ff.de uulg.& pupil. Roſarium Buſti.j. part. ſerm.xxiij.litera y.quia per dulces ſermones & benedictiones ſeducimus corda innocentũ. Eſaiæ vi Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis q ij. col. penul. lib. eorum retetrahunt. id de Anania. in c.i. de adulter. facit l. iij. ſi quis uolentẽ.ff.de liber.hom.exhib.Decius in l nemo fraudare ff.de regul. iuris. facit l.j. §.ij. ibi perſuadere. ff.de ſer. corrup.

39 † ubi nimia perſuaſio qua quis ad aliquid inducitur,habetur loco compulſionis Paul.de Caſt.ij.uol.conſi. clxxiiij.incip.contra ſuperius.col.j.Barb.lib. ij. conſi. ult. col.iij.Iſernia in §.contrahẽtiũ.el.ij.col.iiij.quæ ſint regalia.Sicq́; uolens facta quod nollens uelle coacta. gl.in l.ſi mulier.§.pen.ff.quod metus cauſa.& mens doloſa cognoſcitur ex præfationibus, ſuaſionibus,& monitionibus.Fely.in c.ſi autẽ.de reſcript.col.j. & de malo homine nõ poteſt præſumi niſi malũ.Claud.in repet.l. vt vim. col. xxix. de iuſtit. & iure. facit, quia donatio facta uxori ad eius lõgas preces nõ cõfirmatur morte.Iaſ.in l.j.§.ſi uir.ij.not. ff.de acquir.poſſeſſ.Lud.Teſſera in l.ſi inter uirũ. ff.de reb. dub.co.ij.facit,quia licet per induſtriã liceat aliquid conſequi.gl in §.itẽ ſacramenta. in uer. ſponte. de pace Conſtan. nõ tamen propterea licet uxori blandis uerbis prouocare uirum ad reuocandum teſtamentũ in alium factũ, & ſe

& ſe inſtituendum.Iaſ.in d.l.dedi.la j.§.fi. col. penult. ff.de cõd.cauſa data.in l.fi.C.ſi quis aliq.teſt.prohib. Corſetus ſing.cxxxvij.incip.ego induxi.† preces enim & pretium æquiparantur:quia magno pretio emit qui precatur. Apuleius lib.iij.Florid char.i j.Senec.epiſt.xlvi .incip. libeter: Aegidius de regim.princ.lib.j.par.i i. c.xxiij. Cornazanus in procem.ſuorum prouer.circa fi.Eraſ.j.par.Prouerb.ccxvii j.Emere malo,quàm rogare.Et Aeſopus, Emptum lõga prece forte magiſtrum. Refert. Barb. in c.cùm dilecta col.xv.de reſcrip. Vnde. Gratius eſt domum quod nouit ante preces.gl.in c. & ſi quotiens. in uer. non petenti. de ſimon.Hinc dicimus, ꝙ qui ad longas præces obtinet beneficium,committit ſimoniam.B rt.in l.Barbarius. ff. de offic.præt.col.ij.de quæſt.tamen dic ut per gl. & Doct. in c.tuam.de ætate & qualit.Cardin.in c. Moyſes in fin viij. q.in cap. ordinationes. col.iiij. j.q.j. Hadrianum Papam noſtrũ in Quodlibetis. q.ix. litera l.la i j. & chart. lxxxvij. Steph.Maleretum , quem infrà referam. char.xlij.& prædicta fortius procedunt in precibus ſuperiorum quæ dicuntur armatæ.vt ibi Hadr.q.ix.cap.quo ad ſecundum. litera o.eſt chart. lxxxviij. late Stephanus Malereti in tracta. de elect. circa char. x. col.ij. & chart. xlij. col. iiij. & pluribus char.ſeq.& d. col.iiij. dicit quòd petens uxorem ad preces regis,debet deportari.C.ſi nupt.ex reſcript. l.j. facit Vanquel. in Breuiario cle. de teſt. cap j. concluſ.vj. cap.rogo.vbi Card.x.q. iij.in cap. ordinationes. col.iiij.& ſeq.j.& mariti importunæ preces ſunt uxori loco minarum. Iaſ.in §. quadrupli. num.66.inſtit.de acti propterea leges Athenienſium plus puniebant ſtuprantem per perſuaſiones & blanditias , quàm per vim, ea ratione : quia inferens vim, à coacta odio habetur : qui per blanditias, ita illius animum uitiat,ut obſequẽtiores ſibi ſint, quàm maritis .refert Lyſias in oratione defenſoria . de neceſſ. adulteri.incip.plurimi.char.iiij.bene facit Stephanus Maleretus vbi ſuprà,probans quòd blanditiæ , uel preces inducunt iuſtũ metum.hinc Bald.in proœm.florum. ij. lect. in §.illud uerò.quòd ſapientia ſine eloquentia prodeſt parum : ſed eloquentia ſine ſapientia multum nocet.† Item pretio

40 41

pretio corrumpens dicitur uim inferre. Cacialup. in l.j C. de ſumma Trin. col.xxx.in l.ſi qua illuſtris.C. ad Orfician. col. viij.Pet. de Rauenna.in alphabeto iur. cir.fin.in q.incip.Propheta.col.vj.& ita merentur pœnā capitis.ſecundū eū, prout uiolantes. Ang. in Maleficijs l.c hai adulterato.quod uidetur durum Aſſlicto in conſtitutione,lenas.& in conſtitutione,ſi quis rapere.j.not.q.j.& iij.dicuntur enim tunc amatores pugnare argenteis haſtis.Eraſ. ij. par.Prouerbio.dcxliij.& ccclxiiij. Malis ferire. nam quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Virg. 3. Aenid.Vbi loquitur in rege cuius propriū eſt liberalitas: quid ergo in muliere cuius genus eſt auariſſimū? ut ſuprà dictum eſt Facit Lud.Arioſtus in Orlando furioſo, cantu xxxix.dum loquitur de illo doctore.Vnde,Quid faciet ſapiens,ſtultus ſi munere gaudet?Humbertus in ſacrilegio, char.xj.in uerſi.lucratorē.bene ſunt ſimplices: quia non ſolum dono mulieres ſe corrumpi permittunt: ſed etiam inanibus promiſſionibus ut in prouerbijs præallegatis.Et Ouid.in j.de Arte amandi Promittas facito,quid enim promittere lædit?Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt. præſertim iſtorum magnatum etiam ſi promitterent cū Venereo iuſiurando.ut Eraſ.ij. parte Prouerb.cccxciiij. quia dicuntur ſeruire de uento.Iaſ.in l.Titia.ff. de uerb. obligat. num.33.& in rub.eodē. tit. ubi etiam omnes Moderni dicunt, quod plura offerimus quæ doleremus acceptari.idē Lācel.in l.reprehendēda. C. de inſtit. & ſubſtit. ubi dicit hoc facere iactabundos.& dicit Fortun.in l.iuriſgentium. §. prætor ait.col.viij.ff.de pact.quod tales oblationes non fiunt ex animo,ſed ut uideantur gratioſiores. Et dicit Panor.in cap. gemma. de ſponſal. quòd quis facilior eſt ad promittendum,quàm ad exburſandum.facit Aegidius de regim. princ. lib.j. part.ij. cap.xxix. col.ij. Caue tamen à curialibus,nec te accipiāt ad uerbum, ſolentes pudorem tegere hoc reſponſo, pro ſimili. Ex quo iſtæ oblationes proueniunt ex iactantia,non eſſet malum eos de hoc puniri,& conſequenter ſtatuere quòd pactum nudum pariat actionem.& Deus bone quot iuris difficultates ceſſarent,quas ponunt Doct.in titu.de pact. de uerb. oblig. & ſi cert.

ſi cert.petat. Plures enim decepit el ben faremo, ut inſtruit cauere debere aduocatos. Afflictus de iure protomiſeos.in uerb.prohibemus in vj.not.& iudices. Hippol. not.cxc.incip.iudices.quia ſecundum aliquos Abraam antequàm immolaret filium,fuit certus.Hadrianus Papa noſter in Quodlib.chart.xvij.colum.ij.& Apoſtoli dicebant, quid ergo erit nobis? Matth.xix. maximè quando fiunt uerbis generalibus quæ non ligant. ut Bauer.in d.§. planè.ad fi.& dato quòd iſti amantes mulieribus promiſſa ſeruent,nonne eſt Pelopis talentum, quod datur ut lędat. Eraſ.j. parte Prouerb. dxxi. & ccxxxiij. Hoſtium munera non munera. quod Petrarcha epiſt.xlix.quàm pauper. & canis Aeſopi ſapienter reſpondebat furi? & apud Ouid. Oenone Paridi:Turpiter ingenuũ munera corpus emunt.
† Et ubi ipſi non ſufficiunt, uel non audent, adhibent lenones qui faciunt quod diabolus per ſe duntaxat facere nequiret. ſecundum Specul. exemplorum diſtinct.v. capit. lxxx.& ſunt deteriores adulteris. Iſern. in feudis.in §. ſed & quæ delator. quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi.Bart.in l.is qui reus.col.j.ff.de publ.iudi.Imò proh dedecus utentur ad tale lenocinium miniſterio ſacerdotum.ut inuehit Felyn.in rubr.de maiorit.& obed. col.iij. quibus ex quo debeāt comedere peccata populi.Alex.lib. vj.conſ.cj.circa primum nu.4.& ſi ſacerdos peccauerit, quis orabit pro eo?Hoſtien.in Summa de dol. & contu.§. & contra quē.ubi in tit.ne cler.uel monach.§.quæ ſunt ſecularia.in fi.dicit,quòd nugę in ore laicorũ ſunt blaſphemiæ in ore ſacerdotũ. & propterea nedum tale ſcelus interdicitur,ſed à temporalibus uacare.Hadria.Papa noſter in Quodlibetis,q.iij.char.xxxij.col.j. Imò & etiam ludus cauſa recreationis cum laicis inhibetur. cap. continebatur de homicid.Nimirum ſi Miſſa talium a Deo maledicitur.cap.ſi qui ſunt presbyteri.lxxxi diſt. Ioan. Montolonius in Promptuario iur.in uerb.donatio.Hadr. Papa noſter in Quodlibetis.q.viij.cha.penul.in j.q.ſine argumentis. & q.xj.col.x.& etiam dicit Hieronym. in tranſitu qui uitam ſacerdotis cognoſcit malā, & eum pro ſe celebrare facit,ſic in peccato illius conſcius.refert Inſtructio eccleſiaſticorum

ſiaſticorũ.char.v.frater Thomas Illyricus in tract. de poteſtate Papæ.char.xcvj.& ſeq. & char.cj. & ad eos ſcribit Dido Ouidiana: Pone deos & quæ tangẽdo ſacra prophanas, Nõ bene cœleſtes impia dextra colit. non proſequor, quia ſi ſacerdotẽ uideo delinquentem ut cooperiam chlamyde me expoliarem.c.in ſcripturis.xcvj.diſt. quãdo utentur lenocinio alicuius affinis puellæ, quæ uel cõmodo pecuniarum, uel fauorum proprium ſanguinẽ uẽdet, & prodet: exẽplo Pãdali, qui lenocinio nobilitatẽ cõſecutus eſt. ſecundũ Aeneam Syluium in tract. de duobus amantibus. char.vij.refert Bonus de Curtili in tract. de nobilit. in iij. part.num.74.facit quod ipſe dicit ibidem in ij.part. ad fi. dum allegat eundẽ dicendo, aliquem quæſiuiſſe nobilitatẽ ex quæſtu uxoris. Neſcio tamen quomodo princeps in arduo negotio de talibus perſonis confidat, quæ nullã rationẽ nec honoris, nec ſanguinis habent neque animæ. Et ſi obſtinati amãtes his nequeant uincere, utẽtur nimis, ut Daniel.xiij. Stephanus Canuti in tract. de regim. caſtita. char.xiij.col ij.& iij.de illis iudicibus cõtra Suſannã, uel ut mundus erga Paulinam. de quo Ioſephus de bello Iudaico.lib xviij.cap.x.& etiam Paulo iuriſconſulto placebat illa puella, licet ſententia Imperatoris diſpliceret.l. Aemilius.ff.de minori.ubi Alber.colum.j. uel ut ille epiſcopus illam puellam de qua Pontanus, in dialogo Charon.c.incip.aſcendite.uel ut Claud. Appius Virginiæ.l.ij. col.iiij.ff.de orig. iur. Liuius decad.j.li.iij. uel ut Tarquinius Lucretiæ.c.propoſito.xxij.q.v.Io. Pyrrhus in l. uelle non creditur.ff.de reg.iur.Liuius decade j.lib.ante fi.

42 ❡ † Et ſi non poſſint aliter ſeducere, tacebunt ſe coniugatos ut uidi in facto, & contrahent matrimonium cum filia quam amant.& ſic uides cui pœnæ ſe exponũt. ſcilicet infamiæ.Bar.in l.j.ad fin.ff.de his qui not.infam.Itẽ confiſcationis dimidiæ bonorũ.ut dixi in xij.ratione, ꝙ ſit vtile nubere.l.eũ qui duas.C.de adult.Ang.in Maleficijs in gl.c.hai adulterato.char.pe.Io. Montolonius in Prõptuario Iuris.in uerſi.dulcis.Alex.li.vij.cõſi.clxv. uiſis & ponderatis.& de iure canonico incidũtur pani ante & retrò. Panor.in c. cũ haberet.de eo qui duxit in matrimonium

quam

quam polluit per adulterium. Itē & grauem pœnam in foro conſcientię. c. ij. de ſponſa duorum. ubi Præpoſ. dicit ꝙ poterunt de hoc puniri etiam per eccleſiaſticum: & ſic licet ſecundū matrimonium ſic nullum, tamen iſte ſic contrahens nihilominus punietur. d. l. eum qui duas Felyn. in c. ex tenore. colum. vj. uerſi. cæterum. in princ. de reſcript. Non pœna capitis, ſed alia arbitraria. Bertach. in repertorio. in uerb. uxor. colum. iij. poſt Anton. de Butr. quem ipſe refert. & copioſius Præpoſ. in d. c. ij. Ange. in d. uerſic. c'hai adulterato, niſi ſecūdum eundem do. Ant. quem ipſi ſequuntur, eſſet ignobilis quæ deſponſaſſet duas nobiles, quia tunc debebit dānari ad mortem. licet illud conſil. domi. Ant. non inueniam in impreſſis. allegat gl. in §. in ſumma. inſtit. de iniur. & cum eo in ſimili tenet Matheſil. not. cij. incip. nota unum. & illam gl. ſequitur Lucas de Parma in tract. de fiſco. col. xxvij. uerſi. xxxiiij. caſus. & in puncto iuris dicit ueriorem. Felyn. in c. ex literis. col. x. & ſeq. de conſtitut. ubi Decius col. viij. licet Alexand. lib. vij. conſil. clxxj. uiſo proceſſu. de ea dubitet. Barba. in tract. j. de Cardinal. q. xj. col. ij. qui eam præterquàm in ſupremo principe, in quo loquitur Luc. de Parma ubi ſupra expreſſe dānet Iaſ. in l. qui iuriſditioni. col. ij. ff. de iuriſdict. omn. iud. Et illam gl. Decius ubi ſuprà limitat octo modis. Primo, ut procedat in delictis grauibus. Adde Socin. conſi. clxxxviij. uiſa bulla. col. penul. maximè ſi ſit datum arbitrium. ut per eum. idem Decius conſil. c. ad fin. ubi etiam ponit de ſexta limitatione, uidelicet niſi eſſet aliqua pœna conſueta. quam etiam tenet Matheſil. not. xlviij. incip. not. ꝙ ubi pro aliquo. Paris de Syndicatu. chart. xvij. in fi. ii. col.

44 † Eſt uerùm quòd d. l. eum qui duas. inuenio limitatam non procedere ubi ſecundum matrimonium eſſet contractum per errorem, uel facilitatem ætatis, uel non fuiſſet ſecuta copula: uel quando primum matrimonium fuiſſet nullum, puta quia cum affine. nam tunc poteſt contrahi ſecundum abſque licentia. Bal. lib. iij. conſil. cij. incip. uerba matrimonij. repetito lib. v. conſi. cxliij. pro quo facit quod habetur in Apoſtillis Ancha. in c. ut animarum. col. ij. de conſtit. lib. vj. qui limitat dictam l. eum qui duas. nō

proce-

procedere in ignorante. Ampliat tamē dictam l. eum qui. Ang. in dicto uerſi. c'hai adulterato. etiam in deſponſante unam, & contrahente cum alia.

45 ¶ † Vel iſti obſtinati amantes utentur alijs cautelis circa matrimoniũ. de quibus dixi in limitatione tenentium contrariã opin. quòd non ſit utile nubere. Imò uide ſi bene. permittũt ſe iſti amãtes à dæmone excæcari. Nã quando prædicta eis non proſunt, diuinã & humanam contemnentes iuſtitiã, prorumpunt in raptũ. ut Paris Helenã. Iaſ. in l. ſi ita quis ſtipuletur. ff. de uerb. obl. & tēpore Romuli Romani Sabinas. licet mulier tũc excuſetur, in tantum quod, quãuis poſt matrimoniũ per uerba de præſenti non ſecuta copula, liceat alteri ex coniugibus intrare religionē: ſecus tamē ſecuta copula. hoc limitatur in copula ſecuta per uim. Decius in l. nuptias. col. ij. ubi poſtil. ff. de reg. iur. pœna autem horũ raptorum eſt ignis in ſeruo, & mor-

46 tis in libero homine. † l. j. C. de rap. uirg. ad quã plures declamationes cõpoſuit Quintil. & plura Guido Papæ ſing. dxix. incip. cum quæritur. & eam ſummat Petr. de Rauen. in ſuo alphabeto iur. in uerb. raptus. & eſt ſeueriſſima lex, quæ procedit etiã in ſponſo rapiente ſponſam. ſecundum Pet. de Rauenna ibi, dũmodo nondum fuerit cognita, pro quo Cepol. conſil. lvij. ſuper querela. Barbat. libro ij. conſil. ult. col. ij. ſed cõtrarium tenet Corn. li. ij. conſi. lxxx. incip. placet, ad fundamēta Cep. & Barbat. collige ſolutionē ex dictis. Io. de Ana. in c. cum cauſa. de raptori. l. in iij. not. Itē procedit dicta lex, etiã ſi poſtea rapta fuerit contēta de tali rapina. Iſern. in §. cõtrahentiũ el ij. in titu. quæ ſint regalia. col. iij. & uidetur tex. in d. l. j. qui non excuſat raptorē ex uolũtate mulieris. limitatur tamen d. l. j. C. de rap. ut non procedat quando mulierē quis raperet ad aliũ finē quã carnaliter cognoſcēdi, puta animo occidendi eã, ita Decius conſil. ccxxxiiij. in effectu quæritur. col. fi. dicēs quòd licet tunc debeat puniri, nõ tamen pœna d. l. primæ. ¶ Secundo limitatur ut procedat dũmodo illa rapta fuerit, poſtea cognita carnaliter. Io. de Anan. quem ſequitur Cepol. conſil. lvij. incip. ſuper querela. col. ij. dicens, quod ita fuit obſeruatum Bononiæ. pro quo Bal. lib. iij. d. conſil. cij.

ſil.cij.incip.uerba.Cuman.conſil.xcv. incip. Chriſtophorus.col.j.Eſt uerum quòd in caſu Cumani nõ fuit aliqua abductio:licet fuerit emiſſio ſeminis intra femora puellæ cum uiolentia. Cogita tamen ſuper iſta limitatione: quia Afflictus in cõſtitutionibus regni, char.lxvij. col.ij. & char.ſeq.q.vij.col. tenet quòd ſufficiat ſolus raptus. & ibi conſtitutione,ſi quis rapere.q.vij. ponit pœnam illius qui defloraiuit nondum uiripotentem.

¶ Tertiò limit.ut non procedat niſi actualiter fuerit mulier abducta de uno loco ad alium. Guido Papæ ſing. M. vij.incip.raptus.nec ſufficeret modica abductio, puta de uia modicum extra uiam. Cuman.d. conſil.xcv. quem ſequitur Hippol.not.lxv.incip. ſtatuto cauetur. Cogita tamen quia in contrarium facit Bald. in l. ſed eximendi. in fin.prin.ff.de in ius uocando.

¶ Quartò limitat non procedere in muliere inhoneſta gl. in d.l.j.in uerb.honeſtarũ.gl.in l.j.C. de his qui ad eccleſ. cõfug.hinc dicimus, ꝙ ſi ſtatutũ punit raptores honeſtarũ mulierũ,oportet quòd conſtet illam qualitatem honeſtatis adeſſe tempore raptus. Cepol.d.conſil.lviij. quem ſequitur Hippol. in l. ſi quis ne quæſtio. colum.xxvij.ff de quæſt.& propterea inferunt Doctores, ꝙ rapiens meretricem non punitur pœna illius legis.j. C.de rapt. uirg. Bonifac.in tract.Malefic.in rubr.de raptor.Modern. in apoſtil.Panor.in c.audientia.de ſent.excom.Io. Pyrrhus in repet.l.contractus.char.v.col.ij.ff. de reg. iur. Barb.lib. iiij. conſi.lxiij.licet col.iij.ſubijciens propterea quòd Iudæus contrahens matrimonium cum meretrice, non punietur ad mortẽ,prout ſi cũ alia Sed mitius prout & etiã ſi carnaliter cognoſcat meretricẽ,etiam punietur mitius. Cacialup.in repet.l.omnes populi.col.antepe.uerſi.vij. ſtatuto. ff.de iuſt.& iur.pro quo Alex.lib.vj.cõſ.xcix.uiſa inquiſitione.ubi de adulterio cõmiſſo per Iudęũ cũ Chriſtiana. & lib.vij conſi.xiij.attentis.facit,quia includẽs meretricẽ non punitur pœna priuati carceris.Io. de Vilemati. in repet.l.diuus.ff.de ſicar.nume.lxxxix. & c. & uide Cacialup. in repetitio.l.ſi qua illuſtris. C.ad Orfic.columna viij. facit Bart.in l.uerum. la ij.ff.de furt. ubi ſi ſcholares frangant

gant oſtia meretrices ad quam deinde dimiſſo oſtio fra-
cto ſuperueniunt latrones qui furantur in ea domo, dicit
Bart. quòd non tenentur furti: quia eorum animus nõ e-
rat furandi. gl. in regula, imputari. lib. vj. Afflictus in con-
ſtitutionibus regni, ſub rub. de uiolen. meretric. illata. eſt
char. lxvij. quia intentio operi nomen imponit. v. Ethic.
Ambroſ. in Officijs. licet teneãtur ad æſtimationẽ damni
rei furatæ. Decius in c. nã concupiſcentiã. ij. lect. de conſti.
facit Pragmatica in ti. de cõcubinarijs. in gl. in uerb. mor.
talis. ubi dicitur ꝙ in meretrice non committunt raptus.
char. cxc. & facit à contrario quod dicit Io. de Lig. in trac.
de duello. char ij. col. j. dicens, ꝙ qui fornicatur cũ mulie-
re ut pecuniam inde trahat, non mœchus, ſed auarus eſt.
facit, quia cognoſcẽs meretricem per uim, non punitur.
Gadin. in rub. de aliquibus quæſtionibus uarijs, in Male-
ficiis col. j. pro quo Decius in l. inuitus nemo. ad fi. ff. de
reg. iur. dicens, ꝙ meretrix cogitur uendere. Sed Matthe-
ſilan. not. cij. incip. nota unum dicit, quòd poterit puniri
extraordinariè pœna arbitraria propter iniuriã, pro quo
facit Purpur. in l. rogaſti. §. fin. ff. ſi cert. pet. ubi tenet con-
tra Deciũ, niſi eum ſalues in ea quæ publicè quæſtum fa-
cit. prout Decius loquitur: quia tales non ſunt dignæ le-
gum laqueis innodari. l. quæ adulterium. C. de adulte. Io.
Vilemari. in d. l. diuus. num. cxlij. Et iſta limitatio quan-
tum ad terminos d. l. primæ, C. de rap. procedit etiam in
cõcubina alterius. quia non dicitur honeſtæ uitæ. Mathe-
ſil. not. cj. incip. not. quòd concubina. Cacialup. in repetit.
legis, ſi qua illuſtris. C. ad Orfic. col. xij. & ſeq. moderat ta
men Matheſi. in ſeruo uel filio, quia iſti punirentur. ſecun
dò procedit etiam ſi talis mulier eſſet ſoluta omnino, dũ-
modo ab alio cognita fuerit uel deoſculata, quia præſu-
mitur quòd ſicut alteri conſenſit, ita conſenſit ut raptori.
Hippol. not. lxxiiij. tu habes. & in l. maritus. col. fin. ff. de
quæſtion. faciunt quæ dixi in duodecima ratione, quòd
ſit nubẽdum, dum dixi de pœna ſtupri. eſt magnũ dictum.
Modera hãc limitationem, niſi talis meretrix eſſet in car-
ceribus. Hippol. no. cl. acceſſus, ſecundò modera, niſi eſſet
affinis, quia tunc ut hoc ſciens cõmittit inceſtũ. Salic. in l.
quæ

quæ adulterium.C.de adulte.tertiò modera in meretrice nupta honeſtè uiuente,cùm marito.Ang.in d.gl.C'hai adulterato.char.antepen.Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris.in uerb. luxuria. col. fi. practica Maſuerij in tit. de pœnis. chart. xcix. Cacialup. in tract. de debitor. fug. v.co'.fin.dato quod raptor eam alias cognouiſſet antequã reduceretur ad honeſtam uitam.Hippo.in l. maritus. col. fin.ff.de quæſtion.pro quo Cepol.d.cõſil.lviij. Franciſcus. ſecus ſi ipſa quamuis maritata inhoneſtè uiuat.Angel. & Gandin.ubi ſupra Socyn. reg. cclix. Materfamiliàs. tertia fallentia.Alex.lib.vj.d.conſil.xcix.col.fi.

¶ Quintò limita dictã.l.j.C.de rap.virg.nõ procedere,niſi quãdo actus eſſet cõſumatus, ut patet ex limitationibus antedictis,cùm hodie ex generali cõſuetudine Italiæ non puniatur affectus niſi ſequatur effectus. ſecũdũ Spec.quẽ refert Alex.Pau.& Iaſ.in l.j.§.fi.in fi.ff. quod quiſq; iuris. Bertach.in tract.de gabell.ix.par.col.viij. Cepol.in l. ſi fugitiui.C.de ſer.fugi.col.ij.& dxlvij.Et col.xv.& conſi. ult. col.pen.Ange.in Malefic.glo.ex interuallo.col. fi. ubi Moderni in additionibus.Corn.lib.j.conſi.ccij. incip.licet Felyn.in tract.quomodo puniatur conatus.col.pe. Et ita reſponderi poteſt ad l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſco. & cler.cum ſimil.canonizata.in c. ſi quis nõ dicam xxxvj. diſt.ij.pro qua facit illud Exod.xxj.Qui percuſſerit hominem,uolens occidere, morte moriatur. Bolog. conſil.viij. colum.iij.in fi.Et quomodo puniatur affectus niſi ſequatur effectus.Ange.in §.ſed & ſi credat.inſtit. de oblig. quæ ex delicto. Socyn.in reg.xxxj.Ioã.de Vilemati in reg. l.diuus.ff.de ſicar.nu.cxxviij.Fely.in d.trac. quomodo puniatur conatus.Moderni in trac.de perfecto clerico. ij. parte. char.xxvj.Iaſ.in rubr.inſtit.de act.col.fin.Et quando dicitur actus conſummatus & perfectus. Bald. in l. data opera.quæ accuſare.col.xiij. & ſeq. Decius. ff de reg. iur. in vj.regula.Afflictus in rubr.de malis & noxijs medicamentis.in v.not.& per totum.Non tamen in totum excuſabitur talis effectus, quin debeat puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis. & per alias leges ſecundum qualitatem & proximitatem delicti. Alexand. lib.j. conſil.xv.col.

 iiij.uerſ.

iij.uerſ.& quia differunt.Barb.lib.ij.q.xxiij.col. fi. Felyn. in dicto tract.col.iij.uerſi.cæterum.& col.iiij. uerſic. dicit tamen Baldus Vilmeati in d.regula.l.diuus. nume. cxliiij. Meritò ergo ex prædictis conclude,quòd viri ſunt in cauſa muliebris incontinentiæ, quas precibus, promiſſionibus,muneribus,minis,lenonibus,& falſis matrimonijs & demum cum raptu ad inhoneſtatẽ ſeducunt:quia quamuis liceat uti uia indirecta pro ueniendo ad propoſitum, non tamen in ſimilibus,nec doloſè.§. pen.ubi Ioan. Fab. inſtit.de adopt.quibus merito iura earum incõtinentiam aſcribunt,& non mulieribus. c. iij. de authoritate & uſu pallij Fely.in c.qualiter & quando el j.col.iij. de accuſat. Sæpe uiri fallunt,teneræ non ſæpe puellæ.& l. j. C. de raptorib.uirg.per quã dicimus ꝙ uitium libidinis principaliter homini attribuitur.Bald.in l. j. C. de ſenatuſconſult. Claud.Panor.in c.j.de adulter. j. not. Petrus de Rauenna in alphabeto in dictis extrauagantibus,col. pen. & ita tenent omnes,quicquid dicat Hyſpanus in hiſtoria Yſabellæ & Aurelij,latè diſputans quis det maiorẽ occaſionem peccãdi,an mulier,an uir,& dicit fuiſſe iudicatũ cõtra mulieres.ſed fuit iniqua ſententia àſuſpectis iudicibus lata.

47 ¶ † Secundò quòd uiris ſit aſcribenda talis incontinẽtia, & non mulieribus,probatur:qui in ludis,publicis,ſpectaculis, in honoribus præferuntur à uiris qui ſunt laſciui, dominæ impudicæ,dominabus honeſtis: illis fauent, blãdiuntur,primas ſeſſiones tribuunt in conuiuijs, honeſtas ſpernũt,ex quo cum eis nihil lucrari poſſunt taliter quod pulchra honeſta uix, ſi aſſiſtat choreis, inueniet qui ſibi manuum porrigat: at inhoneſtis quilibet placere ſtudet. unde quandoq; tam cauſa ambitionis,quàm indignationis ne ſpernantur faciunt ſibi amatores: nolunt enim loca ſua ab alijs.occupari glo.in l.fin.C.de off mag.off. Bolog.in repet.auth.habita.col.pen. pro loco ſuo eſſet fortè licitum ſumere arma. Iaſ. in l. ſi non ſortem. §. libertus. col.viij.ff.de condi.indebi. Et etiam pro honore competit iudicium poſſeſſorium.c.licet cauſam.ubi Decius col. ij. de probat.facit Io. de Leſnaudiere in tracta. de Doctoribus.iij.parte.q.ij.circa medium.Bon.in tracta. de nobilitate,

Pro defenſione loci licet arma capere.

tate.ij.parte.col.iij.Ioã.Fab.in §.aliam.inſtit.de bon.poſſ. docet enim Cato, Cede locum maiori.refert Iac. de Ardiz. in ſumma feud. in parte ij. partis. col. iiij. Nimirum ergo ſi mulier honeſta uideat in aliquo conuiuio locum ſibi occupari, excãdeſcat, & deliberet fieri ſimilis illi quæ ſic ueneratur & qui locus ſit dignior. Cepol. de imperatore mil. de lig. char xij. in primo priuilegio digni.

¶ Tertiò probatur: quia uiri quandoque amplius ſperantes in uiribus & facultatibus ſuis, quàm in his ſit. §. in fraudem. inſtit. qui & ex quib. cauſ. man. non licet. quandoque audent ſuprà uires ſuas. contra tradita per Bart. in repet. l. Barbarius. col. iij. ff. de offic. prætor. ubi poſt Salluſt. docet ne quis contra fortunam animum gerat, nam non omnibus omnia cupienda ſunt. idem Cicer. de Senect. cap. ſequitur tertia. & omnia quæ animo concipiuntur non poſſunt perfici. ut Bar. ubi ſuprà col. vj. facit Eraſ. prouerb. cclxiiij. in j. parte in diuitijs Meleonis exuuium. & ccxcvij. non eſt cuiuſlibet Corinthum appellere & dxc. intra tuam pelliculam te & contine. & pluribus ſeq. & iij. parte prouerb. dcclj. ultra uires nihil aggrediendum. Et Cato, Quod potes id tenta. ubi Aſcenſ. Roſat. Buſt. ij. lib. ſerm. cix. litera l. Et ſic cognoſcunt ſe impotentes ad onera matrimonij, ita quòd excitant uxores, & poſtea nequeunt ſupplere: quia quando uirga eſt nimis parua mulier non delectatur, nec concipit, & eſt cauſa ut fugiat à ſuo pari, & quærat alium, ſecundum Auic. xx. ſent. tertij can. dum agit de uirga. unde uiri debent ſcire illud Horat. & uerſate diu quid ferre recuſent, quid ualeant humeri. pulchrè Angel. in §. impetu. inſtitut. de lege Aquil. Ioan. Iac. de Canibus. de modo ſtudendi in rubr. de temp. diuiſ. facit Nauis Stultifera chart. xxvj. de incip. & non prius præuidentibus. Alberi. lib. ij. quando conſilium ſit examinandum. & ſinens agrum ſuum ſordeſcere, punitur. Gel. lib. iiij. capit. xij. ſi quis agrum. Hadria. Papa noſter in Quodlibet. quæſtion. x. charta. penult. allegando. Prouerb. xvij. ne eis eueniat, prout Icaro, quem refert Virgil. circa prin. vj. Aeneid. & Phaethõti, qué refert Ouidius in ſua Metamor. cuius allegoriam in propoſi-

to caſtitatis poſuit Guliel. Mara oratione ulti.incip. Dedalus eam etiam refert Pontan.de fortitudine. c.de audacia.char.j. Etenim ſi mulieri nō ſatisfit de ueſtibus & carnibus, cornibus ulciſcitur, & adibit alium qui formabit duos clauos in una calida. Barbat.in c.prudentiam de offic.deleg.num. 19. Imò & fortè. tres uolunt enim eſſe indutæ, ut eis, & non ancillis fiat honor. Ang.in §. ſi tamen. inſtit.de rer. diuiſ. Picha. in §. Titia. q.lxxj. & propterea ſi ſalutantur, domina reſpondebit, & ancilla tacebit. ut docet Barbat.in c.uolentes.col.fina. de offic. deleg. Et ſi uir ipſe non dederit, datum ab alio uidebit: ut inquit Portius Cato.apud Liuium decad.iiij. in princip.libri quarti: præſertim quando uident alias bene indutas, quia inde ſumunt inuidiam. Sed inuidioſus ego, non inuidus eſſe laboro glo.in.l. j. C.de caduc. tollen. in l citharam.ff.de uſu & habit. Et ſtultus qui inuidiam placare parat uirtute relicta. Portius inſtit.de lege Fuſ.Can.tol.

¶ Quartò arguendo à ſolitis l.certi condictio. §. quoniam uerb.nam quotidie.ff.ſi cert.pet.ubi Iaſ iij.not.Io. Lupus in rubr.de donat.inter uir.& uxo.char. xxvij. uerſi. limita quintò mariti uadunt ad alias mulieres, cum illis ſe coinquinando, quærentes meliorem panem quàm triticeus eſt. Papa Pius epiſto.xxx.col.ij. Eraſm.ij.par.prouerb.xcij. concupiuit aliam farinam. & credunt fertilior ſeges alieno ſemper in aruo. Eraſm.in j.parte prouerb.ccccixx. Vicinumq; pecus grandius uber habet.glo.in l.pro hæredit. ff.de pet.hæred.& aquæ furtiuæ dulciores ſunt, ſecundum Salom.quem refert Hoſt. in Summa de clandeſt. deſponſ. in princ.& reputant hoc ſibi pro honore & induſtria. Ioā. Fab.in §.item.l.Iulia de adult.inſtit.de pub. iudic.licet deberent eſſe contenti ſuis, & non aliena cōcupiſcere. Paul. de Caſt.in l.ſi conſtiterit.C. finium regund. nam, omnia qui uult, debet habere nihil. ut Quintilianus contra Venetos. Et paria ſunt amplecti omnia, & nihil. ut in epiſto. Io.Pici Mirandulæ. Hermolaus Barbarus epiſt.incip. Falleris Saluiate. Quinimo qui binos lepores una ſectatur in hora, Vno quandoque, quandoq; carebit utroque.gl.in fin.C.de aſſeſſor. at dicunt ꝙ quanto plures ſupponunt,

 tanto

tanto plures ſibi ſunt ſubiectæ,ex quo ipſi habeāt earum honorem in manibus. tamen uidemus quotidie mulieres ex zelotypia amatorum perfidiam multipliciter ulciſci. & nihil eſt quod tantum caſtas exaſperet mulieres.l.conſenſu.§.ſi qua igitur. C. de repud. Iaſ.in l. ex ea parte.§. mulier.j.not.de uerb.obli.Et dicit Philoſophus in Oeconomicis.lib.j.c.iiij.uerſic.Gilbertus,quòd mulieri iniuria eſt externarum mulierum coitus.Roſarium Buſti j. parte ſer.xxiij.litera l. Cacialup.in repetitione.l.ſi qua illuſtris. C.ad Orſic.col.xiiij.nam dicunt ipſæ illud Ouid.in iij.de Arte,Non bene cum ſocijs regna Venuſq; manent. & ij. de Remedio,Secta bipartito cum mens diſcurrit utroq; ; Alterius uires ſubtrahit alter amor. gl.in cap.clericus.xj. q.j.text.in l.lex quæ tutores.C.de adminiſtrat.tut. Nauis Stultifera.chart. xxix. de ſeruiente duobus.text.in c.cum diuerſis fallacijs.de cle.coniug.in antiquis. uir duplex animo eſt incoſtans in omnibus uijs. Bald.in c. ex tenore , ad fin.de reſcrip.conglutinantur enim inuicem animæ amicorum.Geneſ.c.xxxiiij.in princip.Auguſt. in quarto confeſſionum,dum dolet de morte amici.adeò non poteſt diuidi in plures . ut dicebat in ſua legenda ſancta Agnes. Aegidius de regim.prin.lib.ij.par.j.cap.ix.& x.lib.iij.par. j.cap.x. Et pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus. glo.in uerb.offendiculum.in c.accuſatus.de hæreti.lib. vj. in c.cum diuerſis fallacijs.de cleri.coniug. & nemo poteſt duobus dominis ſeruire.Matth.vj. Hadri. Papa noſter in Quodlibetis.q.ix.eſt chart.xcix. litera l. & q. xj. col. x. & quod ponit Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. xvj. † quòd uerus amor non poteſt eſſe diuiſus in plures , nec 48
unius anima poteſt multis ſufficere affectibus : ſed unus ab alio opprimitur. & diuiſus fit imbecillior. & ponit exemplum,quòd plus diligitur vnicus filius, quam plures : nec capiunt mulieres ſolut.quam ibi ponit ad hanc rationem,in chart.ſeq. & ſeq. Vnde cùm non ſit ira ſupra iram mulieris.Bald.in l.ſi apud.C. de reuoca. donat. Merula in Chronica Mediolanenſi chart. xxviij. Nauis Stultifera. char.lxxij.de ira muliebri. Claud.ſuper Lucam, tract.v.ij. c.char.j.præſertim in illa quæ parum timet maritū ſuum.

Non eſt ira ſupra iram mulieris.

& dicitur Virago. ſecundum Hipp.in l.j.§.ad quæſtionē. col.j.iiij.fall.ff.de quæſtion.Et defert ſarabulas uiri Cyn. in l.fi.in fi.C. de ſecund.nup.Et ſe induit ueſte uirili. Pau. de Caſtr.in l.mulieres.in fi.C.ad Velle.quod quando licitum ſit,vide Io.Gerſon.in ij.par.ad fi.dū loquitur de puella Franciæ,quæ fugauit Anglos. & ſi in tali habitu intercedat pro aliquo,non iuuatur Velleiano.Alex. lib.vj. cōſi. cxxij.num.2.incip.quoniam abunde.& poſſunt dici maſgiæ,id eſt maſculini generis.in ſimili de illa l. dicit Paul. de Caſt.in l.acceptam in princ.C.de uſur. & ſunt fortiores uiris,& forte ſunt de genere Amazonum:& ſi quiſpiā quæreret, forte in eis teſticulos inueniret. imò quædam uiri ſunt,& uerberant maritellos & ancillas ita formaliter.Roffred.in rubr.de conſtit.ſi quis in tantam col. iij. Hoſt.in ſumma de iureiur.§.quomodo cenſeatur.col.iiij. & eorum mariti dicuntur uiuere in Gynæ. cocratumenus id eſt.in uxorio imperio.ſecundum Ariſt.quem refert Budeus in l.ius ciuile.ff.de iuſtit.& iur. ante fi. & do mulieribus gerentibus arma, uide Curtium iuniorem in feudis. in iij.par.col. v. in vij. limitatione, Pontanum de fortitūdine.in c.de audacia.char.ij.& ſeq. & quis cibus eis conueniat.uide Magiſtrum Ioan. de Roſellis in ſuo epulario. char.xxiiij.eſt lib.iiij.dum loquitur de piſcibus qui uocantur polpi in tantum quòd præualet talis ita amori filiali. ut ſcribitur de Progne & Philomene. de quibus Philelphus in commento Petrarchæ,rithomo decimo.Iuuen.Satyra vj.& Propertius ad Cynthiam dicebat: Neſcit ueſtra ruens ira referre pedem.Et Plautus: Si quid faciendū eſt mulieri malę atque malitioſæ, ea ſibi immortalis memoria eſt meminiſſe & ſempiterna, maximè ſi ſit iuuenis: quia difficile eſt coartare iuueniles calores. l.fi.§ filij. C. de bo.quæ liber.maxime quando iraſcitur ex zelotypia: nam a tribus timuit cor meum, & à quarto facies mea metuit,ſcilicet dolor grauius ſuper omnia grauia, mulier zelotypa.Eccleſiaſt. xxx. nam cum amant maritum faciliter prorumpunt in iram, ut ægri ſitientes & pauperes. ij.Rhetor. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. q.vij. litera d.eſt char..xj.& in eis non habet locum illud, Non

ea uir animo,ne tanta ſuperbia uictis. Barbat. in ca. licet ex ſuſcepto.col.iij.de for.compet. Dicunt mulieres illud Plauti in Mercatore. in ſcena incip. Ecaſtor, Legē dura uiuunt mulieres: multoq; iniquiores miſeræ quàm uiri: nam ſi ſcortum duxerit &c. Dicunt quod indignatio facit hominem proditorem.Claud.in Monarchia Franciæ. parte ij.c.xviij.poſt medium.ut Ouid. vj. Metamorpho. xiiij. Leſaque quid faciat,quid amens, quid fœmina diſces. & ſic etiam quòd omnino ita facere decreuiſſet, excuſationem ſumunt. nam cauſam quærit qui uult diſcedere ab amico prouerb.xviij. Iſern. in c.j.§. conuenticulas. de pace iur.firm. Alber.in rub.d.de lande facienda.eſt enim peccati præſens ſemper aliqua ratio,quam ſuo prætendat errori.Gaguin.lib.vj.in uita Philippi Auguſti. facit Aretin. conſi.clxv.ſicut.col.vij.& viij. quem refert Vincentius de bello Italico.char.ix. col.ij.maximè ipſæ quibus dæmon propter curioſitatem offert aliquid melius inuenire. Afflictus conſtitutione.ſi quis rapere.j.not.& omnia probate,quòd bonum eſt tenete.c.ſancta.xv.diſt.Alber.de conſilijs dandis.lib.ij.rubr.de prudentia.col.fin.& in rubr.de probat.amicorum.Item omnia noua placent.gl in proœ. ff.in uerb.noua.col.v. Et natura nouas ſemper properat edere formas in tit.quæ fuit prima cauſ.ben. amitt. Talis ira eas excuſat, cum impediat animum ne poſſit cernere uerum.glo.in auth.de appel.& infra quæ tēpora. in uerb. & indiſcuſſos.facit l.quicquid calore.ff.de reg. iur.ad quā Roma.ſingul. dviij. incip. uolo.Bertach.in tracta. de epiſcopo.char.xvj. Ioan. de Selua in tracta. de iureiur. char. v.colum.iij.Aret.conſil.xxxiiij. uiſis diligenter. in fin. ij. col.Socyn.conſil.cxviij.uiſa narrat.in fi.i. col. Iaſ. in l. filiam ij.col.C.de inoffic.teſtamen.Fely.in cap.dilecti. pen. col.de except. in c.fin.col. fi. de iureiur. Claud. in rel. ut uim.col.xxxviij.de iuſti.& iur.Ioan.Lup.in rub. de donat. inter uirum & uxor.char.xiiij. col.ſi indignatæ cum ſint ualde uindicatiuæ propter earū puſillanimitatem. Biblia Aurea c.xix.de auiditate mulierū Cardin. præpoſ. epiſt. xcviij.eſt ch.lxiiij.ut Amed in dialog. de Amicitia. char. xix.Iuuen.Satyra.xiij. Matth. Boſius de reg. magiſtratu.c.

xj.Senec.de Clemẽtia,char.ij.c. ſed ergo. quod magnanimi eſt propriũ,placidum eſſe iniurias atq; offenſiones ſemper diſpicere.muliebre eſt furere in ira. Ouid. in Triſtibus,quẽ refert Bon.in tract.de nobilitate.par. vij. col.j. & par.v.col.pen. & Iodoc. in conſimili tract. c.viij. quæ alia adducit in c.xiiij.Vincen.Cingault.cõſ.de alienatione iuſtitiæ char.iiij.quo quiſque eſt maior ,magis eſt placabilis ire &c. Et in tali furia mundum ſi poſſent deſtruerent. ut colligitur in fabula Meleagri & etiam Prognes,de quibus Ouid. in Metam. Herodiade contra caput ſancti Io. Bapt.& uxore Antonij contra linguam Ciceronis defuncti, acuſe uindicante. refert dolens Fortun. in l. Gallus. §. quidã col.xix. ff.de liber. & poſth.Sed dolore non debet, imò irridere,ut apud Lucanum Pomp.in prin. noni.riſitq; ſui ludibria trũci.& Philel.dec.iiij.ſatyra vij. Nũquã ego magnanimũ fatear , quẽ ſola iuuabit Vltio &c. & de.vij. ſaty.vij.Paris de re milita.in princ.viij.& Bon.in tract. de nobilitate.ij.par. col. j.ubi allegat Ouid. de Teſtib.& dicunt maritis ſuis,ut rex Rober.Io. xxij.minãti mirabilia, uos facietis & nos faciemus , & me iuuabo.Bald.de pace Conſtit.in §.in Chriſti nomine.in gl.in uer.coronã.& ſubijciunt,Fragenti fidẽ,fides frangatur eidẽ.l.cũ proponas. la ij.C. de pact.c. iij. de iureiur. Et illud Cato.Tu quoque fac ſimile.gl.in §.illud quoq; in uer.arte.in auth.de exhib. re.ſic ars deluditur arte.gl.in auth.iuſiurã.quod præſtatur ab his in gl.in uer.arte.Et Ouid.in iij. de Arte. Iudice me fraus eſt conceſſa repellere fraudem.Mapheus Veg.in ſuis ruſticalibus,char.v.Quid melius dici poſſit, quid ſanctius unquã.Quã lędi authores criminis arte pari? & Diſcat in authorẽ pœna redire ſuũ.l.pe.C.de leg.Spec.in tit. de aduocato.§.iã nũc uidẽdũ.co.j & ij.& à cotale mõtone,cotale boccone.Gl.in l.quod in hæredẽ.§. eligere. ff. de tribut. Sig.cõſ.ſi.col.xv.Et ꝓpterea quid cũ ſi adulteriũ adulterio cõpenſat.l.uiro.atq; uxore. ff. ſol. mat.ubi. allegat Iuuen. Nil Catilina Cethego.quia paria delicta mutua cõpẽſatione tolluntur.c.pen.de adult.Pau.de Caſt.li.j. conſ. cccccj. hæc Bolog.conſ.ij.uiſo igitur. Pet. de Bellape. q.cccccxlij. Ded.in l ſemp in contractib.ff.de reg.iur.facit gl.in l.fi.§. j.in ver.

j.in uer.dolo.ff.de eo ꝑ quem fact. erit Hipp.l. patre uel marito.co.iij.ff.de quæſt.Et ſic adulter quod fecit ſemper expectet.l.iij.ante fi.C.de epiſ. aud. nã ꝑ ea quæ peccauerit homo, ꝑ hæc torquet̃.Sap.xj.Roſariũ Buſti.j.par.ſer.ix. litera y.Hern.in §.ſed & quid lator. quæ fuit prima cauſ. ben.amic. & quæcunq; ſeminauerit homo,hæc & metet. ad Galatas vj.& ea menſura qua menſi fueris, hac eadem remetietur uobis.Matt.vij.circa princ.dicã infra de puer tentibus iudiciũ.Et licet alia delicta mundentur ꝑ pœnitentiã.c.nouit.de pœnit.deſtin.j.pulchrè Hoſtien.in ſumma de ſcrutinio.col.fi.nbi poſt pœnitẽtiã nõ cogitur quis reſpondere de peccato commiſſo.Io.Montolonius in promptuario iuris.char.ccxxvj.in fi.j. col. fortè non ſic quo ad iſtã recõpenſationẽ:quia Dauid fecit pœnitentiã. & tamẽ Rerum ij.dictũ fuit ſibi,eo ꝙ deſpexeris me,& tuleris uxorẽ Vriæ, ecce tollã uxores tuas in oculis tuis,& dabo ꝓximo tuo.& dormiet cũ uxoribus tuis in oculis ſolis:tu autẽ feciſti abſconditè: ego autẽ faciam in conſpectu omnis Iſrael.refert frater Syluester contra Lutherũ char. cxx. & tamẽ ſecundũ eum, fecerat Dauid iam pœnitentiam de illo peccato Vriæ:eſt terribile documentũ, & uidetur eſſe ſpeciale in hoc delicto.ut in ſimili Luc. de Pẽna in l.quicunq;.C.de apparit.præfecti urb.lib.xij.ad prædicta facit Petrarcha de remedio utriuſq; fortunæ.& dialogo. xliiij. de uxore impudica.& inquit Hieron.contra Iouinianum, quod quæ nõ licent fœminis,æquè non licent uiris, cùm eadẽ ſeruitus pro ratione cenſeatur. Prius ergo ſe corrigant mariti,quàm in mulieres maledicant,ut inquit Nauis Stultifera.char.xxxij. de medico , ut curet ſeipſum. & char.xl.de iudicantibus alios. Petrarcha epiſt. xix. querelarum.ad.fi.Philoſophus ij.Rhetor.ridiculum eſt accuſare externa, & non ſeipſum potius qui ab his facilè capiatur.Hadr.Papa noſter in Quodlibet.q.xj. col. antepenult. & q.xij. cap. iij. col.j. Phalaris epiſt. xij. ad Caſtratum. aliquod Signor. conſi. cclxvij. ad confuſionem. in primis uerbis.Io.Montolonius in Promptuario Iuris.in uerſ. feſtuca & licet ſe excuſet , quòd accuſare auaritiam etiam latro poteſt.Io. Andr.in ultima Mercuriali. col. vj. uerſi. de ſecundo

de ſecũdo.uideant quæ cõgerit.Pa.de Put.in ſuo trac. de Syndic.in primis uerbis Pauinus in tract.de uiſitat. char. ſe v.col.iiij. Petr.Subert.in uinea Domini.v. parte. c.vj. eſt char.lxxx.auferant trabem de proprio oculo, antequam damnet feſtucam in alieno.Matth.c.vij. Ioan. Montaigne in tract.de bigamia.j.q.col.xvj.& ſeq. facit Ioan. viij.qui ſine peccato eſt ueſtrum. ſuper quo plura congerit Landulphus in uita CHRISTI. parte.j.cap. lxxxiij. col. iij. Calcan.conſ.vij.dominus Nicol.col.vij.&viij.Et dicit Amedeus in dialogo de Amicitia.char.xl.poſt Senec. Improbum eſſe qui ab uxore pudicitiam exigit.& ipſe eſt alienarum corruptio uxorum Anteros Freg. char.viij.q. allegat illud Iuuen. Sed peiores qui talia uerbis Herculis inuadunt.facit illud Cornelij ad Ciceronem,quod refert Amedeus in dialog.de Amicitia cha.xxij.& illud Saluatoris,Paries dealbate. de quo Eraſ. iij. parte: Prouerb.

Prius corrigat, qui alios vult corrigere.

49 dxxij.† quando enim dignus reprehendi uult alios reprehendere, debet irrideri. Iſern. qui allegat Iuriſconſultos in prologo feudorum.col.ij.Sed natura ita tradidit,quòd facilius cognoſcimus errores alienos, quàm proprios gl. magna circa fi.de iur.& fac.ign. Aeneas Sylúius epiſt. ccccxx.incip.legim us. non enim debent uir. & uxor hæc ad imparia iudicari.Roſariũ Buſti in j.parte.ſerm.xxiij. litera d.putius uiri deberent ex generoſitate animi non permittere ſe ſuperari in beneficijs reddendis, ſed imitari agros fertiles.qui ultrà reddunt quàm receperint. ſecundũ Lancel.in l.quæ dotis.col.iiij.ff.ſol.matri. & ſic ſi mulier ſit corpore,martius corpore caſtus ſit & animo. mõſtroſum enim eſt.fragilitatẽ mulierum ſuperare fortitudine uiros.Salomon.in repet. l. Gallus. char. xix. Et propterea Anteros Fregoſij char.xxvj.allega tc. indignantur. xxxij. q.vj.ubi dicitur,quòd maritos adulteros tanto grauius puniri oportuit, quanto magis ad eos pertinet uirtute uince,& exemplo regere fœminas:& ſic quia maiori bono maius malum opponitur. ſecundum Philoſophum, quem refert Gem.in c. ſtatutum. de hær. lib.vj. Et actus mariti trahuntur in exemplum ab uxore & à tota familia.xi.q.iij.c.præcipue.Barb.lib.j. cõſ.j. col.v. Nauis Stultifera,

tifera. char. lvij. de prauis maiorum exemplis. pulchrè Maphæus Veggius in tract. de educatione liberorum. char. iij. & ſeq. facit Eraſ. ij. parte Prouerb. dcccxix. Complura maſculi canis cubilia. Aegid. de reg. princ. lib. ij. parte. j. cap. viij. & ſeq. † Ex adulterio mariti mulier 50
lucretur augmentum dotis. Ioan. Lup. in rubr. de donat. inter uir. & uxor. char. x. in iiij. effectu. ipſi ergo mariti talia agentes occaſionem præbent. nam ut inquit Ouid. ij. de Arte: Dum fuit Atrides una contentus, & illa Caſta fuit: uitio eſt improba facta uiri. & inquit Philoſophus in Oeconom. quòd ſi mulier cognoſcit uirum ſibi fidelium, ipſa etiam erit fidelis. frater Iacobus in Sophologio Sapien. lib. x. cap. x. de fidelitate coniug. cap. ſi ductus. xxxiij. q. vj. c. apud duos. cccxxv. Gallicus in Les ſecretz de mariage. char. x. Et hoc maximè procedit quando maritus ſe coinquinat cum aliqua meretrice fœda, ſeu longè minus pulchra quàm ſic uxor. ut ſuprà dixi ante fin. vij. ampliationis. ut præterea nulla. facit gl. in c. cum quidam. de iureiur. unde damnũ, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi & non alij debet imputare. ut in regula, damnum. nã quandoque etiam leuis occaſio eſt magni ponderis. ſecundum Bald. in cap. per tuas. col. j. de probat. & impedit actum fieri. Curt. conſi. lxvj. ſapientis. col. iiij. & poſtea dato uno inconuenienti, multa ſequuntur. l. ratas. C. de reſcin. uend. Barb. in c. edoceri. col. iiij. de reſcrip. ubi poſtilla Philoſophus j. Phiſic. quẽ refert. Barbat. in c. cùm ueniſſet. col. fi. de iudic. & † paruus error in principio eſt ma- 51
ximus in fine. ut patet in itinerantibus. Philoſophus j. de Cœlo & Mundo. & unum malum nunquam uenit ſolum. gl. in §. cogitatio. in authen. ut iudic. ſine quoquo ſuffrag. in uerſi. illicito. & inquit Eraſm. ij. parte Prouerb. cccxxv. periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe. & Hadrianus Papa noſter quodlibet. ij. eſt char. xv. col. j. & quodlibet. iij. eſt char. xxix. col. iij. poſt Auguſtinum. Angelica in uerb. denuntiatio. §. x. circa fin. Horatius ſatyra v. lib. ij. quod ſi ſemel guſtat, Vt canis à corio nunquam abſtinebitur uncto. ſibi igitur & non uxoribus talem incontinentiam aſcribant. Et alij non faciant quod ſibi nollent

fieri,

fieri.hæc enim eſt Euangelica iuſſio,& naturalis.Guillel-
mus Rouille in deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.j.ca.
xiij.Papa Pius epiſ.xxxvij.Duci Venetorũ.circa fi. Opé,
in repet.§.diui.col.xlij. Barbat. in rub. de reb. eccleſ. non
alien.col.ante pe.Roſellus in Monarchia.char.xvij. uerſi.
iure gentiũ.Cepol.de ſimulatione cõtractuũ.col.iij. Hoſt.
Quod tibi nõ vis fieri, alteri ne feceris. in proęm.Summę.§.unde habuit.col.iiij.dicẽs, Quod tibi
uis fieri,mihi fac,quod nõ tibi,noli:Sic potes in terris ui-
uere iure poli. facit text.in c. j.j.diſt.nec dicas hoc eſſe de
conſilio,quia Lutherus in declamatione de viij. præcepto
Dei probat quòd imò eſt de præcepto propter uerba ſe-
52 quentia; hæc enim lex & prophetæ &c.† quia proprium
legis eſt præcipere.facit Lactantius diuinarum inſtit. lib.
v.c.xxiij.Buſtus in Defenſorio mõtis.char.xxvij. col.j. ubi
chart.lvij.coll. quòd debet quis putare in alio quod in ſe
eſt: & debent imaginari de alio, quod ipſi facturi eſſent.
Socin.in repet.l.cùm auus.col.xxx. Et hæc maximè proce-
dunt quando ipſe maritus incipit fidem fallere.l.j.§.ſi quis
arietes.ff.ad leg.Aquil.Bolog.dicto conſi.xxiij.col.j.
53 ¶ † Quintò probatur,quia licet mulier ſit honeſta, mari-
Zelotypia tus tamẽ adeò extrema & immoderata zelotypia uexabi-
tur:quod uitiũ apud Italicos late patet.Cyn. in l. tranſige-
re.col.iij.C.de tranſact.ꝗ mulieres ſuas pro theſauris cu-
ſtodiũt.Aeneas Syluius in tract. de duobus amãtib. chart.
vj.c.non poſſunt.circa prin.Vlric.Huten.in Trias Roma-
na.poſt mediũ.dicit,ꝗ tria Romæ de raro uidentur; Ro-
manus Pontifex:uetus aurũ, & uenuſtæ mulieres propter
zelotypiam. Itali propterea ſunt impatiẽtes Gallicæ libi-
dinis in fęminas & ſuperbiæ.Gaguinus lib.vij.in uita Phi
lippi.char.iij.Qui in Gallos ſemper perfidi extiterant. ſe-
cundũ eum in uita ſancti Ludouici char. vij. Adeò ut Ita-
lia dicatur ſepulchrum Gallorum. Bald.in c.j.§.fi.de duo-
bus fratrib.de no.ben.inueſtit.Barbat.in tract.de Cardin.
in j.tract.q.j.col.xx. Et ille Hiſpanus dicebat eſſe cauernã
Sibyllæ qua ex intrantibus admodũ pauci regrediuntur.
Et tamẽ ſine cauſa:quia Galli ſemper Deum & eius man
data præ oculis habent,ſed quia ita nutriti fuerunt, ſtare
cum mulieribus honeſtè cupiunt: ita eos excuſat, & uti-

nam uerum dicat Vincentius de bello Italico.char.viij.
† Sed non debet maritus eſſe zelotypus tribus de cauſis, 54
quas colligit Aegid.de regim.prin.lib.ij.par.j.c.xxij.Item
quia modica ſuſpicio nõ debet mutare animũ ſapiẽtis. gl.
in c.fi.de crim.fal. Ad quid ergo propter zelotypiam malè
tractare tã pulchrũ animal ut eſt fœmina? Nauis Stultife-
ra char.xliij.de obſeruãtibus mulieres. & Ludouic. Ario-
ſtus in Orlãdo furioſo.cantu xxix.etenim qui nimis emũ-
git,elicit ſanguinem.c.denique.iiij.diſt.gl.in l.ſciendũ.§.il
lud.ff.de ædil.edic.Fortun.de fine iuris.col.xxj. dicã infrà
in conſ.Carniſpriuij.& euenit ut continenti riſum,qui po
ſtea illum cumulatum emittit.Had. Papa noſter in Quod
libetis q.iiij. eſt chart. xxxviij.col.iij. Quæ eſt deteſtabi-
lior,quanto ex minori re conſurgit.gl.pen. in c.duo ſunt,
xcv.diſt.Mart. Luth.in declam. de quarto præcepto Dei,
dum increpat uiros qui pro re leui tragœdiam faciunt. &
ibi allegat plura dicta Apoſtoli. facit Franc. Barbat. de re
uxoria.lib.j.in princi.de re uxorio officio. Et refert unum
Guaynerius in ſua practica medicinæ. de ægritudinibus
matricis.cap.xxxvj.qui ex eo quòd infans natus eſt inuolu
tus panniculo, credebat eum filium unius fratris ſancti
Franciſci. facit contra hos zelotypos frater Ludouic. de
Veritate contrit. chart xxiij. Quia non debent eſſe ita fa-
ciles ad credendum, nec ita ſuſpectioſi: † quia nimia cre- 55
dulitas dicitur ſtultitia. Nauis Stultifera char.cxiiij.de fa-
cilè credentibus. Biblia Aurea ca. cxxvij. de ſuſpicione &
falſa credulitate. Io.Montolonius in Promptuario Iuris.
in uerb.credere. Bauerius inſtit. de teſtan.in princ. in col.
pen.quia dicitur ſtultus ſecundum Felyn. in c. licet Hely.
col.j.de ſimon.nec leues animorum motus ſunt ſequen-
di: præſertim primi qui nõ ſunt in poteſtate hominis.Bal.
in c.j.§.j.col.ij.de feud.guard.Immò quãdoq; tantum dubi-
tant ſe fore cornutos, quòd tandem fortis imaginatio fa-
cit caſum.Bal.in l.executorem.col.x.C.de execu. rei iudic.
Ripa in tract.de Peſte, char.ij.col.j.nume. 15. Quod eue-
nit præſertim quando mulieri illum quem de eius amo-
re ſuſpectum habent, quotidie obijciunt, quo fit ut mu-
lier intra ſe cogitet, quòd maritus ſciat illum ſe ualen-
tiorem:

tiorem: quia aliàs tãtùm de eo non dubitaret, & ideò tanquàm appetens nouitatẽ, ipſa quæret modum experiẽdi. Propterea dimittãt mariti uxores in mediocri libertate, quia, ut inquit Ouid. ſine tit. lib. ii. Cui peccare licet, peccat minus: ipſa poteſtas Semina nequitiæ languidiora facit. & ſubiungit: Nitimur in uetitũ ſemper cupimusq; negata. facit illud Martialis li. j. dum ſcribit ad Cæcilianum de uxore ſua. Nõ ſunt ergo uiri ita crudeli, & qui citò credit, leuis eſt corde. Fely. in c. cũ cõtingat. ad fi. de reſcript. & eſſet nimia bonitas faciliter nimis credere. Pan. in c. licet Hely. de ſimonia. ꝙ qualiter procedat. uide Felyn. in c. j. col. j. de ſumma Trin. Iaſ. in l. j. col. iij. ff. de eo per quem fa. erit. in l. certum. col. fi. ff. ſi cer. pet. facit gl. not. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demonſt. quæ uult ꝙ dictum notabilis uiri inducit iuſtam credulitatẽ, quam ad hoc ibi dicit Bolog. eſſe ſingularem. per quam inferunt Felyn. Panor. & Iaſ. in dictis locis, ad illũ poteſtatem qui credidit illi nobili carcerato qui promiſit non aufugere, & tamen poſt aufugit, quòd poteſtas non poterat dici credulus, ex quo ille carceratus erat nobilis fide dignus. idẽ dicit Paris de Syndicatu. char. xxj. col. j. in fin. Hippol. in repet. rubricæ. C. de probat. col. xxxvij. latius in l. j. §. j. col. iij. & ſeq. ff. de quæſtion. Et pro illa gl. ꝙ dictum legalis uiri inducat iuſtã credulitatem, facit Iaſ. in repet. l. admonendi. col. lxiii. & ſeq. Curtius Sen. conſil. xix. col. ij. Iunior in authent. ſi quis in aliquo. char. iiij. C. de edendo. Bal. in c. ueniens. de teſt. in c. cùm cõtingat. ubi Fely. de reſcrip. in c. præterea. col. j. de teſt. in c. nuper. eod. tit in c. literas. col. iij. de præſump. in ca. de quarta col. vij. uer. prima doctrina. de præſcrip. in c. ſicut. col. vij. ix. & xix. de re iud. in c. ij. col. iij. ubi Roch. char. vj. de iudic. Panor. in cap. fraternitatis. ad fi. de teſt. in c. nouit. de iudic. col. xvij. in cap. licet. ultimo not. in ca. cùm oporteat. iij. col. de accuſ. in cap. cùm in iure. j. not. de offic. delega. in cap. licet Felyn. v. not. de ſimon. Innocen. in cap. innotuit. in prin. de eo qui furt. ord. ſuſ. Bar. cap. cùm ſuper. colum. fin. in cap. inſinuante. in cap. cauſam quæ. col. j. de offic. deleg. & j. uol. conſil. xij. colum. xv. & xvij. & conſil. xxiij. column. x. & in ſimili conſil. lxij. col. v.

col.v.& in ij.uol.cõſi.iij.col.xvij.& conſ.ix. col. xiiij. & ix. col.xiij.conſ.xvj.col.v. & cõſi.xviij. col.xij. & xiij. & xxiij. & conſil.xxj.col.iiij.conſi.xxxiiij. col.xxvj. & conſil.lix.& lxvij.col.vj.Alex.lib.j.conſi.cxxxv.col.iij.& ij.uolu. conſil. xxxj.col.iij.Cepol conſi.xxvi.col.iiii. & conſil.xl. col.x. Imol.conſi.xcviii.col.fi.& cvii.col.iiii.Cardin.conſil. xxxv. col.fi.xciiii.col.ii.Aret.in l.in illa ſtipulatione. col.iiii. de uer.obl. & conſ.lxvii.col.v. & ciii.col.v. & ſeq. cliiii.col.ii. clx.col.v. Gerardus not.xxx. Bon. in tract. de nobilitate. parte v.num.xi. & xxviii. Alex.lib. vii. conſi.cxcx.uiſis atteſtationibus.col.pen.eſt num.vii.tex.in l.ſi pater. in uerſi.affirmantium.ff.de ſolut.Ant.de Burt.ubi Panorm.poſt Hoſtien.in c.finem litibus. de dolo & contu.dicens,quòd honeſta perſona propterea nõ condemnatur in expenſis, quia non præſumitur calumniari in contrarium. de hoc uide tex.in c.ſi quis triginta.lxxviii. diſt. ubi Archid. Lap. alleg.cxxvi.Et dicit idem Butr in cap.ii.de probat.ad fi. ꝙ ſtante ſtatuto quod contra inſtrumentum non admittantur probationes per teſtes, admittuntur tamen, ſi teſtes ſunt legaliſſimi,imò & conſanguineus,qui aliàs non admitteretur.in c.cùm oportet.de accuſat.facit Bart. in l.in bono.ff.de bon.poſſ.tit. generali. Quas quottas extende tu pro libito cum habueris otium.

¶ † Sextò ꝙ incontinentia mulierũ uiris ſit aſcribenda, 56 probatur,quia aliqui ſunt qui non aduertunt, ꝙ omne nimium uertitur in uitium.gl.in auth.de immen. donat. Eraſm.i.parte.prouerb.dcciiii.Ne quid nimis. nec ad illud Horatii:Eſt modus in rebus,ſunt certi deniq; fines. Quos ultra citraq; nequit conſiſtere rectum. gl. inſtit. per quas perſon.nob.acquir.Bal.lib.i.conſi. clxvi.quæritur utrum uſurarius.col.fi.Guil.Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.i.c.pe.Et ideò dũ uitant ſtulti uitia in cõtraria currũt. Petrarcha epiſt.ci.ſumme,quia debent cogitare ſu p his quæ dixi ſuprà ante fi.vii. ampliationis. de pulchra,dũ dixi eſſe optandã mediocrẽ formam, & ad ea quæ dixi in fi.ſol.ad ſextum fundamentum de fatuitate,quòd uirtus conſiſtat in medio. Et diſcretio eſt mater uirtutum c.i.de off.cuſt.in fi.cap.fi.i.q.v.& non mater aſinorum.

norum.Bal.in c.finem litibus.col.j.de reſti.ſpol. Et ꝙ ſine ea quis non eſt homo,ſed beſtia.Bal.lib.iij.conſi.clxj.Cæcilia,col.ij.Et ꝙ diſtinguenda ſunt tempora & concordabimus ſcripturas.c.ſi peccauerit.ij.q.j.& quòd negligentia diſſoluta propè dolum eſt.l.ſi fideiuſſor.in princ.ff.manda. Stulti ergò nolentes reprehendi de zelotypia laxant adeò literas habenas uxori ꝙ opportunitas facit latrones. cap. ueniens.el ij.de eo qui cog.conſang.ux.ſuæ.ubi Præpoſ.in iiij.not.facit Aegid.de regim.princip.lib.ij.par.ij.c.xix. & ſeq.nam ut inquit Eraſm.iij. parte Prouerb. ccclxxvij. ſublata lucerna,id eſt data libertate,nihil intereſt inter mulieres.unde ut inquit Ouid.in ij.de Arte:nihil Helena pec cat, nihil hic committit adulter: Quod tu, quod faceret quilibet,ille facit.Cogit adulterium dando tempusq; locumq;,Quo niſi conſilio eſt vſa puella tuo,&,à iuuene, & cupido credatur reddita uirgo,glo.j.in §.ſi adoleſcens. in
57 l.ſi uerò non remunerandi.ff.manda.& dicunt † quòd nemo debet cedere iuri ſibi oblato.c. quã periculoſum. vij. q.j.de quo ergò debet eſſe maritus zelotypus? de mula, ſi non eſt de uxore. ut inquiebat illi Iulius, licet mulier indignata ſit de comparatione abuſiua, nec ideo deſerenda eſt nauis in tempeſtate: quia uentos inhibere non poſſis. vt Morus in ſua Republica. lib.j. eſt chart.xxix. Volateranus in fin.commentariorum urb.in dialogo Socratis & Chriſtoboli.char.ij. dicens quòd nullam de aliqua re curam debet tantam habere ſicut de uxore.Et quomodo debeat cuſtodiri,in Chronica Ianuæ.ix.par. Philelphus deca.viij.ſatyra ix.incip.Antonij. Aegidius de regim. princi. lib.ij. Ariſtot.j.Oeconom. præſertim.c.iij.& iiij. ubi Gil bertus.ubi lib.ij.latè de materia per totũ. Vnde inter extremam zelotypiã & nimiam libertatem eſt dare mediũ: ſcilicet mediocris cura uxoris & remotio occaſionis delinquendi. quia licet cuſtodia non prohibeat ſemper quin uxor deliberata committere adulterium,cõmittat: prohibet tamen ſæpe, & rarius peccabit. ut patet in querelis amatorum,qui de zelotypia pluſquàm de alia re conqueruntur.facit Roſarium Buſti.j.par.ſer.xxiij. litera y. Cornazan:Prouerb.Tu hai le noci,& io le uoci.in princip.Sed
cùm

cum primi motus non ſint in poteſtate hominis.Io.de Pla tea in §.publica.inſtit.de pub.iudi.coi.fin. nam quandoq; mulier enim ſemel in opinione peccandi,& impedita nequibit.Et tale ſcelus nūquàm ſibi amplius ueniet in mentem.l.multùm intereſt.C.ſi quis alt.uel ſibi. Nec per hoc culpanda: nam cogitatio pœnam non meretur.glo.in uer. feudum.in cap.j.de cap.qui cur.uend. & dicit Cacialup.in tract.de debito.fugit.q.iij.col.fi.quòd † qui modicū trans- 58 greditur, non eſt uituperandus. ſecundum Ariſtotelem, quem refert Bald.in l.ij.col.vij.C.de reſcin. uend. uide tamen Barb.in c.cum cauſa.col.j.d.iur.calum. & quæ ſuprà dixi in tertia reſponſione huius contrarij,& pro unico delicto non deber uirtuoſus &c. Ideo bonū eſt aperire oculos in principio,quia ut inquit Ouid.Principijs obſta ſero medicina paratur, Cùm mala per longas conualuere moras gl.fi. in c.adhoc.de reſcript.ubi Bart. col.fi. Albertanus lib.ij.quomodo examinandum ſit conſilium.& lib. ult.in rub.de innocentia.& adhibere remedia quæ ponit Petrarcha lib. ij. de remedio utriuſque fortunæ. dialog. cxlvj. de filia impudica. Anteros Fregoſ. in tribus ultimis char.poſt Ouid.de Remedio amoris.† Nec permittas uxo 95 rem tantum uacare pulchritudini: quoniam ultra peccatum & iacturam temporis cum ubi intendens ingenium ualet.glo.in §.illud quoque.in authen.de exhib.reis.Crede ꝙ hoc non tui,ſed amatoris gratia facit. Item nec permitas eam uti tot pompoſis ueſtibus,dixi ſuprà in vj.ampliatione.de capiente diuitem.chart. ij. nec eam multùm frequentare choreas maximè nocturnas. Nam talis mos non tam indecēs,quàm ſuſpectus eſt. ſecundum Maphæū Veggium.de educatione liberorum.lib.v.poſt medium & Nauis Stultifera chart.lxix.choreæ fatuitas & cha.ſeq.& char cxxvj.de laruatis fatuis.ob quā ſuſpicionem Poſthuma Veſtalis fuit punita. Liuius decad. j. lib. iiij. eſt chart. xlviij. Idem Liuius in viij. de Minutia quæ uiua ſepulta fuit.eſt chart.lxxxvj.& cōuiuia:quoniam in illis facile generatur rixa ut Philelphus deca.v.ſatyra x. incipien.ſenaualle. & quis facilius decipitur inter epulas. c. unuſquiſque.xxij.q.iiij. Surgetus in Enchiridion diſciplinæ mili-

 taris.

taris.chart.xliiij.& lxxix. eſt in quarta parte. facit Decius in c.nouit.de iudic.iiij.not.Et,uina parant animos.Ouid. in fine ſecundi de Remedio.&,Fœcundi calices quem non fecere diſertum?glo.j.in c.à crapula. de uita & hon. cler. poſt Iuuen.&, Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria:
60 †uenter enim mero affluens facile deſpumat in libidinē. gl.in l.quæ adulterium.ubi ang. C. de adult. facit Eraſm. j. parte Prouerb. dcxiiij. in uino ueritas. & dcxxiiij. Odi memorem compotorem. latè de potentia uini. Eſdræ iij. c.iiij.& uinum eſt uenenum.Politianus etiam in cap.lxxj. Philoſophus j.Oeconomic.cap.v.ubi Gilbertus. Petrarc. epiſt.xxxv.taceo latè.Albertanus lib. ult. de temperantia. Hoſtien.in Summa.de temp.ord.§.& cui. in tertia regula. & in tit.de ſponſalibus. §. & qualiter diſſoluatur. ponit de ebrio qui imprægnauit Beguinam dormientem. & plures ebrios ponit Seneca epiſt.lxxxiiij.incipien. ſingulos. & in tract.de tranquillitate uitæ,ad finem. non damnat in totum quandoque inebriari. uide Stephanum Nigrum in commento ad carmina Pithagoræ char.iiij.& ſuo tractatu de nimia obſoniorum appetentia traducto ex Muſonio Græco.Lucas de Penna.in l.j.C.de comiti.& trib. ſchola lib.xij.Conuiuia quandoque fiunt ad malum:ut illi Hiſpani dantes uinum album ad limphandum nigrum, ut fideiuberet pro eis.gloſſ.in l.dolum.C. de dolo.facit Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in uerb.conuiuia. Antiqui tamen conuiuia faciebant quotannis inter agnatos. ut ſi inter eos toto eo anno aliquid ſimultatis fuiſſet, tolleretur adhibitis amicis.Lancell.in l. qui ſe patris. col. vij. C. unde liber. uide Pontanum in dialogo de continentia. plura in epiſtola ante Sidonium incip. præſcius. & Marſilius Ficinus in tertio libro epiſtolarum. char. lxxiiij. & tribus ſequent.Mancinellus in ſermo.lib. ix. titul.vj. Et qualiter in conuiuijs prælatorum.Luc. de Penna in l. j. C. de com. & trib. ſchola. lib. xij. Bertach.in tractatu de epiſcopo. j.
61 parte. lib.ij.quæſtio.lxij.eſt char.xij.nam † auarus eſt,qui non ducit aliquando amicos ad comedendum ſecum: nec poteſt eligi in epiſcopum. cap.j.lxxxv. diſtin. & erit poſtea liberalis quando morietur. Ioan. Fabr. in §. peculium.inſtituit.

ſtitut.de lega. uide Albertanum de amore proximi. lib. j. rub.unde oritur amor.& pulchrè Andræam Salernum in ſimia.Socyn.in tract.de uiſitatione.chart. xij. colum. j. & chart.ix.col. iij.dum loquitur de auaritia. Leonard. Aret. ob quam conuertit beneueneritis in bene ſteteritis: ſed poterat reſponderi Socyn. ut Socrates amicis leui cœna ſuſceptis: ſi boni ſunt, æquanimiter ferent: ſi mali non curandum in quibus tamen caue à cibo anſerum, qui eſt cibus ſepultorum:& contra eas comedentes inuehit gloſ. in clem.ſi dominum. de relig. & uen. ſanct. in uerbo,omnium ſanctorum.ſecus de caſeo, quia eſt ſanus: ut carmina de hoc ponit Archid.in cap.deniq;.iiij.diſt.† Item caue ab illo: Quiſquis amat dictis abſentum rodere famã: Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi gloſſ. in capitulo conuiuia.xliiij.diſtin.Et clerici ibi cantantes ſcurrilia, ſunt excommunicati in poſtillis Angel. in l. item apud. §. meminiſſe.ff.de iniur. in nuptijs autem conuiuia ab omnibus laudantur: ut Franciſcus Barbarus de re uxoria, cap.viiij.de munere uxoris:item in doctoratu in quo nobiles plus expendentes plus honoris habent. Ioannes Fabri inſtit.per quas perſonas nobis acquiritur. Sed prædicabat ut ſacerdos pro eccleſia, quia uerecundatur petere pro ſe: & tamen ipſi ſunt qui talibus fruuntur.Choreæ nocturnæ quandoq; propria lenocinia & inſtrumenta luxuriæ ſunt: ut ſentit Philelphus ſatyra ix.incip.Ant.& de choreis prædixi in viij.ampliat. allegat Salluſtium & Antero.Freg.char.xxxiij.facit Roſar.Buſti ij.part. ſer.xxxij. litera q.Petrarcha de remedio utriuſq; fortunæ.lib.j.dialog.xxiiij. de choreis Seneca ad Lucillium epiſto.iiii. † Et quandoque in talibus conuiuiis & choreis nocturnis plures petunt inhoneſta,& ſic improbos ſe demõſtrant l.tranſactione.ubi Lancel.ij.not.C.de tranſact.licet præmittant honeſta & dulcia uerba.Etenim non omnis qui dicit, Pax uobis,quaſi colũba eſt audiendus.corui de morte paſcuntur.c.non omnis qui dicit.ij.q.vij.& de ſynagoga Guielminæ quæ longo tempore poſt eius mortem fuit habita pro ſancta. Chronica Corij ſub anno Domini M. ccc. Et Liuius deca.iiij.lib.ix.char. ij. de ſynagoga Græci ignobi-

62 (beside "Item caue"); 63 (beside "Et quandoque")

lis ex Hetruria Romam delata,quæ erat ſimilis Valdenſibus,quæ poſtea orta eſt,ut refert Gaguinus in uita Ludouici iunioris.ad fin. Et Celeſtina ſemper incedebat cum mantello beguinurum,& longa filzia pater noſtrorum. & plebanus Arlot.in penult. quinterno facetiarũ poſtquàm dixit, A furore ruſticorum,conſcientia ſacerdotum, diſputatione medicorum,cætera notariorum libera me Domine ſubijcit. Et ab audiente duas miſſas omni mane,& à iurante per conſcientiam meam.prout ſemper faciebat Celeſtina. & omnino corrumpunt bonos mores colloquia mala. Hoſt.in ſumma de temp.ordi.§.& cui. col. v. tamen quandoque fiunt deteriora. nam ut qui uidit, teſtimoniũ perhibuit mulier coacta fuit cõplacere, nec cauſa clamare. Panor.lib. i.conſil.iiij.incip. facti. imò nec poſtea dicere marito,ne fortè eam minus diligeret. Et licet tunc ſibi non imputetur.gl.in c.ad eius.in uerſi.inuita.v.diſt.Hipp. in l. j.§.præterea.col. iij. ff. de quæſtion. fugiendæ tamen ſunt tales occaſiones. nam Rumor de ueteri facit uétura timeri, Cras poterunt fieri turpia ſicut heri Hoſt.in ſumma de elec.§. quis eligitur. col. v. unde non eſſent culpandæ mulieres,ſi quando ad conſimilia nocturna conuiuia inuitantur, ſi fingerent ſe infirmas. quia eſt quandoq; licitum fingere pro ſua ſuorumq; ſalute.Dec.conſil. clj. in ſerm. col. antepen. in l. ea eſt natura. ff.de reg. iur. Biblia Aurea de prudentia & ſagacitate.in princ.gl.in c. commu nis.xxiij.diſt.Hadr. papa noſter quodlib.j.eſt char. vj. col. iij.Monfer.in repet.l. frater & fratre. ff. de condict. indeb. col.vj.& Saluator finxit ſe longius ire.Luc.xxiiij.Io. Montolonius in Promptuario Iuris.in uerſ.fingere.ubi diſcurrit per x.prædicamenta.uide Barb. in c.in noſtra.col ij. de reſcrip.gloſ.in l.obſeruandum.ff.de offic. præfec. in uerb. detegit.de qua Cepol.conſ.xl. Cacialup.in l.ij.C.de eden. Hippol.in l.de minori.col.iij.ff.de quæſtion.Fel.in proœmio in princip.col.iij.gloſ.in c.quomodo uirginibus.xxxj. 64 q.j. Et non ſine cauſa facta eſt lex,diſponens † quod ſi mulier uadat ad conuiuia inuito marito,uel pernoctet extra domum, poteſt repudiari.l.conſenſu. §. uir quoque. C.de repud. & §. quia uerò plurimas. in auth. ut liceat matri &

Fingant ſe infirmas ne vadãt ad conuiuia.

auiæ.

auiæ. imò etiam poſſet recuſare ire ad chorizandum ſeu tripudiandum in caſtro domini ſui: quia ab omni ſuperioritate, ius hōneſtatis ſemper intelligitur exceptum Iacob. in tract. de homagijs. in ultimis uerbis. Pet. de Rauen. in ſuo aureo alphabeto. in dictis notabilibus extrauagantibus. col. vj. uerſ. cōqueſtus eſt ſemel. eſt char. cliiij. col. iiij. Surgetus in Enchiridio diſciplinæ militaris. char. xxiiij. Bonif. de nobilitate. ij. par. num. xlj. Ioan. de Plat. in l. j. C. de maiuma. lib xj. ubi dicit idem in curialibus. de mulieribus ciuiū. Afflictus cōſtitutione, diſputatur col. ij. Dec. in l. ſemper in contractibus. ff. de reg. iur. Roch. in c. fi. col. viij. in iiij. ampliatione. de conſuetud. tex. in §. j. ubi Ang. in j. not. inſtit. de hæred. inſtit. Dicens quòd licet ſeruus teneatur operas præſtare dominæ ſuæ: nō tamen intelligitur de carnalibus. Baueria in §. eſt autem. col. j. & ij. inſtit. de hæred. inſtit. ubi etiam ponit qua pœna puniatur ſeruiens contra faciens. ne permittas uxorem tuam conuerſari cum dominabus infamatis. nam, Vuaq; cōſpecta liuorem ducit ab uua &c. Hoſtien. in ſumma de uita & hon. cler. §. qualiter clerici. col. iij. facit plebanus Arlotus in facetia de Neapolitanis. eſt poſt medium operis: & Bald. in conſi. chiſmatis col. antepen. etiam ſi beguina, ut Hoſtien. ubi ſuprà §. utrum cohabitatio. per ea quæ dixi in ſexto fundamento fatuitate. & cum perfricuerunt faciem. Polydorus prouer. ccxxxj. & ſic inuerecundæ ſunt & inemendabiles. Albertus de proprietate hominis. ſunt enim ſicut dæmon, qui experitur pœnas infermi, & tamen tentat homines illuc ire. frater Lud. in tract. de uera contritione. vij. remedio contra luxuriam. Biblia Aurea cap. xxvi. de caſtitate. faciunt enim quicquid poſſunt ut ſibi ſimiles plures adſint, ut cum earum uitia propter multitudinem deducta fuerint in conſuetudinem, non ſit quid agas, pudere debeat, nec poſſint iuſti à talibus irrideri. Carmel. eclo. ix. circa fin. Aethiopes una quoniam nigredine ſordent. Ille color nulli uitio quippe datur. Afflictus in conſtitutionibus regni. in titulo, de adulter. circa fi. & in titulo ibidem ſeq. Papa Pius epiſt. iiij. † q̄ periu- 65
rus cum periuro, excommunicatus cum excommunica-

Pernoctans extra dum repudiatur.

to:item conuerſatio cum meretricibus, eſt ſignum modicæ pudicitiæ. Ang. in l. uim paſſa. §. mulierem. ff. de adult. Itē quando uides iſtas uetulas uel reuenditrices frequentare domum tuam, præſertim ſi intrant per poſticum, nā talia oſtia deſtruunt domum. Cepol. in ſeru. urb. cap. xlij. de porta. circa fin. facit text. in cap. ſimulationem. xxij. q. ij. nam per plures uias itur Romam. Bald. in cap. bonæ. el j. col. iij. de elect. licet dicatur ire etiam qui ſella uehitur. ff. de ſeruit. ruſtic. l. qui in ſella. per quam fuit deſtructus Bonella buffonus. ut refert Cepol. in ſeruitutibus ruſtic. cap. pen. facit ad eam Ioan. Fab. inſtit. de iur. nat. in princi. Portius inſtit. de. ſeruit. ruſtic. col. ij. Bauerius in §. eſt autem. col. iij. inſtitut. de hæred. inſtit. Socyn. lib. j. conſi. cxlj. col. j. & ij. Erige tunc aures Pamphile, & aperi oculos, quia res tua agitur, præſertim quando ſtant multūm in colloquio uxoris. Item quando lupi non ſoliti ire uadunt per contratam, eſt adhibenda maior cuſtodia. Bald. in l. nemo deinceps. in fi. C. de epiſc. aud. maximè quando crinibus incedunt comptis. Cyn. in l. neq; natales. C. de probat. & nocte uagatur adulter. Bald. in cap. j. §. porrò ſi dominum. quæ fuit prima cauſa benefic. amit. nec credas quod cupiat uidere illa tria quæ Auguſt. ſcilicet Chriſtū ambulantem, Paulum prædicantem, Romam triumphantem. Bald. in cap. fin. col. fi. de iur. cal. quia imò cupit uidere & amplecti uxorem tuam: nec confide ꝙ dicat ſe compatrem tuum, quia fortè non tetigit tempore baptiſmatis. ideò putat ſe non eſſe & malè. Bened. de Plumb. in l. etiam. ff. de manu uindic. uel fortè eſt uſus cautela quam ponit Formularium prouinciale. nolo referre. Item quando uides uxorem tuam adeò libenter ludere cum iuuene. uide Cacialup. in tracta. de ludo col. ij. & eſto memor ꝙ Ouidius in tertio de Arte dicit, ludendo ſæpe paratur amor. & clàm loquentem. Præpoſ. in c. præterea. el ij. pen. not. de ſponſa. ubi allegat inter cætera illud diui Bernar-
66 di: Hanc tibi generalem regulam conſtituas, ut † omnem qui ueretur dicere. quod in aure locutus eſt, ſuſpectum habeas: facit Bald. in l. cùm ſententiam. C. de ſentent. & interloc. facit Ange. conſi. cccxc. incip. chariſſime. colum.
fin.

fin.Nata in clem.ſæpe,in princ.col.xiij.de uerb. ſignificatione,uel loco obſcuro. nam qui malè agit, odit lucem. cap.conſuluit.de offic.deleg.latè Barbat.lib.ij. conſil. liij. præclarè.col.xv.Ioan.Lup.in allegationibus.poſt repet.de donat.inter uir.& uxor.eſt char cij.colum.iij. ubi ſubiicit quòd quæ palàm fiunt, non ſunt ita ſuſpecta. Felyn.in. c. cum ex.iniuncto hæret.col.j. Item ſtriagentes manum, quia eſt ſignum conſenſus. Aret. conſilio xiij. uiſo.col. ii. Item frequentia munuſcula & ori applicata, blandéque dulces literæ, nihil habent ſancti amoris. vt Hieronym. quem refert frater Ludouic.in tractatu de Veritate contritionis. char. cxxxviij.de circunſtantia inſtrumentalis agentis.pro quo facit text. in clem. ſi dominum. §. o memoriale.de reliq.& uen.ſanct.nam cuius domum frequenter aſpicimus,huius memoriam ſtrictius retinemus: quia ex aſpectu naſcitur amor. Eraſm. char. xxx. Prouer. clxxviij.& tangendo pulſum mulieris, nominando plures uiros,ubi deueneris ad eius amicum,ſecundum aliquos pulſus uariabitur: quia pulſus eſt præco qui non mentitur. ſecundum Bald.in cap.quoniam contra,conſ.ij.de probat. Barb.in rubr.eodem tit.col.iiij.ſed hoc ſpectat ad Medicos,qui dicunt quòd imò ſæpe mentitur, uel inuicem manus tractantes, uel etiam digitos inuicem cancellantes, uel in loquendo balbutientes, uel colorem mutantes, ut docet Philelphus deca.vj.ſaty.j.incip.nate marij uita,&c. Cichus Aeſculanus lib. iij.c.j. de phyſinomia, in princ. nam ut inquit Baldus in proœm.rex pacificus.col.iiij. rubor faciei detegit maculam cordis. Et Ouid. Metamorphoſ.dicit,Heu quam difficile eſt crimen non prodere uultu?facit Specul.in tit.de petitione ſententiæ, & eius cautela.§.j.l.de minore.& tormenta.ff. de quæſtion. Lucas de penna in penul.char.iij.lib.C.col.ij.rationem ponit Macrobius vij.Saturnalium maximè in amore,ut Medea Iaſoni,quis enim benè celat amorem? Eminet indicio prodita flamma ſuo. Et Campanus ſecundo Epigrammatum,de diſceſſu ſuo in fin Ignis, amor, tuſſis certo ſeſe iudice produnt.octo ſigna ponit presbyter Franciſcus de Sacterentio in lima ſpirituali. capitu. xxj. Stulti-

fera Nauis char.xxiiij. de calamitate amatorum. frater Ludouicus in tractatu de Veritate cõtritionis.chart.cxvj. de ſenſibus corporis.cap. j.ubi loquitur de facie de quo Specul.in titu.de teſte.§.nunc tractandum qualiter in teſtium. num. iiij. & Eccleſiaſt.xxvj.fornicatio mulieris in excellentia oculorum & in palpebris illius agnoſcetur. facit Albertanus de amicis dubitatis.Frigidius glacie pectus amantis erat.Lancel.in l.non minorem.col.j.de tranſact.atque oculis capti fodere cubilia talpæ. Lancel.in l. humanitatis.C.de impub.ſi fuiſti philocaptus ſcies inducere hos uerſus. Et illud, Tortilis à digitis excidit anſa meis. gloſſ. in l. rem actio. §. ſi. quis rei. ff.de rei uendic. præſertim quando ueniunt de nocte.quod illicitum. Cepol.in repet.l.ſi fugitiui.col.ſi. C.de furt.Prohibe tũc mulieri tuæ ſub aliqua alia ſimulata cauſa,uel colore, quàm zelotopiæ:ne cum tali loquatur,nec cum eo conuerſetur. quia,ut inquit Ouidius ij.de Remedio:Proximus à tecto ignis defenditur ægrè. Et Horatius in Sermonibus, Res tua tunc agitur,paries cùm proximus ardet. Et neglecta ſolent incendia ſumere uires gl. in l.ſi quis fumo. ff. ad leg.Aquil.Eſt uerum quòd eſt ſi nõ aduertis ſaltem tempore carniſpriuij,quod uidetur luxuriæ datum cap. denique.iiij.diſt.Senec. epiſt. xviij. Auguſt. Dathus epiſt. in cip.ſolent.lib.j. eſt char. cxxxv. Roſarium Buſti. j. parte. ſerm. vj. litera I.chart.iij.& ſeq. Iſte adhuc ueniet laruatus.Et ſic in opere diabolico.Bertach. in tract. de epiſcopo.j.parte.lib.ij.col.antepen. q. lxij. etiam te præſente in domũ tuam,& tacebit,& permittet ſe ſolùm cognoſci ab uxore tua,quæ poſtea finget eum non cognouiſſe, uel aſſeret quòd erat aliquis affinis tuus. Sed ne me increpares quòd nimis ſæuiam in carniſpriuium,poſtquam ſumus in materia choreæ, uide iſtas allegationes quas aliàs in facto & ſiue præmio edidi ſuper tali quæſito, uidelicet vtrum eſſet bonũ quòd epiſcopus faciat edictum per quod prohibeantur clerici & laici ultra mediam noctem carniſpriuij ſe laruare & chorizare,ſub pœna excommunicationis & unius ducati pro quolibet. Nec crede excuſationi uxoris,ꝙ ei det uerba, & eũ irrideat: quia & hoc eſt male

factum,ſed deterius:quia tibi bene dat uerba.ſed amatori facta.qui præualent uerbis quoniam non ſufficiunt ubi eſt opus facto.cap.delicti ubi Decius.ii.not. de app. l.j. §.j. ubi Iaſ.iiij.not.ff.q.quiſ.iur. Alexand.in l.fi.mora. col. ij. ff.ſol.matr.& lib.v.conſi.xxxix.etenim uerba dare, eſt leue.gl.in c.quibuſdam.j.q.j.& in eis non perditur niſi flatus.ſecũdum Bald.lib.ij.conſilio c.factum. col. ij. Sed hoc in caſu melius eſſet lapides fruſtra iacere quàm uerba.ſecundum Amedeum in dialogo de Amicitia. char. xxxix Et amatores intelligunt non ſolum ad uerba, ſed ad motũ labiorum.ut d. Nelus de Gabrielibus, quẽ refert Bart. ut reſumpſit Baueria in §. quinimo.ij.col. inſtit. de teſt. mil.nõ tamẽ nego quin in ſimilibus etiam ſagaces & ipſe Argus decipiatur, ſed ſimplices frequẽtius. facit exemplũ barbitonſoris,qui credens ab uxore poſtulari carnẽ ſalatam,& tamen poſtulabatur coitus: reſpondit mulieri exiſtenti ſupra ſolariũ,ut daret ei quod uellet.& ſic uxor con placuit. Et poſtea conqueſta cum uiro,uir cœpit clamare, Al traditor della carne ſalata. Præpoſ.in c. diſcretionẽ. vij.not.de eo.qui cug.conſan.uxor. ſuæ. Sed ille ſuus clamor & pœnitentia poſt factum non excuſat.l.qui ea mente.ff.de fur.ſero ſapiunt Phryges. Polydor.Prouerb. ccxix. aliter illud dictum Chriſtoph.declarat Mambrianus.non enim debet quis eſſe bonus ultra quam ratio dictet. iiij. Ethic.Aegid.de regi.princip.lib.j.parte.ij.cap.xxv. *Al tradi tor de la carne ſalata.*

¶ Inclina domine cor meum in teſtimonia tua,nõ in auaritiam.pſalmus cxviij.

¶ † Quia non omne quod licet,honeſtum eſt.l. ſemper in conuentionibus.ff.de ritu nupt.nec debet quis eſſe nimis iuſtus.Eccleſiaſt.vij.quinimo aliquid eſt iuſtum, & tamen eius contrarium eſt iuſtius.l.exigendi. C. de procur. Item quia etiam omnia quæ licẽt,non expediunt.Apoſtol.j. ad Corinth.vj.Inſtructio Eccleſiaſticorũ.char.xj.in fi. Idcirco hanc dubitationem attingam eo ordine quo in ſimili Oldr. conſi.lxij.incip. & circa. quærendo de tribus circa tale edictum:uidelicet.Primò,an liceat.Secundò, an deceat.Tertiò,an expediat.omnia ſubijciendo iudicio ſacræ matris Eccleſiæ,& reuerendiſſimi domini epiſcopi, & cu- 67

iuſlibet alterius ſentientis.

68 † Circa primum uidetur quòd liceat: quia epiſcopus de bet malos mores corrrigere, ne ſanguis ouium de manibus ſuis requiratur.c.irrefragabili de off. ord.Hadr. Papa noſter in Quodlibetis.q.iiij.litera F.eſt char.xlvj. col. j. & char.xiij.col.iij.dicit. quod ſacerdos portat iniquitatem populi.allegat Leuit.x.propterea debet epiſcopus auferre occaſionē peccandi.c.ut animarum.de conſtit.lib.vj.fa

69 cit l.j.de maiuma.lib. xj. ubi Iac. Rebuff. dicit, † ꝙ imperator prohibuit illos ludos,quia in eis uiri mulieres tāgebant inhoneſtè:quia multa prohibentur,licet mala non ſint,quia tamē malis occaſionem præbent.cap. & ſi Chriſtos.de iud.l.conuenire.ff.de pact. dotal. Dato ergò quòd chorea non ſit mala.Regum.ii.cap.vj.relato in c.& cognouerunt.de pęniten.diſt.ij.ubi Dauid ſe coram ancillis denudauit ſaltando totis uiribus laudabat eas.Plato.ut Euſebius de Euangelica præparatione lib.xiij.cap.xij. & facit ad agilitatem corporis inducandā,& cōſeruandā, ideò tolerandum.ut in ſimili de torneamentis in extrauag. Io. ſub illo titulo, de torneamentis. c. quia in futurorum euentibus.Et permittitur etiam die feſto,dummodo non tempora diuinorum officiorum.de conſecr.diſt.j.cap.qui die de conſecr.diſt. iij. irreligioſa. Doct. in c.cum deco-

70 rem de uita & honeſt.cleric.† Item & larua non ſit mala dummodo non aſſumatur ueſtis muliebris, uel religioſa, uel habitus dæmonum. Doct. in d. c. cum decorem. ubi declarant poſt Innoc. quomodo intelligatur larua.Corſet.in repertorio.Panorm. in uerb. ludus. ubi allegat Io.de An.in cap.lator. de homici. & Archiep. Flor. nihilominus quotidiana experientia rerum magiſtra. c. quam ſit.de elect. lib. vj. docet quod ut in pluribus fiunt ad malum:unde non curamus de paucis qui eas faciant ad bonum reſpectum. l. condendæ. l. nam ad ea.ff.de legib.ergò oratione peccati euitandi licuit tale edictum facere,quia in hoc uerſatur epiſcopi iuriſdictiò, etiam ſuper laicos cap.nouit.de iud.

71 † Secundò facit quod uult Feder. conſilio ij. incipien. ſtatuto, ubi per multa tenet quòd ualeat conſtitutio epiſcopi,

ſcopi, per quam dicitur, quòd quicunque luſerit ad ludum azardi, ſit excommunicatus.

¶ † Tertiò facit quod uult Io. de monfer. in d. cap. ut animarum. col. viij. & ſeq. de conſtit. libr. vj. ubi affirmat quòd ualer conſtitutio epiſcopi, quòd qui furtum commiſerit, ſit excommunicatus. 71

¶ † Quartò & magis proximè ad terminos noſtros facit exemplum præpoſ. in c. cum ceſſante. col. iij. de app. ubi ſentit ualere edictum principis, per quod prohibētur choreæ de nocte: facit deciſio Ioan. And. in regula, ea quæ. libro vj. in Mercurial. quem ibidem quaſi ad literam ſequitur Peruſ. & Alber. in ij. par. ſtatuit. q. cxcviij. incip. ipſe. Io. And. & Petrus de Anchar. in repet. c. canonum ſtatuta de conſtit. in xj. q. principali. col. v. Cacialupus in repet. l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iur. col. xliij. uer. ſucceſſiuè quæritur de tertio. ubi dicit ualere conſtitutionem, per quam epiſcop. excommunicat omnes mulieres utentes fucamentis, uel ornamentis ultra certam mēſuram. Quia licet in talibus poſſit eſſe ornatus ſine peccato mortali. S. Thom. ſecunda ſecundæ. q. cxcix. circa medium, dum agit de modeſtia ius tamen præcepti tranſgreſſionem facit mortalem. xiiij. q. j. cap. quiſquis. 72

¶ Sed prædictis non obſt. contrarium uidetur uerius, quòd imò non liceat, quia epiſcop. non habet poteſtatem ſuper laicos niſi ubi adeſt peccatū, ideò non debet falcem in alienā meſſem apponere. c. ſcriptum. vj. q. iij. Io. And. & Canon. in c. nouit. de iud. ſed chorea & larua benè circunſtantionata non continent peccatum. ut ſuprà, ergò &c.

¶ Secundò non licet epiſcopo facere edictū ſeu ſtatutum irationabile. c. erit autē lex. iiij. diſt. eſt enim irrationabile legem condere contra laicos, ſaltē eis non uocatis. ſi pur uult condere, ſine conſenſu capituli pronuntiandum. ubi & penult. de conſecr. diſt. iij. Panor. in c. at ſi clerici. §. de adulter. col. antepenul. de iudic. Peruſ. in cap. fi. col. vi. de conſtit. lib. vj. Bertach. in tractatu de epiſcopo iij. par. lib. iiij. q. vij. præſertim quando imponitur pœna excommunicationis. Hoſt. in ſumma de exceſ. prælat. col. j.

¶ Tertio, quia talis ludus ſiue chorea ſit ad recreationem

ſit efficia

vt efficiamur proniores ad exercitium uirtutis tẽpore imminẽtis Quadrageſimæ.xliiii.diſt.c cõuiuia.de conſe. diſt. v.c.non mediocriter.gl.in c.donare.lxxxvj.diſt. Panorm.in c.& ſic CHRISTVS.pe.not.de iureiur.ita etiam fecit Saluator imminente eius paſſione, quia iuit ſe recreatũ in Betaniam. ſecundum Bonauenturam in meditationibus de paſſione Domini. ergò tale edictum,tanquàm non conueniens tẽpori,conſuetudini , & perſonis non debebit fieri, d.c.erit ante lex.iiii. diſt. Et propterea homo ſapiens erit ſapientior tali lege malè poſita, & ei licebit legitimis remedijs & fraudibus eam circumuenire.Bal.per illum teſt. in l.j.in prin.C.de cad.tol.ubi Paul.de Caſt.& Corn.

¶ Quarto facit,quia bene ſcit d.epiſcopus quòd tale edictum non obſeruabitur,quia difficile cohibentur iuueniles calores.l.j.§.filiis.C.de bon.quæ lib. præſertim quando tales nobiles ſunt inflati libidine mulierum , quia miſcent omne fas & nephas.l.ij.col.iiij.uerſic. initium . ff.de orig.iur.ergo plus peccat epiſcopus, quàm tranſgreſſores edicti.c.clericos.de cohab.cler.& mul.cum ſim.ut latè Felyn.in ca.apoſtolicæ.col.ii.de excep.in c.j.de offic.dele.ubi allegat Io. Andr. in c.ſolet. de ſent.excom. quòd ſuperior nũquam debet imponere pœnas his qui uerìſimiliter eas non timebunt.

¶ Non obſt.primò,ꝙ teneatur epiſcopus auferre materiã & occaſionem peccati . Quia reſpondetur, negando choream & laruas eſſe peccatum , ut in contrario etiam fatetur.& propter malos utentes choreis & laruis ad malum finem,non debent boni prohiberi ab honeſta recreatione & accommodata tempori:quia propter piſces malos non rumpimus retia . cap. quiſquis . xxiij.q.j.Etiam quòd ſint plures qui utantur ad malum , quàm ad bonum, quia attenta difficultate relinquendi choream cœptam quę impoſſibilitati æquiparatur . l.nepos Proculo . ff. de uerbor. ſig.etiã iuſti uerìſimiliter ad bonum chorizantes permittent ſe labi ultra horã,præſertim cùm nec cãpana dans ſignum horæ poſſit audiri de facili ob ſtrepitũ choreæ.& ſic eius reſpectu negari nõ poteſt quin tale ædictũ illaqueet ad peccatum eum qui aliàs peccaturus non erat . Sed antequam

tequam dare cauſam uni peccato mortali: epiſcopus debe ret potius permittere damnari omnes creaturas cœleſtes, & terrenas. ſecundum Anſel.in li. de ſimilitudinibus. quē refert Roſarium Buſti.ii.parte.char.lix.col.j.

¶ Secũdo reſpondetur ꝙ ex quo ſolus Deus eſt ſcrutator cordium.xxxij.diſt.c.erubeſcant.non poteſt epiſcopus ſibi uendicare iuriſdictionem de peccato, de quo non conſtat. Et ſi dicatur ꝙ erit ſaltē peccatum poſt prohibitionem epiſcopi.c.nemo epiſcoporum.xi. q.iii.c.ii. de maio. & obed.reſpondetur, ꝙ ex quo tale edictum prohibitoriũ reſpicit futura.ca.fin.de conſtit.oportet ꝙ tempore edicti adſit peccatum.& non ſufficeret poſt argui.c.ſi eo tempore.de reſcrip.lib.vj.l.j.§.ſi filius.ff.de leg.iij. aliàs eſſet facile epiſcopo trahere omnes cauſas criminales laicorum ad forum ſuum.poſſet etiam dici ut Gemin.in alio propoſito in d.cap.ut animarum. col.iij.dum allegando do.Ant. dicit,quòd excommunicatio hoc caſu non ligat ex defectu poteſtati inducendi cauſam edicti ſeu ſententiæ : quia ad eum non ſpectet,nec eius intereſt de delicto commiſſo per laicum. facit Hadrian. Papa noſter in Quodlibetis.q. vj.litera i.cap.j.circa fin.eſt char.j.

¶ Non obſt.ii.& iii.quia deciſio Feder.& Io.de Monfer. loquitur quando prohibetur id quod clare liquet eſſe peccatum:ſecus in caſu noſtro.

¶ Nob obſt.iiij.ſcilicet deciſio Io. And. quæ iudicio meo ualde ſtringit,quia ſi ornatus eſt peccatũ,quia cōmuniter mulieres eunte s ad choreas ſe ornāt, ergo chorea quæ eſt cauſa talis peccati eſt etiā peccatũ Breuiter licet nō inueniā tactum,credo ꝙ ſtatutum de quo ibi non liget perſonas laicas.arg.c.ſi eo tempore. de reſcript.lib.vj.vt ſtatim dicebam in ii.ſolut.ad primum contrarium, quia per hoc tollitur illud,dum dicitur quòd ſaltem eſt peccatum poſt prohibitionem, in quo iacet totum fundamentum Ioan. And.& licet Ioan. de Montefer.conetur tollere, non bene ſatisfacit. Cacialup.fatetur non ualere niſi in delictis eccleſiaſticis,puta nequis intret monaſterium.fateor contrarium mihi difficile.ſed in caſu noſtro fundamenta ſuprà facta pro hac parte cuitant ſufficienter illam deciſ. ad

quam

quam Doct.ſubtiles non aduertunt, ut puta quia ut dicit Alber.ubi ſuprà non eſt de pane quærendo.
¶ Secundò ꝙ deceat, patet, indeces enim eſt quòd tempore Quadrageſimæ quo pœnitentiæ uacare debemus, uacemus choreis & tripudijs xxxiii.q.iiii.c. nõ oportet.el.j. cũ duobus ſeq.ubi prohibetur conuiuia & lætitiæ nuptiales: ergo multo plus choreæ laſciuæ, quæ licet omni tempore ſuſpectæ ſunt, incitationes libidinis multò plus tempore Carniſpriuij & Quadrageſimæ, quia eo tẽpore uitiũ gulæ & luxuriæ plus dominatur: ut Spec. in Rationali diuinorum.in rub.de quinquageſima.& rubr. ſequ. columna ij. non immeritò ergò tunc plus decens eſt talia coercere.
¶ Secundò probatur in c.j.circa fi.de pœnit.diſt.v.ubi qui perfectam uult conſequi gratiã remiſſionis peccatorũ, ad quã potiſſimã, tendimus tẽpore Quadrageſimæ cohibeat ſe à ſpectaculis & ludis.facit glo.in clem.j.de celebr. miſſ. in uer.uigilijs.quæ allegat Senecam in uerbo, cohereas.
¶ Tertiò probatur in c.nullus.de conſecr diſt.v. ubi prohibentur presbyteri corã ſe permittere laruas fieri arguendo ergò de perſona ad tempus: ut pulchre Iaſ.in l.uinum. ff.ſi cert.pet. ergò & tempore Quadrageſimæ dedicato ad diuinum obſequium, & pœnitentiam peccatorum.
¶ Sed his non obſt.contrarium uidetur uerius quòd imò ſi liceret epiſcopo tale edictum facere, non tamen decet.
¶ Primò, quia à tanto tempore citra cuius initij memoria non exiſtit, & ſic habet uim priuilegij.l.hoc iure.§. ductus aquæ.ff.de aqua quotidia.& æſti. ſemper ſolitum eſt illa nocte choreas ducere ad ſaturitatem, ergò nunc uelle inducere talem nouitatẽ eſt nimis moleſtum & quaſi ſcandaloſum. cap.dilecta. de exceſ. prælat.l.ij.ff. de conſtit.princip.
¶ Secundò, quia ſententia excommunicationis quæ hic comminatur, cùm ſit grauior qua utatur eccleſia, non debet ita de facili & pro re leui imponi, ne uileſcat. Panor. in cap.clericos.de cohab.cler.& mulier.
¶ Tertiò quia nõ debemus plus ſapere, quã oporteat, ſed ad ſobrietatẽ.Rom.xij.c.ſ.de renunt.li.x. ſed ſic ꝙ Curia Romana, & Metropolitana, & epiſcopi cõuicini tolerãt ꝙ illa

illa nocte ducantur choreæ ad ſaturitatē. ergò non decet uelle corrigere quæ epiſcopi tolerãt xij. diſt. c.j. & ij. & c. queadmodum. Card. in c. conſuetudo. col. fi. j. diſt. Et ſic nō poteſt dici corruptela: quia licet quo ad eſum carnium Quadrageſima incipiat poſt cœnam, niſi eſſet tolerentia. c. denique iiij. diſt. tamen. quo ad feſta & opera inchoamus ab ortu lucis. c. ſi præfodies. ubi Fely. latè de homic. Card. in d. c. denique. col. viij. per gl. approbatam in ca. ij. de ferijs. quæ etiam uult & oēs approbant in his ſtandum eſſe conſuetudini cuiuſlibet regionis, ſcilicet quando incipiat dies. nam omnis prouincia abundat in ſenſu ſuo. de conſec. diſt. iij. c. rogationes.

¶ Non obſt. contraria, quia unico uerbo tolluntur quod apud nos ſtante dicta conſuetudine nondum eſt Quadrageſima ante lucem diei cinerum quantum ad choreas.

¶ Singulariter tamē reſpondendo ad primum, dico quòd mora modici temporis non eſt attendenda. l. ſi debitori. ff. de iudic. præſertim cùm ea hora non inchoentur choreæ, nec laruæ de nouo à cōmuniter accidentibus, & multa fieri non debent, tamē facta tenent. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alien. iur. & multa retinere licet, ad quæ nō liceret agere. c. intelleximus. de iudi. gl. in §. certe illud. inſtit. de rerum diuiſ. &, Turpius eijcitur, quā nō admittitur hoſpes. gl. fi. in c. literas. de reſtit. ſpol. Alex. lib. vj. conſi. ccxiij. domini. nu. 9. & etiā quod fiant ad peccatum, non eſt tantum peccatum continuare choream, ſicut inchoare de nouo. ut de Petro negante ter CHRISTVM. Et plura conceduntur in conſequentiam, quæ non concederentur principaliter. l. quotiens. C. de iudic. & facilius aliquid à principio impeditur, quàm poſt factū tollatur. per regulam. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alien. iur. ideò principijs obſta. & facilius quid in eſſe conſeruatur, quàm de nouo fiat. l. ſi pluribus. uer. quod ſi una. ff. de uerbor. oblgat. & facilius inducitur extenſio, quàm creatio. l. ſed & ſi manente. ff. de precario. conſtit. de foro competen. colum. xxviij. & facilius tollere ius quærendum quàm quæſitum. Decius conſi. cxiij. col. ij. quantum ad lætitias nuptiales bene uidemus eas prohiberi alio tempore: &

re: & tamen non prohibentur choreæ, ut in locis allegatis in contrario.

¶ Non obſt.ii.quia ibi ſunt uerba conſilij,patet, quia circa medium illius capituli prohibentur etiam mercatura, militia, & adminiſtratio ſecularis poteſtatis: quia talia videantur cum aliquo malo adminiſtrari, & tamen uidemus quòd publicè non ſeruamus hæc tempore Quadrageſimæ: prout nec illud quòd non reddatur ius cap.placita.xv.q.iij.Card.in c.denique.iiii.diſt. col.iiii. & hæc corroborant id quod in tertio fundamento adducebam,quia circa obſeruationem Quadrageſimæ conſuetudo multùm attenditur.

¶ Non obſt.iii.quia fateor in laruis in habitu dæmonum, uel religioſorum,uel mulierum.Doct.in c. cùm decorem. de uita & hone.cle.

¶ Tertiò quòd expediat tale edictum facere, probatur, quia epiſcopo incumbit malos mores corrigere, ne ſanguis ouium de manibus ſuis requiratur. c.irrefragabili. de off.ord.Imò & ſi tales corruptos mores ignoraret, per hoc non eſſet excuſatus.c.quamuis. de reg.iur. & tacendo uidetur oues occidere.cap.Epheſijs.xliij.diſt.prout negligendo, delicto conſentire.cap.negligere. ubi glo.ii.q. vij. nam error cui non reſiſtitur, approbatur.c. error.lxxxiij. diſt. melius erit ergò cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate occidere. xxiii. q.iiii.cap. nimium. & per totam illam q. & ſi remaneant indurati, duret & ipſe, quia nil tam durum quod duriori non cedat. ſecundum S. Bernar. quem refert Luc.de Penna in l.nemo miles. col.ii.C.de re milit.lib.xii. Et ſi non profit, erit excuſatus quòd fecerit quantum in ſe eſt.gl.in c.ſcimus.xliij.diſt.Et ſi ſic non faceret,poſſet ſe Metropolitanus intromittere. cap.principalem.ix. q.iij. Nec poteſt culpari etiam ſi malus exitus inde proueniat cap.de occidendis.xxiij.q.v.l. ſed an ultrò. §.j. ff.de neg, geſt. quia ad hoc fiunt leges & edicta, ut earum metu humana coerceatur audacia. cap.facti.iiii. diſt. quia mala uoluntas ſuæ non eſt dimittenda libertati. xxiii.q.iiii.diſplicet.ubi plura exempla poſtea ſubijcit, quòd tanto maiore utitur eccleſia poteſtate, vt non ſolùm inuitet,

tet,ſed etiam cogat ad bonum.

¶ Secundò probatur quòd ſit expediens,quia experientia docet,quod poſt tale edictum plures abſtinuerunt, & ſic minora mala facta fuerunt,& conſecuti ſunt meritum obedientiæ.cap.quid ergo.xi.q.iij.& ſic excuſatio contraria eſt eorum qui contra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui uolunt. cap.ſi eccleſia.xxiij.q.iiij.

¶ Sed his non obſt.videtur contrarium,uidelicet quòd etiam ſi liceret,& deceret tale edictum, tamen non expedit.Primò,quia eſt ualde difficile,& quaſi impoſſibile, ut dixi in fol.j.cõtrarij.j.partis.ergò impoſſibilium nulla eſt obligatio.l.impoſſibilium.ff.de reg. iur. & edictum debet eſſe poſſibile.d.cap.factæ.iiij.diſt. & ſic laici potius irridebunt tale edictum,quàm obſeruabũt:uita hominis mutatur cum difficultate.§.ſancimus.in authen. de monach. Hieremiæ xij.ante fin.& ideò debet epiſcopus præcauere ut pulchrè Paul.de Caſt.lib.j.conſi.cccciii.incip.illa.

¶ Secundò,quia potius expedit etiam ſi chorea delictum eſſet & peccatum ſub diſſimulatione tranſire, quàm edictum contemptibile condere.c. deniq;. iiii. diſt. cum ſim. ut Fortun. de fine iuris.col xxi.ubi ille text. optime quadrat in propoſito: quia ibi toleratur illa conſuetudo comedendi carnes uſq; ad mediam noctem, quia euelli non poterat nam qui nimis emungit,elicit ſanguinem.& boni paſtoris eſt tondere, non deglutire.gl.in clem. j.de cenſi.in uerſi.conſumit.pulchrè Bald. in c.mandatum. col. ii. de reſcrip.& multa permittuntur, ne deterius contingat. Alex.lib.ii.conſi.i.col.iii.uerſ. & dicit beatus Thomas. & de proſtibulo not.in c. inter opera. de ſponſal. Felyn. in c. omnes leges.i.diſt.col.iiii.ubi inter cætera dicit, ꝙ quando mali non poſſunt coerceri ſine ſcandalo,debent ſic dimitti.facit Hoſt.in ſumma de decimis.§.&utrum præſcribi.uerſi.vii.ad fi.nã propter peccatum inobedientiæ fiunt deteriores: quia unum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit.Bal.in l.Barbarius.col.ii.in ii. lect. ff. de off. præto. etenim Abyſſus abyſſum inuocat.pſalm.xli.

¶ Tertiò uia paradiſi eſt ualde arcta. Matth.xii.quia,Iuſtus uix ſaluabitur.i.Pet.iiii.Lact.lib.vi.c.iiii.Bald. in cap.

paſtoralis.col.iij.de reſcript. ergò non eſt amplius angu-ſtanda.arg.c.bene quidem. xcvj. ubi adiectione non eget plenitudo imò nec via probationum. facit illud Matthæi xxiij.Væ uobis ſcribæ & phariſæi, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. & Act. xv. Quid tentaris Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum,quod neq; nos neq; patres noſtri portare potuimus?& per totum c. refert Ioa.Gerſon.j.parte, in tract.contra ſectam flagellātium circa princ. facit Buſtus in defenſorio montis. char. xlij.col.iij.eſt uerſ.xlij. maximè his temporibus, quibus ætas eſt fragilior.c.fraternitatis.xxxiiij.diſt.hinc communio quæ fiebat omni hebdomada,reducta eſt ad ſemel in anno : & ſic potius eſſet relaxanda & amplianda.c. quotidie.c. & ſi non frequentius.de conſecr. diſt. ij. c. omnis vtriuſque ſexus.de pœnit. & remiſ. hinc Petrus qui peccauit potius electus eſt Papa,quàm Ioannes,ut exemplo ſui ſciret melius compati infirmitatibus noſtris.50.diſtin.ca. quia ſanctitas. & ſic debet uti prudentia,ut ſibi cōueniat illud Luc.xij.Fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam: bene agnoſcendo & conſiderādo uultum peccatorum ſuorum.Prouerb.xxx.Ioa. x. Non erit ergo prudens laqueare & perdere oues, quas ſibi Deus dedit.Ioan.xvij. ne dicatur illud Matthæi. xxij. Imponunt enim onera grauia & importabilia humeris hominum.& illud Hieremiæ.xxiij.Væ paſtoribus qui diſpergunt & lacerant gregem paſcuæ meæ. & Eſay. x. Væ qui conditis leges iniquas. refert Hadrianus Papa noſter in Quolibetis.q.vj.col.iiij.& char.xxij. eſt q. ij. Præſertim quia ſit cum appoſitione pœnæ pecuniariæ. nam licet poſſit quando conuertitur in aliquem pium uſum. Cacialup. in l. j. C. de ſumma trinit. col. xxviij. de quo tamen caue propter Hadrianum Papam noſtrum in quodlibetis. q. vj. col.x.nihilominus cauere dicit: quia ſcandalizantur laici dicentes illud Ezechielis. xxxiiij. Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos,& greges meos non paſcebant. & paulò infrà:ſed cū auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. & diſperſæ ſunt oues meæ. tranſſumptiue.xlvj. diſt.cap. hoc habet. Et quod dicit Archidiaconus, quem

refert

refert Felyn. in c. irrefragabili. §. cæterum. col. ij. de offic. ord. uidelicet quòd fingunt tendere ad correctionem morum apponendo has pœnas, & gerunt curam marſupij: debet enim lex condi ad cõmodum publicum, non ad commodum condentis. Iſern. in prologo feudorum. vj. q. in fi. in §. j. de pace iuram. firm.

¶ † Et ſic patet ſolut. ad primum contrarium, ut illud procedat quantum ad correctionem, quæ non arctet ad peccatum mortale: ut facit pœna excommunicationis ſecundum Cacialup. in d. l. j. C. de ſum. Tri. col. xj. licet Roſariũ Buſti intelligat hoc ſolùm procedere quando ita eſt de voluntate præcipientis. in ij. parte, ſerm. xxxvij. litera i. eſt char. ccclxxj. col. iij. vera enim iuſtitia compaſſionem habet falſa verò dedignationem. c. uera. xlv. diſt Fortun. de fine iuris. col. xlviij. & quia corrigendo ſe malus nolit obedire: uidetur quòd epiſcopus non debeat omittere correctionem. Archid. in c. ſi peccauerit. ij. q. j. col. iij. ubi Card. cum ſequitur ad literam. Reſpondetur hoc procedere ubi conſtat de peccato. ſed hic non conſtat, ut ſuprà. ſecundò reſpondeo, quòd illud procederet quando plures longè ſaluarentur, & pauci damnarentur. Hadrianus Papa noſter. q. iij. quodlibetica. eſt char. xxviij. col. ij. Præterea ſecundum eundem Archi. in d. c. deniq; iiij. diſt. col. j. & ibi. Card. Quis non debet corrigi, ſed conſcientiæ ſuæ relinqui in tribus caſibus, qui omnes concernunt dubium noſtrum. Primò, quando illud quod fit poteſt ſine peccato, uel indifferenter facere. Secundo, quando multitudo eſt in cauſa, & ſic timetur ſcandalum. Tertiò, quando perſona non poteſt iudicari, uel crimen eſt occultum: ſunt ergò potius iſti chorizantes eorum conſcientiæ relinquendi, quàm illaqueandi. c. quotidie. de conſec. diſt. ij. hinc dixit Angelica in uerſic. confeſſio. iiij. §. iij. quòd confeſſor non debet eſſe facilis ad determinãdum, an ſit peccatũ mortale, nec temerè quis debet flagitia reprehendere. text Aug. aureus in c. quiſquis. xlj. diſt. & quod uult Hadr. Papa noſter in quodlibetis. q. vj. eſt chart. liiij. col. iij. litera d. ubi dicit, ꝙ contraueniens canoni ſi non facit ex contemptu, peccat ſolùm uenialiter. præſertim cùm apud laicos ſcan-

 dalizetur

dalizetur epiſcopus de murmurationibus prædictis. Fely. in cap.nihil cum ſcandalo. de præſcript.Item quia ei non obedient,ut ſuprà,quia non præcipit rationabilia. c. ille proculdubio.lxxxiii.diſtin.cùm plures ſint malis quàm boni Matth.xx. Præſertim cùm epiſcopus in criminibus reſeruatis epiſcopis hunc ſibi reſeruauerit: & ſic fortius ſcandalizabunt, dicentes quòd faciat ambitu ſuperioritatis iuriſdictionis ut omnes teneantur ad eum accedere, ut dicebat Cyn.quem reprobat Pau.de Caſt.in l.quotiés. col.ii.C.de iudiciis.

¶ Non obſtat quòd expediat:quia plures ob hoc edictum abſtinuerunt.Quia reſpondetur quòd forte abſtinuit aliquis qui omnino & iuiſſet dormitum : præterea non placet Deos ſeruos accuſare ut meliores fiant. c.ſi omnia. vi. q.i.Et maior cura debet adhiberi ne unus delinquat, quã quod omnes homines mundi fiant meliores. Hinc Scipio Aphricanus malebat unum ciuem ſeruare, quàm mille hoſtes perdere. Iodocus de nobilitate.c.xiiii. & ii. ad Thimot.ii.Omnia ſuſtineo propter electos. Cardin. Caietanus de diuina inſtitutione Pontificatus.c.xi.char. ii. præſertim illi qui ſolent peccare, quia propter eos Chriſtus venit.Matth.xv. Imò totum gregem reliquit propter unicam ouem quæ perierat.Lucæ xv. quia ſanctitas. 5o. diſt. & ſi aliter faciat, dum eradicat zizaniam pariter & triticum.contra illud Matth. xiii. & vi.q.in c.nolite facit Hadria.Papa noſter in quodlibetis q.xii.col.i.& ii.non enim debet iniici laqueus fragilibus ad peccandum,ut inducantur alii ad merendum. Melius eſt enim neutrum iuuare, quàm grauare alterum.c.deniq;.xiiii.q.v.xxxvii.q.i. de uiduis.Hadr.Papa noſter in Quodlib. chart.xlv. eſt in q.v.& q.viii.col.vii.& q.x.col.ii. dicit, ꝙ nõ licet pro quocunque bono inducere proximum ad peccandum.Ad Rom.iii.

75 ¶ † Notandum tamen eſt quod tradit Felyn.in c.quoniam contra falſam.vi.col.ulti.not.poſt Aret. magiſtrum ſuum & alios de probat. ubi ſi conuenitur conſtitutioni, quòd non fuit facta propter ſe, ſed ratione alicuius mali euitandi non illaqueant tranſgreſſores ad pœnam, ſi finis ad quem principaliter tendit conſtitutio nõ uiolatur: & hoc

etiam

etiam procedit reſpectu peccati mortalis dũmodo conſtitutio non contemnatur dicens not. ad multa. Et ita cõcludo melius eſſe ꝙ abſtineatur à conficiendo tale edictum. Laus Deo. Ad rem nunc redeundo ſcilicet laruatos uiſitantes dominas. Fuit profectò bonus uir, intelligendo prout Card. in c. ex literis. de conſuet. dicens quòd † ſi alicui dico, Tu es bonus uir: poſſum conueniri actione iniuriarum: quaſi dixerim quòd uxor ſua ſit adultera. refert Pet. de Rau. in ſuo alphabeto, in materia conſuetudinis. col. xxxiiii. Prout & ſunt alii plures qui ſemper capiunt in meliorem partē, ſi aliquid uideant uel tangant. nam tactus quandoq; fallax. Dodus contra ſtrigas. char. xxvi. Et ſi uident aliquē uxorem ſuam in occulto amplexantē: præſumunt ꝙ det benedictionē. Et ſi uident ꝙ deoſculetur, præſumunt ꝙ faciat zelo charitatis. Alex. iiii. uol. cõſ. cxxvii. uiſa inquiſitionē. iii. col. uer. & propterea. ſed à tali charitate libera nos. Dñe, quãdo ſic ſecrete loquuntur: ex quo non præſumuntur dicere Pater noſter. Ang. in Malefic. gl. C'hai adulterato. col. iii. Frãc. Brunus in trac. de indiciis, & tortura. col. xvi. Peruſ. in c. ut officium. col. i. de hæret. lib. vi. Pic. in repet. §. Titia. q. lxiiii. in fi. facit Panor. in c. ſicut primo. de ſimon. Ang. in d. tract. in uerſi. fama publica. col. v. Fely. in c. præterea. de teſtib. ubi ponit modum probandi adulterium. Galiaura in repet. l. centurio. col. xlviii. num. ccxvi. ff. de uulg. & pupil. & Ant. de Prato in tract. de ſecund. nupt. char. vi. col. iii. qui dicit, plura tamen eſſe cõſideranda circa præmiſſa in poſtil. Ang. in l. marito. §. ſi publico. ff. de adul. ſed ſi fugias tactus, uix euitabitur actus. Hoſt. in Summa de eo qui cog. conſang. uxor. ſuæ. j. Ioan. Pyrrhus in l. nõ debet. ff. de reg. iur. gl. i. in l. quod ait lex. ff. de adult. ponit illum uerſum. Viſus & eloquium tactus poſt oſcula factum. ad quam Decius in rubr. de iudic. col. ii. allegat Bald. ſingulariter dicere, quòd ita priuatur dote mulier propter oſculum, ſicut per adulterium. pro quo Curtius in feudis. iiii. parte. in iiij. cauſa. eſt chart. xxxiiii. vide Hippol. in l. patre uel marito. col. i. ff. de quæſt. Rom. conſi. ccccli. & dicit Ange. in l ii. col. fin. ff. de priuat. deli. † quòd ſicut percuſſio eſt præparatorium homicidii: ita 77

76 *Bonus vir, id eſt cornutus.*

Oſculans zelo charitatis.

colloquium & amplexus ad libidinem. latè Ioan.Lupus in rubr.de donat.inter uirum & uxor. char.xlviij.col.j.dicens, quòd per oſculum ſolùm uel tactum mamillarum laceratur matrimonium. & dicit Iſer.in cap.j.§.turpiter luſerit.quib.mod.feud.amit.poſt Tullium, quòd † oſculū
78 eſt pars adulterii.& quòd Publius Mæuius filiæ mandauit ut non tantū uirginitatem illibatam marito: ſed etiā oſcula ad uirum ſyncera præferret. facit Aegidius de regim.princip.lib.ij.par.j.ca.ix. Et propterea perditur dos. Franc. Ripa in rubr.de iudic.col.iij. Afflictus conſtitutione, quæſtionibus.col.v. Bauerius in §.eſt auté. col.j. & ij. inſtit.de hæred.inſtitu.tu uide Io.de Vilemati in repet.l. diuus.ff.de ſicar.num.13 1.Philippum Decium in rub. C. de eden.col.j.& ex incontinentia mulieris infamatur maritus & proles. Hoſtien. in Summa de filiis presbyter.§. quæ eſt cauſa prohibitionis.ſed Ioan. Barberii in ſuo Viatorio iuris.in j.parte.in rubr. de adult. & ſtupro. iij.char. dicit.nos tamen Gallici qui fidem habemus de honeſtate mulierum noſtrarum,arbitramur ſemper in bonam partem:& quod omnia talia bonæ & honeſtæ amicitiæ cauſa contingant.pro quo uerſus Ouid. relati in gloſſ.penul. L.iiij.incip. ſi conuenerit. ff.de pact.dot. Quæ quandoque miſiſſe putet,quia parua uideri, Tu tamen hoc quæſo con ſule miſſa boni.& Io.Barberij ibi, pro quo Guilel. epiſcopus Parienſis, quem refert Hoſtien. in Summa de præſumpt.§.penult.col.ij.dicens,quòd pro uno bono inueniuntur decem mali,potius debemus præſumere malum, quàm bonum, maximè in adoleſcente,ut ibi,col.ſequen. dum refert Salomonem penitus ignorare uiā adoleſcentis.in princ.illius rubr. excandeſcit contra iudices qui nō faciunt iuſtitiam de adulteris,dicens, quòd ſunt cauſa magnæ diſcordiæ. Eſt uerum quòd dictum Alexand. fortè procederet in affinibus, ſed in contrarium uidetur tex.in cap.illud.de præſumpt. cum aliјs adductis per Spec.in tit. de denuntiatione.§.j.uerſ.ſed qualiter. dum allegat capit. cùm in iuuentute.de præſumpt. Roch.in cap.cùm non ab homine. de iudicis. char.viij. parua. ubi Decius colum.v. & in conſilio.cix.col.penul.dicit,quòd tunc eſſent inſpiciendæ

ciendæ aliæ coniecturæ. Eſt bene uerum quòd iſti amatores dum putant eſſe in his iocis plerunque ſunt: ut Tantalus in aquis, de quo in vj. Aeneid. qui habebat aquas uſque ad dentes, & tamen non poterat bibere. Præpoſ. in ca. rurſus. qui cleric. uel uouen. colum. v. & vij. facit text. in l. hi qui. C. de apoſtat. Quicquid ſit, à iuuene & cupido credatur reddita uirgo. gloſſ. in l. ſi uerò non remunerandi. §. ſi uerò. ff. mand. Præpoſit. in capit. commiſſum. col. ij. de ſponſal. etiam ſi promiſiſſet de non ab ea requirendo, niſi à zona ſuprà: quoniam poſtea ei zonam poneret ſub calcaneis, ne fidem frangeret. Fulg. in l. j. §. ſed quod meretrici. col. j. ff. de condict. ob turp. cauſ. uidi aliàs dubitari utrum uxor debeat ſtatim notificare marito eum qui ipſam de amore rogauit, an melius ſit tacere. fateor me cognouiſſe mulieres quæ & amatorem & literas eius marito oſtendebat, fingentes ſe denegaſſe & eum habere pro inimico, ad finem ne maritus ſuſpicaretur ſeu ad auferendam zelotypiam, & tamen cum eo libidinem explebant. Et quia plura hincinde allegabantur, tunc ideo cogita. † Et hanc curam uxoris aliquantum diligentiorem 79 habere debent tria genera perſonarum. Primum eſt illorum qui ſe coinquinarunt cum alienis mulieribus, ſciente propria uxore: quoniam ea ſemper ſtudebit pares reddere uices, ut ſuprà uiſum eſt. Secundum genus illorum eſt qui habent uxores ſteriles: nam cùm uxor cupiat mater fieri l. ij. C. de indic. uid. toll. credunt hoc procedere culpa uiri. Et ex mutatione maſculi ſe poſſe concipere ſobolem. Tertium genus eſt illorum qui ſunt ſpōſi, dum durat illud tempus ſponſalitiorum. Et communiter ſolent ſponſæ prima nocte qua dormiunt cum marito eum olfacere: & ſi oleat odorem ſimplicitatis, ſeu uerius beſtialitatis, eum ſemper in poſterum pro tali tractant, & derident. præterea cum tempore ſponſaliorum durante puellæ incipiant ingredi libertatem, quilibetque illis adulet ur, proprijq́; parentes eas tolerent, eo prætextu quòd aſſerat eas nunquam habuiſſe, nec habituras aliud bonum tempus præter illud ſitq́; facilè eas alloqui. Et ſint ſimplices & inexpertæ de leui credentes: nam ut Philoſophus

Qui debeant diligentiorem curam habere de uxoribus.

Sterilis.

Sponſi.

Rhetor. quē refert Aegidius lib.ij.par.ij.cal.xiiij.iuuenes ſunt amici amatores ſodalium magis quàm aliarum ætatum,quia gaudēt in conuſuendo,& illa ætas maxime delectabilia proſequitur. euenit illud Ouidij in j.de Arte,

Mens erat apta capi,tunc cùm lætiſſima rerum,
Vt ſeges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent,nec ſunt aſtricta dolore,
Ipſa patent,blanda tum ſubit arte Venus.

In primo anno. *Cornua, crux, uel ignis.*

Vnde inoleuit prouerbiū,ꝙ uxorato in primo anno coniugij alterum de tribus ſolet obuenire. Incendium, uel cornua,uel crux,dicunt incendiū,quia in tot lucubrationibus otioſis, & ad uoluptatem quæ in illo tempore eueniunt,& dominus & ſerui non utuntur prouidentia neceſſaria ſeu conſueta.imò ſomno & crapula debacchati, non aduertunt ad lumen,nec ad ignem, unde plerunq; cauſatur incendium.Dicunt cornua,per ea quæ ſtatim dicebā. Dicunt crucem, quia mariti pro illo primo anno amore nouæ coniugis accenſi,adeo frequentant coitum ꝙ ad ægritudinem,& quandoque mortem deueniunt. propterea dicebat quidam,potius cornua,quam crucē,hoc eſt mor-
80 tem, quia crux deferatur in aſſociando cadauera. † Caueant tamen iſti cuſtodientes uxores ne ipſæde hoc aduertant, quoniam minus malum eſſet earum impudicitiam diſſimulare:ut dicit Anteros Freg chart. xiiij. ne iuſtitia ſuper eos redundet in eorum ignominiam.ubi allegat illud Piſiſtrati, Si nocemus diligentibus res noſtras, quid faciemus eas odiētibus? de quo etiam Dantes in purgatorio,cantici.ij.c.xv.Nauis Stultifera char.xlix. de apertè inſidias tendentibus.& lix.de ſecretis tacendis.& Eccleſiaſt.xxxij.in multis eſto quaſi neſcius,nam qui diſſimulat iniuriam,calidiſſimus eſt.glo.magna in fin.in l.j.§.dolum. ff.de dolo. & noli ſapere plus quam oporteat. ſed ad ſobrietatem. Apoſt.quem refert Lācel.in l.Gallus.§. ſi eius. ff.de libe.& poſth.Lud. Arioſtus in Orlando Furioſo cantu xxxix.char.j.& ij.Et Eraſ.in Moria char. x. quod multo felicius eſt ſic errare,quam zelotopiæ diligentia ſe conficere,& omnem domum miſcere tragœdijs. facit l. doli mali.in fin.ff.de nouat.& dicunt,qui in ſordibus eſt, ſorde-

Cuſtodiēs uxorē cauta.

ſcat

ſcat adhuc. Apocalip. xxij. Hadria. Papa noſter in Quodlibetis char.xix.col.j.& char.xlix.col.iiij.litera b.nec peccat qui uitare non poteſt,ut ibi iij. q.col.j.& allegatur, Sapientes portant cornua in pectore, & fatui in fronte. Et docet Bernardus maritum,ut de talibus non reprehendit uxorē, ne deterior efficiatur. refert & ſequitur Felyn. in c.ij.col.iiij.de calum.uerſ.fallit quintò.Nā quando mulieres cognoſcunt maritum de hoc aduertere, uel licentius peccant.ut Ouidius ij. de Arte. Hoc tibi profecit Vulcane, quod ante tegebant Liberis faciunt, & pudor omnis abeſt. Card. Alexand. poſt Archid. in c.ſi peccauerit ii. q.j. col.xij.uerſi.ſi ergo ſperatur. facit Felyn. in c. ſcribebam. col.j.de præſumpt. imò infamatæ & deſperatæ deteriora committunt.Bald.in l.j.C.de enuchis. uel de nece mariti cogitant. & in eum conſpirant,ut de pluribus recitat Anteros Fregoſ.chart.xxvj.& ſeq. facit Auſonius lib. iij. dicens.Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito &c. Eſt ergò melius uxorē benè tractare, ut medicus in infirmitate,quam uidet non poſſe curari ſine magno periculo perſonæ.quia tūc procurat ſuſtētare naturā ne ęgritudo procedat ulterius,ex quo cōtingit ꝙ natura ſemetipſam adiuuat.Bar.in tract.de tyranno.q.x.facit,quia ſi uitium uxoris corrigi non poteſt,ferendum eſt.Gell.lib.j.c.xvij.Xantippe.Alter dicebat quòd timor pęna coercet à malo.Papa Hadria.noſter in Quodlibetis q.iiij.col.ij.Hoſtien. in ſumma de clerico percuſſore.§.in quo caſu.ad finem.

¶ † Septimo ꝙ impudicitia mulierum ſit uiris aſcribenda 8 r probatur,quoniam aliqui mariti ſcientes illud Ouidianum. in iij. de Arte, quòd ex muliere Mille licet ſumant deperit inde nihil, non curant de uxoribus, nec uolunt eis ſubuenire pro uictu & ueſtitu. unde paupertas cogit illas meretricari. Et maleſuada fames. vj. Aeneidos. Et etiam aliquæ timentes ſenectam,Fac tibi ſuccurrāt iuuenis, quæ faceris ipſe.unde dicuntur aliqualiter excuſari, ſi exercent peculium ſuum.l.palam.ff.de rit.nupt.Aeneas Syluius epiſt. xcix. inter alia, neceſſitas itaque legem non habet.gloſ.in l.j.ff.de offic. conſul. in uerb. expedire. dicam infrà,eſt enim egeſtas neceſſarium malum ... uiro

Licet mil le ſumant nihil deſi cit.

eſurienti neceſſe eſt furari. Vlrich. Huten. in dialogo, Au-
la. pag. xxij. & ſeq. item illa ruſtica dicebat quod paupe-
res nullum aliud paſſatempus habent quam copulam.

¶ Octaua probatur, quia aliqui ſunt mariti qui libenter
comedunt panẽ unctũ. Et indigentes quærunt pecuniã ab
uxore. quã ſi non præſtet, uerbera minantur. unde habeas
quæri t nemo: ſed tãtum oportet habere. Et quid non ſal-
uis infamia nummis; ut inquit Iuuenalis gl. in regula Cã-
celar. l. ad fi. Guilielmus Mara epiſtol. xxix. quid ſcribam.
Et nõ ſolùm tranſeũt ſub diſſimulatione, imò ipſimet per
ſuadent. quòd adulterium cum principe, uel cum præſu-
le, nec eſt pudor, neque peccatum. contra Barbat. in clem.
82 ne Romani. §. cæterum. de elect. Dicentes, † quòd licet ho
neſtatem in modico uiolare propter magnum commo-
dum, fauorum, uel diuitiarum, quas inde conſequuntur.
Lancel. in l. j. co. iiij. ff. ſol. mat. Et ita intelligunt illud Ge-
neſ. cap. xij. circa fi. & Anterota Fregoſ char. xv. & char.
xl. & ſeq. Et ſic more agricolarum magis concupiſcunt lu-
crum, quàm honorem. quia eis delectabilius eſt labora-
re, quàm principari. ſecundum Philoſophum in vj. Poli-
tic. quod tamen fiendum non eſſet. l. miles. §. ſocer. ff. de
adult, l. Iulianus. ff. ſi quis omiſ. can. teſta. Barb lib. j. conſ.
xxix. illud col. xj. Cardin. in cap. detractores iij. q. v. & Za-
barel. conſi. liiij. illud col. xiiij. Iaſ. in l. reprehendenda. iij.
not. C. de inſtit. & ſubſtit. cum ſimilibus, ut dixi ſuprà in
iſto, & ſic ſeptimo contrario, in j. conuenienti. dicuntque
illud Eraſ. parte j. Prouerb dcccxix. lucrum pudori præ-
ſtat, & poſtquam mortalia nunquam cenſore carent, me-
lius eſt ſic errare, quia non eſt ſaxum in caput redundans.
ideò facile negligendum, quia tantum noxæ affert, quan-
tum ſentitur. quid lædit ſi totus populus ſibilet, modo tu
te tibi plaudas: & cur uocandi miſeri, quando ſic nati ſu-
mus, ſic inſtituti, ſic conditi, eaque omnium ſit marito-
rum ſors, nihil autẽ miſerum quod in ſuo genere conſtat?
ſunt uerba Eraſ. in Moria chart. xiiij. & xviij. nec debeat
ita eſſe horrendum quod quotidie fit. l. iiij. ff. de ſponſa. in
fi. Et iſta tandiu timebantur quamdiu rara erant, nunc
autem multitudo tollit pudorem, ſecundum Senec. in tra-
ctatu

Licet honeſtatẽ uiolare p. utilitate.

Magis cupiũt lucrũ quã honorem.

ſtatu de benefic. lib.iij.char.ij.c.j.plures. quia multitudo peccantiū conſuetudinē facit: præſertim in tua ciuitate. unde Terrā quam pergis cape mores quos ibi cernis.glo. in l.iij.in princ.de munc.& honor. Et cum fueris Romæ, Romano uiuito more.Roch.de conſuet.charta xxxv.in fi. col.iij. Et quòd adulterium eſt de minoribus. c.ſi clerici.§.fi.de iudicijs. Ioan.Fab. inſtit.de pub.iud. §.item lex Iulia.de adulteris. præſertim quando iam mulier prægnans eſt,cui alius fœtus ſuperaddi nequit.ut in Macrob. xj.Satur.circa fi.de illa quæ uulgò ſe proſtituebat, & patri & filio ſimiles procreabat. Facit Baptiſta Pius in annotationib.uarijs.char.v.cap.incip.Auguſtinus.dum agit de uerbo,ſuperfœtare. Sed non aduertunt quòd non minus ardebunt qui cum multis ardebunt.c. multi.in fi.ſecunda quæſtione ij. Gellius. libr.x. capitulo.xix. inceſſebat Lucas de Penna.in l.fine.col.iij. C. de exact & execut. libr.xij.imò quando talia cùm principibus fiunt,citius populo innoteſcunt,cum per plurium manus tranſeant. ut Cancellarius Pariſienſis Ioannes Gerſon. iiij. par. in ſer. ad regem Franciæ. col. xxv. de delectatione uoluptuoſa. ubi inter cætera adducit illud de Mida, Auriculas aſini quis non habet? facit Steph. Canuti in regim.caſtitatis. char.xiij.in rubr. quare in proceribus & magnatibus tanta lues actus Venerei exiſtit. ubi & col. anteced. inuehit contra reges.Hinc Romæ magiſter Paſquill. in Gallia farce,ſeu comediæ. hæc enim inuenta ſunt ad corrigēdos errores principum. ut in epiſt. ante comœdias Plauti. Et Iſocra.in oratione de bello fugiendo. incip. omnes quidē, chart.iij. in toto opere. eſt col.xvj. & charta.ulti.ſubijcit, propterea quòd regibus peccādi licentia eſt minor quàm in quibuſdam priuatis.nam, Omne animi uitium tanto conſpectius in ſe Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.xv.q.j.cap. nulli fas.latè Felyn.in c.cùm quidam.col.j. & duabus ſequentib.de iureiur. Corradus in tractatu de ſchiſmate. cap. iij. col.j. dixi inter feudalia Bruni,conſilio.xij.col.xij. Hadrianns papa noſter quodlibet. ij.eſt chart.xxij.columna j. & quodlibet iiij. eſt charta xxxviij col.ij.& Sapient.vj. potentes potenter tormenta

menta patientur.refert Hadrianus in quodlibetis. q.vij.in prima ſine argu.col.iij. & aliquando prædicatores publicè in facië principis,ut Claud.in Monarchia Franciæ. lib. j.c.ix.& Card.Papa in epiſtolis, char. cclxxij.epiſt. incip. patet.char.ij.dicit, quòd delictum principis omnibus patet,& propterea fugere debent mariti talem infamiam lenocinij propriæ uxoris.nam licet, ut dicit Ioan. in d.l. re-
83 prehendenda . in ij. notab.† quòd debeat plus puniri qui deliquit,quam qui præcepit delictum: uterque tamë puniri debet,& allegat illud uulgi,Tantum peccat qui præcipit,quantum qui facit.Caueant ergo tanquam ab igne etiã ſi ſibi daretur magna res, ut colligitur ex dictis Cicer. poſt medium.iij.Offi.dum damnat illud Etheoclis: Si uiolandum eſt ius,regnandi gratia uiolandum eſt, alijs in rebus pietatem colas.de quo in annot.uarijs.charta.ccj.Baptiſt.Pius in poſterioribus . cap.xxviij. & Iac.Bon.in prælectione ad Bqet. col.ij. & tanquam exitiale prouerbium damnat Papa Pius contra Sigiſmundum epiſt.vj. char. vj. & Card. Papien.epiſt dclij.incip. O Mantuane. chart.iiii. dicens,illuc prouenisſe ex Phœniſſis, & eſſe turpe gentibus, Chriſtianis infame, Dei uerò ſacerdotibus ſceleratum. Et facientes ſeu patientes talem iacturam honoris propter lucrum meritò dici poſſunt homines nomine, nõ re.Panor.in c.prudentiam.j.not. de offi. deleg. nec aduer-
84 tunt † quòd nil miſerius, quàm propter nummos Deum contënere.c.duo ſunt.xij.q.ij.& ꝙ honor non poteſt pretio nummario æſtimari.Bald.in c.j.de uita & honeſt. cleric.& eſt maius bonum epiſtola.quamuis ante repet. Maraſcoti de conſtit. lib.vj. Et contra tales facit quod in ſimili inuehit Cyn.contra Alberic.in l.iij.C.ſolut. matrim. quòd propter commodum proprium à directo tramite obliquatur, chariorem bono & æquo pecuniam exiſtimantes facit Nauis Stultifera chart.xliij. de lenocinij fatuitate Aeneas Syluius ad Socyn. quem refert Bon. in tractatu de nobilitate ij.parte . col.fin. Itali tamen ſolent honorem præferre commodo,ut inquit Paulus de Citadinis in tract.de iure patr. in vj.parte, in j.q. eſt chart. xvij. Cepol.de imper. mil.delig.char.xj.col.j. dum loquitur de authori-

authoritate.& Bon.in tract. de nobilitate ij. parte col.pe. & meritò, ut uiſum eſt in illo Bon.de quo ponunt Moderni appoſtillantes. Bar.in l. quòd ſenatuſconſul.ff. de liber. agn.poſt Bal.lib.iij.conſi.lix.uerba.qui Pontifici aſſerenti ſe eius patrem, & propterea ei uelle dare multas diuitias,reſpondit:Non placeat Deo quia mater mea fuit bona domina,non meretrix.uiderat fortè gloſ.in l.archiatri. C.de profeſ. & med.lib.x. quæ dicit, quòd melius eſt ſeruire pauperi honeſtè, quàm diuiti turpiter. & Gell.li. xiij. cap.iiij.incip.in pleriſque. ubi refert matrem Alexandri cum eo cõdoluiſſe,quòd ſe filium Iouis nuncuparet,quaſi ipſa fuiſſet eius pellex, & Petrarch.recuſauit Cardinalatum,quē cum lenocinio ſororis poterat acquirere,ut eius cantilena xix.incip.mai non uo piu cantar.& Bald. in cap. innotuit.iii.col.de elect.qui dicit,quòd illud quod non poteſt fieri ſine blaſmo bonorum uirorum, dicitur eſſe aliqua liter præter bonos mores. non immeritò igitur contra tales maritos inuehit Iuuen.inquiēs: *Doctus & ad calicem uigilanti ſtertere naſo.*refert Præpoſ.in ca.ſignificaſti.j.not.de diuor.pract.Papienſ.in for.lib.quo ux. agn. ad dot.quem refert Surgetus in Enchiridion militaris diſciplinæ.char.vj.qui conſentiunt adulterio uxorum ſuarũ, & claudunt oculos dicunt patroni turpitudinis,& nullius reputationis eſſe debent inter perſonas honeſtas, & contra eos,tanquã cõmittentes uitiũ contra naturã,quia patiantur carnē ſuam diuidi in partes,inuehit Io.Lupus.in c per ueſtras.de donat inter uir.& uxor.char.lxxx.col.j.ubi copioſè & mortaliter loquitur,non refero, quia liber habetur impreſſus.Ex iſtis igitur octo rationibus patet incõtinentiam uxorũ procedere à uiris,unde qui cauſam dãni dat, dãnum dediſſe uidetur.l.qui occiderit.§. pen.ff. ad leg. Aquil.c.ſi culpa.de iniu.& dam.da.Diſcat ergò in authorem pœna redire ſuum.l.pen.C.de lega.Et ſibi imputent ſi uolunt extēdere illud prouerbium, Omnia amicorum ſunt cõmunia.Pla.in Timæo,quòd Eraſmus tradit pro primo. & Polydorus prouerb.cxxxii. Cicer.ante medium.j. Officiorum. Roſarium par.j.ſerm.j.litera R. in uita Virgilii, poſt medium.Cyn.in l.quiſquis.col.ii. C. de adulte.c.j. & ij.& viij.

Mater mea bona domina.

ij.& viij.diſt.Præpo. in prooemio quarti Decretal. ad fin. Philel.decad.x.ſatyra iij.incip.maximus ſecundum,c. dile ctiſſimis.xij.q.j. ubi extéditur etiã quo ad uxores. ſed gl. ibi excipit præter quàm quo ad uſum carnis. & rationem ponit ibi Cardin.poſt Ariſtotel.in iiij. col. & ſic facientes irridet Præpoſ. in dicto prooemio ſeu epiſtola ante iiij. Decretal.Gilbertus in quæſtionib.poſt ſecundũ Oeconomic.philoſophi.char.iiij. dãnat Platonẽ uolẽtem liberos

85 & mulieres eſſe communes.† Et nõ aſcribãt tale uitiũ uxoribus,quoniã turpe eſt doctori cùm culpa redarguit ipſũ. gl.in auth.ut iudi. ſine quoquo ſuffra.§. oportet.in l. ſed ſi hac.§.proſtituta. ff.de in ius uoc. Delictum enim uxoris hoc ideo debet imputari magis uiro, quia uir eſt caput vxoris.l.ex ea parte.§.j. ubi Iaſ.col.j.ff.de uerbo.oblig.Paul. de Leaz.q.iiij.incipi. patronus. col.vj. Et dicit Apoſtolus quẽ refert Lance.in l.fratres.C.de pact. ꝙ ſi quis ſuorum, maxime domeſticorũ,curã non habet,fidẽ negauit, & eſt infideli deterior. Nic.Boerij.in conſi. de cuſtodia clauium portarũ.col.x.Hadr.Papa.noſter in quodlibẽ.iij.eſt chart. xxviij.col.ij.& niſi doceamus, tenemur, ut ibi chart. xxj. col.iij.& Iaſ.in l.ſi res obligata col.penul.de leg.j.dicit, ꝙ nulla eſt paſtoris excuſatio ſi lupus comedit ouẽ, quia ipſe tenetur inquirere de ouibus ſuis. Pet. Subert. in tracta. de uinea Domini.vij. parte. cap.xv. facit Nicol. Boerij in tracta. de cuſtodia clauium portarum. char.iiij.columm.ii. Ripa tract. de Peſte. char.lxx.num.dxxj. frater Ludo. Vitualdus in tract.de Veritate contrit.chart. cxxxv. de prima circunſtantia perſonæ, unde dicit Card. in clem. penulti. col.j.de ſent.excom.Ang.in l.ſi.ff.de cuſtod. reor. non immeritò ergo aderat conſuetudo & Pariſius in Catalonia. quam refert Io. Montaigne in tract. de bigam. q.ij.col.xj. nam in Catalonia uir concubinatus etiam ſi ſit ignorans ſoluit fiſco ſolidos xl. & Pariſius ducitur per uicos ab vxore retrogradus ſuper aſinum, precone clamante, Qui ſic faciet, ſic accipiet. Ad has igitur ignominias & ſuſpiciones euitandas, debent mariti auferre omnes occaſiones de quibus ſupradictum eſt, & fugere conuerſationem illorum quos habent ſuſpectos de uxoribus ſuis, nec ab

Turpe eſt doctori &c. *Vir caput vxoris.*

Cõtra cornutos.

eis aliqua munera capere, propter illud prouerbium, Qui uult adulterare uxorē, prius adulteret eius maritum, nam cōuerſatio uiri præſtat introductionē ad eius uxorē, imò aliqui ita trāsformant uxorē mariti quòd uxor credit illū eſſe maritū ſuum. Bauerius in §. ſed hæc quidē col. i j. inſti. de teſtam.† Et nulla peſtis eſt efficacior ad nocendū, quā 86
familiaris inimicus. gl. in l. j. ff. ad Sillan. Odof. in l. defenſionis. ante fin. C. de iu. fiſ. libro x. in l. ſciāt. circa medium. C. de his qui ex pub. rat. eo. lib. & in rub. col. iij. & l. fi. col. fin. C. delator. eod. lib. ideo noſtra intereſt habere inimicos longinquos. Bal. in l. fin. per illum text. C. de pact. inter emp. & uend. Platina in uita Honorij, dum loquitur de Florētino, & qui recipit inimicum in familiarem, dicitur nutrire murē in pera: ſerpentē in gremio, & ignē in ſinu. c. & ſi Iudæos. extra de Iudæis. Decius in c. cum adeò. ad fi. de reſcript. hinc Helena Paridi: Eſſet ut hoſpitij merces iniuria tāti. Qui ſic intrabat hoſpes ad hoſtis eras? Igitur guarda a chi te fidi. Bal. quē refert Igneus in repe. authen. ex cauſa. col. xx. & Eccleſiaſt. xj. non omnē hominem inducas in domum tuam, multæ ſunt inſidiæ doloſi, & poſſunt dici proditores. Alex. li. vj. conſi. xiij. conſideraris. nu. viij. & propterea docet Sapiēs: Cūm coniux tibi ſit, nec res & fama laboret, Vitandum ducas inimicum nomen amici. Auferenda etenim eſt materia delinquendi. l. conuenire. ff. de pac. dot. Iaſ. in l. iij. iiij. not. ff. de iureiur. frat. Iac. in Sophologio Sapient. lib. iij. cap. viij. & tribus ſeq. quomodo euitāda eſt mala uita. & li. vij. de uoluptate carnis. & li. viij. cap. vj. de continētia Eccleſiaſticorū. Et propterea effuge cum poteris ne cōſenſiſſe puteris. gl. in c. ad id quod. de ſponſal. quia ut inquit Quintil. quē refert commētum Petrarchæ in triumpho Famæ. c. iiij.† nō ſolum cauēdum 87
eſt a malo: ſed etiā à ſuſpicione mali. l. ciuile. C. de fur. ubi Salyc. in j. not. & Ouid. in i j. de Arte: Famaq; non facto crimine crimen habet. facit ratio l. conſenſu. §. uir quoq;. C. de repud. & l. quintus. ff. de donat. inter uir. & uxor. Papa Pius epiſt. iij. ad ducem Mutinæ. circa fi. & Cæſar Pompeam repudiauit, Quando meam, inquit, neq; ſuſpicionibus obnoxiā eſſe oportere cēſui. Plutarchus in uita Cæſaris.

ris.col.vj.cap.in omnibus.lxxxj.diſtin. cap. quia periculoſum. de ſent. excom.lib.vj. ubi Coſta iij.not. Cyn.in l.ij. per illū text.C.de interd.mat.Præp.in c.ſignificaſti.j. not. de diuort.Iſer.in c.j.§.porro.col.iij.allegando Apoſtolum. quæ fuit prima cauſa benefic.amit. Imò & à ſpecie mali. Corn.lib.ij.conſ.cxvij.multa.litera d.Inſtructio Eccleſiaſticorum chart.iiij.in fi.& char.xij.Et quia bona eſt conſideratio uolentis prouidere caſui qui euenire poteſt. licet non eueniat.c.quanto.de diuort.cum ſim.ut Ioan.And.in addit.Spec.in tit.de arbitrio.§. ſequitur de quibuſdā. col. xiiij.in addit.incip.nihil.& quæ dixi inter feudalia Bruni. conſi.xij.col.xx.facit Aegid.lib.ij.par.j.c.xix. Et exponens ſe periculo peccat.Had.Papa noſter in quodlib. char.xiiij. col.j.& ij.& char.xvij.col.ij.in propoſito pulchrè. Luc.de Penna in l.lenones. col.ij.C. de ſpectacul.lib.xj. Quando autem uides uxorem tuam captam amore alterius, muta domicilium, uel eam ducas ad caſtrum, ubi cum minori ſumptu & ſecurius uiues.ſecundum Bald.in l.executorem.
88 col.viij.uer.ſed pone. C.de exeq.rei iud. † Quia abſentia eſt diſſolutio amicitiæ.ſecundum Philoſophum.quem refert Eraſm.ij.parte prouerb.xxvj. multas amicitias ſilentium diremit.& Amadeus in dialogo de amicitia, char.ij. dicit ꝙ qui ab oculis diſtat,procul eſt à corde. Et Alberi. in Dictionario. in uer.locus. dicit quòd mutatione loci, mutatur mentis affectio.lxxxj.diſt.cap.ualet. Præterea dicit Apuleius in iij.Apologia, quòd uxor ad prolem multo auſpicatius in uilla,quàm in oppido ducitur,& ibi frui potes ea delectatione quam ponit text. in c.nunquam, de conſec.diſt.v.Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam Elicit illa cadens, raucum per leuia murmur Saxa ciet, ſcatebriſq; arentia temperat arua. & omnes nobiles debent habere quatuor domicilia,ſecūdum quatuor tempora anni. ſeu ſaltem duo.Bald.in c.dilectus filius. col. fin. de reſcript. Et ſi es pauper, certè in ciuitate cum eo periculo moraris,quo piſciculus in mari, propter multitudinē magnorum.Non tamen quis debet in rure morari in die Paſchatis, Natalis Domini, nec in Quadrageſima.cap.nulli ciuium de conſec.diſt.ult.nec aliàs, licet ſit nobilis, ſi tamen

men moratur toto tempore in villa dicitur ruſticus. Ioã. Montolonius in Promptuario Iuris in uerſic.ruſticus. Nõ tamen ſtent tantum in villis quòd poſſint dici ruſticani. Iaſ.in l.fi.C.de teſtam.in §.item Seruiana.inſtit.de act.habetur in oratione Iſocratis impreſſa ante Herodotũ Halycarnaſſeum de pulchritudine Helenæ. Et ſi habent vxores prægnantes, ducant ad pariendum in ciuitate ad hoc, vt filij poſſint admitti in conſil. & alijs honoribus ciuitatis puta collegio Doctorum, & ſimilibus quia quandoq; ſunt ſtatuta, quòd non admittantur in conſilio uel collegio, niſi ſint origine propria, uel paterna de ciuitate, licet ille qui eſt natus in caſtro, uel uilla quo quomodo ſubdita domino ciuitatis, cenſeatur de patria & de dominio, licet talis locus haberet iuriſdictionem ſeparatam. Paul. de Caſtro conſil.cxxxiiij.notandum.col.v. Ang. per illum text.in l.j.C.de metropoli.Beryto lib. xj.in j.aditione. ad Bart.dicens quòd eſt nihilominus ſubditus.facit Iaſ.in l.ſi fideiuſſor. §. j. iij. not. ff. qui ſatisdare cog. facit text.in l. quiſquis in prin.C.de natur.liber. Si enim ſoluit cenſum, dicitur ſubditus.Bal.in d.l.quiſquis.text.in cap.ij.de cenſ. Felyn.in cap.ad audientiam.col.v.de præſcript. Et licet eſſet exemptus quo ad aliqua, debet tamen reuerentiam ciuitati.Rom.ſing.cccclxx.epiſcopus.facit Barb.conſi. clxxxix.incip.ciuitati.col.fin.vj.dubio. Vnde ortus in tali loco ſubdito comprehenditur in ſtatuto etiam diſponente, ꝙ non admittatur in collegio, ſeu in conſilio: niſi ſit de origine propria, uel paterna de illa ciuitate. & ita in terminis Bal.in j.vol.conſi.xlvj.incip.ſtatutum. quem ſequitur Iaſ.in l.huiuſmodi.§.legatum.ff.de leg.j. Et confirmatur iſta opi.per id quod uult Peruſ.in c.j.§.j.col.ij. de uſu. lib.vj.per illum text.in uer.de cæteris: ubi dicit, quòd alicui non dicitur quòd non eſt ciuis, uel alienigena licet ſit ortus ex diuerſa terra: quando illæ ambæ terræ ſunt ſub eodẽ domino immediate: uide tu Iacobum de Beluiſo in auth.quib.mod.natur.effi.ſui.§.illud autẽ.col.ii. ubi Ang. in §.ſi quis igitur.el i j.Iaſ.in l.fi.in prin.C.de teſtam.Pau. de Caſt.lib.j.conſi.lxxxv. uiſis dictis ordinamentis. Nizelum concord.Bart.ccxv.Bologninũ in Theodoſiana; in uer *Natus in villa dicitur originacius ciuitatis.*

bo, nec ſuos ciues.eſt char.lj. Alexand.lib.vi.conſil. xcix. num.8.incip.uiſa inquiſitione.& cxlyiij.uiſis quæ in themate.not. vij. Secundo cõfirmo ex deciſ.Ang. in l. eadẽ ; ff.de aſſeſſ.relata per Iaſ.in l.imperium.ij.col.ff. de iuriſd. omnium iud.col.vij.uerſi.iij. quæro.ubi licet unũ caſtrũ habeat omnimodam iuriſdictionem, non tamen per hoc dicitur eſſe diuerſum à ciuitate dominante, quando habeat unum tantum ſuperiorem: quia nati in uico exempto, per hoc non deſinunt eſſe de ciuitate.Paul.lib.ij.cõſ. cccvii.incip.uidetur.Et ille qui eſt ſubditus Romano imperio, eſt ciuis Romanus inſtit.de patr. pot. & de nupt. in princ.quod extenditur ad alias ciuitates: ut Præpoſ.in ca. ius Quiritum.l.diſt.maximè quando talis uicus eſt ſitus in patria.Bart.in l.iii.C.de natur.lib.& ibi Bal.Et ex communi uſu loquendi ille locus capit denominationem à ciuitate: quia idẽ eſt dicere Bononienſis, quod ortus Bononiæ.Barto.in l.j.circa medium.ff.de tut.& cur.dat.ab his. Fel.in c.ſignificante.iiij.col.de reſcrip.Et natus in prouincia dicitur ciuis originarius Bar.& latius Rayne.in l. prouinciales.ff.de uerb.ſigni. & appellatione ciuium ueniunt illi de comitatu, de diſtrictu, & de territorio. Panor.in ca. Rodulphus.uer.uenio ad tertium.de reſcr. & illi de pertinentiis, Gemin.& Doct.in d.c.j.§.j.de uſur.lib.vj.Doct.in rub.ff.ſolut.matr.& fortè illi de diœceſi. Alex. in apoſtill. ad Bar.in l.ij.ff.de uerb.ſigni. facit, quia quando duo ſic ſe habẽt quod unũ, lato ſumpto uocabulo, uenit appellatione alterius, ſubſiſtente eadẽ ratione in utroq;: tunc ſtatutum loquens de uno, intelligitur etiã de alio. Barb. in Ioannina. col. xxxiij. Brunus in tract. de ſtatutis excludentibus mulieres à ſucceſſione. viij.artic. q. xij.Soc.in l.j. col. iij.ff.de uulg.& pup.in l.j.§.ueteres.col. ij.ff. de acqu. poſſ.
89 facit, † quia in materia fauorabili appellatione ciuitatis, uenit comitatus.Panor.cõſ.xliij.ex omnibus.col.ij. uerſi. ij.moueor.lib.ij.Imò hoc procedit etiã in materia indifferenti.Rom.conſ.cccclij.uiſa principali.col.ij. uer. abeſſe. pulchrè Aret.cõſi.allegato in apoſtil.ad Alex. in l. in prouinciali.§.ſi publico ff.de ope.no.nunt.poteſt uideri, Soc. in l.ciuibus.ff.de reb.dub.Panor.lib.ij.cõſi. lj. in quæſtione

ne Raynerij.col. pen. Quòd autẽ materia ſit fauorabilis, patet:quia talis interpretatio reducit nos ad ius commune.gl.in c.ſtatutũ in uer.numerandũ.de præben. lib. vj.cũ ſim.ut infrà dicã circa fi.quomodo ſit in dubio iudicandũ. Et tale ſtatutum eſt ambitioſum.Bald.d.conſi.xlvj. Corn. lib.iij.conſi.cxxvj.in præſenti.Fely.in c.ex literis.col. j. de conſti.Suadetur ex rationibus quas ponit Cicero in oratione pro Sylla.chart.iij.Dum ſe defendit ꝙ eſſet peregrinus,& natus in municipio.Et Aug.Dathus lib. ij. oratione xlvij.incip.caput orbis Roma. Valerius Max. Nec obſtat ꝙ in ſtatutis uerba ſint ſtrictè intelligenda & propriè. 90
in l.iij.§.hæc uerba.ff.de neg.geſt.† Quia reſpondetur, ꝙ imò etiã comprehendit ea quæ ſunt de lata ſignificatione: quando eſt identitas rationis:ut Barbat.in d. Ioannina.col.xxxviij.cum concord. proxi. allegatis. Secundò reſpondetur quòd quando unum cõtinetur appellatione alterius,dicitur eſſe de propria ſignificatione uocabuli,non ex interpretatione.Bart.in l.cui eorum. §. affinitatis. ff. de poſtul.& quia dubitat Felyn.in c.peruenit.col.j.de teſtib. ego & in rub. de fide inſtrum. col.ii.ideo † Tertiò reſpon- 91
detur, quòd quando caſus fictus & uerus æquiparantur à iure ſtatutum procedit etiam in caſu ficto.cap.ad audientiam.de cler.nõ reſi.Fely.in d.c.Rodulphus.col.x.de reſcr. Cepol. conſil. xiiij. incip. pro declaratione. col. j.ſed ciuis Comitatenſis. Et ciuis ciuitatis non differunt origine. Bart. in l. j.col.ij.uer. quæro,aliquis eſt natus. ff. ad municip.& conſi.clxvij. incip. dubia occurrentia. uer. præterea.& patet ex prædictis.Nimirum ergo ſi habebit locum in caſu iſto: & etiam ſtatuta debent intelligi ſecundum ius commune.l.ij. C.de noxal. Et ſatis eſt quòd talia ſtatuta operentur quantum ad natos in alieno territorio. Plus etiam dicebant plures,ꝙ ſi pater fortè iuiſſet in officium ad aliã ciuitatem,ex quo habeat animũ redeundi ad patriã originis filij nati in illa ciuitate in qua gerit officiũ uel alia qua tranſit,diceř natus in ciuitate unde pater diſceſſit,nõ in ea per quã tranſit uel ubi gerit officiũ.Lãc.in l.hæres abſens.§.proinde.ff.de iud.in l.cætera.de leg.j.Fely. quẽ latè refert Iaſ.in d.l.huiuſmodi.§.legatum.eo.tit. pro

qua uidi plures conſuluiſſe:licet Iaſ.poſt Alex. ibi uidea-tur contrariari.Poſtquàm aũt maritus adimpleuerit omnia ſibi incũbentia,taliter ꝙ nihil poſſit ſibi aſcribi etiam ſi mulier uoluerit eſſe meretrix cũ prohiberi nõ poſſit, ut Philel.dec.j.ſaty.ix.incip. Claude fores. poſt Iun. & alios præalleg.Nauis Stultif.char.xlij.de obſeruantibus mulieres.& nõ poſſimus obſeruare catulas quas dũ calidæ ſunt ligatas tenemus, ne à cane turpi cooperiantur. quõ ergo mulieres ſenſu & malitia uigentes quas catenatas tenere nõ poſſumus, niſi iaceres eas deferre bracherium ferreũ, ut uidi Venetijs.ſed ſi fures prohibere non poſſet, quanto minus amatores:itẽ quantus pudor.auth.multomagis.C. de ſacroſanc. patet ex multis nouellis Bocacij. Et exẽplo quod ponit Ludo.Arioſtus in Orlando furioſo, can.xxvj. de Flameta,quæ in medio duorum iacens, in lecto tertiũ eis inſcijs admiſit ibidem.Et ſic ſaltem apud graues uiros nunquã reputabitur pudor aliquis marito:quia nihil nouum ſub ſole,ut dicebat Anaxagoras.& Eccleſ. j. quẽ refert Petrar.epiſt.xxx.de uniuerſo,&, id cõmune malũ, ſemel inſaniuimus oẽs.Et acta agis,Polyd. prouerb. lxxxiij. & Eraſm.quem retuli.ſuprà char.proxi.in Moria. xiij.& xviij.unde ſolatiũ eſt miſeris ſocios habere pœnarũ. Bar. in tract.uirginis contra Belial.col.i.Odof.in l. quantũ. C. de muner.pat.lib.x.Et patet ex illo Romano cũ rege Pa-
92 piæ, de quo in Orlando furioſo: quia † ſpiritus peruerſi difficile corriguntur.&,ſtultorum infinitus eſt numerus. Eccleſ.j.Nauis Stultorum:& ſtultitia mundũ regit. Eraſ. in Moria.dixi ſupra proxi.in viij. ratione de maritis comedentibus panem unctum.Et dato ꝙ iſti iuuenes eum irrideant ſuis uerſibus.de quibus infrà,uidelicet,

Cornigerũ canimus populum,qui cornibus aptis
 Iam nomen toto ſparſit in orbe ſuum.
Bacche mihi faueas,Fauniq; fauete bicornes:
 Et quicunque ſua cornua fronte gerit.
Non tamen hæc habuit proprijs uirtutibus arma,
 Ne foret abſque armis nupta puella,dedit.
Regnum nobilius,populo numeroſius omni,
 Non minus & toto corniger orbe tenet.

Nam

Nam quacunque patet tellus lex Iulia dormit:
  Et ſolus uigilat cornua quiſquis habet.
Sed ſi cornigeri qui ſunt numerum ve requiras?
  Ante ſcias qui quot ſint,quibus uxor erit.
Crede mihi,nam uero cano,quæcunque mariti
  Nomen habet,ſumma cornua fronte gerit:
Non credis,nam forte tibi non ducitur uxor?
  Duc,& me cernes nil niſi uera loqui.
Tuncq; tuum ſubdito ducta ſpeculabere magnis
  Vxore ornatum cornibus eſſe caput.
Sæpe timens uxor tibi deſint arma,parabit
  Quam tecum ueniat cornua longa prius.
Eſſe uirum patitur nunquam ſine cornibus uxor,
  Hæc modo non deſint,dote carere uolet.
Cætera vult potius proprio quocunque deeſſe
  Cornua quam deſint pronida nupta uiro.
Sola hæc cura placet,ſola eſt intenta labori,
  Vnde queat quo uel cornua habere modo.
Templa petit,non ut ueneretur nomina diuum,
  Quæritat ut creſcant cornua longa uiro.
Sedula per totam non una emititur urbem,
  Vt noua uendentem cornua quærat anus.
Sæpe dabit ſocio nullum cornutus habenti:
  Nec priuatus erit cornibus ipſe datis.
Atque alijs tradet ſocijs(mirabile dictu)
  Qui penitus totis cornibus ecce caret.
Credere quid dubitas?expertò crede Roberto,
  Cornibus ipſe carens,cornua multa dedi.
Regula fallit in hoc certe quibus ille caremus,
  Noſtris quòd ſocijs non dare poſſe refert.
Hoc quoque non minus eſt mirandnm,fronte latere
  Cornua,difficile eſt noſcere ſi quis habet.
Dura cutis prohibet geminus de uertice ramus
  Prodeat,hoc propter cornua nulla patent.
Non tamen hoc dubita ſine cornibus eſſe maritum
  Quenquam,nam lateant,fert tamen,illa licet.
Nanq; duo tanquam contradictoria ſunt hæc,
  Vt coniux ſis,& cornua nulla geras.

Hæc tibi cum primum tunc tradita noueris arma,
Qui tibi præſtiterit cornua, redde cito.
Ingrati nomen fugias, ſi reddere poſſis:
Et ſi non poteris reddere, poſſe cupe.
Immeritò uinci nunquam patiare ferendo:
Ceperis & quanta cornæa plura dabis.
Exemplum à tellure petas, quam acceperit omnis,
Terra ferax ſemper reddere plura ſolet.
Ne rogo deſpiciet ſortitus cornua quiſquam,
Gaudeat at potius cornua quiſquis habet.
Cornigeri gaudete precor portare coronam
Vos talem digni, numina ueſtra cano.
Vos eſtis lunæ (modo non impleuerit orbem)
Perſimiles etiam cornua luna gerit.
Vs etiam ſigno quod Titan menſe Nouembri
Ingreditur, ſimiles nouimus eſſe magis.
Munere nam data ſunt uxoris ſigna coronæ
Inſtar, quæ regibus ſimiles eſſe facit.
Vos fore prædixit reges natura, ſed ipſa
Tam grandes fieri ſors mala ſæpe negat.
Ferrea qui facitis deſiſtite tella magiſtri,
Tellorum ſpecies extat in orbe noua.
Ingenioſa ſuo coniux dat arma marito
Quælibet, ut quo uult hac ope tutus eat.
Cornutus quocunque ierit non pergit inermis,
Vt poſſit tutui quolibet eſſe loco.
Magna cano, quoniam ſpatia ſi temporis ullo
Contigerit ſuperas uos habitare domos,
Conſurgent ſuperi cernentes ſede coronas:
Cedet ubique Deus, cedet ubique Dea.
Sed ſi ſors eadem quæ res eſſe negauit
Sedem fortè poli uos habitare neget,
Non uobis metuenda manet uos regia Ditis,
Cornigeris blandus corniger eſſe ſolet.
Cornibus his igitur quidnam ſecure timebis?
Dic mihi quæ numerum maxima turba dices?
In terris tibi blanditor tota iuuentus.
Vxoremq; tuam te magis omnis amat.

Si linque terras etiam conſcendis Olympum,
Quilibet ex ſuperis cedit honore tibi.
Te quoque Tartareas ieris ſi deniq; ſedes,
Suſcipiet te Dis in ſua regna libens.
Tanto cornigerum numero quod regia Ditis,
Quòd cœlum pateat totaq; terra puto.
Cornua uel recipit uel dat cuicunq; ſodali,
Eſt aptus Veneris dulcia caſtra ſequi.
Sæpe putans etiam ſolum dare cornua,multum
Propter & id gaudens ſolus utrunq; facit.
Parcite,cornigeri,faciant ſi carmina finem.
Ingenium ſuperant cornua ueſtra meum.
Imperium ſenſit,reges ſenſere potentes
Cornua,ſic qui nos frontibus arma gerunt.
Hæc igitur cuncti ueneremur cornua,quæ,qui
Euadent,ſolos arbitrer eſſe Deos.

¶ † Vnico uerbo reſpōdere poterat, & vos ſimiles expe- 93
ctatis honores,ſi ſuſtentaculum ſenectutis & cōſeruationem ſpecierum uolueritis,quia cedimus,inq; uicē præbemus crura ſagittis.Eraſ.ij.par. prouerb. diiij. & ut dixi in quarta ratione,ꝙ incōtinentia mulierū uiris ſit aſcribēda, adulter quod fecit expectet, uel prout iuuenibus corrigētibus ſeniū,quia niſi ipſi iuuenes moriātur,ad illos limites & ætatē incedere oportet ſemetipſos, ergò derident, etenim plures ſunt cornuti in herbis quàm canonici in uerbis. Rota in nouis deciſ. ccccxlv. ſi legatus. ante fin. Roc.in c.cum M.de conſtit.ſuper. gl. antepen. collegium Bono.pro monachis contra canonicos.colum. antepenul.

¶ Non obſt. ix. ſcilicet alij infiniti ſiniſtri mulierū mores, quia idem eſt uiris,quia & omiſſis traditis à natura quia de his nequeūt uituperari.ut ſuprà ad vi.fundamentū,nullus defectus reperirur in muliere,quin & in uiris,propter uolubilitatem liberi arbitrij,licet Deus illam nobis dederit cum grano ſalis, id eſt conſcientiæ.Bal.in c.niſi cū pridem.col.ſi. de renunt. Et qui damnant omnes mulieres, omnibus diſpliceat.latè Albertanus lib.ij. de conſilij dādis.col.pen,& tit. ſeq.de laudibus mulierū.pulchre & breuiter Mirabilis liber prophetiarum.char.xxvj.c. viij.inci.

ò auditores precolendi, omnis ætas prona ad malũ. Gen. c.viij.in fi.Bal.in proœm. Decretaliũ. Pauinus in tract.de uiſitatione.char.j.co.iiij.Barb.in §.quoniã nulla. v. not. in proœm.Clem.& ibi in fin.illius §. allegat rationem. & in clem.j.de ſu.Trin.ad fin.princ.Luc. de Penna in l. quicunque.col.iiij.uer. xix. præſumitur.C.de Apoch.pub. lib.x. alle.text.in c.omnis ætas.xij.q.j.Fel.in c.dudũ.co.v.de præſumo.c.cũ eſſes.ubi Barb.in fi.v.not.de teſta.& id Ioannina.col.clxxv. & clxix. Vanguel. in proœm.Breuiarij clem. concluſ.i .rationẽ etiã aſſignat Matthæus Boſius in tract. de tolerandis aduerſis.Et nemo eſt qui non erret. Paul.de Caſt.in l.quamuis rationes.per illũ tex.ff. de cõdit. & demon.nec eſt de hoc mirandũ.Io.de Selua in tract. de beneficio.j.par.q.ij.col.ij.uerſ.circa tertiũ. Brunus in feudalibus.cõſi.xij.col.xix. Aug.Dath.lib.ij.epiſt.ix.incip.cũ mihi antehac.eſt chart.lxj. hinc Horat Heu uitijs nemo ſine naſcit.optimus ille eſt qui minimis urget:imò quotidie ſumus deteriores.Petrarcha.epiſt.xlj.ſtudeto.& xxj. non miror.& Hoſt.in ſummã.de teſta.§.quot ſint ſpecies.col.j. al
94 legat Eccleſiaſt.vij.† Virum ex mille unũ reperi. & bis vix naſcit in quingenteſimo anno,ſicut Phœnix, quæ eſt auis in Arabia,ſecundũ Bald.in c.quoniã abbas.de offic.deleg. licet Philelphus in epiſtolis char.lxxxij.incip. de phœnice.dicit ꝙ ipſe opinatur nullum eſſe. Et Aegid. de regim. princ lib.ij.par.ij.c.xix.dicẽs ꝙ communiter quaſi oẽs uiri ſunt proni ad malũ Syluester contra Lutherũ.char.ccxij.& ccxiiij. & ducit Bald. in proœmio Gregoriano. circa princ.ꝙ omnis caro de facili corrũpit uiã ſuã, qa lubrica eſt maxime in iuuenne.Flor.in rub.ff.finiũ regundorũ.Gemin.in cõſi.char.pen.in ſerm.ad clerum.incip. Clama neceſſes.Barb.in c.quod clericis.col.xvj. de for. conpet. Non eſt qui faciat bonũ,nõ eſt uſq; ad unũ.frater Hiero.Vicecomes de oblig.Papali.q.ij.col.iiij.Et nemo ſine crimine uiuit.c.ſepties.ſo.diſt.Fel.inc.nouit.in fi.col.antepenu.de iudic.tex.in c.ſi enim inquit.ve pœn.diſt.ij. Mart.de Laude in c.ſi quis poſt.§.qui clericus.ſi de feud.fuer.cõtrouer.ratio eſt qa malũ eſt fac le,bonũ difficile,ut inquit Philoſophus ij.Ethic.quinq; rationes ponit Io. de Selua in tract.
de bene

de beneficio.j.part.q.ij. & ſordes humanæ infinitæ ſunt, quæ nec dici,nec numerari poſſunt.l.fin.circa princi.C.de præſcript. xxx. ann. Propterea dicit Pan.in c. qua fronte. col.fi.de app.quòd ſi gl.quæ ibi dicit ꝙ ꝓpter peccatũ homo citius moritur, procederet generaliter, nullus homo ferè remaneret in mundo.pro quo Ouid.quē refert Roſariũ Buſti j.par.ſer.x.litera q.in fi.Si quotiēs peccant homines ſua fulmina mittat Iupiter exiguo tēpore nullus erit. Sed uide Guil.Rouille in trac.de deſcriptiuone iuſtitiæ. lib.ij.c.xvj.de morte.col.iij.Hadr.Papa noſter in Quodlibetis.ad fi.Et etiã dicit Cardin.in clem.j.de ſum. Trin.ad fi.princ.ꝙ plures dãnabuntur,quã ſaluentur.licet quidam reſponderet illi authoritati,Multi ſunt uocati &c.ꝙ Chriſtus loquebatur Iudæis: ſecus de Chriſtianis & ex pluribus ſupra & infraſcriptis potes uidere quot uitia regnent in hominibus:& ex uerſibus magnifici Domini Philippi Vagnoni,quos infra in fine ſubijciam, ne hic faciã nimis magnam parentheſim:ideo ſileant obloquentes de mulieribus.Sed nemo eſt tã malus,quin habeat aliquid boni:& 95
ecõtrà.de pœnit.diſt.iij.c.quid ergò. † Et habent mulieres infinitas prærogatiuas,quas uiri non habent, quæ copioſius ſcriptæ cõperirentur, ſi mulieres ſcriberēt ut uiri faciunt.ſecundũ Senecã de cõſolatione ad Martia.c.fi.clamantē propterea, quã multarũ egregia opera in obſcuro iacent.& in c.præceden.enumerat plures uirtuoſas mulieres:ut & Campanus lib.ij.epiſt.incip.quereris,& me hercle.Roſariũ Buſti ij.uol.ſer.xxviij.par.ij. litera e. Matthæus Boſius epiſt. v. nuper char.iiij. Petrarcha epiſt. xxvj. ſunt.& lxxj.mos.dixi ſupra,reſpondendo ad fatuitatē mulierum:& eſt una oratio in earum laudē in Margarita poetarum,uerſus finē.quæ incipit,maxima & ampliſſima eſt. char. clix. unde eis nõ deficit ius, ſe probatio. l. duo ſunt Titij.ff.de teſt. tut. propterea inquiebat illa illuſtriſſima & prudentiſſima & eloquentiſſima Margarita Tiria, cum aliquando uerbis ſuperari uideretur à uiris, Nõ enim hoc euenit,quia ius non habeam, ſed quia illud dicere neſcio Imo plures etiã ſi ſciant, nolunt dicere ob reuerentiã, & ne diſpliceat hominibus, quibus poſtea facile eſt uincere,non

Mulieres non ſcribunt.

Margarita Tiria.

Non ſis re,non repugnantes. ſecundum Cicer. quē refert Lancel. *ſubditus* in l.ſi ſeruis.§. j. de leg.j. ubi allegat illud, Optima nam *plus quā* nullo cauſa tuente petit. Et fortè melius eſſet ut ſe defen-*expediat.* derent,quia non debet quis eſſe ſubditus pluſquam expediat.c.admonendi.ij.q.vij.Cyprianus de authoritate eccleſiæ.char.viij. nec debet quis pati ꝙ ſe contemptibilem reddat.Bald.in l.nec quicquam.§.circa aduocatus. ff. de offic.proconſ.& leg.te ut Cæſarem non habeo, niſi habeas me ut ſenatorē,c.eſto ſubiectus.xcv. diſtinct. Luc. de Penna pulchre in l.j.C.ſi curial.uel cohart.relic.ciuita. lib.x. Barb.lib.j.conſi lxiiij.col.fin.Item ſunt aliqui qui non at-
96 tendunt illud Philoſophi,ſ ꝙ prudentis eſt unumquodq; examinare, prout rei natura requirit. refert Gemin.in c. ſtatutū.el ij.de hæret. col.j. & pro qualibet febricula non eſt recurrendum ad apothecam. Bald. in c. adeò. col. j. de reſcrip.& qui omne leue uitium uolunt facere maximū, prout ſi quando eſt iuxta uirum,rideat,uel canit cū utroque inſtrumento.Odof.in rub.C.de repe.uel quæ mingit ita ſonorē ꝙ canes irritat.ut Petrus Iacobi in practica, in tit.de pauperie,uel etiā ſi mulier ſe inebriat quotidie. nā dummodo ſeruet matrimonialē pudorem,non eſt crimen atrox.gl.in.l.j.§.taceat.C.de rei uxo.act. Bertach. in tract. de epiſcopo char.xxxj.col.iiij.Barb.in c.quoniā.§. in alijs. num.xxxv.ut lit non conteſt.licet pugnat: licet difficilius mulier quam uir inebrietur.Macrob.vij. Saturnal.Et ubi eſt ebrietas,nullum latet ſecretum. Angel.in l.quæ adulterium.C.de adulter.hinc,Fœcundi calices,quem non fecere diſertum? gl.in c.à crapula. de uita & honeſt. cler. uide Philoſophum j.œconom. lib.j.ca.v. Et quomodo bibendum & medendū ebrietati, latè Petr. de Leſnaudiere in tract.de Doctorib.iiij.parte.q.lxij.ubi per quatuor char. & multum debemus naturę de iſtis duobus liquoribus uino ſcilicet & oleo.Lancel.in l.ij.§. j. ff. ſi cert. peta. plura tradit Celeſtina in laudem uini.Actuum. ix. incip. porta. char.ij.de ebrietate. Seneca ad Lucillum lib. xj. epiſt.j. In toto non eſt. lxxxiiij. incip.ſingulos. & in lib. de tranquill.uitæ, circa fi.frater Lud. de Veritate cōtrit. in tract. de gula.Polydorus Prouerb.cclxxj. uino obumbratur. Ae

gidius

gidius de regim.princip.libro ij. par.i j.c.xij. dixi ſuprà in limitatione quorundam, arguendo † cur ætas nunc breuior. dicit tamen Lancel.in authen.quod locum. col.fi.C. de collat.℘ peccatum gulæ eſt maius ludo & re Venerea: ebrietas tamē ſi aſſidua fuerit, eſt mortale peccatum.xxv. diſt.c.unum horariū criminis.Had.Papa noſter in Quodlib.q.vj.eſt char.lv.in princ.uide etiā in libro Gallico Iardin de plaiſance,char.cxcij.ubi refert iudiciariū per areſtū contra dicentes mala de mulieribus.& in lingua etiā Gallica Guill. Coquillart. in lib. Des droitz noueaux. in Le debat des Dames, & des armes. in libro Le trop tard marie. & de La louange.& beaulte des Dames. & le purgatoire des mauuais maris.c.ix.ubi late quam pœnam ibi inter cæteros ſufferat Matheolus bigamus propter illud opus quòd compoſuit cōtra fœminas:& in libro.l'aduocat des Dames de Paris allans aux Pardons. ubi reſpondet cuidam prædicatori.Et Gilbertus.in queſtionib.poſt librū ſecundū Oeconomicorū Philoſophi.char.iij.arguit Carmelitanum de illa ecloga,Fœmineum ſeruile genus &c. & in libr.Carceris amorum ante fi.c.Theſeo homo. & duobus ſeq.ubi per xv.ratione inuehit contra dicentes malum de mulieribus.& in c.ſeq.adducit xx. rationes quibus homines teneantur mulieribus. & Lancel.l.Titia.§.qui Marco. ff.de ann.leg.appellat mulieres reuerendiſſimas, chariſſimas, & ſanctiſſimas. pro eis plura. Valerius in oratione quam habuit pro abroganda lege Opia. ut apud Liuium decade iiij.in princip.libr.iiij.Et Romulus ſtatuit, ut mulier deambulanti prior à uiro locus concederetur. Vdalric.in l.ij.ff.de origin.iur.col.viij. Barbat. in rubr.de conſuetud. col.v. & uidemus † quòd uirginitas mulieris trahit unicornu animal ferox, & plura in laudem mulierum aggregauit frater Bernardinus de Buſti in ij. part. ſui Roſarij. ſerm.xxvij. in iij. parte. ſub litera e. licet in parte præcedenti aggregauiſſet plura in contrarium. Et ſi dicas quòd decepit, non uicit mulier uiros, quorum tantam cateruam legimus, quia uinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Eccleſiaſt.c. xix. Reſpondeo, quod decepiſſe permittens tantùm peccat quantum deceptus.

Marginal notes: 97 (beside "arguendo † cur ætas nunc bre-"); *Pro mulieribus.*; 98 (beside "uirginitas mulieris tra-")

ceptus. c. ſi cupis. xvj. q. j. imò ſunt uiri qui decipiunt. tot exẽpla in exẽplis Ouidij. item Iac. Butrig. uolebat etiam decipere unam uetulã quæ ſibi uendidit medietatẽ ficuũ, quia uolebat omnes diuidere per mediũ. refert Iaſ. in l. ro galli. §. ſi ſeruus. ad fi. in l. ſingulariã. col. ix. ff. ſi cert. pet. quæ nam ſtultitia Sãſonis totiens decepti, qui adhuc cauſam mortis propalauit illi mulieri. Iudic. xvj. Itẽ eorũ qui ab amica acceperũt Morbũ Gallicum. & iterũ ad eam redeunt? quid mirabilius de eo qui tẽporibus noſtris fuit ad amicã recuſan. quia haberet peſtem inguine, & nihilominus coiuit & mortuus eſt die craſtina? Præterea non ne etiã lemures qui decipi nõ poſſunt, capiũtur pulchritudine mulierũ? Imò Deus optimus maximus ob pulchræ & decoræ filiæ Hieruſalẽ immaculatam uirginitatem generi humano ſub infeſto pepercit, & homo factus eſt? Rom. cõſi. fi. col. pen. in tract. de fide catho. chart. viij. col. ij. uerſi. hucuſq;. †

99 Et etiã inter homines quotidie ob matrimonia inimicitiæ ſedãtur. Et mille milliũ hominũ uitæ parcitur. ut ob Iuliã inter Cæſarem & Pompeiũ. facit Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte j. c. x. & inter Romanos & Sabinos, Alberic. in Dictionario. in uerbo, tributũ. frater Gregorius Britanic. ſerm. nuptiali. xxvj. & ſi mihi. char. ij. & ſer. xxviij. cenſeo. & uolue & reuolue ſcripturas quaſcunque & inuenias ſi potes uirum qui eſſet purus homo, qui poſſit aliqua in parte comparari illi beatiſſimæ & immaculatiſſimæ uirgini Mariæ, etiam ſine menda originali cõceptæ, de cuius laudibus ob tenues uires meas dicere non audeo, cùm turpius ſit frigide laudare, quã uituperare. Gell. li. xix. cap. ij. turpius. dixi ſuprà in fi. contrariæ opin. Ad authoritates poetarum, Reſpõdeo, quod laſciui ſunt. lxxxvij. diſt. ca. ſacerdotes. & c. legant. & c. ideo prohibetur. & xxxvij. hiſt. per totum. Roſarium Buſti. ij. parte ſerm. ix. litera y. Angelica in uerb. curioſitas. Paulinus in tract. de uiſitatione. ix. q. ij. part. col. viij. eſt chart. lxxj. Bertach. in tract. de epiſcopo. j. parte. lib. ii. q. xlvii. & ſeq. Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doct. iiii. par. q. xiii. & qualis oratio, talis uita Polydorus Prouerb. lxxxii. & Eraſmus v. parte Prouerb. dxlviii. & ueritas animi in uita, & operi-

Matrimonia faciunt pacem.

& operibus diſcernitur.x.Ethicorū. & ex abundantia cordis os loquitur Luc.vj.Fely.in rubr.de fide inſtrumen. col. j.& ex ſermonibus cognoſcitur homo cuius mentis ſit:gl. in l.hi qui.§.fi.ff.de tutorib.& curat.dat.ab his. Et cancellarius Pariſienſis iiij.parte.ſerm.iij. Dominicæ de aduentu,contra luxuriam.litera c.& litera f.& latius in ſuo ſpeciali tractatu contra ipſum Romanum ædito: eſt in antepen.quinternio.iiij.partis. dicit ille qui compoſuit Romanum de la roſa; niſi egerit pœnitentiam,eſt damnatus in inferno,ſed eum pœnituit, ut patet in eius teſtamento Gallicè compoſito.in princip.intitulato,Teſtamentū magiſtri Io.de Meung.ubi dolet quòd compoſuerit illud,excuſans quod fecerit in iuuentute.& contra Romanum. vide alium librum Gallicum, poſt medium, qui nuncupatur Le cheualier aux Dames: & contra Poetas impudicè ſcribentes,uide Carmelitanum, qui pulchrum tractatum edidit in uerſibus,licet ipſe multū excuſet eos in ſua Apologia ante Parthenices.Marianas. inci. quoniam fortaſſe. Mapheus Vegius de educatione liberorum, dū dicit Virgilium non compoſuiſſe Priapeiam, eſt lib.ij.Bertach.ubi ſuprà idē uult Longolius in ſua defenſione Romæ habita.incip.quòd.char.xj.† ubi enumerat plura opera falsò alijs aſcripta.Idem tenet Policianus in cēturia j.c.lix. & in annotatis uarijs.char. cxxviij.c.xlj. & clvj.c.cliiij. Et de lecturis Barto.Iaſ.in l.omnes populi.in primis uerbis. ff.de iuſti.& iur.Claud.in repet.l.ut uim.col.fi.cod.tit.adde tempore noſtro idē de eius lectu.ſuper Inſtituta. quia ille ſcholaris qui uendidit exemplar impreſſori mihi dixit,quia in fin.inueniebat iſtam dictionem Barto. credidit eſſe Bartoli,ſed non credo,quia ille erat diſcipulus Io. Fabri, ut colligitur ibi in §.ſed ſi pater. inſtit. quib. mod. ius pat.pot.ſol. propterea fortè potuit eſſe lectu. Bartholomæi de Nouaria, quam allegat Ange.de oblig. quæ ex delict.col.ij.Cacialup.in repet.l. omnes populi. col. viij. Lau.de Rodulphis in tract.de uſuris.char.xviij.col. iiij. Et uidi in libro antiquo practicam quæ nunc imprimitur nomine Panor.inſcriptam nomine alterius authoris. item de fallentijs Socyn. ut mihi dixit dom. Bernardinus de

Lan-

Landriano, cui Venetijs primo delatæ fuerũt. ut patet in primo fol.iii.uolu.conſiliorum Socyn. primo loco impreſſorum Bononiæ. ubi iurauit non eſſe ſuum opus. & uelle agere iniuriarum contra impreſſorem, & contra Martialem. Eraſmus Prouerb.vlt. Auris Bataua. facit & contra Poetas Matthæus Boſius epiſt.xj.incip. ſæpius. & Vdalr. in l.ij.ff.de origine iur.col.xlvij.& dicit Barbat.in ca. Rodulphus.col.xvj.de reſcrip. quòd ex iuſſu Platonis Poetæ expelli debent de ciuitate, & ſunt ad omnia pro libito laudãda ſeu uituperanda temere inſolentes. ut de Dante Bartolomus Beneuolẽtius de origine urbis. Senec.chart.xiiij. licet pro eis, & etiam cõtra legiſtas & theologos Aeneas Syluius epiſto.xiiij. aderat. & Noueilæ Bochatij & aliorum ſunt fabulæ, ut patet intuenti. & Bal.in l.nec patronus.circa finem.C.de bon.liber. Et eorũ ineptias late ponit Ioſephus in epiſtola ad Epaphroditum, impreſſa poſt
105 ſuum librum de bello Iudaico. † Præterea poetarum proprium eſt mentiri. frater Iacob.de Marchepallu.in tractatu de animabus incolentibus purgatorium.ad fi. & Philoſophus j. Metaphiſic. quòd multa mentiuntur poetæ. & Auguſt.in j.de Ciuitate Dei: dũ loquitur de Virgilio, dicit quòd præclariſſimus fuit, more tamen poetarum mentitus eſt. Eraſmus ſecunda parte prouerbiorum ccj. mentiuntur multa cantores. ideo poetæ damnant Lucanum, quòd non ſcripſit fabulas ſed hiſtoriam. Seruius, quem refert Aſcenſius ſuper illo Catonis, Telluris ſi forte uelis. Codrus ſerm.ij.char.iij.facit Horatius in Poetica, dicens, Pictoribus atque poetis. Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. Fortun.ff.de inſtit. & iur. columm. xlvij.glo.penult. in c.quanto. de iureiuran. Item ſunt ſuſpecti propter id quod dicere nolo. Bart. in l. cum uir. ff. de adult. Ariſtot. in problem. ubi conciliator Auic. in xx. fen.iij.canonis. dum agit de coitu.in cap.de alubuate. dicit quòd in ueritate ſunt proſtratæ animæ malignæ naturæ, & malæ conſuetudinis & complexionis. facit Mancinellus lib.j.ſer.ſeu tit.viij. Lucas de Penna in l. fine. col. iij.C.de exact.& exec.lib.xij. Barbat lib.j.conſi.lxiij. ſcribitur. & duobus cõſilijs ſeq.in annotatis uarijs, char.cxvj.

Poeta mendax.

Bapti-

Baptiſta Pius cap.xij. unde ſi iſti maledicentes de mulieribus dicunt quæ non debent, honeſtum & æquum eſt ꝙ audiant quæ non uolunt.xiij.q.j.cap.eccleſia.§.quibus, & Dantes in tractatu Inferni, ubi loquitur de Priſciano. Et communiter male finierunt uitam ſuam. ut Dardanus in elegia contra poeſim.patet. in conſi.Iuuenalis in ſatyra, Credo pudicitiam & in ultimis capitulis Manganelli. Nec iuuat excuſatio Martiali, Laſciua eſt nobis pagina: uita proba eſt.Ouidij dicentis, Crede mihi mores diſtāt à carmine noſtro: Vita uerecunda eſt, muſa iocoſa mihi. Et Hadrianus in Epitaphio Voconij. Laſciuus uerſu, mente pudicus eras. facit Anteros Freg. char.xx. Aſcenſius ſuper illud Catonis, Multa legas facito.quia reſpondet Ioann. Franc.Mirādula in epiſtola quā ponit ante librum quem edidit legendum pueris. in uerb. uide i.i. orationem Beroaldi in princ.Propertij, quam tranſcripſit Quintianus dum inciperet comœd.Plauti. Et hoc ſcribebāt quoniam amica ſua fortè nolebat eis complacere, uel zelotypia urebantur, quoniam tunc deſperati inſaniunt, neſcientes quid dicant, & componunt deſperatas, dicentes: Sepe precor mortem, mortem quoque deprecor idem. Hoſtien.in ſumma de depoſito.§.unde dicatur.circa fi. Et poſtea uno ſolo aſpectu benigno reducuntur ad pœnitentiam, & petunt millies ueniam, & laudant amicas. unde teſti uacillanti ſeu uario non creditur, Imò debet torqueri.Bald.in authent. presbyteri. C. de epiſco.& cleri.i j.not. Nicellus in prooem.contrarietatum Bartol. & ſic male dicendo de eis reddunt ſe ingratiſſimos; quod eſt magnum nephas, ut in locis uulgarib. & ultra Valerium & Valeriam Guilielmus Mara oratione vj.incip.donec. † & ingratus non 102
dicitur mortaliter uiuere.l.fi.C.de inoffic. teſta. ubi Flor. quia rarò quòd Poetæ habeat ingenium adeò perſpicax ad inueniendum & fingendum argutas fabulas, niſi cum ab amore excitantur. Petrarcha cantilena xxxviij. incip. Quel antiquo. nam ubi intenderis ingenium, ualet. gloſſ. in §. illud quoque antiquitas. in authentica de exhib.reis. in uerb. aduenientibus. Et de tali ingratitudine in operibus Lidij Cati Rauennatis conqueri-

tur

tur Lidia, ut in reſponſione libelli. item cùm ſentiatur ingenij laſſitudo, quæ non minor eſt quàm corporis licet oc cultior indigemus recreatione & ſolatio. Fely. in c. lator. de homicid. j. not. Cacialup. in tract. de ludo. col. ij. Matthæus Boſius epiſt. xl. tuis. ad fin. ideo non eſt tantum ſtudendum quòd faſtidiaris nimis exemplo ſtomachi quem nimio cibo uis replere. Fely. in c. j. de magi. col. j. facit Albertanus in rubr. de otio fugiendo. remedium igitur potiſſimum habetur ab ipſis mulieribus, nam excitatur otio uigor & omnis triſtitia quę cõtinuatione pertinacis ſtudij adducitur, fęminarũ hilaritate diſcutitur. ſecundũ Senecã in proœmio declamationum. Et ſpecies mulieris exhilarat faciem uiri. Eccleſiaſt. xxxvj. Platina contra auaros. chart. ij. facit Luc. de Penna in l. j. C. de mat. & mat. lib. xj. Henr. Boich. in c. clerici. in ſi. iiij. col. de uita & honeſt. cleric. in j. diſt. Hippol. not. ciij. uarietas. & Malleus. maleficarum, in loco allegato pro contrario, etiam plurimas au thoritates adducit in fauorem mulierum. Et Philelphus decade ij. ſatyr. x. incip. qui finem. inuehit contra nolentẽ ducere uxorem. meritò poſtea illi congratulatur, quando eam duxit. decade iij. ſatyra v. incip. duxiſti. & decade viij. ſatyra ix. incip. Antonij. ubi pulchrè & moraliter docet qualis uxor eſſe debeat, & qualiter tractanda, & gubernanda, & decade vj. ſaty. iij. incip. annua. & decade ix. ſatyra viij. incip. dicat. deflet apprimè uxorem defunctam, prout & Pontanus in libello de Prudentia, in tit. de uita perfecta, cir. med. fuit. Pontanus digniſſimus ſcriptor inter humaniſtas modernos. & in ſuis læpidinis Paſtoralibus in Meliſæo: licet lugere defunctos procedat ex puſillanimitate, nec debeant lugeri. ſecundum Bauer. item furioſi. col. fin. inſtit. qui teſta. fa. poſſ. ubi moraliter loquitur pro mulieribus. latè Petrus Paulus Phantinus de tradocio de tranſtullo dominarum, ubi punctualiter reſpondet ad ſo naleum mulierum.

Deflet uxorem.

103 ¶ † Nec meretur ſolutionem illa fatuitas, quòd dæmones remanſerint in corporibus mulierum. Nec illæ ſeptem mulierum proprietates artium per ſeptennia: quoniam ſunt uerba uulgi ſine ratione loquentis. Barbat. in c. cùm

Vulgus.

non

non ab homine.col.xx.de iudic.uer. unum tamen eſt. frater Iſid.de regim.princip.lib.iij.cap.vj.& emittentis uerba.ut capreſuræ pater noſter.Lancel.in l.j.col.antepen.C. de pact.facit l.ſi dictum in princ.ff.de euict. ideo deridendum eſt,quòd ratione non fundatur.Bal.in proœmio feudorum col.j.c.ratio nulla.de præben.& quod ratione caret extirpandũ eſt.c.cor epiſcopi.lxviij. diſt. unde ſuccedit illud Lauræ apud Petrarcham in triumpho Mortis.ca.ij. Riſpoſe,mentre al uolgo dietro uai: ideo uanæ uoces populi non ſunt attendendæ.l.decurionum. C. de pœn. pulchrè Luc.de Penna in l.j.col.vij.C.de impon. luc. deſcrip. lib.x.Et non attenditur fama quæ à talibus prouenit perſonis Alex.in l.de minore.§. plurimum quoq;, ubi Hipp. col.xix.ff.de quæſtio.facit Nauis Stultifera char.lj.de non curando detractiones hominum. Biblia Aurea ca. cvij. de populi mobilitate facit Seneca epiſtola xciiij. circa fin. & xxix.de Marcellino. facit Seneca epiſto. xciiii. circa fin. Et dicit Polycraticus lib.vij.c.xx. in fi. quòd qui multitudinis imperitæ conſilium uel populare iudicium ſequitur, fructus boni nec iocunditatem nec memoriam habet. facit Barbat.in proœmio Clement.§.quoniam nulla ij.not. Bal.in rubr.C.ſi quis aliquem teſta.prohib.in conſi. ſchiſmatis col.iij.unde Philel.deca.iij.ſatyra j.incip. iure quidē.dicit,Heu uulgi inſanas mentes ſenſusq; rebelles.& ſatyra x.linquens ignaui murmura uulgi.

¶ † Nec mentitur, dum dicit quod ſunt ſanctæ in eccleſia 104
quia nemo negat quin ſint magis deuotæ & magis miſericordes, quàm uiri: ut dixi reſpondendo ad ſextum ſcilicet ad fatuitatem.col.j.poſt Roſarium Buſti.par. ij. ſerm. xv.litera j. Nec dum dicit eas Angelos in acceſſu: quia pro ueritate earum pulchritudo & uenuſtas hanc comparationem meretur, quo ad quid præſertim propter earum uerecundiam.cap.honorantur.xxxij.q. ij. in fin. facit Seneca epiſt.xj.incip.locutus.

Sanctæ. *Angeli.*

¶ Dæmones in domo: quia clamant aliquando: ideo ſerui allegant Catonem, Sæpe etenim mulier quē coniux diligit,odit.Sed non ſic eſt: ſed quia muliebre officium eſt habere curā domus,& conſeruare diuitias, ut ſupra in deci-

Dæmones

má ratióne pro iſta parte oportet ꝙ ipſæ uideant, corrigant & clament. Franciſcus Barbarus de re uxoria lib. ii. c.vij.de cura domeſtica,ut ſupra dixi,Clama,ne ceſſes. & illud Apoſtoli,obſecra,increpa.& pſal.Iraſcimini,& nolite peccare.Humbertus in Sacrilegio chart.viij.in uer.corrigi & puniri. Viri autem ut plurimum extra domũ negotiantur,& ueniunt ad menſam paratam. Ideo non habent cauſam tantum clamandi ſicut mulier:quoniã omne peccatum ſeruorum & ancillarum maritus aſcribit uxori, quæ ſingula ſigillatim conſpicere & corrigere habet.

Bubones. ¶ Dum dicitur quòd ſunt Bubones in feneſtra obloquuntur:nàm & ſi mulieres quas natura pudor non omnibus perperam ſeſe manifeſtare concedit.l.optimã. circa med. C.de contrah.& commit.ſtipul.& non debet eſſe feneſtraria.Benedictus de Plumb.in l.j.col.pen. C. de commeatu. lib.xij.Ideo non licet uagari,quia uiri dicerent illud prouerbium,Donna piazola non fa buona proua:c.ij. de iud. lib.vj. Afflictus conſtitutione.mulieres, & omnis oſtentatio non caret ſuſpicione, ut inquit Symmachus philoſophus.facit prouerb. cap.vij. frater Antonius de Florentia in proœm.tractatus de matrimonio col.pen.uerſic.ij.debet eſſe rara:aliquaudo ſe ponant ad feneſtrã,ne ſint omnino carceratæ,& fortè uidentes aliquem magnum domi num tranſeuntem, ſe retrahunt in domum: non eſt uitium,ſtante uerecundia muliebri conueniente, ut ſuprà.

Picæ. ¶ Picas in porta èas eſſe oportet: quoniã in omnibus etiã minimis & cum mulieribus ruſticanis mercantur iſta neceſſaria ad uictum: ubi pro uno ouo mille uerba facere oportet: ſed hoc eſt gratiã laboris uiris alleuiandi. Non excuſo ea ratione quam aſſignant Galli in ſuis reſponſis iocoſis,ſcilicet ꝙ mulier ſit loquacior, quod eſt maximũ uitium.Gellius lib.j.c.xv.ꝑ ſunt leues, quia habent duo ora,& plures linguas,uiri autẽ prudentiores, quia habent duo capita.uel ut Cichus Aſculanus lib.v. ca. xj. quòd eſt quia mulier fuit de coſta Adæ. Ideo plures coſtæ uel oſſa ſemper faciunt ſtrepitũ.de quo Felyn.in c.dilecta. ad fi. de ma.& obe.facit Aegid.de regi.princip.lib.ij.par.ij. c. xxj. & eſt fatuum dictum quòd non poſſint miſſæ inſeruire.

quia,

quia nunquam perficeretur Kirye eleyſon, quia ſemper uelint eſſe ultimæ ad loquēdū. & Biblia Aurea c. lxxix. de loquacitate mulierum & Albert. de uita huma. lib. ij. col. viij. q. garrulitas muli ebris id ſolū celare nouit quod neſcit. & ibi. & in c. ſeq. de laude mulierum. plura pro eis dicit. laudo tamen quod obſeruet Franc. Barbarū de re uxoria. lib. ij. c. ij. de mulierū ſermone. ego plures uiros uidi loquaces, quàm mulieres, licet oporteat eas clamare aduertendo ad has minores impēſas, ne ſæpius factæ ſubſtantiā conſumant. v. Polit. Phātinus de tradotio in tranſtullo dominarū. col. x. uerſic. ſe tu chiami, nā licet iſtæ modicæ impēſæ ſint quaſi ſpernēdæ. gl. in l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. ff. de lib. agn. quæ loquit de caſtaneis & lacte. Ang. in l. fi. §. in cōputatione. col. j. C. de iure delib. ubi de impēſa carniū oleris & porrinæ, ut de eis credat libro tutoris cū iuramento. Iaſ. in repet. l. admonēdi. ff. de iureiu. col. xlvij. dum loquit de lib. rōnum, tamen ex quo quotidie fiunt, plura medica faciūt ſatis. ſecundum Aug. Io. de Vilemati in repet. l. diuus. col. pe. ff. de ſic. num. 162. facit Felyn. in c. qualiter, & quādo. el ij. col. iiij. de accuſa. ubi Aret. in col. xj. Barb. in c. ex parte col. x. de cōſuetudine. Et qui ſpernit modica, paulatim decidit. Eccleſiaſt. c. xix. & paulatim lupus comedit ouem. dixi inter feudalia Bruni. cōſi. xij. col. xiij. Ergo eas loquaces eſſe oportet, prout & ſunt uiri ubi non expedit. Codrus ſerm. xj. magna char. j.

¶ Capræ non ſunt in hortis, Imò hortorum optimæ cultrices. Et ſi non habent in domo, faciunt in capſa uel ſingulo, quem ponunt ad feneſtras, licet hoc non liceat, ob periculum ne cadant & noceant itinerantibus. Ang. in §. item. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delic. & plus damnificabit unus uir hortum, quàm tres mulieres, mēſtruatas, excipio, quoniam mēſtruum ſuper herbam ſtillans eam occidit. ſecundum Solinum de Mirabilibus Mundi. chart. iij. c. iij. Ioan. And. ad Spec. in tit. qui fil. ſint legitimi. §. j. in princ. col. iij. Platina contra amores. chart. fi. Et tamen Seneca in lib. de beneficijs char. penult. uerſi. excuſare, dicit quendam ſtaurum illud bibere. & dum menſtrua habent, non patiuntur mulieres podagram. Codrus ſerm.

vj.char.iij.ſed eſt defectus naturæ non mulierũ:unde præ-
pterea nec laudari nec uituperari debent,ut ſuprà dixi, re-
ſpondendo ad quintum fundamentum partis contrariæ.

105 ¶ Ad illud mendoſum & fatuum obiectum, ꝙ ſunt fœ-
tor in lecto,ſecundum Aphrodiſeũ parte ij. proble. xxvij.
Plautum in Muſtellaria,reſpondetur ultra Phantinum de
tradotio in tranſtullo dominarum,col.xx. uerſi. tu dic. &
ſeq.quòd de hoc non habent quærere mariti: quia mulie-
res ſecum dormire non coguntur. Portius in §. fin. inſtit.
de donat.Sed uiri bene fœtent,quia immundi ſunt: & eis
conuenit labor, & munditiæ conueniunt mulieribus. ut
Marius,quem refert Salluſtius in Iugurthino. Petrarcha
epiſt.xxxvj.fides, ob quem laborem homines habent ap-
petitum magis acutum,& quaſi caninum. ideo non come
dunt,imò deuorant cibos. Et ſic cùm prima digeſtio non
fiat congruè in ore, generatur inde oris & anhelitus fœ-
tor.l.quæ clauum.§.is cui.ff.de ædil.edic. facit Philelphus
lib.v.epiſt.j.quam ſcribit Catoni ſacco. & neſciò unde iſti
talia commēti ſunt in mulieres, quarum nullam ego un-
quam cognoui niſi amœnum,& ſuauem odorem, ſicut ci-
namomum & balſamum aromatizantem & ſpirantē qua-
ſi myrrham electam dare ſuauitatem odoris. Sunt enim
Mundus muliebris. mundæ & propterea iura & communis uſus loquendi ap-
pellant mundũ muliebrem,ea quę deputata ſunt ad mun
ditiam:quoniam illa propria eſt mulierum.l.j. & l. Plau-
tius.& l.in argento.§.j.l.argento. §. mundus. ff. de auro &
arg.leg.Catel.j.parte Memoral. uerſicu. mundum mulie-
brem.Et in ij.parte Memoral.in uerſic. undones.licet fra
ter Marthinus Luther.in declamatione de quarto præce-
pto Dei dicat,ꝙ appellatur mundus propterea quòd mul
tas res requirit:ut uidetur probari ex dictis Bocacij. No-
uella viij.de d.Blancha Flore ubi deſcribit laſciuum & io
cundum balneum, unde niſi mulieres uiros mundarent,
non ne erugo,tinea,ſcabies,pulices,cimices,pediculi,pla
ti,& aliæ innumeræ immunditiæ & reptilia plura quàm
ea quæ enumerat Petrus de Leſnaudiere in tract. de Do-
ctoribus. iiii. parte. q. lxxxxij. & Petrus Leo Vercellenſis
in Leonea, in epigrammate, rigent ampula muſca legi-

tur &c. uiros infeſtarent, roderent, atq; cōſumerent, cùm ipſi neſciant unde initium ſumere ad ſe mundandū, quicquid dicant receptæ Petri de Leſnaudiere, ubi ſupra. Et experientia docet, in domibus carentibus mulieribus, in quibus inſpice mapas & alia quantà unctuoſitate & nigredine rigent. Et licet ex prædictis clarè liqueat concluſionem aliorum ſupra poſitam eſſe minus ueram, ut tamen auferatur omnis dubitatio, Reſpondebo breuiter & ſuccinctè pariter ad ampliationes quas faciebant ad hanc eorū concluſionem.

¶ † Non obſtat ampliatio prima de paupertate, quia imò uxor adiuuat congregare diuitias, & ipſæ ſunt illæ quæ eas conſeruant, unde nō minor eſt uirtus, quàm quærere, parta tueri. gl. in l. ſi pater. §. in arrogationibus. ff. de adop. l. j. in princip ſuper. uerbo poſita. C. de Iuſtin. Cod. confir. imò maior uirtus uidetur in conſeruando quàm in acquirendo, nam acquiſitio expeditur momento ſeu ſaltem nō eget tanto interuallo temporis. prout conſeruatiò, propterea Lucanus in j. Inuidia fatorum ſeries ſummuſque negatum, Stare diu. & poſtea infrà eod. O faciles dare ſumma deos, eademq; tueri Difficiles. Gilbertus ſuper j. Oeconomicorum. cap. vj. col. j. ratio eſt propter continuū metum perdendi. & pulchrè colligitur ex dictis Baldi in l. ſi uiua matre. C. de bon. mater. dum loquitur de rege Roberto, & de glorioſiſſima Ioāna. dicit tamē Salluſtius, quem refert Stephanus Niger chria. j. char. ij. quod ſi animi regū ita in pace ualerent ſicut in bello, ita facile cōnſeruarent ſicut acquirunt. Item patet ex dictis in ſolutione ad contrarium de dicto Philoſophi. 106

¶ † Non obſtat ſecunda ampliatio de infirmo, quia imò talis pur debet nubere, quia ubi non eſt mulier, ingemiſcit æger. Eccleſiaſt. cap. xxxvj. Et ſi ad hoc inſpiceremus pauci nuberent, quia pauci reperiuntur ſani. Bar. in tract. de tyrānide. circa ſi. Aeneas Syluius epiſt. xxxvij. rem longe. licet melius ſit corpus ualidum, quàm ſenſus immenſus. Eccleſ. xxx. & facit pro hac ſolutione Codrus ſe. iiij. vbi etiam char. v. dicit. Et coitus moderatus non nocet, imo prodeſt. Et ſi quis uult excedere limites, ſibi imputet, 107 *Aeger ſine mulie re.*

nam nullũ crimen uini eſt &c. fateor bene ꝙ infirmus antequam nubat debet uxori dicere ægritudinem ſuã, ne in futurum habeat ſibi hoc improperare, ut in cauſa ardua.

108 ¶ † Non obſtat tertia ampliatio de ſene: quia ſolutio patet ex prædictis. unde quærat ſibi parem. & ſi coire non poteſt, habeat eam tanquam ſororem. c. conſultationi. in fin. de frigid. & malefic. imò dicitur, ꝙ qui de raro coquit, facit panem groſſiorem: nam ſenes cum ſint frigidiores maſculis iuuenibus, & ſic tardiores in emiſſione ſeminis, ſæpius concurrit in coitu cum fœmina quàm iuuenis, qui ut plurimum anticipat eam. & ſic facilius generant ſenes, quam iuuenes, licet ſenectus multa habeat mala. de quibus Celeſtina Act. iiij. incip. adeſſo. Gregorius ſuper Homilia. Erunt ſigna &c. eſt in primo fol. Probæ Centonæ: licet plures eorum ſint quos peccata derelinquerunt, licet non ipſi peccata. Hoſtien. in ſumma de pœniten. & remiſ. §. quando confitendum. col. ij.

109 ¶ † Non obſtat quarta ampliatio de impare: quia bene fateor eſſe utile & laudabile capere ſibi parem: quoniam, ut inquit Amedeus in dialog. de Amicitia char. xvi. firmiſſima eſt inter pares amicitia. Sed hoc raro inueniri poteſt: ideo non eſt propterea deſiſtendum à matrimonio.

110 ¶ † Nõ obſt. v. de uidua: quia imò uidua potius eſſet quandoq; capienda. nam potes melius inquirere quomodo ſe geſſit cum primo qui eius uitia ſic non occultabat, ſicut faciunt parentes in uirginibus. Ariſtot. parte x. problem. x.

111 ¶ † Non obſt. vj. ampliatio de diuite: quia diuitiæ multum proſunt. vt Cepol. in tract. imper. mil. delig. ubi enumerat plura priuilegia diuitiarum. & experientia docet. Io. Montolonius in Promptuario Iuris. in uer. diues. ubi etiã priuilegia paupertatis. Afflictus conſtitutione, mulieres. ad fi. & S. Ioan. os aureũ. & S. Donatus concedunt gratias. Hipp. in l. j. §. præterea. col. vj. ff. de quæſt. & pecuniæ omnia obediunt. Eraſ. j. part. prouerb. cclxxxv. Et omnia per pecuniã facta ſunt: ut probat Franc. Ciechus in Mambriano, exinde eruens prouerbium, l'è fatto il becco all'oca. & Cornazanus in prouerb. nõ mi curo di pompe pur che ſia ben ueſtita. char. iij. dicens, ſpes in muneribus tãta eſt

ac tanta poteſtas &c. Platina de falſo & uero bono lib. ij. char. pen. & lib. iij. char. iij. pecuniæ enim conſeruant honorem, ruſticitatemq; & alios defectus cooperiunt. Sunt uita, ſecundus ſanguis, & uiſcera hominis, ualetes ad redẽptionẽ animæ, & ſine eis uirtus nihil ualet, ut ſtatim omnia probabo. Quòd autẽ conſeruent honorem, patet: quia caduca res eſt mundalis honor, niſi diuitijs ſuſtentetur. Aeneas Syluius epiſt. lxxj. uiros bonos. Et diminutis diuitijs, diminuitur honor. Ang. in §. hæc quoque. inſtitut. per quas perſon. nob. acquir. hinc Afflict. in conſtitut. ut uniuerſis. iij. gloſſ. dicit, quòd baro non poteſt dici baro, niſi ſit potens ad tenendum equos & arma. & dicit Ripa in tract. de peſte. char. xlij. num. 157. quòd licet nobilis habeat. 100. ſcuta in burſa, de quibus uiuere poteſt: dicitur tamen pauper, quia non poteſt ſtatum & dignitatem ſuã ſeruare. Et inde fit ꝙ nobilitas indigens cuncta licere putat, facit Hipol. in d. §. præterea. col. vj. de quæſt. dicens, ꝙ diſputare de nobilitate ſine diuitijs, eſt diſputare de nobilitate ſtercorum. Et tunc dicitur mortua. Bon. in tracta. de nobilitate iij. parte. col. fi. nam qui habet diuitias, ſatis eſt nobilis. Felyn. in ca. ſuper eo. col. ij. & col. iij. de teſti. ubi plura. Nam dat cenſus honores, Cenſus amicitia, pauper ubiq; iacet. latè Roſarium Buſti ij. parte. ſerm. xxx. litera f. Albertanus de conſilijs dandis. lib. ij. in rub. de paupertate. & duabus ſeq. Aegidius de regim. princ. lib. j. parte iiij. cap. v. & ſeq. pauperes parum honorantur, & parum timentur. Bald. in c. cùm contingat. colum. pen. de iureiur. & prærogatiua domus conſeruatur per diuitias, ob quod uiri nobiles inueniunt uxores nobiliores: per quas eorum generis nobilitas creſcit. ſecundum Gul. de Monferrat. in tract. de ſucceſſione regum. chart. v. num. xxiiij. Alexan. lib. vj. conſil. xxxvj. uiſo themate. num. vij. & conſil. cxxxiiij. æterni. numero ij. nec aliquid boni poteſt habere ſine auro. Salernita. char. iij. latè. & char. vij. facit proœmium Oeconomicæ Ariſtot. incip. pretioſa. Stephan. Malereti. in tracta. de elect. charta lxix. & ſeq. & Barbat. lib. j. conſil. xliij. præclarè ſcribitur. colum. xviij. dicit ꝙ per diuitias decus, & honor in familijs conſerua-

tur:& q; familiæ ſordeſcunt propter paupertatem:& qui perdit rem,perdit conſiliũ,pro quo I l n ina de nobilitate. char.iij.& vj.hinc dicebat Goſ. Montaſia auus meus maternus,Orgolio ſenza hauere, e mala uia da tenere. Cui iunge interpretationem Seruij in prin.iij.Aeneid.dũ dicit ſuperbum Ilium,id eſt nobile.facit Luc. de Penna in l. militaribus.col.j.C.de decur.lib.x.Et dicit Iac. in ſua inueſtitura.qui quidem inueſtiti.col.xxj.uer.circa alium caſum,q; nil magnanimum poteſt fieri ſine pecunia.facit Li ſoperita.art.ij.iij.diſtinct.circa fi.eſt char. xxiij. & equus male paſturatus,malè ambulat.Io.de Platea in l. animalia C.de cur.pub.lib.xij.hinc Iuuenalis: Non facilè emergũt quorũ uirtutibus obſtat Res anguſta domi. Roſarium Buſti vbi ſuprà & litera ſeq.& Eraſ.ij. par. prouer. diij. aquã bibens nil boni parias.& Ianus in epiſt.Anton. Præto.ante ſuũ tractatũ de ſecund.nup.refert Boetium. dice-
112 re,paupertatẽ liberalibus diſciplinis nouercã: quia † uirtus ſine pecunia nihil ualet. ut Philelphus deca.j. ſatyra x.inci.Eloquium.pro quo Ouid.de Arte:Ipſe licet uenias Muſis comitatus Homere, Si nihil attuleris ibis Homere foras.faciunt dicta Iuuen.Nõ habet infelix paupertas durius in ſe, Quam quod ridiculos homines facit, referunt Doct.tenentes ſtatutum excludẽs fœminas à ſucceſſione, eſſe fauorabile propter cõſeruandas diuitias in agnatione.de quo Brunus in illo tract.j.q.iij. articuli principalis. aliquid dixi in nono fundamen. partis contrariæ.circa fi. Et ſic patet quòd pecunia cõſeruat honorem,q; autem ſit uita hominis,patet:quia deſeruit omni humanæ neceſſitati.Barb.lib.ij.conſi.xiij.clementiſſimi.col. j.& conſi vij. præclarè col.vij.& conſil.lij.præclarè col.iiij. Eraſm. ij. parte prouerb.ccxij.anima & uita.& eſt fideiuſſor futuræ neceſſitatis.Petr. Girard.not. lxxiij. pauperes. Socin. in l.
113 j.col.ix.ff.ſolu.mat. ubi col. ſeq. dicit, † quòd melius eſt rempub.regi per diuites, quàm pauperes. & Philoſophus dicit.j.Politicorum,Quod ſine neceſſarijs eſt impoſſibile uiuere:ſunt enim diuitiæ uita hominis.Fabianus in tract. de emp.& uend.v. q.col.v.& ſecundus ſanguis, Iaſ.in l. ut uim.col.v.ff.de iuſti.& iur.Lancel.in l. talis ſcriptura. col,

v.ff.de leg. j. & ſunt uiſcera noſtra: ut Penelope Ouidiana Viſcera noſtra tuæ dilacerantur opes, & bona temporalia ſunt uita hominis. Fely. in c. cùm oporteat. col. v. de accuſ. & qui ea aufert, dicitur auferre uitam. Luc. de Pēna in l. j. C. pub. læt. lib. xii. q. xxj. Bertach. in tract. de epiſcopo. lib. iiij. viij. partis. eſt char. lix. col. iiij. Bon. in tract. de nobilitate vij. parte. num. 4. hinc dicimus, Paria ſunt perdere dominũ, & pérdere uitam. Iaſ. in l. Titio. nume. 13. ff. de uerb. obli. Papa Pius epiſt. xxx ad ducem Mutinæ. chart. ij. Eraſmus. prima parte. Prouerb. dccxhij. Vbi non ſis qui fueris, cur eſt quod uelis uiuere? & Politianus j. centuria. c. lxxxviij. fuimus Troes. Etenim aſſuetus regno, uolupta-tibus regni carere non poteſt. Papa Pius epiſt. xlix. chart. vj. duci Mediolani. Non enim ita de facili moriuntur diuites: quia habent unde ſuas ægritudines curent, & delicta redimant, ut dixi in materia partialitatis, ꝙ lex eſt tela araneæ. Imò & ꝙ ſint anima, patet: quia liberāt à purgatorio animas ſuas & defunctorum cū oblationibus, quas faciunt pro indulgentijs, ut Felyn. in ſuo ſerm. de indulgē tia, incip. hodie mecum. Dictionarium Alberici in uerb. remiſſio. ubi Caſtelliones in additionibus. dicens, quòd ordinarius uerè confeſſo & contrito, non ſolùm poteſt remittere pœnam æternam, ſed & temporalem. Iſernia in titu. quæ ſint regalia. in uerb. uectigalia. col. iiij. uide fratrem Iacob. de Marchepalu in tracta. de animabus incolentib. purgatorium, fratrem Iſidorum de Iſolanis in tract. de eccleſia militante. cha. xviij. Et in tractatibus reſponſiuis, contra Luterum, per Henricum regem Angliæ, per Cardinalem Caietanum, per fratrem Silueſtrum de Prierio, per fratrem Thomam Illyricum, & pleroſq; alios, nam ſicut acqua extinguit ignem: ita eleemoſyna extinguit peccatum. Eccleſiaſt. iij. in fi. Henr. Boich. in c. inter opera. de ſponſal. col. j. Guilielmus Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ. lib. ij. cap. xij. ubi plura pro diuitijs. licet eleemoſyna data diſcolis faciat eos peiores. Maleretus, ubi ſuprà. chart. lxx. & placatur. onis Iupiter ipſe datis. Ouid. de Arte. Albertanus lib. j. de amore Dei, in rubr. de charitate, imò plerunque facient ſe
abſolui

abſolui ante peccatum. irridet Felyn. in c. quoniam.col. xv.de conſti.meritò ergo Arioſto.quē refert Affiictus con ſtitutione ſi quis in poſterum.col.xj. Eraſm.iij. parte Pro
114 uerb.xciij.primū &c.dicunt ꝙ † ad ueram felicitatem oportet concurrere ſanitatem corporis, rerum mundanarum copiam, & ſpeculationem intellectus: ideò pro anima oportet habere diuitias. ꝙ autem ſine diuitijs uirtus nihil ualet. ultra Philelphum,quem ſtatim retuli,probatur: nam faciunt quæ latè ponit Cardin. in c.exemplum. xij.quæſ.j.ubi tenet quòd eccleſiaſtici poſſunt habere bona temporalia,& ꝙ Chriſtus habebat loculos. & determinauit hoc Ioan.xxij.in Extrauagan.incip. cùm inter nonnullos.ſub tub. de uerb. ſign. Humbertus in ſacrilegio. char.vj.in §.calicem. ſunt tamen urgentes authoritates Euangelij,qui diuitias non curant acquirere,dicuntur ſibi ipſis inſidiari.l.j.§ confertur.ff.de col.bon. & ſic præſumitur quis in futurum acquirere & ditari.l. cura.§.deficiētium.ff.de muner.& honor.facit Aegid.de reg. princ. lib. ij.parte.iij.cap.xj.& xij.maximè quando habet filios quibus habet theſaurizare, ſecundum Apoſtolum, quem ſuprà retuli, reſpondendo ad onera matrimonij: quia etiam ſummi ſacerdotes, & antiqui philoſophi non cœperunt philoſophari, niſi acquiſitis uitæ neceſſarijs. j.
115 Methaphiſicæ. † Et licet melius ſit philoſophari, quam ditari, tamen indigentibus melius eſt ditari, quam philoſophari. iij. Topicorum. x. Ethicorum. hinc dicebat & Rex Alexand. quem refert Plutarchus in eius uita. char. antepenul. & Guilielmus Rouille ubi ſupra libr.ij.c.xv. de ſapiente ſine operibus,circa fin.odi ſapientem qui ſibi ſapit nihil facit. Cicero poſt medium tertij Officiorum. Marſilius Ficinus epiſtolarum lib.iiij.chart.lxxx. Polydorus Prouerb.cvj. qui allegat ad hoc Ennium. Bertach. in tract.de epiſcopo.char.antepen. col.fin. non tamen debet quis propterea uti nimiò ſermone de pecunia, quia de talibus malè præſumitur. xv. q. j.c. ſi cupis. nec pro diuitijs uti nimia ſolicitudine uel cura. propter illud Matth. vj. & Luc. xij. Hoſt. in ſumma. de pœn. §. quæ impediant. col.ij. dum illi qui credit quieſcere & epulari, reſpondet

ſpondet Saluator: Hac nocte animã tuam repetam. & ſic eueniet ut ſomnianti ſe inueniſſe theſaurum, de quo tantum lætabatur, & expergefactus nihil inuenit, etenim omnia uanitas Eccleſiaſt. j. c. facit Barb. in c. uerum. nume. 7. de foro compet. quæ dixi ſuprà reſpondendo ad continentiam mulierum. uerſ. viij. probatur. circa medium. Albertanus de amore aliarum rerũ & rub ſeq. facit j. Oeconomi. c. vj. ubi Gilbertus. licet tempore mortis ſoleant auari eſſe multũ liberales. Io. Fab. in §. peculium. inſtit. de leg. poſtquã ſecum diuitias ferre nequeunt. & dicit Alex. in l. pactũ quod dotali. circa fi. C. de pact. ꝙ noſtra intereſt habere diuites uxores, & hodie uolentes nubere ante omnia uolunt ſcire quãtitatẽ dotis pro ueſtibus & iocalibus emẽdis: nec uolũt carnem ſine ſapore. Barb. lib. iiij. conſil. lxxxj. præclare ad fi. Hinc dicimus, ꝙ mulier diues poteſt capi etiã ſi ſtaret in proſtibulo, ut faciebant Siccæ, ubi quæſtu corporis dotem lucrabantur, ut refert Valerius Maximus de inſtitutis antiquis. c. j. circa fi. Reſpondit Marcus Antonius maritus Fauſtinæ ſibi ſuadenti diuortium, ut in cõmẽto Petrarchæ in triumpho Amoris. c. j. & dicit Imo. in clem. j. col. ij. de baptiſmo, ꝙ propter affluentiam pecuniarum reges & principes tradunt filias ſuas filijs ruſticorum. Et ideò mulier indotata ſolet contemni à uiro. Iaſ. in authen. res quæ. col. v. C. cõmu. de leg. uerſic. iiij. quæritur. Pau. de Caſt. ij. lib. conſ. ccccclvj. ad primum ſubijciens quòd propter ea intereſt mulieris eſſe dotatam. Socin. in l. j. col. xix. uerſ. reperio. ff. ſol. mat. vbi dicit ꝙ eſt uerecundia ducere uxorem indotatam, imò extrema dementia, & miſeria. ſecundum Ioan. Pyrrhum in l. ſecundũ naturam. ff. de regu. iur. uide Philoſophum parte xviij. problem. iiij. Nam porta tecum, ſi uis uiuere mecum. gloſ. & Doct. in cap. quoniam ſimoniæ. de ſimon. Et apoſtoli dicebant: Nos qui reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? & Abraham non immolaſſet, niſi fuiſſet certus. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis, chart. xvij. in fi. col. ij. & uidimus plures uiros ex opulentia mulierum ditatos. faciunt quæ ſuprà dixi in prima ampliatione. & dicit Hierony. quem refert frater Iac. in Sophologio

logio Sapien.lib.x.c.xj.quomodo cõiugia ſint contrahenda.col.fi.quòd non putet aliquis ſi pauperem duxerit ſibi de cõcordia ſatis prouidiſſe, & ibi adducit exemplum Catonis & Philippi Macedonis. Et iſta dicta cũ ſupradictis in reſponſione ad fundamentum contrarium de oneribus matrimonij. concorda per illud Prouerb.xxx. Paupertatem neque diuitias dederis mihi Domine: ſed tantùm uſui neceſſaria. Euſeb.de Euangelica præparatione. lib.xij. c.xxiij.Roſarium Buſti ij.uolu.ſermo.xxx. Petrarcha epiſt.
116 lxxxix.una mihi ante medium. quia † ſaltem negari non poteſt quin diuitiæ reſtringãt nobis portã paradiſi. ut per diſcurſum euangelij. imò dicit Iuuen. Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum.refert Gammarus de extenſione.char.v.col.ij.Roſarium Buſti lib.ij.ſerm.xxx. eſt ſub litera c.Io.de Platea in l.j.C.de murlilegulis.lib.xj. Aegidius de regim.princip.lib.iij.parte j.c.xvij.Mancinellus in ſermonibus.lib.iij.tit.xx.
117 ¶ † Non obſtat ſeptimò de pulchra: quia imo talis ducenda eſt, tum propter conſolationẽ uiri quam capit ex eius inſpectione.Cicero in j.Offi.dum loquitur de temperantia.in c.de decoro.tum propter pulchram ſobolem. Pulchritudo enim mulierum multum profuit aliquibus uiris: ut patet in Abrahãm, ut Gen.c.xij.& pulchras etiam uidimus caſtiſſimas. Pulchritudo enim trahit perſonas ad indulgendum maximè quando uirtus concomitatur: unde,Gratior eſt pulchro ueniens in corpore uirtus. Cepol, in tract. de imper. mili.delig. charta.xj. conſ. ut dixi inter feudalia Bruni.conſ.xij.col.iiij. & forma eſt Dei munus: in iij.de Arte. & pulchræ filiæ facilius inueniunt maritos.Paris de Syndicatu in uerb.compoſitio. eſt chart.xxxj. conſil.j. Et nihil ſub Sole pulchrius pulchra nympha. ſecundum Cyn.in l.ſancimus. col.j.C.de Iudæ. ubi deridet Lotharium gloſſatorem phylocaptum, prout & Bart.ibi, qui dicebat nõ poſſe citare illam pulchram dominam per literas, quia ipſe uolebat eum ire uiſum. refert Nicol. Boerij in repet.l. conſentaneum. C quomodo & quando iud. chart. ix. & licet ſententia imperatoris diſpliceret Paul.iuriſconſul.tamen illa puella ſibi placebat. Alberic:

in l.Aemilius.col.j.ff.de minor. Et dicit Eraſm. in Moria. char.viij.quòd forma mulieris etiã in tyrannos tyrannidem exercere poteſt,& Venus Martem domat. Marſilius in epiſtolis.char.lxvij.epiſt.ſuperioribus. & chart.cv. epiſtola,poſtquã.iatè probatur Eſdræ iij. c.iiij. Aegid. de regim.princ.lib.ij.par.j.c.xij.& xiij.& ſeq. & fecit quòd Codrus renuntiauit Papatui.Io.And.in c.j.de renun.lib.vj.& uicit robur Samſonis & Herculis prudentiam Salomonis & Ariſtotelis,exercitium Holofernis & Hãnibalis. frater Iacob.in Sophologio ſapientiæ.li.ix.c.x. de caſtitate principium.Curtius conſil.lxvj.ſapientis.in fi.iij.colũ. Et quid inde ſi artibus uolunt ſuam pulchritudinem conſeruare; poſtquam uelati defectus quandoque producunt effectus. Bald. in repe.l. Aemilius. ff.de minor. col.v facit Celeſtina circa fin.vj.actus, & quod dicunt Doct.in l. Gallus de illa quæ peperit Aetiophem,ut quæ ſibi deplumat inferiorem barbam ut uideatur impubes. Hoſtien.in ſumma de deſponſa.impub.§.& qualiter.col.ij.& ſi dixeris quòd pulchritudo compellat naturam coire ultra poſſe, reſpondeo ut in contrario quòd nullum crimen uini eſt, ſed culpa bibentis.Item uxor eſt ſicut panis qui cùm quotidianus ſit, nunquam nocet.Et hanc tenet Franciſcus Barbarus de re uxoria.lib.v.de forma mulieris ducendæ. Plus enim nocet quando quis habet plures amicas. nam ſicut pluralitas ciborum prouocat ad nimiam repletionem, ſic pluralitas mulierum prouocat ad nimiã concupiſcentiam. Aegidius de regim.princ.lib.ij.par.j.c.ix.

¶ † Non obſtat octauò ampliatio de dota. aliàs docta 118
prout plures honeſtas, & bonas enumerat Barb. in c. decernimus.colum.iij.de iudic. quoniam imò uidemus doctrinam & prudentiam mulierum ualde prodeſſe uiris, & eis alleuiaſſe labores, tam in ſcribendo & tenendo rationem curæ familiaris,quàm fidelius & magis ſecretè.Matthæus Boſius epiſt.v.nuper.chart.iiij.ubi paulò ſuprà inuehit contra nobiles dedignantes de literis, & ſequentes uenationem: pro quo Petrarcha epiſt.cx.qualis. Anteros Fregoſij in ſua excuſatione, in principio ſui operis, & quando permittatur uenatio,& quãdo non.Card.Papien

char.

char.xxxiij.epiſt.quid. & lxxij.char. lxxxv. uidetis. clxiij. comitãtibus.ccvj.quidã.ccciij.ignoſco. habes titulum de clerico uenatore & de uenat. fer.li.xj. Decius conſ.cxcvij. Iaſ.conſ.incip.redemptoris. quàm ſi aliena manu uiro, ſi ſit abſens, epiſtola ſcribatur, & ſecreta domus nutrientur, quæ intereſt noſtra ſecreta manere.gloſ. & Bart.in l.ij.C. qñ & quib.quarta pars deb.li.x.Bart.in l.tutor qui repertoriũ.col.ſi.ff.de admi.tut.Io.de Ana.in c.q cũ fure.de Iudæis.Corſetus ſing.clvj.ubi propterea inferũt ꝙ nõ debet dari copia inuẽtarij bonorũ pupilli.quod limitat Bal. niſi accuſaretur tutor,ꝙ non poſuit omnia apponenda in inuẽtario,dicentes eſſe cautelam pro faciendo exhiberi totũ inuentariũ.Bal.in §.nouiſſimè.de ſuſpect.tut. Alexan. in d.l.ij & in l.j.§.redditiones.in princ.iiij.col.ff.de edẽ. Contra tamen iſtam cautelam allegatur Bart. in l.neganda.C. qui accuſ.non poſ.ut Vitalis in tract.clauſularum. in uerbo,nil nouari inuentarij confectione pendente.col.penul.

119 ¶ † Non obſtat nona ampliatio ꝙ quis nõ capiat uxorem de aliena natione.quia bene fateor eſſe utilius capere uicinã,ut dictũ eſt in limitatione:ſed & ſi nõ reperiretur in ciuitate paris conditionis,oporteret capere ubi poſſet inueniri.Quia & Romani acceperũt Sabinas:ſunt enim fiendæ ſagittę de tali nemore quare habemus. Claud. in Monarchia Franciæ.par.iij.c.vj.& domus eſt cõſtruenda de lapidibus qui ſe offerunt.Fely.in c.ſi quando. col.iij.de reſcrip.Et ſic potes reſpondere ad limitationẽ quã ponũt ad uerſantes cum tot qualitatibus,quas inueniat qui poteſt, ſed quis eſt hic & laudabimus eũ? Eccleſiaſt.xxxj. Bart.in tract.de teſtib.in uerb.prudentia ad fi. uolunt enim plura quàm haberet Craſſus, qui ſecundũ Gellium lib.j.c.xiij. in Offi.erat ditiſſimus,nobiliſſimus,eloquentiſſimus, iuriſconſultiſſimus,& Pontifex maximus. Hæreticus autem uel de aliena fide nullatenus capiẽdas cenſeo. De Guelfa autẽ uel Gebellina eſt ſtultitia & peccatũ ſuper hoc cogitare. Et ſtatutũ Florentinum ſuperinde diſponens nil ualet, ut Bart.in cap.clerici.col.ij.de Iud. & in locis alleg. in

Statutũ ſuper matrimonio.

120 cõtrario. † quia laici non poſſunt ſtatuere ſuper matrimonio. Curtius cõſ.xxvij.magnificus.Calca. conſil.iij. unde

non

non ſufficeret rationē ſubeſſe, ubi deficit poteſtas. Decius in c.eccleſia S.Mariæ.de cōſti.co.18.uerſ.3. Abb. Præpoſ. in c.j.col.4.de ſpōſal.ubi Fel.in x. late Herculanus in Diſput.Peruſinus quidā.iij.dubio.quicquid dicat Io. Lup.de dōnat.inter uir.& uxor. char. lxxiij. col.j. uſque ad chart. lxxvj. † Et ultra adducta per eos dico non ualere alia ratione: qa tale ſtatutū eſt nutritiuū partialitatis, & ſic peccati, ergo non ualet.c. ex parte. ubi Panor.pe.not.de conſuet.qui in c.fi.col.iiij.eo.tit. dicit ꝙ lex etiā rationabilis quādo nutrit peccatū nihil ualet, quia repugnat felicitati æternæ.Io.Andr.in regula, poſſeſſor, Decius poſt Pan.in c j.col.ix.ver.ſecūda eſt.in c.eccleſia.col.iij.& ſeq. de conſtit.Felyn.in c.ad noſtram.col.pen. de probat. Maraſcotus in c.j.col.ij.de cōſtit.li.vj.Hadr. Papa noſter in Quodlibetis.q.vj.char.lvij.col.ij.Item quando ſtatutū daret materiā peccādi.l.conuenire.ff.de pact.dotal. Petrus de Rauenna in alphabeto iuris, in uerbo delinquendi occaſio.Et dicit Io.de Platea inſtit.de leg.Fuſ.Can.tol. ꝙ ſunt de uolumine ſtatutorū extrahenda.frater Lud.de Veritate contri. char.xij. Etiā ſi eſſent facta ſub colore publicæ utilitatis. l.ſub prætextu.ff.de extraord.crim. ubi Bart. Felyn. in d.c. eccleſia S.Mariæ de conſti.col.xliiij.Belēzinus. in apoſtillis ad Panor.in d.c.ex parte.de conſuet.col.ij.Rom. ſingul. cccxlj.Bolog.in repet.authē.habita.C.ne fil.pro patr. col. ix.ubi dicunt, ꝙ rectores & poteſtates terrarū debēt talia ſtatuta delere. Debemus enim euitare hypocriſim, nec facere malum ſub uelamine boni, ut fecit Iudas in Matt. xxvj.dum dicebat, Potuiſſet uenundari multo & dari pauperibus. Imol.in c.nouit.col.pen.de iudic. per not. in c.ij. de collu.deteg.Imò tale peccatum eſt grauius. gl. in clem. j.in uerb.ſanctitatis.de relig.do.Paul.de Caſtr.lib.ij. conſ. ccccxviij. uiſo dicto puncto. col.fin. Io.Gato. in tract. de bigam.q.v. char.xxviij. nam ſunt hi qui incedunt in ueſtimentis ouium, intus ſunt lupi rapaces.gloſſ.in l. illicitas.§.ne potentiores.ff.de offic. præſid. Iaſ. in l. iubemus. col.ij. C.de iudic. Igneus in repet.dudum. colum.iiij.ff. de contrahen.empt.& totius iniuſtitiæ nulla capitalior, quā quæ cùm maximè fallāt, id agant ut uiri boni uideantur

121 *Statutū nutritiuū peccati.*

tur.Ciceri.quem refert Card.in cle.uolentes uerſi.ij. col. ij.de hæret.tu Galle uide Le baſtō pour chaſer ſes loups. Quia poſtea dicimus quòd mala exempla ſunt orta à bonis rebus.gl.in §.illud.in auch.de exhib.re. Nata in clemē. ſæpe.col.lxxiij.& lxxvj.de uerb.ſig.ut fuit dictum Cæſa-
122 ris,ut refert Salluſt.in Catil. † Quòd autem partialitas ſit peccatum,tenet Bal.li.ij. conſil.clix. incip. multiloquium ſemper diſplicuit,ſaniloquium ſemper placuit.col.fi.uerſ. contrarium dicens, ubi dicit quòd partiales ponunt ſe in rixa,& damni cauſam præſtant.in c. de cauſis.col. antepe. de offi.deleg.uerſ.ſed quæro utrum.Rayn.quem refert & ſequitur,Præpoſ.in ca.j.§.conuenticulas.c.ij. de pace iur. firm.Dantes in Purgatorio cantu vj.quādo.ante medium. facit c.ſi qui clericorum j.q.j.gl.in c.exhibita.de iudi.Bar. in tract.de Guelfis & Giebellinis.iij.q. ſumma Angelica, & ſumma Syluestrina in uerb.ſeditioſo.frater Michael de Carchano,quem latè refert Roſarium Buſti.ij. parte. ſer. xxxiiii.in quinta cōſideratione,quæ dicitur oppoſitionis, ubi poſt ſanctum Thomam latè concludit, quòd quicunque corde conſentit eſſe de una parte, peccat mortaliter, ſubdens idem eſſe in quocunque qui uerbo,ſcripto, uel ſigno demonſtrat ſe eſſe Giebellinum, uel Guelfum. Et quòd in omni actu partialiter facto committitur unum peccatum mortale.frater Michael Dominicus de Pinerolio, in quæſtione contra has diabolicas partialitates:ubi diſcurrendo per decem præcepta Dei probat eſſe contra quodlibetis ex dictis præceptis.& idem tenet frater Ludouicus Viualdus in opere regali in viij.proſecutione Eccleſiæ. §. ix.Et idem tenet late Nicol. Boerij in tract. de ſeditioſis. maxi. char.xxxv. & idem frater Michael char. antepenult. dicit quòd eſt grauius peccatum, quàm hæreſis, pro quo eſt gl.fi.in c.non afferamus. xxiij.q.j. facit Paul. de Caſtr. li.j.conſil.cccxix. uiſo puncto. col.ij. Corradus in tracta. de ſchiſmate.char.j.hanc latè tenet frater Thomas Illyricus in tractatu de poteſtate Pontificis. chart. cix. ubi in vj.fundamento dicit quòd ſunt Chriſtiani renegati. cap. abijt.xj.quæſt.iij.uide Archiepiſc.Florent.in iij.parte ſuæ hiſtoriæ. tit. xx.§ j.ubi dicit quòd has partialitates Apoſtolus

ſtolus ad Galat.v. ponit inter opera carnis, quæ qui agūt, regnum Dei conſequuntur. ca. illa. vj. q. j. Item eſt contra illud Io. xv. hoc eſt præceptum meū ut diligatis inuicem. Et illud, Dilige proximum tuum ſicut te ipſum, de quo in tractatu de ueritate contritionis. char. xxxvij. etiam ſi ſit inimicus. Ripa in tractatu de Peſte. char. lxvij. col. j. Et initium legis, eſt dilectio, id eſt, duorum ligatio & charitas, id eſt chara unitas ſine qua nullus Deo placet. cap. charitas. el. ij. de pœnitent. diſt. ij. Guilielmus Rouille de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ. lib. j. c. ij. & propterea Actuum iiij. dicitur quòd multitudini credentium erat cor unum, & anima una. Bal. in c. quia propter. col. vj. de elect. Io. de Selua in tract. de beneficio. char. xij. & ciuitas, id eſt ciuium unitas. & porrò unū eſt neceſſarium, id eſt unicū: & unus accipit brauium, id eſt unitus. plura Cyprianus Venetus de authoritate Rom. Eccleſiæ. char. xj. & ſeq. & nil aliud uult nec importat tunica Chriſti inconſutilis. ca. j. de ſchiſma. lib. vj. & noli eſſe pro amico inimicus proximo tuo. Eccleſ. vj. Iſer. in c. j. §. porrò. col. j. quæ fuit prima cauſa benefic. amit. † Et omnis actus tollens debitum or- 123
dinem proximi ad proximum, non poteſt fieri ſine peccato mortali per quācunq; diſpoſitionem. Fely. in c. quæ in eccleſiarum. vj. col. de conſt. hinc dicit Bal. in l. j. C. de pœ. iud. qui mal. iud. quem ſequitur Barb. in c. cùm ſit generale. col. xviii. de for. compet. ꝙ officialis qui uadit ad terras ubi ſunt diuiſiones & propterea oportebat eū ſequi partialitates, incidit pœnam. c. cùm æterni. de re iudic. lib. vi. ſequitur Paris de Syndicatu. char. lix. col. i. Cacialup. in repet. l. diem functo. ff. de offi. aſſeſ. q. xxxvi. & dicit Io. Pyrrhus ante lecturam ſuam. ff. de reg. iur. in epiſto. de laudibus Mediolani. ante. ſi. quòd factio eſt dira facilè omnium malorum parens, & iniuriarum fomes, quæ quantum noceat, collige ex oratione Campani habita in conuentu Ratiſponenſi. incip. quæ res. chart. viii. parua. & in hiſtoria Brachij, chart. ij. ubi inuehit contra factiones Italicas. Barbat. libro ſecundo conſilio xx. illud. columna v. nam † ut cōcordia paruæ res creſcunt, ita diſcordia magnæ dilabuntur. pulchrè & moraliter, & latè Socyn. conſil. lxvi j. 124

Dd viſis

uiſis inueſtituris.repetito clxv.col.xj.uerſic.nono reſpondetur latè Lucas de Penna. in l. j. C. de exactor. & execu. libro xij.col.vj.ubi allegat uerſ.Claudiani,Si ueſtram pacem diſcordia diſſuit, imò Rumpit,ueſtra perit uirtus:nã ſtare negatur Occaſum patiẽs,in ſe diuiſa poteſtas,frater Michael Dominicus in dicto tractatu de Guelfis & Gebellinis.chart.iij.& uide crudelitates quas recitat Corius in Chronica ſub anno M.cccciij.facit Campanus in epiſt. Card.Papæ.charta.ccxxxiij. incip. ruimus. Cùm ergo ſit tam graue peccatum,ſequitur illud, Si genus humanum, & mortalia temnitis arma, At ſperate deos memores fandi atque nefandi, Virgilius, quem refert Barbat. in Ioannina.colum. clxiij. quia nullum malum impunitum,nullum bonum irremuneratum.Hoſti.in ſumma de pœ.& remiſ.§. quibus proſint. col. ij. Et quia ſoleant omnia mala producere, principes deberent manum apponere. Bald. lib.iij.conſil.cxxvij.& ſi non apponant, grauiter peccant ſecundum fratrem Michaelem Dominicum. ubi ſupra j.
125 q.chart.antepenult. † quia error cui non reſiſtitur, approbatur. Humbertus Perolerij in ſacrilegio chart. j. & charta.iiij.reſpondendo ad iiij. quæ adde ad ſupradicta, quòd ſunt punienda delicta, quia non eſt ludus in undis, nec litigium de lana caprina. Hoſt. in ſumma de aſſerto. iur.§.& ſuper quibus.col.ij. præſertim cùm ut plurimum partiales ſint ſeditioſi concitando plebem ad delinquendum,dicitur enim ſeditio,quaſi ſeorſum intuitio,quia in diuerſum uadit,& alios trahunt,& faciunt poſtea tumultum. Et ſic incurrunt crimen læſæ maieſtatis. Sunt uerba Decij in l.non.eſt ſingulis. ff. de reg. iur. Et dicit frater Lud.Viualdus ubi ſuprà,quòd partialitas & ſeditio realiter idem ſunt,pulchrè & latè Nicol.Boerij in d. tractatu, de ſeditioſis.facit Claud.in Monarchia Franciæ.parte.j.c.
126 ij.Quicquid dicat Gellius lib.ij.c.xij.in legibus.† Ampliatur iſta concluſio,etiã ſi talis partialitas verè inducta fuiſſet ad bonum publicum,uel ad expellẽdum tyrannum, nã quando ad licitum nõ poſſumus peruenire niſi per illicitũ,eſt uti illicito,ſecundũ Barb.in rub.C.de adm.col.xxxv. & lib.ij.conſ.xxxvj.col xvij.incip.ſapienter, quia male dicit,

cit,ut infra.uel iſte partialis non habeat animum nocendi aduerſario.Roſarium Buſti ubi ſuprà. Nam ex quo hodie generaliter uiget hæc peſtis per totam Itali ã,& plura ma la exinde ſequuntur quàm utilitates. Thucydides, lib. iij. char.x.& ex alijs quæ dicit Archiepiſ. Floren. in ij. parte ſummæ.tit.iiij.c viij.per totum.dicens,ꝙ propterea mortui ſunt peſte lxx.millia uirorum,eſt neceſſe fateri talem partialitatem eſſe malam.& ita fatetur etiã S. Thom. ubi ſuprà facit.§.illud uerò ſatis.in proœ.ff.orũ.quia non ſunt facienda mala,ut eueniant bona.ad Rom.c.iij.c. ſuper eo. de uſuris.Panor.in c.nouit.col.ix.uer.iij.oppono.de iudic. cum ſim.ut latè Defenſoriũ mõtis.char.ij.col.iij. Alex. de Neuo in conſ.contra Iudæos fœnerantes.impreſſo poſt Pi ſanel.col.ii.& vii.& viii.& xlvj.& tribus ſeq.& lxvii.& ſeq. & lxxvii.& ſeq.ubi ſic latè nondum uidi,nec facienda minora,ne eueniant maiora.Io.Montolonius in Prompt.iuris.in uer.damnare,in uer.Loth.co.ii.Et licet.Iudæi perſe quérentur Saluatorem pro libertate conſeruanda, ne uenirent Romani & tollerent locum eorum, acriter tamen peccabant,& propterea multa prohibetur, non quia mala,ſed quia malis occaſioné præbent.c.& ſic CHRISTVS. de iureiur.c.ut animarum.de conſtit.lib.vi. de quo ultimo cogita.Roſarium Buſti.ii. parte ſerm. xxxii. §. ſexta ratione.ſub litera e.Et rarò uel nunquam contingeret partiali taté ſolũ eſſe ad bonum,ut docet experientia rerum magi ſtra.c.quàm ſit.de elec.lib.vi. ideo non eſt de eo habenda conſideratio.l.nam ad ea.ff.de legib. Quinimò licet aliquando olim fuiſſet,hodie tamen ſemper eſt ad malum. Mart.de Laude in tract.de principibus.uer.cliii.incip.eſſe Guelfum.& Lucan.Bella per Aemathios pluſquam ciuilia campos.gl.in l.j.C.de cadu.tol.in l.cæterum. ff. de uſu & hab.§.oportet uer.de iudic.in authent. de mand. princip.Bal.in l.i.j.not.& ii. ubi dicit quòd perdunt corpus & animam,& non uocantur hoſtes,ſed latrunculi. Albert.in l.cùm unus.§. ſi propter de bon. auth. iud. poſ. facit Zacharias in ſerm.conciliabuli.Piſani,char. fin. Bald. in ſuo diuino conſilio,ſchiſmatis.ſub tit.C.ſi quis aliquem teſta. prohib.Et quòd ſint ad malum, probat ex dictis illius qui

Nõ ſunt facienda mala vt eueniant bona.

de una factione ſed ad aliam tranſtulit:&interrogatus cur
ſic fecerit, reſpondit: quia uolo ſtare cum fortioribus &
uincentibus. factio ueſtra in qua antea eram nolebat uin-
dictam, ſed illam Deo dimittebat,& omnes mihi impunè
iniuriabantur: Item nullus de factione ueſtra fuiſſet au-
ſus facere unam proditionem, nec aliud facinus pro ſuo
magno commodo. At hæc, ad quam me tranſtuli, para-
ta eſt ad quæcunq; fanda ſiue nephanda: erat enim diabo
lus qui in eo loquebatur. Si ciues uolunt ſe cógregare pro
bono publico: non ne poſſunt ſibi, aliud honeſtius nomẽ
aſſumere, ſcilicet ſuæ ciuitatis, puta ſocietas Tudertina:
qs enim nõ debet eſſe prout eſt patria ſua? Curtius conſi.
xliiij. ſtatuto. col. v. quia nobis debemus accipere pulchrũ
nomen glo. in l. facta. §. ſi in danda. ff. ad Trebel. Felyn. in
proœm. Greg. col. vi. Hippol. in l. j. in princ. col. penult. ff. de
quæſtionib. Pet. Gerard. not. lxxv. magnũ. Cacialup. in l. i.
col. x. C. de ſum. Tri. faciunt quæ ponit Symphor. in Chro
nica Sab. de hoc nomine Franciſ. Iaſ. in l. i. col. ij. ff. de legi
bus. Purpur. in l. i. C. de ſum. Trin. nume. 9. frater Lud. in
tract. de ueritate contrit. dum tractat de inuidia. in rubr.
de S. Thoma. hinc Romani communiter habebant tria no
mina. Cy. in l. fi. col. penult. C. ſi quid in frau. patr. Politia-
nus centuria i. c. xxxi. quod quomodo procedat, Plutarch.
in uita C. Marij. circa princ. & euitare nomina turpia: ut
inquit Bart. in tract. de Guelfis & Gebellinis: nã ex quo
ſonant in manifeſtam partialitatem, & ſic ſunt ipſo pene
timenda ſono, non conueniunt bono uiro, ſecundum eum,
ergo prohibitum eſt in conſcientia. Bald. in c. cùm cau-
ſam. el ij. de teſtib. ad fin. Fuit enim inſtigatio dæmonum,
propter quam Italia olim prouinciarum domina glo. in l.
fin. C. ſine cenſ. uel rel. Lancel. in l. ſi quis à filio. i. col. de
leg. i. Petrarcha epiſt. iii. gallios. xcvi. inter. & lib. vi. epiſt.
iiii. & epiſt. ult. incip. principium, Formulariũ prouinciale
char. lvj. & ſeq. nunc eſt ſubdita pluribus tyrannis ut ibi
qui nõ quæ Dei ſunt, ſed in ſanguine & proditionibus ſtu
dent, & gloriantur in rapina, ſed paucum durant, quia eo-
rum mors frequens eſt. Socyn. lib. ij. conſil. clxxv. col. viij.
in fi. Alberic. in Dictionario in uer. Italia. qui extorquent
ſanguinem

ſanguinem uſq; ad pellem,& uix ſpiritū precarium relinquunt.Petr.Gerard.not lxxiii.pauperes.Bauer.in §. ſi ſeruum.col.iii.inſti.de hære.inſtit.dixi inter feudalia Bruni. conſi.xii.col.xix.Nicol. Boerij in conſi. de cuſtodia clauiū portarum.char. vii. col. ii. dicens quòd die cogitant.Præpoſ in preludiis feudalib. chart. v j. col. ii.Boni in tract.de nobilitate col.i. & imponunt taleas ſubditis pro eorum omnibus prauis uoluntatibus , imò & pro ſalario famulo rum quos tenent pro pectinandis canibus.Barbā.in c.poſt ceſſionem.col.xxi.de probat.tantum enim uacant uenationib.contra tradita per Fuceum de Syndicatu, chart. ii. de exceſ.regum. col.iii. Cepol. in ſeruit. ruſticis. c.xxj.de occupatione.col.fi.Anteros Fregoſii char. fin.qui an prohibeatur ruſticis.Decius conſi.cxcvii. in caſu. & cclxxi.ſuperiori anno. Afflictus conſtitutione.eſt chart. cclxv. in fini.col.Et intantum inoleuit, quòd niſi quis uellet ab hominibus utriuſque factionis uituperari & peſſundari, ut uidemus etiam quantuncunque rectè incedat & ſapienter,ut qui dormit inter duos,nedum ſe reuoluit,quin alterum diſcooperiat, & alterum nimis oneret. Seneca de clementia chart.iii.c.non poteſt quid autem eo infelicius,cui iam eſſe malum neceſſe eſt , uel ueſpertilio, ſeu maltrauerſus nominari , ut de Bononienſibus Papa Pius epiſtola xxx.chart.v.i.ad ducem Mutinæ, uel ruſticus uocari, tanquam non habens arma inſignia , ſeu diuiſias à maioribus,cogatur uelit nolit ſe partialem demonſtrare, quaſi nobilitas in ſola partialitate conſiſteret potius quā in ſola uirtute , ſecundum Iuuen. quem referunt omnes tractantes materiam nobilitatis.Card.Papa, chart. cviii. epiſt.clxxviii humile, & in ſatyra , Stēmata quid faciunt. quem refert etiā Iodo.in tract.de nobilitate.c.iiii. & Iaſ. in l.mora.ff.de iuriſdi.omniū iud.Et ꝙ ſit à natura , dicūt iſti partiales,& ꝙ natura non fallitur. Fortun. in l.i. ff.de pact.char.vii.col.j.imò ſemper reminiſcitur. Bal.in l. parē tes.C.de teſtib.col.i. † Et propterea fugiūt eos de altera 127
factione:quia nō ſit arādū cū boue & aſino.gl.fi.in c. ſi. de ſtatu monac. Sed ex prædictis patet ꝙ ſunt ſuggeſtiones diaboli,& falſiſſima commenta debet unuſquiſq; gloria-

ri de eo, quod propria uirtute qu æſiuit, non de eo quod ſibi progenitores relinquerunt, gl. in l. ſi quis in bello. ff. de captiuis. quam allegat Lancel. in l. i. C. de pact. ubi Pich. chart. ix. gl. in l. ſi anguſtè. quam allegat Bar. in l. ſi inſulã, ff. de uerb. obl. in vj. opp. & illas gl. allegat ad hoc Iaſ. in d. l. more, ii. not. ubi etiam allegat Ouid. li. xiii. Metamorph. Fabula, i. referens illud Vlyſſis, Et quæ non fecimus ipſi. Vix ea noſtra puto. quod dictum etiam refert Roſar. Buſti alia adducens lib. ii. ſerm. xxxi. litera. d. Iodocus in tract. de nobilitate c. ii. & ſeq. uſq; ſeptimum, & ſubiicit Iaſ. allegando Ang. ꝙ plus diligimus ea quæ noſtro ſudore acquirimus, quàm relicta à parentibus. Hinc dicit Bald. in c. i, col. iiii, de iudiciis. in ii. lectura, quòd prudentia & uirtutes non ſunt ex radice, ſed ex animi uirtute, quia à communiter accidentibus nimis ſapiens generat ſtolidos. idem dicit Codrus ſerm. xii. magna res eſt. chart. vii. quia omnes ſcientifici, melancholici. Politianus centuria. i. c. xc. col. ii. Et dicit Petr. de proſpera fortuna. c. i. quòd hoc eſt ne uirtus bonum hereditarium uideatur. pro quo Dãtes in Purgatorio, cãtu vii. ver. rare uolte &c. Vdalr. in l. ii. ff. de orig. iur. col. xlv. Sed Barbat. in l. i. col. pen. de iudi. dicit oppoſitũ pro quo Stephanus Ricius in doctoratu Pezani. in oratione incip. Zeuxis. char. iii. dicẽs maximè ĩ iure olim ſciẽtiã facilius trãſire in poſteros. & ibi plura exẽpla cõmemorat ad prædicta Paul. de Citadinis in tractatu de iure patronatos. in præfatione ad imperatorẽ. col. iiii. dicens ꝙ iactantia ex uirtutibus maiorũ eſt ridiculoſa, & uera uirtus ac laus eſt niſi a ſeipſo, nec à poſteris eſt expectãda, qui ſæpe merita parentũ degenerant, & ibi adducit dictũ Alexãdri Macedonis. Facit quod cõgerit Chriſto. I afranchinus in tract. de præcedentia doctoris & militis. char. x. & ſeq. ubi inter cætera allegat illud Iuuenal. Miſerũ eſt alienæ incumbere famæ. de quo Vdalr. in d. l. ii. col. lxviii. & in annotationibus uariorum. chart. ccj. Iaco. Bonon. in prælectione Boerii. col. ii. Petrarc. de remediis utriuſque fortunæ parte. i. in dialogo de generoſitate. Et illud Marii apud Salluſt. poſt medium Bugurt. & Gaium Flaminium in ſua ratione. & gl. in d. l. ſi quis in bello. & Aluarotum. & illud

diſtum. Marij refert etiam enchiridion militaris diſcipl. char.lxxv. Petrus Gerard. not.xxxiij. incip. Nobiles. addens text.cum gl.in c.nunquam.lviij.diſt.& quædam alia. illud dictum Marij, & prædicta iura cum alijs pluribus allegat etiam Paris de Puteo in tract. de re milit. lib. vij. c. j.col.penul.eſt char.xxvj.& ibi allegat Chriſoſtomum ſuper Math.iiij.† quòd melius eſt de contemptibili fieri clarum, quàm de claro genitore fieri contemptibilem. Paris adducit illud Ciceronis cõtra Salluſt.quòd melius eſt nobilitatem fundare,quàm euertere:& quod in me incipit,in te deſinit.refert etiam Fely.in c. ſuper eo el.ij de teſtib.col.iij.Bon.in tract.de nobilitate.iij.parte,nu.lxxiiij. & Iodocus in conſimili tract.c.vj.allegat fuiſſe dictum Iſocratis. & illud Cicer. refert. etiam Ioan. Montolonius in Promptario iur.in uer.nobiles. col. fi. & Guilielmus Mara oratione v.incip. ſi linguæ.ante fin. Quibus inhærens ille qui redarguebatur quòd ſederet in loco nobilium,reſpondit:& ego nobilis ſum,& nobilitas mea eſt circa caput.ueſtra declinat ad caudam.Et illam gl.in d.c. nunquã refert etiam & ſequitur Ioan.de Selua poſt Cardin. Alexand.& alios per eum relatos in tract.de beneficio.iij.parte.q.vij.col.iij.ubi col.antepenul.dicit,Regnũ Iuda ab infimis originem ſumpſiſſe.facit Valerius & Valeriana lib. iij.de his qui humili fortuna orti clarum ſibi nomen uediderunt.Gellius lib.xv.c.iiij.incip.in ſermonibus. Petrarcha in j.c.triumphi Famæ ibi,& parechi. alter de natura humili.Iodocus in tract.de nobililitate.c.vj.& dicit Ioan. de Selua, quòd ſi nobilitas agnationis eſſe attendenda, cũ omnes ab Adam proceſſerimus, ut Afflictus in proœmio conſtit.regni.in primis uerbis,dicendum eſſet quòd eſſemus pares,nec appareret unde nobilitis ortum habuiſſet. facit Ioan.Renaudi in tractatu de nobilitate.quem poſuit in comprenſorio feudali char. lxxxix. colum. xij. Curia Delphinatus conſi.lxxxviij.ſed quæro. & Boetius de Conſol.lib.iij.metro vj incip.omne hominum genus. quem refert Iodocus.vbi ſupra c.v.& ita reſpondebat Sigiſmonda patri ſuo obiiciẽti ignobilitatem amatoris, vt refert Aeneas Syluius epiſt.cccclxxvj.incip Leonar.char. ij.facit Se-

128

necd de beneficio lib.iij.char.iiij.c.j. Ioan. de Selua. ubi
129 ſupra pen.dicit † ꝙ ſicut nobilitas cognoſcitur ex liberali
tate. Decius in c.ſedes.de reſcript.ita ruſticitas cognoſci-
tur ex tenacitate. hinc leo quia nobilis & rex animalium
eſt liberalis & multū cōmunicatiuus.idē dicit Iodoc. vbi
ſuprà.c.viij. & de Aquila dicit Bald.in c. dilecti .el. ij. de
131 appell.fi.ſubijciens, ꝙ ipſa non curat ponere muſum ſuū
in omnibus epulis tāquā inſatiabilis & famelica. quia a-
quila non capit muſcas, & pauperis eſt numerare pecus.
Barb.in c.in literis.col.vj. de offic. deleg. Iaſ. poſt Plin.in
ſua lectura de fero: nōdum potui reminiſci locū de aquilæ
laudibus.frater Lud.in tract.de Veritate cōtrit.char. xxiij.
Pomerius de S.Ioan.Euangeliſta,ſer.iiij.char. pen.col.iij.
poſt Franciſcū Meiro, & de tenacitate ruſticorū. Card.Pa
piēſis epiſt.& Iaſ.iocosè ad hoc uoce inducebat rub.C.ne
ruſtici in ullū obſequiū nocentur.lib.xj.imò nō audent ac-
ptare pecunias.l. domini prædiorum. C. de agri.& cenſi.
lib.xj.& quòd nobiles ſint liberales , probat Bal. in l. filia
legatorum.C.de leg. Barb. in c.j. col. j.de donat. dicentes,
quòd animus nobilis nō eſt ita limitatus ſicut animus fœ-
neratoris qui eſt ſtricti iuris & dicit Barb.in c.ſedes.co.ij.
130 de reſcrip.ubi ſubiungit † ꝙ nobilis præſumitur liberalis:
quia auaritia homines facit odioſos, largitas claros, & di-
cit Andræas Salernitanus in ſumma, ita eſſe auarum eum
qui utitur nimia parſimonia , ſicut eum qui aliena rapit.
uide Baptiſtam Pium in annotationib.c.viij.circa fi. Cō-
ſideret tamen domās carnem.gl.in cap.& ſi quæſtiones.in
uerſ.muneribus.de ſimon.quis dans, quis ve petens , quæ
res, quæ cauſa petendi, & cum uolueris dare, non promit-
tas tot promiſſiones: quia qui citò dat, bis dat.in Defenſo
rio montis, char.lxiij.col.ij. in fin. Et ad præſens oua, cras
pullis ſunt meliora: omne futurum deſpicitur , ſuadentq;
præſentia fructū: & hilarem datorē diligit Deus Ambroſ.
quē refert Hadr. Papa noſter in quodlib.q.viij.col.antepē.
eſt in ij.q.ſiue argumētis. Et Marcus Varro inquit. Semel
dedit, qui rogatus, bis qui non rogatis. latè Cæleſtina in
prin c.ſecundi actus.incip.fratelli.& dato annua nō anno,
id eſt nunc non in fine anni.gl.in §.ſed & ſi inſtit. de uerb.
oblig.

oblig.ubi, Annua ſi debes, exordia proſpicis anni. Anno
ſi debes, in fine tenebris anni. Et iſti totiens promittentes
rarò dantes. l. qui bis idem. ff. de uerb. obli. faciunt ut re-
digioſi illi, qui decies pulſant campanellam pro dicendo
unam miſſam. nam † da facie læta, ſine lætitia faciei quod 131
dederis, perdes rem, meritumque rei. gloſſ. in l. j. ff.
de donat. & tu qui accipis. Exiguum munus cum dat tibi
pauper amicus. Accipito placide, & plenè laudare memē-
to. gl. in l. quiſquis. C. de poſtul. circa medium. & tu qui dō
nas, utere mediocritate ne prodigus dicaris. uel auarus,
ſecundum gloſſ. in c. ex parte. de conſuetud. dum dicit, Pro
digus, eſt cum uitio retinenda profundens. Qui retinet cu
pidè quod det res depoſcit auarus, Largus qui ſum-
ptum facit ex ratione libenter. pulchrè Panor. in c. j. ij. no.
de dona. poſt Tullium ad rem. & quod ex uirtutibus pa-
rentum non debeamus laudari, neque ex uitijs uitupe-
rari, tenet Calcan. conſil. lxxiij. præſuppoſito. col. iij. Ioã
Lupus in tracta. de matrimonio. q. ult. Bonif. in tract. de
nobilit. parte ij. col. ij. ubi inter cætera allegat dictum
c. nunquam. & Apuleium de Deo Socratis, dum circa fi.
dicit. ſi laudas aliquem, quia generoſus eſt, parentes eius
laudas & in iij. parte colum. j. & ij. ubi num. lxxiij. & duo-
bus numeris ſequentib. facit Luc. de Penna in l. mu-
lieris. C. de dignit. lib. xij. & Ioan. Chapuis in epiſt. ante
lecturam ipſius Lucæ, quæ incipit uita tua. colum. fi. dicit,
non eſſe curandum origine, dummodo bona ſit doctri-
na. Et ibi diſputat de origine Lucæ de Penna. quem ta
men Paris de Puteo in tract. de Syndicatu ſemper dicit
eſſe Neapolitanum. ad prædicta facit Io. Andr. in cap.
conſtitut. col pen. de appella. Cicero lib. iij. epiſt. xxxvj. in
cip. pluribus. ante fi. Liſoperita ij. artic. iij. diſtin. eſt char.
xxij. & ſequenti. Hieron. in prologo ante epiſtolam Pau-
li ad Rom. incip. Romani ſunt. circa fi. M. Renaud. in Mi-
rouer des princes. in tribus. ult. char. Et pulchra uerba ho
die ſcripta circa ſedilia in Capitolio Romæ: ſola uerò &
claua uirtus nobilitas eſt: qua duce optimè reipup. con-
ſulitur. Non enim aliena quis, ſed propria glorietur: ne dũ
præclara maiorũ nititur iactare facinora, ſed potius de-

generem

generem fateri tacitè uideatur. Summo itaq; ſtudio ad illam anhelet, ut uirtute prædiṫus conſuluendo proſit reipubl. ſenatuiq; Romano. Et propterea Claud. in Monarchia Franciæ dicit parte.j.c..xvij.ꝙ principes faciliter nobilitāt eos quos ſciunt uirtuoſos. bene facit gloſſ. in cap.
131 undecunq;.lvj.diſt. Malò pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis Aecidæ ſimili, Vulcaniaq; arma capeſſas, Quam te Therſitæ ſimilē producat Achilles. Facit frater Greg. Britanicus ſerm. funebri xxvj.incip. nobilis. & plures philoſophus ignobiliter ortos allegat Sen. epiſtola. xliiij. incip. Iterum. ubi ſubiicit, Quod nemo in noſtram gloriam uixit: neq; quod ante nos fuit noſtrum eſt. Et Landrianus in epiſtola ante lecturam Geminiani. facit illud. che ſol chiar è colui, che per ſe ſplende. Campanus in funere delij. de Ballionib. char. ij. frater Ludouic. Viualdus in trac. de laud. triũ librorum. j. parte. ix ratione. Et dicit Corius in Chronica de anno xij. huiuſmodi. quòd Vrbanus quartus reſpondit obijcieti ſibi ignobilitatem, uirum nobilem non naſci, ſed fieri uirtute nobilem. facit Rodoricus Seculo humanæ uitæ lib.j. ca. viij. de uanitate nobilitatis. ubi in cap. præcedentibus diſputat plures quæſtiones in materia. Et propterea dicimus nobilem uirtute præferri nobili genere: ut patet in authoritatibus prædictis. Et Liſoperita. char. xxvij. Scrutinium. char. xvij. Alex. lib. vj. conſil. ccviij. num. viij. & conſi. ccxiiij. in fin. Rom. ſing. ccclxxxv. incip. heri fui interrogatus. & dcliiij. nobilitas. Catel. ij. parte Memoral. in uerſic. doctor literatus. Barbat. lib. ij. conſi. lvij. col. viij. Corſet. in repet. Abb. in uerb. doctor. Bon. in tract. de nobilitate. iij parte. num. xcvj. & cxviij. Somnium Viridarij lib. j. ca. cxxiij. cum præcedentibus & ſequentibus. quicquid in contrarium uideatur ſentire Tremolus in additionibus ad practicam Bonacurſij, charta ij. in fi. j. colum. Non obſtat prædictis. l. quòd ſi nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict. & Scrutinium charta xvij. pro quo Papa Pius epiſt. vj. eſt charta xxxvij. ubi Sigiſmundus iactabat familiam malateſtarum. &
132 charta xlvj. † quòd magnus eſt nobilitatis fauos. & Corius in Chronica de anno Milleſimo ducenteſimo ſexageſimo-

ſimo ſeptimo in oratione Mediolanenſium coram Papa Clemente, dicit quòd nobilitas habet aliqualem poteſtatē in ſubditos, & hoc cōceſſum iure nobilitatis antiquæ, uel indulgentia principum, pro quo Iodocus in dicto tractatu de nobilitate. conſilio ix. Budæus in annotationibus Pandectarum charta .xxvij. ante medium. dum loquitur de gentilitate. Et Igneus in repet. authen. ex cauſa. col. xcix. dum dicit, quòd ea quæ competunt alcui iure agnationis, non renunciatur, licet renuntietur hæreditate. Et quod uult Angel. conſilio. cx. ſanctiſſima col. ij. dicens, quòd felix radix extendit ſuam uirtutem in palmites. & ibi in col. ſeq. & apud Ioſephum de bello Iudaico. lib. j. cap. xxvij. charta. iiij. Glaphira obiiciebat contra Salmonem, quòd orta eſſet ex humili genere & ſcribarum qui & operam darent literis. Lucæ j. dicitur quòd Ioſeph erat de ſtirpe Dauid, tamen Iudæi opponebant quod erat faber, ut Marci vij. Cardin. Papienſis epiſt. clxxxviij. Quia reſpondet. Decius in cap. clerici. col. penult. de iudicijs. & Lafranch. in dicto tractatu, quòd contraria procedunt ex præſumptione, ſed non pro ueritate, quia plerunq; uidemus oppoſitum. ut Papa Pius epiſ. vj. char. xij. eſt in opere. charta xliij. dum dicit; Nobilitas horum incerta, perfidia & hæreſis bene eſt certa. facit tex. in l. quotiens. C. de digni. lib. xij. & reatus omnem honorem exclu dit. Bald. in l. executorem. col. pen. C. de execu. rei. iudic in cap. teſtimonium. ij. col. de teſt. facit Inſtructio eccleſiaſticorum. char. xj. & d. char. xlvj. dicit, † quòd nobilitas parentum non poteſt filiorum excludere tenebras: & ibi enumerat plures Romanos qui ab antiquis degenerauerunt. cui adde Valerium & Valeriam de his qui claris parentibus orti degenerarūt. Iodocum in tract. de nobilitate. cap. xj. late, Longolium in ſua defenſione habita Romæ incip. quod. char. xxxiij. & ſeq. & idem Papa Pius epiſtola. x. in opere. char. lxxxvij. dicit, quod affinitas cum magnatibus eſt ficta & inanis gloria, & non de ſanguinis altitudine, id eſt aliena dote gratulandum dicit. pro quo Landrianus dicta epiſtola ante Geminianum ſuper ſexto, ubi tales nominat, prout Papa pius ibidem, charta. cviij.

133

xviij.poſt Senecam epiſt.xlvij.libenter licet Senecam non referat.ubi Papa Pius,& dicit multorum regum parentes fuiſſe ſeruos,& ſeruorum progenitores quandoq; regnaſſe:nec potentiam ullam ulli inter mortales non deficere, nec nobilitatem nõ obſcurari. facit Dãtes in Purgatorio, cantu xx.incip.cõtra miglior. circa med. dum loquitur de Vgone Capeto qui fuit filius Macellarij, & tamẽ fuit Rex Franciæ, à quo tot Philippi & Ludouici deriuarunt. Sed Guaguinus in uita illius hoc nõ dicit, licet paulò ante in uita Clodouei,dicat quendam macellarium ob diſcordiã in regem electum, qui poſtea à ſuis dolo occiſus eſt. facit late Gilbertus poſt Philoſophum ij. Oeconomic. in quæſtionib.char.x.& ſeque.& dicit Politianus in lamia. char. iij.Nec eſſe regem quenquam,qui non ſit è ſeruis natus, nec item ſeruum,cui nõ origo ſint reges,omnia enim iſta quæ diſtant,longa ætas miſcuit. Petrarcha epiſt.xcvij. incip. Noli obſecro. ubi dicit ꝙ Chriſtus ex humili radice naſci uoluit. & opponenti alicui eum natum in uico: reſpondet Cicero in oratione pro Sylla. char.ij. & ſeq.quoquo facit illud Anacharſis quod refert Bonus in tractatu de nobilitate.iiij.parte.numer.lxxiiij.Gulielm.Mara oratione ij.Ex me ualet, mihi quidem probro eſt patria,ſed patriæ tu.Et ſe iactanti quòd ſit natus in celebri urbe, reſpondet Iacobus Gualla in ſanctuario Papiæ, in procem. libri vj.cap.xj.de Papiæ antiquitate,dicens,mortales inaniter gloriari de ueteri ſeu celebri ſe oriundos ciuitate; ſi eos ignobiles ſua efficit improbitas. Et inter reſponſa Ariſtot.habetur,quòd non eſt conſiderandum ex qua patria quis ſit ortus,ſed qua patria dignus ſit.& dicit Hoſtien.in ſumma qui fil.ſint legi.§.qualiter & à quo.col.vj.quòd nihil intereſt utrum per filias, vel generos conſulatur commoditatibus ciuitatum,& utrum lex nouos faciat curiates an foueat quos.

134 ¶ Ad partialitatem redeundo, ſunt enim aliqui qui uolunt penitus neceſſe omnes eſſe partiales, veluti ſi natura nos cum partialitate produxiſſet, uel quaſi eam in baptiſmo cum cæteris operibus ſathanæ non abiurauiſſemus. Quicquid ſit,à bono nõ deterreamur.quia,Beati qui perſecutio-

ſecutionē patiuntur propter iuſtitiam.&c, Omnes qui piè uiuere uolūt, perſecutionem patiuntur. Sed nihilominus ſemper boni homines diligūtur, & Deus diligit eos, & boni ſemper uincunt, mali uerò homines, debent expelli ab omni honore, quia ſeruiunt diabolo & ſunt ſine conſcientia ſunt uerba Bald. in l. Caſſius. col. iij. ff. de ſenat. & quando Deus per eos peccata noſtra diluerit, faciet vt ancilla de ſcopa, nam poſtquam de ea domum mundauit, ſcopam tandem in ignem comburendam iacit. Non immeritò ergo Matthæus uicecomes reſpondit illi de la Turre ſe rediturum ad dominium Mediolanēſe quando peccata Turriani eſſent maiora peccatis Matthæi, cum Turrianis ipſum expulit, refert Corius in Chronica ſub anno M.cccvj. in fi. & Petrarcha, licet non ita clare epiſt. xiiij. Exilium. I char. ij. Et quia uidemus Italiam tot bellis conquaſſatam & exhauſtam, præſertim à xxviij. annis, citra quibus nunquam quieuit, vt longe lateq; in quodlibet latibulo uexata fuerit, & nondum finis. Ioan. Picus Mirandula contra aſtrologos lib. iij. c. xxiij. maximè à feſto S. Io. Baptiſtæ M.dxxj. citra à Parma uſq; ad Secuſinā & mōtes, nulli ciuitati, nulli oppido parcitū eſt: imò etiam Genua ipſa die xxx. Maij M.dxxij. fuit per uim ab Hiſpanis capta & depopulata. Alteſes depopulati bis in trimeſtri & fugati: & ut mala malis adderetur, ſuperuenerunt grādines inſolitæ, & peſtis in maiori parte locorum, qua communi iudicio ultra centum millia perierunt his duobus annis à Mediolano uſque in Pedemontium incluſiuè: adeò ut nemo, quanquam decrepitus, ſit memor hac in patria uidiſſe nec audiuiſſe tantam iacturam & calamitatem: unde hoc? Alij aſcribunt amœnitati prouinciæ emulæ uicinis: alij quia Italia eſt longa adeò quòd duæ extremitates ſibi ſuccurrere nequeunt: & tamen eſt fortis à natura propter fluuios & montes: & arte propter tot rochas & caſtella ac paludes in quibus & in mari ciuitates ædificatas cernimus. Alij duobus eius dominis qui eliguntur & ſæpe mutantur, ſcilicet Papa & Imper. Aegid. de regimi. princip. lib. iij. parte ij. cap. v. Et quòd Imperator in ea non reſidet. Petrarcha lib. vj. epiſt. xix. incip. quo te. & inter eos de

iuriſdi-

iuriſdictione Italiæ diſſentio. Bal. de pace Conſtantiæ . in ult. gl. in l. executorem . charta. fi. de executio. rei iudica. Decius in ca. nouit. col. v. de iudi. quorum deciſionibus & legibus circa hoc non omnes uolunt ſtare, aſſuetis in conſtitutione quãto cæteris. col. fi. Igneus in diſput. cum me legẽte. col. xxviij. Alij acumini ingeniorum de facili propterea uarietatem appetentium frater Hieron. de Ferraria in libro de regim. ciuitatis Florentiæ. tractatu j. capit. iii. ut etiam uidemus in Bald. Alij, & benè, aſcribunt iſtis partialitatibus. Iſer. in prin. de pace ten. Iaco. Sign. in tractatu Gallico, de decem tranſitibus ex Gallica in Italiam. charta. vj. Quia ut Salluſt. circa med. Catil. cum quo Morus in republica Vtopiæ. charta. xxvj. Hi quibus opes nullæ ſunt, bonis inuident, malos extollunt, uetera odere, noua exoptant, odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent. facit Aeneas Syluius epiſt. lix. qui nunquam quieſcunt, nec alios quieſcere permittunt. ut Thucydides libro j. in oratione Corinthiorum ad Lacedæmonias. Sex cauſas enumerat Enchiridion militare. char. xxxix. poſt Panorm. in cap. Piſanis. j. not. de reſtit. ſpol. facit Practicus Papien. in forma libelli pro turbata poſſeſſione. in gloſſ. ad ceſſandum. in fin. Ant. de Prato in tractatu de ſecun. nupt. chart. xviij. colum. tertia. Calcan. conſilio xxiiij. capio primum. colum. iiij. dicens quòd in Italia nunquam eſt pax niſi alterius belli præparatiua, & ſic ſuccedit illum tragicum relatum per Barbat. in capitulo ſignificauerunt. col. vij. in capitulo fina. de iud. finis alterius mali gradus eſt futuri. refert Stephanus Malereti in tractatu de elect. chart. lxx. colum. iii. & profectò poſſent principes in ſuis regnis ſeu pacificationibus apponere clauſulam, quæ eſt poſt prolixam tranſactionem inter ſacrum collegium Doctorum Papiæ, & uenerandum Collegium Caſtilionum, uidelicet quòd liceat nihilominus alteri parti quotieſcunque uoluerit a conuentis diſcedere, & credo q niſi eſſet illa clauſula, iam decies fuiſſet ab ea receſſum, quia neutra partiũ multùm contentatur de ea, ita principes ſi tempore noſtro ſic facerent fortè diutius durarent quàm temporibus noſtris uideamus, quibus uix exiccata papyro incipiunt

contra-

contrauenire & bellari,& excuſando ſe † quòd bonus eſt 135
dolus quo hoſtem decipimus.l.j.§. nō fuit.ff. de dol. Cotta ij.Memorial.in uerb.dolum malum. Decius in l. ea eſt natura.ff.de regul.iur.hinc eis licet dare ad uſuras. Card. in clem.j.§.ſane.q.xj.de uſur.& fidem frangere, dummodo non duci belli.Corn.lib.j conſilio clxxy.conſuluit litera e.gloſſa in dict.§.non fuit.Bartolus in quæſtione incip. Lucanæ.columna decima. de quo dubito propter iſta, & rumpere iuſiurandum pro ſe liberando à carceribus. Iaſ. in l.ſi duo patroni.§. finali. columna penult. ff.de iureiur. Canarus. de uirt. iura. quæſt.lx. Ioan. de Selua in tractatu de iureiu.par.iij.q.j.in fallen.xj.facit quia malitiā malitia poſſumus repellere. gloſſ.in cap. cupientes. in uerb. malignantium.lib.vj.ad quam Iaſ.in l. cum proponas. ij. iiij.not.C.de pac.in l ſi rem tibi inſpiciendam. ff. de præſcrip.uerb.in l.prima.col.v.C.de teſt.Decius in capitu. ſedes, in primis uerbis de reſcript. Curtius Iun. in l. iii. ff. quod prætor. ff.ne quis eum,qui.in l.ſi uerò.chart.j.ff.qui ſat. cog. Corſet. de poteſtate regia. q.lxxxvj. in fin.ubi in priuilegijs pacis. uerſic. cxiij. Igneus in repet.l. donationes,quas diuus.colum.xj.de donat.inter uir. & uxo. Petr. Gerard.not.xxvj. Hipp.not. clxxij.malitijs. in l. j.§. Præterea. colum.x.§. cùm quis. colum.ij.ff.de quæſtio. dum tamen fidē non frangamus. ſecundū Hipp.d.ſing.clxxvij. Cæp.de imperat.militum deligen.charta.iij.ubi illud,Dolus an uirtus, quis in hoſte requirat? fuit unius iuuenis, ut Cotta.ubi ſuprà facit Hippol. not.cxlviij. Graue eſt fidem fallere.& latius Fortun. in l. conuentionum, colum. iii.ff.de pactis.ubi dicit procedere in omni milite. & Ioannes de Lig.in tractatu de bello. capitulo lxj. Et Dantes in Inferno, cantu xxvij.incip. Gia era. dicit illum fratrem damnatum,quia conſuluit lunga promeſſa con l'attender curto ti farà trionfar ne l'alto ſeggio. dixi inter feudalia Bruni conſilio xij. Et adeò frequentantur hæc bella, quòd niſi in bonis agnationibus Lombardiæ facerent, ut apud Appianum Alexandrinum Raſpus & Raſpicolus, ſcilicet unus frater uni principi ſeruiret, alter eius aduerſario, & ſic bona à direptionibus & confiſcationi-

tionibus ſaluantur iam omnia depauperata eſſent & abo-
136 leta: quia ut in d. conſil. xxiij. † ſubijcit: Calcaneus fuiſſe
reſpõſum beato Bedæ oranti pro pace Italica, Beda Beda
tace, quia Italiæ nunquam erit in pace. licet facit Dantes
in Purgatorio, cantu vj. incip. quando. Petrarcha in can-
tilena incip. Italia mia. licet Nicolaus Boerij in cõſ. de cu-
ſtodia clauium portarum. col. j. dicat, ꝙ etiam bella ſint
frequenter in Francia, non tamen ſic temporibus noſtris.
quia & Galli, & Heluetij, & Hiſpani & Teutonici omnes
eorum pugnas ueniunt committere in Italiam, cum maxi
ma Italiorum diſcrimine & iactura. Adeo ut Itali olim ui
ctores, gentium, nunc, heu, uincentium præda ſumus. Pe-
trarch. epiſt. xcvj. inter multifidas. & barbarica ferocitas
ſæpius deuaſtat dulcem Italiam. Bal. in l. executorem. col.
fi. C. de re iud. ubi in fi. ſubijcit quod lis cedit uictricibus
armis. & dicit idẽ Bal. in c. j. de treug. & pac. quod ubi de-
ficit ius ſupplet enſis. Sed nunc quod tandem arma ſum-
pſit Italia ut Lutherus dicit, nunc tandem ſapit Germa-
nia. quid erit, Deus nouit. Non enim milites hodie obſer-
uant quæ tradit Enchiridio militare. Nec arbor bellorũ,
quia non debent milites eſſe terribiles inferioribus: ſecun
dum Bal. in rub. C. qui accuſare poſt princ. M. Ranaud in
Le mirouer des princes. char. iij. & vj. Item neminem de-
bent concutere, nec opprimere: ſed eſſe contenti ſtipen-
dijs ſuis. c. paratus. in fi. & militare. xxiij. q. j. Hadria. Papa
noſter in Quodlibetis. q. ix. eſt char. xcij. litera g. Io. Mon-
tolonius in Promptuario Iuris. in uerbo, miles & tamen
concutiunt & opprimunt ſaltem hoſpites ſuos: licet cum
inimicis humiles ſint, excepto tempore uictoriæ. & in eis
uerificatur illud, Sæpe minus faciunt homines qui magna
minantur. Alexand. lib. ij. conſil. cviij. licet deberet facere
contrarium, ſecundum gl. in c. j. de ſponſalibus. in uerbo,
vlciſci. Qui uincis ſemper ut uictis parcere poſſis: Parce-
re proſtratis ſcit nobilis ira leonis. Item deuorãt, rapiunt,
deprædantur, graſſantur & depopulantur nedum laicos,
ſed & Eccleſias, adeo quod ſachomani mererentur furca ſu-
ſpendi. ſecundum Iaſ. in §. ex maleficijs. col. ij. inſtit. de a-
ctionibus. Ang. inſtit. de teſtam. milit. circa fin. Lancel. in l.
cùm

cũm res.col.iiij.& fi.de leg.j.ſi.n.eſt illicitum concupiſce-re ſuem,bouem,uel aſinum,ſed debeat quis ſtare conten-tus ſorte ſua.Pau.de Caſt.in l.pen.ad fin.C. ſi.reg.quanto minus rapere licebit,& propterea Imo.de iureiur. in c. fi. colu.pen.dicit. quòd illud quod acquirunt ſtipendiati eſt cum mala cõſcientia, ubi eos æquiparat uſurarijs. Anch. in regula,peccatum.col.xiiij.Non.n.antiqui milites ſic fa-ciebant,ex quorum aduentu ſolebat ex affluentia pecu-niæ patria impugnari,at nunc coguntur oppidani fatiga-ti & deſperati uel foris uel domi etiam ipſi cum militibus fraudibus & uenenis dimicare.ut ille de Pinerolio,qui mi litibus dormientibus in domo eius domum ſuccẽdit &au fugit.Quid.n.differt ab hoſtibus qui hoſtiũ modo aufert, deprædatur,& tã ſocios quàm aduerſarios ſpoliat. ut in-quit Enchiridion militare char.lxiiij.& chart.lxxiiij.poſt Luc.de Penna,dicit quòd ſpoliantur, deprædantur, & in doloribus alienis implent ſuos illicitos appetitus:licet ra-rò ſæuiant in æquales uel eos qui ſe poſſunt defendere, & ibi plura vide per te, quia liber eſt impreſſus, & dicit Paris de Syndicatu.char lxiiij.in medio col.iiij.quòd non eſt indulgendum militi,cui obuiare oportet ut latroni.Et ita audio fieri in Burgundia,licet milites ibi utãtur igne, quia minus malum eſt mori ſemel,quam dietim, poſtquã & omnino omnia conſumunt uel deprædantur,& ſaltem ſi pro tuitione rerum ſuarum & reip.moriantur,ſunt cer-ti de Paradiſo,ut dixi inter feudalia Bruni.conſi.xii. col.i. ante fin.adde nunc quod fuit dictum Macrobij de ſomno Scipionis.lib.i.quod † defendentibus rempub. ſit deſigna 137 tus locus in cœlo,quem refert Papa Pius ad ducem Me-diolani,epiſt.xlix. char.vj.& ad Turcam. chart.vj. Auguſti-nus Datus lib.iij.orationum.in viij.oratione incip. erant partes.facit Euſebius de Euang. præparatione lib. xiij. c. vj.& ſeq.Iacobinus in inueſtitura.in uerb.promiſerũt de-bita ſeruitia.col.vj.Alex.in l.frater à fratre. ad ſi.ff.de con di.indeb.Barb.in Ioannina.col.xxv. quæ addi poſſunt ibi per me dictis in d.conſil.xij. Et quid uiſum fuit in ueſpe-re Siciliano,de quo Blondus lib.viij. decad.ij. ſub anno. M. cclxxxj.vide pulchrè & eleganter iuxta morem ſuum

Eraſmum quid de militibus ſcribat in actuario ſuarum epiſtolarum.charta.lxij. epiſtola incip. ornatiſſime. Codrum chart.cxij. eſt ſylua pax. & charta. cxxxvii. ſatyra i. & ii.vnde tot ueniunt reuolutiones, quia propterea ſubditi dominis redduntur infeſti. Ripa in tractatu de peſte charta.xliiij.numero clxxix. item aliqui tot blaſphemias contra Deum & eius immaculatam matrem offendunt, quæ ſufficerent ad deſtructionem exercitus & tamen niſi ſic faciant non uidentur fortes. Card. Oapa charta. cxxx. epiſt.incip.audiens.quamuis deberent educi extra caſtra, & obrui lapidibus.Leuitici xxiiij. Iodocus de nobilitate. c.xv. nec uidimus pro aliquo ſcelere Deum tot miracula oſtendere,ſicut pro blaſphemia: ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur Matth.x.Et ideò nimirum ſi Moderni milites coguntur etiam quodlibet minimum municipium cum magna ſanguinis effuſione ſuperare: & tamen anteactis temporibus cum uno calcari (ut ita dixerim) ligneo abſque euaginatione enſis,acquirebant unum regnum.procedit enim hoc ſecundum Enchiridion militare.charta lxiij. † quia plerunque in bello ualet bona conſcientia:eo quòd amplius de diuo auxilio præſumat,q ſe nulli criminum implicatū agnoſcit,pro quo Claudius in Monarchia Franciæ parte.iij.c.xij.M.Renaud in Mirouer des princes.charta xxxvii.ubi allegat nume. xxxj. facit illud glo.magnæ.ad fin.in clemen. ſi dominum. de reliq. & uener.ſanct.nimium dilecte Deo,cui militat æther,& cōiurati ueniunt ad claſſica uenti. Audio tamen quòd artigliaria ſolet peiores ſeligere à bonis,quos plerunque miraculosè inter medios obmittit illæſos. † ſunt qui dicant bellum eſſe executorem iuſtitiæ:quoniam occiſores & fures qui plerunq; à iudicibus uel principibus tolerantur: ſolent ibi communiter omnes interire. ut Iudicum xx. Vbi licet Deus iuberet ire in bellum, tamen non dedit uictoriam, donec in duobus diebus xl. millia ſceleratos qui erant cum eis occidi permiſit. Etenim apud Fornouium M.ccccxciiij. ob peccatum quod dicere nolo. Guiliel.Mara oratione ij.incip.ſacratiſſimarum.quinque millia Lombardi interierunt, apud Garigliantum. M. diiij.

(margin: 138 at "re.charta lxiij."; 139 at "raculosè inter medios")

decem

decem millia Galli. quia omnes ruſticos uocabant. M. dix.apud Pandinum ſeu Carauazium ob eorum blaſphemias duodecim millia Lombardi.M. dxij. apud Rauēnam xx.millia Hiſpani: quia uolebant zucharum bruſchum. M.dxiiij.quinque millia Lanſqueneti apud Nouariam ob peccatum ebrietatis.M.dxv. apud Mediolanum ſeu Marignanum. xv. millia Heluetij ob pecuniam extortam à populis anno anteriore. M. dxxij. ad Bichocolam apud Mediolanum quatuor millia, & ſic quantum ſanguinem diebus noſtis bibit Itala tellus, & nondum finis & quod deterius eſt,Turca qui anno ſuperiore Belgradum in Hūgaria arripuit, quæ murus dicitur ciuitatis Chriſtianæ, prout Gallia domus,ſecundum Card. Papienſem. chart. ccvij.epiſt. incip.cùm nunc Rhodum & ſeſe inuicemChriſtiani principes, & in Gallia & in Burgundia & in Lombardia mutuis bellis confodiunt & abſumunt. Quod uidens Turc. ipſe inter ea negotium expedit, & Chriſtiani non aduertunt. quòd modernus Turc. longè eſt potentior anteceſſoribus ſuis, qui licet debiliores, tantam iacturam attulerunt tamen reipub.Chriſtianæ, quanto plura faciet iſte qui nouiter Soldanum ſuperauit? & qui ſecundum fratrem Ang. Anachoritam uallis umbroſæ, in ſua epiſtola ad Florentinos de anno. M.cccxcvi.tunc ordinariè extra patriam poterat manutenere equites quinquaginta millia,&ſic quantum augmentū acceſſerit nunc reditibusTurc.qui tunc ſecundum eum erant de octo millionibus ſeptem centum & octoginta millibus ducatis ſingulo anno,ultra alios infideles qui tot ſunt quot extra patriam poſſunt ordinariè intertenere equites nouemcentū millia,qui tamen,ſecundum eum,rex Frācorum niſi quinquaginta millia.licet dicatur quòd habet quinque milliones ſcutorum in annuo reddittu,ſi uerum dicat frater Angel.& infraſcripti.tu uideris,quia ego ſum merus relator. Item ſereniſſimus Imperator rationem officij aureorum millia ducentum,ut Cardi.Pap.char.ccix.epiſt.incip.cùm in Germania.Italiæ autem redditus ſecūdumIacob Sign. in lib.Gallico,de decē itineribus per quæ exercitus Gallicus poteſt ingredi Italiā,compoſito de anno.M.dv.ſunt in

ſumma quatuor millioni ducētum & triginta quinq; mil-
lia iſto modo : uidelicet Papa ex terris eccleſiæ ducentum
& quadraginta millia, camera apoſtolica centum & uigin
ti millia, regnum Siciliæ ſeptem centum millia, Veneti
intra Italiam octo centum millia. extra Italiam ex Scla-
uonia, Candia, Morea & Corfu, Modoni quatuor centum
millia. ducatus Mediolani ſex centum millia. Florentini
ter centum millia. Senenſes octoginta millia. Bononien-
ſes ſegaxinta millia. Genuenſes centum millia. Lucenſes
triginta millia, dux Ferrariæ cētum & uiginti millia, Mar
chio Mantuæ ſexaginta millia, Marchio Montisferrati
quadraginta millia. Comitatus Aſten. quinque millia,
Marchio Saluciarum decem millia. Pedemontium ſeptua
ginta millia, Barones regni Vrſini. Collonenſis, Cameri-
ni, Sinegaliæ, Piſauri, Forliuij, Imolæ, Faentiæ, Capi, Cor
regiæ, Mirandolæ, & alij plures in ſimul quinque centum
millia. & ſic hi reditus comparari non poſſunt redditibus
Turcæ. † Adde quòd eius exercitus cum longè minori im
penſa tranſducitur, quia uinum non bibunt, & dormiunt
induti ſuper tabulas. ſed omnes noſtri milites uolunt mu
lum cum coffanis & lecto coopertinato. Item Turcæ nun
quam mutant habitum quo ad formam, at noſtri milites
ſingulo anno diuiſias, & veſtes uariant. modò longas, mo-
do breues &c. Nam quilibet ſagittarius in habitu uult ui
deri miles, miles capitaneus, & quilibet capitaneus uult
uideri princeps. clarè Archiepiſcopus Florentinns in iij.
parte ſummæ, titulo iiij. §. viii. allegando. S. Bernardum.
Claud. in Monarchia Franciæ. parte ij. cap. xxj. & xxiiij.
Enchiridion militare char. lxxv. & poſtea tales ueſtes ini-
micos reddunt audentiores propter prædam, ut dicit Han
nibal quem refert Gell. lib. v. c. v. in libris. Item tempus
quod famuli in armando patronum exponere deberent,
conſumunt in componendo mallam & ſarcinulas quam
dimiſſo patrono in militia, ipſi cuſtodiūt retro baghagia,
quæ quandoque propter rumorem uertuntur in fugam,
quæ poſtea fugam præſtat toti exercitui, ut ſæpe uiſum
132 eſt. Claud. in Monarchia Franciæ. parte iij. cap. x. facit il-
lud, Nec rudis infeſtis miles radiabat in armis, Miſcebāt
uſta

vſta prælia nuda ſude.refert Baptiſt.Pius in annotatis poſteriorib.c.xxv.in fi.Et tamen Romani ſubegerunt totum orbem, ſecundum Auguſt. in x.parte operum ſuorum.in tract.de Antichriſto.ubi col.penul. dicit, quòd licet nunc plures deficiãs à Romano imperio,tamen antequam Antichriſtus ueniat,Galli adhuc omnia reducent ſub imperio Romano. ita etiam refert Mirabilis liber prophetiarum char.vij.At nunc quia ad pompas militum ſtipendia non ſufficiant, concutiunt & extorquent à ruſticis, quos (vt materialiter loquar)vitam cum iecore cacare compellunt. ſunt uerba Catonis Sachi in oratione habita in doctoratu unius equitis. nouerunt enim ad hoc infinitas artes,vt Ioã. Gerſon cancellarius Pariſienſis in iiij.parte. ſerm.incip.viuat rex. ad regem Franciæ nomine Vniuerſitatis.Pariſienſis col.xxviij.ſub quarta conſideratione. ordinauit enim Ludouicus rex xij. leges quaſdam militibus de anno.M.dxij.die xij.Maij.huiuſmodi continentiæ.quã ſtatim refero. Ex quarum forma qui ſub parua paga militant,habent uictualia pro tribus quæ ualent quatuor. & reliquum ſupportat communitas.neſcio quo iure hoc nõ uum vectigal milites ad ſubtili ingenio auferendum autũ à ruſticis utuntur hac fraude quæ eis toleratur. conueniũt menſores quos forrerios apppellamus vt Enchirid.char.j. per l.j.C.de metatis.lib.xij.à quibus petunt hoſpitiũ pro cintum equitibus licet habeant ſolum octoginta, de reliquo, capitanei regem fraudant & uendunt exemptionem ſeu complacẽtiam communitatibus, quas nec in plus poſſent onerare.At miles cũ primum uenit ad hoſpitiũ, ducit meretricem,canes,famulos,& decem equos, qui hinc uel inde commodo accepit ut terreat hoſpitem cum quo componit ad tantum pro menſe,&poſtea ibit hoſpitatum in alia uillam ſibi etiam per forrerium datam, ubi ſolus cum unico equo commorabitur prout nec plus tenere cogitur,& ea uia extorquebit triplicatũ ſtipendiũ. capitanei quidam prohibent uerbo,ſed nõ facto,quoniam & ipſi talibus militibus de eorum ſtipendio Falcidiam detrahunt, & non aduertunt quòd tenentur in conſcientia, & dicit Ang.in l.ij.§.ſi quis non homines.ff.vi bo. rapt. quòd rex.

Hungariæ tempore mortis de hoc fecit ſibi magnam con ſcientiam. facit Fregoſ.lib.j.c. an liceat. in Valeriana de diſcipl.milit.ubi facit unum capitulum de Aureliano imperatore, in quo tranſcribit epiſtolam illius imperatoris incip.ſi tribunus eſſe uis, fac miliũ manus ab alieno contineant.& ibi narrat qual iter debeant uiuere milites. facit Claud.in Monarchia Frãciæ. par. j.c.ij. circa medium & parte iij.c.xj.ubi acriter inuehit contra capitaneos,qui hæc ſufferunt, ut intertineant beniuolentiam militum, dicens. quòd imò reddunt eos contumaces & inobedientes,quo nihil pernicioſius in militia, ut patet ex uulgato iudicio Cicer.cui cùm explorator retuliſſet exercitũ Pompei numeroſiorẽ,ſed Cæſaris obedientiorem,Cicero ſtatim uictoriam Cæſari iudicauit,& prout ſecutum eſt,non immeritò ergo lex inobedientes milites capite punit,etiã quòd res bene ſuccedat. l. deſertorem. §. in bello.ff.de re milit.ubi gl.not.magnam uim obedientiæ.& refert Cremenſis ſing.cl.mandatum,quòd domini Veneti propterea decapitarunt unum eorum capitaneum, quia contra eorum mãdatum pugnauit & uicit. Idem fecit Tit. Manlius Torquatus, ſecundum Valer. lib.ij. de diſciplina milit. & lib.ix.c.iij.de ira,odio.Gel.li.vij.&.Marcellum Virgilium in oratione laudibus militiæ incip. quæ ſolent. col. xiij. idem dicit Valerius ubi ſuprà & Gellius lib.j.c. an liceat. & Epaminundas contra Stenſibrotum eius filium. & refert Fregoſius in Valeriana, eodem tit. & inter cætera in cap.de Septimo Seuero imperatore, dicit nullum in exercitu pernicioſius malum, quàm nimia licentia, & reuerentiæ neglectus.Eſt uerum quòd Cremenſis,ubi ſuprà limitat illum §.in bello, quando ſuperueniſſet noua cauſa quæ principem latebat.tu uide cautelam cum qua Epaminundas pœnam illius §.euaſit, in eius uita apud Plutar. char.pen.facit quod dicit Ang.in l.j.§.beſtias.ff.de poſtul.
141 ubi dicit † ꝙ omnis actus q fit ad publicã utilitatẽ, licet ſit aliàs reprobatus,tamen cõmendabilis eſt,& uide Pontanum de obedientia.circa med.lib.iiij.in rub.an ſemper formulis patendum ſit, dictant enim regiæ ordinationes ꝙ milites quãdo incedunt per praticam inſimul pergant,

ſequentes

ſequentes uexillum ſeu inſigne,non hoſpitentur in hoſpitijs publicis itinerantium ,ſed in locis per commiſſarios ſibi deputādis,uagantes ultra omnimodā ſolutionem expen.puniantur.Et dux ſeu capitaneus non puniens teneatur in propriam commiſſarij ſeu forrerij ab aliqua cōmunitate nihil exigant,uel capiant,ne milites hoſpitētur ſub graui pœna, & ne fraus fiat cum eis. In diſtributione hoſpitiorū interueniant patriotæ,ut æqualitas ſeruetur,contra faciens, per quemlibet iudicem guerarum,ſcilicet illum qui præuenerit, puniatur.† Quando autem milites 142
itinerare cōtinget,abſq; eo quód ſocietas ſub uexillo moueatur:hoſpitentur & ſoluant more priuatorum.Capitanei autem dum uadunt metropolim uſitatum ſuperiorem,deputati cōmunitatum pro tempore hoſpitium exhibebant eidem cum utenſilibus pro ſex ſeu octo equis: uictualia nequaquam : cùm erunt in loco ubi erit ſuperior ſoluant pro hoſpitio camera , & ſtalla ſecundū taxam & morem Curæ regiæ, & nemo ſit exemptus.Milites & duces dum recedunt ab hoſpitio exportent omnia ſua,ne ſit cauſa dimittendi ſeruum pro cuſtodia,& rixandi cum hoſpite de rerū ſubtractione,Et ne credat hoſpitium eſſe ſibi patrimonium quotiens capitanei,uel milites redeunt denuò à forrerio & deputatis,à communitate hoſpitium petant,deſignata guarniſone,illi de cōmunitate aſſiſtat forrerio in deputando hoſpitia militibus, & datum ſemel mutari nequeat. duobuſq; ſagittarjis ſiue archierijs ſufficiat unicum hoſpitium.Et hoſpitium aſſignabunt ad patrē cum ſupellectili', ut infra: uidelicet militi ſiue lanceæ locum unum honeſtum pro comedendo, una cameram cum uno lecto pro eo,& uno mataratio pro ſeruitore,mutentur linteamina in æſtate quater in menſe , in hyeme bis in menſe,toualiā ſeu mappam unā,ſeruietas duas mutent bis in hebdomada , reſtitutis domino anterioribus immundis uel ualore , Item uegetem una ſeu botallum à uino, calderonos duos,boccale,ſeu lagenam unam,platos duos,ſcutellas duas,unum ueru,unam ſitulam, ſtabulum unum pro equis, idem fiat pro duobus ſagittarijs . Nō capiant milites uictualia ad texeram,id eſt ſub credé-

tia,ſed ſoluant manualiter de præſenti. Qui cum parua paglia militant habeat uictualia pro tribus, quæ ualent quatuor ad ordinationem locum tenentis regijs, quæ capiāt ad unum magacinum ſeu fundicum à communitate deputatum, in quo ſi deerunt, petat ab hoſpite ſuo cū prætio ex tunc ſoluendo. Nequeat tunc miles quempiā cogere uinum uendere quouis pretio, niſi ſibi per deputatos à cōmunitate ſeu magacino aſſignatum fuiſſet, & cœpta vna uegete, quandiu ibi uinū ſuperfuerit, non uarietur ad aliam. eſſet enim faſtidioſum nimis unum adhimere ad tótiens extrahēdum unum bocale vini, Conuiuās ſocios ſiue banchetans conuiuij expenſam emat in foro ad inſtat priuati: cùm in loco ſed oppido guarniſonis deerunt uictualia non teneantur oppidani aliunde emere: ſed ipſi milites ſibi emant. teneantur tamen oppidani ſed communitates propria impenſa cōmunitatis ea cōducere dummodo poſſint eodem die ire & redire. Qui ad magnam pagam militant, uictualia emant in foro ad inſtar priuatorum. ciues domum in uilla habentes non teneantur quempiam in illa hoſpitari, ſufficit onus quòd ſufferunt in ciuitate. Patriota militi ſeruiens non eximitur propterea à iuriſdictione iudicis ſui ordinarij. Militi uel ſtipendiato patriotam ſeu oppidanum percutienti, amputentur manus, ſi econtra oppidanus militē percutiat, amputetur caput oppidano. Capitaneus militem percutientem captiuet & præpoſito, qui ſi non adſit, iudici ordinario tradat puniendum ut ſupra. Si contra armigeros inſurgat communitas uel ad campanam pulſauerit puniatur arbitrio locum tenentis uel mareſcali. Gubernator, capitaneus, uel caſtellanus ſeu commiſſarius, quicunq; ſtramina & uictualia ad inſtar priuati emant in foro, nec quicquā à uillis uel capfinis ſuæ iuriſdictionis capiant, uel uehi faciant ſine pretio. Omnes officiales guerrarum prædicta obſeruent, & obſeruari faciant, atq; publicari temporibus monſtrarum in quibus denuò iurent ea ſeruare & in guarniſonibus ſingulis ſex menſibus publicentur, prædictaq; per pedites obſeruentur, ſub pœna ſecundùm caſus exigentiam à capitaneo arbitranda, quam ſi inferre nō poteſt, notificet locūtenenti

tenenti uel mareſcalo, ſub pœna patiendi in propriam. quibus fauorē & auxiliū ac aſsiſtentiam ad capturam cul poſi præſtabit,ut iuſtitia executioni mandetur, iurabunt in ſingula monſtra capitanei peditum quòd non patien- tur abuſam,robariam,uel falſitatem:nec permittent ali- què præſentari in ea ad pecuniam capiendam,niſi per eos ſit in rotulo deſcriptus,& de numero ſocietatis, capita- neus poſtea cōtra faciens,de periurio & crimine læſe maie ſtatis plectatur. Addebat ille cōmmiſſarius, ꝙ in guarniſo ne non poſſet armiger tenere niſi tres equos,& duos fa- mulos,& ſaggittarius unum equum & famulū.in guerra teneant,quot uoluerint.at uides quomodo etiam tales or dinationes adhuc fraudentur,circunueniantur, imò & pa lām & impunè uiolentur.Et per prędicta ex quibus & tra- ditis in locis uulgaribus patet quot dāna bellū afferat.Po- teſt illud diſſuaderi epiſcopis qui illud monere intendunt contra Chriſtianus etiā laicos, etiam pro recuperatione rerum temporaliū eccleſiæ,ab eis detentarum.c. authori tatem.xv.q.vj. xxiij.q.iii.c. Maximianus. & latè diſputa- tur.xxiij.q.viii.per totum.Pan.in c.ſicut.de iureiur. Ioan. de An.in c.petitio. de homic. Stepha. Malereti in tracta. de elect.cha.lix.col.ij.& iij.Decius cōſ.cl j. col. xij. Berta. in tracta.de epiſcopo.j. par. lib. iiij.q. xiij. eſt chart. xxiij. col.ij.frater Tho.Illyri.de poteſtate Papæ char. cv.Nam prædicta ſuadent oppoſitum,ut in ſumma.xxiij.q.iij. Ro- ſellus in Monar. char.vj.col j. tex. in c. ſi morte. xxiij.q. viij.ubi inquit Greg.Si in morte Lōgobardorū me miſce re uoluiſſem,hodie Longobardorū gens nec regē nec du- cē haberet,ſed quia timeo,ī mortē cuiſlibet hominis me miſcere formido,ꝙ maximè procedit hodie propter bom bardas quibus utimur in bellis.c.j.de ſagit. uidet quaſi ꝙ natura defeciſſet in nobis miniſtrandis tot morborum ge neribus quibus quotidie morimur:niſi & nos tot inſtru- menta ad homines occidendos inueniſſemus ſecundum Heraclitū.& quid dixiſſet ſi uidiſſet bōbardas:dedit enim Chriſtus nobis exempla Io. xiij.Felv.in c.inter cætera. de offic.ord.quia licet nondum ueniſſet hora eius quando tulerunt Iudæi lapides, abſcondit ſe & exiuit de tēplo:&

Petro uolenti eum defendere, iuſſit reponere gladium. pulchre Io. And. in c. nouit. col. pen. de iud. ubi. Panor. col. iij. Iodocus de nobil. c. xiiij. Nec ob quod hoc dixi. quia Petrus faciebat ſine licentia ſecũdũ Cald. quẽ refert Ana. ubi ſupra. & Socin. in c. ad audientiã de homic. col. xxij. q. ix. quia replicatur quod paulò antè Chriſtus licentiã ei ui debatur dediſſe, dum dixit, Qui non habet gladiũ. uendat tunicam, & emat illum: & dum Chriſto dictum fuit, Ecce duo gladij, reſpondit, ſufficit. latè mirabilis liber prophetiarũ char. xij. c. iiij. Itẽ licentiã habebat à iure naturę quę permittit defenſionẽ pro perſona domini ſui. Matth. x. circa fin. Lucæ xiiij. Had. Papa noſter in Quodlibe. q. vij. eſt char. lxiiij. col. iij. & ratio ſecundum eum ibi char. lxvij. in prin. maiorẽ charitatẽ quis non habet. quam ponere animam pro amicis ſuis. Io. xv. & char. ſeq. litera h. dicit ꝙ ad hoc tenemur pro amore Dei nedũ mortẽ, imò & annihilationẽ deberemus pati. Ideo laudãtur Priſca & Aquila, qui ceruices pro Paulo ſuppoſuerunt. Had. ubi ſupra. q. xj. col. xviij. in fin. facit, quia eccleſia pro Petro carcerato non ad arma gladiorũ, ſed orationũ confugit. Act. xij. c. conuenior ante mediũ. xxiij. q. viij. facit, quia licet S. Thomas uoluerit mori pro defenſione rerũ eccleſię, nõ tamen propterea mouit arma. Io. de Villemati in repet. l. diuus. ff. de ſic. num. lv. facit, quia inſpiciendo quod fieri ſolet. l. ut liberis. §. fi. C. de coll. nunquã cõmittitur bellũ, quin antequã ad illud deueniatur, milites aduerſus amicos cõmittant infinita nephãda delicta, & plerunq; cõcuſſiones & homicidia, nã licet nõ cõmittatur pugna inter milites, & ſic nõ fiat ſtrages militũ, fit tũc tãto plus dãni cõtra ciuitates & populos, nã ſi pugna cõmittitur, populi faciũt ſtatim deditionẽ uictori, ſed dũ ſuperſedetur & expectatur pugna ad mœnia, protrahitur in longũ, fit deſtructio populorũ, & tamẽ debet prius omnia pati, quam dare occaſionẽ malo. prout bene ſcit à cõmuniter accidentibus, & ab eo quod fieri conſueuit ſolere ſemper euenire præſertim epiſcopis, nè ſi ſacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? gl. in l.
143 ſi ex dolo. §. ſed an municipes. ff. de dolo. † quã propter epiſcopus Papiẽ. fecit ſe portari à diabolo uſq; Romã, ut

aunciaret

nūtiaret Papæ ne in craſtinū cōficeret chriſma.refert Hoſtiē.in sūma de prob.§.quis debet.col.ij. Ideo minus malū eſt tolerare:Felyn. in c.omnes leges.col.iiij.j.diſt.Et expectare q Deus uindicet cauſam ſuam,quibus attētis non dicetur per hoc tētari Deus.& illud, q homo moriaē pro populo fuit cōſiliū Caiphæ Iudæi nō cōueniens Chriſtiano:quia plus ualet una anima(ſecundū Theologos) quàm totus mūdus,& omnes cęli.Alberic.in proœ.C.col.fi. dixi aliquid ſuprà . uideat ergo epiſcopus quot animas perdit propter tale bellū:quia templo maior eſt hic.Matth.xij.j. ad Corin.iij.& an poſſit dicere:Domine,quos dediſti mihi,nō perdidi ex eis quenquam.Io.xvij.& , Plus debemus diligere animā proximi , quàm corpus proprium.j.Io.iij. dixi ſuprà quia non debent quærere quæ ſua ſunt,ſed quę Chriſti.ad Philip.ij.& j.ad Cor.x.Cotta.in tract.ſchiſmatis.c.iiij.nu.v.& tamē ſunt aliqui dūmodo aliquid augeāt ſuæ eccleſię nō darēt ſibi conſcientiā diruēdi paradiſum, quaſi eccleſiā præſtet eis ſcutū excuſationis ab omni ſcelere.quod eſt falſum.quid enim prodeſt illi , ſi uniuerſum mundū lucretur eccleſiæ,& animæ ſuæ detrimentū patiatur?nō equidē licet furari pro dādo amore Dei : nec decet eccleſiā locupletari,cū iactura laicorū. Hoſt.in ſumma de in integ.reſti.§.& qualiter.ad fi. † imò in clericis non ſolū 144
auaritia,ſed eius ſuſpicio eſt horrēda.c.auaritiæ . de elect. l.vj.nec ſunt faciēda mala ut eueniāt bona, & tēpore belli Deus nō colitur. cle.dudū.§. ſcimus de ſepul. Accedit q talia temporalia ſunt epiſcopis potius ad luxū , quàm ad neceſſitatē. ad Philip.iij.circa fin.latè Steph.Malereti. in tract.de electione.char.lxvij. & ſeq. ubi j.col. allegat Bernar.dicere,q deuotio peperit diuitias,ſed nunc filia ſuperauit matrem.gl.in prooem. Pragmaticæ. in §.quibus . in uerſ.poſſeſſionibus.& ibi Steph.chart.lxxvj.col.iij.reddit rationē cur hodie epiſcopi non ſunt ſancti.de qua Bald. in c.cū ſpeciali.col.iii.de app.ſicut olim.& dicit Steph. char. ſeq. † quia eccleſiā hodie eſt infecta ueneno ambitionis. 145
& iſtud eſt decus quod creuit.uide in Chronica Corij,ſub anno M. ccxlv.epiſto.Frederici. eſt char. lxxxiiij. facie ſeu pag.j.& propterea dicit Ripa in tract.de peſte. char.lxxiij.

num.

num.xxxvj.q hodie potius deberemus relinquere ad alia opera pia;quàm pro cõſtruendis capellis,officijs, uel miſſis celebrãdis,quia omnino uidemus poſteà proceſſu tẽpo ris talia officia dimitti, & redditus aſſignari alicui idiotæ qui expẽdit in uenationibus,& fortè in peiores uſus, & filij filiorũ tuorum uel nepotum poſſent agere,& ſi nõ ſint, negari non poteſt quin diuitiæ reſtringant aditũ uitæ æter næ.Matth.xix.circa med.prohibetq; Chriſtus nos eſſe ſo licitos de craſtino, ne dicamur modicæ fidei. Matt.vj. & Mat.x.Nolite poſſidere aurũ,nec argentũ. & omnino ſine eis æquè bene Deum colunt, ergo ſuperuacuo bellũ cum tanto diſcrimine gerendum, ut Cynea reſpondebat Pyrrho Epirotæ.Accedat ſcandalũ quod generatur exinde etiam apud pias mẽtes,ne tale bellum fiat auaritia uel ambitu:hinc aperiũtur ora obloquentibus,ut de Pio dicebat Rex Francorum,ut in eius epiſtolis ad eum regem, epiſt. xxvj.& ſeq.& clarius Card.Papiẽ.epiſt.ſanctiſſime. & dia logus Huten.contra Leonẽ.& Budæus de Aſſe contra Iulium.apoſtillæ Fely.contra Alexand.in cap. quæ in eccleſiarum.de conſtitu. Laurentius Valla de donatione Conſtantini.Vincent.Cignault de bello Italico.Dantes in Paradiſo,cantu xxvij.incip.al padre.charta ij.& in inferno, cantu xix.Et ille ſoluens decimas,dicens quod quando uo lunt imponere decimam,uel nolunt aggredi Turcam, uel Turca minatur Chriſtianis, etiam quod neutrum fiat, & utinam ſic fuiſſet in Turca moderno. Ad hæc enim attendant milites quidam, non ad peritiam & gloriam militarem quam deſtruit,ut inquit Gallicus,Argent,flaſcon, & con.quæ tantę ſunt potentiæ quòd faciunt eos confidere in ſuis antiquis & capitalibus inimicis, qui eos tandem produnt, unde effecti diuites uel militiam deſerunt,quia licet ſub ſtipendio ſtent tempore pacis, ubi manus conſerere oportuerit, fingent ſe infirmos, ut de domino Brunaldo Bononienſe dicit Ang.in l.j.§. non autem. ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſ. fuerit. pulchrè Morus in repetit.Vtopiæ.charta x.uel ſe extercorabit in caligis, ut refert Nicolaus Boerij. in tract. de ſeditioſis. charta xvj.
146 † quia diuites ſunt timidiores,ut dixi, & poſtea re confe-
cta

cta & uicta uenient ad capitaneum, & dicent, Gratulor Oechaliam titulis accederé noſtris.gl.in capit.fin. in uerbo,titulos.de offic.archipresbyteri.&tantum gloriabitur ac ſi ipſe ſolus omnes hoſtes fudiſſet, imò nec Deo gloriã daret. licet ab Ioue principium Muſæ, Iouis ſunt omnia plena.gl.ij.in cap.ſedes de reſcript. &, ex ope cœleſti fit ſi qui habetur honeſti. &, Venit a ſuperis agas bene, uel mediteris.Quicquid habes meriti præbentis omnia donat.Nil Deus in nobis præter ſua dona coronat. gl. in ca. ſi ex bono.in uerbo,apoſtolicam.in princip.col.iij.de pœ. diſt.iiij.ue. & ſecundo quoniam diuites timidiores ſunt, quia non faciunt molles ad fera bella manus.glo. fin. in l. iij.C.de excep.Et bella gerant alij,Protheſilaus amet. & grauantur in bello armorum ſarcina, qui tempore pacis mollibus ueſtiuntur, facit Aegidius de regim. princ. iij. parte.lib.iij.c. v. & Ecnhir.militare char.lxxv.& ſeq. & lamentatio Hannibalis,Capua Capua, dedi milites reddidiſti fœminas.ut Plutarchus in illius uita, col. viij. dicens, quòd Campanæ delitiæ Romano militi uincendum tradiderunt,quem Romana uirtus ſuperare non potuit. ſecundum Valerium lib.ix. de luxur. cap. xj. facit Iodocus in tract.de nobilitate,cap. xx. Cancel. Pariſienſis in dicto ſerm. col xxvij. in ij. conſideratione. circa finem. Claud. in Monarchia Franciæ.parte iij.capit.x.Et ſic contra Turcas non eſt ſperandum de victoria ex peritia militari qua pauci ſuperant multos. ut Aegidius de regim. princip.lib.iij.parte j.ca.xij. frater Ang. Anachorit. in epiſto. ad Florentinos, de qua ſuprà adducens plura loca ſacræ ſcripturæ ad hoc prout & Cancell.Pariſié.ubi ſuprà proximè in iij.conſideratione. & ij. Machab.ult. non ſecundum armorum potentiam,ſed prout ſibi placet, dat Deus uictoria dignis.Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. q. viij. litera E.ij.eſt char,lxxviij.col.j.facit glo. in clem.ſi dominum. quam paulò ſuprà retuli. hinc Salluſtius in Catilinario,char.iij.quem refert Papa Pius epiſt.j.char. ij. memorare † poſſem quibus in locis maximas hoſtiũ copias 147 parua manu populus Romanus fuderit. Nam Turci mens fuerat debellare Rhodon,ſuperare ſuperbam Italiam, ſed

non

non fata dedere modũ,& tandem ob peccata noſtra Turco moderno Chriſtus in initio Ianuarij anni præſentis M dxxiij.permiſit ſuperare Rhodum, & milites coacti cũ rebus ſuis urbẽ & inſulam deſerere. & ſic aliud fecit quã illud quod refert Bertach.in repertorio. in uerſic. excommunicatus abſoluitur. uerſ.iij.Spero tamen in clementia Dei: quia etſi Chriſtianæ religioni durum aduerſarium, bonum etiam conſtituit defenſorem, Hadrianum ſcilicet Florentinum de Traiecto, quem ex diſſenſione Cardinalium minimè de hoc cogitantem, extra Italiam exiſtentẽ & oriundum,præter omnium opinionem in Pontificẽ nobis creauit.ſolebant enim dicere, Romano aut Italiano le uolemo Bal.C.ſi quis ali.teſt.prohib.in conſil. ſchiſmatis.Ange.in l.inter ſtipulantem.§.ſi Sthicum.ff. de uerbor. oblig.Et tamen euenit ut ex illa diſſenſione, de qua Act. xv.circa fin.Nam ſi dicamus quòd eccleſia indiget uiris literatis,nõ aſinis ferratis,Quodlibeti & alia eius opera facilè demonſtrat eum ſolùm meliores literas ſcire, quàm plures eius anteceſſores. Bene igitur ſperandum eſt tantum uirum Chriſtianæ religioni in tanto diſcrimine fluctuanti poſſe occurrere niſi peccata noſtra & inuidia obſit Curialium.aliqui enim eorũ quibus præſepium altius eleuauit,& nõ ita ſe facilem præbet ad diſpenſandum circa pluralitatẽ beneficiorum, non inuenientes aliud quod obijciatur,obloquũtur eũ non tenere Curiã Romanã in illa reputatione qua decet, ſtulti ſunt & cæci: quia laus popularis eſt fugiẽda.Card.in c.ordinationes.nu.xxj. & j. q.j. & qui de augẽdis redditibus quotidie loquuntur ſunt potius inſtitores,quã eccleſiaſtici.Hoſt. in ſumma de maiorit.& obed.col.pen.Item ipſe in Quodlibetis. q.xj.col. j.allegauit ꝙ nõ eſt diſcipulus ſuprà magiſtrum. Matth.x. nec apoſtolus maior dom. Io.xii. nam ſi quis mihi miniſtrat,me ſequatur Io.xij.quia nõ debet gloſ.contra dicere textui,nec ſeruũs tollere legẽ domini.gl.in l.ad hæc. C.de uſur.Imò ſi filij Abrahæ eſtis,opera Abrahæ facite. Ioan. viij.Carolus Borbonius in proceſſu fidei,char.fi.Et ſi quis diligit me,ſermonẽ meum ſeruat.Io.xiiij.& qui audit, & non facit,eſt ſimilis ſtulto.Matth.vij.exẽplum.n. dedi uobis,

bis,ut queadmodũ ego feci,ita & uos faciatis.Io.xiij. Ripa in tracta. de peſte. char. xvj.col.ij.hoc eſt prius facere, quã docere.Matth.xxiij.& gl.in c.omnis.xxiiij.q.j. Barba. li.j.conſi.j.col.ix.aliàs qui ſoluit unũ de mãdatis iſtis minimis,nõ intrabit in regnum cœlorũ.Matth.v. Quid ergo docui Chriſtus, qui ẽ uia qua ad uitã incedimus, in toto Euãgelio,& operibus cõprobauit,niſi humilitatẽ & paupertatẽ,non autẽ reputationem & gloriã.j.ad Timoth.vj. imò licet in forma Dei eſſet, non eſt arbitratus ſe æqualẽ Deo.ad Philip.ij. & eius Apoſtoli, quorũ etiã exẽpla debemus imitari.j.ad Cor.xj. Qui ergo ſecus faciunt, diligunt gloriã hominũ magis quàm Dei. Io.xij.& qui ſecus docent, docent doctrinas & mandata hominũ. Matth.xv. quæ omnia ſunt interdicta Apoſtolis,ut ibi,nam qui mol libus ueſtiuntur,in domibus regum ſunt.Matth.x.qui dominãtur eorũ,& poteſtatẽ habẽt ſuper eos,benefici uocantur.uos autẽ non ſic.Lucæ xxij. Card. Caietanus de diuina inſtitutione Põtificatus.ca.xi.char.ij.Etenim ſucceſſor Petri piſcatoris,non Auguſti imperatoris. gl.in c. quoniã. in uerbo, inuidia.xxiiij.q.j. At dicẽt illud Demeæ Atheniẽſis philoſophi.Videte ne dũ cœlũ cuſtoditis, terrã amittatis.Sed Chriſtus Lucę xij.dicit,facite uobis theſaurũ nõ deficientẽ in cœlo. & ad Coloſſenſes iij.quæ ſurſum ſunt ſapite,non quæ ſuper terrã.facit epiſtola ante Bibliã quæ incipit,qui terrenis.Non obſt. ꝙ hodie creuit decor eccleſię,& ideo oportet illũ cõſeruare & augere quia illa humilitas,& paupertas obſeruabatur, quãdo reges erãt paſtores.de cõſec.diſt.j.c.uaſa.Bertach.in tract.de epiſcopo.lib. iij.part.j.in fi.col.iij.hodie autem ſecus, quia eccleſia tali modo ſciuit ordinare res & cerẽmonias ſuas ꝙ ſemp mul tiplicat in redditibus & honore.& quilibet Pontifex ſem per aliquem modũ de nouo adinuenire ſtudet ad illos augendũ. Et ideo licet antiquitus nati de ſanguine principũ deſignarẽtur acceptare epiſcopatus, nunc autẽ & alia minora beneficia non ſolum acceptãt,ſed & uenãtur.uide tamen Hubertum in ſacrilegio.char.fi.& oportet quòd ſint ut antiquitus cum ſacerdos & rex idem erant. Card. in c. Moyſes.viij.q.j.nu.iiij.facit Deuter.relatũ in c. per uenerabilem.

rabilem.qui fil.ſint le.§.rationibus. ideo oportet eos eſſe ditiores.Io.de Selua in tract.de beneficio.j.parte.q.v.viij. requiſito.Barb.lib.j.cōſ.lviij.præclare.col.ix. & xxxij.ubi etiam allegat Senecā. quia reſpondetur ꝙ illa una & ea-
148 dem ſemper eſt doctrina Euāgelica. † Conradus in tract. de ſchiſmate.c.j.not.xxij.quæ durabit in æternum, quia ſemel uerum, ſemper præſumitur uerum. Bald.in c.j.col. antep.ut lit.non conteſt.c.cōtingit.col.ij.de reſtit. ſpol.nā Petre rogaui pro te ne deficiat fides tua.Lucæ xxij. & quo tidie uobiſcum ſum uſq; ad cōſummationem ſeculi. cle. ſi dominū.§ alia.de reliq. & uen. ſanct. cui addere non licet,neq; detrahere. Deut.iiij. in princ. refert Io Andr.in c.prudentiā.col.ij.de offic.deleg.ubi Barb.col.iiij. Et etiā ſi angelus de cœlo euāgelizauerit uobis præterquā quod uobis euangelizamus, anathema ſit. ad Galat.j.& Deus ſemel loquitur,& ſecundo idipſum nō repetit.Iob. xxxiii. nec quid minimum ex eius dictis ſolui debet: Matth.v. & Io.x.ante fi. præterea quomodo augetur eccleſiæ decor. prohdolor. nonne iā poſſumus exemplo Blondi ab inclinatione imperij Romani hiſtoriā cōtexere,ab inclinatione Eccleſiæ Chriſtianæ ſaltē exordiendo à clade Conſtantinopolitana?ſub uelo autem decoris Eccleſiæ uti ſuperbia & uoluptate,nō faciet uicarius Chriſti,qui propterea uocat ſe Seruum ſeruorū Dei. ſequendo illud: Qui maior
149 eſt in uobis,fiat ſicut minor. Luc.xxij. † Et iſta eſt reputatio curiæ quando Papa facit quod alijs iubet, ne dicatur de his quos Chriſtus arguit.Matth.xxiij.quoniam mortaliter uiuendo.& ſanctè, qui imperium gubernant, capita ſubmittunt libenter & religioſè pedibus ſuæ ſanctitatis. c.nouit.uerſ.non igitur.de iud.ut Conſtantius Syluestro, Atila Leoni I.ut Platina in eius uita. & Plutarchus in vita Atilæ.col.pe.Idē Atila Geminiano epiſc. Modoetienſi. Landinus in cōmento Dantes,in tracta.Inferni, cātu xii. circa fin.& Theodoſius Ambroſio c. cum apud Theſſalonicam.xj.q.iij. Federicus Alex.iij. dicenti, Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis. Landinus in commento Purgatorij,cantu xviij.licet Federicus diceret,Non tibi,ſed Petro.Panor.in c.& ſi Chriſtus.colum.v. de iureiur. Hoſt.in ſumma.

ſumma de elect. §. quis eligitur ad fin. iſta eſt uera & bona reputatio, non illa quam uellent illi curiales glorioſi, quæ nec unum religioſum bonæ uitæ ad cardinalatus, epiſcopatus ſeu aliam dignitatem poſſunt uidere promotũ. ſed clamant, fratres uolumus uos. quicquid dicat Hoſt. in ſumma de ſtatu monac. §. utrum populi. uerſi. ſciendum. Non igitur mirum ſi paucos Pontifices temporibus noſtris ſanctos audiamus in cœlis, licet ſanctiſſimi uocentur in terris: male autẽ & ſuperbe, ambitiosè uel auarè procedere non reputationem, ſed ſcandalum regibus & principibus generat. † Quam enim reuerentiam credis habere reges Pontifici barbato, ueſte militari induto, domi hiſtrionibus, cinœdis, & compotoribus: foris modò canibus & uenatoribus ſepto, clangoribus tubarum & bombardarum tonitruis cum militibus in caſtris contra Chriſtianos militanti? Et qui ad pecuniam cogendum infinitũ Cardinalium cœtum quo ſchiſma formidemus, noua officia, quibus ſubtili ingenio non à Barbaris, ſed à Chriſtianis aurum auferant, immemores cenſurarum cœnæ domini contra noua uectigalia, quibus, licet ſoluti ſint, neſcio ſi illo, Quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, hæc eadẽ facite illis. Lucæ vj. Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis. char. xvj. col. ij. Quia nulla poteſtas contra Euangeliũ. Barbat. in cap. licet ex ſuſcepto. not. xxj. de foro compet. moraliter Pet. Iacob. in practica, de ſtatu curiarum. & titulo anteced. & ſeq. dum Anglos cõtra Gallos, Hiſpanos contra Venetos, Heluetios contra Teutonicos, & alios Chriſtianos potentatus ad mutua bella concitant. ſtulti fuiſſent Petrus & Paulus ſi cœlos hoc tramite gloriæ ſcãdere potuiſſent, morti ſe offerre cruentæ. Nimirũ ſi exinde ſecundum Ioann. Mandeuillam Græci reſcribãt: ſuperbiam tuam tolerare non poſſumus, auaritiam tuam ſatiare non intendimus &c. & quidam Alemani hæreſim Lutheri ſequuntur: & Vualdenſes non queunt ab erroribus extirpari: Galli non admittant iura Sexti in concernentibus iuriſdictionem laicalem. Felyn. in c. j. col. vij. de cõſtit. clarius Capel. Tholoſ. q. ccxlvij. & Pragmaticã ſuſtineant. timentes ne Papa exinde diues ridet, guerra guerra. 150.

Card.Papienſis char.viij.epiſt.incip.ſanctiſſimus. & Papa Pius epiſt.xxxiij.incip.literæ.Et Dantes in inferno,cantu xix.poſt medium.Et guarda ben la mal tolta moneta che ſe ti fece contra Carlo ardito. Et in libello Apoſtolorum nationis Gallicanæ.chart.iiij.& ſeq. hinc inſurgunt conciliabula,vt Decius conſil. clj. diuino implorato & ſerm. ſeq. Et Dantes inuehat relinqui Bibliam,& ſequi Decretales,ut per eum in Paradiſo,cantu ix.circa fi.& Huten.in Trias Romana.Et Card.Pap.chart.ccxxviij. epiſto. incip. dies.quòd cācellaria eſt ſecunda:licet innuat quod eſt prima cura Papæ.Et Vlricus Huten.componit Trias Romana.Alter irridet illud,maledicta Decretalis quæ facit cōtra clerum.Hoſtienſ.in ſumma de renuntiat. §. qualitate uoluntariè.Et Paſquillus quotidie noua carmina cridat. Et alij dicunt quòd Papa non obſeruat uotum & iuramētum prȩſtitum in conclaui.Card.Papien.chart.cxiij. epiſtol.incip.quid. char.ccxj. & chart. ccxxij. cogi. clxxxviij. quas & cxiij.nō ideo contra facientēm Deus punit.char. ccxcv. uidete. Ad quod an teneatur Panormitanus in cap. ſicut noſtris ij.not.de iuramento.Barbat. in cap. j.de iuramen.calum.col.ij. Alexand.lib.vj. conſ.ccxxiij. redemptoris.Cotta in ſecunda parte Memoral.in uerſic. Papa ligatur.Decius in cap.j.col iiij.de probat.Boſchinus in rubric. de conſtitut. col. xix. Magiſter Hieronymus uicecomes in tractatu de obligatione papali. q. j. & per totum. neſcio ſi dici poteſt quòd ad ea quæ ſunt ad ambitum & fauorem Cardinalium,non teneatur:ſecus de his quæ tendunt in fauorem totius reip.Chriſtianæ. Et ad refrenandum affectiones Papæ,quas caro & ſanguis reuelarent ſibi. Alij dicunt quòd Curia Romana non uult ouem ſine lana. Et quos non rodit, odit. Albericus in Dictionario. in uerb.Roma.Et ubi Papa, ibi Roma.cap. meminimus. ubi Decius colum.i.de appell.Socyn.in l.qui Romæ.in primis uerbis.ff.de uerbo. obligat.Sed dicunt quòd ſi ita nō fieret, curia deſtrueretur: ſed quid inde dummodo Paradiſus impleretur? Ex quo omnino Pontifices pauco tempore uiuunt,quàm diu um quòd in extrema ſenectute,qua delicta iuuentutis redimere deberet, cogantur ſæpe quaſi dete-

ſi deteriora committere,ut complaceāt curialibus? Quin imò plerunque illis,qui non ſolùm cupiunt eius mortem, ſed etiam quòd eſſet in inferno. Quid enim profuit Bonifacio?Et de quo Dantes in inferno cap. xxvij. incip. gia era ſua reputation & gloria,quamuis tot præclara facinora pro Eccleſia perpetrauerit, & intrauerit ut uulpes,regnauerit ut leo,poſtquàm mortuus eſt ut canis? imò poſt eius mortem contra eius memoriam proceſſum fuit de hæreſi. ſecundum Albericum in rubr.de hæret.colum.j. & colum.penult.ubi in fine ponit cautelam, quòd in extremis qui proteſtetur ſe mori uerè catholicum &c. At Celeſtino quinto qui ei pontificatum renuntiauit,ut Sylla Dictaturæ, Diocletianus imperio: ideo uitam eorum exiſtimabamus inſaniam. Baldus in cap. j. de natu. feudi, Blondus decad.ij.lib.ix chart.ij. profuit humilitas: quia ſanctus numeratus in cœlis, ubi uita fruitur beatorum. Hoc unum uolo dixiſſe,zelo quo beatitudinē ſanctiſſimi Papæ noſtri adoro,ob immenſam doctrinā quam in illius Quodlibetis adinueni,ut caueat eius ſanctitas: quia ſicut Roma eſt emporium omnium uirtutum fertiliſſimum:ita etiam ſentina plurimorū uitiorum,adeò ut dicatur ꝙ Romæ omnia cùm liceant,non licet benefacere,unde quamuis à Domino factū eſt iſtud,mirabile in oculis noſtris ſ.eius Pontificatus.Et ſic ſi Deus pro nobis, qui contra nos?ad Rom.viij. ueruntamen oculis tuis conſiderabis:
† quia tot habet inimicos ſcientia, quot ignorantes. Specul.in tit.de aduocato.§.nunc de exordijs.num.27.Et inimici hominis, domeſtici eius.Ego autem poſtquam aliud nequeo, dico tamen illud,Deus conſeruet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in manu inimicorum eius. Sed quoniam illa loquebatur, nauem ſoluebat Vlyſſes. Ouidius in ij.de Remedio, quem refert Bald.de pace Conſtan. circa fin. † Et facere eſt pluſquam 152
dicere.cap.dilecti.ubi Decius ij.not.de appel.ideò contra partialitates. Rurſus ſunt aliqui ita fatui qui has factiones ſequuntur ob inordinatam affectionem quam gerunt erga principem expulſum,adeò quòd quandoque faciunt & ſuſpectos criminis læſæ maieſtatis, & exponunt ſe pe-

riculo perditionis bonorum & perſonæ l.iij.C.ad leg.Iuliam maieſt. Et ſi aufugiat ad principem expulſum, qui ex quo nõ poſſit gaudere redditibus, plus egeret ſubſidio ſubditorum quàm grauamine ſeu impenſa: ſed nihil recompẽſabit, & meritò, quia de tali fatua opinione nullum commodum conſequitur: licet ille partialis incommodum. Itẽ plus poſſet prodeſſe ſtando domi in opportuna receptione antiquioris principis expulſi, quàm ſtando in exilio. Et ſic patet manifeſta fatuitas. Cũ ſint ſemper in illo Eſaiæ xxviij. & refert frater Michael Dominicus de Guelfis & Gebellinis. charta.ix. & frater Thomas Illyricus, ubi ſuprà char.cxiij. quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi facit, quòd promittunt Cardinales ſeruitoribus ſuis, ut refert Zabar.in clemen. j. §. fin. de reliq. & uene. ſanct. Non fuit expecta tempus, faciantq; libenter, Hic imperfecta faciunt mala damna frequenter. pro quo Cardi. Pap. epiſtola incip. quæ eſt char. cxc. incip. excuſationem. Et quod promittit Papa de futuro cardinalatu. ut refert Felyn. in cap. ad audientiam. colum. ij. de præſcriptio. large enim principes promittunt. Eraſm. ij. parte. Prouerb. dlxxxiij. Charetis pollicitationes. Et tamen, ut inquit Seneca in lib. de breuitate uitæ, Maxima porrò uitæ iactura dilatio eſt, illa primum quenquam extrahit diem, illa eripit præſentia, dum ulteriora promittit, maximum impedimentum uiuendi, eſt expectatio quæ pendet ex craſtino, & fames, & memorabilem in naſum conijciũt. Polyd. Prouer. clix. Eraſ. ij. parte. Prouerb. cccvij. Spem pretio emunt. facit Petrarcha epiſt. lxxx. obſecro. Conſolaturque cum Officio & miſſis Romanæ Eccleſiæ de Aduentu. ubi Inuitatoria Reſponſoria & alia ad eorum propoſitum. & ſuper dicto Bald. in l. ſtipulatio iſta. §. inter cæterea. ff. de uerbo. oblig. tantum diximus. quòd Papæ ueniet Peruſiũ, quòd pur uenit. Et Gallicus dicit, On crie tant. Noel qu'i uient. Imò plus de raro euenit, ut quando dominium recuperarunt, poſſunt recõpenſare omnes qui paſſi ſunt pro eis, quia ſi hoc deberẽt facere, nihil remaneret apud eos ſed ſic pertranſeunt eo meliori modo quo fieri poteſt, præ

ſtando leues fauores,qui quandoque ducūt illum cui præ ſtantur in eis nimis confidentem ad malum exitum, quia tandem oportet delicta punire,licet ſæpius tolerata. Imò aliquando euenit ut aliquis qui paſſus fuit exilia, & confiſcationem bonorum,amore principis etiā ſi habeat cauſam iuſtam illam perdet propter corruptelam iudicis,ſeu officialis.nam ſciens aduerſarius fauores iſti adeſſe, ſi pecunia non,poteſt,lenocinio etiam,quod horreſco referēs, propriæ filiæ uel coniugis,aut alicuius ſuæ affinis fauores ſibi aucupabitur. Et quæ eorum ſit pœna,uide Afflictum in conſtitutione incip. matres. uel quandoq; princeps ut inimicum uincat obſequio,ut ſtatim dicam, eum plus extollet ſeruitore ſuo, adeò quòd quandoque boni ſeruitores indignati dicant,ſi quiſpiam à principe noſtro uellet quicquam obtinere oportet quod in eum aliquam cōmittat proditionem,quia dicit Salomon,quem refert Hoſt.in ſumma de pœnit.& remiſ.§.cui confitendum.col.xxj. uer. cui marchio. † ꝙ breue regnum non parcit ſubditis,quia 153
in lata gente gloria principis,& in diminutione populi cōtritio principis:pro quo facit Nicol.Boerij in tract.de ſeditioſis.char.xxxj.Sed pone quòd iniuſtè uincas ob fauores,Nemo diu gaudet qui iudice uincit iniquo.gl.in l.hæredem.ff.de calum.Vnde utilius eſt cauſam ſtatus principibus relinquere, & ſemper uti fidelitate erga illum qui poſſidet,& quantò plus mutatur, tanto grauiori impenſa quis fatigatur,& raro quòd noui principes aliquid afferāt de ſuo, niſi aliquas collectas præſtantias uel ſubſidia & hoſpitia militum, unde euenit illud Tyberij,qui uiderat abigentes muſcas ſemiſaturas à corpore ægri, & credentes prodeſſe,illi nocebant,quia ſuperuenientes famelicæ mordaciores erant & acriores.refert Vincentius in conſilio,de alienatione Iuſtitiæ.char. vij. in fine. Facit Aſellus Neapolitanus, qui calcitrando deponit ſellam antiquam cum uno latere premētem,& poſtea cogitur nouam ſubire quæ premit à duobus. † Etenim nouus rex, noua lex. 154
Aeneas Syl.epiſt.ccj.pupugerunt.col.iij.Imò quādoq, uerificatur illud ruſticorū in æſtu pluuias optantiū provbertate uini,quæ ueniunt,ſed cū grandine q̄ uindemiā expor

tant,exinde clamãtium ꝙ pluuia optata nunquã fuit bona.Præterea nunquã uidi principẽ qui inter ſibi chariſſimos nõ haberet de una factione & alia, ergo ſtultũ eſt ob factionem principẽ diligere,ultra ꝙ ſit graue peccatum. Si.n.princeps cũ exercitu non poteſt ſe cõtinere in ſtatu, uolunt ipſi cum ſua factione quæ eſt ſola paſſio animi eũ recuperare: parum.n.prodeſt uelle,niſi adſit poſſe.ca.cum ſuper abbatia.ubi Decius iiij.not.de offi.deleg.cum ſimilibus,ut dixi inter feudalia Bruni.conſ.xij.col. ij. licet aliquando ſufficiat uoluntas.Bal. in prooem. rex pacificus. in fi.Quãdo.n.aufugit princeps cum exercitu,relicta patria, qui debet tanquã bonus paſtor ponere uitam pro ouibus ſuis.Io.x.Corſ.de poteſtate regia.q.lxxxv.col.j,puta, quia ut fecit Chriſtus quãdo exijt de templo. Ripa in tract. de Peſte.char.xvj.col.xxj.abſcõdere oporteat,expectãdo meliorẽ fortunam,ſit neceſſe cedere tẽpori:tunc licet populis pro euitando ſaccomanũ iurare fidelitatẽ tyranno impunè.Imo cõſ.xxxiiij.uiſis & ponderatis.Corſ.in tract. de poteſtate regia.q.c.Calcan.conſ.lxxx. in cauſa quæ uertitur.Socy.in iij.uol.cõſ.xxxix.in q.quæ uertitur.col.iiij.Et ad Lacedæmonios inquiebant Cornicij: Non. n. qui deſtituti ad alios ſe conferunt,fide fragi ſunt.refert Thucydides lib.j.facit Afflictus conſtitutione,dubitationẽ iuriſperitorũ.col.fi.& in cõſtitutione,monarchiã.viij.no.plus dicit Galiaura in l.j.§.qui præſens,circa.fi.ff.de uerb.obl.ꝙ imminẽti neceſſitate, ſuperiore negligente eos gubernare,poſſet impunè ſe alteri domino ſubmittere,qui eos defendat ſine conſenſu prioris domini.quod facit pro ciuitatibus Tuſciæ, relictis ab Imper.ſecundum eũ:& qui timet exercituum ueniẽtem,habent iuſtum metum.Bal.in c. bonæ.col.v.de reſcrip.iuramentum etenim fidelitatis priori domino præſtitum intelligitur eo remanẽte in ſtatu. text. cum gl.in c.uenerabilem.de elect.l.cum ſeruus.ff. de condict.ob cauſam.cum ſim.ut Nicellus.Concor.gl.lij.fallen. xxj.col.iij.Curiales ſemper excipio:quia per tela,per hoſtes,& per uarios caſus,& per omnia diſcrimina rerũ principẽ & dominũ ſuũ ſequi debẽt & diligere,ac reuereri toto corde,& ſi ſit Italus qui nolit ſequi dominũ fugientẽ ul

tra mõtes,nõ eſt in totũ dãnãdus:quia nimis durum eſt ſic amœnam relinquere patriã, & dulce ſolum:hinc dicimus ꝙ Temporibus mores ſapiẽs ſine crimine mutat. Et ſi iſti priuati cupientes cauſam ſtatus tractare,aduerterent,† ꝙ 155 principum negotia ſine ſubditorum odio tractare impoſſibile uidetur.ſecundum Summam Salernitani char.xj.ſed quod plus eſt , ad uerba quæ dicitur protuliſſe expertiſſimus vir do.Cichus Simoneta Calaber,forte nõ eſſent ita ſtolidi. A iebat enim,ut fertur, tractantes ſtatus cauſas tandem unum de quatuor ut plurimum perdere: uel honorẽ, uel animã,uel uitam,uel facultates.At rarò ꝙ ſucceſſor in dominio diligat illum qui diligebatur ab anteceſſore. ſecundum Aeneam Syluium in tract.de felicitate & miſeria Curialium.Card.Pap.char. cliiij.epiſt.incip.quando cõuenit quod ſtatim dixi:Nouus rex, noua lex. & colligitur ex Gaguino in uita Ludouici xj.ante fi.ubi illi quis ita commendauit Ludouicus Carolo eius filio , ſtatim eo mortuo fuerunt ita malè tractati:& communiter uidemus ſucceſſorẽ in domino.fouere factionem cõtrariã illius quam fouebat anteceſſor:& ſunt qui dicant de induſtria hoc principes facere,uel ut delibiores foueãt,& ſic ſubditi melius interteneantur,alij quod ex inuidia anteceſſoris. facit ad prædicta Amadeus in tractatu de Amicitia , in ſuo dialogo.char.38.& ſeq.Card.Pap.char.xxxij.neſcio.& char.73. & 246.bene Petrarcha epiſt.vj. lib.vj.incip. diu. Guillelmus Mara.epiſtol.xxix. incip.quid ſcribam. & quinque ſequen.& epiſtol.xxxiij.incip. tametſi. & xl. incip. quantas. latè Lucianus de aulicorum ærumnis. Vlric. Huten. in dialogo , aula.Policraticus de nugis Curialium.& in lingua Gallica Le doctrinal de Court. & Labuſé en Court. & in lingua Italica una frotula quæ incipit , Io ho preſo fantaſia.& dicit ſimia Salernitani poſt medium, quod Curiales Cardinalium & prælatorum admittuntur in paradiſo abſque examine , etiam inter martyres, & de eorum inuidia Codrus etiam aliquid in ſerm. j.char. xxvj. & graues iniurias à uiliſſimis hominibus patiũtur. gl. in regula Cancellariæ xv.circa mediũ.Io.Montaigne in tract.de regio conſiſtorio.char.xxxiij.dicens, quod plerunq; moriun

tur in paleis,niſi de gratia ſpeciali decedant in hoſpitali. Plura hinc inde potes colligere in Ouidio de Triſtibus. lib.iij.ſub.rub.ad amicũ,ut magnorũ uirorũ cõſuetudinẽ fugiat.Celeſtina. Actu.ix.incip.porta.poſt medium.Claude omnia unico,uerſu medicorum:Eſuriant, ſitiant,uigilent,laborent nui reumata curant.ſed non petas alta ſi pati neſcieris: quoniam fauor Curiæ infinitos extollit. & ſi tu ad alta per ſcalam Curiæ ſcandere uolueris, præmitte quod Hadr Papa noſter in Quodlib. q.ix. litera n. & eſt char.lxxxviij.col.j.dicit ꝙ curia dominorũ eſt probatoria meritorum.Quęre dominum ſupremum,ne more ruſticorũ ſui quem impinguerit adipẽ eripiat: quia plures ſunt qui non permittunt eorum curiales cum pecunia recedere Bal.in l.j.ante fi.C.de hæred.uel.act.uena.Coætaneum tuũ,uel qui his, quibus tu, moribus & ſtudijs delectetur. nã hoc fit ut ob propriam delectationẽ ſeruitiũ leuius feras,& dominus opera tua frequentius utatur: quem ubi inueneris, dilige ex toto corde tuo,ex tota anima tua, ex totis uiribus tuis.de Deo & proximo tuum eſt ,quid agas. uide legendã S.Chriſtophori. Et omnem prouinciam ab alijs neglectã, uel ob difficultatem & periculam attentari non auſam,aſſume.nam ut dicebat Xerxes,quem refert commentum Cicer.in j.Offic.eſt char. xxxvi. Magna negotia cum magnis periculis fiunt, & re ſemel uel bis bene geſta,prout uigilantibus iura ſubueniunt.l.pupillus.in fi.ff.de his quæ in frau.cred.& quia uirtuti fortuna comes, ut ſtatim dicam, in tam ſummum euades quòd magnum erit periculum,ſi cecideris, & grauis ruina.c.pueri.j.q.j. dixi in iiij.ampliatione deducente imparem: & tolluntur in altum,ut lapſu grauiore ruant.gloſſ.in c. quid ergo.de pœnit. diſt.iiii.Humber.in ſacrilegio,chart.fi.quia,Omnia ſunt hominum tenui pendentia filio: & ſubito caſu, quæ ualuere ruunt.gloſſ.in l. ſi debitori. in uer. domum. ff.de iudic.& facilis deſcenſus auerni:Sed reuocare gradũ, ſuperaſq; euadere ad auras,Hoc opus hic labor eſt.gl. pe. in l.ij. C. de liber. & eo.lib. Cauſam partialitatis dicunt quidam eſſe ſuperbiam,propter ambitionem dominandi. ut Marcus Virgilius in oratione de laudibus militiæ. char.ij.

char.ij.incip.quæ ſolent.Sed ſuperbia eſt uitium capit aliſ ſimū Deo & mūdo infeſtum.† Et dignitas nihil aliud eſt, 156
niſi excellentior gradus qui inuidiam generat, & ſcandalum ſeminat inter fratres.Bald.in c. cum olim. de cōſuet. ut de ambitione ſuperbiæ filia,Biblia aurea. c.vj. Fortun. in l.Gallus.§.idem credendum col.j.ff.de lib.& poſthu.Io. Montaigne de regio conſiſt.char.xiij.Luc.de Penna in l.j. co.ij.C.pub.læti.lib.xij.gl.in cle.j.de regular.quæ allegat illud: Ambitus impatiēs & ſummo dulcius unum Stare loco ſociiſq; comes diſcordia regnis. Et propterea talis ſuperbus & ambitioſus habet deum reſiſtentē.Iob.ix.Iac.c. iiij.Betonta fer.v.poſt cineres.Io. Montolonius in Promptuario Iur.in uer.humilitas.& in fi.& uide modo qualis victoria ſperāda cum tali aduerſario. Item ſi ipſi puniunt inimicos ſuos, iam Deo locus non eſt eis, ut eos puniat, quia dupliciter puniri non conuenit. c.at ſi clerici. §. j. de iud.nec de eodem delicto eſt ſæpius quærendum.l. pen. ff. naut.caup.ſtab.unde credunt nocere inimico de eo ſe ulciſcendo,& ei proſunt: quia Deus qui non iraſcitur ſicut homo,forte amplius non puniet eos,& uidemus quotidie uindicantes uindicta facta plus dolore, quàm illi in quos patrata eſt. Item nemo uindicatiuus fecit unquam magnum paleare: ut inquiebat ille ſapientiſſimus Marchio Montisferrati.† fides noſtra eſt tota fundata in humilita- 157
te,quæ humilitas ad diuitias & cœlum quærendum optimè confert. Petrarcha epiſt.xcvii.noli.Albertan.lib. ulti. de ſuperbia. Et ſine humilitate non eſt magnanimitas. Aegidius de regim.princ.lib.j.par.ij.c.xxv. Lucas de Penna in l.humilioribus.C.de ponder.lib.x. Item parandi ſibi amicitias & beneuolentiam nulla facilior uia, quàm humilitatis.ſolet enim uulgò dici,ꝙ agnus humilis lactat hubera propriæ matris, & aliena. Etenim ſuperbiſimetipſis ſuperbia eſt odioſa,& horror.ſecundum Innoc.quem refert Lud.de Veritate contrit. char. lxxj.prout tyrannus tyranno,ut de Phalari.ut dicam infra.& de illo quem refert Aegidius de regim.princ lib.iij.parte ij.c.iij.
¶ † Aliam cauſam dicunt quidam eſſe uindictam quæ 158
procedit ex puſillanimitate ut dixi in quinto fundamento de

tò de incontinentia.Volunt ergo iſti occupare quæ ſunt Dei,ſcilicet gloriam & uindictam. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris in uerb.Deus col.iij.ſuper uerbo, ul tionum.frater Michael Dominicus in tractatu de Guelfis & Gebellinis, char.j.uer.iiij.Io.de Lig.in tract. de bello. tract.iij.c.ix.col.j.honoratus.Bon.Hor.in Larbre des batailles.c.xxxiiij.ubi lingua Gallica traduxit totum illum tractatum ſemper tacito authore.facit Matth.v.non reſiſtere malo & illud Apoſtoli,Vincendo in bono malum,alias cauſas quaſdā ponit Nic.Boerij in tract.de ſeditioſis. char.iij.& iiij.ut inordinata proprij cōmodi procuratio, uexat in collectis, non punire delicta &c. Sed ad uindictam,& ſi uis te uindicare cōtra bona.Italus nunquam eſt audax,nec ſpernit mortem,niſi quādo pauper.Eraſmus in j.parte prouerb.dcccexliij.timidus Plutus. & Seruius ad Virgilium.j.Aeneid.circa princ.ſuper illo,ſtudijſq; aſperrima belli.Et tanquam deſperatus inimicus tuus deteriora committet.Bal.in.l.j.C.de enu.& ex deſperatione fiunt ſecuriores.Petrarcha in prooemio epiſtolarum. ante fi. & epiſt.xij.ingenti & in triumpho Mortis.c.j.circa fi.Et per deſperationē facta ſecura.Et ſi non uis credere, expoſtula à Gallis in Lombardia de anno M d xxij.& quādo eſt pauper, quis honor tibi erit? dicimus quòd degenris animi eſt minoribus inſultare.Petrarcha epiſt.xcij.incip. ſine illum quia nec habet uictoria laudem.ut in j.Aeneidos. & illud, Egregiam uero laudem &c. & contra uindictam Guilielmus Rouille in tract.de deſcriptione iuſtitiæ. lib. iij.c.iij.uer.iij bonus.& c.vj.circa.fin. Et dicit Longolius in ſua defenſione habita Romæ.incip.quòd.char.xl.quòd Romani plures etiam conuictus abſoluerunt, quia uiderint quòd nimis magnis aduerſariorum uiribus obruerentur.ubi recitat exempla, imò Parcere proſtratis ſcit nobilis ira leonis.Bald.in c.ij.col.iij.de poſtul. prælat.Si de uita inimici uis te uindicare,unum occidis, & paris tibi ſeptem, ut caput Hydræ, nam filij fratres, uel agnati quotidie de nece tua cogitant.Alberta.lib.ij. de examinando conſilium in ſpe.incip.nunc accedamus. & de officio iudi. circa uindictam.& lib.ulti.de guerra uitanda. & in rubr.

ſeq.

ſeq.Nic.Boerij in tract.de ſeditioſis. char.xvij. Alexandr. lib.vij.conſi.ij.num.8. Et eſt deteſtandum ſcelus homicidiũ.late Afflictus conſtitu.ſi damna clandeſtina . col.v.dicens.inter cætera,quòd omnis nobilis eſt affinitate homicidæ abſtinere debet, & eſt periculoſum etiam propter titulum de receptatoribus.ff.& ne dicatur quis opem præſtitiſſe ſaltẽ poſt delictũ.Ang.in Maleficiis,in uerbo , Andræam auxiliatorẽ. Et qui gladio ferit,gladio peribit. latẽ Iodocus in tract.de nobilit.c.xiiij.frater Mich.Dominicus de Guelfis & Gebellinis.char.ix.uerſ. ſecundus labor, quod quãuis Deus inueniſſet ſeruũ ſuum Dauid ſecundũ cor ſuum.c.ii.j.q.vij.tamen noluit ꝙ ſibi templum ædificaret, quia uir ſanguinis eſſet. Io.Montaigne in tracta.de bigam.q.iij.col.vij. Io. Montolonius in Promptuario iuris.char.cxxxij. col.ij. Ferrarius cautela xliiij. canonicis, col.ij.etenim uox ſanguinis continuè ad cœlum clamitat. Et licet quis tibi nocuerit,nota illud Catonis: Lędere qui potuit, aliquando prodeſſe ualebit. Et dicit Thucydides lib.vj.ſub oratione Alcibiadis: quandoquidem qui hoſtis eſſet uehementer nocuit,eundem,ſi amicus ſit, ſatis profuturũ.& colligitur ex Scipionis exemplo, qui filiam inimico experto deſponſauit. refert Gellius lib.xij. cap. viij. plures Longolius in ſua defenſione habita Romæ, incip. quòd. chart.xx.qui hoſpes. Romani poſtea acerrimi defenſores & quotidiana exempla nobis demonſtrant capitanei armorum. facit latè Plutarchus in tract. quomodo ex inimicis quis capiat vtilitatẽ. incip.uideo. & dicit frater Lud.de Verit.contritionis,chart.cxxij.de ſeptem operibus miſericordiæ corporalibus: † ſit enim ut nonnunquam inimico crebris uicto beneficijs, odiorum rigore emollito, calorẽ in mente charitatis excipiat, ac de inimico amicus fiat.Et Papa Pius epiſt. ad ducem Mutinæ, Allegat Apoſtolũ dicere,ꝙ uincere debemus in bono malũ. Alberta.lib.ij.de cõſi.dandis.in rubr.de examinatione cõſilij in ſpecie.maximè cùm dicat Auguſt.ad dilectionem inimicorum uos admoneo, quia ad ſananda uulnera peccatorũ nullum remedium utilius cognoſco. Et quamuis aliqui dicant quòd iam ceſſaſſent,niſi principes eas fouerent 159

rent propter cõmodum pœnarũ quod ex delictis quæ exin de ſequuntur, capit fiſcus, uel ut Campanus lib.vij.epiſt.j. incip.ruimus replicata in exẽplis. Card. Pap.ccxxxvij. ubi epiſtola ſeq.Petrarcha lib.vlt.epiſt.iij.leue eſt. Old. conſi. lxij.& circa.col.j.uerſ.iij.uidetur fauendo ſemper debiliori factioni:ut de Philippo dicit Iuſtinus in prin.lib.viij.& Papa Pius in epiſtolis.facit Valla, de donatione Conſtãtini. ult.char.uel ex alio, quin facilius hoc modo dominentur, iuxta illud Philoſophi: Vis regnare, diuide. Archiepiſ. Floren.in ſua Chronica, parte ij.titu. xix.c.vj.§.j. Claud. in Monarchia Frãciæ.parte iij. c iij. & parte v.c.x. & quia quilibet geſtit animo rempub.inſtituere, ut in ea ipſe maximo pretio ſit futurus. Iſocrates in oratione de bello fugiendo col. iij. & ita faciebat frater Hierony. Sauonarola Florẽtinæ, ut dicit eius proceſſus impreſſus. Sed præmitto hoc dicentibus antequam procedam ulterius, quòd nõ eſt dicendum malum de principibus. l.j. C. ſi quis imper. maled. Gellius lib.iij.c.iij.uerũ ad fi. Eccleſiaſt.x.in fi. Marſilius Ficinus epiſt.neq; tutum incuſare principes. chart. cxiij. Eraſm.prouerb.cj.char.xxv. Multæ regum aures atque oculi. Et Helena Ouidiana, An neſcis longas regibus eſſe manus? igitur reſpondetur poſt Iſocratem in panegyrico incip.illos.char.xj.& quæ dicam infrà quòd in dubio minor pœna eſt eligenda. & ſic ceſſat illud de commodo pœnarũ. Ad illud, Vis regnare, diuide, reſpondetur, quòd philoſophus illud nunquam dixit, niſi deteſtando, dum loquitur de tyranno, & ponit hoc pro uno ſigno ad cognoſcendum tyrannum, ut infrà dicã. Præterea euenit unico momento aliqua ſeditio uel rebellio in qua oportebit in tribus menſibus principem plus effundere auri, quàm potuit fiſcus ſuus de talibus pœnis in decennio rodere, nec debet princeps talibus pœnis mentẽ applicare, ſed de acquirendo aliquod dominiũ, quia aquila non capit muſcas, ut dixi. Et ſic patet quòd hoc eſt potius damnoſum principi. facit, quia dicit Chriſtus, cuius potiſſima eſt authoritas, Omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur. Lucæ xj.c. ſi ea.xxv.q.ij.Barb.in c.quod ad trãſlat.de off. deleg. char. antepen. Et lib.iij.conſi.j.col.pen.& lib.j. conſil.xx. illud.

col.v.

col.v.Socin.d.conſil.lxvij.uiſis inueſtituris. col. xj. repetito.conſil.clxv.Curt.Sen.cõſil.lxvj.ſapien.col.xv.lxvii j. dominus Io.col.vj.Oldra.conſi.lij.quæſtio eſt talis, an tutela.Iaſ.in l.ſtipulationes nõ diuidũtur.col.xx. de uerb.oblig. Item ſecundum Bal.in l.j.in prin.C.de cadu.tollen. † par- 160
tialitas in ciuitate eſt tãquã uermis in caſeo.& dicit Barb. in c.licet.col.xv.de proba.quòd eſt porta patens ad introducẽdum inimicos:etenim diſcordia omnia deſtruit, etiã ſemetipſam.Nizelus in epiſt.ante concordias.Bar.Conradus in tract.ſchiſmatis.cap.iij. col.ij. hinc dicebat Federicus Barbarubea Imperator, † quòd Italia eſt ſicut anguil- 161
la quæ nõ poteſt teneri per caput, neq; per caudam, neq; per medium. refert Blondus ſtatim allegandus, & tamen eſt facilis ad capiendum.

¶ Secundò.quia ultra quòd non prohibendo grauiter peccarent, ſecundum fratrem Tho. in dicto tract. de poteſtate Pontificis, char.xiiij.& ſeq.eſt aliud, quòd dicerentur tyranni ſic faciendo.Bart.in tract.de tyranno.col.viij.uerſi vj.ꝙ tyrãnus.Somnium Viridarij li.j.c.cxxxiiij. col. pen. uer.ſextus actus.frater Hieron. de Ferraria in tract. de regim.ciuitatis Florentiæ tract.ij.ca.ij.facit Mart. de Laud. in tract.de confœderatis.uerſic.xiij.incip.princeps. Barba. in rub.de teſta.col.xviij.uerſ.ult.cum in ciuitate. Platina in tract.de optimo ciue,lib.j.char. iij. & libr.ij.charta iij. Aegidius de regim.princi.lib.iij. parte ij.c.x. Nicol. Boerij de ſeditioſis char. xx. & ſic poſſet impune ſibi fieri reſiſtentia. Conradus in tract.de ſchiſmate.cap.iiij.nu. xiij. Et rarò quòd principes qui tali arte utuntur ultimò non fiant exoſi utrique parti,& citò uel dominium uel uitam perdant,& quandoq; utrunq;,ut uidimus, quia Deus ob tale peccatum hoc permittit. † dicitur etiam quis ſub ty- 162
rannide uiuere, quando ſubditi non poſſunt libera uoce defendere bonum publicum.Bal.in l. decernimus. col. ij. C.de ſacroſan.eccl.& qui partẽ ciuium cõſulunt, partẽ negligunt,rẽ pernicioſiſſimã faciunt.c.vj.in officiorum. Alber.de Iuſtin.cod.cõfir.col.j.l.j.cũm gl.ff.de legib.l.actione.§.Labeo.ff.pro ſocio. Afflictus cõſtitutione, grandis.j. not.S.Tho.quẽ refert Fortun.in l.legitima. ff. de pact. col. xxviij.

xxviij.in fi.quia non eſt communis pater qui communem filiorum curam non habet, & Dido in j. Aeneidos, Tros Tyriuſq; tibi nullo diſcrimine agat. & Chriſtus dixit Petro, Paſce oues meas.non diſtinguens inter has & alias. Inno.in cap.ſolitæ. de ma.& obed. Cyprianus de Beneto in tract.de poteſtate eccleſ.Roma.char.vj.

163 ¶ † Tertiò, aliquando eueniet ꝙ aliquis ſubditus transfuga principis clementia cõfiſus domum rediret, ſed plus timens factionem aduerſam, non audebit, unde exulãs quotidie inimicos & bellum principi procurabit.

164 ¶ † Quartò, quia ſi eſſent partiales iuſtitiã per quam regna conſiſtunt.§.oportet.uerſ.deinde.in authen. de mand. princ. Aegidius de regim.princ.li.j.parte.ij. c.xj. Claud.in Monarchia Frãciæ.par.ij.c.xv rectè miniſtrare nequirent: quia ipſi uel eorũ officiales qui ſolent ſequi ueſtigia principum.Barb.allegando Platonem in proœm.clemen. quoniam nulla.col.iiij.Claud.ſuper Lucã,char.cciiij.in fi.Decius conſi.clj.uidelicet in ſer.ſeq col.j.ut dicã infrà chart. proxi. & infrà quomodo debeat iudex iudicare in x. limitatione, amore ſuorũ & odio aduerſantium ducti impediuntur ex affectione ueritatem cognoſcere: quia facilius credet rationibus ſolum perſuaſis facientibus pro amico, quàm concludentibus pro inimico. Credunt enim libenter homines id quod uellent. Cæſar in commentarijs lib.iij.poſt medium.& Iaſ.in l.qui Romæ. col.ix. de uerb. oblig.qui allegat Senecã,& iudices audiunt libenter quos diligunt.Barb.in Ioannina.col.cxvj.Eraſ.ij. par. Prouerb. cccciij.qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. Salomonius in repet.l.Gallus.§.quis ſi is.char.v.ff.de liber. & poſthu. dicit ꝙ eſt inclinatio naturalis, ꝙ facilius deſiderata credimus: patet in nouitatibus tempore belli quibus unus tantum credit quòd una pars pro una, alia pro altera quod inducuntur ad ſpõſiones ſeu ſcomiſſas, puta quòd imò Papa uincet, quæ an ualeant, Paul. Alex.& Iaſ.in l.à Titio. ff. de uerbo.oblig. Decius conſi.cxiiij.& cxv.in fi.col.iij.Paris de Ludo.col.viij.uerſi. an quando aliquis uult ſapere. Roch.in c.examinata.char.x. de iudic.Et dicit ſuprà Bonauentura, quem refert Buſtus in Defenſorio montis,

char.

char.xxvj.col.iiii.eſt in fi.iij.partis ſolubilitatis, quòd aliquãdo homo bene aliquid ſcit:ſed tamen affectio adeò dominatur in eo, ut ad exiſtimandũ oppoſitũ illũ protrahat. † Stãte ergo amore uel odio rectũ non poteſt fieri iudiciũ, 165 ut infrà dicã. Item quandoq; aliquis factioſus delinquens cum ſuis coniuratis erit adeò potens quòd princeps non poterit eum punire, niſi trãſmittat exercitum, propter cuius impenſam deſiſtunt facere iuſtitiã, uel tranſeũt ſub diſſimulatione. Et ſic fruſtratorium remanet iudicium cuius executio tendit in uanum. Bald. in c. eccleſia. col. j. ut lite pendente. Et propterea dicit Philoſophus, quẽ refert Bal. in §. conuenticulas. de pace iur. fir quòd communis cuſtodia regni eſt non permittere ullum creſcere præter commenſurationem. facit Barto. allegando etiã Philoſophum in l. j. col. pe. C. de dig. lib. xij. & quòd uult Aegi. de regim. princ. lib iij. parte j. cap. xvij. Et Vdalr. in l. ij. §. j. ff. de orig. iur. col. xxij. ubi dicit quòd prima reipublicæ peſtis eſt fouere eos qui dominari cupiunt. facit Claudius in Monarchia Franciæ. parte j. c. xvj. & parte ij. c. xvij. unde euenit ex quo non faciunt id propter quod à Deo miſſi ſunt. c. regium. c. rex debet. xxiij. q. v. Deus faciat illos amittere dominium. c. ſi de rebus. xxiij. q. j. Pan. in c. piſanis. j. not. de reſti. ſpol. frater Michael Dominicus in dicto tractatu, de Guelfis & Gebel. char. xviij. uerſi. quo ad certam quoniam ut dicit Dantes in Purgatorio, cantu vj. incip. quando. chart. ult. Et unde Marcel. diuenta ogni uilan che portay grando uene, quia capiunt famam ex crudelitate. Bald. in c. i. quod met. cau. ſed crudelis crudeliorem inueniet. Nic. Boerij in tractatu de ſeditioſis. char. v. & de hoc habent ſemper ſynderesim ſtimulantem. Hoſ. in ſumma de pœnit. & remiſ. §. quę inducunt. col. ij. & quandoq; citius mori. c. epiſcopi. xj. q. iij. Roch. in cap. ſi. de conſuet. col. iij. ij. not. ubi dicit, † quòd diabolus habet poteſtatem in peccatore 166 quaſi in ſuo pecore. Si enim principibus non præſtatur obedientia, ſunt tãquam priuati & ut poteſtas Sinegalię, qui præcipiebat poſtea faciebat. ſecundum Cacialupum in l. diem functo. col. v. ff. de offic. aſſeſ.

¶ † Quintò ſi factiones principibus placerent, uerisimiliter 167

ter non condidiſſent leges punientes factioſos: quia licet ſecundum Bar.in dicto trac.de Guelfis & Gebellinis, iſtæ partialitates inceperint tempore Federici Barbaroſſà. & ſequitur Panor.in c.Piſanis, col.v. de reſtit. ſpol. Blondus in anno M cc xl. & Supplemẽtum Chronicarum de anno M cc xxxiij. Archiep.Floren.in iij.parte ſuæ hiſtoriæ. tit. xix.c.vj.§.j.quicquid dicat Landinus in commento Dantis,in canti j. Inferni,cantu vj.chart.penult. & Merula in ſua Chronica.chart.lxxj.qui expreſſe tenet contra Barto. prout Alberic.in Dictionario.in uerſ.Guelfi.Et Benuenutus de Blandrate in tract.de origine Guelphorum, refert Ottonem ipſum Frigiſenſem dicere, quod habuit ortum in Alemania inter duas familias, unam Henricorum de Guilbelenga,altera Guelphorum de Adulſio. & ceſſarunt in perſona Federici imperatoris, qui traxit originem ab utraque familia: hoc ideo electus eſt imperator. Et ſic in Germania ceſſarunt hæ fictiones,tamen idem Imperator habens eos odio,condidit.§.conuenticulas, de pace tenenda. Sunt enim pacis amatores. Barbat.in d. cap. quod ad trãſlationem.col.xxiiij. de officio leg. Imò iſtæ factiones eidem imperatori magna bella pararunt. Itẽ & Gelaſio ij. Pontifici maxima uulnera, ut Blondus ſub anno M c xix. & Boniſ.x.carcerem, ut ibi de anno M ccc. & Bonifacius Papa viij.ſecundũ Platinam,fecit pro poſſe ut has factiones extirparet. hoc non perfecit,quia morte præuentus; nam ſi uixiſſet,credo q Deus ei hanc gratiam præſtitiſſet, quia ſaltem in hoc tẽdebat ad bonũ finem, propter enim has factiones euenit forte illud quod dicit Alex.in l. hæredi tarum.ff.ad l.Falcid.col.ij.quod nulla reſpublica præſumitur durare vltra xxx.annos, Chronica Merulæ chart. xxvij. facit Codrus ſerm.j.char.xxvij.Veneti autem. propterea melius eſt regi vno Rege. Liuius. j.chart. ſecundi libri. Aeneas Syluius epiſt.lxxviij. Dionyſio, Symphorianus de bello Medicinæ, chart.ij. Illuſtration de Gaulle, dum loquitur de Venetis, cap.iij. Claudius in Monarchia Franciæ. lib.j.cap.ix. & x,dum tamen Reges habeant ſua conſilia,quibus regantur,ſecundum eum.& ſic tollitur illud in tract.de poteſtate eccleſiaſtica, per fratrem Alex.

de

de ſancto Elipido, tract.ij. cap. penult. uide etiam in Monarchia Petri de monte. & Iaſ. in oratione reſponſoria Ianuenſibus pro duce Mediolani. eſt text. in cap. in apibus. vij. quæſt. j. Barto. de regim. ciuitatis. ult. q. principali. Oldra. conſil. cciiij. Barb. in cap. prudentiam. col. jx. de offic. deleg. Fely. in cap. eccleſiarum. col. penult. de conſtitutionibus. Riminal. in l. j. col. vj. ff. de offic. eius. Socy. libro iij. conſil. lxxvij. col. iiij. Corſet. in tract. de poteſtate regia. quæſt. lxxiiij. Buſtus in Defenſorio montis. charta lxj. col. iiij. & ſequen. Pich. in repetit. l. in quartam. col. liiij. frater Thomas Illyricus de poteſtate. Papæ. char. xxxvij. Mirabilis liber prophetiæ charta xij. cap. iiij.
¶ † Aliam cauſam iſtarum partialitatum quidam aſſignāt 168
eſſe, ſcilicet propter fauores & ſequelam: ſed non aduertunt ad illud Plauti in Amphitr. Sat habet fautorum, qui recta facit. Et Iaſ. ſuper ſuam portam, ut uidi. & habetur in oratione Sapiæ in eius funere, Virtuti Fortuna comes. Philelphus in ſatyris. Virtutibus ultro reſpondet Fortuna fauens. Liuius decade j. lib. iiij. dum loquitur de A. Sempronio ubi dicit quòd fortuna, ut ſæpe aliàs uirtutem eſt ſequuta. & Cicero de Senectute. poſt medium, loquendo de Cyro dicit, Virtuti tuæ fortuna coniuncta eſt. & Bar. in repet. l. Barbarius. ff. de offic. præt. col. ij. quod uirtus & bona fortuna raro ſeorſum conſiſtunt: allegat Ariſtot. & Virg. hinc Gallicus, A uertu fortune. & Achilles de Allionibus iuriſconſultus, ſenator maioris conſilij ducis Sabaudiæ, in domo ſua depingi fecit Mineruam & fortunam amplexati deambulantes. & fortuna exaltat & deprimit. Angel. in l. duo naufragium. §. fi. in fin. ff. de incen. rui. naufra. licet ſit inexorabilis. & muta. ſecundum Iaſ. in l. ſi duobus colum. j. C. commu. de leg. & ſine ratione. Bald. in cap. clerici. de uita & honeſt. cler. hinc ille rogans auxilium ab amico contra ius, dicebat ꝙ in iure non egebat auxilio. alius reſpondit, Et alter dæmon, qui ſciens peccatum & pœnam inferorum, alios illuc accedere inſtigat, ego dæmonis amicitiam recuſo, & meritò, quia pro amico nō eſt faciendū niſi uſq; ad aras M. Renault in Mirouer des princes. char. xxvij. Gel. lib. j. c. iij. Chilo. pulchrè Roſariū Buſt.

ij.part.ſerm.xxxj.litera m.ubi allegat Valerium li. vj. loquētem de Rutilio,qui dicēti ſibi,Quid igitur mihi opus eſt amicitia tua,ſi quod rogo non faci?Reſpondit,Et quid mihi tua, ſi propter te aliquid inhoneſtè facturus ſum? Matth.x.Qui amat patrem uel filium pluſquā me,non eſt
169 me dignus,ergo quāto minus amicum. † Eſt uerum quod plurimi conqueruntnr fortunam uirtutibus aduerſari. ut Marſilius epiſtolarū li.viij.char.clj.& cliiij.epiſt.incip.ſuperioribus.& lib.x.chart.clxxxvj. epiſt. incip. inimici hominis,domeſtici eius.& epiſt.proximè ſequenti.ſed fortè, erant inſtabiles, nam ſi perſeuerent in uirtutibus.Et ſi ſemel,bis,uel ter,ſeu pluries fortuna aduerſetur,tādem mutabitur,& uirtutibus adherebit,& quò tardius, eò altius uirtuoſum extollet.Et ſic ſoluet ſortem cum uſuris. uide Claud.in Monarcha Franciæ.lib.ij.cap.xvij. iſta enim magis intellectu percipi poſſunt,quàm uerbis exprimi.l. quo enim.§.j.ff.rem ratam hab.Plus dicendum uidetur , quòd ímò ipſiſmet caporalibus harum factionum ſit talis partialitas exoſa,prout de tyrannide in ſeipſo ſcribit Phalaris epiſt.xxiij.inci.cum. & epiſtola xlij.ignoſco. & epiſto. ſeq.Et Iſocrates in tract.de Tyrannide.Matth.Boſius epiſtol.iiij. tuis literis. nam licet quis debeat eſſe ſubditus principibus etiam diſcolis,tanquam à Deo miſſis , tamen ſecus quando tyranni. Paris de Syndicatu charta. iij. cap.
170 † an liceat occidere tyrannum.facit Numeri c. chart. xxv. ubi de Eleazaro.Bald.& Claud. in l. ex hoc iure. ff. de iuſtit.& iur.Luc.de Penna.in l.j.col.v.C. pub. lætit.lib. xij. quis animus eſt ergo tyranno , quæ ue requies ? non ſunt audaciores,d tiores,nec fortuniores Cæſare , qui tamen fuit trucidatus,& tot ſucceſſores.Nam omnia dicta exinde naſcentia illis abſcribuntur.Bar. in l. quoniam multa. C.ad l.iul.de vj.Ang.in l.j.ff.de probat.Alex.lib.j. conſil. ciij.Item prima col.ij.& continuis anxietatibus & expenſis fatigantur,& mille uiris infamibus & ſceleſtiſſimis fauere coguntur.Et eos quādoq; extra dominium principis propter fiſcum grauiſſima impēſa nutrice,& eos qui ſi domi ſtarent artē ſuam exercerent,& nunc nihil ualent operari,& poſtea cùm nequeat à malo.abſtinere. Nam Lucanus,

nus,Sanguis ſemel ore receptus Pollutas nunquam patitur manſueſcere fauces:& peccata tempore patent. Propterea ſæpius uiſum eſt eos clamare,dum furcis ſuſpendebantur,Ego morior propter talem corporalem,quem nominabant.cogita in quanto pudore & diſcrimine eum ponunt.& ſi ſemel rogauerit unum ex his ſequacibus, quos uulgò in Italia Catulos caporalium nuncupant, cogetur quotidie ei uices reddere, & ſi non de perſona, ſaltem de burſa,& tamen durius eſt de pecunia quàm perſona ſerui re.gl.ſi.in l.hæ operæ.ff.de oper.liber.Imò de dominis faciunt ſe horum ſequacium ſeu catulorum uilium ſocios, & quaſi fratres,& quia nimia familiaritas generat contẽptum.l.obſeruandum.ff. de offi.præſi.c.& ſi Iudæos.de Iudæis.ubi Panor. dicit hoc procedere in iſtis ruſticis. Boniſ.in tract.de nobilitate.parte iij.no.xij.poſſumus dicere ꝙ tandem ſuaditos,ne ſcelera etiã pro eis perpetrata propalent,adeò ꝙ nunquam quieſcunt tot exilia obeunt, tot vulnera,tot mortis pericula.necvbi locus tutus ab inſidijs inimicorum,& quando perfeciſſe arbitrantur, tunc incipiunt.pulchrè frater Hieron.de Ferraria in lib. de regim. ciuitatis Florentiæ.chart.penult.Albertanus lib.ij.in rubric.de conſilio inimicorum uitando.& in rubri. de cuſtodia perſonæ.nam pro uno die quilibet pauper ſat erit ad uexandum,& fortè occidendum etiam unum potentẽ caporalem,quo res cunq; trahat & uindicet,poſtea ſi poteſt, quoniam peracto ſcelere aufugient,& nullum hominum genus audentius,& callidius Italo paupere,ut ſuprà.& aliquando repeṙiet ſocium,† quoniam communis timor iungit ſeparatiſſimos. Bald. libro. j. conſil. cxxx. Decretum, 171
& aliquando parua ſæpe manu innumerabiles hoſtes fuderunt, ut ſtatim dixi. Et propterea timetur dubius euentus belli, Oldrad. conſil. lxij. & circa ult. chart. facit Marſil. Ficinus lib. vj. charta cxviij. epiſtola incip. omnino.dicens,quòd ubi mare ſæuit maximè in fortuna ut plurimum dominatur, & facillimè fallit, & poſtea homines ducunt damnum tuum.& charus uindictam.Eraſ. j. parte Prouerb.dcxlvj.Nonne uidimus Collam de Mõranis grãmaticũ ob baculatas,quas(vt dicitur)ſibi dari fecerat Ga-

leacius dux Mediolanī,ipſi duci toti orbi tremendo cautè mortem cogitauit, procurauit, & executioni mandari fecit,& ipſe ſemper à longe ſtetit. Corius in Chronica de anno M.cccclxxv.chart.ccccxxiij.circa fin.latè habetur in depoſitione Hierony. Alciati,quæ incipit,Colla de Montanis.Et ſi caporalis faciat violentiam alicui ob hos ſequaces,cogitet quòd contra ſuos poſteros hoc fabricat. Nam cùm ex diuitibus pauperes,& contrà quotidie procedant, vt ex rota richeza fa ſuperbia, ſuperbia fa pouerta,pouerta fa humilita, humilita fa richeza, richeza fa ſuperbia. pro quo gl.in l.nō vt ex plurib.in fi.ff.de reg.iur.Et ſic ſemper circumuolendo nunquam eſt finis.facit Lucas de pena in l.j.C.publ.læt. lib.xij. col.ij.ponens etiam hos uerſus.
172 † Nobilitas faſtum,faſtus litē parit & arma: Lis odiū, carpunt hæc tria mortis iter. non erunt fortè poſteri ita potentes,contra quos ſimiles uiolentiæ etiam patrabuntur.pulchrè tex.in auth.ut omnes obed.iud.prouinciæ. in prin.& iudices talibus reſiſtere debent.Albert.in proœm. C.incip.quoniam.col.fi.& eorum precibus iudices quandoque ferunt ſententias iniuſtas:& tunc bene uellem ſcire ſi aduertunt ad reſtitutionem ad quam tenentur damnum paſſo ,ultra pœnam.l.qui dolo.ff.de præuaric.Quinimo his quibus prodeſſe putant nocēt:nam talis ſententia per ſupremas Curias reuocatur. Claud. in Monar. Franciæ.parte.j.ca.x. propter quandoque nullitatem actorum uel iniuſtitiam : quia nemo diu gaudet qui iudice uincit iniquo.glo.in l.in hæredem.ff.de calum.Et ſi fuiſſent ſeruata ſeruanda,fortaſſis obtinuiſſet in meritis: & uidimus ſæpe præſtari fauores ad colligendum fructus qui ferè cōſumuntur per ſocios,uel perduntur, quia ut plurimū immaturi.Et poſtea oportuit reſarcire in duplum cum ualore quāti plurimi. Omitto quòd nūnc eos qui ob eorum potentiam uolentes lucrari faciunt cum aliquo litigante pactum de quota litis, quia debent puniri in tertia bonorum ſuorum.lex ſenatus.ubi glo.ff.ad l.Iul.de ui priua. Et quòd hæc partialitas non ſolum ſit odioſa caporalibus : ſed inſtigatoribus & humilioribus patet, quia per fas & nephas ſeruiunt caporalibus.Fely.in cap.in literis.col. ij.

de teſtib.ipſi ſunt qui uulnera & cædes ſuſcipiunt, qui laqueo ſuſpenduntur,ſecuri percutiũtur ut caporalibus ſint exemplo: ipſi torquentur,trucidantur,&caporales ex cauſa tolerantur. Albertanus de cõſilijs dandis,lib.ij. de quo tuplici uoluntate Dei.Eſt enim lex, araneæ tela, quam ſi quid debile intrat,retinetur:graue autem pertranſit,tela reſciſſa.ut Solon apud Laertium.Mancinellus in ſermonibus lib.iij.tit.viij.Codrus ſermo. i.chart.xxvij.Eraſm.iij. parte Prouerb.cccclxxij.dat ueniam coruis. &c. Ang.in I. ij.ad fi.ff.de priuat.delic.Bon. de nobilitate iij. parte. nume.xlviij.Claud.ſuper Lucam.eſt chart. clxviij. eſt ultima ij.tract.facit quòd al cane magro ſe apichano le moſche. l.& an eandem.§.actiones. ff.de except. rei iudic. ubi Angel. Lucas de Penna in l. miſſi opinatores. ante fin C. de exact.trib.lib.x.in l.j.C.de ſtud.lib. lib. xj. col. vj. licet & meritò hoc damnet Fortun.in l.j. col.xj. ff. de iuſti. & iur. ſed interdum. ita fiendum dicit Luc.de Penna in d.l. miſſi opinatores. Cyprianus Benetus in tract. de authoritate Rom.Eccleſiæ.chart.ix.& ſeq.& gaudent quandoque caporales de morte talium malefactorum, ne ſcelera quæ eis mandauerunt, propalentur,& ut ſe faſtidio & impenſa liberent:licet fingant dolere,& amicos rogent pro eorum liberatione. Sciunt.n.quod qui committit peccatum ſeruus eſt peccati.Io.c.viij.gl.in l.fi.C.de ſentẽ.paſ. Imò quandoq; ſeruiunt uni corporali,qui poſtea eum deſtruet.ut Facinus canis dicens equo ſuo ronzino, deſtruto el Guelfo, mangia el Gebelino.Et Alex.vj.deſtructis Vrſinis,i nauſit Colonenſes. nanq; arma tenenti,omnia dat &c. ſecũdum Lucanum in j.& Nulla fides pietáſque uiris qui caſtra ſequuntur.ut Anch.conſil.xxxvij.incip.præmiſſa.Item eſt periculoſa armorum contractatio iſta, ut dicit ſapiens Mediolan.Can.de porco,ſparauer de chaza,& homo da ſpada non ſe troua raza.& inſpice. Cæſarem Pompeium & cæteros etiam ſummos bellorũ duces qualiter occiſi fuerint:ſed omittendo eos qui non fuerũt de populo electo, inſpice quot Chriſtianos,& quod deterius eſt quid de anima eorũ.Melius ergò illis eſſet ſi rẽpub.regere nequeunt, poſtquam etiam turpe eſt lucrum quod quis eam guber-

nando facit.c.militare.xxiij.q.j.Ideò fugiendum.Io. Lup. in rub.de don.inter uir.& uxor.char.xxxiij.col.iiij.Et non ſolum peccatur conuertendo pecuniam publicam in proprios uſus: ſed etiam in male eam miniſtrando. Fely. in c. olim.col.pen.de accuſ.& cum quanto periculo & difficultate fit talis adminiſtratio, niſi adſit diuinũ auxiliũ. Mar-
173 cil. epiſtolarum libro vj. char.cxxij.† & omne officium per partialitatem obtentum peccat exercens. ut frater Michael Dominicus in d.tract. char. xiiij. Melius eſt ergo artes ſuas exercere,uel agros colerere,uel mercari, quam quotidie arma inutiliter & contra proprios quandoque affinas tractare.l.ſi cohartalis. C. de cohar.lib.xij.quoniã ut plurimum caporales poſtea in amicitiam reconcilian-tur,& ipſi utrique remanent exoſi.quia entia uolũt bene diſponi.v.Ethic.j.Metheor.Imol.in cap.nouit.col.iij. de iudic.Bal.de pace Caſtan.circa fi. Et in repet.l. Aemilius. col pen.ff.de minorib.Roſel.Monarchia char.lxxij.in fin. iij.col.præſertim ſi negotium omnes tangens ad hoc impellat,quia communis timor iungit ſeparatiſſimos. Nic. Boerij in tract.de ſeditioſis.char.xix.poſt Bal. lib.j. conſi. cxxx.Et neſcio uidere quomodo poſſint confeſſores iſtos partiales abſoluere ſtante periculo recidiuationis quod colligitur:quia nõ admittunt diuiſias, ideò non dicuntur pœnitere:& quomodo eſt reconciliatus fratri ſuo,Matth. v.late frater Thomas ubi ſuprà in viij. fundamento, & in char.cxiij.Item propter ſcandalum in ſimili. Angelica & Sylueſtrina in uerb.concubinarius.§.ij.quia clarè liquet, ꝙ facilius quis relabitur ad partialitatem,quàm ad concubinatum,ergo aſſoluer non ſi puo chi non ſi pente.ut ſuprà dixi.plus dici poteſt,quòd ſi aliquis uixit in partialitate,& moriatur cũ penna,uel imagine ſuper birreto, uel cum ueſtibus ſeu caligis indicantibus partialitatẽ, niſi appareant ſigna pœnitentiæ,quia in manifeſto peccato moritur inteſtabilis.Et ſic coruit eius teſtamentum. Bart. in l.j.col.vj. q.C. de ſacroſan. Barb. in cap. ingredientibus. col. antepen. de teſta. & lib.j.conſil.fi. incip.multos. Burgos in c.j.col.v.de empt.& uendi. Archiep.Flor. in ij.par. Summæ.tit.x.c.j.§.non ob Bal.in d.l.j.& Panorm. in rub. de te-

de teſtam.col.fi.& Peruſ. in rub.eod.li.vj.col.xvj.uerb.vltimo quæritur an excommunicatis, quia ipſi loquuntur quantum ad pias cauſas.Et in quibus maius dubium uertitur: quia non debeat capi eleemoſyna à peccatoribus, Et prædicta opi.indubitanter procedit,ſi teneamus opin. fratris Michaelis Dominici,† quòd partialis grauius pec- 174
cet,quàm hæreticus:quia omnes indifferenter tenent hæreticum eſſe inteſtabilem,& ſi inteſtabilis, quantominus poterit ſepeliri in terra ſacra. Bertach. in tract. de epiſco. lib.iiij.par.lij.q.xiij.frater Tho. Illyricus ubi ſuprà in vij. fundamento.Et frater Michael. Dominicus. in d.tract.de Guelfis & Gebellinis.char.xj.uerſic. quartus labor. c. placuit.xxiij.q.v.Hadr.Papa noſter in Quodlibetis. iij. char. xxxviij.col.j. Et quia iſtud de teſtamento & de ſepultura pati poteſt muta contraria,benè cogita,quia nõ firmo, licet in dubio tutior uia ſit eligenda, & ſic cauendum ab his partialitatibus, nec ſe ponere in conflictu opinionum Doct.ne ulterius circa rem notiſſimã inſiſtã, ſcilicet in teſtatione huius maledictiouis. Ponã aliqua remedia, quæ ſi adhiberentur, ſi nõ tolli, ſaltem forte ſedari poſſet iſte partialitates:quia hoc opus hic labor eſt:nã uidetur quaſi impoſſibile ſecundum Surgetum in Enchiridio militari chart.xxxix.& partialitas eſt paſſio animi. ſecundum Bal. in l.j.C.ad l.Iul. Viſcel.quæ ſoli Deo cordium ſcrutatori nota eſt cap.erubeſcant.xxxij.diſt.Ideò non facilè poteſt adhiberi medela.glo.in cap.ut circa.de elect. lib.vj. in gl. iij.quia ſemper dicunt inter ſe illud, Odero ſi potero: ſi non,inuitus amabo.gl.in c.turbarum.xxxvij.diſt.Sed poſſent obſeruari cauſæ quæ cauſant pacem.ut Panorm. in c. Piſanis.j.not.de reſtit. ſpol. Afflictus conſtitutione, pacis cultum.col.ij.Guil.Rouille in trac.de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.j.c.xv.Luc.da Penna in l.j.C.de publ. lætit.lib.xij.col.vij.& ſeq.Et auferri quæ cauſant bellum. Io.de Lign.in tract.de bello tract.ij.cap. v. Laurent. Valla de donatione Conſtantini.charta antepenult.

¶ † Primò enim quòd Papa qui eſt pacificus, ut in proœ. 175
rex pacificus.ad quem ſpectat iuriſdictio iſtorum propter peccatum.c.nouit.de iudicis.Item propter pacem,ut De-

tius ibi viij. not.bene facit text. in c. placuit. xc. diſt. de quo Felyn. in rubr. de treug.& pac. in c. quæ in Eccleſiarũ. col.xiij.de conſt.Iaſ.in l. quidã æſtimauerunt. col.iij. ff. ſi cer. pet. facit Petrus Suber. in tract. de uinea Domini.v. par.c.v.Barb.lib.j.conſi.xlj.illud.col.j.Formulariũ prouin ciale.char.liij.Faceret legem per quam declararet prædictas partialitates eſſe peccatũ mortale;& hoc ad auferendũ ambiguitatẽ ſeu errorem ſimplicium, qui putãt licere eſſe partialem quãdo non habent animum nocẽdi alicui. l.fi.C.de indic. uid. tol. Et forte ſunt ut ſerpens tempore hyemis.Seneca epiſt.xlij,& ſæpe maior eſt infirmitas corporis,dum latet.Hadr. Papa noſter. q.x.char. penul. col. iij.Panor.in.c.j.de ſagittat. Plus enim timetur quod ſpecialiter iniungitur,quàm quod generaliter impetratur.c. ſi aduerſus de heret.lib.vj.Ea enim quæ notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur,cẽſentur neglecta. l.itẽ apud Labeonem. §. hoc dictum.ff.de iniur.Bald.in c. cum M. col. antepen.de app.Card.in cle.j.col.x.uerſi.nos itaq; de reliq.& uener.ſanct. Scrutinium char. lxxxviij. Nic. Boerij. de poteſtate legati. charta viij.in princ.j.q. A quo peccato non poſſent partiales. abſolui, niſi cum formali pœnitentia unius ieiunij,qui forte ob ægritudinem, uel ſenectutem ieiunare non poſſent, quòd errogarent Eccleſiæ tantum quantum ipſi familia ſua tota exponerent tribus diebus in uictu.Gerentes autem ſe palàm perſeuerando pro caporalibus harum factionum, incurrerent ipſo iure pœnam hereſis: & declararentur carere teſtamenti factione & eccleſiaſtica ſepultura, ut in ſimili in c. quenquam. de uſur. lib. vj.poſſit contra eos procedi per quoſcunque iudices tam ordinarios,quam delegatos ſe inquiſitores,& tam laicos quàm Eccleſiaſticos.

¶ Secundò ꝙ mandarentur caſſari omnia ſtatuta loquentia de Guelfis & Gebellinis, & deleri de uolumine ſtatutorum,abſolueretq; quaſcunq; perſonas quæ iuraſſent ea ſeruare, declararetq; irritũ & inane quicquid poſteã fieret uirtute talium ſtatutorũ.Nec hoc ægre ferre debẽt ciuitates,ut patet ex prædictis.Imò & ſi aliquid acquiſiuiſſet exinde:nã ut inquit Pap.Pius epiſtol. xl. cõtra Dieterum.

rum.† difficile enim eſt ꝙ poteſtas malis artib. acquiſita 176
bonis morib. adminiſtretur. Et licet oẽs nationes imò & ciuitates peccẽt in aliquo peculiari: ut colligitur ex Pontano in dialogo. Antonius. c. ſalutem uobis multam. poſt med. toto tempore. char. cv. & Philelphus lib. v. epiſt. j. incip. Video te eſſe. Et de Ferraria Butrius conſilio. xlvj. De morte, ſed pro ea Bolog. in Theodoſiana. in uerb. hoc ſaluo. eſt chart. xliij. & de Genua Papa Pius epiſt. xlij. ad Archiep. Genuenſem. Dantes in inferno. cantu. xxxiiij. in fin. & de omnibus linguis, quas dederit in ſpeculo uulgari de pœnitentia. char. cxx. quarum quæ ſit melior, Albertan. in Dictionario. in uerſic. lingua. & Docles de Phyſionamia. lib. j. c. vij. tandem cætere omnes defectus nihil eſſe uidentur reſpectu huius maledictæ partialitatis.

¶ Tertiò quia nomen Gebellini & Guelfi eſt generalius nomen factionis in Italia prohibere ſub pœna peccati mortalis ne amplius nominarentur. à quo peccato quis abſolui non poſſet niſi cum pœnitẽtia formali de totiens genibus nudis flexis deoſculandi terram quotiens talia nomina protuliſſet. Exemplo illius iurantis, de quo Barb. in c. j. de iur. cal. col. iij. Et idem in aliis nominibus factioſis generalioribus ſecundum diuerſitatem prouinciarũ, liceret tamen illis de aliqua parentelá etiã quòd haberet nomen factionis ſe de ea nominare, dummodo de ea uere eſſent, alias non. caueant etiam agnationes ab huiuſmodi paſſionibus, quoniam ſunt ad inſtar negatiuæ, quæ quicquid inuenit, deſtruit, & ſi inuenit ſemetipſam, & ſemetipſam deſtruit. facit affirmatiuam. Barb. in c. in noſtra col. ij. de reſcrip. Luc. de Penna. in l. ij. C. de præd. tamiacis. lib. xj. Et multi in principio guerræ, nondum nati ſunt qui ante finem illius multo labore, multis ærumnis, aut ſeneſcunt, aut miſerabiliter finiuut. Alberta. lib. ij. rubr. de conſilijs dandis. col. vj. Et Salluſt. circa. med. Iugurthini, quód omne bellum ſumi facile eſt, cæterum accerimũ deſinere non in eiuſdem poteſtate initium eius & finem eſſe incipere ciuiuis etiam ignano licet, deponi autẽ cum uictores uelint. & Iſocrates in oratione de bello fugiendo incip. omnes in opere. col. xvij. dicit quòd non ſolùm

hæc

hæc pauperiores non reddidit,& plurima pericula ſufferre cogit,ſed & uicinis omnibus odioſus præſtitit.

177 ¶ † Quarto ꝙ exhortarenť principes ad expellendũ factioſos & partiales ab eorum curijs ne alios inficiant. Barb.in proœ.cle.in §.ſalutē.col.ij.nu.8.Alber. de Amicitia malorũ hominũ uitanda. & aduertere qñ cōcedunt inſignia ſeu arma ea taliter uariare coloribus,ꝙ niſi cum difficultate poſſint cognoſci,an ſint de una factione, uel alia, uel unicuiq; cōcedere duo arma unã contrariã alteri,prout in tapetis antiqs uiſum eſt,in quibus ab uno latere erãt arma unius familiæ dedicta modo Gebellino, ab alio latere modo Guelfo.quod erit facile ſolum in mutatione colorũ.& quia iſti partiales etiã inueniant eã in imaginibus ſanctorũ,prohibere ſub pœna excõmunicationis ne qs in poſterũ audeat baptizare arma,uel inſignie pro Guelfis, vel Gebellinis,ſeu pro aliqua factione ſeu partialitate,& ſi plenè circa hoc prouideri nõ poſſet,nõ eſſet multũ curã dũ,quia quotidie ēt uidemus addi & detrahi in armis & inſignibus.Guillel.Monferra.in tract.de ſucceſ. reg. char. ix.col.ij.plures utuntur armis de una factione, & ipſi ſequuntur factionē aduerſam, imò in una ciuitate ſequuntur unã factionē,& in alia ſequũtur contrariam,imo quis ſecutus fuerit decennio unam factionem, poſtea abiurabit illam etiã per inſtrumentũ,& aſſumet aliam, ut dicit Felyn.in proœ.Gregoriano,col. antepe.Bald.in tract. ſtatutorum,in uerbo,Gebellinus, imò in eadem agnatione unus ſequitur Gebellinos,alter Guelfos, & hoc contingit etiam inter fratres,imò & inter patrem & filium.

¶ Quinto quòd daretur magna indulgentia ſemel in anno abſtinētibus à ueſtibus diuiſatis ſeu uirgatis in ipſis, & perſonis ſeruitorum,& ſartoribus abſtinentibus à confectione taliũ ueſtium.Quibus ſi pur uti uellent, tenerentur ſi plures ſeruitores habent induere unum de una parte,aliũ de econuerſa.Et ſi unum duntaxat haberet quòd uteretur ueſte cōtraria,caligis,uel ecōtra, uel ſi una uice ueſtiat eum diuiſatum ab uno latere, alia ſequenti uice qua ei uel alteri ueſtes faciet,ueſtiat econtra uel utatur diuiſis & uirgatis ita minutis ab utroq; latere ꝙ inducant

uериſi-

uerisimilem difficultatem, cuius factionis ſeu partialitatis ſint, prout uidemus in ueſtibus modernis Heluetiorum. uel ꝙ principes omnes ſtatuerent ꝙ omnes ſui ſubditi v-tentes ueſtibus diuerſorum colorũ ſeu diuiſatis uel uirgatis eis utantur omnibus uirgatis, uno modo ſeu latere ab uno, ita quod non poſſent iudicari niſi oẽs de una parte. Et uidi aliquos prudentes Italiæ principes qui ſolebant cum curia ſua deferre ueſtes de una parte: & cum redibãt ab aliqua patrias & ipſi, & Curia erant induti de alia parte, & nihil melius poſſunt facere quàm eſſe & oſtendere ſe neutrales. nam ad formam regis ſequitur omnis orbis. & Claudianus, Componitur orbis Regis ad exemplum, refert Vdalr. in l. ij. ff. de origine iuris col. xxiij. Idem Claudianus inquit, Mobile mutari ſemper cum principe uulgus. refert Matthæus Boſius epiſt. xxxj. incip. quod ardebam & qualis eſt princeps, talis eſt populus. Aegid. de regim. princ. lib. j. c. xj. frater Benedict. Mõzetus in ſuo ſomnio ad Papam Iulium. ij. in fin. dicens, quòd principũ uita cenſura eſt, quia qualis princeps, tales reliqui ciues eſſe ſolẽt, qui ad illius exẽplũ cõponuntur, quod princeps facit dicitur facere populus. frater Syluester cõtra Lutherum, char. cxxxviij. eſt lib. ij. c. vij. Guillelmus Rouille deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ. lib. ij. c. xvij. col. fi. Claudius in Monarchia Franciæ. part. ij. c. xij. in fi. Gilbertus in quæſt. poſt. ij. Oecon. philoſophi. char. xij. ubi allegat Iſidorum. Barb. in c. ſi clericus laicum. num. 21, de foro compet.

¶ Sextò quia facta l. reperta fraus. c. auaritiæ. de elec. lib. vj. §. quoniam nulla. in proœm. clemen. eſſet utile ut officio diuino quod ſit die Veneris ſancta ultra orationẽ quæ ibi dicitur pro pace habenda, adderetur oratio ſpecialis ad rogand. pro ſedatione harum partialitatum. Quodque qualibet Dominica Palmarum omnes prædicatores tenerentur prædicare unum ſermonem in deteſtationem huius partialitatis, & potius illa die quam altera, quia conuenit paci propter palmas, Item quia ſolet prædicari poſt prãdium, & multitudo populi maior intereſt. Itẽ quia etiã iniqui tunc incipiunt de anima cogitare. Igitur ex his & alijs inueſtigandis poſſet fortaſſis ſi non tolli ſaltem paulatim

ſtatim ſedari partialitas, prout & habuit principium. ſecundum Bart. & Doct. antedictos, quia nihil ſub ſole perpetuum. pulchrè Bald. qui moraliter loquitur aſſignans rationem naturalem in l. ſi uiua matre. C. de bon. mater. Etenim omnia orta accidunt, & aucta ſeneſcunt. ut Saluſt. in princ. Iugurthini. & quando faciunt religioſi fratres eorū congregationes ſeu capitula, quia propter confeſſionem cognoſcunt ægritudinem, poſſent inuicem conferre, & cogitare de remedio quod Deus optimus illis de facili inſpiraret ſi recta fide & in ſynceritate ambularent, & populis etiam coram principibus prædicare: & ſi religioſi illi diſſuadent bella Heluetij quæ ipſi cōmittere ſolent pro ſua republic. quanto plus iſta inteſtina, ut in epiſtola beati Rhenani ante orationem Marcelli Virgilij, de laudibus Militiæ, quæ incipit, orationem. & etiam ſua intereſt, quia in confeſſionibus abſoluunt impœnitentes, ut ſuprà dixi: & ſic ambo in foueam cadunt. & ſic poſſent ſedari hæ partialitates. Claud. in Monarchia Franciæ. parte j. c. iij. nam quicquid ligatur, ſolubile eſt. §. diſponat. circa fin. in authen. de nup. & quicquid naſcitur, mortale eſt. Bal. in l. j. C. de his qui ante apertas tabulas. Et prout illas ceſſaſſe in Alamania aſſerit Beneuenutus de ſancto Georgio in d. tract. de origine Guelforum. hæc uolui ſcripſiſſe contra partialitates zelo pacis & charitatis, qua ſola cognoſcimur filij & hæredes Chriſti. & libet commemorare uerba Iſocratis in fine orationis, de bello fugiendo. Iuniores autem ac dum magis quàm ego ingenio. & ætate uigētes partim cohortor, partim iubeo in hoc genere plura tum dicere, tum ſcribere: ſi quidem hac uia maximas ciuitates, & quæ alios ſub iugum mittere conſueuerunt ad uirtutum pariter ad iuſtitiam perducent, uſque adeò ut Græcia rebus omnibus florente, & rei literariæ ſtatus in melius proueh atur. & in fine orationis Panegyricæ dicit: At qui de eloquentia contendunt, ſatius eſſet iudiciale huiuſmodi genus aggredi, & alias nugas omittere, cum hoc oratione certare & mente reuoluere, quomodo mihi ſup his in rebus diſſerēdo ſuperiores ſint. Illuminet Deus corda hominū, ut aliquis ſaltē uulgariter ad inſtructionē ru-

dium cōtra has malignitates partialitatum aliquod opuſculū edat leui impēſa habiturum, & leui labore lecturū. Habes ergo ex prædictis enucleatam, hanc quæſtionem, Nunquid ſit utile nubere. Et ne relinquam te in ſuſpenſo prout Medicus, de quo per Præpo. in c. de muliere. ad fin. de ſponſal. qui dicebat recipe neſcio quid, & liberabitur neſcio quādo. & gl. in l. ij. ff. ad l. Aquil. qui dicit ſoluat, Apollo. à quo Petrus fuit plenè inſtructus. ſecundum Cy. in l. certi iuris. col. iij. C. loca. Erat enim apud Gētiles Deus ſapientiæ. ſecundum Ang. in l. fideiuſſor. §. ſi ff. de fideiuſ. uel dicam inquirat alius. gl. in §. naturalis. ſi defend. fui. controuer. in uerbo, ſi quis. in fin. & gl. ſeq. uel ne remaneat in circulo diſputationis ſine ſolutione. gl. in l. Claudius. ff. qui pot. in pig. hab. quam refert Aluar. in §. itē ſacramenta. col. iij. de pac. iu. fir. uel dicam ſub iudice lis eſt. gl. in l. ſi creditor. C. de pig. act. malo ſubire periculum determinationis, ut docet Card. in proœm. lect. cle. col. ij. ne dicat facilius mouere dubia quā ſoluere. Aret. conſ. xiiij. uiſo. col. viij. Aegidius de regim. principa. lib. ij. parte. ij. c. ix. Guillielmus Rouille de deſcriptione iuſtitiæ. lib. ij. c. ix. allegando Paul. de Caſt. qui hoc ponit in l. fi. C. de ſum. Trin. & facilius eſt deſtruere, quàm conſtruere. frater Hieron. de Luca in tract. de cambijs, char. pen. licet ignoranti uinculum, ſoluere ſit impoſſibile. ſecūdum Philoſophum. iij. Metaph. quem refert liber mirabilis prophetiæ. char. ix. c. iiij. præſertim cum ſit materia quæ magis intellectu percipi, quā uerbis exprimi poteſt. l. quo enim. §. j. ff. rem. rat. hab. ideo ne tetrum deſinat in piſcem. mulier formoſa ſupernè. Præpoſ. in c. ut debitus. col. xv. de app. Concludo eſſe utile nubere, nec eſſe deſiſtendum propter caſus prædictos: quia de futuris contingentibus non eſt determinata ueritas. l. cum quid. §. ſuum. ff. de acqui. hæred. ubi Bart. Aret. in l. centurio. col. xx. ff. de uulg. & pup. philoſophus in ij. Perihermenias. & formidoloſus eſt qui timet ea quæ nulla ſunt ſuſpicione digna. l. fin. C. de iure delibe. poſt princ. ubi Ang. in lect. & malus euentus non debet eſſe in conſideratione. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de uerb. ob. Et ex quo cōtrahitur ad bonū finem etiam ſi male ſuc-

le ſuccedat, ex quo bene facit, culpari nō debet.l. ſed an ultio.§.j.ff.de neg.geſt. & Seneca vij. declamatione li. iiij. ſæpe honorata uirtus eſt, ubi etiam fefellit exitus.Io.Mirādola in fi.ij.proœ.& in magnis eſt ſatis uoluiſſe, & magnarum rerum magnus conatus perfectus. & in apologia char.ij.allegat poetā, ſi deficiant uires audacia certe laus erit, & in magnis uoluiſſe ſat eſt.& Plinius: Magnarum enim rerum etiam ſucceſſus abfuerit, honeſtus ſemper fuit ipſe conatus, præſertim quia facit quòd alij faciunt pro maiori parte.Paul.de Caſt.in l.ſi creditor. per illum text. C.de pig.act. Et ſatius eſt ſubire ſemel, quàm cauere ſemper.Polydo.prouerb. cxliiij. Et in ſimili dicit Seneca. Peior eſt bello timor ipſe belli. Ant.conſi. lxxxvij. præmiſſa.hinc apud Ouidium Ariadna Theſeo, Morsque minus pęnæ quàm mora mortis habet.Et poſtquàm nubēdū eſt, à malo debitore quod potes extorque. Præpoſ.in cap.ueniens.col.fin. qui cler. uel uou. & uide quæ ſuprà dixi reſpondendo ad incontinentiam mulierum in vij. ratione quòd ſit maritis aſcribenda. igitur dicas cum Virgilio in vj.Nunc animis opus eſt Aenea, nunc pectore firmo Cocyti ſtagna alta uides Stygiamq; paludem. refert Præpoſ. in c.ſolicitudinem.col.ij.uer.xii. & ult. & quæſtio. de appel. præſertim quando tempus & locus non patitur amplius deliberandi conſilium.l.j.ff.de exercit. Nec cede iuri tibi oblato c.quàm periculoſum.vij.q.i.ſi non uis crede re tanquàm diſputanti de materia quam non ſum expertus.Spec.in tit.de diſp.§.porrò.ad fin. pulchrè Card. Pap. char.cxlix.epiſt.incip.uxorem nunquam duxi. & ibidem alia incip.Quid tamen mi.dum ſe excuſat quòd non uult tractare matrimonium etiam pro affine. & dicit Ariſto.j. Ethic.quòd unuſquiſque eorum quæ cognoſcit, bonus eſt iudex.& econtrà. refert Socin.conſi.clxiii.uiſa bulla. col. pen.licet poſſint dare aliquod iudicium ex ſcriptis aliorum. latè Claud.in proœ.Monarc.Franciæ chart.iii.dicit tamen Hoſti.in tit.qui cler. uel uou. in ſumma. in §.quis clericus poſſit. quòd Phanutio contradicenti prohibitioni nuptiarum ſacerdotibus, plus creditur, quia copulā nuptiarum nunquam eſſet expertus. cape librum fortunæ Lau-

Laurentii Spiriti, & uade cum taxillis ad regẽ Carolum, ubi inuenies, an ſit tibi utile uxorem ducere. cui tantum crede quantum docet Enchiridion militaris diſciplinæ. char.xxvi.& quinque ſeq.Franciſcus Pauinus in tract. de uiſitatione.ii.q.ii.partis.Somnium Viridarii lib.ii.c.ccc-xxxiii.& pluribus capitulis præcedentibus.& ſeq.Felyn.in c.capitulum.col.pen.& fi.de reſcrip. Roſellus in Monarchia,cha.cxiii.Speculum uulgare de uera pœnitentia. ubi latè dicunt,an ſit credendum ſortibus,& Iaſ.in l.huiuſmo di.§.fi.ff.de leg.j.d.Troilus Maluitius in tract. de ſortibus. Ioannes Neuizanus ciuis Aſt.I.utriuſque doctor & regius conſiliarius. *Librum Fortunæ.*

LIBRI QVARTI, FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS LIBER QVINTVS.

ARGVMENTA.

1 IVDEX quam opinionem ſequi debeat in iudicando.

2 Doctori dicenti dictum ſuum eſſe opinionem communem, creditur.

3 Iudicans contra communem opinionem reputatur ignarus.

4 *Iudex debet eſſe non iuris nouator, ſed religioſiſſimus obſeruator.*

5 *Opinio quando dicatur communis.*

6 *Aduocatus iuuenis confuſor ſæpiſſimè eſt litium.*

7 *Senectus inhabilis eſt ad ſtudium.*

8 *Opinio doctoris lege roborata præponenda eſt opinioni ſine lege.*

9 *Opinio antiquorum ſæpiſſimè emendatur à modernis.*

10 *Deus ſæpiſſimè reuelauit minoribus quod abſcondit maioribus.*

11 *Maritus adhibens iuuenem medicum pro curanda uxore an ſit excuſatus.*

12 *Doctores iuuenes quare ſint in multis ſenioribus præferendi.*

13 *Papinianus cuius ingenium ab imperatore extollitur mortuus eſt iuuenis.*

14 *Minor an poſſit doctorari.*

15 *Speculatori adhuc iuueni commiſſa fuit cauſa arduiſſima.*

16 *Liber Speculatoris ab omnibus commendatur doctoribus.*

17 *Senes lucent experientia, iuuenes aſtutia & ingenij ſagacitate.*

18 *Memoria dici poteſt inordinata & fatua.*

19 *Senes in quo differãt à iuuenibus in materia conſultationis.*

20 *Opinio communis ut particularis præponatur; debet eſſe lege fulcita.*

21 *Regis ratio multùm ad eius intellectum operatur.*

22 *Ratio eſt naturæ munitio.*

23 *Ratio naturalis quid legibus & veritati afferat.*
24 *Doctorum authoritas vim legis habere dicitur.*
25 *Papæ magiſtraliter loquens poteſt communem opinionem confundere non obſtantibus quoruncunque etiam doctiſſimorum opinionibus.*
26 *Stante doctoris varietate cui illius opinionum ſtabitur. vſque ad nu.34.& 35.*
27 *Alexander dicitur lucerna ardens, cathedra turis ciuilis, & aureus doctor.*
28 *Miranda canunt ſed non credenda poetæ.*
29 *Doctori ſibi in conſulendo contrario an ſit credendum.*
30 *Notitia totius vix haberi poteſt niſi diſtinctis & cognitis eius partibus.*
31 *Conditiones in lege non ſubintelliguntur ſed exprimũtur.*
32 *Doctori diſtinguenti ſtandum eſt tanquam magis veritati propinquo.*
33 *Indiſtincte volens caſum aliquem decidere neceſſe eſt vt in confuſionem labatur.*
34 *Leges non intelligens non debet eas allegare.*
35 *Regula quòd ſtante doctorum varietate ſequatur communis opinio recipit plures ampliationes.*
36 *Doctor legum legere incipiens recipit ſibi nomen clariſſimi. ſi xx.ann.legit vocatur illuſtris, dux, vel comes.*
37 *Conſiliarij principum ſunt illuſtres.*
38 *Magiſtri perſona debet erga ſuos auditores eſſe honeſta.*
39 *Verba obſcura in legendo ſunt euitanda.*
40 *Doctor ſine ſcientia eſt ut comes ſine comitatu.*
41 *Argumentum de bonitate ſcholaris ad bonitatem doctoratus admiſſibile eſt.*
42 *Magiſter nobilitatur per ſcholares, pater per filios, præſes per ſubditos.*
43 *Docere plus quàm doceri fatui eſt.*
44 *Aſſiduitas in literis multum prodeſt, & ea deficiente non præſumitur quis eis eminens.*
45 *Tradita in ſcholis diſcutienda ſunt in cameris & practicanda in curijs.*
46 *Doctor malus vix faciet bonum ſcholarem.*
47 *Aer temperatus multum confert ingenio.*

48 *Electus ad diſtribuendum bona pauperibus an in caſu neceſſitatis poſſit pro ſe retinere.*

49 *Neceſſitas non poteſt legis doctorem augere.*

50 *Mercator vix poteſt Deo placere, cum abſque mendacijs vix poſſit negotiatio talis exerceri.*

51 *Scientia non acquiritur niſi cum labore & diligentia.*

52 *Venter pinguis pinguem ſenſum facit.*

53 *Ignarus præſumitur qui pauco tempore ſtuduit.*

54 *Doctoratus gradum indignè ſuſcipiens peccat.*

55 *Scholaris debet ſeptem habere conditiones.*

56 *Scientia in omni ætate eſt acquiſibilis, nec eſt ætas ad hoc ſera.*

57 *Priuilegijs ſcholarium gaudere volens qualis eſſe debeat.*

58 *Sapientiam multitudo eſt orbis rigor & ſanitas.*

59 *Ciuitas Venetia illuſtris dicitur & paradiſus delitiarum.*

60 *Nulla fides pietasq; viris qui caſtra ſequuntur.*

61 *Communis opinio eſt inſequenda non obſtante veritate contrariæ opinionis.*

62 *Ampliatur regula quòd communis opinio ſequatur etiam ſi aliquando contra eam fuiſſet iudicatum.*

63 *Communis opinio excuſat iudicem ab omni incommodo.*

64 *Regula quòd communis opinio ſequenda ſit multas limitationes recipit.*

65 *Conſuetudo habet vim decreti iuſtitiæ.*

66 *Opinio vnius doctoris ſancti, ſacræ ſcripturæ authoritatibus munita, præferenda eſt communi.*

67 *Communis opinio conuinci poteſt per caſum legis vel rationem concludentem.*

68 *Communis opinio rigoroſa confunditur per aliam mitiorem & æquiorem.*

69 *Opinio Imperatorum non poteſt dici communis.*

70 *Iudex poteſt ex cauſa recedere à communi opinione & etiam à lege.*

71 *Sententia contra communem opinionem lata non ſemper dicitur iniuſta.*

71 *Regula quod communis opinio eſt ſequenda limitatur ubi eſſet in terminis quæſtionis quæ agitatur.*

73 *Communi opinioni non ſtatur quando cauſa contra quam ſtat*

ſtat eſſet valde fauorabilis & priuilegiata.

74 *Communis opinio non poteſt dici partialis aut diuiſa.*

75 *Lex ciuilis dicitur cum diuina concordare.*

76 *Iuſtitia dicitur omnium virtutum præclariſſima.*

77 *Iuſtitia in multo præualet medicinæ.*

78 *Medicinæ ars non eſt legali æquiparanda.*

79 *Iuriſperiti poſſunt dici Philoſophi.*

80 *Lex ciuilis ad nil aliud tendit quàm ad minorum præceptorum obſeruantiam.*

81 *Verum non poteſt ex falſis concludi.*

82 *Prudentum & ſapientum dicta non carent ratione, & legis vim habere dicuntur.*

83 *Scientia logicalis nõ eſt ad iuſtitiæ obſeruationẽ neceſſaria.*

84 *Scientia dialectices non eſt legiſtæ neceſſaria*

85 *Methapyſici an ſint legiſtis præferendi vel æquiparandi.*

86 *Iuriſperitus maioris eſt authoritatis quàm metaphyſicus.*

87 *Iuriſperitus præferendus eſt medico.*

88 *Caſus à iure non expreſſus aut deciſus iudicis relinquitur diſpoſitioni.*

89 *Bonus vir quis dicatur.*

90 *Iudex debet habere ſalem ſcientiæ & conſcientiæ, aliàs mens eius diabolica eſſet & inſipida.*

91 *Requiſita in iudice ſex ſunt.*

92 *Iudex debet æquitatem & veritatem obſeruare, & ſe iudicio diuino conformare.*

93 *Iudex debet auaritiam cauere: eſt enim mater omnium vitiorum.*

94 *Auarus non præſumitur fidelis.*

95 *Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præſumitur animũ habere malefaciendi.*

96 *Iudex an & quando poſſit licitè ſalarium recipere pro ſua iudicatura.*

Iudex eccleſiaſticus an abſque ſimonia poſſit exigere ſalarium pro ſuo iudicio à partibus litigantibus.

97 *Iudex ordinarius debet eſſe contentus ſtipendio principis.*

98 *Munera excæcant oculos ſapientum & mutant verba iuſtorum.*

99 *Iudici an & quando & à quibus liceat pro iudicatura eſculenta*

lenta & proculenta capere.

100 *Principibus licet à communi pro pace & repub.tuendæ gabellas,& alia pedagia recipere.*

101 *Sententia lata per iudicem pecunia corruptum eſt ipſo iure nulla.*

102 *Iudex male iudicans quod damnum incurrat.*

103 *Iudicium corruptum damnabilius eſt vſura.*

104 *Iuſtitia quare ſimilitudine ſtateræ depingatur.*

105 *Conſulere habentes de rebus dubijs quid debeant animaduertere.*

106 *Sententia lata breui tempore præſumitur defectuoſa.*

107 *Deliberatio in iudicijs quid operetur.*

108 *Celeritas quandoque præualet virtuti in rebus bellicis.*

109 *Iudex debet eſſe virtute potens.*

110 *Res iudicata habetur pro veritate & tribuit ius non habenti.*

111 *Iuriſperitus debet ante concluſionem integrum poſſeſſorem de primo ad vltimum conſiderare.*

112 *Veritas dicitur in omnibus principatum habere.*

113 *Veritas mater eſt iuſtitiæ.*

114 *Veritatis vis maxima.*

115 *Veritas omnia vincit,nec ab aliquo lædi poteſt.*

116 *Iudex potius debet ſcandalum permittere quàm veritatem omittere.*

117 *Iram diuinam in ſe prouocat qui veritatem opprimi perſpiciens eam pro viribus non tuetur.*

118 *Iudex debet in omnibus ſuis iudicijs diligenter veritatem inquirere.*

119 *Teſtes in iudicijs producti cauere debent ne partibus ſed veritati faueant.*

120 *Iudex præſumens teſtem eſſe ſuſpectum debet eum cautè ex ſuis dictis inuoluere.*

121 *Iudex an ſemper debeat iudicare ſecundum allegata & probata,an vt ſibi conſtat,propriam inſequi conſcientiam.*

122 *Probatio & fides teſtium tota eſt in iudicis arbitrio.*

123 *Teſti ſingulari,ſi nobilis ſit,poteſt fides adhiberi.*

124 *Depoſitioni veriſimili debet iudex adhærere.*

ET vt melius poſſit colligi quæ opinio ex prę cedentibus tenenda ſit,uideamus quam opinionem debeat Iudex ſequi in iudicādo. Qui tractet hanc quæſtionem. Hanc quæſtionem latè poſuit domi. Mat-thæus de Matheſilanis in ſuo tracta. de ele ctio.uerioris opinionis,cuius doctrinam uidetur ſequi Angelica & Pet.de Rauenna in ſuo alphabeto.in uer.opinio. latè tradunt Stephanus de Federicis in tract.de interpretatione ll.ult.char.ubi ponit vij. regulas. & Paris de Syndicatu in uerſ.iudicare.tradūt etiam Panor. & Canoniſtæ in c.j.ult.char.de conſti.ubi Barb.Fely.& Decius ponentes regulam & fallentias pulchrè Salomonius in repet.§. reſponſa.inſti.de iur.natur.gen.& ciuili.nam quam quiſque nouerit artem in ea ſe exerceat. Euripides, quem refert Auguſt.Dathus in lib.j.epiſt.incip.accepi tuam.Quibus addam plura hincinde collecta.

¶ Sit ergo † regula.ꝙ in iudicando Iudex debet ſequi com mune opin.Doct.c.nouimus.de uerb.ſign.ibi & quorumdam ſit opinio à pluribus approbata.l.j.ff.de off.c.ibi, & ſane crebrior apud ueteres opin.eſt bonus tex.inſtitut. de hæred.inſtit.in princ.ibi,plurimum ſententias &c.Bartò. in l.ij.C. de pœn.iudic.qui mal.iud.Barba.latè in clem. ne Romani.de elect.Iaſ.in authē. nouiſſima.vj. col. C. de inoffic.teſtam.in l.ſi ijs qui pro emptore.col.lxviij.ff.de uſucap.in l.ſciendum.§. fin.col.penult. ff. qui ſatiſda. cogan. ubi dicit,non eſſe recedendum à communi opin. propter nouas phātaſias, & quòd iudicans contra communem præſumitur per imperitiam.hinc dicit Iaſ.in l.j.§.ſublata. columna iij.ff.ad Trebellia. quòd quando Doct. dicunt † quòd eſt communis opin.illud eſt bonum uerbum in pra ctica.& crediturDoctori ſic atteſtanti.Ferdinandus in repet.§.diui.num.xciij.& nume.ccccxlij.† quòd contra eam iudicans eſt nimis ignorans. facit Tremolus. in addit. ad practicam Bonacurſi j.chart.xxvij.colum.ij. Alexand. lib. vi.conſil.xxx.uiſo proceſſu not.ii.in l.ii. colum. iij & iiij. ff. de iureiuran.ubi dicit. quòd debemus ſequi communes opin.& non adhærere ſingularibus opin.& in tract.de iur. emphy.colum.xx.vbi bona apoſtilla,& in iudicando non

Margin numbers: 1 (beside "Sit ergo"), 2 (beside "quòd eſt communis"), 3 (beside "quod contra eam").

eſt recedendũ à communi per argumenta ſcolaſtica. Felẏ. in cap. ex officij col. vij. uerſi. iiij. de præſcript. Ioan. Franciſ. Mirandola lib. de fide & ordine credendi theoremate xviij. Fabianus de monte S. Sabinæ. in tract. de emp. & uen. char. xv. col. iiij. Et in v. quæſt. col. vij. refert Bal. in l. nemo. C. de ſen. & inter loc. om. iudi. quòd magnorũ uirorum exempla ſequenda ſunt, dixi in iiij. & v. ratione, ꝙ ſit utile nubere. & idem Bald. lib. j. conſi. clxij. punctus quæſtionis. col. i. dicit, quod non audet damnare quod totus mundus approbat, quia iudicium populi uniuerſi non contempſeris: ut inquit Sapiens. & Ioan. Fab. in procem. inſtitu. col. ij. facit Platina de optimo ciue, lib. ij. char. vij. frater Bernardinus de Buſti in Defenſorio montis, char. xliij. col. & dicit Bal. lib. ij. ultimæ impreſſionis conſ. cxij. ꝙ rarò bene loquitur qui contra omnes loquitur. plura al legat Curtius conſi. xlix. quod incipit memoriæ. col. xxx. ubi dicit quod relinquens communem opi. bene fundatã præſumitur per imperitiam iudicare. pro quo Igneus in diſputa. an rex Franciæ recognoſcat imperatorem col. ij. & M. Var. dicens, quòd contra omnes ſapere, deſipere eſt. ſequitur Ferratius alia adducens. cautel. xxxj. incip. manifeſtum. latius idem Curtius conſil. lvj. quod incip. ſuper eod. col. iiij. Decius conſ. cxxxj. ad fi. Et in prædictis locis iſti moderniores infinitas Priſcorum authoritates allegant. Et dicit gl. in reg. Cancel. xxxij. chart. fi. quòd Martin. gl. ſemper erat ſolus in opin. ſuis

¶ Et ita fiendum exemplo Iuriſconſulti, quẽ refert Monferrat. in tract. de ſucceſ. regum. char. xj. in fi. Et dicitur cõmunis opin. de iure nõ aperto ab omnibus probata ſententia. ſecundum Salomonium in repet. §. reſponſa. inſtit. de iur. natur. char. x. & char. fi. ubi paulò infrà ſubijcit, 4 † ꝙ iudex debet eſſe nõ iuris nouator ſed religioſiſſimus obſeruator, & quod in ſcholis naſcũ, creſcunt, ſeneſcunt, intereunt communes opin. ex ſcholis in iudicia exeunt, atque probantur. Et ſic contingit quandoque quòd una erit communis uno tempore, & contraria alio tempore Iaſ. in l. ſtipulatum. col. x. ff. de uerb. oblig. non tamen propterea debebant deſtrui geſta illo tempore uirtute ta-

lis

lis communis opin. ſecundum Imol. quem refert Salom. ubi ſuprà.& dicitur cõmunis opin.illa quæ plurium Doctorũ illuſtriũ teſtimonio cõprobata eſt.Iaſ.in l.ij.co.j. C. de inſtit.& ſubſtit.Feratius d.cautel.xxxj. Ant. de Prato in tract.de ſecun.nup.char. viij. col.iij.& Had. Papa noſter in quodlibe.q.j.eſt char.vij.col.·.dicens.opin.antiquorum propter authoritatem æquiparari ſaltem multitudini modernorum.& dicit Alex.lib.vij.conſi.ccij. uiſo thematei ante fi.† quòd dicitur cõmunis,quãdo Doct. maioris ponderis & authoritatis ſunt pro ea. Et faciunt iura ſuperius allegata:nec in hoc placet mihi illa differentia quã aliqui faciunt inter Doctores antiquos & modernos, prout Paris de Puteo in tract.de Syndicatu. in uerb. iudicare.c.an ſi iudex qui dedit.col.ij. Practicus Papi. in foro capitulorũ ad æternã rei memoriã in fi.ubi dicit, Moder. ita ſunt ponpoſi ut nihil reputent ſcire,niſi legẽ faciãt per ſe.Præpoſ.in c.de quibus.xxj.diſt.facit tex.in c.hoc ipſum. circa med.xxxiij.q.ij.quia eam non attẽdit. Calcan. conſi. xxxvij.tota col.pen. & contra ponentes nouas opin. inuehit.Io.Fab.in §.j.inſtit.de act.bonus tex.in c. relatũ. xxxvij.diſtin.Et pro ſenibus Iaſ.in l.cum quid.ij.lect.co.fi.ff.ſi cer.pet.& Cepol.in tract.de imper.mil.delig.char. j. & ij. ubi enumerat l. priuilegia ſenectutis.& Dec. conſi. lij.j. col.dicit præferri maiores.Scrutinium char.x. & pluribus ſeq.Liſoperita cha. xxxix.concluſ. ix. & concluſ.v.g.in cle. dudũ.de ſepul.in uerb.probatis.Io de Ana.in rub. de delic.puer.Socin.lib.iij.conſ.xcviij. alias conſului quòd non eſſet multum curãdum de modernis,qui ſe in uarias ſentẽtias & legendo & conſulendo diuidunt.Pet.de Leſnaudierre in tractatu de Doct.iij.par.q.vlt. & iiij. par.q.xxix.ubi in fin tacitu authore refert illud dictũ practici Papi. facit Salomonius in §. reſponſa.char.x.q. ii. Barb. in c.j.col.j. de iur.calum.Mapheus Veg.de educatione liberorum. circa med.lib.iiij.Card.Pap.in epiſtolis.& dicit Ang. in l.ſenium.C.qui teſt.fa.poſ.plus ualet umbra ſenis, quàm ſenſus iuuenis. Fely. in c.ſi qui teſt.col. pen. de teſt. Io. Montolon. in Promptua. Iur. in uerb. antiquus. & dicit Ang.in l.j.§.queritiam ff.de poſtul.† quòd aduocatu. iuue 6

nis eſt cõfuſor litium.laté Bolog.in repet.authen. habita. C. ne fil. pro pat. col.xxvj. &Catellia.ij. parte Memoral. in uer.nuptiarum cauſa.ad fi.refert Bart. dicere quod an tiqui Doctores magna ueneratione fuerunt præſtantiores modernis,pondere,numero & menſura,pro quo Præ poſ.in c.literas.col.ij.de frig. & mal. & dicit Bald. in c.ij. col.iij.de poſtul.prælat.quòd nemo eligit iuuenes duces. facit Had.Papa noſter in quodlibetis.ij. eſt chart.xx. col. iij.ꝙ deliberationibus incipimus à iunioribus, ne formidarent recedere à ſententia antiquorũ. Codrus ſermo.xj. incip.neſcio ubi.eſt char.xxiiij.& in modico tempore non poteſt quis multa addiſcere.gl.in uerb. inſtructis.in.cap. cum ex literis.de in integ.reſtit.Et experientia eſt rerum magiſtra,ut dixi in v. ratione partis affirmatiuæ: ideò in electionibus iuuenes incipiunt loqui,& reſeruant diffinitionem antiquioribus.Gaſpar Portugalen.in l.imperium col.iij.uerſ.vj.limita.ff.de iuriſd.om. iud. & iuuenes ſæpe errant in practica,ut Iaſ.in l.poſt doté. col.antepen.ff.ſol. matr.eſt nu.202.Alex.in l.quod meo.col.vj. ff. de acquir. poſſ.prout refert.Bald.in tract.de præſcrip.in repet.l.Celſus; col.xxix. circa fi.at ſenes ſunt adeò practici & inſtructi in regulis iuris & doctrinis,quod eo ipſo quod audiunt caſum etiam extraneum,accomodant ſe regulis.Et ſi in caſu illo æquitas repugnet,ſequitur æquitatem fundamentum iuris.l.j.ff.de iuſtit. & iur. & quæ facit fallentiam ad regulas ubi dixi,& ſic de raro errat etiam ſine reuolutione chartarũ, † intellige de Sene qui bene ſtuduit in iuuentute,nã ſi expectent ꝙ ſint ſenes, labor eſt eis nimis grauis,hinc Pich.præceptor meus ſæpe allegabat illud Catonis,Fac tibi ſuccurrant iuuenis quæ feceris ipſe. Ideò dic ꝙ ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc. de penna in l.j.C.de cõſuli.lib.xij.Roſariũ Buſti.j.parte.ſer.xxix.litera g.& ſerm.xxxj.litera t.ubi dicit, quòd inter antiquos & Modern.illi magis adhærere debemus, qui magis habet rationem & ueritatem. facit Guilelmus Rouille de deſcrip.iuſtitiæ lib.iij. c.ij. & lib. iij. facit quòd ſcholaris iuuenis bene doctus præfertur antiquiori indocto.Bon. in tract.de nobilit.iij.par.num.lxiij.& lxv. Moder. in l. cum

Citra iuuenes.

quid

quid.ff.ſi cert.pet.Cepol.de imper.mil.delig. col. pen. dicit tamē Lauren.de Rodolfis in tract.de uſur. par. iij. col. xiii,quòd in collegio qui prior eſt in tempore,prior eſt in ſede,non habita diſtinctione,an primus ſit ſecundo deterior,quod uidemus præcedere eum qui non eſſet dignus ſoluere uincula caciamenti ſequentium,& ibi aſſignat rationem,quia iſta non poſſunt faciliter cognoſci, & ut tollantur ſcandala & inuidiæ ſi ad imparia iudicarentur. Et dicit. Alberic in l.ſed licet. ff.deffi. præ. † quod plus ſeruari debet opinio parui Doc. lege roborata, quā magni ſine lege. & dicit Hoſtiē.in ſumma de teſt. cog .§. in quibus.circa med.quod ipſe recedit ab opin.antiquorū, quia plerunque mentiuntur ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc.de Penna l.j.C.de conſulib.lib.xii.Et iſta differentiā poſſet procedere quādo antiquiores uidiſſent omnia fundamenta quæ faciunt poſteriores,attento quòd dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata, & ſteterunt ad ſupplicium tanquā aurum in fornace,& etiā quia ſenior bos grauius figit pedem.ut inquit Hier.quem refert Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur, ulti.non.ff.de uerbor. obliga.Eraſ.Adag.char.xiiii.num.46.iii.par.Prouerb.xli.facta iuuenum, conſilia mediocrium.uota ſenum.Et propterea ad ſeniores recurrunt iuniores aduocati ignari,tanquam ad expertos negociorum.gl.in l.i.in. § . aduocatos. in uerb.aduocatos.ff. de uar. extraor. cog. Sed quando Doct. Moder.tenerent contra antiquos,moti ex aliqua lege uel ratione, ad quam ueriſimiliter non aduerterunt antiqui, tunc putarem non procedere hanc differentiam:iniquum eſt enim dicere quempiā uoluiſſe tenere cōtra eum cuius fundamenta non uidit·dixi ſuprà.in quæſtione,an uidua perdat propter adulteriū, Sequitur ergo tunc quod dicit Philoſophus,quem refert frater Iſidorus de regim. princ. lib.iii.c.viii.ꝙ omnis doctrina omnisq; diſciplina à iunioribus in dies perficitur.Idē uult Pet.de Vbaldis in proœ. ſui tractatus de quarta canonica,dicens quod antiqui dederunt nobis principia quæ ſucceſſiuis naturæ & ingeniorum beneficiis ſuſcipiunt incremētum.Et Cicero in prin. Tuſculanarum, dum agit de Latinis, quod habuerunt à Græcis

8

Quando ſenex uidet fundamenta iuuenis.

Græcis.& in j.char.Topicorum ad Trabatium,quòd nulla res à principio in republica uidetur ſufficienter promulgata.Specul.in proœ.ſui operis .col.iiij.uerſic cæterũ. pro quo Columel.de agricultura, quòd nulla eſt ars quæ ſingulari conſumata ſit ingennio.Afflictus in procemio cõſtitutionum regni.col.ij. Et faciunt plura quæ tradit Carolus Borbonienſis in proceſſu fidei.par. ij.artic.v.uſque in finem illius ſecundæ partis. Eſt ergo neceſſe fateri ex quo iuniores uiderunt ſcripta antiquorũ,ſunt perſpicatiores.gl.in l.Gallus in princ.in uerb.filius.ff.de lib. & poſthum.facit quia in dicto debemus tenere opi.præceptoris, ut infrà dicam. & tamen communiter præceptores ſunt Moder.facit Philoſophus ij.Rhetoric.quod tam iuuenes quam ſenes habent quoſdã mores laudabiles,quoſdam vituperabiles, ut refert Afflictus in conſtitutionib. regni. char.cxix.col.j.uerſ.x.requiritur.facit Aug. de Arrimino
9 in additis ad Ang.in Maleficijs.gl.comparent dicti inquiſiti & confitentur totum.col.j.ubi dicit,† quòd plura habemus etiam ſingulariſſima quæ ignorabat antiqui.Ideò nunc ſcientia eſt longè excellentior.Et uidemus quòd una opin.uno tempore fuit cõmunis,& nunc contraria eſt cõmunis.Iaſ.in l.uenditores.ff.de uerb.oblig.facit, quia antiqui non potuerunt ita ueritatem inueſtigare ſicut Moderni.patet in Credo condito ab antiquis, qui tenebant Spiritũ ſanctum ſolum procedere à patre.& Moder.à patre,& à filio,ut in ult.char. Decreti. in c. de ſpiritu. in gl. penult.& de ueritate cõceptionis beatæ Virginis, in qua antiqui magis commnniter urgebantur tenere contra id quod nunc communiter tenemus. & tamen dicit Bald.in c.j.col.iij. ut lite non conteſt. quod ſemel uerum ſemper uerum.Non tamen facio conſequentiã, Talis eſt ultimis ductor,& uidit omnes Doct.antiquos.ergo melius ſenſit. Ang.in l.j.in princi.ff.de appellat.ad prædicta facit Rota in nouis deciſ.cccclix.incip.circa tertium.col.fi.dũ loquitur de collectario,dicens quòd fuit ultimus & practicus Curiæ.faciunt quæ dixi in fi.mei inuentarij librorum utriuſque iur. in ij.q. an oporteat habere plures libros, dũ loquor de interpretatione.Et dicit Curt.in rep.l. admonendi

uendi. col.lxv. uerſi.xxxiiij. quòd quotidie in nobis generantur nouæ intellectiones & meditationes,& quòd antiqui non uidebant originaliter: ideò quandoque errabant unus poſt alium: alter dicebat quod erant ſicut grues, ut una ſequatur aliã abſq; ulteriori inueſtigatione, nec maiori irrogatur iniuria ſi minor ueritatem inueſtigauerit, quia Deus multa abſcondit ſapientibus quæ paruulis reuelauit. Alber.in proœ.C.incip.quoniam.col.iij.dicam ſtatim.Barb.lib.j.conſ.vj.col.pen.& cõſ.xxvij.ſcripſit doctiſſimus col.xx.Et cõſ.xxviij.ſcripſit belliſſime.col.iiij.Ariſt. par.v.proble.xlv.& in rub.C. qui admit. col.vii.in fi. Bal. in c.ſignificauit.col.fi.de reſcrip.dum loquitur de Catolicone qui erat tunc ultimus. Scrutiniũ char. lxxviij.Buſtus in Defenſorio montis.char.xxij.col.j.Fely.in c. propoſuiſti.col.fi.de probat. Rota in nouis. deciſ. cccclix. circa iij. col.fin. † Sæpe enim Deus reuelat minori quod celat maiori.Hoſtien.in proœ.ſummæ.col.ij.Io. Blanchi. in proœ. ſummæ feudalis.Alber.in proœ.incip.quoniã.col.iij. pulchrè Barb.de Card.in fi.ij.q.in c.propoſuiſti.col. xiiij. de probat.Pic.in rep.§.Titia. col.lxiiii. allegans illud Ouid. Sæpe necat morſu ſpecioſum uipera taurũ,A cane nõ magno ſæpe tenetur aper.facit bona glo. in auth. de mona.in §.ordinat.ſuper uerſi.tẽpus.quam ſequitur Socin.in l.cum quid.col.iii.ff.ſi cert.pet.facit Camper. in tract. dotis. v. par.q.iij.dicens,† ꝙ maritus excuſatur ſi ad curã uxoris adhibuit medicũ iuuenẽ benè diſciplinatũ, ſicut ſi adhibuiſſet ſenẽ,pro & cõtra iuuenes poſt Philoſophũ in trac. de reg.princ.j.par.iiii.cap.ij.& c.iij.idem de ſenibus facit Had.Papa noſter quodlib.iiij.char.pe.c.pe.ꝑpter quod dicit Apoſt.Et quandoq; corrigunt ſenes.Barb.in rep. rub. qui admit.col.viij.& ſeq.Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur. ult. not.ff.de uerb.obl.Bolog.in diſput.de præcedentia Doct. & mil.col.ix.in fi.ubi dicit, ꝙ iuuenes reperiuntur ſæpe excellentiores antiquioribus.Pich.in repet.§. Titia, col. lxiiij.ubi inter cætera allegat Ouidiũ dicere, A cane non magno ſæpe tenetur aper.Et iuniores ingenioſiores omnino fatetur.Bulg.in proœ.ſuæ diſputat.incip. Sẽpronius. late Roſariũ Buſti.ij.par.ſer.xxix.litera b,qui incipit,ſecũdum

10 (margin, beside "col.fin. † Sæpe enim Deus")

11 (margin, beside "par.q.iij.dicens") *Medicus iuuenis.*

dũ, Et ſapiētia non numeratur annis. hinc Ouid. j. de arte, Parcite natales tumidi numerare deorum. Cæſarib. virtus contigit ante diem. & j. ad Corint. xiiij. ſi alteri ſedēti reuelatum fuerit, prior taceat, licet aliã, dicamus quòd præſente maiore taceat inferior. Bald. in l. qui indignus. ff. de ſenat. quia plures ſunt iuuenes qui habēt ſapientiã ſenũ. ut Bal. in epiſt. ad ducē Sab. in princ. ſui tractatus, de præſcript. facit Dodus in ſua apologia cōtra fratrem Samuelem. char. xlj. dum dicit, quòd olim materiæ non erant ita dilucidatæ ſicut nunc. & dicit Specul. in tit. de aduocat. §.

12 utriuſq;. col. ij. † ꝙ antiqui ſunt aliquando deſides & pigri, Ripa in tract. de peſte. chart. lxxv. num. lxiij. Et iuuenes gloria cupidi utuntur nimia diligentia. facit tex. in l. præcipiunt ædiles. ff. de ædil. edic. & etiam quandoque confidentes in ſcientia & experientia ſua, non curant quærere allegationes pro eorum dictis, ut de lectura Bald. ſuper Decretalib. dicit Alexander in l. quod meo. col. iij. ff. de acquir. poſſ. facit Petrarcha epiſt. ix. ſeniculum. Eraſ. j. parte prouer. dxvj. Sæpe eſt olitor valde opportuna locutus. Et refert Lãcel. polit. in repe. l. re. coniuncti. char. vj. col. iiij. quoſdam moder. qui didicerunt unum textum à diſcipulo ſuo. & dicit Beſnius in l. capitis rei. ff. de fideiuſſor. quòd ille text. in quæſtione de facto fuit allegatus per quendam ſcholarem iuuené. Et antiqui aduocati illum ignorabant propterea ſubijcit quòd licet dicatur Medeg zouen, noua ſepultura. Preuedo nouello beſtia cornuda. tñ dicit poſt aduocaro zouen. quæſtio uenzuda. Cacialup. tractatu de modo ſtudendi, col. iij. monet iuuenem de hoc gloriari non debere: quia in hoc latiſſimo prato Iuris Ciuilis bos herbam, canis leporem, Ciconiaq; lacertã inuenire poteſt, nec etiam propter pauca addita oportet gloriari. Felyn. in cap. cauſam quæ. col. iij. de reſcrip. præſertim cum ea quæ ſcimus ſit minima pars eorum quæ ignoramus.

13 Barb. in cap. nouit. col. ii. de iudic. Et † Papinianus cuius ingenium tantum extollitur ab imperatore, ut in l. cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ. & alibi ſæpe ut Iaſ. in l. poſt dotem. in primis uerbis. ff. ſol. matr. tamen mortuus eſt iuuenis, ſcilicet ætatis annorum. xxxvij. ut refert. Socyn. in

Papinianus.

repeti.

repet.l.cùm auus. col.j.ff.de conditio.& demonſt. & Nerua filius in xvij. anno publicè de iure reſpondit.l. j.§. pueritiam.ff.de poſtuland.Doct. in l.quidam conſulebant. ff. de re iudic. bona apoſtilla ad Benedictum de Plumbino in l.apud filium.ff.de man.uind.& Ceruotus filius Accurſij ante xxv.annum fuit doctoratus. ut Bologn.in repetit. authen. habita . C.ne filius pro patre . col.xxiiij.ubi latè . *Nerua.* *Ceruotus*

14 † An minor xxv. annis poſſit doctorari . Iaſ. in rubr.C.de procuratorib.Fely.in cap.cum uigeſimum. col. fi.de offic. deleg.ubi de pluribus ætatibus de quibus Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris, in uerb.ætas.Iac. de Beluiſo in tit.de pace iur.fir.col.ij.Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.lib.j.q.xv.& ſeq.ubi etiam dicit quòd Bald. in xvij.anno repetijt.l.centum Capuæ.Ana.in rubr.de delict.puerorum. Felyn.latè in rub.de mag.col.j.Et idem videmus quotidie in pluribus alijs, & *Minor poteſt doctorari.*

15 † Speculatori nõdum excedẽti trigintaquatuor annos fuit commiſſa una cauſa cœpta ante eius natiuitatem,in qua nondum erat lis conteſtata.Speculator ipſe habuit experientiã totius practicæ utriuſque Iuris,& bene nouit ſcripta antiquorum. ſecundum Bal.lib.iij.conſi.cccxxxj.incip.quæritur.col.i.Iaſ. in l.properan.C.de iud.c.ii.col.Paul.de Caſt.in l. ante ſententiæ.C.quo.app.non recip.dicit, quòd miratur ꝙ Specul.in iuuẽtute ſua compoſuerit illud opus, quod eſt quid miraculoſum,& eſt pater practicæ Romanæ.in l.hac conſultiſſima.co.i.C.qui teſta.fa.poſſeſſ.& magnæ authoritatis. Rom.conſi.cxxvii.poſito. & licet more ſuo recitet opin.& nihil firmet ſecundum Cyn.in l.i.col.pe. C.de ſumma Trinit. tamen illud ſuum opus perutile reputatur. ſecundum Gandinum in titu. quomodo cognoſcatur in maleficiis per inquiſitionem.col.iiii.uerſi.ueruntamen. & audiui quoſdam præceptores meos dicere quòd audiuerunt Alexand.de Imola dicere quòd dempta lect. Barto.

16 † nullus liber eſt quo non mallet carere, quàm Specul. qui ſemper adducit bona loca,ubi etiam commentatores extendunt materias, & quòd ille liber ſolus ſufficeret ad regimen orbis.quod neſcio quia ad hoc non ſufficeret tota Biblia.ſecundum Hoſtien.quem infra referam. Et dicit

Barb.

Barb.in rub.de litis conteſt.num.xvj.ꝙ ipſe ſemper defert Specul.quia ſuccos legum & canonum guſtauit melius quàm alius. Et Bart.in xxv.anno cōpoſuit illam ſubtiliſ- Bart. ſimam repetit.l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap. Iaſ.in l.quidam cum filium.col.xij.ff.de uerb.oblig.& repet.l. ſi conſtante.ff.ſolut.mat.Ioan.Lup.in c.per ueſtras. de don. inter uir.& uxor.char.liiii. eſt ante concluſionem. Alia plura exempla dici poſſent,ut refert Cacialup.in l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfic.col.xvij.dum loquitur de tract legiti mationū.d.Ant.de Roſel.Andr.Aalciatus in Paradoxis Iu ris ciuilis,in proœ.lib.vj.Et Daniel adhuc puer ſenes iudicauit.Luc.de Penna in proœ.trium lib.C.col.iij.& rub. de lega.lib.x.col.iiii.uerſic.viij.& Salomonius iuuenis fecit iudicium,de quo in c.afferre.de præſumpt. ut Regum lib.iij.c.iij.facit Card.Pap.char.cv.epiſto.clxviij.quid me pro & contra.Oldr.conſil.lij.quæſtio eſt talis, an tutela. Et dicit Mapheus Vegius de educatione liberorum.lib.iii. quòd Valerius Pudentius Romæ certamine ſacro Iouis, claritate ingenij,coronatus eſt inter poetas Latinos omnibus ſententijs iudicum,licet decimumtertium annū nō exceſſiſſet.Et inquit Liuius & Petrarcha lib.vj.epiſto.xxii. magnā circa medium.quòd Scipioni non excedēti xxiiii. annum fuit commiſſum imperium contra Carthaginēm. quem & alius refert Claud.in Monarc.Franciæ. parte iij. c.vij.& de Scipionis laude Gellius lib. iiij.c. xviij. Scipio. Et diebus noſtris Guaſco de Fuxo. non excedens annum decimumnonum quot præclara geſſit in Italia pro Ludouico xij.Francorum rege?Et tandem Rauennæ uictor ho

17 ſtibus xx milibus occiſis interiit. † ideo licet ſeniores ſint magis experti, & experientia ſit rerum magiſtra, ut dixi in v.fundamento pro parte affirmatiua,in eis tamē non ui gent uires ingenij, prout in iuuenibus, ſecundum Catonem,& acumen ingenij multum operatur: ut in apoſtilla ad Bar.in l.magiſtros.C.de profeſ.& med.li.x.Fel. in rub. de magiſt.col.j.& intelligentem quando neceſse eſt phantaſmata ſpeculari: quia intelligere noſtrum aut eſt phantaſma, aut non eſt ſine phantaſmate. Philoſophus iij. de anima, quem refert Barb. in Ioanuina. columna clxiiij.

item

item quotidie uidemus & experimur quòd in ſenibus & diminuitur ſenſus.Io.Montolo.in Promptua. Iur.in uerb. ſenes.ubi etiã ſeneſcit memoria in illis. Et tamẽ Iuriſcon ſulto eſt apprimè neceſſaria. Senſit Opiz.in repet.§. diui. col.xv.quia eſt mater intelligentiæ. ſecundum Aug.Barb. in c.cauſam quæ.col.j.de iudi.in c.iij.loco. ubi etiã ſuam memoriã extollit,& artificioſam dãnat.col.xxvij. eſt num. lxvij.de probat.latius in c.cum adeò.col.ij.ubi poſtilla de reſcrip.intantum tamen eſt delicata, ut eam primo ſenectus incurrat.ut Alberic.in Dictionario,in uer.memoria. ubi tradit artẽ ad eam conſeruandam & augendã hoc idẽ uult Seneca in proœ. declamationum, refert Portius & Iaſ.in §.in fraudem.col.ij.inſti.qui & ex quib. cauſ. mand. non licet.Practicus Papi.in proœ.practicæ ſuæ. facit glo. in l.iij.§.duæ cauſæ.ff.ad Carb.not.iiij.q.ij.c.ſi teſtes. facit tex.xij.q.ij.c.longinquitatem. refert Barb.lib.iij. conſil.lxxiij.incip.ab Ioue principium.col.iij.& lib.iiij.conſi. xl.clementiſſimum. col.iij.& lxxxvij.ſapienter.colum.iij. † Et habens memoriam inordinatam præſumitur fatuus. 18
Alex.in l.cùm ſeruus.§.conſtat.col.j.ff.de leg.j. eſt uerum quòd memoria & ſpeculatio ſe inuicem non compatiuntur:ideo rarò in uno concurrunt.Saly.qui dicit ſe hoc audiuiſſe à Philoſophis in l. hac conſultiſſima. col.j.C.qui teſt.fa.poſ.minus in ſenibus,licet experientia maior. hinc Eraſ.in Moria.char.vj. † quòd nihil differunt ſenes à pue- 19
ris,niſi quòd rugoſiores & plures enumerent annales quã pueri.& in j.parte prouerb.xliiii.Bis pueri ſenes Albertanus de ſenectute. Et tempore Ludouici ducis Sabaudiæ penes Carignanum in Caſtro Raynerio do. Michaeli de Romagnano exceden.nonageſimum annum nouiter nati ſunt quaſi omnes dentes.plus dicit Bart.in l.j.C.qui ætate.li.x.quòd poſtquam quis exceſſit uigeſimumquintum, non prẹſumitur bene diſcedere.dicã infra loquẽdo de opi. prẹceptorũ,dum ſubijcio de ſcholaribus.Eſt uerum ꝙ Cicero ante medium libri de Senectute, dicit, ꝙ in eis manent ingenia,modò permaneãt ſtudium & induſtria. facit Valerius Maximus lib.viij.cap. vij. de ſtudio & induſtria, ubi de Catone & alijs.& cap.xiiij de ſenectute.

ς † Am-

20 ¶ † Amplia etiam ſi non haberemus legem de eo quod determinat communis opin. Corſet.ſingu. ccvj.incip. ubi Doctores. nam licet ſoleamus dicere, quòd erubeſcimus cùm ſine lege loquimur. §. conſideremus. in authent. de trien.& ſemiſ.Bal.in rub.C.ſi quis al.teſta.prohi. in conſi. ſchiſmatis.col.j.Iaſ.per illum text.in l.illam. col.ij. C. de colla.in l.præſes. col.j. C.de tranſact. Et licet ſit utile inquirere de ratione legis,quia eſt anima legis.l.cùm pater. §.dulciſſimis. de leg.ij. cum ſim. ut dixi in meis clauſulis

Etiam ſi non eſſet lex.

21 generalibus in uerſic.Et hæredes. †quia multùm confert ratio legis ad eius intellectum & inductionem,in qua conſiſtit tota uirtus.ſecundum Rom.ſing.dclj.inci.tu ſcis bene. quia ſcire eſt rē per cauſas cognoſcere.l. ſcire leges. ff.de ll.Iaſ.qui allegat Ariſtot. in l. & pepercerit. §.j. col. j.in l. ſuis: columna.v.ff.de liber. & poſthum. Ioan. Rugerij. in rubr.de cauſa poſſ. & propriè. charta. ij. tamen nōn eſt de neceſſitate quando habemus legem talem rationem inquirere. l.non omnium.ff.de ll.Lancel.in l.Gallus.§.ſi eius.iiij.not.ubi Iaſ.in ij.lect.colum.iiij.ff. de libe. & poſth.Gammarus in tract.de extenſione.col.iiij. & ſeq. Et econtrà etiam dicimus, quòd ubi habemus rationem naturalem quærere legem,eſt infirmitas intellectus.l. ſcire oportet.§.ſufficit.ff. de excuſat.tuto. Iaſ. in dic.l. illam. C.de collat.col.ij.in l.quotiens. C.de rei uendic. col.vj. in ſi qua mulier.in princip.iij.col. C.de ſacroſanct.Claud.in ff.ſolu.matrim. in princip. ubi referunt Bald. allegantem Auerroim in l.teſtium.col.pen.C.de teſtib.in l. actor. col. j.C.de probat.in l.exequutorem. in fi. col. antepen.C. de execut.rei. iudic.in rub.ff de rer.diuiſ.col.penul.& lib.iij. conſil.ccxx.in quæſtione not.de milani. col. pen. Ang. cōſ. ccxciij.quoniam. col.ij.Riminal.in l.uenia.C.de ius uoc. col.ij.c.ii.requiris. ubi Decius.iij.not.de appel. Gammarus,ubi ſuprà dicens,quòd ſi deficit ratio,debemus præſumere legiſlatorem motum ratione naturali, qua quilibet ſapiens motus fuiſſet. & Iaſ.in authen. ex cauſa. col.pen. C.de lib.præter.dicit, quòd unuſquiſque debet deſiderare conſcientiam ſuam ſecundum rationem naturalem. Et ſi uis omnia tibi ſubijcere,ſubijce te rationi. Felyn. in c.tua

Virtus inductione.

nos.col.iij.de iureiur. Ange.conſi. cx.ſanctiſſima. col. iiij. & eſt Clipeus legis gl.regularum. Cancel. Iulij. eſt chart. cxj.& ſequitur natura. † ergo ratio eſt naturę munitio. Albertanus lib.de amore rerum incorporalium,& dicit Bal. l.iij conſ.xxxviij.d.Thomas ad fi. ꝙ uix reperitur aliquid contra rationem naturalem & diſcretionem quod non remordeat conſcientiam. hinc Virgil. in vj. Appellat curas ultrices.unde dicit tex.in c.quid autē.in fine viij.q. j. Ego neminem nomino conſcientia ſua unumquenque conueniat.facit Bal.in rubr.extrà de iudi. colu. iij. Lancel.politus. in tract.de off.aduocati.in rubr.de prudentia. † ꝙ ratio naturalis quaſi formam legibus noſtris affert. & dicit 23
Bald.in c.licet de tranſlat. epiſcoporum, ꝙ ratio naturalis continet neceſſitatem ueritatis,& quæ contrà eam pugnant odioſa ſunt. & Hadrianus Papa noſter quodlib. ij. Qui agit contra remorſum conſcientiæ peccat, ita intelligens illud ad Rom. xiiij. Quia ratio naturalis participat ſe cum omni homine.Bal.in c.ij.col.iiij.de iudic.nec circũ ſcribitur loco, quia ipſa à principio nata eſt cum genere humano.Bal.in l.nemo.C.de ſent.& interloc.om.iud.ſubiungens quòd conſuetudines feudales non ſeruantur propter earũ authoritatē,ſed quia ſunt rationabiles & bonæ: & ſine ratione homo eſt una beſtia.Bal. lib. iij. conſil.clx. Cæcilia.col.ij.& eſt urgens diſputatio uel euidens demõſtratio, & propterea debet eſſe certior dicto, & ratio eſt quidam motus animi uiſum mentis acuens, uera a falſis diſtinguens.æquitas uerò eſt rectitudo iudicij naturalem ſequens rationem.Bar.lib.iiij.conſil 50.clementiſſimum. col.ij. & ratio naturalis ſola per ſe eſt lex. Card.in c.denique.iiij.diſt.cap.conſuetudo.j.diſtinct.Iſern. in prologo feudali.q.j.colum.fin.& q.ij.& q.iij. col. latius Hyppol.in rub.C.de prob. col. xxxvij. Et ſi legem uel rationem non habeamus, ſufficit allegare ſcripturam authenticam. ut Iaſon in dict.l.illam & in l.diuortio.col.v.ff.ſol.matri. Socyn.conſi.nondum impreſſo.incip.ſe Iacobus. colu. xviij. & quæ ſint ſcripturæ authenticæ,tradit.Iaſ.in l.j.co.vj.ſi. ſi cer.pet.Fely.in c.ex par.el j.colum.pen.& fi. de reſcript. cap.qualiter & quando.el ij.de accuſ.Panor.in repet.cap.

lenta & proculenta capere.

100 *Principibus licet à communi pro pace & repub.tuendæ gabellas,& alia pedagia recipere.*

101 *Sententia lata per iudicem pecunia corruptum eſt ipſo iure nulla.*

102 *Index male iudicans quod damnum incurrat.*

103 *Iudicium corruptum damnabilius eſt vſura.*

104 *Iuſtitia quare ſimilitudine ſtateræ depingatur.*

105 *Conſulere habentes de rebus dubijs quid debeant animaduertere.*

106 *Sententia lata breui tempore præſumitur defectuoſa.*

107 *Deliberatio in iudicijs quid operetur.*

108 *Celeritas quandoque præualet virtuti in rebus bellicis.*

109 *Iudex debet eſſe virtute potens.*

110 *Res iudicata habetur pro veritate & tribuit ius non habenti.*

111 *Iuriſperitus debet ante concluſionem integrum poſſeſſorem de primo ad vltimum conſiderare.*

112 *Veritas dicitur in omnibus principatum habere.*

113 *Veritas mater eſt iuſtitiæ.*

114 *Veritatis vis maxima.*

115 *Veritas omnia vincit,nec ab aliquo lædi poteſt.*

116 *Iudex potius debet ſcandalum permittere quàm veritatem omittere.*

117 *Iram diuinam in ſe prouocat qui veritatem opprimi perſpiciens eam pro viribus non tuetur.*

118 *Iudex debet in omnibus ſuis iudicijs diligenter veritatem inquirere.*

119 *Teſtes in iudicijs producti cauere debent ne partibus ſed veritati faueant.*

120 *Iudex præſumens teſtem eſſe ſuſpectum debet eum cautè ex ſuis dictis inuoluere.*

121 *Iudex an ſemper debeat iudicare ſecundum allegata & probata,an vt ſibi conſtat,propriam inſequi conſcientiam.*

122 *Probatio & fides teſtium tota eſt in iudicis arbitrio.*

123 *Teſti ſingulari,ſi nobilis ſit,poteſt fides adhiberi.*

124 *Depoſitioni veriſimili debet iudex adhærere.*

ET vt melius poſſit colligi quæ opinio ex præcedentibus tenenda ſit, uideamus quam opinionem debeat Iudex ſequi in iudicãdo. Qui tractet hanc quæſtionem late poſuit domi. Matthæus de Matheſilanis in ſuo tracta. de ele ctio. uerioris opinionis, cuius doctrinam uidetur ſequi Angelica & Pet. de Rauenna in ſuo alphabeto. in uer. opinio. late tradunt Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione ll. ult. char. ubi ponit vij. regulas. & Paris de Syndicatu in uerſ. iudicare. tradũt etiam Panor. & Canoniſtæ in c. j. ult. char. de conſti. ubi Barb. Fely. & Decius ponentes regulam & fallentias pulchrè Salomonius in repet. §. reſponſa. inſti. de iur. natur. gen. & ciuili. nam quam quiſque nouerit artem in ea ſe exerceat. Euripides, quem refert Auguſt. Dathus in lib. j. epiſt. incip. accepi tuam. Quibus addam plura hincinde collecta.

Qui tractet hanc quæſtionem.

¶ Sit ergo † regula. q̃ in iudicando Iudex debet ſequi commune opin. Doct. c. nouimus. de uerb. ſign. ibi & quorumdam ſit opinio à pluribus approbata. l. j. ff. de off. q. ibi, & ſane crebrior apud ueteres opin. eſt bonus tex. inſtitut. de hæred. inſtit. in princ. ibi, plurimum ſententias &c. Bartó. in l. ij. C. de pœn. iudic. qui mal. iud. Barba. latè in clem. ne Romani. de elect. Iaſ. in authẽ. nouiſſima. vj. col. C. de inoffic. teſtam. in l. ſi ijs qui pro emptore. col. lxviij. ff. de uſucap. in l. ſciendum. §. fin. col. penult. ff. qui ſatiſda. cogan. ubi dicit, non eſſe recedendum à communi opin. propter nouas phãtaſias, & quòd iudicans contra communem præſumitur per imperitiam. hinc dicit Iaſ. in l. j. §. ſublata. columna iij. ff. ad Trebellia. quòd quando Doct. dicunt † quòd eſt communis opin. illud eſt bonum uerbum in practica. & creditur Doctori ſic atteſtanti. Ferdinandus in repet. §. diui. num. xciij. & nume. ccccxlij. † quod contra eam iudicans eſt nimis ignorans. facit Tremolus. in addit. ad practicam Bonacurſij. chart. xxvij. colum. ij. Alexand. lib. vi. conſil. xxx. uiſo proceſſu not. ii. in l. ii. colum. iij & iiij. ff. de iureiuran. ubi dicit. quòd debemus ſequi communes opin. & non adhærere ſingularibus opin. & in tract. de iur. emphy. colum. xx. vbi bona apoſtilla, & in iudicando non

1 2 3

eſt recedendũ à communi per argumenta ſcolaſtica. Fely. in cap. ex offici j col.vij. uerſi.iiij. de præſcript.Ioan. Franciſ.Mirandola lib.de fide & ordine credendi theoremate xviij.Fabianus de monte S.Sabinæ. in tract.de emp. & uen.char.xv.col. iiij. Et in v. quæſt. col.vij.refert Bal.in l. nemo.C.de ſen.& inter loc.om.iudi.quòd magnorũ uirorum exempla ſequenda ſunt,dixi in iiij.& v.ratione, ꝙ ſit utile nubere.& idem Bald.lib.j.conſi.clxij. punctus quæſtionis.col.ij.dicit, quod non audet damnare quod totus mundus approbat, quia iudicium populi uniuerſi non contempſeris : ut inquit Sapiens. & Ioan.Fab. in proœm. inſtitu.col. ij.facit Platina de optimo ciue,lib.ij.char.vij. frater Bernardinus de Buſti in Defenſorio montis, char. xliiij.col.& dicit Bal.lib.ij.ultimæ impreſſionis conſ.cxij. ꝙ rarò bene loquitur qui contra omnes loquitur.plura al legat Curtius conſi. xlix. quod incipit memoriæ. col. xxx. ubi dicit quod relinquens communem opi. bene fundatã præſumitur per imperitiam iudicare. pro quo Igneus in diſputa. an rex Franciæ recognoſcat imperatorem col. iij.& M.Var.dicens,quòd contra omnes ſapere, deſipere eſt . ſequitur Ferratius alia adducens. cautel.xxxj.incip. manifeſtum. latius idem Curtius conſil. lvj. quod incip. ſuper eod.col.iiij.Decius conſ.cxxxj.ad fi. Et in prædictis locis iſti moderniores infinitas Priſcorum authoritates allegant . Et dicit gl.in reg. Cancel. xxxij. chart.fi. quòd Martin.gl.ſemper erat ſolus in opin.ſuis

¶ Et ita fiendum exemplo Iuriſconſulti, quẽ refert Monferrat. in tract. de ſucceſ.regum. char. xj.in fi. Et dicitur cõmunis opin.de iure nõ aperto ab omnibus probata ſen tentia.ſecundum Salomonium in repet.§. reſponſa. inſtit. de iur. natur.char. x. & char. fi. ubi paulò infrà ſubijcit, † ꝙ iudex debet eſſe nõ iuris nouator ſed religioſiſſimus obſeruator, & quod in ſcholis naſcũ,creſcunt,ſeneſcunt, intereunt communes opin.ex ſcholis in iudicia exeunt, atque probantur. Et ſic contingit quandoque quòd una erit communis uno tempore , & contraria alio tempore Iaſ.in l.ſerendum.col.x.ff.de uerb. oblig. non tamen propterea debebant deſtrui geſta illo tempore uirtute ta-

lis

lis communis opin. ſecundum Imol. quem refert Salom. ubi ſuprà.& dicitur cōmunis opin.illa quæ plurium Doctorū illuſtriū teſtimonio cōprobata eſt.Iaſ.in l.ij.co.j. C. de inſtit.& ſubſtit.Feratius d.cautel.xxxj. Ant. de Prato in tract.de ſecun.nup.char. viij. col.iij.& Had. Papa noſter in quodlibe.q.j.eſt char.vij.col.j.dicens.opin.antiquorum propter authoritatem æquiparari ſaltem multitudini modernorum.& dicit Alex.lib.vij.conſi.ccij. uiſo themate ante fi.† quòd dicitur cōmunis,quādo Doct. maioris ponderis & authoritatis ſunt pro ea. Et faciunt iura ſuperius allegata:nec in hoc placet mihi illa differentia quā aliqui faciunt inter Doctores antiquos & modernos, prout Paris de Puteo in tract.de Syndicatu. in uerb. iudicare.c.an ſi iudex qui dedit.col.ij. Practicus Papi. in foro capitulorū ad æternā rei memoriā in fi.ubi dicit, Moder. ita ſunt ponpoſi ut nihil reputent ſcire,niſi legē faciāt per ſe.Præpoſ.in c.de quibus.xxj.diſt.facit tex.in c.hoc ipſum. circa med.xxxiij.q.ij.quia eam non attēdit. Calcan. conſi. xxxvij.tota col.pen. & contra ponentes nouas opin. inuehit.Io.Fab.in §.j.inſtit.de act.bonus tex.in c. relatū. xxxvij.diſtin.Et pro ſenibus Iaſ.in l.cum quid.ij.lect.co.fi.ff.ſi cer.pet.& Cepol.in tract.de imper.mil.delig.char.j. & ij. ubi enumerat l. priuilegia ſenectutis.& Dec. conſi. lij.j. col.dicit præferri maiores.Scrutinium char.x. & pluribus ſeq.Liſoperita cha. xxxix.concluſ. ix. & concluſ.v.g.in cle. dudū.de ſepul.in uerb.probatis.Io de Ana.in rub. de delic.puer.Socin.lib.iij.conſ.xcviij. alias conſului quòd non eſſet multum curādum de modernis,qui ſe in uarias ſententias & legendo & conſulendo diuidunt.Pet.de Leſnaudiere in tractatu de Doct.iij.par.q.vlt. & iiij. par.q.xxix.ubi in fin tacito authore refert illud dictū practici Papi. facit Salomonius in §. reſponſa.char.x.q. iij. Barb. in c.j.col.j. de iur.calum.Mapheus Veg.de educatione liberorum. circa med.lib.iiij.Card.Pap.in epiſtolis.& dicit Ang. in l.ſenium.C.qui teſt.fa.poſ.plus ualet umbra ſenis, quàm ſenſus iuuenis. Fely. in c.ſi qui teſt.col. pen. de teſt. Io. Montolon. in Promptua. Iur. in uerb. antiquus. & dicit Ang.in l.j.§.queritiam ff.de poſtul.† quòd aduocatu. iuue-6

nis eſt cõfuſor litium.latè Bolog.in repet.authen. habita. C. ne fil. pro pat. col.xxvj. &Catellia.ij. parte Memoral. in uer.nuptiarum cauſa.ad fi.refert Bart. dicere quod antiqui Doctores magna ueneratione fuerunt præſtantiores modernis,pondere,numero & menſura,pro quo Præpoſ.in c.literas.col.ij.de frig. & mal. & dicit Bald. in c.ij. col.iij.de poſtul.prælat.quòd nemo eligit iuuenes duces. facit Had.Papa noſter in quodlibetis.ij. eſt chart. xx. col. iij.ꝙ deliberationibus incipimus à iunioribus, ne formidarent recedere à ſententia antiquorũ. Codrus ſermo.xj. incip.neſcio ubi.eſt char.xxiiij.& in modico tempore non poteſt quis multa addiſcere.gl.in uerb. inſtructis.in.cap. cum ex literis.de in integ.reſtit.Et experientia eſt rerum magiſtra,ut dixi in v. ratione partis affirmatiuæ: ideò in electionibus iuuenes incipiunt loqui,& reſeruant diffinitionem antiquioribus.Gaſpar Portugalen.in l.imperium col.iij.uerſ.vj.limita.ff.de iuriſd.om. iud. & iuuenes ſæpe errant in practica,ut Iaſ.in l.poſt dotē. col.antepen.ff.ſol. matr.eſt nu.202.Alex.in l.quod meo.col.vj. ff. de acquir. poſſ.prout refert.Bald.in tract.de præſcrip.in repet.l.Celſus; col.xxix. circa fi.at ſenes ſunt adeò practici & inſtructi in regulis iuris & doctrinis,quod eo ipſo quod audiunt caſum etiam extraneum accomodant ſe regulis.Et ſi in caſu illo æquitas repugnet,ſequitur æquitatem fundamentum iuris.l.j.ff.de iuſtit. & iur. & quæ facit fallentiam ad regulas ubi dixi,& ſic de raro errat etiam ſine reuolutione chartarũ, † intellige de Sene qui bene ſtuduit in iuuentute,nã ſi expectent ꝙ ſint ſenes, labor eſt eis nimis grauis,hinc Pich.præceptor meus ſæpe allegabat illud Catonis,Fac tibi ſuccurrant iuuenis quæ faceris ipſe. Ideò dic ꝙ ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc. de penna in l.j.C.de cõſuli.lib.xij.Roſariũ Buſti.j.parte.ſer.xxix.litera g.& ſerm.xxxj.litera t.ubi dicit, quòd inter antiquos & Modern.illi magis adhærere debemus, qui magis habet rationem & ueritatem. facit Guilelmus Rouille de deſcrip.iuſtitiæ lib.iij. c.ij. & lib. iij. facit quòd ſcholaris iuuenis bene doctus præfertur antiquiori indocto.Bon. in tract.de nobilit.iij.par.num.lxiij.& lxv. Moder. in l. cum

Citra iuuenes.

quid

quid.ff.ſi cert.pet.Cepol.de imper.mil.delig. col. pen. dicit tamē Lauren.de Rodolfis in tract.de uſur. par. iij. col. xiii,quòd in collegio qui prior eſt in tempore,prior eſt in ſede,non habita diſtinctione,an primus ſit ſecundo deterior,quod uidemus præcedere eum qui non eſſet dignus ſoluere uincula caciamenti ſequentium,& ibi aſſignat rationem,quia iſta non poſſunt faciliter cognoſci, & ut tollantur ſcandala & inuidiæ ſi ad imparia iudicarentur. Et dicit. Alberic in l.ſed licet. ff.deffi. præ. † quod plus ſeruari debet opinio parui Doc. lege roborata, quā magni ſine lege. & dicit Hoſtiē.in ſumma de teſt. cog .§. in quibus.circa med.quod ipſe recedit ab opin.antiquorū, quia plerunque mentiuntur ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc.de Penna l.j.C.de conſulib.lib.xii.Et iſta differentiā poſſet procedere quādo antiquiores uidiſſent omnia fundamenta quæ faciunt poſteriores,attento quòd dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata, & ſteterunt ad ſupplicium tanquā aurum in fornace,& etiā quia ſenior bos grauius figit pedem.ut inquit Hier.quem refert Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur, ulti.non.ff.de uerbor. obliga.Eraſ.Adag.char.xiiii.num.46.iii.par.Prouerb.xli.facta iuuenum, conſilia mediocrium.uota ſenum.Et propterea ad ſeniores recurrunt iuniores aduocati ignari,tanquam ad expertos negociorum.gl.in l.i.in. § . aduocatos. in uerb.aduocatos.ff. de uar. extraor. cog. Sed quando Doct. Moder.tenerent contra antiquos,moti ex aliqua lege uel ratione, ad quam uerisimiliter non aduerterunt antiqui, tunc putarem non procedere hanc differentiam:iniquum eſt enim dicere quempiā uoluiſſe tenere cōtra eum cuius fundamenta non uidit·dixi ſuprà.in quæſtione,an uidua perdat propter adulteriū, Sequitur ergo tunc quod dicit Philoſophus,quem refert frater Iſidorus de regim. princ. lib.iii.c.viii.ꝙ omnis doctrina omnisq; diſciplina à iunioribus in dies perficitur.Idē uult Pet.de Vbaldis in proœ. ſui tractatus de quarta canonica,dicens quod antiqui dederunt nobis principia quæ ſucceſſiuis naturæ & ingeniorum beneficiis ſuſcipiunt incremētum.Et Cicero in prin. Tuſculanarum, dum agit de Latinis, quod habuerunt à

8

Quando ſenex uidet fundamenta iuuenis.

Græcis

Græcis.& in j.char.Topicorum ad Trabatium,quòd nulla res à principio in republica uidetur ſufficienter promulgata.Specul.in proœ.ſui operis .col.iiij.uerſic cæterũ. pro quo Columel.de agricultura , quòd nulla eſt ars quæ ſingulari conſumata ſit ingennio.Afflictus in proœmio cõſtitutionum regni.col.ij. Et faciunt plura quæ tradit Carolus Borbonienſis in proceſſu fidei.par. ij.artic.v.uſque in finem illius ſecundæ partis. Eſt ergo neceſſe fateri ex quo iuniores uiderunt ſcripta antiquorũ,ſunt perſpicatiores.gl.in l.Gallus in princ.in uerb.filius.ff.de lib. & poſthum.facit quia in dicto debemus tenere opi.præceptoris, ut infrà dicam. & tamen communiter præceptores ſunt Moder.facit Philoſophus ij.Rhetoric.quod tam iuuenes quam ſenes habent quoſdã mores laudabiles,quoſdam vituperabiles, ut refert Afflictus in conſtitutionib. regni. char.cxix.col.j.uerſ.x.requiritur.facit Aug. de Arrimino
9 in additis ad Ang.in Maleficijs.gl.comparent dicti inquiſiti & confitentur totum.col.j.ubi dicit,† quòd plura habemus etiam ſingulariſſima quæ ignorabat antiqui.Ideò nunc ſcientia eſt longè excellentior.Et uidemus quòd una opin.uno tempore fuit cõmunis,& nunc contraria eſt cõmunis.Iaſ.in l.uenditores.ff.de uerb.oblig.facit, quia antiqui non potuerunt ita ueritatem inueſtigare ſicut Moderni.patet in Credo condito ab antiquis, qui tenebant Spiritũ ſanctum ſolum procedere à patre.& Moder.à patre,& à filio,ut in ult.char. Decreti. in c. de ſpiritu. in gl. penult.& de ueritate cõceptionis beatæ Virginis , in qua antiqui magis commnniter urgebantur tenere contra id quod nunc communiter tenemus. & tamen dicit Bald.in c.j.col.iij. ut lite non conteſt. quod ſemel uerum ſemper uerum.Non tamen facio conſequentiã , Talis eſt ultimus ductor,& uidit omnes Doct.antiquos.ergo melius ſenſit. Ang.in l.j.in princi.ff.de appellat.ad prædicta facit Rota in nouis deciſ.ccccclix.incip.circa tertium.col.fi.dũ loquitur de collectario,dicens quòd fuit ultimus & practicus Curiæ.faciunt quæ dixi in fi.mei inuentarij librorum utriuſque iur. in ij.q. an oporteat habere plures libros ,dũ loquor de interpretatione.Et dicit Curt.in rep.l. admonendi

uendi. col.lxv. uerſi.xxxiiij. quòd quotidie in nobis generantur nouæ intellectiones & meditationes, & quòd antiqui non uidebant originaliter: ideò quandoque errabant unus poſt alium: alter dicebat quod erant ſicut grues; ut una ſequatur aliā abſq; ulteriori inueſtigatione, nec maiori irrogatur iniuria ſi minor ueritatem inueſtigauerit, quia Deus multa abſcondit ſapientibus quæ paruulis reuelauit. Alber. in proœ. C. incip. quoniam. col. iij. dicam ſtatim. Barb. lib. j. conſ. vj. col. pen. & cōſ. xxvij. ſcripſit doctiſſimus col. xx. Et cōſ. xxviij. ſcripſit belliſſimè. col. iiij. Ariſt. par. v. proble. xlv. & in rub. C. qui admit. col. vij. in fi. Bal. in c. ſignificauit. col. fi. de reſcrip. dum loquitur de Catolicone qui erat tunc ultimus. Scrutiniū char. lxxviij. Buſtus in Defenſorio montis. char. xxij. col. j. Fely. in c. propoſuiſti. col. fi. de probat. Rota in nouis. deciſ. ccccclix. circa iij. col. fin. † Sæpe enim Deus reuelat minori quod celat maiori. Hoſtien. in proœ. ſummæ. col. ii. Io. Blanchi. in proœ. ſummæ feudalis. Alber. in proœ. incip. quoniā. col. iij. pulchrè Barb. de Card. in fi. ii. q. in c. propoſuiſti. col. xiiij. de probat. Pic. in rep. §. Titia. col. lxiiii. allegans illud Ouid. Sæpe necat morſu ſpecioſum uipera taurū, A cane nō magno ſepe tenetur aper. facit bona glo. in auth. de mona. in §. ordinat. ſuper uerſi. tēpus. quam ſequitur Socin. in l. cum quid. col. iii. ff. ſi cert. pet. facit Camper. in tract. dotis. v. par. q. iij. dicens, † ꝙ maritus excuſatur ſi ad curā uxoris adhibuit medicū iuuenē benè diſciplinatū, ſicut ſi adhibuiſſet ſenē, pro & cōtra iuuenes poſt Philoſophū in trac. de reg. princ. j. par. iiii. cap. ij. & c. iij. idem de ſenibus facit Had. Papa noſter quodlib. iij. char. pe. c. pe. ꝓpter quod dicit Apoſt. Et quandoq; corrigunt ſenes. Barb. in rep. rub. qui admit. col. viij. & ſeq. Iaſ. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ult. not. ff. de uerb. obl. Bolog. in diſput. de præcedentia Doct. & mil. col. ix. in fi. ubi dicit, ꝙ iuuenes reperiuntur ſæpe excellentiores antiquioribus. Pich. in repet. §. Titia. col. lxiiij. ubi inter cætera allegat Ouidiū dicere, A cane non magno ſæpe tenetur aper. Et iuniores ingenioſiores omnino fatetur. Bulg. in proœ. ſuæ diſputat. incip. Sēpronius. Iatè Roſariū Buſti. ij. par. ſer. xxix. litera b, qui incipit, ſecūdum

[Margin: 10 — beside "col.fin. † Sæpe enim Deus reuelat minori quod celat maiori"; 11 — beside "par.q.iij.dicens, † ꝙ maritus"; *Medicus iuuenis.*]

dū,Et ſapiētia non numeratur annis.hinc Ouid.j.de arte, Parcite natales tumidi numerare deorum.Cæſarib.virtus contigit ante diem.& j.ad Corint.xiiij. ſi alteri ſedēti reuelatum fuerit,prior taceat,licet aliā, dicamus quòd præſente maiore taceat inferior.Bald.in l. qui indignus. ff. de ſenat. quia plures ſunt iuuenes qui habēt ſapientiā ſenū. ut Bal.in epiſt.ad ducē Sab.in princ.ſui tractatus, de præſcript.facit Dodus in ſua apologia cōtra fratrem Samuelem.char.xlj.dum dicit,quòd olim materiæ non erant ita dilucidatæ ſicut nunc.& dicit Specul.in tit.de aduocat.§.
12 utriuſq;.col.ij. † ꝙ antiqui ſunt aliquando deſides & pigri,Ripa in tract. de peſte.chart.lxxv.num.lxiij.Et iuuenes gloria cupidi utuntur nimia diligentia.facit tex.in l.præcipiunt ædiles.ff. de ædil.edic.& etiam quandoque confidentes in ſcientia & experientia ſua, non curant quærere allegationes pro eorum dictis,ut de lectura Bald. ſuper Decretalib.dicit Alexander in l.quod meo.col.iij.ff.de acquir.poſſ.facit Petrarcha epiſt.ix.ſeniculum. Eraſ.j. parte prouer.dxvj.Sæpe eſt olitor valde opportuna locutus. Et refert Lācel.polit.in repe.l. re.coniuncti. char. vj. col. iiij. quoſdam moder.qui didicerunt unum textum à diſcipulo ſuo.& dicit Beſnius in l. capitis rei.ff.de fideiuſſor. quòd ille text.in quæſtione de facto fuit allegatus per quendam ſcholarem iuuenē.Et antiqui aduocati illum ignorabant propterea ſubijcit quòd licet dicatur Medeg zouen, noua ſepultura.Preuedo nouello beſtia cornuda. tñ dicit poſt aduocaro zouen.quæſtio uenzuda. Cacialup. tractatu de modo ſtudendi, col. iij. monet iuuenem de hoc gloriari non debere:quia in hoc latiſſimo prato Iuris Ciuilis bos herbam, canis leporem, Ciconiaq; lacertā inuenire poteſt,nec etiam propter pauca addita oportet gloriari. Felyn.in cap.cauſam quæ.col.iij.de reſcrip. præſertim cum ea quæ ſcimus ſit minima pars eorum quæ ignoramus.
13 Barb.in cap.nouit.col.ii.de iudic. Et † Papinianus cuius ingenium tantum extollitur ab imperatore, ut in l. cum acutiſſimi.C.de fideicommiſ.& alibi ſæpe ut Iaſ.in l. poſt dotem.in primis uerbis.ff.ſol.matr.tamen mortuus eſt iuuenis, ſcilicet ætatis annorum. xxxvij.ut refert. Socyn.in

Papinianus.

repeti.

repet.l.cùm auus. col.j.ff.de conditio.& demonſt. & Nerua filius in xvij. anno publicè de iure reſpondit.l. j.§. pueritiam.ff.de poſtuland.Doct. in l.quidam conſulebant. ff. de re iudic. bona apoſtilla ad Benedictum de Plumbino in l.apud filium.ff.de man.uind.& Ceruotus filius Accurſij ante xxv.annum fuit doctoratus. ut Bologn.in repetit. authen. habita. C.ne filius pro patre. col.xxiiij.ubi latè. *Nerua.* *Ceruotus*

† An minor xxv. annis poſſit doctorari. Iaſ. in rubr.C.de procuratorib.Fely.in cap.cum uigeſimum. col. fi.de offic. deleg.ubi de pluribus ætatibus de quibus Ioan.Montolonius in Promptuario Iuris, in uerb.ætas.Iac. de Beluiſo, in tit.de pace iur.fir.col.ij.Petrus de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.lib.j.q.xv.& ſeq.ubi etiam dicit quòd Bald. in xvij.anno repetijt.l.centum Capuæ.Ana.in rubr.de delict.puerorum. Felyn.latè in rub.de mag.col.j.Et idem videmus quotidie in pluribus alijs. 14 *Minor poteſt doctorari.*

& † Speculatori nōdum excedēti trigintaquatuor annos fuit commiſſa una cauſa cœpta ante eius natiuitatem,in qua nondum erat lis conteſtata.Speculator ipſe habuit experientiã totius practicæ utriuſque Iuris,& bene nouit ſcripta antiquorum. ſecundum Bal.lib.iij.conſi.cccxxxj.incip.quæritur.col.i.Iaſ. in l.properan.C.de iud.c.ii.col.Paul.de Caſt.in l. ante ſententiæ.C.quo.app.non recip.dicit, quòd miratur ꝙ Specul.in iuuētute ſua compoſuerit illud opus, quod eſt quid miraculoſum,& eſt pater practicæ Romanæ.in l.hac conſultiſſima.co.i.C.qui teſta.fa.poſſeſſ.& magnæ authoritatis. Rom.conſi.cxxvii.poſito. & licet more ſuo recitet opin.& nihil firmet ſecundum Cyn.in l.i.col.pe. C.de ſumma Trinit. tamen illud ſuum opus perutile reputatur. ſecundum Gandinum in titu. quomodo cognoſcatur in maleficiis per inquiſitionem.col.iiii.uerſi.ueruntamen. & audiui quoſdam præceptores meos dicere quòd audiuerunt Alexand.de Imola dicere quòd dempta lect. Barto. 15

† nullus liber eſt quo non mallet carere, quàm Specul. qui ſemper adducit bona loca,ubi etiam commentatores extendunt materias, & quòd ille liber ſolus ſufficeret ad regimen orbis.quod neſcio quia ad hoc non ſufficeret tota Biblia.ſecundum Hoſtien.quem infra referam. Et dicit 16

Barb.

Barb.in rub.de litis conteſt.num.xvj.ꝙ ipſe ſemper defert Specul.quia ſuccos legum & canonum guſtauit melius quàm alius. Et Bart.in xxv.anno cõpoſuit illam ſubtiliſſimam repetit.l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap. Iaſ.in l.quidam cum filium.col.xij.ff.de uerb.oblig.& repet.l. ſi conſtante.ff.ſolut.mat.Ioan.Lup.in c.per ueſtras. de don. inter uir.& uxor.char.liiii. eſt ante concluſionem. Alia plura exempla dici poſſent,ut refert Cacialup.in l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfic.col.xvij.dum loquitur de tract legitimationũ.d.Ant.de Roſel.Andr.Aalciatus in Paradoxis Iuris ciuilis,in procœ.lib.vj.Et Daniel adhuc puer ſenes iudicauit.Luc.de Penna in procœ.trium lib.C.col.iij.& rub. de lega.lib.x.col.iiii.uerſic.viij.& Salomonius iuuenis fecit iudicium,de quo in c.afferre.de præſumpt. ut Regum lib.iij.c.iij.facit Card.Pap.char.cv.epiſto.clxviij.quid me pro & contra.Oldr.conſil.lij.quæſtio eſt talis, an tutela. Et dicit Mapheus Vegius de educatione liberorum.lib.iii. quòd Valerius Pudentius Romæ certamine ſacro Iouis, claritate ingenij,coronatus eſt inter poetas Latinos omnibus ſententijs iudicum,licet decimumtertium annũ nõ exceſſiſſet.Et inquit Liuius & Petrarcha lib.vj.epiſto.xxii. magnã circa medium.quòd Scipioni non excedẽti xxiiii. annum fuit commiſſum imperium contra Carthaginẽſem. quem & alius refert Claud.in Monarc.Franciæ. parte iij. c.vij.& de Scipionis laude Gellius lib. iiij.c. xviij. Scipio. Et diebus noſtris Guaſco de Fuxo. non excedens annum decimumnonum quot præclara geſſit in Italia pro Ludouico xij.Francorum rege?Et tandem Rauennæ uictor ho

17 ſtibus xx milibus occiſis interiit. † ideo licet ſeniores ſint magis experti, & experientia ſit rerum magiſtra, ut dixi in v.fundamento pro parte affirmatiua,in eis tamẽ non uigent uires ingenij, prout in iuuenibus, ſecundum Catonem,& acumen ingenij multum operatur: ut in apoſtilla ad Bar.in l.magiſtros.C.de profeſ.& med.li.x.Fel. in rub. de magiſt.col.j.& intelligentem quando neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari: quia intelligere noſtrum aut eſt phantaſma, aut non eſt ſine phantaſmate. Philoſophus iij. de anima, quem refert Barb. in Ioannina. columnã clxiiij. xiii.

item

item quotidie uidemus & experimur quòd in ſenibus & diminuitur ſenſus.Io.Montolo.in Promptua. Iur.in uerb. ſenes.ubi etiã ſeneſcit memoria in illis. Et tamẽ Iuriſcon ſulto eſt apprime neceſſariã. Senſit Opiz.in repet.§. diui. col.xv.quia eſt mater intelligentiæ, ſecundum Aug.Barb. in c.cauſam quæ.col.j.de iudi.in c.iij.loco. ubi etiã ſuam memoriã extollit,& artificioſam dãnat.col.xxvij. eſt num. lxvij.de probat.latius in c.cum adeò.col.ij.ubi poſtilla de reſcrip.intantum tamen eſt delicata, ut eam primo ſenectus incurrat.ut Alberic.in Dictionario,in uer.memoria, ubi tradit artẽ ad eam conſeruandam & augendã hoc idẽ uult Seneca in proœ. declamationum, refert Portius & Iaſ.in §.in fraudem.col.ij.inſti.qui & ex quib. cauſ. mand. non licet.Practicus Papi.in proœ.practicæ ſuæ. facit glo. in l.iij.§.duæ cauſæ.ff.ad Carb.not.iiij.q.ij.c.ſi teſtes. facit tex.xij.q.ij.c.longinquitatem. refert Barb.lib.iij. conſil.lxxiij.incip.ab Ioue principium.col.iij.& lib.iiij.conſi. xl.clementiſſimum. col.iij.& lxxxviij.ſapienter.colum.iij. † Et habens memoriam inordinatam præſumitur fatuus. 18
Alex.in l.cûm ſeruus.§.conſtat.col.j.ff.de leg.j. eſt uerum quòd memoria & ſpeculatio ſe inuicem non compatiuntur:ideo rarò in uno concurrunt.Saly.qui dicit ſe hoc audiuiſſe à Philoſophis in l. hac conſultiſſima. col.j.C.qui teſt.fa.poſ.minus in ſenibus,licet experientia maior. hinc Eraſ.in Moria.char.vj. † quòd nihil differunt ſenes à pue- 19
ris,niſi quòd rugoſiores & plures enumerent annales quã pueri,& in j.parte prouerb.xliiij.Bis pueri ſenes Albertanus de ſenectute. Et tempore Ludouici ducis Sabaudiæ penes Carignanum in Caſtro Raynerio do. Michaeli de Romagnano exceden.nonageſimum annum nouiter nati ſunt quaſi omnes dentes.plus dicit Bart.in l.j.C.qui ætate.li.x.quòd poſtquam quis exceſſit uigeſimumquintum, non prçſumitur bene diſcedere.dicã infra loquẽdo de opi. prçceptorũ,dum ſubijcio de ſcholaribus.Eſt uerum ꝙ Cicero ante medium libri de Senectute, dicit, ꝙ in eis manent ingenia,modò permaneãt ſtudium & induſtria. facit Valerius Maximus lib.viij.cap. vij. de ſtudio & induſtria, ubi de Catone & alijs.& cap.xiiij de ſenectute.

¶ † Am-

nos.col.iij.de iureiur. Ange.conſi. ex.ſanctiſſima. col. iiij. & eſt Clipeus legis gl.regularum. Cancel.Iulij. eſt chart. cxj.& ſequitur natura. † ergo ratio eſt naturę munitio. Albertanus lib.de amore rerum incorporalium,& dicit Bal. l.iij conſ.xxxviij.d.Thomas ad fi. ꝙ uix reperitur aliquid contra rationem naturalem & diſcretionem quod non remordeat conſcientiam. hinc Virgil. in vj. Appellat curas ultrices.unde dicit tex.in c.quid autē.in fine viij.q. j. Ego neminem nomino conſcientia ſua unumquenque conueniat.facit Bal.in rubr.extrà de iudi. colu. iij. Lancel.politus. in tract.de off.aduocati.in rubr.de prudentia. † ꝙ ratio naturalis quaſi formam legibus noſtris affert. & dicit Bald.in c.licet de tranſlat. epiſcoporum, ꝙ ratio naturalis continet neceſſitatem ueritatis,& quæ contrà eam pugnant odioſa ſunt. & Hadrianus Papa noſter quodlib. ij. Qui agit contra remorſum conſcientiæ peccat, ita intelligens illud ad Rom. xiiij. Quia ratio naturalis participat ſe cum omni homine.Bal.in c.ij.col.iiij.de iudic.nec circũ ſcribitur loco, quia ipſa à principio nata eſt cum genere humano.Bal.in l.nemo.C.de ſent.& interloc.om.iud.ſubiungens quòd conſuetudines feudales non ſeruantur propter earũ authoritatē,ſed quia ſunt rationabiles & bonæ: & ſine ratione homo eſt una beſtia.Bal. lib. iij. conſil.clx. Cæcilia.col.ij.& eſt urgens diſputatio uel euidens demõſtratio, & propterea debet eſſe certior dicto, & ratio eſt quidam motus animi uiſum mentis acuens, uera a falſis diſtinguens.æquitas uerò eſt rectitudo iudicij naturalem ſequens rationem.Bar.lib.iiij.conſil 50.clementiſſimum. col.ij. & ratio naturalis ſola per ſe eſt lex. Card.in c.denique.iiij.diſt.cap.conſuetudo.j.diſtinct.Iſern. in prologo feudali.q.j.colum.fin.& q.ij.& q.iij. col. latius Hyppol.in rub.C.de prob. col. xxxvij. Et ſi legem uel rationem non habeamus, ſufficit allegare ſcripturam authenticam. ut Iaſon in dict.l.illam & in l.diuortio.col.v.ff.ſol.matri. Socyn.conſi.nondum impreſſo.incip.ſe Iacobus. colu. xviij. & quæ ſint ſcripturæ authenticæ,tradit.Iaſ.in l.j,co.vj.ſi. ſi cer.pet.Fely.in c.ex par.el j.colum.pen.& fi. de reſcript. cap.qualiter & quando.el ij.de accuſ.Panor.in repet.cap.

(margin: 23)

cum .eſſes.de teſtam.col.vj.Moder.in epiſtola impreſſa an
24 te Lombardam. † nihilominus ſi legem nec rationem nec
authenticam ſcripturam habeamus , ſufficit nobis quòd
Doct.communiter aliquid teneant. & ſatis dicimur tunc

Authoritas Doctoris ſufficit pro lege.

habere authẽticam ſcripturam: ſufficit enim nobis Doct.
authoritas.l.ſi idem cum eodem.ubi Ange.ff.de iur. omn.
iud. Archid.in c.nolite.xj.q.j.Fabian.in tract. de empt. &
uend.char.xv.col.iiij.Buſtus in Defenſorio montis.chart.
xliij.col.iij.Dodus contra ſtrighas,char.xxvj. Barba. in re-
pet.l.cum acutiſſimi.col.cj.C.de fideic.in c.j.in princi. de
offi.deleg.& lib.ij.conſi.xxxvj.ſapienter.colu. penult. Iaſ.
in d.l.illam.Felyn.in d.c.j.de conſt col.pen.uer. nono fal-
lit.Et ſufficit quòd ſit magiſtraliter dictum, licet non pro
betur lege.Socyn.conſil.clv.pręſtantiſſime.col.iij.Nec mi
rum,quia Iuſtinianus imperator adeò reſtrinxit iura no-
ſtra ꝙ niſi ſuperueniſſent tot doct. ingenia, infiniti caſus
remanerent indeciſi,ut ſæpe dicebat Iaſ.inferẽs quòd pro
pterea fuit ualde neceſſarium ingenium Bald. qui tantum
tus noſtrnm locupletauit,ut infrà dicam de Bal.inueni po
ſtea Philelphum deca. ij. ſatyra, ij. Ne nimis. qui acriter
de hoc inuehit contra Iuſtinianum. eſt de mente Pauli de
Caſ.in l.Clodias.ff. de acq. hæred. quem infrà referam in
viij.limitatione, dũ dicit, Quid nos faceremus niſi eſſent
antiqui Doctores? quaſi uelit dicere in tanta penuria le-
gum.facit Philoſophus v. Ethic. quem refert Salomonius
in §.reſponſa.char.xix.inſti.de iure natur. dicens non mi-
nus inhærendum expertis & ſenioribus,uel prudentiũ opi
nionibus ſine demonſtratione,quàm demonſtrationibus
ipſis.pro quo Modeſtus in j. oratione contra Lutherum ,
chart.ix.& ſequen.& Hadria.Papa noſter in quodlibet.q.
ij.iij.puncto.còl. j.allegãdo vj.Topic.& de authoritatibus
ſanctorum patrum.frater Thom.in tracta. de authoritate
Papæ.chart.xxviij.Et dicit frater Iſidorus in tract. de cõ-
cep.lib.j.c.fin.quòd Scotus dicit ꝙ non eſt aſſeuerandum
doctrinæ Doctorum eccleſiæ repugnanti. & lib. ij. refert
Philoſophum.c.j.lib.iiij.Topic.quòd proferẽs ſolicitè cõ
traria opinionibus ſapientum,ſtultus eſt. & Galenum de
accidenti & morbo. quòd dicta antiquorum debent ami-

cabiliter

cabiliter à ſucceſſoribus ſuſcipi,& benigniter impleri. pro quo Syluester contra Lutherum.char.ccv.

¶ † Amplia ſecundò prædictam regulam, quod tenenda ſit communis opin. procedere etiam ſi contra communē opi. teneret Papa magiſtraliter loquendo. Hoſt. in c. paſtoralis.de decimis.quē refert Fely.& alij.in d.c.j.de conſti.Paris pe Puteo in d.tractatu de Syndicatu.in uerſic.iudicare. & communiter alij qui tradunt hanc materiam. 25 *Papa.*

¶ Etiam ſi eſſet opin.gl.nam licet ſoleamus dicere, quòd eſt pudor allegare gloſſ.quando habemus legem. glo. in l. ſed licet.ff.de offic.præſid.Bologn.in repeti. auth. habita. C.ne fil.pro pat.col.xliij.Cacialup.de modo ſtudendi.col. xiij.uel authoritates Docto.Iaſ.in l.illam. col.ij,C.de col. lat.Salomon.in repet.§.reſponſa.inſtit.de iur.natur. char. viij.tamen ubi tex.non inuenitur, ſufficit gloſſ. Anton. de Prat.in tract.de ſecund.nupt.char.viij.col.ij.uerſ.v.& ult. & licet habeamus paucas ex opinionibus Accurſij, quia contentus erat relatione aliorum.Paris de Puteo,ubi ſuprà,& Bol ogninus col.xliij.Et in omnibus ſequebat opi. antiquorum ſecundum Pau.de Caſ.in auth.ceſſante.C.de leg.hæred.Idem faciebat Spec. ut paulò ſuprà dixi. idem Io.Andr.& Io. de Anan. ut infrà. colum.proxi.magna tamen eſt eius authoritas,ut latè Corſet.in fin.ſui repertorij.Claud.in repetit.l.ut uim.ff.de iuſtit.& iur.col. antep. Iaſ.in l.illam.C.de collat.co.iij.Ang.in ſuo teſtamēto.col. iij.Decius conſ.cxlvj.col.iiij.Calcaneus cōſ.vj.col. iij. ubi dicit, ꝙ gloſſator eſt collector ueritatis. Ferrat. cautela xvij. col. ij. Scrutinium chart lj.Roch.in c.at ſi clerici.col. xxiiij.de iudic.Vbi Barb.in c.quanto.col.xlv.dicit chi non ſa caualcare, tengaſi à l'arzone. Ita debet facere iudex, tenerſi ale gloſe.& dicit Bal.lib.ij.conſi.cxxxj.uiſis. col.ij. ꝙ Accurſius eſt magiſter ſcientiarum, gloſſator eximius. Anton.de Prato.in tract.de ſecund.nup.char.viij. colu. ij. uerſ.v.& ult.ubi plura de gl.char.ix. in fin. & princip. ſeq. Afflictus deciſ.cccLxxxiiij.non ponam. circa medium. dicit ꝙ Doct.ſolet tenere cum gl.conuerſores.cōtra glo.propterea dicit Luc.de Penna in l.& lib. xij. ꝙ glo. congruentius appellarentur notæ, quaſi notabiles.Et gl.fuerunt cō

eſt recedendū à communi per argumenta ſcolaſtica. Fely. in cap.ex officij col.vij. uerſi.iiij. de præſcript.Ioan. Franciſ.Mirandola lib.de fide & ordine credendi theoremate xviij.Fabianus de monte S.Sabinæ. in tract.de emp. & uen.char.xv.col. iiij.Et in v. quæſt. col.vij.refert Bal.in l. nemo.C.de ſen.& inter loc.om.iudi.quòd magnorū uirorum exempla ſequenda ſunt,dixi in iiij.& v.ratione, ꝙ ſit utile nubere.& idem Bald.lib.j.conſi.clxij. punctus quæſtionis.col.ii.dicit, quod non audet damnare quod totus mundus approbat, quia iudicium populi uniuerſi non contempſeris : ut inquit Sapiens. & Ioan.Fab. in procem. inſtitu.col. ij.facit Platina de optimo ciue,lib.ij.char.vij. frater Bernardinus de Buſti in Defenſorio montis, char. xliiij.col.& dicit Bal.lib.ij.ultimæ impreſſionis conſ.cxij. ꝙ raro bene loquitur qui contra omnes loquitur.plura al legat Curtius conſi. xlix. quod incipit memoriæ. col. xxx. ubi dicit quod relinquens communem opi. bene fundatā præſumitur per imperitiam iudicare. pro quo Igneus in diſputa. an rex Franciæ recognoſcat imperatorem col. iij.& M.Var.dicens,quòd contra omnes ſapere, deſipere eſt . ſequitur Ferratius alia adducens. cautel.xxxj.incip. manifeſtum. latius idem Curtius conſil. lvj. quod incip. ſuper eod.col.iiij.Decius conſ.cxxxj.ad fi. Et in prædictis locis iſti moderniores infinitas Priſcorum authoritates allegant . Et dicit gl.in reg. Cancel. xxxij. chart.fi. quòd Martin.gl.ſemper erat ſolus in opin.ſuis

¶ Et ita fiendum exemplo Iuriſconſulti, quē refert Monferrat. in tract. de ſucceſ.regum. char. xj.in fi. Et dicitur cōmunis opin.de iure nō aperto ab omnibus probata ſententia.ſecundum Salomonium in repet.§. reſponſa. inſtit. de iur. natur.char. x. & char. fi. ubi paulò infrà ſubijcit, 4 † ꝙ iudex debet eſſe nō iuris nouator ſed religioſiſſimus obſeruator, & quod in ſcholis naſcū,creſcunt,ſeneſcunt, intereunt communes opin.ex ſcholis in iudicia exeunt, atque probantur. Et ſic contingit quandoque quòd una erit communis uno tempore , & contraria alio tempore Iaſ.in l.ſtcrcudum.col.x.ff.de uerb. oblig. non tamen propterea debebant deſtrui geſta illo tempore uirtute ta-

lis

lis communis opin. ſecundum Imol. quem refert Salom. ubi ſuprà.& dicitur cõmunis opin.illa quæ plurium Doctorũ illuſtriũ teſtimonio cõprobata eſt.Iaſ.in l.ij.co.j. C. de inſtit.& ſubſtit.Feratius d.cautel.xxxj. Ant. de Prato in tract.de ſecun.nup.char. viij. col.iij.& Had. Papa noſter in quodlibe.q.j.eſt char.vij.col. .dicens.opin.antiquorum propter authoritatem æquiparari ſaltem multitudini modernorum.& dicit Alex.lib.vij.conſi.ccij. uiſo thémate ante fi.† quòd dicitur cõmunis,quãdo Doct. maioris ponderis & authoritatis ſunt pro ea. Et faciunt iura ſuperius allegata:nec in hoc placet mihi illa differentia quã aliqui faciunt inter Doctores antiquos & modernos, prout Paris de Puteo in tract.de Syndicatu. in uerb. iudicare.c.an ſi iudex qui dedit.col.ij. Practicus Papi. in foro capitulorũ ad æternã rei memoriã in fi.ubi dicit, Moder. ita ſunt ponpoſi ut nihil reputent ſcire,niſi legẽ faciãt per ſe.Præpoſ.in c.de quibus.xxj.diſt.facit tex.in c.hoc ipſum. circa med.xxxiij.q.ij.quia eam non attẽdit. Calcan. conſi. xxxvij.tota col.pen. & contra ponentes nouas opin. inuehit.Io.Fab.in §.j.inſtit.de act.bonus tex.in c. relatũ. xxxvij.diſtin.Et pro ſenibus Iaſ.in l.cum quid.ij.lect.co.fi.ff.ſi cer.pet.& Cepol.in tract.de imper.mil.delig.char. j. & ij. ubi enumerat l. priuilegia ſenectutis.& Dec. conſi. lij.j. col.dicit præferri maiores.Scrutinium char.x. & pluribus ſeq.Liſ operita cha. xxxix.concluſ. ix. & concluſ.v.g.in cle. dudũ.de ſepul.in uerb.probatis.Io de Ana.in rub. de delic.puer.Socin.lib.iij.conſ.xcviij. alias conſului quòd non eſſet multum curãdum de modernis,qui ſe in uarias ſentẽtias & legendo & conſulendo diuidunt.Pet.de Leſnaudierie in tractatu de Doct.iij.par.q.ult. & iiij. par.q.xxix.ubi in fin tacitu authore refert illud dictũ practici Papi. facit Salomonius in §. reſponſa.char.x.q. ii. Parb. in c.j.col.j. de iur.calum.Mapheus Veg.de educatione liberorum. circa med.lib.iiij.Card.Pap.in epiſtolis.& dicit Ang. in l.ſenium.C.qui teſt.fa.poſ.plus ualet umbra ſenis, quàm ſenſus iuuenis. Fely. in c. ſi qui teſt.col. pen. de teſt. Io. Montolon. in Promptua. Iur. in uerb. antiquus. & dicit Ang.in l.j.§.quæritiam ff.de poſtul.† quòd aduocatu. iuue 6

nis eſt cõfuſor litium.latè Bolog.in repet.authen. habita. C. ne fil. pro pat. col.xxvj. &Catellia.ij. parte Memoral. in uer.nuptiarum cauſa.ad fi.refert Bart. dicere quod antiqui Doctores magna ueneratione fuerunt præſtantiores modernis,pondere,numero & menſura,pro quo Præpoſ.in c.literas.col.ij.de frig. & mal. & dicit Bald. in c.ij. col.iij.de poſtul.prælat.quòd nemo eligit iuuenes duces. facit Had.Papa noſter in quodlibetis.ij. eſt chart.xx. col. iij.ꝙ deliberationibus incipimus à iunioribus, ne formidarent recedere à ſententia antiquorũ. Codrus ſermo.xj. incip.neſcio ubi.eſt char.xxiiij.& in modico tempore non poteſt quis multa addiſcere.gl.in uerb. inſtructis.in.cap. cum ex literis.de in integ.reſtit.Et experientia eſt rerum magiſtra,ut dixi in v. ratione partis affirmatiuæ: ideò in electionibus iuuenes incipiunt loqui,& reſeruant diffinitionem antiquioribus.Gaſpar Portugalen.in l.imperium col.iij.uerſ.vj.limita.ff.de iuriſd.om. iud. & iuuenes ſæpe errant in practica,ut Iaſ.in l.poſt dotẽ. col.antepen.ff.ſol. matr.eſt nu.202.Alex.in l.quod meo.col.vj. ff. de acquir. poſſ.prout refert.Bald.in tract.de præſcrip.in repet.l.Celſus; col.xxix. circa fi.at ſenes ſunt adeò practici & inſtructi in regulis iuris & doctrinis,quod eo ipſo quod audiunt caſum etiam extraneum accomodant ſe regulis.Et ſi in caſu illo æquitas repugnet,ſequitur æquitatem fundamentum iuris.l.j.ff.de iuſtit. & iur. & quæ facit fallentiam ad regulas ubi dixi,& ſic de raro errat etiam ſine reuolutione chartarũ, † intellige de Sene qui bene ſtuduit in iuuentute,nã ſi expectent ꝙ ſint ſenes, labor eſt eis nimis grauis,hinc Pich.præceptor meus ſæpe allegabat illud Catonis,Fac tibi ſuccurrant iuuenis quæ faceris ipſe. Ideò dic ꝙ ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc. de penna in l.j.C.de cõſuli.lib.xij.Roſariũ Buſti.j.parte.ſer.xxix.litera g.& ſerm.xxxj.litera t.ubi dicit, quòd inter antiquos & Modern.illi magis adhærere debemus, qui magis habet rationem & ueritatem. facit Guilelmus Rouille de deſcrip.iuſtitiæ lib.iij. c.ij. & lib. iij. facit quòd ſcholaris iuuenis bene doctus præfertur antiquiori indocto.Bon. in tract.de nobilit.iij.par.num.lxiij.& lxv. Moder. in l. cum quid

Citra iuuenes.

quid.ff.ſi cert.pet.Cepol.de imper.mil.delig. col. pen. dicit tamē Lauren.de Rodolfis in tract.de uſur. par. iij. col. xiii,quòd in collegio qui prior eſt in tempore,prior eſt in ſede,non habita diſtinctione,an primus ſit ſecundo deterior,quod uidemus præcedere eum qui non eſſet dignus ſoluere uincula caciamenti ſequentium,& ibi aſſignat rationem,quia iſta non poſſunt faciliter cognoſci, & ut tolantur ſcandala & inuidiæ ſi ad imparia iudicarentur. Et dicit. Alberic in l.ſed licet. ff.deffi. præ. † quod plus ſeruari debet opinio parui Doc. lege roborata, quā magni ſine lege. & dicit Hoſtiē.in ſumma de teſt. cog .§. in quibus.circa med.quod ipſe recedit ab opin.antiquorū, quia plerunque mentiuntur ſenes & iuuenes ſunt laudandi. Luc.de Penna l.j.C.de conſulib.lib.xii.Et iſta differentiā poſſet procedere quādo antiquiores uidiſſent omnia fundamenta quæ faciunt poſteriores,attento quòd dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata, & ſteterunt ad ſupplicium tanquā aurum in fornace,& etiā quia ſenior bos grauius figit pedem.ut inquit Hier.quem refert Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur, ulti.non.ff.de uerbor. obliga.Eraſ.Adag.char.xiiii.num.46.iii.par.Prouerb.xli.facta iuuenum, conſilia mediocrium.uota ſenum.Et propterea ad ſeniores recurrunt iuniores aduocati ignari,tanquam ad expertos negociorum.gl.in l.i.in. § . aduocatos. in uerb.aduocatos.ff. de uar. extraor. cog. Sed quando Doct. Moder.tenerent contra antiquos,moti ex aliqua lege uel ratione, ad quam ueriſimiliter non aduerterunt antiqui, tunc putarem non procedere hanc differentiam:iniquum eſt enim dicere quempiā uoluiſſe tenere cōtra eum cuius fundamenta non uidit·dixi ſuprà.in quæſtione,an uidua perdat propter adulteriū, Sequitur ergo tunc quod dicit Philoſophus,quem refert frater Iſidorus de regim. princ. lib.iii.c.viii.ꝙ omnis doctrina omniſq; diſciplina à iunioribus in dies perficitur.Idē uult Pet.de Vbaldis in proœ. ſui tractatus de quarta canonica,dicens quod antiqui dederunt nobis principia quæ ſucceſſiuis naturæ & ingeniorum beneficiis ſuſcipiunt incremētum.Et Cicero in prin. Tuſculanarum, dum agit de Latinis, quod habuerunt à

8

Quando ſenex uidet fundamenta iuuenis.

Græcis

Græcis.& in j.char.Topicorum ad Trabatium,quòd nulla res à principio in republica uidetur ſufficienter promulgata.Specul.in proœ.ſui operis.col.iiij.uerſic cæterũ. pro quo Columel.de agricultura, quòd nulla eſt ars quæ ſingulari conſumata ſit ingennio.Afflictus in proœmio cõſtitutionum regni.col.ij. Et faciunt plura quæ tradit Carolus Borbonienſis in proceſſu fidei.par. ij.artic.v.uſque in finem illius ſecundæ partis. Eſt ergo neceſſe fateri ex quo iuniores uiderunt ſcripta antiquorũ,ſunt perſpicatiores.gl.in l.Gallus in princ.in uerb.filius.ff.de lib. & poſthum.facit quia in dicto debemus tenere opi.præceptoris, ut infrà dicam. & tamen communiter præceptores ſunt Moder.facit Philoſophus ij.Rhetoric.quod tam iuuenes quam ſenes habent quoſdã mores laudabiles,quoſdam vituperabiles, ut refert Afflictus in conſtitutionib. regni. char.cxix.col.j.uerſ.x.requiritur.facit Aug. de Arrimino
9 in additis ad Ang.in Maleficijs.gl.comparent dicti inquiſiti & confitentur totum.col.j.ubi dicit,† quòd plura habemus etiam ſingulariſſima quæ ignorabat antiqui.Ideò nunc ſcientia eſt longè excellentior.Et uidemus quòd una opin.uno tempore fuit cõmunis,& nunc contraria eſt cõmunis.Iaſ.in l.uenditores.ff.de uerb.oblig.facit, quia antiqui non potuerunt ita ueritatem inueſtigare ſicut Moderni.patet in Credo condito ab antiquis, qui tenebant Spiritũ ſanctum ſolum procedere à patre.& Moder.à patre,& à filio,ut in ult.char. Decreti.in c. de ſpiritu. in gl. penult.& de ueritate cõceptionis beatæ Virginis, in qua antiqui magis commnniter urgebantur tenere contra id quod nunc communiter tenemus. & tamen dicit Bald.in c.j.col.iij. ut lite non conteſt. quod ſemel uerum ſemper uerum.Non tamen facio conſequentiã, Talis eſt ultimus ductor,& uidit omnes Doct.antiquos.ergo melius ſenſit. Ang.in l.j.in princi.ff.de appellat.ad prædicta facit Rota in nouis deciſ.ccccclix.incip.circa tertium.col.fi.dũ loquitur de collectario,dicens quòd fuit ultimus & practicus Curiæ.faciunt quæ dixi in fi.mei inuentarij librorum utriuſque iur. in ij.q. an oporteat habere plures libros,dũ loquor de interpretatione.Et dicit Curt.in rep.l. admonendi

uendi. col.lxv. uerſi.xxxiiij. quòd quotidie in nobis generantur nouæ intellectiones & meditationes,& quòd antiqui non uidebant originaliter: ideò quandoque errabant unus poſt alium: alter dicebat quod erant ſicut grues, ut una ſequatur aliã abſq; ulteriori inueſtigatione, nec maiori irrogatur iniuria ſi minor ueritatem inueſtigauerit, quia Deus multa abſcondit ſapientibus quæ paruulis reuelauit. Alber.in proœ.C.incip.quoniam.col.iij.dicam ſtatim.Barb.lib.j.conſ.vj.col.pen.& cõſ.xxvij.ſcripſit doctiſſimus col.xx. Et cõſ.xxviij.ſcripſit belliſſimè.col.iiij. Ariſt. par.v.proble.xlv.& in rub.C. qui admit. col.vij.in fi. Bal. in c.ſignificauit.col.fi.de reſcrip.dum loquitur de Catolicone qui erat tunc ultimus. Scrutiniũ char. lxxviij.Buſtus in Defenſorio montis.char.xxij.col.j.Fely.in c. propoſuiſti.col.fi.de probat. Rota in nouis. deciſ. ccccliх. circa iij. col.fin. † Sæpe enim Deus reuelat minori quod celat maiori.Hoſtien.in proœ.ſummæ.col.ii.Io. Blanchi. in proœ. ſummæ feudalis.Alber.in proœ.incip.quoniã.col.iij. pulchrè Barb.de Card.in fi.ii.q.in c.propoſuiſti.col. xiiij. de probat.Pic.in rep.§.Titia. col.lxiiii. allegans illud Ouid. Sæpe necat morſu ſpecioſum uipera taurũ, A cane nõ magno ſepe tenetur aper.facit bona glo. in auth. de mona.in §.ordinat.ſuper uerſi.tẽpus.quam ſequitur Socin.in l.cum quid.col.iii.ff.ſi cert.pet.facit Camper. in tract. dotis. v. par.q.iij.dicens, † ꝙ maritus excuſatur ſi ad curã uxoris adhibuit medicũ iuuenẽ benè diſciplinatũ, ſicut ſi adhibuiſſet ſenẽ,pro & cõtra iuuenes poſt Philoſophũ in trac. de reg.princ.j.par.iiii.cap.ij.& c.iij.idem de ſenibus facit Had. Papa noſter quodlib.iiij.char.pe.c.pe.,ꝑpter quod dicit Apoſt.Et quandoq; corrigunt ſenes.Barb.in rep. rub. qui admit.col.viij.& ſeq.Iaſ.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur. ult. not.ff.de uerb.obl.Bolog.in diſput.de præcedentia Doct. & mil.col.ix.in fi.ubi dicit, ꝙ iuuenes reperiuntur ſæpe excellentiores antiquioribus.Pich.in repet.§. Titia. col. lxiiij.ubi inter cætera allegat Ouidiũ dicere, A cane non magno ſæpe tenetur aper.Et iuniores ingenioſiores omnino fatetur.Bulg.in proœ.ſuæ diſputat.incip. Sẽpronius. late Roſariũ Buſti.ij.par.ſer.xxix.litera b,qui incipit,ſecũdum

Margin notes: 10 (beside "col.fin. † Sæpe enim Deus reuelat"); 11 *Medicus iuuenis.* (beside "par.q.iij.dicens, † ꝙ maritus")

dū,Et ſapiētia non numeratur annis.hinc Ouid.j.de arte, Parcite natales tumidi numerare deorum.Cæſarib.virtus contigit ante diem.& j.ad Corint.xiiij. ſi alteri ſedēti reuelatum fuerit,prior taceat,licet aliā, dicamus quòd præſente maiore taceat inferior.Bald.in l. qui indignus. ff. de ſenat. quia plures ſunt iuuenes qui habēt ſapientiā ſenū. ut Bal.in epiſt.ad ducē Sab.in princ.ſui tractatus, de præſcript.facit Dodus in ſua apologia cōtra fratrem Samuelem.char.xlj.dum dicit,quòd olim materiæ non erant ita dilucidatæ ſicut nunc.& dicit Specul.in tit.de aduocat.§.
12 utriuſq;.col.ij. † ꝙ antiqui ſunt aliquando deſides & pigri,Ripa in tract. de peſte.chart.lxxv.num.lxiij.Et iuuenes gloria cupidi utuntur nimia diligentia.facit tex.in l.præcipiunt ædiles.ff. de ædil.edic.& etiam quandoque confidentes in ſcientia & experientia ſua, non curant quærere allegationes pro eorum dictis,ut de lectura Bald. ſuper Decretalib.dicit Alexander in l.quod meo.col.iij.ff.de acquir.poſſ.facit Petrarcha epiſt.ix.ſeniculum. Eraſ.j. parte prouer.dxvj.Sæpe eſt olitor valde opportuna locutus. Et refert Lācel.polit.in repe.l. re.coniuncti. char. vj. col. iiij. quoſdam moder.qui didicerunt unum textum à diſcipulo ſuo.& dicit Beſnius in l.capitis rei.ff.de fideiuſſor. quòd ille text.in quæſtione de facto fuit allegatus per quendam ſcholarem iuuenē.Et antiqui aduocati illum ignorabant propterea ſubijcit quòd licet dicatur Medeg zouen, noua ſepultura.Preuedo nouello beſtia cornuda. tū dicit poſt aduocaro zouen.quæſtio uenzuda. Cacialup. tractatu de modo ſtudendi, col. iij. monet iuuenem de hoc gloriari non debere:quia in hoc latiſſimo prato Iuris Ciuilis bos herbam, canis leporem, Ciconiaq; lacertā inuenire poteſt,nec etiam propter pauca addita oportet gloriari. Felyn.in cap.cauſam quæ.col.iij.de reſcrip. præſertim cum ea quæ ſcimus ſit minima pars eorum quæ ignoramus.
13 Barb.in cap.nouit.col.ii.de iudic. Et † Papinianus cuius ingenium tantum extollitur ab imperatore, ut in l. cum acutiſſimi.C.de fideicommiſ.& alibi ſæpe ut Iaſ.in l. poſt dotem.in primis uerbis.ff.ſol.matr.tamen mortuus eſt iuuenis, ſcilicet ætatis annorum. xxxvij.ut refert. Socyn.in repeti.

Papinianus.

repet.l.cùm auus. col.j.ff.de conditio.& demonſt. & Ner- *Nerua.*
ua filius in xvij. anno publicè de iure reſpondit.l. j.§. pue-
ritiam.ff.de poſtuland.Doct. in l.quidam conſulebant. ff.
de re iudic. bona apoſtilla ad Benedictum de Plumbino
in l.apud filium.ff.de man.uind.& Ceruotus filius Accur- *Ceruotus*
ſij ante xxv.annum fuit doctoratus. ut Bologn.in repetit.
authen. habita . C.ne filius pro patre . col.xxiiij.ubi latè .
† An minor xxv. annis poſſit doctorari . Iaſ. in rubr.C.de 14
procuratorib. Fely.in cap.cum uigeſimum. col. fi.de offic. *Minor*
deleg.ubi de pluribus ætatibus de quibus Ioan.Montolo *poteſt do*
nius,in Promptuario Iuris , in uerb.ætas.Iac. de Beluiſo , *ctorari.*
in tit.de pace iur.fir.col.ij.Petrus de Leſnaudiere in tract.
de Doctorib.lib.j.q.xv.& ſeq.ubi etiam dicit quòd Bald.
in xvij.anno repetijt.l.centum Capuæ.Ana.in rubr.de de-
lict.puerorum. Felyn.latè in rub.de mag.col.j.Et idem vi-
demus quotidie in pluribus alijs , & † Speculatori nōdum 15
excedēti trigintaquatuor annos fuit commiſſa una cauſa
cœpta ante eius natiuitatem,in qua nondum erat lis con-
teſtata.Speculator ipſe habuit experientiā totius practi-
cæ utriuſque Iuris,& bene nouit ſcripta antiquorum. ſe-
cundum Bal.lib.iij.conſi.cccxxxj.incip.quæritur.col.i.Iaſ.
in l.properan.C.de iud.c.ii.col.Paul.de Caſt.in l. ante ſen
tentiæ.C.quo.app.non recip.dicit , quòd miratur ꝙ Spe-
cul.in iuuētute ſua compoſuerit illud opus, quod eſt quid
miraculoſum,& eſt pater practicæ Romanæ.in l.hac con-
ſultiſſima.co.i.C.qui teſta.fa.poſſeſſ.& magnæ authorita-
tis . Rom.conſi.cxxvii.poſito . & licet more ſuo recitet o-
pin.& nihil firmet ſecundum Cyn.in l.i.col.pe. C.de ſum-
ma Trinit. tamen illud ſuum opus perutile reputatur . ſe-
cundum Gandinum in titu. quomodo cognoſcatur in ma
leficiis per inquiſitionem.col.iiii.uerſi.ueruntamen . & au
diui quoſdam præceptores meos dicere quòd audiuerunt
Alexand.de Imola dicere quòd dempta lect. Barto. † nul-
lus liber eſt quo non mallet carere , quàm Specul. qui 16
ſemper adducit bona loca,ubi etiam commentatores ex-
tendunt materias , & quòd ille liber ſolus ſufficeret ad
regimen orbis.quod neſcio quia ad hoc non ſufficeret to-
ta Biblia.ſecundum Hoſtien.quem infra referam .Et dicit

Barb.

Barb.in rub.de litis conteſt.num.xvj.ꝗ ipſe ſemper defert Specul.quia ſuccos legum & canonum guſtauit melius quàm alius. Et Bart.in xxv.anno cōpoſuit illam ſubtiliſſimam repetit.l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap. Iaſ.in l.quidam cum filium.col.xij.ff.de uerb.oblig.& repet.l. ſi conſtante.ff.ſolut.mat.Ioan.Lup.in c.per ueſtras. de don. inter uir.& uxor.char.liiii. eſt ante concluſionem. Alia plura exempla dici poſſent,ut refert Cacialup.in l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfic.col.xvij.dum loquitur de tract legitimationū.d.Ant.de Roſel.Andr.Aalciatus in Paradoxis Iuris ciuilis,in procœ.lib.vj.Et Daniel adhuc puer ſenes iudicauit.Luc.de Penna in procœ.trium lib.C.col.iij.& rub. de lega.lib.x.col.iiii.uerſic.viij.& Salomonius iuuenis fecit iudicium,de quo in c.afferre.de præſumpt. ut Regum lib.iij.c.iij.facit Card.Pap.char.cv.epiſto.clxvij.quid me pto & contra.Oldr.conſil.lij.quæſtio eſt talis, an tutela. Et dicit Mapheus Vegius de educatione liberorum.lib.iii. quòd Valerius Pudentius Romæ certamine ſacro Iouis, claritate ingenij,coronatus eſt inter poetas Latinos omnibus ſententijs iudicum,licet decimumtertium annū nō exceſſiſſet. Et inquit Liuius & Petrarcha lib.vj.epiſto.xxii. magnā circa medium.quòd Scipioni non excedēti xxiiii. annum fuit commiſſum imperium contra Carthaginēm. quem & alius refert Claud.in Monarc.Franciæ. parte iij. c.vij.& de Scipionis laude Gellius lib. iiij.c. xviij. Scipio. Et diebus noſtris Guaſco de Fuxo. non excedens annum decimumnonum quot præclara geſſit in Italia pro Ludouico xij.Francorum rege? Et tandem Rauennæ uictor ho-

17 ſtibus xx milibus occiſis interiit. † ideo licet ſeniores ſint magis experti, & experientia ſit rerum magiſtra, ut dixi in v.fundamento pro parte affirmatiua,in eis tamē non uigent uires ingenij, prout in iuuenibus, ſecundum Catonem,& acumen ingenij multum operatur: ut in apoſtilla ad Bar.in l.magiſtros.C.de profeſ.& med.li.x.Fel. in rub. de magiſt.col.j.& intelligentem quando neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari: quia intelligere noſtrum aut eſt phantaſma, aut non eſt ſine phantaſmate. Philoſophus iij. de anima, quem refert Barb. in Ioannina. columna clxiiij. item

item quotidie uidemus & experimur quòd in ſenibus & diminuitur ſenſus.Io.Montolo.in Promptua. Iur.in uerb. ſenes.ubi etiã ſeneſcit memoria in illis. Et tamẽ Iuriſcon ſulto eſt apprimè neceſſaria. Senſit Opiz.in repet.§. diui. col.xv.quia eſt mater intelligentiæ. ſecundum Aug.Barb. in c.cauſam quæ.col.j.de iudi.in c.iij.loco. ubi etiã ſuam memoriã extollit,& artificioſam dãnat.col.xxvij. eſt num. lxvij.de probat.latius in c.cum adeò.col.ij.ubi poſtilla de reſcrip.intantum tamen eſt delicata, ut eam primo ſeneɑus incurrat.ut Alberic.in Dictionario,in uer.memoria, ubi tradit artẽ ad eam conſeruandam & augendã hoc idẽ uult Seneca in proœ. declamationum, refert Portius & Iaſ.in §.in fraudem.col.ij.inſti.qui & ex quib. cauſ. mand. non licet.Practicus Papi.in proœ.practicæ ſuæ. facit glo. in l.iij.§.duæ cauſæ.ff.ad Carb.not.iiij.q.iij.c.ſi teſtes. facit tex.xij.q.ij.c.longinquitatem. refert Barb.lib.iij. conſil.lxxiij.incip.ab Ioue principium.col.iij.& lib.iiij.conſi. xl.clementiſſimum. col.iij.& lxxxviij.ſapienter.colum.iij. † Et habens memoriam inordinatam præſumitur fatuus. 18
Alex.in l.cûm ſeruus.§.conſtat.col.j.ff.de leg.j. eſt uerum quòd memoria & ſpeculatio ſe inuicem non compatiuntur:ideo rarò in uno concurrunt. Saly.qui dicit ſe hoc audiuiſſe à Philoſophis in l. hac conſultiſſima. col.j.C.qui teſt.fa.poſ.minus in ſenibus,licet experientia maior. hinc Eraſ.in Moria.char.vj. † quòd nihil differunt ſenes à pue- 19
ris,niſi quòd rugoſiores & plures enumerent annales quã pueri.& in j.parte prouerb.xliiii.Bis pueri ſenes Albertanus de ſenectute. Et tempore Ludouici ducis Sabaudiæ penes Carignanum in Caſtro Raynerio do. Michaeli de Romagnano exceden.nonageſimum annum nouiter nati ſunt quaſi omnes dentes.plus dicit Bart.in l.j.C.qui ætate.li.x.quòd poſtquam quis exceſſit uigeſimumquintum, non pręſumitur bene diſcedere.dicã infra loquẽdo de opi. pręceptorũ,dum ſubijcio de ſcholaribus. Eſt uerum ꝙ Cicero ante medium libri de Senectute, dicit, ꝙ in eis manent ingenia,modò permaneãt ſtudium & induſtria. facit Valerius Maximus lib.viij.cap. vij. de ſtudio & induſtria, ubi de Catone & alijs.& cap.xiiij de ſenectute.

nos.col.iij.de iureiur. Ange.conſi. cx.ſanctiſſima. col. iiij. & eſt Clipeus legis gl.regularum. Cancel. Iulij. eſt chart. cxj.& ſequitur natura. † ergo ratio eſt naturę munitio.Albertanus lib.de amore rerum incorporalium,& dicit Bal. l.iij conſ.xxxviij.d.Thomas ad fi. φ uix reperitur aliquid contra rationem naturalem & diſcretionem quod non remordeat conſcientiam. hinc Virgil. in vj. Appellat curas ultrices.unde dicit tex.in c.quid autē.in fine viij.q.j. Ego neminem nomino conſcientia ſua unumquenque conueniat.facit Bal.in rubr.extra de iudi. colu. iij. Lancel.politus. in tract.de off.aduocati.in rubr.de prudentia. † φ ratio naturalis quaſi formam legibus noſtris affert. & dicit Bald.in c.licet de tranſlat . epiſcoporum, φ ratio naturalis continet neceſſitatem ueritatis,& quæ contra eam pugnant odioſa ſunt. & Hadrianus Papa noſter quodlib. ij. Qui agit contra remorſum conſcientiæ peccat, ita intelligens illud ad Rom. xiiij. Quia ratio naturalis participat ſe cum omni homine.Bal.in c.ij.col.iiij.de iudic.nec circū ſcribitur loco, quia ipſa à principio nata eſt cum genere humano.Bal.in l.nemo.C.de ſent.& interloc.om.iud.ſubiungens quòd conſuetudines feudales non ſeruantur propter earū authoritatē,ſed quia ſunt rationabiles & bonæ: & ſine ratione homo eſt una beſtia.Bal. lib. iij. conſil.clx. Cæcilia.col.ij.& eſt urgens diſputatio uel euidens demōſtratio, & propterea debet eſſe certior dicto, & ratio eſt quidam motus animi uiſum mentis acuens, uera a falſis diſtinguens.æquitas uerò eſt rectitudo iudicij naturalem ſequens rationem.Bar.lib.iiij.conſil 50.clementiſſimum. col.ij. & ratio naturalis ſola per ſe eſt lex. Card.in c.denique.iiij.diſt.cap.conſuetudo.j.diſtinct.Iſern. in prologo feudali.q.j.colum.fin.& q.ij.& q.iij. col. latius Hyppol.in rub.C.de prob. col. xxxvij. Et ſi legem uel rationem non habeamus, ſufficit allegare ſcripturam authenticam. ut Iaſon in dict.l.illam & in l.diuortio.col.v.ff.ſol.matri. Socyn.conſi.nondum impreſſo.incip.ſe Iacobus. colu. xviij. & quæ ſint ſcripturæ authenticæ,tradit.Iaſ.in l.j.co.vj.ff. ſi cer.pet.Fely.in c.ex par.el j.colum.pen.& fi. de reſcript. cap.qualiter & quando.el ij.de accuſ.Panor.in repet.cap.

23

cabiliter à ſucceſſoribus ſuſcipi,& benigniter impleri. pro quo Sylueſter contra Lutherum.char.ccv.

¶ † Amplia ſecundò prædictam regulam, quod tenenda ſit communis opin. procedere etiam ſi contra communẽ opi. teneret Papa magiſtraliter loquendo. Hoſt. in c. paſtoralis. de decimis. quẽ refert Fely.& alij. in d.c.j. de conſti. Paris pe Puteo in d. tractatu de Syndicatu. in uerſic. iudicare. & communiter alij qui tradunt hanc materiam. 25 *Papa.*

¶ Etiam ſi eſſet opin. gl. nam licet ſoleamus dicere, quòd eſt pudor allegare gloſſ. quando habemus legem. glo. in l. ſed licet. ff. de offic. præſid. Bologn. in repeti. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. xlij. Cacialup. de modo ſtudendi. col. xiij. uel authoritates Docto. Iaſ. in l. illam. col. ii, C. de col. lat. Salomon. in repet. §. reſponſa. inſtit. de iur. natur. char. viij. tamen ubi tex. non inuenitur, ſufficit gloſſ. Anton. de Prat. in tract. de ſecund. nupt. char. viij. col. ij. uerſ. v. & ult. & licet habeamus paucas ex opinionibus Accurſij, quia contentus erat relatione aliorum. Paris de Puteo, ubi ſuprà,& Bol ogninus col. xlij. Et in omnibus ſequebat opi. antiquorum ſecundum Pau. de Caſ. in auth. ceſſante. C. de leg. hæred. Idem faciebat Spec. ut paulò ſuprà dixi. idem Io. Andr.& Io. de Anan. ut infrà. colum. proxi. magna tamen eſt eius authoritas, ut latè Corſet. in fin. ſui repertorij. Claud. in repetit. l. ut uim. ff. de iuſtit.& iur. col. antep. Iaſ. in l. illam. C. de collat. co. iij. Ang. in ſuo teſtamẽto. col. iij. Decius conſ. cxlvj. col. iiij. Calcaneus cõſ. vj. col. iij. ubi dicit, ꝙ gloſſator eſt collector ueritatis. Ferrat. cautela xvij. col. ij. Scrutinium chart lj. Roch. in c. at ſi clerici. col. xxiiij. de iudic. Vbi Barb. in c. quanto. col. xlv. dicit chi non ſa caualcare, tengaſi à l'arzone. Ita debet facere iudex, tenerſi ale gloſe.& dicit Bal. lib. ij. conſi. cxxxj. uiſis. col. ij. ꝙ Accurſius eſt magiſter ſcientiarum, gloſſator eximius. Anton. de Prato. in tract. de ſecund. nup. char. viij. colu. ij. uerſ. v.& ult. ubi plura de gl. char. ix. in fin. & princip. ſeq. Afflictus deciſ. cccl xxxiiij. non ponam. circa medium. dicit ꝙ Doct. ſolet tenere cum gl. conuerſores. cõtra glo. propterea dicit Luc. de Penna in l.& lib. xij. ꝙ glo. congruentius appellarentur notæ, quaſi notabiles. Et gl. fuerunt cõ- *Gloſſ.*

poſitæ à diuerſis authoribus qui contrariam habuerunt ſententiam adinuicem. Et quia poſitæ fuerunt prout ſunt inuentæ, hoc eſt quòd uidentur ſæpius contrariari, ſecundum Cy. in l. j. C. ad Turpil. ideo tunc ſtamus illi deciſioni. Et quia Accurſium gloſſatorem ſæpe taxant iſti oratores & grammatici, & profectò ſæpe audiui Iaſ. dicere ꝙ in expoſitione uocabulorum, ſæpius defecit. eum tamen excuſat Vdalr. Zaſius in ſua epiſt. incip. ſcio, col. j. ante repet. l. frater à fratre. editam ab Vlda. i j. Et maior eſt gloſſ. authoritas quando aliquid tenet in pluribus locis. quoniã opin. plurium gloſſarum uincit unam, ſecundum Bald. in l. precibus, C. de impub. & al. ſubſt. Curtius conſi. xlix. incip. memoriæ recolendæ. col. lv. uerſ. animaduerte in primis. & cõſ. lxvii j. incip. d. Ioan. col. iii j. uerſ. his ſit ſtãdum. Scrutiniũ char. xci j. & lxvii j. Barb. conſi. xxxvi j. illud colu. vii j. & cõſi. lxiii j. incip. ſcribitur lib. col. xj. lib. j. ubi allegat tex. in c. & ſi Chriſtus. de iureiur. Alex. lib. iii j. cõſ. lv. proſpectis. col. xv. Feder. in repet. l. filiusfa. §. diui. de leg. j. nu. cccexii j. ꝙ no. tu qui uis ſemper glo. eſſe ſingularem, quia exuberas in memoria Mithridatem, quæ xxi j. linguarum quibus præerat, meminerat Gellius li. xvi j. c. xvi j. Ennius. uel Themiſtoclem qui quærebat artem obliuionis. Cato Saccus. quẽ refert Iaſ. in §. ex maleficijs nu. xxxvi j. inſtitu. de act. Bonif. in tract. de nobilitate. iii j. parte nume. xlii j. In tantum quòd Felyn. & Decius in d. c. j. de conſtitut. poſt Butrigarium, dicunt quòd opinio gl. præferetur communi opin. nihilominus hoc non puto uerum. Et ita etiam uult Bolog. in dicta. auth. habita. col. xli. & effectualiter & realiter loquendo conſideratis conſiderandis non eſt præſumendum quòd Doctores communiter moueantur tenere contra gl. cuius nouerunt quãta ſit authoritas, niſi habeant legem uel rationem per quam opinio gl. conuincatur, quo caſu nulla opi. quantumlibet communis eſt tenenda quando conuincitur, ut infrà dicam. Ergo effectualiter dicere poſſumus, ꝙ opinio communis ſit præferenda opi. gl. Et ita not. declarat Ioã. de Leſnaudiere in tracta. de Doctorib. iii j. parte. q. xli j. prædicta tamen non intelligas de gl. Aurelianenſi quæ communiter contradicit textui.

ſecundum Aeneam Syluium epiſt.cxciij.incip.Io.Fab.inſtit.de act.§.præterea.col.v.Guiliel.de Monteferra. in cōmento Pragmaticæ Sāctionis.chart.xx.in fi.quia talis glo. uel interpretatio non eſt bona gl.& Paul.de Caſt.in l. ab execution.in fin.prin.ff.de appel. recip.Eſt bene uerum ꝙ ſæpe gl.inſiſtit.circa ea quæ non ſunt dubia & ubi eſt dubium,intactum relinquit.Barto.in auth.matri & auiæ,circa princ.C.quando mul.tut.offic.fungi poteſt.Idem faciebat Bal.ut infrà dicam loquendo de eo.

¶ Etiam ſi eſſet Azo qui fuit mens legum.ſecūdum Cy. in l.certi iuris.C.loca.& uas electionis.ſecundū Bald.in l.cōtractus.C.de fid.inſtr.Barb.in Rubr.de probatio.in fin.col. iiij.Cacialup.in repet.l.ſi qua illuſtris.C.ad Orfi.in fi.col. xviij.Curtius in tract.de Moneta.iij.q.& conſ.xliiij.incip. ſerioſa.iij.col.Bolog.in repet.auth.habita.C.ne fi. ꝓ pat. col.liij.Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione Legū.char.ult.Lācel.in l.fi.col.ij.C.de pact.& fuit ſubtiliſſimus apud omnes.Cy.in l.ſi ex cautione. col. ij. C. de non num.pecun.& tēpore quo legebat Bononiæ erant ibi ſcholares x.millia,& nūquam infirmabatur niſi tēpore uacationū,& tali tēpore mortuus eſt,ut per Odofr. in ultimis uerbis ſui cōmenti,ſuper C.&referūt Moder.in j.apoſtilla ad lect.Odofr.ſuꝑ iij.libris.C.Ideo aduocati non admittunt in collegio Mediolani,niſi illuc deferant illā ſummā Azonis,quā iurēt eſſe ſuā.unde ortū prouerbiū,Niſſun uada in Palazo,ſed nō ha la ſumma d'Azo.Et uas legū,ſecūdū Iaſ.in l.ſi mihi à Titio.ff.de uerb.obl.Et inter omnes Gloſſatores obtinuit principatum,ſeu paritatē, ſecūdum Corneū qui plure adducit iij.uol.cōſ.ccxl.in præſenti litera C.Ioānes de Garronis in rub.C.de ſecund.nup.char.iii. Anton.de Prato in proœm.ad repertorium Bart. dum eū æquiparat Accurſio.Non tamē propterea eſt tantæ authoritatis ſicut gl.Barbat.in rubr.de ſuc. ab inteſtato ad fin.

¶ Etiam ſi eſſet Archid.ſuper ſexto,cuius lecturā & opin. aliis præualet,ut Ferrat.cautela xix.incipien.ſenten.

¶ Etiā ſi eſſet Innoc.Cuius authoritatē extollunt Moder. apoſtillantes eius lecturā.in prin.Iaſ.in l.i.col.vi.ff. ſi cert. pet.Fely.in c.ex parte.el i.col.xix. de reſcri. & dicit Calca.

conſil.xv.uiſis.col.vj.ꝙ.Innoc. eſt pater ueritatis. licet nimis breuis.Barb.in c.poſtulaſti.col.vj.de foro compet.
¶ Etiam ſi eſſe Io.And.qui licet fuerit filius unius magiſtri grammaticæ.Panor.in c.inter cæteros.j.not.de reſcr. Bertach.in tractatu de epiſcopo.char.ix.col. iij. & ſpurius Volateran.in cõmentarijs ſuis,char.cccj. ubi de pluribus iuriſconſultis,prout Cacialup.in tract.de modo ſtudendi. & Canel.ij.parte memoral.in uerſi.iuris ciuilis ſententiã. & deformis & paruus corpore.Lãdrianus in epiſtola ante initiũ Speculi.fuit tamen magnæ authoritatis.& eius nouellam ſummè extollit Bal.in præludijs feudorum chart. iij.ver.aliqua,ſed pauca.& in ca.cum olim.de re iud.dicit, quod non uult recedere à Io.And.tanquam à fundaméto iuris.facit Opiz.in repet.§.diui.col.lxv.ubi et de Oldr. de Iac.Butrig.& de Petro.Et dicit Ang.in l.ſi certis annis.C. de pact.iij.col.quòd eius reuerentiæ eſt deferen.quia fuit fons iuris.& conſ.cclxxxj.incip.exorta fuit inimicitia. iij. col. ꝙ fuit iuris utriuſque lucerna.& Zabarel.in procem. clem.quòd à c.annis infrà,nemo melius commẽtauit Ius canonicum.& Io.Calder.in c.ueſtra.de cohab.cler.& mul. quòd Io.And.fuit fons & tuba Iuris Canonici,& optimus legiſta, & parum indigebat reuolutione chartarum.Mandagotus char.iiij.col.j.ponit Ant.de Prato in proœ. repertorij.Bart.dicens inter cætera, ꝙ in legatione profectus ad Papam, Papa eum hac ſalutatione recepit. Bene ueniat qui lux mundi cognominatus eſt.cum etiam extollit alter Ant.de Prato nouiſſimus in trac.de ſecun.nup.char. xv.col.ij.Curtius ſenior conſ.j.col.iiij.& Iunior conſ. xv. col.pen.Bolog.in repetit.auth.habita col. xliij. ubi etiam de authoritate Hoſt.& Imo.de morte ſuo loquebatur timidiſſimè,& rarò firmabat pedem,quòd non caret prudẽtia,& aliorum recitatione in ſuis lecturis communiter cõtentus fuit Fely. in c. cum dilecta.col. xv.de reſcrip. idem dicens de Io.de Ana.quẽ tamẽ excuſat Barba. in Ioãnina col.clx.& ualde extollit in repet. l.cũ acutiſſimi. C. de fideicõ.col.lxxxiij.Idem dici poteſt de Spec.ut ſuprà loquẽdo,& de eius authoritate. dixi tamen profectio ſcientiæ potiſſimè in iudicio conſiſtit: non enim ſatis eſt aliorum

dicta

dicta intelligere,& à ſe multa inuenire, niſi tám de intellectis, quam de inuentis nouiter iudicare quæ ſint tenenda & reſpuenda.ſecundum Aegid.de regim.princip.lib.ij. parte ij.c.ix.quia debent firmare anchoras.Barb.in c. clericis.col.xvj.de foro compet.Et propterea Iaſ. damnat talem ſtylum in l.non dubiũ.in fi.vj.col.de legib. ſed Barb. excuſat Io.de Ana.in ſua Ioannina.col.clix.& ſequen. Et adhuc eſt peius quando infideliter recitant. Apologia Do di.charta xxxix.dicam infra char.final.

¶ Etiam ſi eſſet opin.Felyn.cuius magna eſt authoritas inter Moder.& habuit bibliothecam curioſiſſimam omniũ Moder.etiam apoſtillatorum,ut ipſe dicit in cap. innouamus.col.ij. de treug. & pace, & eius mos eſt tranſire cum communi, ut per eum in cap. noſtra. colu.ij. de reſcript. in cap.prudentiam.§.ſexta.col.fin de offic. delega. & eius ſtylus erat non alterare deciſiones ab alijs non immutatas,ut ipſe dicit in capit.ſedes.iiij.col.de reſcript.& ſuum non erat tangere materias aliquo utili omiſſo, ut dicit in cap.tertio loco.colum. fina. de probat. Et fuit uocatus ad curiam Romanam pro auditore,ut dicit in ca.Rodulphus col.x.de reſcrip.ubi col.præceden. ponit. unde ipſe & progenitores ſui ortum duxerint. Idem atteſtatur Formolarium prouinciale,chart.xxxvij.in fin. ſubijciens quòd fuit uir plurimæ lectionis, & ſplendidæ & opulentæ doctrinæ.Et fuit excellentiſſimus inter modern.ſecundum Curtium Iuniorem in feudalibus. conſilio iij. incipien.ſuper controuerſia.Et fuit præcipuus bonarum rerum accumulator.Rocg.in capit. final. colum.j.de conſuetud. Lancel. in l.j.colum.penul.ff.de iuriſdict. omnium iudic. qui in l. ij.C.de in ius uoc.gloriatur quòd eſſet compater ſuus. & in l.traditionibus.colum.ij.C.de pact.dicit quòd diligens calamus Felyn. tantum neſciuit facere quin unam fallentiam de qua ibi omiſerit.habuit enim bonam memoriam,ut demonſtrauit quando electus in Auditorem Rotæ, dum ſoluit xxx. argumenta de lx.ſibi factis. per Cardinal.Alexand.ut in j.apoſtilla Cardin. ſuper Decreto.& habuit aſſiduum calamum,ut ipſe atteſtatur in cap. quoniam frequenter.col.iij.uerſ.tu uerò.ut lit. non con-

teſt.meritò Iaſ.ſæpius legēdo dicebat.Solus calamus adiuuat legiſtam.& quòd ipſe tantum ſcribebat,quantum ſtudebat,& dicebant diſcipuli Barba.cum ſæpe dixiſſe, nunquam parcendnm calamo. Et fuit Doctor ſuper omnes conſummatiſſimus & copioſiſſimus,ut dicit Claud.in repet.l.ut uim.col.j.ff.de iuſtit.& iur. & in Spec.feu.col.ix. dicit quòd eſt clariſſimus & copioſiſſimus.& dicit Pich.in repet.§.Titia circa fin.q.xxiij. quòd Felyn. eſt ætate noſtra copioſcrum princeps,&doctor præſtantiſſimus, Auditor Rotæ.& frater Iac.de Marchep.in ſuo tracta. de animabus incolentibus Purgatorum.char.xvij. appellat eum celebrem doctorem.& magiſter frat.Gome. uir ubiq; notus. & Philelphus deca.ix.ſaty. incip. dicat. col. j.in ſua epiſtola circa piincip.illius tractatus appellat Felyn. iuris utriuſq; peritiſſimū,dominum de Rota.& magnæ authoritatis apud Iuriſtas.Et conciuis noſter dom. Greg. Nata in cle.ſæpe.in princ.col.lxiij.illum cōmendat, dicens uirū præclarum, licet eſſe concurrens ſuus. & Philip. Decius conſ.cxiiij. col. iiij.dicit quòd Fely. fuit collega ſuus honorādus.& conſil.clj.col.pe.dicit ꝙ Fely. eſt fidelis recitator.& dicit Hippol.no. xcij. quòd Fely. eſt iuris utriuſque monarcha.& no.cxxvij.quod eſt iuris ampliſſimum pelagus.& not.cxcvj.quod eſt iuris lumen,& doctorū omniū decus æternū.& no.clxxxix.dicit ꝙ eſt uerus iuris illuminator,quē hactenus ſibi incognitū ueneratur,& incredibili amore proſequitur propter eius eminentiſſimā ſcientiā & doctrinæ integritatē.& in l.§. præterea. col. xiiij. ff.de quæſtionibus dicit ꝙ Fely.unicus eſt in toto terrarū orbe. & Frā.Balbus in procœ.ſui tractatus de præſcri.col.j.dicit, ꝙ fuit doctor copioſiſſimus.quāti ergo facienda eſt authoritas tanti uiri,quæ licet quaſi heri deceſſerit,eodē uidelicet ferme tēpore ut dicitur quo deceſſit Alex. Papa vj. & à contēporaneis,& poſterioribus tot laudibus extollitur, præſertim à conciue noſtro domino Greg.Nata, & Phil. Decio qui fuerunt concurrentes ſui, inter quos quia pares.Gel.lib.xv.c.iij.incip.qui docet experientia, eſſe ſolet inuidia quæ naturaliter ineſt homini ſecundū Bal.in l. j.C.de præſcrip.xxx.ann.allegando illud, Vicinumque pe-

cus

cus &c.imò & ſæpe inimicitia & ſibiipſis ſubuertũt ſcholares,& faciunt practicas,& practicæ ſcholariũ cœperunt Papiæ tẽpore domini Chriſtop.de Caſtellione, qui ibidẽ legebat in concurſu.Bal.ſecundũ Portium.inſtit. de ſuſpectis tutorib.§.ſuſpectus.ubi Ange.in §.ſed ſi quis.dicit, ꝙ poſſunt puniri utentes his practicis.latè Purpuratus in l. cum quid.ff.ſi cert. pet.in iiij.fallen.in materia præcedentiæ. Et ſic reſultat illud. quod uera eſt laus quæ procedit ab ore inimici. Vt Virgilius in.j. Aeneidos, Ipſe hoſtis teneros inſigni laude ferebat.

¶ Et nunc ueniendo ad Legiſtas. Etiam ſi eſſet opin.Bart. de cuius ſuprema authoritate late ſcripſit Claud.in repet.l.ut uim.ulti.col.ff.de iuſti.& iure.latius Iaſ. in l. quidã.cũ filiũ.ff.de uerborũ obligat. & quidã nouiſſimi ante lecturam Bartol. ultimo impreſſam Venetijs per illos de Tortis, ultra quos adde eundem Iaſ.in l.ſi ex legati cauſa. col.fin.ff.de uerb.oblig.qui dicit quod propterea eius ueſtigia ſemper adorat.Idẽ dicunt Decius conſilio lxix. col. pen.Curtius Iunior.conſi.v.col.xiij.& conſil. xij. col.iiij. ubi dicit quòd eſt ſpeculum & lucerna Iuris Ciuilis, & ꝙ omnes ſolemus eum uenerari, & ut optimum ducem ſequi.idem Bologninus in repet. authen. habita. C. ne fil. pro pat.col.xliij.& dicit Ferratius poſt Rom.cautel.ix.Richardus col. ij. quod Bart. eſt uirtus iuris noſtri, & in eo ſemper ſolet eſſe ſubſtantia ueritatis ſequenda, in iudicando & conſulendo.de quo aliquid per Catell.in ij.par. Memoral.in uerb. iuriſperitus. propterea ſemper legendn dicebat Iaſ. quòd officium boni ſcholaris eſt defendere Bartol.quantum poteſt imo debemus dolere quando aliquis ſibi contradicit, ut in ſimili Cepol. conſilio xxxiiij.col.penult.incip.ſe unquam. dum loquitur de Io. glo.quia Bart.eſt iuris illuminatur, ſecundum Beſutium in repet.l.re coniuncti,in princ.nec eſt dicendum eum dare terga.Barb.in rubri.C.qui ad. col. xv. ubi col. lv. quod ſicut Canoniſtæ omnia dicta antiquorum attribuunt Io. And.ita Legiſtæ attribuunt Barto.Et quando Bartol. fundat ſe in aliquo textu,credendũ eſt quòd ille text. probat. Iaſ.in l.ſi mater col.ij.ff.de uulga. & pupil. Et dicit Curtius

tius in eepet.l. admonendi ff.de iureiur. col.lxvj.quòd Bar to.fuit ſubtili inueſtigator, & fuit pater iuris. & iuris humani lumen ardentiſſimum, in quo ſolet eſſe ſubſtantia ueritatis. Galiaura in repet. l. centurio. ff. de uulg. & pupil.char.xxvij.num.cccxciiij. Pet. de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.j.par.q.xvii. in fi. & nihil boni ignorauit. Pãtaleo de Crema.in repet.l.ij.C.de reſcind.uend. col. viij. ubi.col.xiiij.dicit ꝙ miratur illud eſſe dictũ tanti Doct. & Barto. ſolet uti eleganti ordine, quia poſt theoricã ponit practicam. Fulg.in l.j.§. in hac.ff. commod.col.j. Alex in l.ſi cùm dotẽ.§.eo autem tempore.col.iij.ff.ſol.matr. & dicit Ang in §.fin.inſti.de pup.ſubſt.col.iij.quòd Bart.debet plus credi, tãquam magiſtro omnium in Iure Ciuili. & dicit Corn.lib.j.conſi.cccxxxij.licet col.ij. quòd authoritas Barto.non eſt poſtponenda authoritati Dominorum de Rota, ſaltẽ in terris imperij. Et dicit Tindarus in tract. teſtibus uariantibus, char.x. in c.ix. quòd Dy. Cy.Pet. Iaco.Butr.omnes ſimul non ſuperbunt Bart. ſolum. & in regno Caſtellæ, & ferè per omnia regna ſubdita regi Hiſpaniarũ Bart. opin. in l. defectum. ad unguem obſeruatur. Ferdi.in repe. §.diui.in l.filius familias. ff. de leg.j.nu. xciij. Cacialup. in tract.de modo ſtudendi, charta.iiij.col. ij.dicens, Quid ergo faciemus nos Itali? Ant. de Plato in proœ.repertorij ad Bartol.dicens, quòd ubique ita fiendum eſſet.& Rom.ſing.cxliij.dico, dicit quòd uerecundatur.ſe ignorare illud dictum Bart.cum Bart. ſi communis doctor ſuis & ualde eum extollit Bald. ut refert Purp.in l.edita.in primis uerbis.C.de edendo.Fortũ.in l.j.§. conuẽtiones.ad fi.ff.de pact. appellat Bart. uerum magiſtrum ſuum in l.iuriſgentium.§. quinimo. col.xxxj. dolet quòd mortuus ſit iuuenis, ſcilicet ætatis annorum quinquaginta.mortuus enim eſt de anno M ccc lvij.die.xij. Iulij. & ſi ſuperuixiſſet, mirabiles intellectus dediſſet ad iura Pontificia. Barbat.in c.at ſi clerici.col.j.de iudic. in cap. quali ter.uult.col.eod.tit. Et licet ubique ſit magnæ authoritatis, tamen plus in extrauaganti, Ad reprimẽdum. quia ibi procedit per modum glo.ſecundum Cacialup. in tract. de modo ſtudendi col.penult. Et in eis ualde maturè. loquitur

tue ſecundum Socin.conſi.cclxxv.in cauſa fratris. col.iii. ij.uol.& illæ gloſſ.Bart.ſunt meliores,quàm textus ſecundum Igneum in diſputatione, An rex Franciæ cognoſcat Imperatoré.col.xxxv. Et illud cõmentum Bart.poſtea poſtillauit Franciſ. de Albergotis. ſecundum Cacialup. in l. j.C.de ſum.Trin.col.xlj.& etiam apoſtillauit Barb.ſecundum Frly. in c.Rodulphus.col. xij. de reſcrip. in repet.authen. peius loquitur Bart.quàm alibi, ſecundum Alex.in apoſtil. ad Barb. in l. naturaliter.§. nihil commune. ſuper iij.col.ff.de acquir.poſ.Iaſ.in l.ſi conſtãte.in prin. ff. ſolut. matr.& in iuuentute ſua fuit iudex maleficiorum. Barb. in cap.licet.de foro compet.num.xlij. Cacialup. in l. omnes populi.in princ.vj.q.princip.de iuſti. & iur.dicit quòd Bar.habuit excellẽs ingenium,cui nullum numen abfuit: quia fuit in ea admirabilis prudentia ultra aliam legum peritiam.& dicit Bolog.in d.repet.authen.habita. col.xxxv.quòd ipſe non audet reprehendere tantũ Doct. prout eſt Barto.& potius uult dicere quòd ipſe non intelligit, uel quòd liber eſt corruptus. & Pich. in l. in quartam. col.xciij. quòd maiorem noſtri adeò ſemper timuerunt fundamenta Bart.quòd ſemper trepidauti animo complexi fuerunt in illo articulo ſententiam Bald. licet Bal. appellaret eum Saturnium.ſecundum Iaſ..in l.filius fam. ij.col.ff.ſi cert.petat. & aliquando tantum in ſpeculatione eſt tranſgreſſus, quòd non conſiderauit quid diceret. Iaſ.in l.petens ad fin.C.de pact.poſt Paul. de Caſt. Sed de hoc deridet.Foatun.in l.iuriſgentium.§.quinimò.co.xxv. ff. de pact. Et Barbat. loquitur Teutonicè, ſecundum Alexand. in l. miles.§. decem .ff. de re iudic.Et Bald. cum non intellexit ſecundum Pau. de Caſtr.in l. ſi pro fundo. colum.ij.C.de tranſact.& aliquando errabat in poſitione caſus.Bald. lib.v. conſi. antepen. incip. licet aſſeſſores, & dicebat contra caſum legis, ſecundum Baldum in tract.de præſcript.char.lxxx.col.j.licet Bald. reputet hoc ignominioſum non ſolum doctori, ſed & ſcholari prouecto.ut refert Pich.in repet. §. Titia. q. liij.eſt enim aliud dicere,eſt caſus legis, aliud argumentum legis. Barbat. in cõſil.xxxiiij præclare.col.xxij.lib.ij. Et Bartol.ſeminat

uerba:

uerba; ſed poſt iſtam ſuam ſententem Bald. cum ſarculo extirpatiuo ſequitur ubi male loquitur. ita Bald. li. ij. conſil. cxxxij. quæritur. Et aliquando negligenter proceſſit. Fortunius in l. iuriſgentium. col. v. ff. de pact. qui de hoc etiam taxat in l. legitima. col. xvj. eod. tit. & Azonem, ut per eum in d. l. iuriſgentium. col. vj. & etiam Doct. ut per eum ibidem. co. xxiiij. & ſi Bart. ſciuiſſet unum capitulum Sexti, non ſic dixiſſet. Ang. in l. quāuis, in fi. ff. de dam. infect. & ſui contemporanei fuerunt Iac. Butrig. & Rayner. de Forli. ut per Barto. in l. Gallus. §. quid ſi is. in fin. commen. ff. de lib. & poſth. ubi in §. inſtituens. idem dicit de Andræa de Piſis, & in l. ea lege. C. de condict. ob cauſam. idem dicit de Franc. Accurſio. dicam aliqua etiam de Bartolo infrà tangendo quæſtionem, quòd potius ſtamus doctori in conſilijs, quàm in lectura infrà uerb. proximè ſeq. Et generaliter melius loquitur quam Bald. licet Bald. ſubtilius induceret leges. ſecundum Pau. de Caſt. in l. ſi aduerſus. in fi. C. ſi aduerſus rem iudic. Imò Bal. ſemel deprauauit tex. in l. ſi creditor. §. fi. de diſtra. pig. de quo mentionem facit Iaſ. in l. qui Romæ. §. cohæredes. col. j. de uerb. obl. & audiui à Iaſone dum legeret. §. diui. col. xx. quòd deleuerat literam n. ob quod oportuit mittere Piſas ad pandectas, detectaq; fraude condēnauerunt Bal. ad Bullandum: ſed Barto. eum defendit à tali pœna. per l. ad beſtias. ff. de pœnis. quæ uult quòd propter excellentiam uiri licet ll. tranſgredi. & eſt ſing. ſecundū Bolog. ibi, & ad eam Barb. in tract. de Cardi. j. parte. q. j. col. xvij. Paris de Syndic. in uerb. pœna. col. j. & licet Bart. in l. ea lege. C. de condictio. ob cauſ. dicat quod ipſe & Franciſ. Accurſij miſerūt Piſas, tamen poteſt eſſe quòd ipſi ambo erant aduocati pro eadem parte. contra Bald. dicebat tamen Iaſon quòd non auderet firmare, quia hoc non uidit ſcriptum ab aliquo authentico, licet ita audiuerit uoce dici à præceptoribus ſuis. & idem ponit in alio caſu Hoſtien. in ſumma de probatio. §. quid debet probare. poſt medium. & miror de Bolog. qui in ſuis interpretationibus totiens dicit uidiſſe Pandectas, & tamen in illo textu non facit mentionem quomodo ſtet ibi litera. Ego autem quandoque cupiens eas uidere

inter ſtudēdum mihi glomeraui aliqua leges quæ ex dictis gl.indigerent inſpectione Pandectarum,alias quiſque pro libito perquirat, & addat, & aliquis poterit ex ipſis Pandectis eruere uerum tex.& impreſſuræ dare. in l.eos. ff.de custod.reo.an ſit in litera cuſtodiendum uel ſtatuendum. In l.ſi tibi mandauero.§.ſi centum.ff. manda. an ſit cui uelles.an quæ uelles. in l.j.ff.de furt. baln. an ſit litera audiendum, uel puniendum.in l.cùm inuentus.ff. quæ in fraud.cred.unā cauſa iuris occurrat, uel ei una iuris cauſa occurratur. in l.ait Prætor.§.actio. Et utrum ibi ſit ſemel poſt annum,aut bis.in l.ſi familia.in fin.ff.ſi fam. furt. fec.dic.an abundet dictio forte.In l.ſi indebitum in princ. ff.rem rat.hab.an debeat eſſe ag.uel non.in l. qui decem. de uerb.oblig.an ſit obtulit, uel detulit. in l.in illa ſtipulatione per te non fieri.eod.titu.an ſit poſſum, uel poſſis. in l.de curatore. de cur.bo.dān.an abundet una negatio. in l.debitor.§.j.ff.de ſeparat.an ſit acquirenda, uel exquirenda,uel ei quærenda.in l.cùm fideicommiſſum.ff.de cōfeſſis. an ſit hæres ex omni, an hæres omne.in l.ſæpe. in princip.ff.de re iud.an ſit ſcientibus,uel conſentientibus. in l.j.§.ſi quis ædificium,ff.de operis nō.nuntia.an fulciat, uel reficiat.in l.j.ff.ſi quis ius dic.nōn obt.an ſit,nō tamen domina iuris, uel non tantum. in l.ex imperfecto. ff. de leg.iij.an ſit uerecundum,uel inuerecundum. in l.ſed & ſi uſucapio.§.fin.ff.famil. hercisc.an ſit, quæritur, ut puta ſi deducto uſufructu fundus fuerit ab hæredibus legatus: uel,ut ſi fundus fuerit legatus.dicit tamen Salomon. in §. forſitan.iij.char.ff.de liber.& poſth.quòd fallitur qui putat Pandectas olim Piſanas, nunc Florentinas eſſe mattrices illas Pandectas Iuſtinianas, nō aliud quippe ſunt quā exemplar quoddam uetuſtiſſimum,& idcirco cæteris uenerabilius.in tribus libris.C.quādo habeatur diuerſa litera,uidebis faciliter per poſtillas in margine Lecturæ Lucæ de Penna,quia hoc contingit fermè in infinitis locis.

¶ Etiam ſi contra communem teneret Bald. de cuius auctoritate latè in epiſtola Boni. de Boninis impreſſa Brixiæ ante primum uolu. conſiliorum Bald. Ferrat. cautel. xx.ſolemnis. in fin. & in cauſis decidendis non eſt parua

eius authoritas,ſecundũ Pau.de Caſt.cõſi.clij. uiſo pũcto. col.fi.lib.ij.Et in l.ſi uniuerſæ. ad fi.C. de leg. maxime ubi non habet contradicentem.ſed Alex.quem refert Petr. de Leſnaudiere in tract.de Doct.j.parte. q.xvij. in fin. Bolog.conſil.j.col.ix.ubi alleg.Fulg.dicere quòd iudex in iudicando non debet recedere ab opin. Bald. eſt doctor excellentiſſimus utriuſque iuris lumen:Et ꝙ Ang.dicit eum unicum Iuris profeſſorem, & alijs pluribus laudibus eum extollit.& eſt maioris authoritatis quàm Salam. ſecundũ Lancel.in l.j.col.fi.ff.de iud.& fuit magnus textualis. Iaſ. in l.ſi quis in fundi uocabulo.col.iij.ff.de leg.j. Et nunc uiuentium nunc eſt authoritas, quæ poſſit authoritati Bal. adæquari,imò tutum & irreprehenſibile eſt iudici ſecundum opin.Bald.iudicare. maximè ſi contradicentem non habet,quia tunc maximè authoritatis eſt. ſecundum Decium conſil.cclxxxiij.col.ij. Et nullum dubium eſt in iure quod non poſſit decidi ex dictis Bald.Catel.ij.par. Memorial.in uerbo,ius dicendi nullum.in fin. & nihil intactum reliquit.ſecundum Iaſ.in l.iij.col.v. de leg.j. & nihil ignorauit.Iaſ.in l.illa ſtip.§.j.ff.de uerb.oblig.& ſæpe uoce legendo dicebat quòd Bald. multùm locupletauit ius noſtrum.Eſt uerum quòd plures dicunt malum de Bald. ut refert Ferrar.d.authen xxij.& ex conſuetudine Bald. allegat tex.& tamen ibi in eo nihil dicebatur, ſed bene in gl. ut ipſe dicit in præludijs feudalibus.chart.iij.uerb.aliqua ſed pauca.Igneus in repet.authentic.ex cauſa. C. de liber. præter.col.pen. Et ego idem hoc libro facio de problem. Ariſtot. quia ut plurimum id ad quod allego non inuenies in text.ſed benè inuenies in commento Petri de Albano, ſuper illo text. item Bald. & in lectura ſua Decretalium dicit miranda, & ſingularia quæ non probat nec legib.nec rationibus,& plerunque male allegat,quia plurimùm confidebat de ſcientia ſua, quia erat antiquus. ut dixit Alex.in l.quod meo.in prin.iij.col.ff.de acquir. poſſ. Barb.in c.at ſi clerici.nu.cxxviij.de iud.dicit ꝙ Bald. nihil allegat. ſed ex ſola ſua ceruice loquitur, licet ultra lect. ibi etiam fecerit apoſtillas.Barb.lib.ij. conſil.lviij. ſapienter. col.xvij.Et queſto non uide Baldazo infortunato, la

vita ſua. Barb. in repetit. l. cùm acutiſſimi. C. de fideicōmiſ. col. lxiij. Et quādoq; negligenter loquitur. Fortun. in l. legitima. col. vj. ff. de pact. Et pro amore ſuo ſemper poſuit materias in extraneo loco. Ang. in §. nullus. in fi. inſtit. de rerū diuiſ. Barb. in c. ex tenore. col. x. de reſcrip. Et deficit in neceſſarijs, & abūdat in ſuperfluis. Bar. in c. uno delegatorum. col. pen. de offic. deleg. & ſic Herculē laudat, quem nemo uituperat. ſecundū Bapti. Pium in annotatis poſterioribus. c. j. circa princ. & ea quæ tacet omnes efflagitāt; ad ea reſpōdet, quæ nullus requirit, ut dixi ſuprà loquendo de gl. & æmulatione Bal. tantū ſubtilizauit ꝙ ſeipſum fregit. Iaſ. in l. edita. in princ. C. de edendo. ubi Purpuratus in primis uerbis. dicit enim ibi Bald. in rep. Paduaua, col. pen. illud pſalmiſtæ liiij. Quis dabit mihi pēnas ut columbæ, & uolabo? Et profectò bene uolat, quia modo ſurſum, modò deorſum, modo à dextris, modò à ſiniſtris, & nunquā perſiſtit in eodem. & quādoq; adeò altè uolat ꝙ euaneſcit ab oculis debilium, ut de Hoſtien. dicit Io. Mōtaigne, quē infrà referā char. ij. & in l. executorē. col. xj. C. de execu. rei iudi. dicit Bal. modo facio quendā uolatū, & dicit Barb. in c. plerunq;. col. j. de reſcrip. ꝙ Bald. habuit ingenium uolatile propter copiam rerum. Et dicit Alex. lib. iiij. conſil. cxxxij. quod ingenium Bald. uoluebatur ſicut auis in aere. Et etiam quandoque dabat reſponſiones fugitiuas, ut fatetur Bald. in l. j. §. nuntiatio, circa fin. ff. de oper. nou. nuntia. item ipſe dubitat ne aliàs contrarium dixerit: quia intellectus eius non erat ſemper in eodem torrente, ut per eum in repet l. Aemilius. ff. de minor. col. iiij. & colum. x. dicit quòd eius intellectus uolitauit ad extranea in uirgultis cancellatis: quia ſomniabat in Peruſio. Et aliquando loquebatur ex capite ſuo ſine intellectu. Curtius conſ. xvij. uiſo puncto. col. ij. & lxxvj. ſuper motiuis, col. ij. uerſic. ſed præmiſſis non ob. Et aliquando loquitur ex ſuo uolatili ingenio, & non appenſatè. Barb. lib. ij. conſil. xliij. ſempiternæ. colum. ix. & Bald. obloquitur de gl. & Imperatore, & de pluribus doctoribus, quia habebat malam linguam. Barb. in c. iurauit. col. xviij. de probat. Et dicit Pau. de Caſt. in l. de tutela. C. de in integr.

reſtit.minimo.quòd Bald.fuit ſubtiliſſimi ingenij, & talis quod ex nimia ſubtilitate, licet non malitioſè frequenter uariabat.Et dicit Bertach.in tract.de epiſcopo.ij. parte.iiij.libri.col.iij.quòd Bald.more ſuo ſibi contrarius ob ingenij ſui altum acumen diuerſis temporibus diuerſa & contraria fundamenta faciebat, ut ipſe Bal.ſe excuſat con ſil.xcix.ſciendum ad ſi.lib.ij. dicens, ꝙ ſpeculatiua, & æſtimatiua, quæ eſt utilior pars intellectus, quia eſt concluſiua, non eſt ſemper eadem, & quomodo Cicero ſe excuſaret, uide Longoliū in ſua defenſione habita Romæ incip. quod eſt.chart.xviij.Et propterea Iaſ.in l.ſi inſulam. col. xvj.ff.de uerb.oblig.in ij.q.Bart.in l.ſi filius.§. diui.ij. lect. colum xv.in ij.q.Bart.ff.de leg.j. habet quaſi pro inſolito quòd Bal.in illo articulo nunquam uariauerit, & ibi uoce dixit, quòd in omni articulo difficili habemus quaſi ſemper Bal.cōtrarium.Et propterea putarem quòd ubi haberentur plura dicta Bald. in uarijs locis poſſent reputari tot diuerſæ authoritates diuerſorum Doctorū, ex quo etiam ut plurimum utitur uarijs fundamētis. facit pro hoc, quod vult Iaſ.in l.Gallus.§.ille Caſus.ff.de libe. & poſthu. col.ij.dum defendit Bald.ab Alex.cauere tamen deberent Doct.à tali uarietate.gl.in §.illud. in uer. & legem. in authent.de trien.& ſemiſ.licet aliquando excuſetur uarietas, ut latè Iaſ.in l.ſi ex toto.§.ſi.col.ſi.ff.de leg.j.in l.edita col.iij.C.de eden.ubi Purpuratus.nu.cxxxiij.Bald. in c. ne innitaris. de conſtit.in l.prætor ait.§.ſi aliquando. iij. not.ff.de ope.nou.nunt.Barb.li.j conſi.j. col.xxx. & li.iiij. conſi.lxxxix.col.pen.in c.ne innitaris. col.ij. de conſtit. in c.ſi clericus laicum.col viij.de for.compe.in c. ſi clericus . col.xvj.eo.tit.Hippol.in repe.rub. C.de probat. col.xxxij. in l.ex libero.col. pen.ff.de quæſtio. Bertach. in tractat. de epiſcopo.char.v.col.fin.& S.Thom.uariauit in pleriſq; locis, ut Ioan. Mirandula in apologia.q.j. chart.v. Et plures ſancti, ut in progreſſu illius.q. ubi etiam de quatuor Doctorib. eccleſiæ. facit Lancel. Politus in tract. de officio aduocati.in rubr.quale debet eſſe aduocati officium ante fin.Lud.Bolog.doctor & miles Bononienſis in text. correcto.§.Cato.colum.fin.quæ eſt octaua. & Petr.de Leſnau-

Plura dicta Bald.

diere

diere in tract.de doto.iiij.parte.q.lxxxviij.Corneus in lib. ij.conſil.xxxvj.memini. Et aliter Bolog.iunior in repet.authen.habita.C.ne fil.pro pat.col.xxvj.pulchrè Socyn.conſil.cl.incip.& uos introducere.colum.viij.ubi tamen dicit quòd fugienda eſt nihilominus,ne aperiatur os obloquẽtibus.ut dicit Ful.de Martino, conſil.xlj.Franc.de Treuis col.pen.Et propterea Cy.in l.iij.C.ſol.mat. inuehit contra Albert. qui antequam caſus eueniret ſibi in perſona propria tenebat opi.Bulg.ſed poſtea mutauit tenẽdo opi. Mar.& Fulg.conſ.xlj.caſus talis.col.pen.de Mar. qui ex pectore reuoluto mantello ſcutum ſuum albo nigroq; uariabat,ut omnem uitaret cœlorum amaritudinem. Et Fely. in c.ad aures.col.vij.de reſcript.in cap.cùm in iure.col.iij. de offic. deleg. refert Ioan. Monachi. retractantem dicta ſua,dum erat cardinalis, quia erat ſuſpectus, & in facto proprio.& in cap. ſolitæ.de maior.& obed.circa fin.refert quod Pius poſtquam fuit Pontifex ſi fuiſſet interrogatus de illa donatione Conſtantini, dixiſſet contrarium eius quod dixerat dum eſſet in minoribus, & quod nunquam intellexerat bene illam materiam,niſi tũc:exemplo Theologi poſtea beneficiati, qui antea damnabat pluralitatem beneficiorum. dicit tamen frater Sylueſter contra Lutherum,char.ccxlvj.quòd digni fugiunt,indigni beneficia capiunt quærunt,petunt,extorquent,litigant, emunt,occupant etiam armis. Et ad uariationem Deus etiam nouit mutare ſententiam ſi tu noueris mutare delictum. Barba. in ca.ſi quis presbyterorum.col.ij. de reb.eccle.non alien. quantò magis in nobis quibus propter diuerſa phãtaſma quotidie generantur diuerſę intellectiones. Philoſophus in iij.de Anima.Nicol.Boerij de poteſtate legali.char. iij. col.fin.uide Alber.in l.fi.ff.de poſtul.dixi in vij.fundamento partis negatiuæ de inconſtantia mulierum. Sed pro eam excuſando dixi in fin. iij. ampliationis principalis.& dicam infrà circa medium iij.limit.quãdo communis op. conuincitur lege. Tu autem rarò uel nunquam eris contrarius,ſi diligenter ſtudeas antequam reſpondeas,& ſemper ſequaris ueritatem & æquitatem.

¶ † Sed quæro ſtante uarietate unius doctoris, quam eius 26

 opin,

opin.magis ampleᶜtemur? Reſpondeo, quòd illam quam tenuit in tractatib.Claud.in l.ſi idem cum eodem §.fin. ff. de iuriſdic.omnium iudic. uel conſulendo.quicquid dicat Barba.in c.j.col.xiiij.de conſtitut. allegando unum conſilium Fede.quod nunquam potui inuenire & in Ioannina col.clxxj.uer.item venit contra mentem Feder.nam licet quandoq; Doct. in conſulendo quando putant ſe fouere iuſtam cauſam,allegent plura,ut laudant Alberic. & Bened.de Plumbino in l.Licinius.ff.quib. ad lib. proclama. non licet & Specul.in tit.de diſputat.§. nunc uidendum. col.ij.uer.ſtudeat autem multa pro ſe inducere &c. Et etiam non concludentia,dũmodo perſuaſiua,ut docetCep. cautel.lxxvij.ſunt multi.Panor.in ca. per tuas. ante fi. qui fil.ſint legitimi. Afflictus conſtitutione,hac edictali.ij.no. licet quis poſſit eſſe contentus paucis quæ ſufficiant. ut Alex.lib.ij.conſi.xliiij.incip.uiſo & diſcuſſo. col.v. uerſic. alijs inſuper.& tantum ſufficit una lex,quantum mille,ut infrà in princip.iij.limit.Sed illam cautelam Cepolæ acriter damnat Lancel.Politus in tracta. de officio aduocati. char.ult.pro quo Io.de Anan.in c.fraternitatis. de hæret. col.ij.dum damnat prædicatores adducentes falſa exempla in prædicationibus. tamen eam ſequitur Ioan. Montolonius in promptuario Iuris. in uerb. decipere. Brunus in tracta.de forma. col. fi. negari tamen non poteſt quin ea quæ cõſulendo dicunt ſint magis appenſata & digeſta. Cuman.conſil.lxxxvj.in princ.Curtius conſil. lxxvj. ſuper motiuis.ad fin.Landrianus in princip. ſuarum apoſtill. ad Angelum de Maleficijs. Et ad Geminianum,ſuper Sexto. Alexand.ij.uol.conſil.clxxxv.uiſo titulo quæſtion.colu.xj. Bart.in authen.ceſſante.C.de leg.hæred.Barb.ſibi contrarius in c. cùm contingat.nume.xxviij.de foro compe.plus dicit idem Barbat.in cap.nullus.colu.xvij.eod.titu. quòd adhuc ſtabitur conſil. licet lectura fuerit poſterius facta. ita dicit ibi de Panor.& quòd ſtetur conſilijs, Purp. in l. edita.num.xiiij.C.de eden.quam ea quæ dicunt in diſcurſu lectionum,quarum ſequens ſtimulat præcedentem,Fely.in c.cauſam quæ.col.xij.de reſcr.Et propterea Bar. in lectura non ita bene ponderabat ſecundumBald.lib.ij.conſ.

clxxxix.

clxxxix.incip. ſuper alio. Cacialup. in tract. de tranſact. q. xiij.ante fin.& quando Bart.habebat conſulere,maturius ponderabat,imò ſi caſus erat dubius conferebat cum mercatoribus.Corſ.ſing.cclxix.tu habes eſt in uerſi.teſtamentum.Et hoc laudat Lancel.Politus in tract.de offi.aduoc. in rubr.de prudentia.circa med. Et in lectura Doct.quandoque ſunt adeò pompoſi,quòd ſtudio cõtradicendi amittunt ſanum intellectum, ut Machabæi de quibus ſtatim dicam,quod maximè procedit quando eſt conſilium deciſiuum.Barb.lib.iiij.conſil.vj.illud.colum. ij. Et hoc patet in conſilijs Alexand.quorum authoritas in tam illuſtri & excelſo loco ſita eſt, ut ab eius reſponſis in quibus cõtradictionem non habet,nephas quodammodo ſit recedere. ut Decius conſil.lxij.col.iij.& eſt ſolenniſſimus.Moder.ſecundum Corn.lib.iiij.conſi.clxxxix. litera d. incip. quanquam.Et uide quantum extollit Catell.Cotta in ſuis Memoral.in uer.iuriſperitus,ubi allegat Fely.in c.ij. col.xvj. de reſcrip.dicere † quod Alexand. eſt lucerna ardens cathedris iuris ciuilis, & aureum doctorem eum appellat, & illuſtrem.Franc.de Cur. conſ. xij. incip. Lucius Titius. col.ij.uer.& ideo.conſi.lxv.incip.ſuper præmiſſa.col. pen. Semper enim amplectitur ueritatem. Galiaura in repe.l. centurio.colum.xvij.nu.xlj. Et diſcurrendo per lecturas Lancel.Decij.inuenies quòd ſemper gloriatur uocare Alex.magiſtrum ſuum.Et Pantal.in repet.l. ij. C. de reſcin. uend.col.xij.dicit quòd eſt excellentiſſimus inter Moder. licet ſecus dicendum ſit in conſilijs.Pau.de Caſt.qui licet fuerit bonus Iuriſta,ſecundum Iaſ.in l.eum qui ita. §.qui ſibi.col.iiij.ff.de uerb.obl.Et ueriſſimus doctor, ſecundũ Curt.in tract.poſitionum.colum.x.Et doctor ueritatis,ut Bertach.in tract.de epiſcopo.ij.parte,lib.iiij. q. ccccxviij. & magnæ authoritatis.Decius.conſi.ccxij.& propter eius authoritatem contra eum non audebat conſulere,Decius conſi.clxxvj.col.penult.uerſi.pro iſta parte. Tamen fuit nimis promptus in conſulendo,ſecundum Alex.in l.quæ dotis.iiij.col.ff.ſol.mat.& contra eum excandeſcit quodammodo Aret.in cõſ.clxij.uerum eſt col.ij. Et idem forte de cõſilijs Barb.quoniã licet fuerit uir celebratiſſimus & fæ-

Alexan. 27 *Conſilia Paul. de Caſt.*

cundiſſimæ memoriæ, ſecũdum formularium prouinciale,chart.lxiij.tamen ut inquit Hippol.de Marſil.in l.j.§. ſi quis ultrò,col.ix.in fi.ff.de quæſt.quòd Barb. conſulendo plura adducit, licet incorrectè, & ad baliſtam more ſuo peſſimo.Et quòd non eſt confidendum de allegationibus ſuis,niſi uideãtur in fonte: quia plura mirabilia dicit,quę
28 poſtea non reperiuntur. unde poſſet ſibi dici. † Nam miranda canunt,ſed non credenda poetæ. licet fuiſſet diſcipulus Barb.ut per eum in l.unius facinorum,§.cogniturũ. col.xij. ff. eod.tit. & dicit Maleretus in tractatu de elect. char.iij.col.iiij.quòd erat iactabundus & temerarius. Et quando liceat ſe laudare.Ripa in tract.de peſte, chart. lxxxv.num.lxxix. Alber.in l.j.C.de no.Cod.comp.ij. Nimirum ergo ſi in locis præallegatis Barb. dixit potius debere ſtari dicto in lectura,quàm in conſulendo: quia quis putat in alio ꝙ in ſe eſt. Buſtus in Defenſorio montis. chart. lvij.col.ij.Socyn.in l.cùm auus,col.xxx.ff.de condit. & demon. & dicit Socyn.conſil.cxxxj.in præſenti.col.vij.quòd Barb.more ſolito parologizat.& Pith.in repe. l. in quartà.col.xcj.quòd licet eſſet Barb. copioſiſſimus & præſtantiſſimus doctor, quandoq; tamen decipiebatur in fundamentis.Et erat ex uili genere ortus.Catel. ij. par. Memoral.in uerſi. doctor literatus.& dicit Felyn. in c. cæterum. col.vj.de reſcrip.quòd Barb.ſtudio impugnandi communes opi. ſæpiſſime delirauit, credens ea uia facere ſe immortalẽ.facit Iaſ.in l.omnes populi.ij.lect.in primis uerbis.ff.de iuſt.& iur.ubi dicit quòd Machabæi ſtudio contradicẽdi perdiderunt ſanum intellectum.& Bald.æmulatione.Bar.tantum ſubtilizauit quòd ſeipſum fregit.Iaſ.in l.edita.in primis uerbis.C.de edend.& de Barb. idẽ & plura alia contra eum dicit Calcan.conſil. j. arguens eum de pompa,quæ ſatis uideri poteſt ex ſcriptis ſuis,maximè in repet.rub.C.qui admit.per diſcurſum. Et Io. Pyrrhus de donatione coniugum char. ij. dicit eum glorioſum. ſolet enim guſtui diſplicere cibus fumum olens: licet de tali uitio ipſe Barb.ſoleat alios reprehẽdere,prout in ſua Ioannina,col.lix.ubi reprehendit Saly.ꝙ ſe laudaret, dicens ꝙ habuit malos uicinos.& quod fuit caput partis,& propterea

rea cōſinatus.prout etiā refert Fely.in c.Rodulphus,co.ij. de reſcript.Idē de Mart.cum nobilibus ſuis Goſianis dicit Cyn.in l.j.§.taceat.in fin. C.de rei uxor. act. † Quid au- 29
tem ſi doctor fuerit ſibi contrarius in conſulendo,quia fe cerit duo conſilia repugnātia.uel fuerit ſibi contrarius in legendo,quia in una lege teneat unam opin.in alia aliam, tunc enim ſtādum eſt in illo loco ubi copioſius examinat *Vbi copioſius examinat.* Panor.in c.bonæ.el ij.ante fin de poſtu.prælat.Claud. in. l.ſi idem.cum eodem.§. fin.ff.de iuriſd.omn.iud. Barb.lib. j.conſi.lxiiij ſcribitur.col.ix. & lib.i .conſil. xxxvj. ſapienter.col.ix.conſil.lxvij.clementiſſimi.col.iiij.Calcan.conſi. xxxix.incip.magnificus.col.v.in fin.dicens,non curandum de opin. doctoris non deliberata & appenſata, ſed ſic in diſcurſu poſita.Hadrian.Papa noſter quodlib.ij. eſt chart. xiij.col.iiij.litera b. dum loquitur de ſancto Thoma facit Curt.cōſi.lxvii .d.Io.col.iiii uerſ.his ſic ſtantibus.& xlix. memoriæ.col.liiij. uerſi. animaduerte in primis. Præpoſ. in cap.ſi uir.col.i.de cog.ſpir.Et materia dicitur examinari quando diſputat ad partes.ut ſuprà dixi in princ uel ſi diſtinguat.Bolog.in repet.auth. habita. C. ne fil. pro pat. col.xliii.text.in §.cum quis. in l. adeò. ff. de acquiren. rer. dom.tex.cum glo.in c.quærenti.de offi.deleg.gl.in c.ſcientes.de cenſi.Roch.in c.ſi quis contra clericum.char.vii.de foro compet. Et ſolet reprehendi qui indiſtinctè loquit. gl.fi.in fin.ff.ad l.Rhodiā in l. Pomponius ſcribit.glo.ii.ff. de nego.geſt.Socyn.in l.demōſtratio falſa.col.ii.ff.de condit.& demonſt. *Diſputat ad partes Diſtinguit.* † quia nō poteſt haberi notitia totius,niſi 30
diſtinctis eius partibus,& cognitis.i .Politic.refert Buſius in Defenſorio montis.char.x. col. ii. quia ex duobus contrarijs fit optimum temperamentum.Bald.in c.fi.col.ij.de elec.& Dantes in Paradiſo,cantu xiii.poſt medium damnat reſpōdentes ſine diſtinctione intelligi.ſecūdum Barb. in cap.poſtulaſti.colum.iii.de foro compet.uerſic. tu diligenter.ubi, ſcilicet eſt diſtinctio neceſſaria, aliàs ubi lex non diſtinguit,nec nos diſtinguere debemus. l. de pretio. ff.de publ.Iaſ.in l.quamuis.i. not. de in ius uocan. Claud. in l. ſi quis id quod.ff. de iuriſdict. om. iudic. col. i. & vii. Ant.Baueria in §.ſi plures,col. ii. inſtitut. de hære. inſtit.

Et ſi text.ſimpliciter loquatur comprehendit omnes caſus etiam priuilegiatos.Decius conſi.cxxxj.col.iij.in c. ſedes.de reſcript.col.v.Et etiam quòd ſit maior ratio in uno,quàm in alio.l.in fraudem.in fin.ff.de teſt. mil. Decius conſil.v.col. ij. Purpuratus in l. edita. nume. clxxxiiij. uel minor ratio in uno,quàm in alio.Socyn.in l.ij.§.ij.col.j.ff. de uerb.obl.licet uideatur uelle contrarium in l. ſi is in §. item ſi inter.ff.de reb.dub.col.j. & debent ſimpliciter intelligi,non ſecundum quid.Pepus in repet.auth.præterea C.unde uir.& uxor.col.v.nec recipiunt modificationem ſi ſunt præciſa.Decius conſil.xviij.col.iij.& trahuntur ad caſum fictu.Roſellus in tract.de limitatione.char.viij. col.j. Et prohibendo genus pariter omnes eius ſpecies. l. interpoſitas.ubi Lancel.ult.not.C.de tranſact.Et ſi principium l.ſit generale,non reſtringitur ex qualitatibus ſubſequentibus. Decius in c cum nō ab homine.ij.not.de iudic.fuiſſet enim facile legiſlatori diſtinguere ſi uoluiſſet. Claudius in l.ſi quis id quod Iaſ.in l.ſicut.co.iiij.C.de teſt mil. ideo niſi quis aliqua l.ſpecialiter diſtinctum probauerit,
31 diſt.nihil ualet.Scrutinium char.lxxj. † quia nec conditiones intelliguntur in lege,niſi exprimantur.l. ita ſtipulatus §.Chryſogonus.ff.de uerb.obl.Salomon.in l.Gallos. §. quidam recte.char.v.ff.de libe.& poſth. & debet generaliter intelligi etiam quòd ueniat ad correctionem iuris antiqui.Nata.in c.quamuis.de pact.lib.vj.colu.lxxvij. & comprehendit exceptiones etiam poſitas in alijs conſtitutionibus.licet ibi non dicatur. gloſ.& Salyc.in l.ita nobis pudor. C.de adul.gloſ.in regula Cancel.xij. ſi tamen materia ſit odioſa.non comprehendit niſi ea quæ communiter accidere ſolent.Barba.in tracta.de Card.q.viij.colum. iij. Alias fallentias collige ex Iaſ.in l. non dubium. C. de legib.col.vij.uerſ.articulus.& uſque ad lvj.enumerat Socy. regula ccxxix. limita tu in dictis ſanctorum, ut Hadria.
32 Papa noſter in quodlib.ij.chart.xix.colum.iij.† doctori enim diſtinguenti uidetur ſtandum,tanquam magis appropinquanti ueritati.Seneca,quem refert Salic.in l.filiæ cuius pater uerſ.expeditis.gl.C.famil.erciſ.glo.& Salic. in l. apud antiquos C.de fur.quia per diuiſiones & interpreta

tiones

tiones congruentes omnium cœlorum euitatur amaritudo. Ang. conſ. ccclxxvj. philoſophicè. col. ii. Conſtantius de Bargis in trac. de contractibus uetitis. combinatione xiij. Bonif. in tracta. de nobilitate. iij. parte. numer. xxxix. glo. in §. cum ex aliena. in uerſic. media. inſtitut. de rerum diuiſ. Ponzinib. in tracta. de lamijs. col. xvj. uerſic. quinimo. Idem ſi ponat regulam ſub illa reducendo omnia quæ reduci poſſunt, vt dicit ſibi placere Cacialupus in repe. l. admonendi. ff. de iureiuran. col. lvij. & poſtea ſubiicere Fallentias: quia hoc in effectu idem eſt quòd diſtinguere, & opin. concordare. ſecundum Nizel. in concord. Bart. clx. incip deducere. Nam qui omnia indiſtinctè uult intelligere, confusè intelligat neceſſe eſt, frater Syluester contra Lutherum char. clxiij. Et propterea laudandum ſtudium cuiuſdam ſocij mei qui doctrina Bartol. nihil addito ita reducebat, ſcilicet regulam & fallentias in quodam libro ſeparato. Et ego quandoque in margine mei Bartol. ſic feci, eſt uerum quòd aliquando ſunt tot fallentiæ quod poſſet fieri una regula in contrarium alterius, ut infrà dicam. Et regula debet præcedere fallentia. Barbat. in continuatione rubr. de reb. eccleſ. non alienan. nec ſufficit ponere regulam niſi dentur fallentiæ. gloſſ. j. in authen. de reſtitu. & ea quæ par. & quando Doctores reprehendunt unam limitationem, debet tunc poni pro ampliatione. Fel. in c. ſuper literis. col. xj. de reſcript. in c. nonnulli. §. ſunt & alij. in primis uerbis. eod. tit. imò eſt clarior modus dandi doctrinas per regulas & fallẽtias. ubi fieri poteſt, ſeu ſaltem per caſus, quàm per diſtinctiones, ut ſæpe Iaſ. me audiente dicebat. Panorm. in diſput. incip. ſtatuto. poſt medium tertij dubij. & Pich. poſt Paul. de Caſtr. in l. fin. C. de edict. diui Hadr. tollen. ſuper gloſſ. in uerbo, legitimas. truſatur de Bart. quòd neſciens alium modum euadendi illa contraria uoluit fugere uiam magiſtram, & contentare ſcholares ducendo eos per ambages & per diuerticula illius ſuæ longæ diſtinctionis. & Io. Pyrrhus in l. in ambiguis pro dotibus. §. j. ff. de reg. iur. dicit ꝙ theoricæ lõgæ & implicatæ non bene à lectore nec paruo negotio concipiuntur. idem uult ipſe in l. fœminæ. in primis uerbis. eod.

Regula cum fallentijs.

tit.eſt uerum, q; Fortun. non poteſt pati has fallentias, ut infra dicā in viij. limitatione, de deciſ. in terminis. Et dicit Bal. in l. per hanc. ij. col. C. de tempor. appel. quòd id quòd dicitur theoricè, dicitur quaſi in nube. & in c. cùm acceſſiſſent. in fi. col. pe. de conſtit. dicit quòd iſtæ theoricæ generales non illuminant intellectum practicum, qui debet eſſe de rebus ſingularibus, nam ex quo uadāt per aut, aut, nimium implicant ut inquit Lācel. in l. ſi à ſubſtituto. col. ij. ff. de leg. j. ut per eum ibi, qui tali modo declarat unam doctrinam Bart. prout & Iaſ. in l. quæ dotis. ff. ſol. mat. nu. lxviij. Ex quorum dictis pulcher modus colligi poteſt declarandi diſtinctiones Bartol. & antiquorum: modum autem eas recitandi in ſcholis, collige ab Alexand. in titul. ff. de acquiren. poſſeſ. cuius lect. fuit ſcripta prout eam voce referebat: quia tunc non dabat in ſcriptis. Si uerò utrobiq; latè examinat, tunc ſtabitur in loco per eum poſterius ſcripto, poſterius ſcribēs pręſumitur maturius. Rom. conſilio cccxxvij.. iſtæ ſunt rationes. col. ij. Barbat. lib. ij. conſil. xliij. ſempiterna. col. ix. Scrutinium char. xcij. & lxviij. ubi dicit hoc maxime procedere quando eam poneret in pluribus locis, ut dixi ſupra de authoritate plurium glo. quæ uincunt unam. facit quod dicimus, quod ultima opin. relata in gloſſ. cenſetur a glo. approbata. l. ſi idem cum eodem. §. fin. ubi Iaſ. ff. de iuriſ. omnium iudic. l. iij. §. Neratius. ubi Rom. ff. de acquir. poſſeſ. Alexand. in l. Iulianus. in fin. in l. non amplius. §. fin. col. ij. de leg. j. & lib. ij. conſil. cccvij. uiſo proceſſu. col. ij. clxxv. inſpecto. col. iij. & lib. iiij. conſil. iij. ſuper proceſſu. col. fi. & conſi. v. primo cùm dicatur. col. ij. & lib. v. conſil. x. domini in fine. Panorm. lib. j. conſi. xlij. ex multis. col. penult. Barbat. lib. j. conſi. iij. in fin. xxvij. ſcripſit doctiſſimus. col. xxv. latius conſilio ſeq. colum. xj. & conſilio xxx. colum. iij. & xxxix. col. ix. Zabarel. conſilio xxiij. in cauſa Amareti Tremol. in addit. ad practicam Bonacurſij. char. lvii. in fin. ij. colum. Ioan. Lupus in cap. per ueſtras. de donat. inter uirum & uxorem. ii. not. uerſicu. ſed eſt pulchra dubitatio. eſt in opere, charta lxvi. col. iiii. Canoniſtæ in dicto capit. i. de conſtitut. Igneus in repetit. authen. ex

cauſa

cauſa,C.de liber.præter.col.lxxxiiij. & Iaſ.† & Canoniſtæ limitant, niſi præcedens eſſet melioribus rationibus fundata,Præpoſ.in c.j.§.ſed uaſallus.col.ij. in titul. hic finitur lex, deinde conſuetud. Idem de tex. Monferrat. in §.diui. in principio. col.xlix. de legatis.j. Felyn. in c.ix. ex officij.col.x.de præſcript.& in dictis Doctor.Alexan. iiij. uolum.conſil.xxxij.in cauſa executionis. colum.j. & conſil.lv.proſpectis his, colum.xv. & libro ij.conſi.cccvij.uiſo proceſſu.colum.j.Secundò limitant quando gloſſ. ſimpliciter referret,puta dicendo, Alij.dicunt uel ſimile.Corne. in l. antiquitas. C. de teſtam. in l.extraneam.C. de hæredib.inſti.& lib.iiij.conſi.lxxij.col.ij.uerſicul.rogitus. Dodus in Apologia contra fratrem Samuelem char. xxxviij. 33

¶ Tertio limita quando prima opin.ſaperet æquitatem, ſecunda rigorem. Aret. conſil. clxiiij. colum. v. Iaſ. in l. ſi tibi.in fi.penult.colum.in l.cum fundus. §. ſeruum. tuum. in fin.iij.col.ff.ſi cert.pet.in l. ſi ſeruum. §. ſequitur in ij. not.ff.de uerb.obli.in l. placuit. C. de iudic. in l. filio pater.ij.not.de leg.j.

¶ Quartò limita quando opponeretur in diuerſis gloſſis, quia tũc forte nõ ſtamus ultimę,prout in doctore.Barb.ij. uol,conſi.lxvij.clementiſſimi.col.iiij. quem allegaui. col. proxim.præced.

¶ Quinto limita quando referret cũ iſta dictione,quamuis,uel licet.l.j.in fi.princip.cum gl.ff.de eo per quem fac. erit.& no.iſtas fallẽtias ad intellectum gl. quia gl.aliquando loquitur obſcurè propter altitudinẽ intellectus. Ange. in l.qui interrogatus.ff.de petit.hæred.col.ij.uerſi. ſequitur.loquendo de Placent uel ut faceret nos muſare ne nimia facilitate redderet difficultates legales cõmunes cũ idiotis.Iaſ.in l.iuriſgentiũ.§.quinimo col.x.ff.de pact.facit Dyonifius diſcipulus Pauli.quem refert. Io. Picus Mirandula in proœ.cha.j.dicens,ſanctum & rarũ inſtitutum fuiſſe ne dogmata ſecretiora per literas, ſed tantum uoce his qui rite eſſent initiati communicarentur. & in Apologia char.iiij.& ibi q.v.char.iiij.& in oratione habita in cœtu Romanorũ,char.vj.dicit ꝙ myſteria ſecretiora & ſub cortice legis rudiq; uerborum prætextu latilantia altiſſimæ diuini- *Quare ſciẽtia legalis difficilis.*

diuinitatis arcana plebi palàm facere, quid erat aliud quàm dare ſanctũ canibus, & inter porcos ſpargere margaritas? allegato pro hoc Paulum & Pythagoram & picturas Aegiptiorum. Et illud Platonis ad Diomedem, quædam per ænigmata ſcribenda. & Ariſtotelem de libro ſuo Metaphyſices dixiſſe, editos & non editos. & in dictis locis dicit Mirandula ſic traditum fuiſſe ſcientiam Cabaliſticam Hæbræis: nam Cabala Hebraicè, id eſt receptio Latinè ob id, ſcilicet quòd illã doctrinam non per literarum monumenta, ſed ordinarijs reuelationem ſucceſſionibus alter ab altero quaſi hæreditario iure recuperet. pro quo Gregorius Nazianzenus in tractatu de moderandis diſputationibus. pagina uigeſimaoctaua. Et ita faciebat Saluator, ut Matthæi xiij. circa mediũ. Ioan. xvj. hinc inuehit Vdalricus Zaſius in l. ij. ff. de origine iur. colum. xvij. & xliiij. contra traducentes ius ciuile in vulgari. hinc dicit Lucas de Penna in l. j. colum. xvij. C. de profeſſo. qui in urbe Conſtantin. quod ideo decuit leges interdum obſcura eloquentia deſcribi, ut in eis proficeret noſter intellectus, non ſolùm inuentione ſed exercitatione, prout in diuina ſcriptura. facit pro prædictis Vincentius de bello Italico char. xij. dum allegat gloſ. in capit. inuenta. xxvij. quæſtio. ij. ut Ioannem Auguſt. Panteus in arte traſmutationis Metallicæ. in principio & in fine. & dicit Bald. in l. j. colum. iij. C. commun. de legatis. quòd difficilis ſermo placet uulgaribus, quia communiter non cadit idiotas. & etiam Bartol. aliquando loquitur Teutonicè, id eſt obſcure. ut paulo ſuprà dixi. & dicit Bologn. in text. correctio. §. Cato. in l. iiij. de uerbor. oblga. v. colum. quòd hoc faciunt etiam Iuriſconſulti. & dicit Iaſ. in l. infantis. in primis uerbis. C. qui admit. quòd Imperator plerunq; dabat reſponſa ambigua, ne ab omnibus intelligeretur. & idem Iaſ. in l. ſi unus. col. iiij. ff. de pact.
Paulus. quòd Paulus Iuriſconſultus ex uerbis ſuis à principio uidetur uelle unum dicere, & tamen rectè conſiderando aliud dicit. Clau. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb.
Aphricanus. oblig. quòd Scæuola ſolet truncatè reſpondere, adeò quòd dicta ſua indigent ſuppletione. & Aphricanus ſolet

adeò

adeò obſcurè loqui quòd inoleuit prouerbiũ, Lex Aphricana ergo difficilis. Iaſ.in l.ſi prius.in primis uerbis. ff.de oper.nou.nun. tamen iſti obſcurè loquentes malè faciũt, ſecundum Fely.in proœ.Decretal.col.ij.Decium in c.quoniam.col.j.de conſt.Barb.lib.ij.conſ.lvj.ſapienter. col.vj. & lib.iiii.conſi.ult.col.ij.Et Fortun. in l. iuriſgentium. §. & ideo.col.ix.ff.de pact. Item Barb. in c.poſtulaſti. col.vj. de foro cõp. inuehunt contra Doctores qui dederunt ſemper nobis doctrinas obſcuras:facit Calcan.conſil.j.colum. xxv.& conſi.xiij.uiſo inſtrumento.col.vij.Roſarium Buſti lib.j.ſer.xiiij.litera dd. & Seneca epiſt.lxxxiiij. dicit quòd ambiguitas uerbi quærit locũ fraudi.quod faciẽdum non eſt ubi ueritas quæritur.facit Barb.d. conſi.lvj. ſapienter. col.v.in c.ſuper literis. de reſcrip.num.cxxxix. Et uidemus Imperatorem feciſſe claram deciſionem ad auferendum ambiguitatem ſimplicium.l.fi.C.de indict.uidui.tolẽ.†Et quãdo leges ſunt adeò obſcuræ quòd intelligi nõ poſſunt, nõ debent allegari.Iaſ.in l.cùm prolatis. in fi.ff.de re iud. in l.admonendi.in lectura.colum.xij.de iureiu.in l. captatorias.in fi.col.pen.C.de teſt.milit.glo. in regula Cancellariæ xxxiij.char.penult.Bald.Socin.& Sandol. in l.in ambiguo. ff.de rebus dub. ubi idem uult d. Ludouicus Teſſera. dicit tamen ibi d. Chriſtophorus de Caſtellione, quàm habeo ſcriptum, quòd eſt malè dictum dicere quòd una lex habeat plures lecturas, quia non habet niſi unam,ſcilicet illam cui conuenit uox & mens; ſed plures ponuntur,quia neſcimus mentem legis.facit Fortu. in repet.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſthu. nume. clviij.Decius in l.quotiens idem ſermo.ff.de regul.iur.ubi latè ponit,quem intellectum in ſimilibus amplecti debeamus.nõ tamen eſt credendum ꝙ Fely.& Decius uelint reprehendere iuriſconſultos: quoniã peccarent in Spiritum ſanctum.Lancel.in l.ſi creditori.iij. col. de leg.j.Iaſon. in l.iij.§.ex contrario in primis uerbis.ff.de acquir.poſſe.ubi non audet tenere contra Trebatium, licet credat eum malè reprehendere Labeonem, & eum ab obliuione defendit Opi. in repet.§.diui.col. xv. non tamen ſic Felyn. Papa in cap.cum a nobis. col.iij. de teſti. & ſemper loquuntur pro-

34

propriíſſimè & Latiniſſimè,ſecũdum Iaſ. in rub.ff. de acquir.hæred.col.ii.in l.Gallus.§.uidédum.col.ij. in ij.lect. ff.de liber.& poſth.Vdalric.Zaſius in oratione incip. iuris ciuilis ſtudia.Barbat.in Ioannina, col.lxxxiij.Aamdeus in dialogo de Amicitia,char.xij.nimis enim laudandæ, & uenerandæ ſunt leges,præſertim fforum, ut Laurent.Val.in procem.lib.iij.Elegantiarum ,licet ibi obloquatur de iure Canonico & Imperatore, poterat dicere ut Iaſ. in l. quotiens.col.antepen.C.de hæredi. inſtit. & Monferratus in l. Gallus.§.& quid ſi tantum. col.xxv.in l.ſi conſtan. ff. ſol.matr.in fi.ii.char.quod imper.qui compoſuit iura Authenticorum erat totus plenus pompa.& quando aliquid de nouo inducebat,hoc oſtendebat ex pompa uerborum. facit Corn.in l.fi.§.neceſſitate:in fin.colum.iij. C.de bon. quæ lib.ſed contrarium apparet in authentic. de fil. ante inſtr.dot.nat.circa fin.ubi dicitur quod fecit ſubtrahi nomen ſuum : & iſtam obſcuritatem in legibus damnat ſanctus Auguſtinus,quem refert Afflictus de iure prothomiſeos.colum.ij.c.erit autem. iiij.diſt. & proprium legis nihil magis eſt,quàm claritas.Alberic.in l.j.C.ne nou.cod. comp.col.iiij. Luc. de Penna in l. ea lege . col.ij. C.de excuſat.num.lib.x.Decius in l.j.in fi.j.no.ff. de regul. iur. Et Salomon. in §.reſponſa.inſtit.de iur.nat.char. vij.Iaſ. in l. poſt rem.ff.de tranſact.Cal.conſil.xiiij.col.vij. Et propterea idem Salomon.in l.Gallus.§.quidam rectè. charta.iij. ff.de liber.& poſth.inuehit contra gloſſ.quòd quandoque faciat tex.obſcurum qui clarus eſt: & in §. qui ſi is. chart. ii.dicit quòd ubi gl.non intelligunt, uel corrumpunt tex. aut applicant interpretationi quæ non reperitur in Calendarijs : ſic obſcuritates legum non aſcribamus culpæ ſcribentium,ſed ignorantiæ non aſſequentium ? ut inquit Sext.Cæcilius, quem refert Gellius lib.xx. cap.incip. Sex. Cæcilius. facit Ludouicus Texera. de reb.dub.ff. char.vj. col.j.poteſt dici iſtis obſcurè loquentibus,ut dominus Colucius Perſio. Si non uis intelligi,nec ego uolo te intelligere.refert Barb.in c.poſt ceſſionem.col.xxij.de probat.facit Vdal.in l.ij.de orig.iur.col.lxiiij.

Claritas commendatur.

35 ¶ † Redeundo ergo ad ampliationem, ut regula quæ habet

bet quòd ſeruanda ſit communis opin.procedat cuiuſcunque ſit authoritatis,tenēs contra communem opin.Et dicendum eſt, ꝙ procedit etiam ſi contra eam teneret Alberic.de Roſate, qui fuit fidelis cōſeruator antiquitatis, ſecundum Iaſ.in l. triticum.col.iij.ff.de uerb.oblig.& in l. Gallus.§.inſtituēs.col.ij.lect.ij.ff.de liber.& poſth. & fuit magnus practicus ſecundum Iaſ.ibidem in §.& quid ſi tantum.col.xxvj. & Catellianū in ij.part. Memoral. litera I. uerſic.de iuriſperitis.char.viij.Et fuit doctor & commentator eximius, ſecundum Fulg. conſil. xlvij.ſer. Michael, circa medium. & conſilio lxvj.ſer.Guarnerius in fin.Cacialup.in tract.de modo ſtudendi. in fin.col.vij. & fuit aduocatus conſiſtorialis. Curtius conſil.xix.memoriæ recolendæ.col.xiij. & ei plus deferunt aduocati Mediolanenſes,quàm alteri Doctori,ſecundum Iaſ.l.j.col.v.ff. de ope, nou.nun.Et fuit claro & ſolido ingenio,qui rectè, & ſanè leges intellexit.Ioan.Pyrrhus in l. non uult eſſe hæres. ff. de reg.iur.Et de authoritate plurium doctorum uide per Baptiſtam de Cacialup.in tract.de modo ſtudendi. & Catellianum in ij.parte Memoral litera I.de Iuriſperitis. & in tabula conſiliorum Curtij Senioris in uerb. doctor.ubi eos nominat per ordinem alphabetic. Volateranus in commentarijs. Etiam ſi eſſet authoritas unius collegij, quod licet debeat præferri ſententiæ unius doctoris. Ferrat.cautel.xvij.incip.magna eſt quæſtio.colum.iij. Galiaura in repet.l.centurio.ff.de uulg. & pup.nume. cccxciij.eſt char.xxvij.Decius in cap.prudentiam.col.j.de offic. deleg. per illum text.rationem ponit Calcan. conſil.j.col.iij. facit Salomon.in §.reſponſa.inſtit.de iure natu.char.xj. ubi quando plura collegia diſſident, ut patet in quæſtione quam refert Bal.in c.j..de alie.feu.col.iij. & uidemus uariè conſultum per collegium Bon, & collegium Mediola. in quæſtione præcedentiæ canonicorum regularium, & monachorum,in qua pro monachis conſuluit Collegium Bononienſe,Patauinum,Ferrarienſe. & d.Baptiſt. Cacialup.pro canonicis conſuluit collegium Papienſe, & Iaſ. & in uno dubio collegium Paduanum, & pro monachis Decius in cap. Nicolao. col.ij, de appel. Nicol. Boerij in

tract.

traſt.de ſacro regio conſiſtorio.char.xx.& inclinat Iaſ. in authen.ingreſſi.in fi.iij.col.C.de ſacroſan.dum ponit diffe rentiã inter unũ ordinem & alium & Formularium prouinciale char.xx.circa medium.dum dicit,quòd in ſcriben do primò nominantur monachi,ſecundò canonici regula res: quia monachorum inſtitutio eſt antiquior. uide pulchram epiſtolam Matthæi Boſij,epiſt.cvij. & ſeq. non tamen debet præferri communi opin.doctorũ,quia aliquan do in collegijs ſunt etiam Doctores ignari: ſed ſcribentes
36 ut plurimum ſunt præſtãtiores. † imò quamprimum inci piunt legere, appellantur clariſſimi Bolog. in dicta auth. habita.col.xix.in fin.allegat Alex.in l.j in princ.vj.col.fin.
Doctor, comes, & illuſtris. de offic.eius:imò ſunt Doct. illuſtres quando legerunt xx. annis: ſeu ſaltem duces & comites. ut inquit Iaſon in l.j. ij.col.ff.de offic.eius cui man.eſt iur.ubi poſt Alexan. non uult admittere quòd ſint illuſtres.& in hac opi.perſiſtebat adhuc legendo legem quidam cùm filium. ff. de uerbor. obl.num.xxxvj.Sed reſpondet Bolog.in repet. authen. habita.C.ne fil.pro patr. col.xiij. ubi col.xxj. propterea infert ad plura. & idem uidetur tenere Corſet. in tracta.de pot. regia. q.xxj.Cacialup. de deb. fug.q.v. col.j. dicens ꝙ Io.de Graſſis ita obtinuit de iure.& quòd per clauſulam, non obſtantibus talibus priuilegijs,ſint inſerta in corpore iuris,non cenſetur derogatum.ſunt enim repleti ſplendore ſicut ſol.Barb.in cap.poſtulaſti. col.iij. de foro compet. Et ultra alios dic, quod doctor uon eſt illuſtris, ex eo ſolùm ꝙ ſit dux,ſeu comes,ſed ex eo, quia doctor eſt de conſil.principis.l.fi.C.de offic diuer.iud. & uolunt omnes qui
37 enumerant priuilegia Doctorum. † Sed conſiliarij principum ſunt illuſtres.Iaſ.in d.l.j.iij.col. uerſi.iij.ff. de offic. eius.Roch.in c.nouit.ult.not.de iudi. unde remanet ſubla ta impugnatio Alexandr. & Iaſ. quos in hoc etiam impugnat Iacob. Niger in d.l.j.col.viij. Et quòd dicantur illuſtres,tenet Ioan.Lupus in rub.de donat.inter uir. & uxor. chart.xvij.colum.ij.& iij.Gaſpar.Portug.col.xxvij. uerſic. item in eodem.in l.imperium.ff.de iuriſd.om.iudic. Et eſt communis opin.prout uolunt omnes enumerantes priuilegia Doct.ut Alexand.in rubr.de dignit.lib.xij.Bologn.in

repe.

repe.auth.habita.C.ne ſi.pro pat.col.xij.& ſeq.Lāfranchinus Brixienſis in tract.quis ſit præferendus,doctor an miles.chart.iiij.Barbat.in procem. clem. Calcan.conſil.viij. colum.xv.& ſeq.Petr. de Peruſio in procem. ſui tractatus de quarta canonica.Bon.in tractatu de nobilitate, parte iii.num.c.& cx.Ludouic.Bolog. in Theodoſiana, in uerb. magiſtratus dignitatem.eſt char.xxx. habetur in Defenſorio montis Buſti.char.lxvj.Ange.in §.item Romæ.inſtitu. de excuſat.tut. Et legentes ſunt plus priuilegiati. Socin. in l.cùm quid.iiii.colum.ff.ſi cert.peta. Bart.in l.in medicos.C.de profeſ.& medic.lib.x.Bart. & Bal. in l. ſed & reprobari.§.amplius.ff.de excuſ.tut.Ioan. de Platea in l. qui immunitatem.C.de mu.patri.lib.x.latè Vdal.in l.ij.ff. de orig.iur.colum.lxiij.uide tamen Claud. in l.centurio. ij. col.ff.de vulg.& pup.ubi uidetur uelle quòd etiam procedant priuilegia doct.in patrocinātibus:ut Iaſ.in l.at egregias.ulti.columm.ff.de iureiurand. Nicel.concor. gloſſ.lij. fallen.xxij.eſt bona apoſtilla ad Paul.de Caſtr. in procem. C.in fi.ij.col.Etiam ſi eſſet opi.præceptoris.Nam licet teneamus præceptorem defendere.l.dicere.§.fin. ff.de arbit. Spec.in proœ.libri ſui.col.iiij.uerſic.cæterum. Barto.in c. cæterum.num.xcj.de Iud. Cacialup.in tract.de modo ſtudēdi.col.iij.& xv.Iaſ.in l.interdum.in fi.ff.de uerb.obli. in l.generaliter ad fi.ff.de in iùs uocan.Ferrat. cautel.xxxj.incip.manifeſtum.Bolog.in d.auth.habita.col.xlj. Mapheus Vegius de educatione liberorū.li.iiij.Claud. ſuper Lucā, char.clxviij.litera b.ubi allegat Io.j.Vdalr.in l.ij.columm. lxvj.ff.de orig.iur.& col.lxxiiij.& uide quantū Ferd.extollit præceptorem ſuum & meum Curt. Iunionem in repetit.§.diui.char.penult.nu. dxlviij. † Ratio eſt, quia perſona magiſtri ſemper debet uideri honeſta diſcipulo.l.liberto.cum glo.ff.de obſeq.Iacob.in ſua inueſtitura. in uerſic. & dicti uaſalli.col.v.Petr.de Leſnaudiere in tracta.de doctoribus.iiij.parte.q.xx.& xliiij.Barbat.in capit.cæterum. colum.xviij.de iudic. facit Lancel. Politus in præfatione. l.re coniuncti: ubi cæteris præfert ſcholares diligentes præceptorē re & uerbis. nec poteſt quis aliquid trahere, niſi quod hauſit à præceptore. Ant. de Prato in proœ. ad reper-

Idē in patrocinantibus.

38

repertorium Bartol. & præceptores doctos legere debemus, ut refert Barb. in c. prudentiam. col. i. de offic. deleg. Et propterea opi. præceptoris quãdo eſt famoſus doctor, excuſat iudicem à Syndicatu, qui pro ea contra communem iudicauit. ut dicam infrà in v. ampliatione. tamen dicere debemus: Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica ueritas. Panor. in cap. j. col. v. de poſtul. prælat. in c. omnes. de mai. & obed. in c. qualiter & quando. el ij. viij. not. de accuſat. ubi Io. de Ana. col. ij. Cacialup. in repet. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfic. col. xxxj. Cæpol. conſil. xxxiiij ſi unquam. col. pe. Decius conſi. xxiiij. col. j. Alber. in l. Labeo col. ij. ff. de alim. & cib. leg. Petrus Girard. not. lxij. ſcholares. Pich. in repet. §. Titia. colum. lxvj. Catel. ij. parte Memoral. in uerb. inimicitiæ capitales. Petrus de Leſnaudiere. d. q. xliiij. Socin. in l. ſi me & Titium. ij. not. ff. ſi cer. pet. ubi dicit, quòd duobus exiſtẽtibus amicis, ſanctum eſt ueritatem præferre: id eſt, & hic prædicta uera niſi talis præceptor eſſet imperitus matheſeos. Specul. in titul. de diſputa. §. porrò. in fine, quem refert Humber. in ſacrilegia, char. x. in uerb. parte uel una uacheta. Bolog. in authent. habita. colum. xxvj. & xliij. in fin. Petrus de Leſnaudiere in d. tractatu de Doctoribus. ij. parte. quæſt. ſeu priuilegio xxiiij. uel aſinus plumbeus ſeu caſtraporcellæ. Marian. de teſtib. char. v. uerſic. circa ſextum. uel una beſtia humanina. Curtius in repet. l. admonendi. col. xxix. defendens ab hoc uituperio Ant. de Butr. uel aſinus ſine bardis qui tantum intelligit curiam ſicut mulam. gloſſ. Regularum Cancellariæ, charta. cvj. uel qui non ſit literatus, ſed aſinus diſſerratus, ut ibi char. cxiij. niſi longo tempore aſinus ſeruiuiſſet Eccleſiæ. quia deberet præferri in habilibus nominatis ex reuelatione carnis. Hoſt. in ſumma de præb. §. & qualiter. col. j. uel qui comediſſet nimias fabas. Iaſ. in l. nemo põt. co. vij. j. lect. de leg. j. uel qui guſtaſſet parũ de brodio iur. Rom. ſin. cliij. teſtator. Specul. in addi. in tit. de inſtru. edit. §. porrò. col. vj. uel de brogio legum. Socin. conſilio clv. præſtantiſſimè. colum. ij. uel de graſſeto. Curtius in repet. l. admonendi. colum. xlj. uel groſſi capitis. Bald. in l. ſeruum quoque. §. publicè. columna tertia. ff.

de

de procurat.uel groſſi ingenij. Ioannes Lupus, de donat. inter uirum & uxorem.columna tertia. uel de ſecretarijs Iuſtiniani,id eſt groſſis,& neſcientibus unam legem.Cacialup.in repetition.l.diem functo.ff.de offic.aſſeſſ.columna penultim. quæſtione xlvj. uel qui non intelligit quid loquatur.Luc.de Penna in l.omnes. C. de decur. libro decimo.columna decima ſexta.uel qui in legibus claris obſcuritatem inducit.ut ibi columna decima. uerſic. nam & ſunt in l.prima.columna quinta uerſic.ſed ſunt.de profeſſ. qui in urb. Conſtan. lib. xij. eſt enim tunc ſignum quòd ſeipſos non intelligunt, ut de gloſſ. dicit Barb. in capitu. quærenti.de offic.deleg.nume.xxiij.& ideo coguntur obſcurè loqui & inordinatè: quia, ut ſæpe Iaſ. legendo dicebat,ſignum benè intelligentis, eſt ſcire bene docere : † quia uerba obſcura debent euitari tanquam ſcopulus 39 Gellius libro primo capitulo decimo.Phanorimus in lib. undecimo.cap vij. uerbis. Et ſimplices ſcholares credunt talem obſcuritatem cauſari,ex imbecillitate ſui ingenij, non ex ignorantia docentis, quem propterea tanquã ſubtilem extollunt & admirantur. Lancel. Politus in tractatu de aduocato,in rubr.de Eloquentia.chart.ij.prout Baldus dicit in l.j.colum.iij.quòd obſcurus ſermo placet idiotis. Alij glomerabunt omnes text.quos Doct. allegant in aliqua theorica contra unum text. generaliorem, uel eos qui allegantur in omnibus fallentijs contra unam regulam,& uidebitur ſubtilis. alij omnes Doct. qui allegant unam doctrinam ad diuerſa tamen propoſita allegabunt remiſſiuè perinde, & apparebit magna cumulatio: & ſic docentes decipiunt auditores, quibus non minuitur, ſed augetur labor: non acuitur, ſed obtenebatur ingenium ex tali confuſione.quia ſi ſingula per ſuos caſus uel membra recitarent, clara & ordinata exiſterent, nec appareret tanta ſubtilitas uel cumulatio. Et ſunt aliqui qui dum uolunt declarare quærunt ænigmata. vt Aio te Aeacidem Romanos uincere poſſe. gloſſ. in l. ueteribus. ff. de pact.uel qui ut dicit Luc.de Penna in d.l.oẽs.col. xvj. propter nimium ſtudium factus eſſet ſtultus.Luc.de Penna in d.l.j.C.de profeſſ.qui in urb.Cõſtan.uel q magis curet ſe

oſtendere quàm ſcholaribus prodeſſe.Luc. de Penna. in l. magiſtros.C. de profeſ.& med.lib.x.uel de his quibus non loquitur Bald.lib.ij.conſi.cxliij.incip.punctus.col.ij. dum dicit,quòd loquitur intelligentibus leges non hominibus groſſi capitis qui nō intelligunt ſubtilia.Et dicit Ang.cōſi.cclix.quædam.col.pen.quòd incapaces aures nō capiūt quæ ſunt de apicibus iuris, quia de ſubtilibus & ſpeculatiuis: non guſtat aſinus,ſecundū Claud.in repet. l.ut uim. ff.de iuſti.& iu.col.xv.eſt in fi.gl.j.& dicit Ariſtot.iij. Metaphyſicæ, quòd ſoluere uinculum ignoranti eſt impoſſibile. unde ſi tales ſunt iudices, poſſunt recuſari in cauſis ſubtilibus.Iaſ.in l.apertiſſimi.col.ij.C. de iudi. uel aduocati ignorantes qui nunquā ſtuduiſſent. in l. qui ſe patris. C.unde lib.ut ibi Cyn.circa princ.uel eſſet ut ille Portugalenſis qui dicebat c. omnis utriuſq; ſexus. de pœnit. & remiſ.ſolùm procedere in hermaphrod. Dec. in c. ad audientiam.col.fi.uer.confeſſio. de reſcript.uel ut ille doct. de Vareixio qui uenit Mediola. ad allega. pro hærede, quòd non teneretur ſoluere creditoribus defuncti, quia mors omnia ſoluat.§.deinceps in authen.de nupt.gl. pen. inſt.de leg.Fuſ.ca.col.Bauer. inſtit. de teſtam. col. x. Sandol.in l.ſi cognati.col.pen.de reb.dub. Corſet. ſing. clvij. Hippol.in rubr.C.de probat.col.iij.clarius in l.fi.col. v. & ſeq.ff.de quæſt.in l.accuſatio.ante fi.ff. de Fal. uel q eſſet imperitus matheſeos.Spec.in tit.de aduo.§. j. col. iij. uel ut Publius Conſa.q ſe iuriſconſultu iactabat,& cùm ut teſtis interrogaretur,& ſe nihil ſcire diceret, Cicero in eius imperitiā iocatus, Diſce, quæſo, ait, forſan de iure te interrogatū credas.refert Vdalr.in l.ij.ff.de orig. iur. col.lvij.uel doctorelus,ut Bolog.in d.auth. habita. col. xxj. uel qui nō eſſet doctor,ſed dolor.Barb.in c.in pertractādis. j. not. de iure calum. Petrus de Leſnaudiere in d. tract. de Doctorib.iiij.par.q.xx.gl. regularum Cancellariæ chart. xxvij. & cxxj. Cacialup. d. q.xlvj. Et uerè bene eſt dolor, attenta ratione quam in uulgari ponit Beſuz.in ij. par. ff. Noui, non memini de Lubi inquit,q̄ uellet potius eſſe aptator calceorum, quàm doctor ſine legibus: cui eſt neceſſe retinere impenſam dignitatis gradus ſine utilitate,

& hoc ultra turpitudinem, de qua in l. ij. antepen. uerſ. Seruius autẽ Sulpitius. ff. de orig. iur. de quo infra. Vel q. non doceret utilia, ſed uana, & qui non inſtrueret, nec corrigeret ſcholares, & neſciret docere. Roſarii Buſti. ij. par. ſer. xxix. litera a. uel cui puluis cecidit ſuper libros. Felyn. in c. ueniens. el j. col. pen. de teſti. uel qui conductus in palatio neſciebat quid loqueretur. Bar. in l. cùm quid. ff. ſi cert. pet. uel doctor de Placebo Domino. gl. Reg. Cancell. xlviij. eſt char. lxxx. uel qui declarant ignotum per ignotius, ut ibi char. xcviij. & propterea gl. in §. cùm ex aliena. in uerbo, & ſpicas. dicit quòd docentes debent ire per exẽpla. Paris de Syndicatu char. lij. col. ij. ubi dicit, quòd propterea ipſe deſignat libenter quæſtiones facti, quia illæ aperiunt intellectum. faciunt quæ ſuprà dixi de claritate legum, uel qui allegaret leges. tantum facientes ad propoſitum ſicut aſinus uolat. Rom. conſi. clxxiiij. ampliſſime ante fin. uel qui non merebantur allegari. Riminal. in l. poſtquam liti. col. iij. C. de pact. uel qui ſomniaret & mirabilia diceret propter quod eſſet dignus inuolui in cœno. Azo. in ſum. C. de rei uend. in l. cogi. uel poſitus ſit in titulo de ſtilo ignorantium, ut ibidem in d. Reg. Cancellariæ, char. xcix. uel idiota ſiue phãtaſma. Et dolor Legũ uel Decretorum, † quia doctor ſine ſcientia, eſt ut comes ſine 40
comitatu, ut ibidẽ, in vj. par. regularum Iulii, qui eſt char. cxxj. & dicit Pet. de Leſnaudiere in tract. de Doct. j. par. q. v. quòd ſunt fontes ſine aquæ, uel ſpazacamini dicens, Dio te la mãdi buona. ut imperitus medicus, ut in d. Reg. Cancel. chart. cxxv. uel non iur. ciui. ſed ſorbilis potius, quàm intelligibus. Mart. Luther. pag. cccliij. uel iur. perditi. ut per eum in princ. pag. dxxxviij. Vdalr. Zaſius oratione poſt ferias æſtiuas, incip. ex multis. char. ii. uel qui ad ea reſpondet quæ nullus requirit, & ea tacet quæ omnes efflagitãt, ut dixi loquẽdo de Bal. uel eſſet doctor de duodena. ut in ſimili Paul. de Caſt. in l. ſi minorẽ. C. de in integ. reſtit. col. j. dum laudat repet. Bar. uel qui ſolùm excitaret dubia, & neſciret ſoluere, ut dixi in deciſ. quæſtionis huius Syluæ. & ſuprà loquendo de authoritate. Ioã. Andr. uel qui fuiſſet bonus ſcholaris. in tit. de iur. & fac. igno-

rantia.ſecundũ Cyn.in l.liberti.col.pen.C.de oper.libert. vel qui faceret de Doct. Pap. qui diſputant de lana caprina.Eraſm.in parte prouerb.cclj.dixi inter feudalia Bruni. conſ.xij.uel doceret an de qua poſſit fieri acetũ. uel quot requirantur ad faciendam ſalſam. Cu.ſing. lxviij.ſi maritus in fine.uel ſi una gallina fecit ouum,alia fouerit,cuius ſit fœtus.Signorol.conſil.cxcix.incip.in curia. quædam tamen gratia docendi dicuntur, quæ aliàs non dicerentur. gl.fin.in §.cùm ex aliena.inſtit.de rer.diuiſ.uel qui nõ fuiſ-
41 ſet bonus ſcholaris. † Nam valet cõſequentia,bonus ſcholaris,ergo bonus doctor, ut ſæpe legendo dicebat Iaſ.uel. de his qui legunt ſolùm pro repertorio, & ſe & ſcholares decipiunt.Barbat.in c.in præſentia.col.xiiij.de probat.uel qui eſſet ſomniator.ut de Petr.Bald.quem refert Iaſ. in §. itẽ Seruiana.num.24.inſtit.de action.uel qui daret doctrinã male compoſitam.Iaſ.in §.præiudiciales nu.44. inſtit. de act.uel qui non eſſet lector. ſed cantor. Lucas de Penna in l.magiſtros.C.de profeſ.& Medic.lib.x. colu.ij. uel qui non eſſet lector,ſed prædicator.Bal.in c.quia propter, col.iiij.de elect.iſta enim ita lectorem dedecent, ſicut prædicatori legere quando eſt in pulpito.Dantes in Paradiſo cantu xxix.chart.penul.cùm debebat docere leges, docebat rhetoricam.Fulg.in l.ſi.col ij.ff.ſi cert.pet. eſt tamen neceſſaria aduocato,ſecundum Lucam.de Penna in l.j. C. de ſtud.liber.lib.xj.col.iij.Lancel.Politus in tract.de officio aduoc.in rubr.penult.uel qui in cathedra ſciebat ſolũ loqui uulgariter ſeu Gallicè.Ioã.Fab.in §. ſimiliter. inſtit. de excuſ.tut. uel qui legẽdo ſe remittit ad loca in quibus nihil dixit.Opiz.in reper.§.diui colum.lxxiij. uel qui cum pecunia quærit ſibi ſcholares.Bal.in procem. Greg. in fin. colum.v.uel ducit famulos in ſcholis ut uideatur habere plures auditores.Bolog.in d.auth.habita.col.xlij.ſed ſufficit unus bonus ſcholaris,ut Platoni Ariſtoteles. latè Co-
42 drus ſerm.v.char.fi.uel non habet bonos ſcholares,† quia nobilitatur magiſter per ſcholares,pater per filium, præſes per ſubditos.gl.in auth.conſtitutio quæ de dign.§.pen. in uerſic.& nobiliores.Bon. in tract. de nobilit. iij. parte. nume.207.gloſſ.antepenult.in fin.procem.ff.pro qua Co-
drus

drus ſerm.v.char.penult.& fi.& ſerm.vj. chart.fi.Eſt enim doctor quidam regulus diſcipulorum ſuorũ. Bal. in proœ. Gregoriano.co.iiij.uel † qui noluit prius doceri quàm do 43
cere.Bald.in cap.cùm magiſtrum.in princip.de elect. quia melior eſſet ad adiſcendum quàm docendum.Luc. de Penna in l.j.C.de profeſ.qui in urb.Conſtantinop. colum.viij. lib. xij. uel qui nón habebat aliqua ultra ea quæ dicebat ſcholaribus.gl.in proœm.ff.de col.col.iiij.in uerbo,imperitia contra quam tenet Lucas de Penna in l.j.C. de profeſ.& med.lib.x.Iſern. in prologo feudali. col. ij. Card. in cap.hoc habet.xlvj.diſt.Vldar.in l.ij.ff.de orig.iur.colum. xliiij.Et uide gl.in c.cùm beatiſſimus.xxiiij.q.j. quæ dicit quòd non debemus audire magiſtrum,niſi qui bene ſciat, cùm id prædicare debeat,& non ex proprio ingenio inuenire.Et tamen ſunt aliqui qui ut uideantur aliquid noui dicere apud ignaros,ſolent docere impertinenter & trahere materias remotas & extrauagantes. Barb. in rubr. C.qui admit.col.xxix.late Marianus in c.ſignificante. col. j.de lib.obl.dicã infrà in ix.limitatione,ubi de non facientibus argumenta concludentia:quia non omne motiuum eſt determinatiuũ.Bald.in repet.l. Aemilius. ff. de minor. col.vj. uel qui ſoleret aliorũ dicta trãſplantare de charta in papyrũ,ut dicam char.pen.uel qui eſſet negligẽs, ut dixi,loquẽdo de Bald.uel qui cauſam rationabilẽ ſuis dictis nõ adiungit.Caçialup.in tract.de modo ſtudendi. col.iiij. uel non auderet inducere text.quos allegabat.Barb. in rubric.C.qui admit.col.lxiij.in c.j.de lit.conteſt.nu. 56. uel ibat ꝑ generalia mote poſitiui doctoris, quos uulgus procuratores appellat.Fely.in c.j.col. iiij. de præſcri. uel qui allegat iura quæ non merentur allegari.Riminal.in l. qui poſtquàm liti.col.iij.C.de pact. uel qui faceret differẽtias magis uerbales,quàm naturales.Cacialup.ĩ l.j.C.de ſum. Tri.co.iiij.uel qui non ſtudet in fundamentis iurium,ſed in alphabetis,id eſt repertorijs.Paris de Syndicatu. chart. xcj.col.iiij.uel quẽ natura ita excæcaſſet, ꝙ ẽt cum ſummo ſtudio nulla diſcere ualeret.Barb.de Card. trac.j.q.x. quia quod natura negat, nemo feliciter audet. Nicol. de Neapoli in l. amiciſſimos.§.Lucius.ff.de excuſ.tut. faciunt

carmina Alber.in l.Stichus.ff.de leg.iij. in contrariũ facit Ariſto.quem refert Lancel. Decius in præfatione ff. ſi
44 cert.pet.Felyn.in rub.& in c.j.de mag.col.ij. † quia aſſiduitas facit bona ingenia.Roſarium Buſti ij.par. ſer. xxix. litera d.de documentis datis ſcholaribus. eſt char.cclxxviij.facit Bald.poſt Senecam in præfatione Decret. dicens ꝙ ingennia gloſſa ſtudiorum ſolicitudine reddũtur efficaciſſima.& Fely.ubi ſupra in rub.& in c.fi.ſubijcit ꝙ priui legijs Doctorum.ibi enumeratis,de quibus Alex.in apoſtil.Bart.in l.j.C.de dig.lib.xij.non gaudent Doct. ignari. Et doctor iuuenis qui nondum diu laborauit in exercitio Doctoratus, non debet habere priuilegia dignitatis ſuæ ſecundnm Fely. ſubiungit quomodo cognoſcatur doctus & indoctus,uel minus inſtructus.nam ſic uocatur ille qui contra iura reſpondet.ſecundum Cy. in l.ij. C. de acquir. poſ.licet etiã Bart.quandoq; reſponderet cõtra caſum legis,ut dixi loquendo de eo,nam quandoq; bonus dormitat Homerus ſecundum Horatium,quẽ refert Barb.in c. ſi clericus laicum.num.xlij de foro compet.& lib.j.conſi. v.col.iiij.& lib.ij.conſi.xxiiij.incip. clementiſſimi. col. vj. Pich.in repet.l.in quartam.ff.ad leg.Falc.col.lij.Et eſt mirabile uidere hominem eminentis ſcientiæ,qui ſine reuolutione librorum reſpondeat de caſu legis. Baueria in §. fin.inſtit.de teſtam.milit.col.pen.omiſſa ſemper gloria & pompa.Barb.uel qui propter ſcientiam eſſet inflatus & ſuperbus. gloſſ.in l. non ut ex pluribus. in fine. ff. de regul. iur.Bald.in conſi.ſchiſmatis.col. final. Dodus in apologia contra fratrem Samuel. char.iiii.ideò ſuperbè reſponderet,ut l.Domitius.ff.de teſtament.licet humaniter hoc facere deberet.l.ut reſponſum.C.de tranſact.l. precibus. C. de impub.facit glo.in cap.niſi.cum pridem.§.pro defectu. de renunt.ubi Anchar.refert Bernardum & Cicer. Inſuperbiunt enim tales ut tyrannus per tirannidem , aſinus per ignauiam,uulpes per malitiam Bald.in cap.licet deuitanda.de elect.uel qui in ſcholis, legeret libros reprobatos.Bal.in prooem. rex pacificus.col.v.ubi col. vij. † quod
45 quæ traduntur in ſcholis, ſunt diſcutienda in camera ,& in iudiciis practicanda. pro quo facit quod ipſe dicit in
rep.

rep.l. Aemelius.ff.de minor. quòd leges in ſcholis deglutiuntur,& in palatijs degeruntur.ut ſuprà retuli.uel ſunt ita debibiles quòd Quadrageſima eis aufert intellectum. Aret. in l.eius qui in prouincia.col.fi.ff.ſi cert.pet.ſed Iaſ. dicebat numquã in toto anno ſibi ſupereſſe tempus ad bene ſtudendum lectione, niſi in Quadrageſima.uel calores timent,ut Ioan.Fab.& di.in §.actionum.ubi refert Iaſ. ad fin.inſtit.de act. Et Quintil.loquitur de pueris, dum dicit, quòd in æſtate ſi ualent, ſatis diſcunt.uel qui nimis timet frigus.Bald.in c.cùm inter.col.j.de elect. Et dicit Barb. in procem.clem.j.lectu.col.pen.& fi.ꝙ doctores ignari ſunt doctorelli,quibus boni ſcholares in honoribus præferẽdi ſunt,& poſſunt reprobari,licet habeant inſignia doctoratus, imò nec ſufficeret eos eſſe doctos, niſi in legendo ſe præbeant utiles ſcholaribus, & quod quando aſcendunt cathedram non ſedetur ſed incubatur ab eis.Bal.in c.j. in fin.quo tempor.mil.Barb.in c.clerici.num. 16. de iud. Et ſubdit in d.procem.ꝙ quandoq; conſulunt contra caſum legis, & promouentur per ſaltus & corruptelam doctorum:& ſcholares eos audire non deberent, licet in defectum boni,triſtis ſedeat in bãcho:pro quo facit ratio Iaſ. in l.qui in aliena.§. interdum. uult. not. ff. de acquir. poſ. 46
† quòd malus doctor nõ poteſt facere bonum ſcholarem. Et ſubijcit Barb.in d.proce.quod nec deberent admitti in collegio,qui artẽ non nouerũt.nec excuſantur quòd poſt doctoratum poſſint addiſcere:idem dicens quãdo non habent libros neceſſarios ad artẽ faciunt quæ dixi in fi. mei inuẽtarij.librorũ utriuſq; iuris adde Luc.de Pen.in proœ. rub.de iur.fiſci.lib.x.Barb.in rub.C.qui admitt. col.xj. in fi.Paris de Syndicatu,char.lxiiij. in fin.j. col. ubi deridet eum qui habet niſi recollectas. facit Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. qualis ſcientia. ad fin. dicens quòd debet legere omnes opinio. & tractatus qui ferè inumerabiles ſunt. facit Humbertus in ſacrilegio,char.xj.in uerſi.de iure licentiarum.& bene, quia effecti iudices,oportet aduocatos eis componere centum folia allegationum in referendo Docto. quos ipſi non habẽt,& piget adhuc eos cum legunt,mittere captũ libros,

quos ſi haberent ſat eſſet una linea allegans aliquam copioſam quottam. Moder. Barba. ad unumquodq; dictum iura & authoritatis allegat: quas ibidem reperit in ij. lect. col. xv. & ſeq. & in dicto c. clerici. col. iiij. de iudi. addens ꝙ uocantur dolores. Et quòd ſalaria non dantur doctoribus pro dignitate ſed pro meritis: quia bene legit, & ſatisfacit officio ſuo cui eſt præpoſitus. & in dicto prœ. col. viij. inuehit contra illos pauperes indoctos qui uolũt appellari Monſignore. Et contra Iuriſtas, qui ut in c. j. de eo qui ſi. fec. ag. uolunt ſe uocari ſapientes, iuuehit Petrarcha epiſt. j. char. ij. dicens, ꝙ tota Græcia habuit niſi ſept?, qui quales adhuc fuerint, ponit ipſe in tractatu de remedio utriuſq; fortunæ. dialogo xij. de ſapientia. & propterea ſuadebã cuidam conſilio unius ciuitatis quod nuncupatur conſiliũ ſapientũ, & ita ſe inſcribit mutandũ tale nomen quod uidetur arrogans. Et conditiones doctoris legentis ponit Aegid. de regim. princ. lib. ij. par. ij. c. ix. Luc. de Penna in rub. C. de profeſ. qui in urb. Conſtan. lib. xij. in rub. C. de leg. lib. x. Et dicit Præpoſ. in c. inſinuante. col. v. qui cleric. uel uoué. quòd debet primò expedire tex. cũ dependentibus. ſecundò gl. tertiò dicto Innoc. & dicit Bal. in c. ſuper literis. col. vj. de reſcrip. quòd lector debet per ſingulas partes declarare text. & gl. per ordinẽ, ſcilicet primò primam partem, & gl. eius &c. clarius Hoſti. in ſumma de magiſtra. §. & qualiter debeat docer. uide Cacialupum in tracta. de modo ſtudendi. col. iij. Sed ſolent. dicere ꝙ eſt impoſſibile docentem ſingula proſequi. Salomon. in repet. l. Gallus. char. xxxiiij. ſed contra char. xxxvj. & ſeq. & ſi ſit negligens & non legat, poteſt priuari ſalario. Bal. in c. quoniam. §. ſi uerò. ut lit. non conteſt. Et debet legens ſe coaptare proprijs uocabulis. in rub. C. qui admit. col.
47 xvij. ubi col. lxiij. dicit, † ꝙ aer tẽperatiſſimus nutrit alta & ſublimia ingenia propter amœnitatẽ & temporiẽ loci liberi penitus à nubibus pluuioſis, uel qui iuſtitiæ cereũ fecerit naſum, ut latè ſimia Salernitani char. j. uel niſi talis doctor eſſet ut Paulinus doctor Mediolan. qui recepta menſura intra parietes, quod intra murum ligni pars eſſe deberet, non animaduertit, ſucciditq; trabes & perdidit

ædificium

ædificium. Aeneas Sylu ius epiſt. cxj. inipien. Aeneas. ubi epiſt.ſeq. incip. magnifico. refert Laglarenſem furti uillicum accuſaſſe, qui ſuem fœtã undecim porcellos, Aſinam unum duntaxat enixam pullum retulerat. Et Gomicium Mediola. qui grauidũ ſe putauit, diuq; partum ueritus eſt, quia ſe uxor aſcendit, uel quia eſſet una neceſſitas. ſecundum Amadeum in dialog. de Amicitia, char. xxxvj. Salernitanus in ſimia chart. ij. & hoc quia neceſſitas legem non habet. de qua regula Barb. in c. quanto. col. fi. de conſuet. Fely. in c. cum acceſſiſſent. col. viij. de cõſtit. in c. querelam. col. fi. de iureiur. Iaſ. in l. j. ff. de offic. eius col. antepe. in l. ſi ex toto de lega. j. col. j. in l. Marcellus. §. res quæ. col. j. ad Trebel. Iac. in inueſtitura. in uer. & cum pacto de alienando. col. iij. Afflictus de iure prothomiſeos. col. xxviij. uerſi. iuxta hoc Decius in l. quæ propter. ff. de regu. iur. Curtius ſenior. in repetit. l. admonendi. col. lxix ubi de armigeris tempore neceſſitatis. de quo Iaſ. in l. j. ff. de offic. eius. col. xxiij. & de hac regula Steph. Malereti in tract. de elect. char. xxxix. latius char. xviij. & ſeq. & char. lxxxj. latius. Pet. Gerar. not. ult. incip. neceſſitas latiſſime Ferdinandus in repet. l. filiusfa. §. diui. col. xl. & tribus ſeq. de leg. j. Et dicit Petrus Gerard. quòd propter neceſſitatem poteſt filius uendi per patrem. adde Hippol. not. cj. incip. pater. Et dũ dicit de extrahente frumentum cauſa neceſſitatis, adde Hippol. not. lxxxvj. ſtatutum. Et propter neceſſitatem examinatur teſtes ad æternã rei memoriã. Petrus Gerard. not. lxix. pone reus, Et excõmunicatio exiſtenti in neceſſitate non ualenti petere abſolutionem debet prouideri ne fame pereat. Decius in c. uerũ. col. iij. de appel. † Et electus ad diſtribuendum bona pauperibus 48
in caſu neceſſitatis poteſt pro ſe retinere. Hippo. in l. unius. §. ſeruo qui ultrò. col. iij. ff. de quæſt. Et propter neceſſitatem poſſumus uti arte Magica ad fugandam tempeſtatem. Corſet. in tract. de pot. regia. q. lxxxvj. Felyn. in rub. de hæret. Bertach. in tracta. de epiſcopo. char. xxvj. col. fi. eſt. ij. par. lib. iiij. quæſt. xvij. & charta lviij. co. iij. eſt viij. par. iiij. lib. cap. dicamus nunc. uide unum experimentum quod refert Paris. de Syndicatu. char. lij. col. iij. Et tẽ
pore

pore extremæ neceſſitatis licitè poſſum capere rem alienã, ut ſubueniẽ proximo ſic indigenti. Corradus in tract. de ſchiſmate. c.iij.nu.8. Item propter neceſſitatem diſpoſitio iuris ad tẽpus ſuſpenditur, ſi non relaxetur in totum. Iaſ. in repet. l. admonendi. col. lxxvi. in fi. ff. de iureiur. ubi plura. & ibi Curtius Senior col. lxix. Brunus in tract. de da forma. chart. lxiij. col. ij. & ſeq. Item propter neceſſitatem poteſt ferri ſententia ſuper non contentis in libello. Socin. in l. uinum. col. fi. ff. ſi certum peta. Et plura quæ excuſent, ſcilicet neceſſitas, tẽpus, peſtis, impoſſibilita. enumerantur per Hippol. in l. j. §. præterea. col. xix. & ſeq. ff. de quæſ. Et dicebat uoce Iaſ. quòd neceſſitati quilibet paret, niſi ſit ſtultus: tamen ille qui dicit ſe feciſſe ex neceſſitate, probare debet. Decius. in c. cum M. col. xiiij. de conſtit. Et actus qui fit ex neceſſitate officij non quod uoluntarius. Decius in c. ſolicitudinem. col. iiij. de appel. & aliquando propter maiorem neceſſitatem paretur minori iudici & non maiori. Decius in c. cùm parati. col. iiij. de app. Non erit omnino impertinens: licet hæc uideantur magis delectabilia quàm utilia, & laborioſa quàm ſubtilia. gl. in rub. de diuer. & temp. præſcrip. Io. Montaigne in tracta. de regio conſiſtorio. char. xlvj. in hac noſtra ſylua penes palmã doctorũ, ut ſupra exornatam ſaltẽ mediante arbuſto neceſſitatis, aliam arborem pro ſcholaribus deco-
49 rare dixi arbuſto neceſſitatis: † quoniam neceſſitas aduerſus bonos doctores uerticem nequit extollere, ut in proœ. inſtit. in fine. neq; in paupertate uiuere, neq; in anxietate mori leges quenquam eorum poſſeſſorem permittunt, in authen. de hæred. & fal. in fi. Luc. de Penna in l. in ſacris: C. de prox. ſác. ſcrin. lib. xij. Vdalr. Zaſius in oratione poſt ferias æſtiuas, incip. ex multis. char. j. quia dat Galenus opes, dat ſanctio Iuſtiniana. Ex alijs paleas, ex iſtis collige grana. gl. in proœ. ff. in §. nos uero. in uerb. notiſſimi. quam refert Card. Burbonij in proceſſu fideli. par. ij. art. v. licet quando uita cedimus, ſi auri parum, ſufficit ꝙ boni nominis relinquamus plurimum. Simia Salernitani poſt medium. Quicquid dicat Practicus Pap. in for. lib. quo agitur contra plures reos debendi. in fi. quòd Iu-
riſta

riſta faciat etiã mercantiam,ſaltem per alium:ſed nõ placet,quia per ſeipſum facere uidetur l. j.in fi.ff. ſi.men. fal. mod.dixi, l. ita.§. ita greſſiſſe. ubi Bal.ff.de admin.tut. & ſic exerceret officium uile quod nõ conuenit nobilibus l. nobiliores. ubi Salic. C. de commer. & merca. Alex. ad Bart.in l.j.C.de dignit.lib.xij.col. iiij. ubi. allegat contra Veneros.Bon.in tracta. de nobilitate. iij. par.num. cxxxv.maximè procedit in iſtis deceptoribus:quia in conſcientia non licet ſe inuicem decipere.Iaſ.in l.penult.col.ij. C. de pact.ubi ſubiicit, Quo ergo ibit anima mercatorum? prout & Bald.in c.cũ cauſam in fin.de teſtib.Purpur.in l.j. not.xviij. C.de edendo. ſed ſaluat Bal. in c.ſi proponente. de.reſcript.& dicit tex.in c.eiiciens.lxxxviij.diſt.† ꝙ mer- 50
cator nunquam poteſt Deo placere:quia talis negotiatio nõ poteſt uix fieri ſine periurijs & mendaciis. ideò Salic. in auth.ad hæc.C. de uſuris. diſſuadet Chriſtiani mercantiã.plura ponit Luc.de Pẽna in l.i.C.negot.ne mil.lib.xii. Et dicit Pan.conſ.xxii.lib.i.incip.quanquã conſultatio.& in c.ad noſtram.i.not.de empt.& uend.ꝙ mercatores noſtri tẽporis qui uendunt carius ad tempus quàm ad pecuniã numeratã,ita indigerent cautione pro ualiditate ſuorũ teſtamentorũ.ſicut publici fœneratores.c.quãquam.de uſur.lib.vi.ſequitur Parpal.in l.i.C.de ſac.ſanc.Hinc uſura uorax, auidũq; in tẽpore fœnus. gl.in c.i.in uer.animas de uſur.lib.vi.licet cõtrariũ teneat Pau.de Caſt.lib.i. cõſ. clx.ad primũ.uide Anch.conſ.clvi.in primis uerbis.Deciũ conſi.cxj.Bon.in tract.de nobilitate.iii.par.num.135. Sed iſta contingunt in reuenditoribus.Luc.de Pen. in l. maximarũ.col.iii.C..de exc.mun.lib.x.nõ in legalibus mercatoribus,quorum exercitiũ eſt utile ualde reipublicæ.ut Pet. de Vbal.in ſua epiſtola ante tractatum De duobus ſociis. Fortun.de ſi.iuris.col.lxxxiii.allegando Cicer.in Offic. facit Anchar.conſil.clvi.incip.ſummæ prudentiæ.in primis uerbis. Sed redeamus ad ſcholares, qui ex prædictis poſſunt cogitare quando ob amicitiam,uel quia mutuantur ſibi mulæ, uel pecuniæ,uel ueſtes. uel fiunt conuiuia uel ad ſubornationem mulierũ,uel ſociorum,relictis bonis & peritis præceptoribus intrãt ſub imperitis.facit pul

chrè

chrè Barb. in c.prudentiã.col.j.de offi.deleg.latè probans ꝙ ſemper debemus eligere bonos præceptores. Itẽ parum ſperandum eſt de ſcholaribus qui utuntur tranſitorio ſtudio, ut faciunt deſides & pigri, qui negligunt ſuas lectiones recordari.gl.pen.in uerſ. tranſitorio. in auth. de quæſtore. Iaſ.in §.in fraudem.in fi.vij.add. inſt. qui & ex quib. cauſ.man.non licet.facit Bal. in c.fi. de elect. quem refert Barb.lib.j.conſi.xlj.illud.col.vij. dicens, negligentia pare dãno. Ogi e farò, doman farò, caccia altrui fuor di guadagno: quia pigri & negligentes ſunt ordinariè pauperes. frater Arnaldus contra Alchumiſtas, colum.pen. ubi plu-
51 ra adducit,† quia ſcientia niſi cum labore & diligentia acquiritur. Humbertus in ſacrilegio.chart. xj. in uerſi. in iure licẽtiarum. ubi uerſicu.ſeq.dicit, quod non eſt honor ſine labore. Vel qui dum ſunt in ſcholis nõ attendunt lectioni, ſed ædificant in aere, uel numerant tegulas. gloſ. in l.fi.C.de ſtud.liber. lib.xj. Petr. de Leſnaudiere in tracta.de Doctoribus.iiij.parte.q. vj. uel. cogitent de epulis. gl.in l.j.in gl.iij.C.de commit.& trib.ſchol.lib.xij.uel qui dormiunt in ſcholis.Barb.in c. paſtoralis.§. quoniam. col. iij.de reſcript.& in tracta.de Card.tract. j.q.x.quem tranſcribit Parpal.in l.cùm quid.char.vj.ff.ſi cer.pet.per gl.in c.ſunt qui.de pœn.diſt.j.uel qui ſunt nimis delicati & mittunt repetitores ad ſcholas, & ipſi in lecto iacent.Felyn. in c.j.col.ij.de ſumma Trin.Purpur.in l.j.C.de ſum. Trinit.nume.lxvj.uel mittunt librum ſuum ad ſcholas, & ipſi reſtant in lecto: quia nec tunc dicuntur ſeruire eccleſiæ. Barb.de Card.tract.j.q.x.in fin. Etenim delicatorum uotis iura non fauent.gloſſ.in l. ut pomum.ff. de ſeruitu. faciunt illi quatuor uulgati uerſus. Ang.in procem. inſtitu. v.not.Io. Montaig.in tract. de regio conſiſtorio.chart. xlv. oportet enim ſi quis uult multum ſcire ꝙ multũ ſtudeat de nocte, & ante & poſt prandiũ, & milies facere menſam de lib.Rom.ſing.xcj.incip.quæro à te.propterea dicit Bologn.in rep.dictæ auth.habita.col.xxx.quòd qui debet eſſe perfectus in ſtudio, oportet ꝙ uitam ſuam exponat peri-
52 culis, ieiunijs, & uigilijs.† Nam pinguis uenter tenuẽ ſenſum non gignit, nec dormitatio perficit opus, ſed intelle-

ctum nubilat & offuſcat. Hadr. Papa noſter in quodlib. q. iiij. eſt char. xxxvij. col. iij. & ſubijcit Bol. quia uigilãtibus & non dormientibus iura ſubueniunt. Et debent ſurgere nedum ante lucem, ſed ante campanam, ſitim Proculi, & ſtudere. aliàs eſſet corpus inanibus uigilijs macerare. Et qui nõ ſtudent, ſunt ſimiles illis qui ueniunt ad hauriendũ aquas, & reportãt uaſa uacua, & cõfuſi remanſerunt pariter & afflicti, & ibi iura & authores ſemper adducit. & dicit Cacialup. in proœ. ſui tractatus de debitorib. fug. quòd chi fa ogni feſta, non ſa mai Codico nè Digeſta. cui adde Iaſ. in l. diuus. ff. de ferijs. j. not. imò etiam legentes in feſto excuſatur ob conſuetudinem. Roch. in cap. fi. de conſuet. colum. xj. in fin. uide Ioan. Thierry in uno conſi. quod poſuit ante comprehenſorium feudale. incip. quia multis. Ripa in trac. de Peſtè. chart. lxxxj. num. clxxvij. Itẽ Cacialup. quòd uagus ſcholaris nunquam efficitur magiſter. gl. in l. j. C. de tyroc. li. xij. adde Socin. reg. ccxxix. lex generaliter. fallen. xxxv. facit Felyn. in rubr. de magiſtris. col. j. Et dicitur uagus, licet domum non exeat, tamen frequenter iocatur, & ſerò ad libros redit. ſecundum Cacialup. ibidẽ, qui dicit quòd non debet gaudere tunc priuilegio ſcholarium. pro quo Iaſ. in l. j. ff. ſol. matr. in l. ſcriniarios. C. de teſt. mil. Et ſubdit Cacialupus, quòd non ſufficit ſtare in ſtudio: ſed oportet ſtudere. gl. in l. unicuique. C. de proximis ſac. ſcri. lib. xij. nam qui parũ ſtudet parum ſcit Barb. in d. tract. de Card. pro quo idem Barb. in c. paſtoralis. per illum tex. in uerbo, ſolicitè. de offi. deleg. Iaſ. in l. ſi qui ſanctè. vj. no. per illum tex. ff. de acqui. poſ. † & propterea qui 53
pauco tempore ſtetit in ſtudio, pręſumitur ignarus ut ibi. & dicit Paul. de Caſtr. in l. Pomponius la. ij. prope. fi. ff. de neg. geſt. quòd ſcholares nõ ſe feziano de bona terra, per che biſogna che ſe ſtudia chi uol ſapere, & che ſono xlv. anni che lege & adeſſo quella lege li ha dato faticha come cominciaſſe adeſſo ben che per le poſtille ſue conoſcha che fin a lora duraua faticha. propterea Lancel. in l. iuſtum eſt. C. de edendo. inuehit contra ſcholares qui petunt inſignia doctoratus antequam ſtuduerint debito tempore. gloſſ. in Pragmatica. chart. xcviij. in §. item ut de ex-

de cętero in uerb.idoneus.& in uerb.præcipitatas.quia nemo repentè fit ſummus. Carolus Burboni in proceſſu fidei.par.ij.artic.iiij.& pauciſſimi doctoratus apicem rectè attingunt.Iaſ.in rep.l.admonendi.col.lxxx. ubi dicit quòd
54 ſufficit promotores iurare de credulitate: † quia peccat accipiens gradum doctoratus indignè. gloſ. in clem.ij. de magiſtr.quoniam ad eum pauci dignè attingũt. Io.de Selua.in tractã.de beneficio.j.parte.q.vj.col.ij.præſertim attento iuramento,quod præſtant in aſſumptione, eſt enim impoſſibile multùm diſcere in modico tempore, niſi ingenium ſuppleret tempus.gloſ.in c.tum ex literis. de in integ.reſtit.in uerbo, inſtructus.nam habens præſtans ingenium poteſt doctorari etiã ꝙ non ſit ſufficiens.Socin. reg. ccxix.fal.v.dum tamen ſit bonorũ morum: aliàs ſola ſcientia nõ ſufficeret.l.magiſtros.C.de profeſ.& med.lib.x.pulchrè Purpuratus in l.j.nu.vij.C.de in ius uoc. uel qui obſtrepit uerbis contentioſis, uel uociferat cõtra doctorem legentẽ.Nicol.Boerij in tract.de ſeditioſis. char.xxxvj.uel niſi bene & ſolicitè ſtuduerit,ſecundum Barb.in d.c.paſtoralis.ubi ſubiungit ꝙ offic.in princ.regionis, & Doctores in prin.ſtudij ſolent eſſe ſoliciti. pro quo Ful.in l.j.§.quòd ſi meretrici.ff.de cõdict.ob turpem cauſam.dicit,quòd aliqui ſtudẽt fortiter uſque ad feſtum omnium Sanctorum: & profectò qui ſic in prin.ſtudij nõ ſtuderet eſſet infamis infamia facti.Iaſ.in l.j.C.de ſum. Trin.ubi Purp.lxv. dicit quòd melius facerent parentes ſuos ab inanibus expen. liberare. Item quòd ſunt infames illi qui non uiuunt ſecundum mores ſcholaſticos, ſecundum Purpur.Et ſubdit Fulg.quòd aliqui ſtudent uſque ad feſtum S. Martini,aliqui uſque ad Natiuitatem Domini: quoniam ibi ſtant in dulcedine uſque ad finem noctis in taxillis, ſed non ita audirent lectionẽ. Aliqui, & quarti durant quouſq; ſol percutit feneſtrellas. quia tunc incipiunt diuertere à ſtudio. Aliqui ſunt perfectiores qui etiam in caloribus ſtudent, licet moderatè:& illi ſunt ualentiſſimi qui cæteros excellunt,quia ſine labore graui nõ parantur magna,licet gauderent omnes homines qui naturaliter ſcire deſiderant. ut gl.in l.legatus ſeruis.§.ornatricibus. ff.de leg.iij. Barb. in c.

in c.ſuſcitatus.j.not.de reſcript.in ca. poſtulaſti.iij. col. de foro compe.in c.quoniam.§.cæterum in fi.de offic. deleg. in c.prudentiam.col.j.eod.tit.in c.nouit.j.not.de offic.leg. & Bolog.ante repet.authen.habita.C.ne fil. pro patr.frater Gregor.Britan.ſer.funebri lxxxij.cupio.Codrus ſerm. xiij.chart.j.& Barbat.dicit in d.c.prudentiam. quòd peregrinantur ut diſcant,quæ peregrinatio facit homines pauperes.gloſ.in auth de exhib.reis in princip.in uerb. aguntur tamen.uellent omnes addiſcere citò,& ſine labore.,ſecundum Philoſophum . parte xviij. problem.iij. ſed uide Roſarium Buſt.ij.parte ſerm.xix.litera d. & litera e. eſt chart.cclxxix.Item uolunt ſe oſtendere & diſputare,& ponunt concluſiones indubitabiles, Lupus de donat. inter vir.& uxor. char.lxxviij.colum.j. & communes. Barb. in ca.cùm in iure peritus.j.not.de offic.deleg.ubi etiam in ij. not.inuehit contra eos qui uolunt loqui in plurali. prout faciunt ſeniores. Item qui præſente eorum præceptore uel conferente, uolunt ipſi loqui: quia præſente maiore taceat inferior.Bald.in l.qui indignus.ff.de ſenat.item volunt arguere & etiam circa facilia neſciunt quid dicant, licet ſint prouecti,quibus tũc præceptores debent acriter reſpondere. ſecundum Galiauram in repet.l.Gallus.ff.de lib.& poſthu.col.j.Et quando magni ſunt dies, non debemus tantùm uigilare de nocte,ſicut quando ſunt parui, ꝙ dicit ſe male ſeruare.gl.in authen. ut iudices ſine quoquo ſuffrag.in princip.in uerbo,utentes. Et dicit Felyn. in c.j. col.j.de magiſtris.quòd ſtudium debet ſe conformare tẽperato ſtomacho,ut non capiat plus una uice quàm requirat uirtus digeſtiua,alias ſequitur indigeſta confuſio. facit quod dixi de Doctore ſtulto propter ſtudium. Et dicit Salyc.quòd ſileant qui ſcripta tantùm diſcurrunt, & propter frigiditatem ſtomachi in eis contenta non digerunt. refert Alexand.in l.qui Romæ.§.Chryſogonus. col. x.ff.de uerb.obl.Iaſ.in proœm.in tit.de act.col.iiij.in l.nõ dubium. C.de leg.col.ij. Claudius in l.Gallus. §.quidam recte ij.colum.ff.de libe.& poſthum.& debent ipſi ſcholares eſſe benè diſpoſiti ad addiſcendum, aliàs præceptor inaniter laboraret.Lanc.Dec.in præfatione. C.de edend.

ff.de

ff.de leg.j.& prouectus debet iuuenes docere. Nam diſcere ſi quæris, doceas, ſic ipſe doceris: Nam ſtudio tali tibi proficis atque ſodali. Iſernia in authen.habita.col.j. C. ne fil.pro patre.ubi apoſtill.fuit dictum Apoſtoli ad Rom.ij. facit Luc.de Péna in l.j.C.de ſtud.lib.lib.xj.† Et conditiones ſeptem quas debet habere ſcholaris colliguntur ex dictis Roſarij libr.j. ſerm.ij.xx. enumerat. Luc. de Penna in l.j.C.de ſtud.liber.lib.libr.xj.gl.in Pragmatica, de collationib.in uerb.iuuenibus & in uerbo uirtuoſis. eſt chart. lviij.facit Vdalr. Zaſius in oratione habita in laudem Legum, quæ incipit, ex multis. & Lancel. Decius in præfat. lecturarum ſuarum ad primum.C.& ij.Infortiati, ubi allegat Quint.dicere, quòd fruſtrà ſparguntur ſemina, niſi ager & ſulcus ſit præmolitus. facit Bald.in l. cùm mulier. colum.xij.ff.ſol.matr.& contra ſcholares uagos & pigros Barbat.in d.c.paſtoralis.§.quoniam.colum.ij. de reſcript. Et cõtra ſcholares qui mutant ſæpe hoſpitium, uide text. cum glo.in ca.qui dignior.xxiij.q.j. Luc. de Penna in l.j. C.de tyronibus.in fi.lib.xij.Io. Montaigne in tractatu de rege conſiſtorio.char.xliij.Alber.lib.ulti.de conuerſione ad dñm. col. ij. Et contra affectantes cameras ſuas ſuprà uiam ut uideant puellas uicinas, uel tranſeuntes, Luc.de Penna.in l.j.C.de ſtud.liber.libro.xj.col.ij.& contra euntes ad Eccleſias, ut uideãt dominas, eſt gl.in c.odi. & proieci.xxiiij.quæſt.j.Pan.in cap.j.de collu.deteg.col.j.Nicol. Boeri de poteſt.leg. charta.xxij. col.iij. Item & deſiderant quæ deſiderare non debent ut ſcholares puellas, ſecundũ Bal.in l.deſiderium.C.depoſ.Quia ſunt luxurioſi, & nolũt ſtare ſine meretricibus. Et propterea locator ex hoc non poteſt eos expellere à domo conducta, quia ueriſimiliter hoc debuit cogitare.Bolog.in repet.authentic.habita. C. ne fil.pro patr.col.antepenult. Angel.in §.penult. in auth. quomodo oporteat epiſcopos.collat.j.quamuis in camera communi inuito ſocio ganeam ducere non poſſet ſecundum gloſſ.in d.authen.habita.Ripa in tractatu de Peſte, chart.lxxj.num.vij. licet aliæ perſonæ poſſint cogi honeſte uiuere, & expellere meretrices de uicina. Paul. in l. ex parte.§.j.ff.de uerb.obligat.in l.iuſtitia. ubi Iaſ. colum.
pen.

penult.eſt de iuſti.& iur.Cepol.de ſeruit.ruſtic. cap.ix. de iure paſcendi.queſt.j.Barbat.libr.j.conſil.xxiij. Decius in cap.j.in 6.vj.colum.de conſtit.in l.ſemper in tractatibus. ff.de reg.iur.Guil.Rouille. in tract. de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.j.c.xiij.Ripa in tract.de Peſte, chart. xlj.num.cxliiij.quia ſecundum Decium in d.l.ſemper. honeſtas eſt unum præceptum iuſtitiæ.Ideò meretrices poſſunt cogi portare certũ ſignum, & mariti ad dimittẽdum cõcubinas:quod ſi nõ faciunt,mulier poteſt petere diuortiũ,& repetere dotes,& lucrari donationẽ ꝓpter nuptias. Et ſi ipſa adulteretur nõ perdet dotes: quia fiet cõpẽſatio ſecundũ eum.Non tamen propterea credas quòd meretrices ſcholarium eorum priuilegia gaudeant: quia nõ ſunt dignæ legum laqueis innodari. Afflictus de iure prothomiſeos.col.iij.uerſi.ij.fallit.Alij.autem famuli bene gaudent.Decius in l.in omnibus cauſis.nu.ix.ff. de regul.iur. Et contra ſcholarem glorioſum & cupidum inanis gloriæ eſt gloſſ.in l.cum ea.C.de tranſact. Et contra facientes publicari repetitiones ſine licentia præceptoris, Pan. in c.j.de magiſt.Sed non gaudeant de eorum malè geſtis, quia uindictam ſumet quando erit doctor. illud Horatij in ſerm.j.Ad galli cantum conſultor ubi hoſtia pulſat. & importunitas clientulorum,ut de Anibarlao Hiſpano Salernitanus in Simia. poſt medium. & ab experto diſcant quòd iſti ſic ſolicitantes aduocatos ſolent etiam malè & parcè ſoluere. Et contra ſcholares capitoſos qui dedignantur intrare, credentes plus diſcere ſoli, quam uoce magiſtra, quæ magis imprimit, inuehit Cacialup. quem ad uerbum eo tacito refert Pet.de Leſnau. in tract. de doctorib.iiij.parte.q.j.dicens quòd non merentur uocari ſcholares, nec gaudere priuilegio ſcholarium, imò tanquam mendaces ſunt puniendi.habet enim uox neſcio quid latentis energiæ, ſecundum Hierony. epiſto. xxxvj. quem refert Felyn.in rubr.de fide inſtr.ferè in primis uerbis.Ioan.Picus Mirandula.incip.ſolidius nunquam. Matthæus Boſius in tract. de tolerandis aduerſis. col. ij. Prædicta limitat Cacialup.in ſcholare prouecto,quem tamen dhuc credo debere intrare, quia non poteſt eſſe quia

audiat aliquid noui,quod non cogitaui domi nam ſapiẽs audiens ſapientior erit.Bal.in c.fi.ante fi.de offic.iudi.glo. Pragmaticæ.char.xcvii j.in uerb.præcipitata.Guillel.Mó-ferrat.in præfatione ad tractatum de ſucceſ.regum.incip. magnifico.ante fi.& ibi circa princ.allegat Hierony. dicere. Nec ipſe te doceas,& abſque doctore ingrediaris uiam nunquam ingreſſus es. Itẽ quia auget animum præceptori numerus ſcholarium.iuxta illud Ouid.quem refert Bertach.in tract.de epiſco.ſecunda parte. lib. iii j. q.vij.col.v. Excitat & ſtudium auditor, laudataque uirtus Creſcit, & immenſum gloriã calcar habet. Et quando ſcholaris incipit ſtudere poſt uigeſimumquintum annum non præſumitur quod amplius diſcat.Ideo nõ gaudet priuilegio ſcolarium.Ang.in §.item minor.col.ij. inſtit. de excuſ. tutor. Iſernia in auth.habita.col.v. Moder. in tract. de perfecto clerico.ij.par.char.lij.Gell.lib. xvj.c. xxx. incip. qui facit. Io.Fab.in proœ.inſtit.col.vj.ubi Ang. in v. not. & Ripa in trac.de Peſte,char lxiij.nu.ccccxxxvij.dicit Io.Fab. quòd ſi uides inſtitutarium ſenem, potes ſibi dicere quòd erit aduocatus in alio ſeculo.refert Petr.de Leſnau. in tract.de Doctoribus.j.par.q.vii j.Sed Bolog.in ſua epiſt.ante repe. dictæ authenticæ, habita.plurà adducit in oppoſitum.ut l.apud Iulianum.ff. de fideicom. lib. facit Amed. in dialo.
56 de Amicitia,char.xij. †.quia nulla ætas eſt ſera ad diſcendum,ut ibi Luc.de Pen.in l.j.C.de ſtud.lib.lib.x.col.iiij.& in rub.C.de decur.li.x.col.x.Barb.in c.nouit.j.no. de offic. leg.in c.quoniã,col.vij.& viij.ut lite nõ cõteſt. dum loquitur de Catone & de Ioanne de Lignano. dicit idem Barb. in c.cum cauſam col.iiij.de iure.cal.Et dicit Vdalr.Zaſius. in l.ij.ff.de orig.iur.colum.lvj. quod Seruius Sulpitius. & Bald.tardè uenerunt,ſed citò ſe expediuerunt, ſed quo ad Bald. repugnat quod ſuprà dixi loquendo de authoritate iuuenum,ꝙ Bald.in xvij.anno repetijt legem centũ Capue.benefacit Ariſtot.parte xxx. problem. iiij. dum fatetur iuniores facilius diſcere,ſed ſubijcit quòd ſenes habẽt plus de intellectu. Et pro ueritate licet quis ſaturetur de omnibus mundanis. de addiſcendo tamen nunquam, ſecundum Ioan.Thierry in epiſt. ante repertorium ſummæ
Archie-

Archiepiſcopi Florentini.& Aug.ad Hieron. ſcribit quòd nulla ætas ſera ad diſcendum, quòd &, ſi ſenes magis decet docere quàm diſcere, magis tamen decet diſcere quã ignorare & Seneca epiſt. lxxvj. quòd omnis ætatis homines ſchola admittit,& quandiu uiuas, etiam ſeni diſcendum eſt. Et dæmoni qui eſt tam ſapiens ob ſenectutem & experientiã ſuam.gl.in c.ſciẽdum.xxvj.q.iiij. adhuc quotidie diſcit.gl.in cap.pudor.xxxij.q.ij.frater Greg. Britan. ſerm.fun.xxij.melior.co.pen.glo.Pragmaticæ.de collat.in uerb.iuuenibus.eſt chart. lviij. Et ſcholaris contumax & in obediẽs rectori,uel qui non uult ei iurare obedientiã, poteſt priuari priuilegio uniuerſitatis. Baueria inſtitu.de teſtam.mil.col.j.licet poſtea non obediendo, quia ſunt in talibus aſſueti deierare, non incurrant magnum periuriũ. Taurini in l.certi condictio §.ſi nummos.iij.not.ff. ſi cert. pet.l.cui Deus.ff.de ædil.edic.ubi in §.hactenus. col. j.dicit, † quòd adhuc ut gaudeat priuilegio ſcholarium, oportet quòd ſtudeat item in ſtudio publico.Item quòd ſit deſcriptus matricula, item quòd intret. tu uide Iaſ. in l. j.col.pe.ff.ſol.matr.Et idem Baueria ibi in §.ſed & ſi quis colũ.j.quòd malè facit deferre annulum & biretum quæ ſunt inſignia doctoratus, de quibus uide Zabar. in clem. j.de mag.Bald.in proœm.Greg.col. v. Signorol. in diſput. de præcedentia Doct.& militis.conſil.xxiij.eſt etiam poſt tractatum Matheſil.de ſucceſ.ab inteſt. ubi Bolog. in addit. qui etiam ponit in commento Theodoſianæ.in uer.& librum.ab Archidiacono.eſt char.xxx. Enchirid. militare chart.lxx.in quibus locis habetur quot ſunt doctoris inſignia,& quid unumquodq; eorum deſignet.& de annullo Calcan.conſil.viij. in cauſa pendente.col.xvj.ubi multa in laudem doctorum.Et de cathedra,gloſſ. in clem. dudum. in uer.cathedrã.de ſepul. ponit illos uerſus. Rex ſolium, cathedram doctor iudexque tribunal Poſſidet. ad ſedem præſul prætorque curule. de ea etiam ponit Vdalr. Zaſius oratione xij.incip.apud literatos colum. j. & ibi col. ij.inuehit contra nobiles doctores, qui dedignantur aſſumere inſignia doctoratus. & idem repetit in l. ij. ff. de orig.iur.colum.lxxv.pro quo Paul.de Caſt. in l. j. in princ.

57

ff.de inſtit.& iur. Archiepiſ.Flor.in iiij. parte ſummæ. tit. v.c.ij.§.ij. Et tamen nil magis conuenit nobilitati, quàm literæ uel arma per quæ reſpub. conſeruatur. in procem. Inſtit.in princ. Et utra ſit dignior, uide Signorol. in d.diſput.& Lanfranchinum Veronenſem qui fecit unum tractatum de hoc. Barbat. in c. ex tranſmiſſa. col.iij. de foro compet. in cap.cùm eſſes.col.ij.de teſt.Cepol. in tract. de imperatore mil.delig.col.pe. Baueria in §. ſciendum. col. vij.inſtit.de teſtam.milit.Galiaura in l.centurio. chart. ij. nu.20.ff.de uulg.& pup.Cornazanus in proœ.ſui libri de re militari commentum Petrarchæ in triumpho Famæ in proœ.cap.iij.Decius in cap.clerici.col. pen. de iudic. quia conſulens eſt cauſa effectiua eorum quæ fiunt in ciuitate. ij.Rethor.fecit idem Cicer.quem refert Barba.lib.j.conſ. xxiij.ſcripſit.col.pe.dum loquitur de ſenibus. Hadr. Papa
58 noſter in quodlib.q.x.col.j. † & multitudo ſapientum eſt ſanitas orbis.Sapiē.vj. facit Bapt. Pius in annot. poſteriorum.c. clxxxvij.plura gl. in Pragmatica Sanct. in procem. char.xij.in uer.concilijs.& Cicero j.Offi. eſt chart.xxxix. & in oratione xxij.contra Lucium Piſonem.chart.penult. dicens,Cedant arma Togæ,concedat laurea linguæ.Et ille.Maxima cōſilijs, quàm armis bella geruntur, Illa quidem faciunt iuſſa:ſed iſta iubēt.patet in Venetis, qui ſunt ita ſapientes quòd nolunt uti legibus imperatoris. Iaſ. & Lancel.in l.creditor.ff. ſi cert. petat. qualiter ergo ius dicant uide annot. uariorum. chart. clxxviij. per Corne-
59 lium Vitellium contra Merulam. † eſt enim Venetia ciuitas illuſtris & quodammodo Paradiſus deliciarum.Iaſ. in l.inſulam.col.iiij.ff.de uerb.oblig.& qui longe plus uiuūt conſilio,quàm armis.Romani faciebant ecōtra: ideò lōge plus durauit reſpub.Venetorum,quæ durat adhuc,quàm reſpub.Romanorum,quorum mores, dempta ſeditione, hactenus à qua niſi caueant etiam eueniet ut illis. ſectatur reſpub.Heluetiorum, quorum ope Matthæus Cardi. Sedunenſis, ſuo cōſilio tamen ut dicitur,temporibus noſtris bis exercitum Ludouici xij. & ſemel Franciſci primi Francorum regum ex Italia fugauit.patet in Ant. de Prato magno Franciæ cancellario prælibato regi Franciſco

ſuperan-

ſuperanti Heluetios, & præfatum Cardinalem aſſiſtenti apud Marignanum, ut in epiſt. Alex. Minutiani ante lect. Io. Pyrrhi. ff. de reg. iur. hinc Aeſopus. Ingenium uires ſuperat. & Cato, Ingenio pollet cui uim natura negauit. Et Valer. Maxim. lib. ix. de morte non vulgari. in fin. c. xij. dicit nimio robore membrorum uigorem mentis habeſcere, quaſi abnuente natura utriuſq; boni largitionē, ne ſupra mortalem ſit felicitatem eundē & ualentiſſimū eſſe & ſapientiſſimū. Et cur Romana reſp. tantum creuerit, uide in Plutar. poſt uitā Pompei j. ponit Ruffus de regia conſulari, imperialique dignitate. ac de acceſſione imperij Romani Blondus in princ. j. decad. ponit. Alber. in l. j. C. de Iuſti. cod. cōfir. col. j. Sed quia, ut inquit Hiſpanus, uirtu pre cede quando forza cede. nā contra uim ratio parum prodeſt. ſecundū Bal. in conſi. ſchiſmatis. quod poſuit in rubr. C. ſi quis aliq. teſta. prohib. uel ſ. præterea licet genus. qui in l. executorem ad fi. C. de exec. rei iudi. dicit, quòd lis cedit uictricibus armis. propterea Bulg. magis timebat ſcādalum, quam iudicium. gl. in §. apium. inſtit. de rer. diuiſ. licet Aeſopus dicat quòd ingenium uires ſuperat. ideo Lancel. Politus in tract. de ſubſtit. in materia compendioſæ. col. iiij. dicit, quòd ſi eum conſulis, ſi manu res diſputāda eſt, cede militi, ſed ratione doctor debet præferri, facit, quia in malis paſſibus honora compagnonum, id eſt ſocium, ſed Deus me ſub Marte fallaci militare prohibuit, ſequi iuſſit inuictæ caſtra Mineruæ. Et ſi arma, Cæſares, literæ ſummos Pontifices CHRISTI uicarios produxerunt, & quia cōmuniter non tantum egemus militibus ſicut doctoribus, quia diuturniora ſunt tēpora pacis quā belli, etenim entia uolunt bene diſponi, ſecundum Bal. de pace Coſtan. col. fin. quia ut dicit Plutarch. in uita C. Marij. col. xviij. inſtrumentum militare in pace contemptui habetur. propterea dicitur illum belli ducem, cui Papa in ſalutando dixerat, Deus det tibi pacem, iratum reſpondiſſe, Et tibi auferat Deus Purgatorium. nec eſt adeò periculoſum, nec animæ, nec corpori doctoris exercitium, ſicut militis † quia, Nulla fides, pietasq; uiris qui caſtra ſequūtur. Et ſi neutrū exercere uelit unus nobilis, ad aliud 60

de tribus ſe conuertit, uel ad uenationem, ſcilicet ferratū: & nunquam uidi uenatorem ſanctum, ut dictum eſt, uel ſeminatum, quod eſt damnoſum corpori & animæ uel ludo chartarū, ſeu taxillorū, quod eſt malum. §. illud. in proœ. ffórum.col.pe.Iaſ.in l.Iuriſgentium.§.prætor ait.col. j. ff. de pact.in l.ſingularia.col.vj.ff.ſi cert.pet.Barbat. in conſil. lxv. lib.iij.Dec.conſi.clxii j.Socin.lib.j.conſil.xvj.Ang. in Malefic.gl.metidore de mali dade. Bauer. in §. itē prodigus, col.j.inſti.qui teſta.fac.poſ.Iodoc.in tract.de nobilitate.cap.xvj.Ioā.Thierry in alphab.Petr.Rauen.in uerſ. ludus.Barbat.lib.iij.conſi.lxvj.illud. Anto. Prato in tract. de ludo ſcacorum.Steph.Coſta,Cacialup.& Paris de Puteo in ſuis tract. de ludo. & dicit Iaſ. ubi ſupra magnum dictum, quòd ſi in ludo quis perderet totam pecuniam ſuam, excepto unico nummo cum quo ſtatim recuperat ab eodem ſuam pecuniam perditam, non poteſt eam retinere, ſed debet eam erogare pauperibus. Lude modo tu quia perdere potes, ſed nullo modò licitè lucrari, & ut Ouid.de Arte amandi, etiam perdens perſeuerat ludere, ſperans recuperare, & ſemper plus perdit. ideo ille ſapiēs Venetu non dolebat de filio quòd perderet, ſed quòd poſtea uellet in ludo perdita recuperare. Per has uias oportet nobilem incedere, qui non uult literis uel armis uacare, aliàs otiū eſt ſibi mors. Quia ad inſignia doctorea quæ non conferre poſſet qui doctor nō eſt Iaſ. in l. qui in alienam.§.interdum.col.iij.ff.de acquir.hæred.nec poteſt quis à ſeipſo aſſumere.Bolog.in repet.d.autho. habita col.xij. Iaſ.in rub.C.ut nemo pri.titu.& de birreto & li.uide.Bal. in proœ.Decret. Nicol. de Neapol. in l. Athletæ ff.de excuſ.tut.in prin.Panor.in cap.de his quæ unt à ma. par.c. Luc.de Pen.in l.j.C.de Athletis.lib.x.in l.j. C. de profeſſ. qui in urb.Conſtan.lib.xij.& non credas ſi ſis ignarus, q illa inſignia doctoralia faciant te doctum, quia eſſet nimis ſubita & miraculoſa transformatio, & ſcientia fungina, ut dicam in quæſtione medicorum contra Cicer. facit Petrarcha de remedio utriuſq; fortunæ parte. j. dialogo xij.de ſapientia char.fin.ubi paulò ſuprà dicit idem, licet quis ſcribat tibi ſapiētiſſimo uiro &c.quia iſtis titulis nihil

hil eſt liberalius. nam licet ſciant ſe mentiri, urbani tamē mendacio fieri uolunt. & titulos etiam imperatoris irridet Codrus char. lxxxix. eſt ſerm. xij. & Pontificis. Huten. in dialogo. Tria Romana. idem licet ſapientes nomen à te tibi aſſumas. l. aſſumptio. ff. ad municipal. faciũt quæ dixi charta proxim. cura tamen ſemper præſentari à bono doctore: quia præſumeris bonos ſcholaris. Hippol. in l. j. §. j. ff. de quæſt. col. v. à quo præſentante quis poſtea doctorari debet. Bal. in l. qui indignus. ff. de ſenator. & in pluribus ciuitatibus promotores non iurant de ſufficientia ſcholaris. Decius in c. propoſuiſti. col. fi. de proba. Io. Mōtolonius in Promptuario Iuris, in uerſi. diſcipulis. ſed omnino Roch. in ca. j. de conſuet. col. x. dicens quòd etiam ſi promotores periurarent, non poſſunt puniri in forò contētioſo, & ſufficit quòd iurent de credulitate. Iaſ. in repet. l. admonendi. col. lxxx. Imò plus poteſt promotor dare uocem, ſecundum Decium in d. c. propoſuiſti. col. vij. & iuramentum quod doctorandus præſtat de non ueniendo cōtra principem illius loci, intelligitur ſi ſtabit in ſua patria. Pich. in l. actione. C. de tranſact. char. iiij. & iuramentum de non capiendo doctoratum alibi, non ligat ſi ſuper ueniat peſtis uel inimicitiæ. Barb. in rub. cap. qui admit. col. xxv. nec ualet iuramentum, quòd Doct. nō remittent pecuniam, ſeu gratiam non facient ſcholaribus doctorandis. Decius in c. ex literis. col. ij. de conſtitut. ubi plura de collegijs doctorum: & dicit ibi Fely. quòd non poſſunt immutare contra formā antiquitus obſeruatam, prout econtrà nec poteſt immutare ſcholares contra doctores. ut ibi per eum. & Cacialup. in repet. l. omnes populi. col. xv. ff. de iuſtit. & iur. Or redeamus ad inſtitutum.

¶ † Amplia tertiò principaliter ſupra ſcriptam regulam, 61 quæ habet quòd inhærere debemus communi opi. ut procedat etiam ſi contraria opin. uidetur uerior. Fulg. conſi. xxx. incip. Titius in teſtamento. circa med. propterea Iaſ. me audiente dicebat quòd opin. Aret. ſunt ſubtiles, quia ingenio ſuperauit Alex. Et nimirũ, quia etiam diutius uixiſſet. Idem uult Felyn. in procem. titu. de reſcript. Et dicit Natta in clemen. ſæpe. §. non ſic tamen. columna

xxv.quòd fuit tantus uir, quòd illa ætate nemo maior, nec excellentior: & in princ. in col. lxviii. quod fuit celebratiſſimus iuris uertex. Et fuit iuriſconſultus primarius: ut inquit Collegium Bononienſe in conſi. pro monachis contra canonicos. Et formularium prouinciale char. lij. dicit quòd fuit uir acutiſſimus & uariæ lectionis. & Iaſ. in l. ij. col. iij. ff. de iuriſd. om. iud. dicit quòd Aret. fuit ætate ſua iuriſconſultorum facilè princeps. & col. v. quòd fuit ſummus iuriſconſultus. Et dicit idē Iaſ. l. ad diem. circa fin. ff. de uerb. oblig. quòd Aret. inheret textibus Alex. authoritatibus Doct. innititur. primum plus ingenij, ſecūdū plus laboris oſtendit. hinc Cy. quem refert Barb. in cap. nouit. col. ij. de iud. dixit, quòd maxima eſt admiratio ſapientis copiose dicentis: quem qui audiunt, plus ſapere & intelligere arbitrentur. facit Ennius relatus à Gellio lib. xij. c. iiij. deſcriptum ad fin. dicens, Multorum ueterum leges, diuumq; hominumq; Prudentem, qui multa loquive tace reve poſſet. Multa tamen alleganda non ſunt ubi non expedit, gl. in c. tales. xxiij. diſt. dixi ſupra char. ij. & has cumulationes ferre non poteſt Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de eloquentia. licet in practica ſint utiliores quàm ſubtilitates. Et tunc uoce dixit quòd utrumque cognouit. Et licet uideremus in lecturis ſubtilitatem ingenij, Aret. tamen nihil erat, reſpectu eius quod demonſtrabat in circulis. Et dicit quòd unus ſcholaris Mediolan. tempore ſtudij multum uacabat lecturis Aret. quæ multum conuenirent ingenio ſuo. & in circulis erat ſummus, cui Iaſ. dixit. Amice, iſtæ ſubtilitates Aret. ſunt utiles dū es ſcholaris, quia acuunt ingeniū: ſed quando eris domi in actu practico. ſequere alias opiniones magis reales & communes, tamen quàm primum fuit doctor in prima cauſa quæ fuit ſibi cōmiſſa, iudicauit contra communem pro una opin. Aret. quæ ſententia fuit per Sen. [illegible]m reuocata. & illa iudicans cōdemnatus in expen. parti. & uidens tantum dedecus ſibi factum in ſuis principijs præ dolore mortuus eſt. Ideò caueamus ne ita primo aſpectu moueamur ex ſubtilitatibus ad iudicandum contra communem Dicam infra in iij. limitatione principali, licet proſit ſubtilitas

In practica fugiendæ ſubtilitates.

tilitas

tilitas ad enucleandum factum, & illud reducendo ad ius.
¶ † Amplia quartò etiã fuiſſet aliquando contra illã com 62
munem iudicatum: quia nòn debemus iudicare exemplis
etiã eminentiſſimorum præfectorum prætorio.l.nemo. C.
de ſenten. & interlo. omniũ iudic. Panor.in c.ſi quandò ſu
per gl. pen. & fi. de reſcrip. Ang. de Aretio in l. ſi expreſ-
ſim. col. ii. de appel. Socin. fallen.ccxxv. Cepol.conſil. viii.
dicen.in fi.ii.col.ubi limitat, niſi eſſemus in caſu dubio. Fe
ly.& Dec. in rub.de reſcrip. ubi limitant in ſententia prin
cipis. Et propterea etiã de Rota Curiæ Romanæ, cuius tã
ta eſt authoritas. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc.
in rub.de ſcientia. circa princ.& in rub.de prudentia. poſt
mediũ. & eorũ titulus eſt excellentiſſimus. Barb. in c. j. co.
iiii. de probat. & Had. Papa noſter in Quolib. q. v. eſt
char. xliiii.col. iiii. dicit Marian.in tract.de lit.côteſt.in c.
j.col.antepe.ꝙ quandoq; dicit cõtra iura:& ibi refert Ae-
gidium Bellameram dicere, quòd domini de Rota ali-
quando in exitu conſiliorum aliquid omittunt, uel ex inad-
uertentia reſpõderunt ſicut quandoq; uidit accidere.& di-
cit ibi Barb. col. xii. ꝙ autoritas Rotæ nõ præfertur com
muni opin. Et dicit Corn. lib. j.cõſ.cccxxxij.licet, col. ij.ꝙ
authoritas Barb.in terris imperij non eſt poſtponenda au-
thoritati dominorũ de Rota. Et dicit gl.in proœ. Regula-
rũ Cancellariæ,ꝙ rota quandoq; rotat. Et dicit Fely. in c.
cũ Bertholdus.col.fi.de re iud.ꝙ licet contra unam deciſio
nẽ Rotæ allegaret Imol.tamẽ nõ fuit exauditus, licet pro
tunc aliter Rota nõ cõcluſerit, quia etiã contra Rotã tene
bat Ant.de But.& Panor. & dicit Alex. in l. ſi cum dotẽ.§.
eo autẽ tẽpore, ij, col.ff.ſol.mat. ꝙ quando Roma. uolebat
dicere aliquod mendacium, allegabat aliquã deciſ. Rotæ,
quam nunquam poſtea inuenies, quia ſunt adeò nnmeroſæ
ꝙ non ueherentur uno curru. Idẽ in Curia Capellæ Tho-
loſanæ, quia ꝓpterea dicitur Capella, nõ Eccleſia, quia Ca
pella poteſt errare, Eccleſia non. Ioan. Montaigne in tract.
de bigam.q. v.col. xxxvij Ex paritate ergo rationis idem
de deciſionibus regni Neapolitani.& de deciſionibus Cu-
riæ Delphinatus. Sed quicquid ſit, licet iudices inferiores
non habeant authoritatẽ ſupra legem quam habent præ-
fecti

fecti prætorio,& talia conſiliũ principũ,quæ illis æquiparãtur vt Curia Delphinatus q.50.inci.qa hæc curia.Tamẽ ſemper debet aduertere quod eorũ ſententiæ ut plurimũ per talia cõſilia reuidentur.Et ſi ſumus in cauſa eccleſiaſtica per Rotã Curiæ Romanæ.Ideo in iudicando debent ſe cõformare cũ eorum opin.& cogitare ꝙ ibi adſunt tot prudentiſſimi,doctiſſimi & iuſtiſſimi uiri quòd ueriſimiliter non errarent.l.humanum.C.de legibus.l.hac conſultiſſima.in fin.C. qui teſtamen. fac. poſ. Et plurimum ſequuntur opin.benigniores & æquiores. Et propterea audiui à præceptoribus meis quòd conſilium ducis Mediolani quod non ſolebat obſeruare pœnas. l. ſi quis maior. C. de tranſact. & uidi in cauſa nobilium de Caſacho. in qua fuerant latæ tres uel quatuor ſententiæ conformes in rigore illius legis, fuiſſe poſtea contrarium iudicatum per ſummam Curiam.Solẽt enim communiter illi patres illud dicere quod ſunt iudices æquitatis,& non nullitatis Et propterea commendandi ſunt qui deciſiones ſuas ponunt in ſcriptis,& imprimi faciunt ut deueniant in notitiam omnium,ut poſſint ſcire quomodo partes habeant in litibus ſe continere,& quibus opin.adhære.

Lege ſi quis maior. *Deciſiones Curiarum impreſſe.*

63 ¶ † Amplia quintò ut procedat prædicta regula etiã quãtum ad excuſandũ iudicẽ:nã iudicans cõtra cõmunem opinionẽ,tenetur in Syndicatu.Fely.in d.c.j.col.pen. uerſ. ix. fallit de conſtit.l.pen. ubi Bart.& alij. C. de pœn. iud.qui male iudi.Paris in tract. de Syndicatu. in uerb. iudicare. col.iiij. & ſeq. Cataldinus in tract. de Syndicatu. quæſt. xxix.incip.adde & nota bene. & q.lix.incip. adde ꝙ iudices excuſantur,ubi moderãt prędicta, niſi eſſet caſus ualdè ſubtilis & ambiguus.quoniã tũc talis ambiguitas eũ ex cuſaret à pœna:pulchrè Curtius Iunior conſ.ivj.col.xix.Decius cõſ.lxiij.col.pen.in c.nã cõcupiſcentiã.iij.col.uer. iij. fallit de cõſtit.ubi allegãt gl.in fine principij. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delict. facit ratio quã ponit gl. in l.latæ culpæ .ff. de uerb.ſig.ſecundo moderãt niſi ſecutus fuiſſet opinionẽ preceptoris, ut ſuprà dixi. uerſ. etiã ſi eſſet opi. preceptoris. faciunt etiã quæ infrà dicam de caſu dubio.

Excuſatur à Syndicatu.

¶ Amplia ſextò etiam ſi eſſet ſtatutum prout erat Mediol.

Et in Hiſpania, ut dixi ſupra loquendo de authoritate Bar. ꝙ quando Bar. concordat cum glo. quod eorum opin. debeat ſeruari in iudicando, nã tale ſtatutum debet intelligi ſecundũ ius commune. l. ij. de noxal. Sed ius commune dictat ꝙ nulla opin. cuiuſcunq; ſit & quantumlibet communi debeat obſeruari quãdo conuincitur lege, uel ratione: ut infra dicam in tertia limitatione. ergo debebit ita intelligi tale ſtatutum, ſcilicet niſi opi. gl. & Bar. conuinceretur lege uel ratione, ut potius deberemus dicere tale ſtatutum ſuperuacuum, quàm quod quis damnum indebitè patiatur. Alex. in l. iiij. §. prætor ait, col. iij. ff. de dam. infec. Fulg. conſil. ccj. domina Gualdrada.

¶ † Limita modò prædictam regulã ꝙ debeamus inhærere communi opin. non procedere quotieſcunq; alia opin. eſſet conſuetudine approbata: quoniam tũc tali opinioni ſtandum eſſet contra communem. l. minime. & l. ſi de interpretatione. ff. de leg. c. cum dilectus. de conſuet. opiniõ communis an tenenda ſit, uide Rotam in nouis deciſ. cccclix. circa iij. col. ij. ubi tenet ꝙ non. ſed reſponderi poteſt ꝙ ibi fuit de mandato Papæ. l. an in totum. C. de ædif. priua. ubi Salic. c. cùm dilectus de conſuet. Salom. in §. reſponſa. char. vij. inſtit. de iure naturali, gent. & ciuili. latè Ant. Modeſtus in prima oratione cõtra Lutherum, chart. ix. ubi de uiribus talis conſuetudinis. licet in contrariũ uideatur Rota in nouis, deciſ. cccclix. incip. circa tertiũ. col. ij. ſed ibi fuit de mandato Papæ. & dicit Rota in antiquis, deciſ. cccxliiij. ſequuntur nouę deciſ. qbus Domini Auditores palatij utuntur. & in nouis, deciſ. xxxviij. incip. fuit dubitatũ in ſi. dicitur ꝙ illæ deciſ. fuerũt collectæ de conſenſu d. Coauditorũ, qbus in futuris cauſis ſimilibus ſtari, & ſecundũ eas iudicari uoluerunt. & in antiqs deciſ. dcc. incipien. not. quod ſtylus, dicitur, ꝙ licet ſtilus palatij oriatur ex facto, eſt tamen ius, & ſicuides ꝙ Rota tenet hanc limitationẽ: pro qua facit, qa plures leges cõditę fuerunt, quia à conditoribus credebantur bonæ, quas uſus poſtea docuit eſſe malas. c. ſtatutum. in prin. de reſcript. lib. vj. & hanc limitationẽ tenet Alex. lib. vij. conſi. xix. incip. domini col. fin. & tenent omnes ſcribentes examinantes hanc

64 *Opin. conſuetudine approbata.*

materiam.

materiam. Panor. in c. cùm ad ſedem. de reſtit. ſpol. col. x. Iaſ. in l. poſt dotem. nu. 100. ff. ſol. mat. Claud. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſd. om. iud. col. iiij. Decius in c. cùm omnes. j. not. de conſti. in c. at ſi clerici. col. xvij. de iudic. & conſil. cxxxj. ante fi. Bal. lib. j. conſil. xj. incip. præmiſſis uerſ. contrarium. Alex. iiij. uol. conſi. ult col. v. ubi dicitur, quòd illud quod eſt conſuetudinarium, non eſt arbitrarium: &
65 † quod conſuetudo habet uim decreti, & iuſtitiæ, & fuit conſilio Barb. qui idem tenet lib. ij. conſil. xxvj. ſapienter. col. iiij. & alibi ſæpe. & Socyn. conſil. ccix. col. fi. dicit, quòd ſequi debemus intellectum à conſuetudine approbatum, etiam uerba impropriando: nec facilè diſcedi debet ab eo quod diu æquum viſum eſt. Buſtus in Defenſorio montis, char. vij. co. j. ubi dicit quod ſeruandum eſt illud, quod ab antiquo fieri conſueuit. & Catell. in ij. parte Memoral. in uer. practica. Bal. lib. j. conſil. xj. incip. præmiſſa uerò contrarium. ubi dicit idem in interpretatione ſtatutorũ. Mõferra. in c. j. de conſti. lib. vj. col. iiij. ubi dicit quòd omnis diſpoſitio potius recipit interpretationem à iure conſuetudinario, quàm à iure communi. & conſuetudo interpretatur etiam ius diuinum. Roch. in trac. de conſuet. char. x. col. ij. uerſ. ſecunda concluſio. licet Lancel. Politus in trac. de offic. aduoc. rubr. de prudentia. in iij. oppoſi. ſentiat contrarium. Et ſi talis conſuetudo interpretatiua ſit generalis,

Nõ eget probatione. non indiget probatione, & nunquam illi cenſetur derogatum, niſi ſpecialiter dicatur Iaſ. in l. de quibus. ff. de legi. Felyn. in c. j. de re iudic. Cremen. ſing. xcj. incip. tu ſcis quòd appellatione. Barb. in repe. l. cùm acutiſſimi. C. de fideic. dum loquitur an appellatione filiorum ueniant nepotes. Decius in c. cùm M. col. ij. de conſtit. & conſil. cxlviij. iij. col.

Non ſit præſcripta. Nec requiritur quòd ſit præſcripta. Roch. in rubr. de conſuet. quæſt. iiij. & char. xiij. col. ij. uerſi. ij. limita Decius. conſi. clvj. ſtatutum ad fi. Aduerte tamen quòd ſi talem opinionẽ conſuetudo obſeruat, generaliter ubiq; talis opinio dicetur uera de iure. Si uerò eam obſeruaret

Conſuetudo exorbitans. ſolùm in certis caſibus, talis conſuetudo eſſet fortè exorbitans à iure & reſtringenda ut ſolùm procedere. in terminis ſuis, prout uoluit Alex. in l. poſt dotem. co. xj. ff. ſol.

mat.poſt Bart.ibi.& ibidem Claud.clarius col.pen. quem ſemper uide,& nota eius dicta pro declaratione prædictorum,quia ſunt notanda.

¶ † Limita ſecundo quando contra communem eſſet opinio unius ſancti munita authoritate Noui, uel Veteris Teſtamenti: quia talis opinio præfertur communi opin.glo. in c.de libellis.xx.diſt.Iaſ.in l.j.col.vij.ff.ſi cer.pet.Decius in c.ne innitaris.de conſti.col.fi.c.noli.el j.ubi Card.Alex. ix.diſt. Panor.Aret.Felyn. & Io.de Anan.in c.qualiter. & quando.el ij.col.j.de accuſ.Io. Montaigne in tracta.paruo de bigam. chart. xxxvij.col.iij. Petrus de Leſnaudiere in tract.de Doctorib.iiij.par.q.xxxix.Fel. in c. ex parte, el.j. col.antepe.de reſcrip.Scrutinij char.viij.& ſeq. ubi chart. xx.& xxiij.de ſuprema authoritate ſancti Auguſt. facit Roma.in l.de pupillo.§.nuntiationem. col.ij.ff. de oper. nou. nunt. dicens, ꝙ dicta ſanctorum patrum debent defendi uſq; ad ſanguinem.intellige ſane hanc limitationem, prout moderat Fely.in d.c.qualiter & quando. el ij.poſtquam ibi poſuit de alijs authoritatibus,dicam in ultima char. 66 *Opinio vnius ſancti.*

¶ † Limita tertio quando communis opin. conuinceretur per caſum legis uel rationem concludentem.Hadria.Papa noſter in quodlib.char.xx.col.j.l.fi ff.de contrahend.emp. §.item pretium.inſti.de emp.l.j.in prin.C.de ſen. paſ. ubi Papinianus præfertur Vlpiano & Paulo.c.capellanus. ubi Panor.de fer.l.j.§.ſed neq;.C.de vete.iure enucle.glo.in l.j. de leg.j.Ana.in c.tua nos.de uſur.iij.col. Decius cõſ. xxiij. col.v.Curt.conſil.lvj.ſuper eo.iiij.col.& lxxvj. ſuper motiuis. ad fin.& lxxxij.Deus pius.iij.col. Corſ.ſingu.ccvj. ubi Doct.Pich.in repet.§.Titia.col.xiij.verſic. venio ad ſecundum.& omnes examinantes hanc regulam in locis prædictis. Et conſil.cclxxxiiij.in fi.Ant.de Prato in tract. de ſecun.nup.char.x.col.j.c.ego ſolis.ix.diſt. Ang.in §. reſponſa.inſtit.de iur.natur.ubi Salom.char.x.dubitat Cepol.in tracta. de imperat. mil.delig. char.xiij. col.iij. & iiij.Petr. de Leſnaudiere in tract. de Doctorib.par.ij. ſeptimo priuilegio, & dicit Angel,conſil.cl.incip.ſanctiſſima. col.iij. quod debemus illi ſententiæ inhærere, quæ eſt melioribus rationibus fulcita.licet imperator ſit in opin. contra- 67 *Conuincitur lege, uel ratione.*

ria.

ria hoc tenet Eraſ.j.parte prouerb.dxxvj.hæc potior. uide omnino fratrem, Sylueſt. contra Lutherum lib.j.c.xvj. puncto lij.& ſeq.eſt char.xcvj.Vdalr. in l.1j,ff. de orig. iur. col. lxvij. & duabus ſeq. Io.Franc. Mirandula in lib.de fide & ordine credendi, theoremate.xxij.Claud. in Monarchia Franciæ, parte ij.c.iiij. & c.vij. Et hoc eſt quod uult Lancel.Politus in tract.de offic.aduoc.in rub. de prudentia. & rubr. de eloquentia. Gem. conſil. xlviij. pro examinatione.col.iij, ubi dicit ſe cõpoſuiſſe tractatum de ueriori opi.quem tamen nondum uidere potuimus.& Barb. ſæpius in cõſilijs fundat ſe in hac limitatione,ut uideatur eius peculiare dictum.facit illud Exod.xxiij. neq; in iudicio plurimorũ acquieſces ſententiæ, ut à ueritate deuies, refert frater Michael Dominicus de Guelfis & Gebellin. char.xij.cap. tertia malignitas.Had.Papa noſter in quodlib.ij.eſt charta xx.col.iij. & xxj. col. iij. & potius permittitur ſcandalum,quàm quòd ueritas deſeratur.c.qui ſcandalizauerit.de reg.iur.Angelica in uerſicu. iudicare.§.vij. Roſarium lib.ij. ſerm.iij.litera t.propterea quia hoc incumbat bono aduocato, ſequitur quòd melius eſt habere bonum aduocatum, quàm bonum iudicem.Fulg.qui loquitur de ſemetipſo. in l. quod ſi nolit.§. ſi mancip.ff. de ædil.edic prædicta intellige ſanè, ſcilicet quando illa ratio ſeu illæ leges concluderent in materia per ea quæ dicam ſtatim in xviij. limitatione huius regulæ: licet aliàs quandoque ſufficiat unum bonum motiuum, licet non ſit inconuincibile.Bal.in c.cum tanto. col.ij.de conſuetud.in c.accedens.in fin,ut lit.non conteſt.Caſus autem legis ſecundum Cy. in l.j.col.fi.C.de legib. eſt illud quod ſcriptũ eſt in terminis de quo quæritur ut in terminis indifferentibus ad materiam de qua tract.& licet Bald. ſoleret dicere, caſus eſt rotundus, tamen Barb.in c.cùm cauſam. col. iij.dicit caſus eſt formalis. & eſt pudor dicere contra caſum legis.ſecundũ Pich.in repet.§. Titia.col.xc. in fi.Barb. in c.clerici.nu.16.de iudic.eſt tamen mirabile uidere hominẽ eminentis ſcientiæ qui ſine reuolutione librorũ reſpondeant de caſu legis.Baueria in fin.col.pen.inſtitut. de teſtam.mili.Et tantum ſufficit unus bonus tex. quantum mille

Tantum una lex quãtum mille.

mille in tracta. quando res habeat orig. à contractu. col. viij. Igneus in repe. auth. ex cauſa. col. xxxij. Calcan. conſi. lvij. uiſis conſi. col. j. Roſariũ Buſti. lib. j. ſer. j. litera q. Imò ſufficit allegare librum abſq; capite legis. gloſ. in c. ut euidenter. j. q. j. Card. in clemen. conſtitutionem. col. j. de electi. ubi refert Spe. dicere hoc eſſet utile ne inſtruatur aduerſarius. contrarium dicit Gem. in c. j. de cler. cõiug. lib. vj. pro quo Io. Pichus Mirandula in Apologia. q. vj. chart. iij. allegando Rufinum cõtra Hieronymum dicere, locum non profers, ne me poſſim defendere. prout ipſe Hieronymus aliàs reſpondebat Auguſtino. & cõtrarium procedit inter doctos, Præpoſ. in c. j. ij. not. an agn. uel fil. Sed pro concordia uide alium Card. in c. ſed illud. §. hinc etiã. xlv. diſ. Specu. in titu. de diſput. §. porrò. Iocosè Aret. in l. eius quæ in prouincia. col. fi. ff. ſi cert. pet. imò ſufficit dicere in genere. Ita iure cauetur. Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. xxvij. ubi etiã dicit ꝙ quando loquimur cũ principe nõ eſt opus allegare iura. & dicit idẽ eſſe quando fiunt conſilia deciſiua. Pan. in c. ueſtra. ij. not. de cohab. cler. & mul. conſil. incip. In quæſtione quæ ad præſens. ij. uol. Corn. conſ. cccxxxij. incip. licet. ij. uol. & in iij. uol. conſil. ccxv. incip. uiſo. & conſil. cccj. incip. in præſenti. Fely. poſt antiquos in c. ſicut. de re iudi. Io. de Leſnaudiere. in tract. de Doctorib. iiij. par. q. xlj. Brunus in feudalibus. conſi. cviij. caſus. col. pen. & conſi. ſeq. in fi. Salomon. in §. reſponſa. char. ix, uerſ. hinc quæſtionis eſt. inſtitu. de iure naturali. Quia nec cauſa debet exprimi in ſententia, quia ſi exprimeret falſam cauſam, ſententia redderetur nulla. d. c. ſicut. de re iudic. ubi Felyn. col. vij. Sed quia iſta ſunt uerba conſilij. quæ non neceſſitant, mihi ſemper placuit in ſententia & conſilijs deciſiuis allegari cauſam propter quam quis moueatur, nã ſi iuſta eſt, illo modo melius ſatisfit animo cõdemnati, cũ ita rationibus conuincitur, ut uel inuitus ſe merito condemnatum affirmet. Iaſ. in præfatione ad j. ff. ueter. & ij. C. pro quo Papa Pius ad Ducem Auſtriæ, in epiſt. iij. chart. iiij. dicens, ꝙ hoc pro cedit ex magna ui iuſtitiæ. facit illud Iob. x. Indica mihi cur me ta iudices? & Oenone apud Ouid. Leuiter ex merito quic

Liber abſque capite legis.

In deciſiuis non oportet.

quid

tulum pro uiribus, & committit latrocinium. Cacialup. in repet. l. diem functo. q.viij.col.ij.& ſi per imperitiam perdit cauſam, tenetur emēdare damnum clientulo. Barb. in l. quod Nerua.ff.depoſiti.Hadr. Papa noſter in quodli. char.xlv.in princ. Et quid debeat facere aduocatus, Bald. in c.bonæ el i.de poſtulat. prælat. Cardin.in ca.infames. iii.q.vii.Lucas de Penna.in l.j.C.de lucr.aduoc.libro. xij. ubi inter cætera dicit quòd ſenes non debent amplius ad uocare, & quærant à clientulo ueritatem, nam medico & aduocatò eſt dicenda ueritas. Bald. lib.iii.conſil.cxxxj.tit. col.ii.Specul.in tit.de aduocato.§. nunc tractemus. col. j. facit Nauis Stultifera.char.xviij. de delatorib. & litigiorum promotoribus.& charta.lxxxj. de rixoſis. Albert. de Roſate in proœ.C.incip.quoniam ubi col.j. dicit quod officium aduocati eſt laborioſum, tædioſum, & periculoſum.& col.fi.ꝙ nō debent uti cauillationibus, nec inſtruere partem uel teſtem dicere falſum, & caueant, quia praui aduocati moriuntur ſine loquela.glo in §.item ſurdus. inſtit.quib.non eſt per face.teſt.& ita dicit Buſt. in Roſario ſerm.viij.j.parte.col.fin.quod Paduæ uno anno Peſtis mortui ſunt vij.aduocati, qui omnes fuerunt inuenti ſine lingua. facit ipſe ii.parte.ſerm xxix.litera P. incip.quattro uobis.& ſeq.& plura de eis Paris de Puteo in trac. de Syndicatu. charta. v.in rubr. de exceſ.aduo.Nata.in clem.ſæpe in fin.princip.Humbertus in ſacrilegio.char. x. in uerbo, parte & nomine. ubi plura adducit contra eos. latè Barb.in cap.paſtoralis.col.ii.de iudi.& in iiij.allegat Cicero propterea dicit Calc.conſi. xxviij. magnificus. vj. col.ꝙ væ animabus conſulentium, & non rectè conſulentium. de quo Alberic.in Dictionario. in uerb. lingua. & de illo qui pro ſuo conſilio merebatur præmium laquei, ut Opiz. in repet. §. diui. columna lxvj. Felyn. in cap. de cætero.de homic.Iaſ.in l.ſi ab hoſtibus.j.fi.col. fi. ff.ſol.mat. & refert Barba.in c.Raynutius.col. lviij. & conſil.lxv.clementiſſimi.lib.ij.col.iiij.ꝙ uni ſancto uiro apparuit Dyn. in ſomnijs, dicens quòd erat damnatus. refert Decius in l.eā demum, C.de colla.Purpur.in l. edita. nume. xviij. & tamen quando Dyn, unum decidebat dicebatur ibi eſſe to

 ta ſy-

ta ſynodus legalis ſapientiæ. Socynus lib. iiij. conſi. xvj. nu. xxv. & dicit Bal. quòd Bart. erat damnatus. refert Ioan. de Plat. in §. publica. inſtit. de pub. iudi. in fin. Alexan. ad Bart. in l. utrum. ff. ad l. Pomp. de parricid. Ioã. Montolonius in pro nptuario iuris in uerbo releuatio. Ioã. de Vilemati in rep. l. diuus. ff. de ſicar. colum. ix. num. xliiij. habent quandoque aduocati manus nimis procliues ad aurum. Barba. in c. in præſentia. col. xiij. de proba. & in locis prædictis. Et tamen ſi rectè & iuſtè procedant, ut docet Alber. lib. j. ſuper uerb. Curt. & Vdalr. Zaſius in oratione in laudem Legum. incip. ex multis. & in l. ii. ff. de orig. iur. col. lxiij. & in oratione incip. ſuperiore anno. col. fina. facit Guil. Rouille in tract. de reſcriptione iuſtitiæ. lib. iij. cap. v. col. fi. Hippol. in l. fi. ante fin. ff. de ſicar. plus merentur quàm fratres prædicatores, ut dixi ſuprà in xj. ratione ſeu fundamento partis affirmatiuæ. uide de aduocat. per Cardin. in cap. iij. q. vij. Et nunquam defendit veriſimile, licet non ſit uerum uſque ad manifeſtationem cauſæ. Cicero circa medium ii. Offi. Vincetius in allegationibus primò impreſſis. char. xlvj. col. iij. & cauſam malam facit uideri bonam. gloſſ. in

Iudex capitoſus. l. quòd ſi nolit. §. culpam. ff. de ædil. edic. Et quandoque imprimunt aliquam opinio. licet falſam in cerebrum iudicis, qui poſtea erit capitoſus, taliter quòd nunquam exin

Mutare cõſiliũ. de euelli poterit, ut inquit Alexand. in l. cum filio. colum. x. de leg. j. quæ capitoſitas eſt mala, imò ſapientis eſt mutare conſilium. l. nonnunquam. ubi gloſſ. ff. de collat. bon. Igneus in repet. authen. ex cauſa. colu. xix. C. de libe. præter. dummodo non mutent in partem deteriorem, ut de Anchar. dicit Barba. in Ioannina. col. clxiij. uerb. xvij. adduco gl. Et melius eſt ſe corrigere quàm expectare quòd ab alio corrigatur in authen. de nupt. in princi. Felyn. in c. qualiter & quando. el j. ii j. not. de accuſ. Lancel. Politus in tractatu de offi. aduoc. in rubr. quale debeat eſſe aduocati officium. circa fi. Quia Humanũ eſt peccare. cap. inter hæc el j. de Pœni. diſt. iij. l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoff. teſt. Et quandoq; bonus dormitat Homerus. Barb. lib. j. conſil. v. col. iiij. & in d. Ioannina. col. iiij. & Pic. in repet. l. in quartam. ff. ad l. Falc. co. lii. Et inquit Hierony. ad Auguſt.

guſt. epiſt.i j.Te quoque ipſum orare non dubito,ut inter nos contendentes ueritas ſuperet, non enim tuam gloriã quæris,ſed Chriſti.Cumque tu uinceris & ego uincam ſi meum errorem intellexero,& econtrario me uincente tu ſuperas.Et Ambroſius j.Officiorum,Hæc ſunt arma iuſtitiæ ut cedendo uincat,ſicut periti iaculandi cedentes ſolent uincere,& fugientes grauioribus inſequentes uulnerare ictibus. Et propterea iudices aduertant ne nimium inhæreant ſcrupuloſitati,quæ non debet attendi.l.poſthumus.ff.de iniuſt.rup.teſt.Et ſub authoritate iuris ſcientiæ propter nimiam ſubtilitatem quandoq; pernicioſe erratur.l.ſi ſeruum.§.ſequitur.ubi latè Iaſ.ff.de uerb.oblig.facit l.lege.xi j.tab.in princ.C.de leg.hære.in l. ita uulneratus.§.penult.& fi.ff.ad l.Aquil.Spec. in proœm. in antepe. col.Paul.lib. j.conſi.cxcii j.incip.in cauſa.ad fin.Bal.in cap. dilecti.i.not.de iud.nam qui nimis ſubtilizat, ſeipſum frãgit ut de Bal.dicit Iaſ.in l.edita.C.de eden. in primis uerbis.Ripa in tractatu de Peſte. chart. lxiii. nume. ccccxlii. & dicit Bal.in ueteri.C.de contrahend.& commit.ſtipen. quod nimia ſubtilitas eſt odioſa legibus,maximè quando uenit ad infringendum contractum, & licet toleretur in diſputando, non tamen in iudicando. Practicus. Papi. in fo.ſententiæ diffinitiuæ.gl i.facit Hoſtien.in c.nouit. col. ii.de iudic.Idem in materia reſcriptorum dicit Lupus alleg.lxxxix.co.fi.Monteferra.in rub.de reſcri.lib. vj. col. ii. præſertim circa eius formam,quia de ea contentari debemus poſtquam curia eam adinuenit. Luc.de Penna in l. i. prædicta.C.de loca.præd.ciui.lib.xi.char.pen. col. i. uerſ. & ego uidi priuilegia.uide tamen Bald.in cap. fi.de tranſlat.epiſco.Decium in l.ea eſt natura.ff.de regu.iur. idem quando ſumus in depoſitionibus teſtium.Felyn.in ca. quotiens.col.i iii.de teſtib.idem in cauſis Eccleſiaſticis.Barba. in c.i.col.ix.de lit.conteſt. & religio iuriſiurandi non debet impediri per cauilloſas exceptiones & ſubtiles, quia iudex pernicioſæ ſubtilitati debet occurrere. Vitalis in tractatu clauſularum, ſub rubr. an iuramentum ualidet contractum ſimulatum.co.vij.Idem quando agitur de bona fide,quia tunc non curamus de apicibus iuris l. ſi fideiuſſor.

Scrupuloſitas fugienda.

iuſſor.§.pen.ff.mand.l.pen.C.ad Treb.Iaſ.in l.alienam. ij. col. C. de procur. Simplicitas enim eſt illa quæ commendatur,Decius in c.ad audientiam.ij.no.de app. facit quod dicebat Iaſon de illo ſcholare inſiſtente opin.Aret. ut ſuprà retuli in iii.ampliatione. & contra iſtos ſubtilizantes etiam gratia diſputandi, plura ponit Iſocrat. in oratione de pulchritudine Helenæ,quæ eſt impreſſa ante Herodotum.&Scrutinium charta xcviii.Et dicit Pet.quem refert Cyn.in l.ex perſona.C. de probat. quòd iſtæ ſubtilitates turbant intellectum audientium,& non poteſt abbreuiari.Felyn.in cap.omnes leges.j.diſt.colum.antepen.Petrus. de Rauenna in fine ſui alphabeti,in diſputatione incip.ualete.colu.iij.dicit quòd uitrum quia eſt ſubtile citius frāgitur,quàm res groſſa.propterea Ioa.Montaigne in tractatu de bigam,q.j.colum.xiii.dicit quòd Hoſtien.adeò altè uolauit per aera quòd ab oculis debilium euanuit, & in multis reipſum fregit.hinc dicit prouerbium,quòd nimis ſubtilibus decidunt femoralia.& materia moralis non patitur perſcrutationem ſubtilem.Aegidius de regim.principum,cap.j.facit Io.Montolonius in Promptuario Iuris in uerb.fides.colum.iiij. Ponzinibius in tractatu de lamijs. col.ij.ix.uerſic.non ob.quòd l.Bald.in cap.de poſtul. prælat.Paul.de Caſtr.l.j.conſil. ccclxxx.incip. iudex eſt miniſter Dei in princ.in l.j.colum.j.C. ſi ſeruus extero. quòd nulla ſubtilitas eſt ſine utilitate ſaltem acuminis intellectus.Prouerb.xxvij.Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici ſui. facit Salomon. in §. reſponſa. inſtit. de iure natur.char. ij. dicens, quòd proprium epitheton interpretantis eſt ſubtilitas:& licet non iudicanti, tamen ſpeculari ſemper eſt permiſſa, ſecundum eum in repetitione l.Gallus.§.quidam rectè.char.ii.ff.de liber. & poſthum. & Felyn. in cap. graue. colum. ii. de offic. ordin.dicit quòd uulgares & parum ſubtiles tenerēt hanc opinio. Et dicit Bald.in l.j.colum.j. C.ſi ſeruus extero. quòd nulla eſt ſubtilitas ſine utilitate ſaltem acuminis intellectus. Sed caue, quia loquuntur de bona ſubtilitate,non pernicioſa & ſophiſtica. Et quæ ſit bona ſubtilitas, uide Lancel. in l. illam ad fin. C. de collat. allegantem Platonem.

Contra ſubtilizantes.

Luc.

Luc.de Penna in l.i.C.de profeſ.qui in urb. Cõſtantinop. colum.vij.Iſernia in §.fin.de natura feudi. late. Barbat. in cap.dilecti.colum. iiii. de iudic. Et ſæpe uidemus Doctoes res dicere, iſta opin. in puncto iuris eſt uerior, ſed contraria ſeruaretur in practica.Cyn.in l.fin.in fin. C. de acq. poſſ. Aluar.in cap.i.ulti.not.de natu.feud. quia nihil prohibet quædam falſa eſſe probabiliora quibuſdam ueris.v. Topicorum.Corradus in tracta.ſchiſmatis.cap. iiii. nu. v. Angel.de Aret.in §.j.inſtit.quibus mod.ius pat.pot.ſol. & alibi ſæpe ſcribentes.Imò plus dicit Läcel. in l. hæres abſens.ante fin.princ.ff.de iud.quòd quando doctor dicit,& iſta opin.eſt de iure uerior,quòd uult dicere ergo contraria ſeruaretur in practica. & ita declarat dicta dom. Alexand.pro quo facit idem Alexand. in l. ſciendum. colum. ix.ff.de uerbo obliga.dum ibi dicit opin.Dyn. eſſe ueriorem.poſtea ſubdit quòd opin.Bart. ſeruatur. facit text.in clemen.quamuis rigor.de appel.ibi communem obſeruantiam.quem adhoc allegat Felyn. in capit. ex literis. in fin. vj.colum.de conſtit.Eſt uerum quòd Lancel. Politus in repet.l.re coniuncti.colum.iiij.inuehit contra ſic dicentes, quaſi ſi uelint quòd in iudicio ueritas nõ ſit ſectanda.pro quo Vdalricus in l.ſecunda ff.de orig.iur. columna lxviij. & in oratione incip. iuris ciuilis ſtudia. columna prima. facit Salomon.quem ſuprà retuli,dicens quòd communes opin.naſcuntur & intereunt in ſcholis, ſed non aduertit ad l.minime ff.de legibus.cum ſimilibus præallegatis. ad Igneum in diſputat.an rex Franciæ recognoſcat Imperatorem. columna tertia.Et licet ex imbecillitate ingeniorum noſtrorum neſciamus nos reſoluere de aliquo fundamento contra communem, tamen uenient aliqui poſteri quibus hoc reuelabitur. facit Hadrianus Papa noſter quodlibetis ij.litera c.eſt charta xv.columna prima. unde ne arguamur à poſterioribus,bonum eſt ſemper inhærere communi opinioni in dubio. Præterea communis opin.ut plurimum ſolet obſeruari in practica,unde ex eo quòd fuerit obſeruata,licet ſuperuenerint aliqua fundamenta, concludentia contra communem: nonne illam debemus nihilominus obſeruare,per ea quæ dicta ſunt in

prima limitatione? Vnde niſi adducerentur noua fundamenta contra communem opinionem quæ uerisimiliter non fuiſſent uiſa per tenentes communem opin. non rece dentem ab ea, adhuc ſi deberem recedere, uellem quòd reſponderetur omnibus fundamentis communis opin. aliàs etiam ſi adduceretur unum fundamentum concludens cõtra communem, & eſſet aliud concludens fundamentum pro communi, dato, quòd neutri reſponderi poſſet, adhærerem communi. Quando autem eſſent plura fundamenta inſolubilia pro una parte, quàm pro altera. Spec. in tit. de diſput. & allegationib. §. nunc uidendum occurrit. col. ij. uerſ. ſtudeat autem. dicit debere ſtari pluribus fundamentis. pro quo Cæpol. in tract. de imper. mil. delig. char. xiij. col. iij. & uerſ. licet plures rationes. ubi dicit hoc procedere quando ſunt æquè bonæ. Non tamen per hoc eſt damnata ſubtilis inductio legum, quia in inductione ſtat uirtus legis, ut dixi in prima ampliatione.

68 ¶ † Limita quartò quando communis opinio eſſet rigoroſa, & alia contraria opi. eſſe æquior l. in omnibus quidẽ. vbi latè Decius l. ea quæ in partes. §. j. ff. de reg. iur. quam allegat Anteros Frego. chart. xj. c. fi. de tranſact. l. placuit. ubi Iaſ. poſt alios. C. de iudic. l. Aemelius. ff. de minorib. Et Cato, Aequum iudica. Guilel. Rouilla in tract. de deſcrip. iuſtitiæ. lib. j. c. fi. & Luc. in prin. off. in rub. de animi elatione, ꝙ qui uult omnibus cõplacere, difficulter ſeruat æquitatẽ, quæ eſt iuſtitiæ maximè propria, & multa in iure cõtra ſtrictam rationem diſputandi pro utilitate publica recepta ſunt. l. ita uulneratus. §. pen. ff. ad leg. Aquil. c. fin. de tranſact. l. Barbarius. ibi, humanius. ff. de offic. præt. quam inducit Baueria in §. teſtes autem. in fin. inſtit. de teſtam. debet enim omnis interpretatio eſſe bona & æqua, quia ius eſt ars boni & æqui. l. j. ff. de iuſtit. & iur. & Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. rubr. de ſcientia, qualis requiratur in aduocato. alleg. Cicer. & alios ſummè laudantes quoſdã iuriſconſultos, quia nunquã Ius ab æquitate ſeparauerint. uide Io. Montolonium, Promptuario iuris. in uerſ. æquitas. Anton. de Prato in tract. de ſecun. nup. char. xv. col. iiij. ubi dicit, ꝙ illa dicitur æquior per quam euita

Aequitas præfertur rigori.

tur

tur abſurdum. per l. ita uulneratus.ff. de leg. Aquil. & de abſurdo.ſupra in materia argumẽtorum.& quod æquior opin.ſit ſequenda.tenet Cur.Senior conſil.5 1. ſuper teſtamẽtis col.x.uerſ.ecce ergo. Corſ. ſing.ccvj. ubi Doctores Io.Lup. in c.per ueſtras.iij.not.de donat.inter uir.& uxor. eſt in toto opere.char.lxxj. col. iiij. Igneus. in authen. ex cauſa.col.xc.maximè quando talis opinio æquior eſt fundata in ratione naturali.Socin.in l.qui agnitis.iij.colum. ff.de except. Hippol. in rub. C.de probat. colu. xxxvij. & ſeq.gloſſ.in Regula Cancellariæ. xiij. ubi dicitur quòd in dubio recurrimus ad rationem naturalem, & regulas iuris communis.Iaſ.in l.filio pater.ij.not.de leg.j.in l. ſi ſeruum.§.ſequitur.col.j.ff.de uerb.oblig.cum alijs ſupra adductis in præcedenti limitatione contra ſcrupuloſitatem. Iuſtus enim quandoque in iuſtitia ſua perijt.gl.in cap.niſi cùm pridem.in uer. elicit. de renunt. Et dicit Syrus apud Terentium in Heautontimorũmenos.Ius ſummum ſæpe ſumma malitia eſt. Et reaſſumpſit pulchrè Cicero circa medium j.Officiorum de offic.à circunſtãntia.Polyd. prouerb.cx.Guil.Rouille in tract.de deſcrip. iuſtitiæ. lib. j.c. penul.Eraſm.j.parte prouerb.dcccxxxij.Ioan. Montolon. in Promptuario Iuris in uerſ.iuſtitia. col.iij. Aeneas Syluius epiſt.lxij.reuerſus.Matthæus Boſius.xxxv.incip. omnes.Ioan Pyrrhus in repet.l. quotiens.ij. char. ff. de reg. iur.Luc.de Penna.in l.præcepit.col.ij. C. de can. larg. col. 5 1.lib.x. vbi dicit quod Ariſtides rex Græcorũ ob nimiã iuſtitiam expulſus fuit.Archid.in cap.deniq;.in fin.iiij.diſtinct.non enim omne quod licet honeſtum eſt. l. ſemper in conuentionibus.ff.de rit.nup.dicit tamen Card.in cle. j.de reliq.& uege.ſanct.iiij. not. quòd iuſtum unius partis præfertur honeſto alterius partis,imò quòd nunquam ſeparatur,iuſtum & honeſtum, licet contrarium appareat. Et quãdoq; aliquid eſt iuſtum,cuius contrariũ eſt iuſtius. Anch.in reg.peccatum.in fi.col.xviij.de reg.iur. lib. vj. Et in fi.ſuæ diſputationis quæ incipit, Antiquis tẽporib.text. in l.exigẽdi.C.de ꝓcur.facit Hippol.in l.ſi quis ultrò.col. xiij.ff. de quæſt. facit Alex. & Iaſ. in l.placuit. de iud. ubi Pau.de Caſt.allegat Salomonẽ dicere,Noli eſſe nimis iu-

 ſtus.

ſtus.ut Eccleſiaſt.vij.& in c.ſerpens.de pœnit.diſt. j. c. nimiũ.xxiij.q.iiii.Fely.in c.purgantiũ de re iud. Decius in c. ex par.el ij.de offic.deleg.in c.quoniam contra. col.iij. de prob.& Srcutinium char.xcij.dum examinant quando æquitas præferatur rigori. In quibus locis ſemper intelligunt de æquitate iuris ſcripti:non autẽ quod quis debeat ſumere æquitatem de burſa ſua.Curt.conſi. lxxxiij. quod eſt ultimum.col.antepenult.etiam in repet.l. admonendi. col.fi.ff.de iureiur.alias licet opinio eſſet æquior, non eſſet ſeruanda. Aret. in l. ita ſtipulatus. §. poſſum. col.ij. de uerb.obl.dũ dicit,licet iſta ſit æquior,contraria tamen ſeruaretur.Iaſ.in l.nemo rem ſuam.in fi.ff.de uerb. oblig. & alibi ſæpe,prout nec æquitatem abuſiuam.Barb. lib.j.cõſil. xvj.clementiſſimi Dei patris col.iij. dicit tamen Hadr. Papa noſter quodlib. vj. eſt char.lvij. litera e. quòd debet tunc iudex ſcribere principi, qui præfert æquitatem non ſcriptam rigori ſcripto, ut ibi etiam q.x.col. xvij. & quot modis capiatur rigor, Panor.in cap.ſi clericus laicum.iiij. not. ubi Roch. de foro compet. Ioan. pronepos Bart. in tract.de arbit.lib.x.q. ſeu cap. iij. Iudæis autem bene ſeruatur merus rigor,& non æquitas Iaſ.in l.ſi inſulam.ff.de uerb.obligat.iij.not.Curtius Senior conſi.ult.colũ. antepen.In quibus quod ius ſeruandum ſit. Ferrat. cautel.xxiiij.quæritur. Et iſtud eſt quod fecit magnum honorem opin. Bart. quia ſequebatur libenter opin. placentes laicis,ut dicit Bald.quem refert Barb.in cap.dilecti. col. fin. de iudic.Iaſ.in l.quidam cùm filium.num.31.de uerb.obl. Nec mirum,quia iſti intellectus qui non conſonant auribus uulgi dicuntur extranei,ſecundum Bal.in l.maximum uitium.C.de liber.præter. in cap.j. de pace Conſt.in uer. Opizon.ad fin.dum dicit, quòd omnis intellectus, qui nõ ſonat auribus uulgi,eſt extraneus: & ſic euitandus. refert Iaſ.in l. eum qui ita.el ij. in l.qui ante Calendas. col. i j. ff. de uerb.oblig.Barb.in repet. rubricæ de fide inſtr.col.x.& in l.cùm acutiſſimi.col.lxviij.C.de fideicommiſ.& in conſil.xxiiij.incip. præclare optimus.col.xxij. ij. uolu. in c. iij.loco.col.xix.uerſi. iij. mouetur. de prob. Alex.in apoſtil.ad Bart. in l.Labeo.ff. de ſupel.leg.facit quòd ſermones

Aequitas ſcripta.

Opin. placens uulgo.

nes de moribus quando diſcordant ab his quæ ſecundum ſenſum uidentur, negligi ſolent. in princ. x. Ethicorum. Hadr. Papa noſter in quodlibet.char.x.colum.j.facit Barba.per illum text.iñ cap. ſicut conſuetudo.col.iij.de probat.ubi allegat Bal.poſt Auerroim dicere, quòd experimentum uerorum ſermonum eſt ut concordet cum rebus ſenſatis, ut uerificetur in communem hominum opin.intellectu fruentium.& idem infinitis uicibus repet. Barbat. legendo & conſulendo, qui facit ſatis bonum forum de hoc dicto: non tamen intelligas de uulgo ſine ratione, de quo dixeram in ſecunda parte affirmatiua. uerſ.nec meretur ſolutionem. 69

¶ † Limita quintò, niſi iſti qui tenent communẽ opinionem determinarent de eo in quo nõ habent peritiam. Et tenens contrarium opin. eſſet in illa facultate peritior. Eraſ.j.par. prouerb. dxiij. Ne ſutor ultra crepidam. Bon. de nob.par.iij.num.57.Barb.in rub.de precarijs,in primis uerbis in c.propoſuiſti.col.v.de probat.Bolog. in Theodoſiana.in uer.ab eiſdem philoſophis. & in uerbo, librũ ab archidiano. col. iij. Luc. de Penna C. de profeſſ. & medi. lib.x.in l.magiſtros.col.iij.Decius in cap. ne innitaris. ad fin.de conſtit.Eſt enim credendum peritis in arte.l. j. in princ.de uent.inſpi.ubi dom.Alex.in apoſtillis. & in l. ſemel.C.de re milit.lib.xii.Felyn.& Decius in c. propoſuiſti.iii.col.de probat.Socio.fallen.ccxciiij faciunt quæ ſuprà dixi in v.ratione principali partis affirmatiuæ circa fi. Et eſt bona gl. in c.ut ueterũ.ix. diſt. quæ dicit quòd in diſputationibus propterea plus credimus Auguſt. in moralibus, Gregorio in hiſtoriis, & traſlationibus Hieron. Et ſic tollitur quæſtio Petrarcha epiſt. lxiij. dicta difficile.& ſeq.ubi quærit cuius authoritas ſit maior, Hyeronimi,an Auguſtini.facit illud Philoſophi,ꝙ unuſquiſq; eorum quæ cognoſcit bonis eſt iudex.refert Socin. cõſi. clxiiij.uiſa bulla.col.ix.uerſ.ex parte. facit Scrutinium referens illã gl.char.cc.& lxvij.& xcij.Panor.in cap. j. ultim. notab.de conſang.& affin.ubi dicit quod ille cui eſt commiſſa cauſa matrimonialis, ſi non habet peritiam canonum,debet conſulere peritiores:aliàs peccat. ideo in ma-

Peritis in arte credendũ eſt.

teria

teria legali ſtamus Legiſtis, in canonica ſtamus Canoniſtis, ut uolunt omnes in c.j.& ij.de oper.no.nunt. Et dicit Io.And.in c.relatum.in fi.de offic.deleg. quòd Azo allegabat illum tex. quem habuerit à quodam canoniſta, ſed quia fuit oppoſitum de cap. ſeq. incip. gratum. dixi Azo, gratum relatum manet uituperatum. Et propterea in materia feudali plus credimus. Iac. de Beluiſo, quàm alijs, qa ipſe ſæpius legit illum librum. Iac. inueſtitura. in uerſ. & dicit uaſalli côuenti coram ordinario. col.j.latius. Afflictus in côſtitutionibus.regni.lib.iij.rub.v.col.iiij.eſt char. cclxix. ante fi.præſertim cum ſit quædam ſcientia de per ſe.ſecundum Bal.j.lib.conſi.cccxciiij.incip. quòd conſentiens domino.& habet ſuas ſingularitates quæ uocantur naturæ, ut per eum lib.iij.conſi.ccclj.materia.col.j. & dicit Bald.in l.omnes populi.col.vij. ff. de iuſt. & iur. quòd pro habendo intellectu literali grammaticali, recurrimus ad ſpeculatiuos Grammaticos, puta Catholiconem, nondum aderat Neſtorem, qui eum totiens dicit ſomniaſſe, & bellum grammaticale, ubi dictur, Catholicon inuentus cum aſino onuſto uocabulis, hinc idem raptus fuit propterea acriter tortus & coactus fateri furtum. & frater Bapt. Carmelita. in apolog. ante Partenices Marianas. incip. quoniam. char. iiij. dicit quod eſt aſperſus pluribus erroribus qua pardus maculis. Et in Ludo Azardi, plus creditur uni barro, quàm uni magnifico doctori. Ang. in §. præterea quod per alluuione. inſtit. de rer. diuiſ. Et facit Curt. conſi. xx. incip. Dominus labia mea. in primis uerbis eſſet uerecundia ſi ipſi non ſcirent plus. l. ij. col. antepenult. uerſ. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. Rom. conſil. cccxxx. incip. circa primum. ad fin. & dicit Felyn. in c. qualiter & quando el. ij. §. ad corrigendos. de accuſ. quod eſt uerecundia Legiſtis, quòd Hoſt. canoniſta ſciuerit l. ante cos, licet in fauendo epiſcopis habuit malam ſcientiam & peiorem conſcientiam. Bald. lib. ij. conſi. clxvi. punctus quæſtionis. poſt medium. & ea quæ nô ſunt aperta debët ſubtilitatibus ſeu uerbis exquiſitis obfuſcari. Panor. lib. j. conſi. clxxxi. uiſo puncto. in princ. & licet dicat Rom. ſing. dcliiij. habens. & Ioan. Rugerii in cap. i. de

cauſa poſ. & propriet. j. not. quòd Legiſta ſenza c. uale pocho: Canoniſta ſenza .l. uale niente. Idē refert Igneus in diſput. an rex Franciæ recognoſcat Imperatorem .col. iiii. facit Barb. in rub. de teſtam col. j. hinc Ely. in c. eccleſia S. Mariȩ col. xxij. de conſtit. inuehit contra puros canoniſtas, qui putant omnia poſſe decidi inter clericos ſolis canonibus. Et dicit Hoſt. in ſumma de pœnit. & re §. cui cōfitendum. col. ix. uerſi. iii. quòd per ſolam Bibliam regi nō poſſet Eccleſia ſancta Dei ergo malè dicit frater Mart. Luther. pag. dxv. qui dicit ſolam legem Euangelicam ſufficere licet non debeamus tantum uidere Decretales ꝙ deſeramus Bibliam. Dantes in Paradiſo. cantu, da poi circa. fi. Imò Ioan. Fab. in §. item precium. inſtit. de empt. & uend. inuehit contra ſimplices Legiſtas qui nihil ſciunt de libris. Poetarum & Philoſphorū, nec de moralibus quod eſt peius & damnabilius pro ſalute: nec mirum, quia mortalis eſt ſumma ſummarium in regimine mundi. ſecundum Bald. lib. iii. conſil. cclxxvj. rex Romanorum. col. ii. & dicit Panor. in c. conſtitutis. iij. not. de appel. ꝙ epiſcopus nō ſolum debet attendere ſtudij literarum, ſed etiā alijs exterioribus: hinc dicit Ouid. Diſce bonas artes moneo Romana iuuentus, Non tantum trepidos & tueare reos. Pro quo facit Petrarcha in epiſt. lxix. ſic eſt. ultim. chart. ſanctus Auguſt. ex libris Cicer. Plat. & Hortenſij, multa ad Chriſtianam religionem tranſtulit. Et Cicero ualdè extollitur inter Iuriſconſultos. Periglus in repet. legis in ſuis. col. v. ff. de liber. & poſth. licet in oratione pro Murena ex cauſa dixerit contra Legiſtas. ſed ad eius dicta uide elegantem excuſationem per Vdalr. Zaſium in reper. l. ij. ff. de orig. iur. col. lvj. & epiſt. ibidem ſeq. incip. Laurent. Valla. & quomodo dicta Cicer. & Poetarum. Non tamen tantum ſtudeant iſtis ꝙ obliuiſcantur leges, quia ex alijs paleas, ex iſtis collige grana. ut dicā. & ita ſuadet Io. Iac. de Canibus in tract. de modo ſtudendi. col. viij. ſub rub. nō eſt neceſſe Iuriſperito Mathematicas diſcere diſciplinas. ad fi. Non debet pudere Canoniſtā in materia legali conſulere Legiſtā, nec econtrà. Io. Lup. in introductione c. per ueſtras de donat. inter. uir. & vx. col. j.

& ibi ij.not.col.iiij.ubi pulchrè.eſt in opere, char.lxvj.co. iiij.Anchar. in diſput.quæ incipit, antiquis & modernis temporibus.col.x.ubi quòd quãdo Canoniſtæ differunt à Theologis in materia uſurarum, ſtandum eſt Canoniſtis, quã ſequitur Alex.cõſi.j.col.incip.circa primum. col.iiij. uerſ.& ſi aliqui.& conſi.cvij.pro inueſtigatione.col.v.uerſic.& ſi aliqui.iiij uolu.Et eſt idemmet conſilium repetitum.Defenſorium montis Buſti.char.xlij.col.iij. & chart. xlix.col.iij. Alex.de Neuo in ſuo conſilio contra Iudæos fœnerantes.impreſſo poſt Piſanellã.char.xiij. col.iij. Petr. de Rauenna in ſuo aureo Alphabeto. in notabilibus poſt materiam conſuetudinis.uerſicu.hoc in loco uolo.Scrutinium char.lxviij.Deciſ.conſil.cxj.col.ij. & clj.in fiiij. col. frater Auguſt.in ſcrutinio,char.lxviij.Buſtus in Defenſorio montis.char.xlij.col.iij.plus dicit Dodus in ſua apologia contra fratrem Samuelem, char.xxxv.uerſ. primo illa doctrina.quòd Innocentius Papa mandabat opinionem diui Thomæ obſeruari, opinione canonica ſemper excepta.& quòd etiã leges ſint à prædicatoribus allegãdæ,pulchrè defendit frater Iacob.de Marchepalu in ſuo tract. de animabus incolentibus Purgatoriũ.in ult.parte. Dicit tamen Burgos in c.ij.col.ij.de empt. & uend. quòd rarò uel nunquam Canoniſtæ differunt à Theologis, & quando iura canonica uolunt aliud ſeruari in foro contentioſo, aliud in foro conſcientiæ,hoc exprimunt. Decius in c. culpa caret.ff.de regu.iur.col. fin.licet canoniſtæ uſque adeò ad theologicos terminos non ita ſubtiliſſimè tenent. frater Syueſt.contra Luth.char.ccvj.ubi char.xxj.latè ponit qualiter dicatur quod de iure diuino. facit Fortun.in repet.c.j.de pact.col.v.quòd ius canonicum ſemper eſt conformare iuri diuino.c.ſi.ix.diſt.& iure naturali.c. filius. & c.cum eſſes.de teſtam. & colum.xliiij. & col.lxj. quòd ius canonicum ſemper ueram iuſtitiam imitatur. allegat etiam c.j.ut eccleſ.benefic.in princi. Et idem Fortun. in li. de fine utriuſque iur.col.xv. dicit quòd rarò eſt differentia inter forum ciuile & conſcientiæ.ſaltẽ in iuſtitia, quia procedit à principijs naturalibus,& ſic ſemper eſt una, & tota ſibi conſentit & conſtat.allegat Cicer. & ipſe copio-

Canoniſtæ differunt à theologis.

ſius tradit in repet.d.ca.j.col.x.& pro hoc facit quod uult Bal.in repet.l.Aemilius, col.fi.ff.de minor. quod nulla eſt ratio quæ non participet etiam diuinitatis. & idem Fortun.in l.ſi unus.§.pactus.col.x.ff. eod. quòd omnis lex humana habet participationem & uinculum à lege æterna & naturali, prout enim cauſæ inferiores à cœleſtibus reguntur, & cœleſtia agunt in corporibus humanis, ita omnis lex à lege naturalis ab æterna a Deo regitur. S. Thom. prima ſecundæ.q.xcvj.art.iiij. & q.xcj.artic.ii. dicens ſic intelligi illud regum: Per me reges regnant, & principes dominantur.& alibi ſæpe utitur Fortun.his dictis, ut per eum de ultimo fine iuris. colum. iiij. & ſæpe adducit ad probandum, quòd lex naturalis, & diuina eſt eadem ad immutabilis. & quòd iura ciuilia ſeu canonica contraria non ualent, quia non habent eſſe legis.allegat Cicer. in duobus locis.& omnia prædicta.& S.Thom.in iiij.ſent. diſt. cccxxxiiij.j. arti.l.j.ff. de iuſtit. & iure, §.ſed naturalia.inſtit.de iur.natu.l.eas obligationes.de cap. dimi.c.fin. de præſcrip.iuncto cap.fin.de conſuetu.cap.j.& ij.j. diſt.§. lege.vj.diſt.quæ iura habet præ manibus,& ſæpe allegat, ut patet in eius ſcriptis ultra loca prædicta, uidelicet. ff. de iuſtit.& iur.col.xlvj. & in libro, de ultimo fin. ult.iur. colum. xij. & lxxij. & in l.legitima. colum.xiij.ff. de pact. & col.xxix. & xxxiiij. & in l. iuriſgentium. §. ſi ob maleficium.ff.de pact.col.iij.§.quinimò.col.xv.uerſic.iij.infero. in l.ſi unus.§.pactus.col.vj. & in repetit. cap.j. de pact. col. ix.xxxvj.lx. & antepenul.& in repet.l.Gallus.ff.de liber. & poſthum.§.idem credendum. num.xlviij. & aliàs audiui à reuerendo theologo fratre Benedicto Monzeto, dum contra eum in publica diſputatione arguerem, quòd etiã ſupraſcripta conſideratio habetur in Pizanola. & ſi bene memini, circa princ.facit Gammarus in tract.de extenſione.char.iiij.colum.i.poſt medium.facit, qui ſermones de moribus quando diſcordant ab his quę ſecundum ſenſum uidentur, ſpreti atq; reiecti habentur.in prin.x. Ethichor. Hadr.Papa noſter in Quodlibetis, char.x. col.ij. & ſenſus & ratio naturalis eſt uniformis .ergo nõ cadit diſcordia. & dixi paulò ſuprà. Eſt tamen notandum quòd ſi legiſtæ

inter

inter ſe diſcrepăt, & reperiatur caſus expreſſè deciſus in iure canonico, ſtabimus iuri canonico, etiam in foro Cæſaris, & econtrà uariătibus canoniſtis etiam in foro eccleſiæ ſtabimus deciſioni factæ per ius ciuile, ut uolunt omnes in ca. j. & ij. de oper. nou. nuntiat. Marian. in tracta. de citatione. articul. xxiij. q. iiij. Felyn. in cap. in cauſis. col. j. de teſtib. & in cap. fraternitatis. col. ij. eo. tit. dicens, quòd in cauſis feudalibus præualet ius canonicum propter iuramentum infidelitate. Aliàs enim quælibet lex ſeruabitur in foro ſuo legiſtarum, ſcilicet in foro Cæſaris, canoniſtarum, in foro Eccleſiæ. Alex. in apoſtillis. Barbat. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccleſ. Felyn. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. xiij. & ſeq. de conſtit. in c. j. uerſ. tertia declaratio. eo. ti. in c. in cauſis. in ij. not. in c. fraternitatis. col. ij. in cap. teſtimonium. col. iij. de teſtib. Barb. in lib. j. conſ. xiij. col. iiij. Alexand. in l. j. col. vj. ff. ſol. matr. & lib. ij. conſi. clxvij. in fi. & xcij. uiſo themate. lib. iiij. Panorm. in capit. clerici. col. j. de iudi. in c. quod clericis. de foro compet. & lib. ij. conſi. xciij. col. iiij. dubio iiij. Peruſ. in proœ. rubr. teſtam. li. vj. Aret. in cap. decernimus. de iudi. conſi. xlviij. Vitalis in tract. clauſularum. char. xiij. col. iij. Io. Rugerij poſt Panorm. in c. j. notab. de cauſa poſſeſſio. & propriet. Limita tamen quòd ſuprà dictum eſt, quòd ſtante uarietate canoniſtarum ſtetus legi expreſſè decidenti, etiam in terris eccleſię non procedere, quando talis lex eſſet damnoſa eccleſiæ. Iaſ. in l. & generaliter. §. cùm autem. col. ij. C. de inſtit. & ſubſti. facit Panor. in cap. nuper. ante fin. de teſt. quòd licet lex ſit canonizata, non tamen eſt ſeruanda in foro canonico ſi contrariatur canoni. Felyn. in cap. ſuper eo. col. ij. eo. ti. Item limita in cauſis pijs, quia in utroque foro ſeruatur ius canonicum. Baueria in §. j. col. v. inſtit. qui teſt. fac. poſ. per d. l. priuilegia. Fely. in ca. in cauſis. col. i. de teſtib. Et aduerte, quia plures errant credentes, quòd quàm primum lex ciuilis reperitur inſerta inter canones, uel in libro Decretalium, quòd dicatur canonizata, licet ſecus in libro Decreti, quia Gratianus non habuit authoritatem canonizandi leges. Card. ij. q. vij. ca. ſi quis. §. j. ad fin. Felyn. in d. cap. ſuper eo de teſtib. Feder. conſil. lxxvj.

Canoniſtæ diſſerũt à Legiſtis

Quõ dicatur lex canonizata.

lxxvj. domini auditoris. Sed puto quòd ueritas dependeret ab illo: nunquid liber Decreti ſit authenticus? de quo in proœ. Lombardæ. Iaſ. in l. j. ff. ſi cer. pet. Sed hoc non ſufficit, quia oportet quòd ſit inſerta in uno capitulo. Iaſ. in l. j. j. lect. col. ix. C. de ſumma Trini. Felyn. in d. cap. eccleſia. col. xiiij. de conſtit. & hoc ultimum fortè potuiſſet conuenientius adducere Iaſ. in l. centurio. col. xxxj. ff. de uulga. & pupil. quàm illud de ca. j. de reliq. & uener. ſanct. dum propterea ibi ſatis inutiliter damnat Mod. Senenſ. qui dicunt quòd opin. Bartol. eſt canonizata à Moder. Peruſinis, ſed non erat memor eius quod ipſemet Iaſ. dixerat in præl. feudal. colum. xij. dum poſt Ioan. And. inuehit contra eos qui multis medijs ſtudent impugnare opin. antiquorum quæ inutiles ſunt, & not. quòd licet ll. ſint ſacratiſſimę, quando tamen allegamus ſimul canones & leges debemus præmittere canones, quia uidentur promulgati inſtinctu Spirituſſancti. Panor. in c. inter alia. ij. not. de immun. eccleſ. ſed hæc ſua ratio non concludit, quare etiam leges per ora principum ſunt diuinitus promulgatæ, ſed reſponde ut Gemin. in c. ij. in ij. op. de præſcrip.

¶ † Limita ſextò, niſi iudex ex cauſa recederet à communi opinione, quoniam tali caſu non ſolùm à communi opinione, uerùm à lege recedi poteſt, l. ſi hominem. ff. manda. ad quam Fely. in d. c. j. de conſti. col. xiij. & in c. decani. x. col. de reſcript. & in cap. paſtoralis. ij. col. de except. Parpal. in l. j. C. de precib. imper. offer. Decius in cap. ſicut. de probat. col. vj. Corſet. ſingul. cl j. tempore pacis. Cremen. ſing. cl. Barb. in repetit. rubr. C. qui admit. col. xxiij. & tribus ſeq. refert Iaſ. in l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure in fin. Idem Barba. in tract. de Cardin. ij. parte. q. v. colu. v. Idem Iaſ. in l. non ſolum. §. morte. colum. xvi. ff. de oper. nou. nunt. in §. ex maleficijs. num. xv. & xvj. inſtitu. de actio. Nata in Clem. ſæpe. col. lxxj. & faciunt plura poſita per Hippol. in l. j. §. ſi quis ultrò. colum. v. ff. de quæſtio. dum examinat quando aliquid de nouo ſuperueniēs, ſeu iuſta cauſa excuſet. Iaſ. in §. ex maleficijs. col. ij. inſtitu. de actio. intelligit hoc procedere in maioribus magiſtratibus. ſecus in minoribus, quibus nō licet ēt ex cauſa. Debet tñ iudex 70

Ex cauſa licet trãſgredi leges.

n actis facere mentionem de tali cauſa per quam à lege re
iedat,& à communi opinione.& uolunt Fely.ubi ſuprà.&
Decius in c.conſuluit.el j.de appel.

71 ¶ † Limita ſeptimò, ut regula quòd iudex debeat ſequi communem opinionem,procedat quantũ ad iniquitatem ſententiæ,quia ſententia bene diceretur iniqua ſeu iniuſta . Secus autem quantum ad nullitatem . quoniam talis ſententia non diceretur nulla . Bart. in l.iiij.§. hoc autem iudicium.ff.de dam.infect.Burgos.in c.cùm dilecti . col.ix. de emp.& uen.ubi dicit quòd dummodo aliqui Doctores teneant contra communem,ſententia tali caſu non diceretur nulla.Paris de Puteo in tract.de Syndicatu.in uerſ.iudicare.c.an ſi iudex.qui dedit col.i j.uer. & dicit Bald. in l. iiij.Fely.in c.j.vj.not.de conſtit.Iaſ.in l.qui Romæ.§. duo fratres.iij.nota.ff.de uerb.oblig. Facit Formularium prouinciale,char.xxxvj.ubi dicit,quòd nihilominus tali caſu curia non ſolet dare literas.Ego dubito de iſta limitatione,nam ſicut ſententia lata per expreſſum iuris errorem, ſeu contra legem,non ualet.l.ij.C. quando prouoc. nõ eſt neceſ.Claud.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres . col.iiij. ff.de uerb.oblig.ad quam Socin. fall.cccliiij. Dat ſexdecim limitationes.Et ſententia lata contra conſuetudinem notoriam etiam eſt nulla.ut Iaſ poſt Bald.in l. iubemus . C. de iudic.pari modo uidetur dicendum quòd ſit nulla quãdo eſt lata contra communem opinionem Doct. Nam illud de quo apparet deciſio libris apertis, ita dicitur eſſe indubitabile,ſicut illud de quo eſt lex.Iaſ.in l. ſi quis in conſcribendo. C.de pactis . Scrutinium chart.lxix.& clarius . char.lxxxvij.& ſeq.infrà charta ſeq.in x.limitatio. Et quia non poſſunt omnes articuli ſigillatim per leges decidi . l. non poſſunt.ff.de legib.Tunc communis opin.doct.ſeruatur pro lege.Ang.in l.ſi idem cum eodem.ff.de iuriſd. om. iud.cùm ſim.ut dixi in prima ampliatione ad hãc regulam in fine.Præterea manifeſta iniquitas æquiparatur nullitati.Curtius conſil.lxv.ſuper præmiſſa.col.iij. Claud. in rep. l.ut uim.ff.de iuſti.& iur.col.xj. Felyn.in c. inter cæteras . de re iud.col.antep.Barb.in c.in præſentia.col.antepen. de probat.Peruſ.in c.dilecto. quod legit ꝓ fi. de app. col.xlj.

Sẽtentia cõtra communẽ non eſt nulla.

Manifeſta iniquitas, eſt nullitas.

Et quod talis notorietas poſtea apparuerit, Corſe. ſingu. cccin j. incip. ſi notoriè. Sed nemo negat ſententiam latam contra communem opinionem eſſe iniquam, ergo per in- de eſt ac ſi eſſet nulla. Ideo diligentius eſſet inueſtigandũ ſuper iſta limitatione.

¶ † Limita octauò ut prædicta regula procedat quando cõ m mis opi. eſſet in terminis quæſtionis quæ agitatur: aliàs ſecùs quia licet dicamus quòd ſufficit allegare in genere. Præpoſ. in c. j. j. not. de frig. & mal. allegando Horatium, Nanq; opere in grandi fas eſt obrepere ſomnum: ſi aliqui Doct. tenerent in terminis quæſtionis quæ uertitur, pro illis eſſet iudicandum, etiam licet communis opin. à remo tis aliquid decideret in contrarium, prout dicit. Alex. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitũ. col. ſi. ff. ſi quis caut. Iaſ. in l. j. §. ſed & ſi mihi. ff. de uerb. oblig. quòd quando habemus tex. ſpe cificè loquentem in materia, non debemus ab eo diſcede- re propter legem loquentem in materia remota facit De cius in cap. intelleximus. col. iiij. de iud. ubi dicit quòd po- tius debemus ſtare iuribus magis ſpecificè in materia lo- quẽtibus, quàm iuribus generalibus per regulam generi. Et dixit Alex. lib. j. conſ. lxxxvij. in cauſa accuſationis. col. pen. uerſicu. nec prædictis, quòd probatio in ſpecie præua let probationi in genere. Et dicit Barba. rub. de fid. inſtru. colum. iiij. & in rub. de conſu. colum. ij. in cap. cùm M. nu- me. ccxxxiij. de conſtitut. ubi bona poſtilla. & in rubr. de poſtul. præl. colum. ij. quòd omnis cognitio incipit à ge- neralibus, poſtea deuenitur ad ſpecifica & particularia. idem repetit ipſe in cap. in pręſentia. colum. xxxj. de pro- bat. facit glo. j. in princip. in l. j. C. plus ual. quod ag. facit Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. xvj. dicens, quod ignorando uniuerſalia, facit plerunque particula- ria ignorare. Et quod dicunt rhetores, quòd pulchrius eſt loqui per uocabula adeò propria, quòd nihil poſſint im- portare niſi id de quo loqueris. Et dicit Bald. in c. cùm M. col. pen. de appel. quòd uerba generalia indigent quadam expoſitione. ſecus in uerbis ſpecialibus. Et dicit gl. in l. qs fit fugitiuus. §. quod autem. in uerb. cauet. ff. de edil. edict. quòd ubi eſt clauſula ſpecialis non indigemus generali. & 72

Deciſio in terminis.

dicit Aretin.conſil.vj.incip.uiſo inſtrumento.col. j. quòd iſta generalia ſolent apponi ornatus cauſa & conſ.xiij.uiſo diligenter colum.j.quòd uirtus non eſt in dicendo multa, ſed multum ex particularibus: quando circa uniuerſalia ſermones ſunt faciliores, circa particularia autem ueriores, alleg. Philoſophum ij. Ethic. eſt text.commenti vij. quem etiam alleg. Liſoperita.colum.ij.& idem Aret. conſil.xcix.longitudo in princip.& cv.in præſenti. Hadr. Papa noſter in quodlib.j.eſt char.vj.colum.iiij. Et patet ad ſenſum, nam ſi interrogo duos ubi eſt Prætor unus reſpōdeat eſt in ciuitate, alter quòd eſt in platea, cui dubium quòd erit uerius & clarius reſponſum dicentis quòd eſt in platea, quàm quòd eſt in ciuitate? quia facilius inſpexero plateam, quàm totā ciuitatem ſunt enim iſta generalia brocarda, id eſt regulæ quæ patiuntur plura argumenta prò & contrà, & habent aliquas ſolutiones ut patet in brocardis Azo. ſecundum Imol. in l.quicquid aſtringendæ. colu. iij.ff.de uerb.obl. eſt uerum quod frater Hierony.de Ferraria in lib. ſuarum aſſertarum reuelationum, excuſat ſe quòd non eſt poſſibile particularia quæque uoluminibus contineri: quia tot libris capiendis uix mundus ſufficeret. ideo iubebat Plato deſcendentem uſque ad particularia quieſcere. Et Salomon. in l. Gallus.§.idem credendum.col. ij.ff.de lib.& poſthum.dicit, quòd tradentis dogma nō eſt ſingula proſequi: ſed in §.& quid ſi tantum. colum. ij. dicit, quòd optimè ſpeculantis eſt omnia minutatim proſequi, & colum.ſequen.dicit, quòd ſufficit in qualibet diſpoſitione ſubſtantialia attingere, tacitè uel expreſsè, uel etiam generali ſermone aptò talem caſum de quo agitur comprehendere, tamen ad prædicta facit quod tradit Corradus in tract.de ſchiſmate.cap.iij.col.fin.faciunt quæ dicam ſtatim. Et quod Igneus in auth.ex cauſa.col.xix. quòd ubi eſt clara deciſio, ceſſant omnia argumēta. Deciſiones enim quæ ſunt in terminis ſunt ſecuriores: prout eſt de mente Bruni Aſten. in tract.ſtatutorum.vj.artic.q.ij. in ſi. col.iij.dum dicit ꝙ in iſta materia extenſionis non eſt minus periculoſum adhærere deciſionibus, quàm regulis cōmunibus. Et Dicit Ang.conſ.xiiij.nos Carolus. colu. ij. ꝙ

allegare

allegare regulas generales eſt refugium miſerorum. Et dicit Iaſ.in l.non eo minus.col.fi.uerſ.iij.facit C. de procur. quod Pau.de Caſt.qui habebat illum caſum de facto, allegabat text.per.quem ſic dicebat Ang.& non potuit tantum cantare quod iudex uoluerit iudicare pro eo, quia neſciuit allegare Deciſ. Angel. contra tales iudices. facit quòd contra aduocatos inuehit Paul.de Caſt.in l.Clodius ff.de acquiren.hæred.ante fin.dicens quòd doctor non audens conſulere quando habet bonam rationem, niſi inueniat caſum deciſum,non eſt laudandus:& ſi antiqui ita feciſſent, quomodo nos faceremus? Et ita inuehit contra quendam aduocatum ceruicoſum.Roma.conſi.xlij. incip. uiſis quæ egregiè.ad fi. facit Ponzinibus in tracta. de Lamijs.col.vj.Allegando Pau.de Caſt.ubi ſuprà.Iaſ.in l.non eo minus.C.de procu.col.fi.uerſi.iij.dixit Felyn.in ca.j. in fin.iiij.colum.de præſcript.quòd debemus reſpondere per ſpeciales deciſiones,non per generales regulas more pauperum doctorum,& in c.cùm ordinem.col.iiij.de reſcri. dicit,quòd licet cumulatio deciſionum diſpliceat ingenijs eleuatis, tamē in actu practico laboramus ut inueniamus deciſionem, quia conſulere ſecundum regulas eſt doctoris poſitiui quos uulgus procuratores appellat. Sed conſulere ſecundum deciſionem in terminis, eſt doctiſſimi doctoris.Et tamen leges in ſcholis deglutiūtur,&in palatijs digeruntur.Catel.1j.par.Memoral.in uerb. practica. tunc enim ſapiunt cùm fructus ex eis percipiuntur.Fely.in c. ex tenore.ij.not.de teſt.Bald.in l. Aemilius.ff. de mino. colu. antepenul.Et facit,quia erit aliqua regula, & tamen habebit tot fallentias quòd poſſet fieri una regula in contrarium.glo.in §.ſi quis alij.inſti.de inutil. ſtipu. in uer. nihil agit.ante.fi.Cur.de ſequeſtro col.v. dicam infrà. ꝙ in dubio pro regula. & licet doctor ſit in lata culpa ignorando regulas.l.non fatetur.ff. de confeſ. Iaſ. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum.col.v.ff.ſi quis caut.ſecus tamen eſt de aliquo caſu ſpeciali uel ſingulari.Iaſon in l.quod te. colu. xiiij. ubi Socy.col.fi.ff.ſi cert.pet.Eſt uerum ꝙ Fortun.in l.iuriſgentium.§.quinimo.col.xxj.in §.pactus.co.ij.xxxiij.ff.de pact. non poteſt pati has fallentias, nec iſtas cumulationes, ut

per eum ibi in §.& ideo.colum.xx.& repet.cap.j.col. xxv. & xxvj. extra ea. Et tamen fallentiæ omnes ſunt fundatæ in æquitate.l.qui æquitate.ff.de excep.doli.Decius in l.in omnibus quidē.nu.vij.ff.de reg.iur.Signor.conſ. clx. caſus. col.pe.Ang.in rubr.inſtit.de except.col.vj. uerſ. capiamus tertium commentum.Cic.de officijs. chart. xx.de officijs à circunſtantia c.exiſtunt.ubi dat pulchrum exemplū.Galiaura in repet.l.centurio.ff.de uulg.& pupil.char.xxij.nu. cxxvj.& de Traiano.de furto Iudæorum. ut dixi in conſtitutione, quod liceat diſpenſare ſuper matrimonio carnali copula conſummato ob adulterium coniugis.& dicit gl. in auth.ut ſine prohib.matres.in princ.ſuper uerb. exiſtimamus.quòd ineptum eſt regulam non fallere ubi æquitas ſuadeat.ut Cur.Iunior conſ.xix.circa fi.poſt ſuum tractatum feudorum.Decius ubi ſupra.Et per illam glo.dicit Peruſ.in c.ut debitus.col.fi.de appel. quod ratio naturalis ſufficit ad faciendum regulam fallere.idem uult Iaſ.in l. à diuo Pio.§.in uenditione.num.xij.de re iud.Et facit idem Iaſ.in l.quamuis.ff.de in ius uocan.cum ſim. ut infrà dicā de ratione naturali.frater Thom. Illyricus de poteſtate Papæ charta.lxvij.in princ.pulchrè & clarè Corradus in trac.de ſchiſmate.c.iij.col.fi.Et hoc maximè procedit quā do exceptio reducit nos ad ius cōe & antiquū. Bellamera conſ.dvij.cōcluſio quod in caſu dicam infrà.chart.pen.ſed ſtatim oppones del.proſpexit.in fi.principij.ff.q& à quib. man.non licet.cum ſim.ut Decius conſ.xxxij.col. j. Corſ. ſing.clxiiij.col.iij.cui non licet contrauenire etiam in cō ſcientia.Cæpol.in tract. de contractib. ſimulatis.ij. præſumpt.colū.ij.Quia ubi lex firmat pedes, non eſt ulterius quærendum.gl.in l.ſi non fuerit.§.j.in gl.pe.ff. pro ſocio. quam in d. tract.Cæp.allegat.col.vj.Salomonius in repet. l.Gallus.char.xvij.Pā.al.in rep.l.ij.C.de reſcin. uend. col. xlxiij.uerſic.xvj.Sed reſpondet Lanfre. de interpretatione ſtatu.col.v.in ij.concluſ.Felyn.in c.ſi quando.col.vij. de re ſcript.Iaſ.in l.filio pater ij.not.de leg.j.dic ut per eos. pro quibus facit quod uult Hadr. Papa noſter in quodlib.q.vj. litera h.la ij.eſt chart.lvi.col.j. ubi allegando Philoſophū j.Ethic. dicit quòd humanorum actuum tanta eſt circun-

ſtantiarum uarietas,ut generali ſermone magis tradi non poſſit quæ cauſa ad hoc ſufficiat,quæ non,quàm medico, quæ cauſa eſt potens mortem inferre, & quæ non facit ꝙ plura ſunt negotia quàm uocabula.l. natura. de præſcrip. uerbis.Dec.in rub.ff.de reg.iur.Et propterea quando ad- *Debemus* uocatus partis contrariæ allegat aliqua impertinētia ual *ſtare in* de à remotis:potes dicere, Iubete iudices Senecæ cauſam *terminis.* dicere,non vagari.Iaſ.in l. centurio.col. iij. ff.de uulga. & pupil.uel quando male fundat argumenta. quod dicitur ligare arenam ſine cæmento.Cæpol.de ſer. urb. præd. ca. xl.in princ.uel arenam ſine calce.ut Senecæ ſcripta Caius princeps.irridet.refert. Ioan.Bap. Pius in commento Sidonij.chart.j.& etiam contra legentes qui trahunt materias remotas & alienas,inuehit Io.Fab.in §.j.in fi.inſt. de act.& Alexa.in l.ſi patroni.§.qui fideicōmiſſariā.col.iij.ad Treb.Bolog.in repe auth.habita.C.ne fil.pro pat.col.xlij. & dicit Polyd.Prouerb. ccxij. quod. cupreſſum ſimulant.

¶ † Nonò limita quando cauſa contra quam ſtat commu 73 nis opin.eſſet ualde fauorabilis & priuilegiata,prout in martimonio dicit Hoſtien.in cap.ſi uir.de cog.ſpir.Barba. Felyn.& Decius in d.cap.j.de conſtitu.ſequitur Barb. lib. iij.conſi.iiij.à Ioue.colum.iiij.Curt.conſi.lv.ſuper proceſſu.col.pen.in j.additione.ubi dicit idem pro teſtamento. Scrutinium char.lxxxvij. & Felyn.in d.c.j. de conſtit. col. fi.uerſ.quintò limita. Iaſ.in l.Gallus.§.quid ſi is ij. not.ii. 74 lect.ff.de libe.& poſth.ubi Salomon in §.in omnibus.in fi. Galiaura in repet.l.centurio.ff.de uulg.& pup.nu.cccxcv. quod procedit etiam ad excluſionē filiorum.Decius conſil.xj.colum.fin.Curt.conſi.lxviij.ſtatutum.col.ij.hinc dicimus quòd impugnans teſtamentum,defectu numeri teſtium,peccat mortaliter. Panor.in cap.cùm eſſes de teſta. col.ij.ubi Barba.in notabilibus.Et dicit Barto.in authen. ſed cùm teſtator.colum.j.C.ad legem Fal.quod licet hæres nullum commodum pecuniarum percipiat ex teſtamento,tamen ex eo quòd faciat actum pium implēdo uoluntatem defuncti,& cōſequitur meritum apud Deum dicitur multum lucrari.Et Fely.in d.c.j.de conſt.dicit idē in opi.fauēte poteſtati clauiū.Idē Iaſ.in l.j.col.ij.& iij.ff. ſol.

matri. ubi dicit idem in teſtamento & dote. & in l. inter pares.ff.de re iud.Felyn. in cap. fin. eod.titu. Intellige niſi eſſet matrimonium contra legem Dei contract. Decius in ca.j.de probat.col.xxiiij. ubi dicit quòd contra illud in dubio pronunciandum eſt. uide in alijs. locis ſuprà alleg. in viij.fundamento negatiuo de incontinentia. circa fi.ij.inconuenientis. Eſt uerum quòd iſta limitatio uidetur deſtrui per aliquos. nam Decius in d.c.j.limitat illud dictũ Hoſti. ſolum procedere quando eſſent uariæ opin.inter Doctores. Secus autem quando clarè conſtaret quòd communis opi.eſſet contra matrimonium, uel quod opin. ſingularis doctoris eſſet notoriè falſa: quia non debemus tantũ pijs cauſis fauere, quòd cæteris iniuſtitiã faciamus.c.ex tenore de foro compet.cum concordantibus, ut per eum ibi.& Catel.ij.parte Memoral.in uerbo nuptiarum cauſa.qui dicit ita conſuluiſſe Decium & Iaſ.præceptores meos. idem tenet Rochus in d.c.j.ad.fi.de conſtit.poſt Barb.conſ.j.iij.uol.col.xxxj. Decius conſ.cxxxiij. ad fi.& Corſe.ſing. ccvj. incip.vbi Doct.eſt.in uerb.opinio. And. Alciatus in Paradoxis lib.iij.c.vij.eſt char.xxvj. uel quando pro commun. opi.eſſet unus tex.Pet.de Leſnaudiere in tract. de Doctor. iiij.parte.q.xxxix.quia tunc non diceretur eſſe dubium, vt ſtatim dicã, & iſte fauor præponderat illi de quo dicimus quòd in dubio debemus fauere reo.Decius in c.j.col. liij. de prob.uerſi.vj.limita.

Non faciamus cuiquam iniuſtitiã ut faueamus uiduæ.

74 ¶ † Decimò limita ut prædicta procedant quando apparet liquidè de magis communi opin.puta quia Doct.dicũt, & ſi ita ſe habet communis opi.Et propterea Iaſ.ſolebat dicere quãdo Doct.atteſtantur ita eſſe cõmunem opi.quod eſt bonũ uerbũ in practica, ut retuli in princip. huius cõcluſionis. Secus autem quando non apparet de communi.opin.uel quia aliqui Doct.atteſtantur unam eſſe communem. Alij contrariam. Tunc res dicitur eſſe dubia propter conflictum opin.Soci.in rub.& in l.ſi fuerit.ff.de reb. dub.facit Ang.conſ.cx.ſanctiſſima.col.iiij.quod multipliciter à ſapientibus exponitur, eius ueritas ignoratur.Paris de Syndicatu in d.uerb. iudicare.uerſic.an ſi iudex qui dedit.col.j.Alex.lib.ij.cõſ.ccxxij.uiſa facti. col. iiij. uer.de

Res dicitur dubia

niq;.

niq;.& lib.v.cōſ.cxlij.uiſo proceſſu.col.pe.Panor.in c.at ſi clerici.col.viij.de iud.Lāc.& Rimin.per illum tex.in l. pe. C.de pact.De eo enim de qua eſt caſus l. non dicitur eſſe dubium.l.ancillæ.ubi gl.& Bart.C.de furt.tex.cum glo.fi. in §.& nos.in auth.quib.mod.nat.ef. leg.Eſt enim propriū legis eſſe claram:ut dixi,& Iaſ.in d.l.pe.col. pe. C. de pact. dicit idem eſſe quādo libris apertis ſtatim apparet de deciſ.facit.Corſ.ſing.cccxliii.incip.ſi iudex.Scrutiniū char. lxxxviij.Barb.lib.iij.conſ.xxxvj.ſapientes.col.fin.ſuprà in vij.limitat.in char preced.Clau.ſuper Lucam.char.xxxiij. litera d.alleg.Actuū j.& char.lxviij.ad Rom.vij. Igitur tales caſus dubios ſolebat appellare Iaſ. eſſe caſus pro amico.vt per eum in l.dotis cauſa.col.j.nu. xxxv. in l.poſt dotem.nu. cv. ff.ſolut.matri.in l.ſuis. col.ii.ff.de lib.& poſth. in l.qui in aliena.num.xxxv.ff.de acquir.hæred. quoniam tunc ſit bonum habere iudicem amicum & fauorabilem, vt concludunt omnes examinantes hanc materiam, quia põt ſecundum eos eligere cui dicat, Tu mihi ſola places. Hoſt.in proœ.ſummæ.col.ij.& adhærere opi. quæ ſibi magis placuerit,& ſic fauere amico gl.in c.uenerabilē.in uerb. fauere.de elect.Idē Iaſ.in l.diē functo.ff.de offi. aſſeſ.col. vj.in l.cum prolatis.ad fi.de re iudic.dicens, q̄ iudex non põt reprehendi ſequēdo opi. quā uult, ſicut ſi ſunt diuerſæ ſētētiæ Theologorū,neutra ſapit hæreſim,ſecundū eū & Ang.in l.inter ſtipulantē.§.j.in fi.ff.de uer.obl.ubi ſubaudit ſi faciat bona fide.& tūc cõcor.Ancha.cõſ.ccxi.de quo infra.Sed licet fatear utile eſſe habere iudicē fauorabilē. Spec.i.c.j.de lib.obl.col.xix.debet intelligi nō claudicate. Bal.in c.ne innitaris.de cõſti.nec dicentē tu mihi ſola places.Hoſt.in proœ.ſummæ.col.ij.niſi põderatis rationibus ut ibi.Tamen q̄ ſentētia diffinitiua relinquatur ſub arbitrio puro iudicātis eſſe incõueniens: quia iudex primæ inſtantiæ erit mihi fauorabilis.Iudex ſecūdæ erit fauorabilis aduerſario:uel unus habebit unā opi. alius aliam. Et ſic nec partes,nec aduocati unquā ſcirēt an fouerēt bonā uel malā cām,& ſic ſtaremus ſub incerto, cõtra tradita p Hipp. in rub.C.de probat.col.lxxiij. Burgos.in c. cum cauſa. de empt.& vēd.col.ij.& iij. Iaſ.in l.ita ſtipulatus.magis.nu.

Res clara.

Nihil relinquitur mero arbetrio iudicis.

de uerb.obl. Ius etenim ſemper debet eſſe certū. l ornamē-
tum.ff.de aur.& arg.leg.& cōſtans & perpetua uoluntas.
l.iuſtitia.ff.de iuſt.& iure. Et non ars incerta. Bart.in l. ſi is
qui ducenta.§.utrū.ff.de reb.dub.in v. oppo. Et ſequeretur
illud quod opponunt nobis artiſtæ, quòd profeſſio, ſeu
notitia legalis non eſt ſcientia, quia conſiſtat in opinioni
bus, ut Liſo perita.char.v. Sed errant, qa imò eſt uera ſcien
tia, quia leges ſunt nobis ſcriptæ tanquam prima princi-
pia quæ in qualibet ſciētia pro claris & ueris ponuntur.
Et quoniam per legem ſcriptam impoſſibile eſt omnes ca
ſus comprehēdere, ſubintrat legis interpretatio, quæ de-
ducendo augumenta & rationes à legibus ſcriptis, ſicut
aliæ ſcientiæ, à ſuis principijs generat habitum ſcienti-
ficū aperiendo multas cōcluſiones, & decidendo multa du
bia ex uirtute aliarum legum, & ſi uerificatur dictū Phi-
loſophi, Scire eſt rem per cauſas cognoſcere, ita inter cæ-
tera probat Cardi.in proœm.Decret.col.iiij.latius eo ta-
cito Gammarus in tractatu de extenſione.col. j. & ij. ubi
reſpondet ad quatuor fundamenta, quæ fiebant ad oppo-
ſitū latiſſimè. Ponzinibus in tract. de Lamijs & excellen-
tia iuris.char.ij.ubi probat hanc opin.per quinque funda
menta, & reſpondet ad xj.fundamenta examinando addu-
cta, & iſtā opin.tenet Imol.in proœm. Decret. incip. quo
niam. col.fi. Bart. in tract. teſtimoniorum. char. v.v. cap
prudentia eſt.ut inquit Ariſtot, idem Panor. Imol.& præ
poſ.in c.non debet in notabilib.de conſang.& affin. Vldar.
Zaſius pulchrè in locis ſtatim allegandis. Gilbertus in
quæſtione poſt iiij.c.in lib.j.œconomicorum Philoſophi,
& dum dicitur quòd eſt ars, reſpondet Alber. in proœ. ff.
incip.oēm.in. fi. prin. Imò dicunt Bar. Imò Ponzinibus
locis ante dictis quod eſt ſapientia, & ſic ſcientia diuina.
nam per me reges regnant, & legum conditores iuſta de-
cernunt. Prouer.vij. Gammarus de extenſione.col. ix. &
quæ paulò ſuprà dixi referendo Fortunium in tot locis,
quòd lex ciuilis cum diuina concordia, & ꝙ rarò ius canō
nicū diſcordat à theologia, facit Ponzinibus in d. tracta.
de Lamiis & excellentia iuris. char.ij. & iij. maximè col.
iiij.uerſ.præterea.Fortun.de fine iuris.col.iiij.Ioan.Mon-
telonius

tolonius in promptuario Iuris char. cxxxvij. in prin. col. ij. frater Iſidorus in tract. de imperio militantis eccleſiæ lib. j. tit. viij. quæſtione. j. co. iij. uer. regit quoq;. frater Sylueſter contra Lutherũ char. xvj. & ccxxj. ubi clarè probat leges eſſe de iure diuino, & char. ccxxxij. prout & ſumma Piſanella. latè & ſubtiliter Vldar. Zaſius poſt ſuam repet. l. ij ff. de orig. iur. in orationibus: præſertim in habita in doctoratu Franciſci Pauli, que incipit, non poſſum. & in iiij. inci. pro ea. & in viij. ſequentib. & quòd ſit ſcientia diuina, tenet Aret. in c. qualiter & quando. el ij. de accuſ. ij. not. quia per ora principum diuinitus promulgata. Barb. in c. j. col. ix. de iuram. calum. ubi latè. & in Ioannina. col. xlv. Bal. in cõſ. ſchiſmatis. col. j. dicens quòd de cœlo proceſſerunt, & ſine his loqui non licet. Fely. in c. in omni. col. iij. de teſtib. in c. eccleſi a. col. xiiij. de conſtit. Boſchinus in repet. rub. de conſtit. col. iiij. Fortun. de fine iuris. col. lxiij. & etiam quod latæ eſſent per Romanos qui erant pagani nam quandiu iuſtitiam coluerunt, habuerunt monarchiam. glo. in. proœ. Pragmaticæ, in uerb. excoluerunt. eſt char. ix. propter quam & propter pietatem & cæteras eorum uirtutes Deus eis permiſit tantum imperium ne eorum benemerita ſine præmio relinquerentur ſecundum Auguſt. quẽ refert Lancel. in l. nemo poteſt. colum. viij. de leg. j. Hadr. vj. Papa noſter. in Quodlib. quæſt. x. colum. vij. & quòd leges ſint à Deo, non ſolum Chriſtiani fatentur, ſed & Iudæi. Gentiles, & Turcæ quos refert Ioan. Bap. Caſtelloneus in præfactione ad Dictionarium Alberici, dum aſſignat rationem cur potius ledibus. quàm medicinæ incubuerit, referendo Moyſen & alios. prout & frater Iac. de Marchepalu. in tract. de animabus incolentibus Purgatorium char. penul. Stephan. Niger in commento ad carmina Pythagoræ char. j. eos etiã refert Vldar. Zaſius n repet. l. ij. ff. de orig. iur. facit, ſeu col. iij. & lxviij. & in oratione de qua ſuprà Ioan. Montolonius in promptuario Iuris. in uerb. tex. col. j Archiep. Florentinus in j. parte ſummæ, in tit. de iure ciuili. §. iij. Mancinellus in ſermonibus, lib. ij. tit. iij. Guilielmus Mara oratione iiij. incip. quanquam, & oratione ij. in quibus locis etiam plura ſub

dunt

dunt de laudibus iuſtitiæ, præſertim Ioan. Bap. Caſtellioneus idé ponens in præfatione ante ſingularia Lud. Rom. Iaſ. in præfatione ad primam, ff. ueteris. Paul de Caſtr. in l. j. in prin. ff. de iuſt. & iur. Hipp. in præfatione ad tit. ff. de ſicar. Roſarium Buſti late lib. ij. ſerm. viij. char. j. & ij. & ſerm. xxiiij. litera f. Macrobius char. j. magiſter Nic. de Clamengi js latè in tract. de lapſu & reparatione iuſtitiæ. Somnium Viridarij lib. j. c. cxxxix. Eſt enim initium ſapientiæ facere iuſtitiam. Sapien. xv. frater Michaël Dominicus in tract. de Guelfis & Gebellinis. char. xviij. uerſ. quo ad tertiam. Et primo quærite regnum Dei & iuſtitiã eius. Lucæ xij. Et beati qui ſitiunt & eſuriunt iuſtitiam. Et beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum Matthæi. v. Et certa pro iuſtitia uſq; ad mortẽ. Eccleſiaſt. iiij. circa fi. Papa Pius contra Malateſtam epiſt. vj. car. xiiij. Hadr. Papa noſter in Quodlibe. q. xj. col. xix. & q. xij. col. pen. Et uide Lactan. lib. v. diuinarum inſtit. c. cxvij. & ſeq. ubi eam defendit à Carneade logico, qui dicebat iuſtitiam eſſe ſtultitiam. Et quia eam adeo Origenes uolebat auferre, fuit damnatus de hæreſi. xxiij. q. ij. c. fi. cum gloſ. fina. Quia iuſtitia eſt præclariſſima omnium uirtutum. v. Ethic. pulchre Bal. in proœ. rex pacificus ante. fi. in c. uenerabilem. col. iij. de elec. in c. bonæ memoriæ. per illũ tex. eod. tit. col. ij. Guil. Rouille in proœ. lib. j. & ij. ſui tract. de reſcriptione iuſtitiæ. frater Michael Dominicus in tract. de Guelfis & Gebellinis. char. xv. c. quo ad ſeptimũ. unde ortum eſt prouerbium, Iuſtitia in ſe uirtutes continet omnes. Polydorus prouer. ccxxxvj. Eraſ. in Moria. char. xv. col. ij. Platina de optimo ciue lib. ij. char. iij. hinc infert Guil. Rouille ubi ſupra lib. j. c. xiij. quòd pro ſubditis melior eſt iuſtitia regnantis, quàm fertilitas temporis. & dicit Alber. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iur. quod. iuſtitia eſt anima ciuitatis. Et ſine ea res publica conſtare non poteſt, ſecundum Aegidium de regim. princip. lib. j. par. ij. c. ij. allegantem Philoſophum ubi ſupra, nam uulgò dicitur, ubi non ſit iuſtitia, habitandum non eſt. Calcan. conſi. lj. col. j. eã tolle de medio. & quis audebit dicere, hic campus, uel

hæc

hæc domus eſt mea.c.quo iure.vij.diſt.Cicero in ij.de Legibus.Stephan.Niger.ubi ſuprà ſine iuſtitia regna ſunt latrocinia.gloſ.in Pragmatica,de cauſis, in uerſ.iuſtitia, eſt char.cix.frater Thomas Illyricus de poteſtate Pontificis, char.cxvij.& de neceſſitate legum.Flor.in rub.ff. finiũ reg. Carolus Burbonius in proceſſu fidei maximè part. ij. dixi aliquid in fine mei inuentarij librorum iuris.† Non ſic de 75
medicina,quia ſine ea Roma tanto tempore floruit.ſecundum Plin.quem ſtatim referam, & audio ꝙ domini Heluetij in eorum patria paucos uel nullos habent medicos. Et quæ non eſt ſcientia,ſed ars,ſecundum Natalē de Mōteſauro Veronenſem,in tract.de morbo Gallico. in fin.in quæſtione de ſubiecto medicinæ.latè, & ſubtiliter magiſter Marcus Anto.de Vero, ſucceſſor, in lectura Magiſtri Sebaſt.de Laquila Papiæ,in oratione quam habuit in initio lectionum.incip.Euclides.& patet,quia procedit magis per experimenta,quàm per rationes,ut in rheubarbaro quod rationabiliter debet generare, ſeu nutrire cholerā,& tamen eam purgat & expellit, ut docet experientia.idem in alijs infinitis medicinis,maximè in eis quę operantur à proprietate occulta. Ac ſtatim vt vtar verbis Dodi in apol. contra defen.ſtriga. char.xxxvj. ueniēt cum ſarrabula diſtinctionis dicentes, quòd qui neſcit diſtinguere,neſcit diſputare.vij.Metaph.circa pu.cont.Cicer.in j.Offic. charta.viij.ubi alleg.Cicer.de Orat. & ſic diſtinguent quòd duplex eſt iuſtitia, prout & ille impugnās feſtum Concept.Beatæ Virgi.uolebat aufugere arg. diſtinguendo, quòd duplex erat beata uirgo. Quia replicari poteſt,quòd ſi Chriſtus & alij ſcribentes uoluiſſent diſtinguere, hoc facere ſciuiſſent, & declaraſſent de quā iuſtitia intelligerent.Bal.in c.j.de ſuc.feud.col.ij.ſuprà latè dixi in quæſtione, an debeamus ſtare Doct. in lectura uel conſi.Item dicunt ꝙ duplex eſt medicina Polit.in Panepiſtemon.col.ij.uer.naturalis.Idem dici poteſt de omni ſciētia.Albe.in proœ.C.incip.quoniā.col.iij. Et quòd prædicta procedunt in medicina conſiſtente in practica: ſecus de medicina conſiſtente in theorica: quia reſpondetur quòd imò procedunt in medicis, quos ut plurimum habemus.

bemus.l.nam ad ea. ff. de legib. ſcilicet quæ poſt enclatos labores & longa ſtudia in philoſophia & artibus & medicina ſe ad praxim conuertunt, curantes infirmos, quos nõ dupliciter, ſed ſimpliciter medicos nuncupamus, quamuis utrunque caleant, ſolos præterea practicos non uocamus medicos, ſed parabolanos uel herbolarios, ſeu empiricos, licet etiam theorici adducant plerunque experimenta. & longè reipublicæ eſt utilior practicus etiam empiricus, quàm meros theoricus nolens practicare, nam ut dicit Zer.de caut.medic.cap.j.col.iiij. & v. medicus non poteſt eſſe perfectus, niſi exercitatus. & ad prfectionem medicinæ requiritur duplex actus, unus acquiſitus per doctrinam, alius per frequentiam actionum in ægris. latè, Rip.in tract.de Peſte, char.lxxiiij.& ſeq. ubi ponit plures quæſtiones circa medicos, & quomodo puniendi quando infirmus moritur eorum culpa, & quis honor medico adhibebitur, ſeu quæ utilitas ſi practicare noluerit. Clau. in proœ.Monarc.Fran.in locis, & quæ dixi ſuprà in v.ratione de exemplis mod.fauit quia artis dignitate uel beneficio non gaudet qui illius exercitium negligit.Bar.lib.j.conſi. liij. præclarè. col.iij.Gel.li.xiij.cap.viij. eximiæ. res enim denominatur à fine.ij.Phyſic.in cap.mandatum.col.vij.de reb.imò etſi aliquando pro amico uoluerit ſe ingerere, certè à ſolo theorico ægrotus poteſt curam expectare in die iudicij, & empiricus citius ſanabit.& dicit Cic.in Off. quem refert Iod.in præfatione ad ſuum tract. de nobili. ante fin.quòd medici quãuis artis præcepta perceperint, quicquam laude dignum ſine uſu & exercitatione conſequi non poſſunt.Et quia de practicos ſit magis curandum, plura ab eo exiguntur, quam ab alio. Archiep. Flor. in iij. parte ſum.lib.vij.c.ij.de elig.medic.§.v.ubi.§.ſeq.poſt Philoſophum laudat quòd ægrotus habet plures medicos, licet Petrar.epiſt.xcvj. ſcribas.dicat unum de multis medicis eligendum, non eloquentia, ſed ſcientia & fide conſpicuum. pro quo Humbert.in Sacrileg.char.fi.in uer.polluatur.circa medium.Quinimo fortè melius eſſet medicos ire per ſimplicia & tract.Galeni, de facilè acquiſibilibus.& non ita frequenter deciperétur ab aromatarijs mi-

niſtrantibus drogas & medicamina uetera, & ſophiſticā uel miſculata. Ang.in l.annonam. ff.de ord. cogn.Ripa in tract.de Peſte.char.xl.num.132.& char.lxxvj.num.89. vnde pudor medico & damnum contingit infirmo, præſertim ſi adſint ſimplicia ualentia à proprietate quæ non nocent ut aliæ medicinæ,quibus utūtur pro ſtomacho,quia calidæ,& nocēt hepat:,& hæ medicinæ generaliores ſunt utiliores,quia plerunq; medici non poſſunt bene cognoſcere nomen ægritudinis, & tempore noſtro Medioli tot medici errarunt adhibendo medicamina ad hydropiſim mulieri quæ erat prægnans, & alibi cuidam principi qui erat ſpleneticus, ut cōpertum eſt ex inſpectione cadaueris,& tamen credebant hydropicum.& Galenus in ſemetipſo errauit de cholica ad iliacā. ideò ſi utantur medicaminibus quæ ualeant ad utrunq;,ſecurius erit. Noui ego tinctorem neſcientem latinè loqui,plures & uarios ægrotos curaſſe, à peritis medicis ſolis ſacerdotibus derelictos,& pluſquàm xxv.annis etiā ſeſe opponentibus medicis medebatur,& ipſi ſoli plures urinæ deferebātur quam tribus ex peritis medicis illius urbis, quanquàm more imperiti omnibus eandem purgationem exhiberet indiſtinctè in omni ægritudine. cap. fin. in xxij.diſt. quam ſemel in anno in magna quantitate componebat, & infinitos ſanabat.Quāto ergo periti medici facilius hæc facere poſſent ſi uellent, ſed euenit ne diſpliceant aromatario, qui eſt oculus medici,& exemplum ponit Hadr. Papa noſt. in Quodlib.q.x.litera n.ij.eſt char.ciiij.colum.iiij. & ne reddant artem facilem mulieribus, quæ poſtea fortè ſcirent mederi. Quinimo ſolent damnare aquam ardentem ſeu aquam uitæ, quæ tamen ut docet experientia eſt ualde utilis, & tantùm ab Arnaldo de Villanoua commendata.

¶ Secundò nō obſt.dum ſe iactant quod ad inſtar Theologorum appellantur magiſtri,prout ſe Chriſtus uocari iubebat,& Theologi uocātur,quia reſpondetur quòd Chriſtus & ſe iubebat uocari dominum, præterea in aliquibus regionibus Legiſtæ uocantur magiſtri. in Italia autem ubi ingenia uigent, inter laicos titū. domini habetur in maiori honore, quàm titu.magiſtri, ut uidemus Romæ

& alibi.

& alibi.uide Felyn.in c.j.de magiſt. in fi.Barb. in c.ex literis.col.iiij.de conſtit.

¶ † Tertiò nõ ob.dum adducunt illud Eccleſiaſt.xxxviij.in princ.ꝙ refert Io.Montolo.in Promptuario Iuris. in uerſ. medicus,uidelicet,honora medicũ propter neceſſitatem. Quia reſpõdetur ꝙ ſaluator cuius potior eſt authoritas, in primis præmittit quærendum regnum Dei & iuſtitiam eius,ut ſuprà probaui. præterea ſi ratio quare debet medicus honorari,eſt neceſſitas; ergo habẽs exercitiũ magis neceſſariũ quàm ſit medicina erit prẽhonorãdus medico, prout eſt molẽdinarius,licet ſit fur:ſecundum Fulg.in l.Iulianus.in prin.col.ij.de act.emp.idẽ de ſartore dicit.gl.inſtit.de rerum diuiſ.in §.ſi tamẽ alienã.in uerſ. ſiue ipſe.itẽ quandoq; etiã fœnerator ſine cuius ſuffragio multi ſæpe perirent.Bal.in c.j.col.j.de iureiur.Barb.li.iiij. cõſi. viij.illud.col.vj.Bald.in l.j.col.ij.C.de ſum.Trin.pro quo Hoſt. ſumma de uſu.§. qualiter. circa fi.dicẽs ꝙ imperator propter mundi neceſſitatẽ non potuit uſuras in totum tollere,eſſent præhonorãdi, quia eorum exercitium ſit magis neceſſarium,quam medicina,quia nõ eſt opus ſanis medico.Lucæ v.Regimen.caſtitatis. col.ij. allegando Galenum iij.Tegni,quia omnia ſana ſanis.Panor. cap.ad ultimum. de homici.col.pe.& malè faciunt ſani uiuendo medicinaliter.Innoc.Io.Andr.& Cardi. in c.tua nos. de homic.refert Ripa in tract.de peſte, chart.lxxx.num.clxiiij. quinimò agricultura eſt magis neceſſaria quã medicina,ut Cicero de Senectute circa med. Rodoricus in Speculo humanæ uitæ.cxxj.Corn.lib.j.conſi.clv.quanquam.col.ij. Ripa in tract.de peſte,char.xliij.& ſeq.ubi enumerat plura priuilegia agricolarũ. facit Gilbertus in j. Oeconomicorũ. c.ij.& in quæſtionibus ibi poſt ſecũdum librũ,char.iiij.& ſeq.Codrus ſerm.viij.incip.Philoſophiæ.ubi etiam de uita paſtorum,item Romæ militia & agricultura potiſſimè exercebantur,opificiũ enim Romanis prohibeatur.Vdal. in l.ij.ff.de origin.iur.col.vij.pro quibus Philoſophus iij. Politicorum.Optima ciuitas non fert utilem artificem ciuem.refert Baptiſta Pius in annot.poſterior. c.xxvj. hinc tantum eſt agricultura priuilegiata,ſecundum Mancinel.

in ſermonib.lib.j.tit.j.& priuilegia eius enumerat Ripà ubi ſuprà & Io.Montolo.in Promptuario Iuris. chart.xvj. in uerſ.agricola; & bona patria ſi quis habeat tot agros qui mereantur ſolicitudinem domini etiam ſi ſit aduocatus,plus lucrabitur in illa ſolicitudine,quàm in aduocando. Item & medicus quàm in medendo: & frauda terram, lacera,uiola; fac quicquid uis,ſemper fertilior & iucundior erit, & rem Deo & reipub. gratiorem efficies. item Ariſtot.in Politic.quem poſt Card.in c.quoniam.col.iiij. xv.diſt.ſuprà retuli,in decima ratione adiutorij, non poſuit neceſſarium medicum. Sed bene in republica dixit neceſſarios iudices & agricolas; præterea authoritas Eccleſiaſtici nõ iubet Legiſtæ,patet,quia ibi poſt medicum, idem dicitur de unguentario,cui tanta ueneratio deberetur prout medico,quod eſt abſurdum.

¶ Quartò non obſt.dum irrident Legiſtas de libris cautelarum,prout etiam Lanc. Politus in tract. de offic. aduoc. char.fin.quia reſpondetur quòd & ipſi tales habent,ut libro de cautelis medicorum per magiſt. Gabriel. Zerbum Veronenſem; qui nihilominus unam omiſit, quàm pudet referre.traditur à Iacobo de Forliuio in ſecunda primi. in ſecunda de urinis.ca.j.ſuper illo text.Auicen. ſcias autem quòd urina quanto plus eam tibi approximas &c.Item & nonne Theologi ſuperius tradunt cautelas, eſt enim cautela euitatio deceptionis cum diligenti attentione, ſecundum eundem Gabrielem in dicto libro. uel eſt propriè conſideratio rerum futurarum; ut Vincentius Cingaudt in conſi.de alienatione iuriſd.char.vij.

¶ Quintò non obſt.dum etiam nos irrident de quibuſdam gl.exponentibus uocabula leuia uel inhoneſta, quia reſpondetur quòd licet uideantur leuia idiomati noſtro Italico, non ſit Teutonico uel Anglico, cui propter diuerſitatem cum ſuo vulgari oportuiſſet recurrere ad aliquod uocabulariũ,& ad aliud de auribus reſpondet Barb. in c.ex tenore.iij.not.de foro compet. de inhoneſtis etiam oportet quandoque loqui, ut expreſſè ſe excuſat Auicenna xx.fen.iij.canonis, dum loquitur de magnitudine uirgæ,& ibi faciunt unum capitulum excuſatorium.& ver

bá

ba Auicennę declarat Præpoſ.in c.fraternitatis.col.xij.de frig.& malefi.

¶ Sexto non obſt.authoritas Ciceronis appellantis Leguleos.credebat enim,ut Politianus in Lamia, col.pen. eſſe ſciētiā funginā,ut una pluuia ſtatim procreetur, quia clarè reſpondet Vdalr.Zaſius poſt repetit.l.ij.ff.de orig. iur. in epiſt.incip.Laur.Valla, ꝙ quandoq; malum dicebat etiam Cic.de amicis ſuis, & de pluribus alijs,ut congerit Longolius in ſua defenſione habita Romæ incip.ꝙ chart. xvij.& ſeq.dicam in v.limitatione ꝙ ſit tenēda communis opin.Et fuit Stoicus Philoſophus & Iuriſta eximius, ſecundum Bol.in l.j.§.ius naturale.el ij.ad fin.ff. de iuſtit. & iur.& Cicer.quantum extollit leges in ſuo tract. de legib. & alibi dicit ipſe,quòd iuris ciuilis cognitio ſemper ſummo in honore fuit refert Practicus Pap.in forma interrogatorium.ante ſi.gl.j.cuius difficultas ibi de uarietate ſtatutorum,ita procedit in medico in diuerſitate complexionum & aeris & modo uiuendi ægrotorum, ſed diſcretus & ſapiens omnibus ſe accommodat.

¶ Septimò nō obſt.ꝙ adducunt Moder.in apoſtil.Barb.in c.cæterū.col.vj.de iura.cal.in c.clerici. de iudic. ꝙ de corruptibilibus nō habetur ſciētia,ſicut ſunt leges quæ quotidie mutantur.c.non debet.de conſang.& affin.ut irridet Codrus ſer.j eſt in opere, char.xxvj. Mirabilis liber Prophetiæ,cha.xxiiij.c.xxx.dixi in quæſtione ꝙ ob adulteriū relicta prima liceat aliā uxorem capere, & dicunt Moderni eſſe concludens argumentum. Sed reſpondetur quòd ſequeretur quòd Theologia eſſet ſcientia attentis prædictis,quod eſt falſum.Secundò cum nihil ſit ſub cœlo ſtabile & incorruptibile.Boetius de Conſolatione lib.j. metro v.ò ſtelliferi &c.& lib.iij.metro.ix.ò qui perpetua, quem refert Panorm.in proœm.ad rubr.de iud.cum omnia corrumpantur.Claud.in Monarchia Franciæ.lib.j.c.iij.Bald. l.ſi uiua matre.C.de bon.mater.& præfati Moder. in poſtillis.Barba.in cap.ſi quando. colum.iiij.de reſcrip.Ergo ſequeretur quòd nec de cœlo, nec de his qui ſunt ſub cœlo poſſet haberi ſcientia. facit, quia ſecundum Philoſoph.ij.de Anima, Nihil eſt in intellectu, quin prius fue-

ri, in ſenſu.Sed ſenſus & quæ ſunt in ſenſu ſunt corruptibilia,ut frater Greg..ſerm.funebri.xxiiij.educ Domine & ſerm.xix. ſicut ergo &c.Tertio reſpondetur quòd Legiſta principaliter conſiderat de ſtabilibus, vt de Deo. Boetius vbi ſuprà,item quia iuſtitia eſt conſtans & perpetua uoluntas &c.l.iuſtia.ff de iuſtit.& iur. Et ſi Moder. ibi, & inſtit.eod.ſuper uerbo,conſtans.uidiſſent Doct.& Cardi. in d.c.non debet.ij.not.& Imo.in iij.Bar.in trac.teſtamétorum.char.v.ca.prudentia eſt,ut Ariſtot.Ponzinib. in d. trac,de Lamiis & excel.iuris.col.x.uerſ.non obſt. quòd ſit uariabilis.ubi accommodant aliam ſolui.& Fortun.quem paulò ſuprà.in tot locis allegaui tenere,ꝙ lex naturalis & diuina eſt eadem & immutabilis,non tantum conſiderét in illo argumento.& ſi medici darét medicinas in illa doſi quā dabant antiqui,neſcio quæ corpora ſufficere poſſent: ergo nec eorum ſcientia eſt ſtabilis,ſi ſcientia eſt,niſi uelles dicere quòd omnis ſcientia mendax, ut nititur Codr. ſerm.vj.Iam quindecim.char.iiij.& ſeq.

¶ Octauò non obſt.quòd medicina ſit ſcientia, ut frater Iſidorus in loco prædicto,tit.x.q.x.col.xj. Et plura pro ea congerit Eraſ.poſt ſuum Encomium Matrimonij. Marſilius Ficinus in epiſt.char.xij.xiij.xxi. & lxxxiij. ubi cha. lxxxiij.plura.Et de laudibus philoſophiæ.& char.xcv.dicit quòd gignit ſapientiam, licet cum diuitijs,& fortuna non coniungatur,ut per eum char.clxxxvj. ſed bene copulatur cū legibus.& dicit Hand.in rubr.de aliquibus quæſtionibus uarijs.col.fin.quòd res defendunt aduocati,corpora medici, animas defendit Eccleſia. Item medici ſunt doctores,& conſequenter in dignitaté approbata.Petr.de Leſnaudiere in tract.de Doctorib.iiij.parte.q.xxxj.& lvj. Bonus in tractatu dé nobilitate iij. parte.nume.clv.& ſeq. Econtra plures dicunt malè de Legiſtas,ut Nicoletus Verme.in quęſt.de pręcedentia.Doctoris & Medici,quàm ponit initio Burleus ſuper phyſica. † Quia reſpondetur ex prædictis quòd eſt ars,ſecundo reſpondetur quòd dato ꝙ eſſet ſcientia,eſt eo modo quo Homerus etiam fabrum lignarium ſcientem dicit. & refert Politianus in Lamia. colum.iij.& melius dico quò & ſi ſit ſcientia, non tamen 78

propterea debet præferri legali, ut ſtatim dicam, & qui dant laudant, bene faciunt: ſed non propterea legalem cõtemnãt, quoniam hoc uilium eſt, ſecundum Hierony. Codrus ſerm. xiij. char. iiij. & facit Nicoletus & alij. obloquetes de Iuriſtis, ob quod adeò detegunt ſe habere malam linguam quòd nemo dictis ſuis credit. Item plures obloquuntur etiam de medicis ut Plinius de naturali hiſtoria lib. xix. cap. j. Siſtonius Apollinaris & Seneca, quos refert Policraticus. & eos omnes Lucas de Penna in rubr. C. de profeſ. & medic. lib. x. Morus in Republ. Vtopiæ. char. xix. & de eis meminit Ripa in tract. de Peſte, char. lxxv. num. lxxiiij. Moder. in tract. de malis ſiue ignaris medicis, & Petrarcha cõtra malos medicos. & Gallicus in, Les abus du Monde. poſt medium, ubi latè. & aliqua contra eos tradit ubi ſuprà Politianus. Rodoricus in Speculo humanæ uitæ. capit. xxxij. Roſarium Buſti lib. ij. ſerm. viij. litera q. col. ij. & xxix. litera m. col. penult. nunquam mihi placuit iſte modus uituperandi unam pro laudando aliam. Codrus ubi ſuprà. & ibi char. ij. plura contra medicos nec iurgandi. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rubr. de prudentia. char. penul. quia iuribus & non iniurijs certandum eſt. l. quiſquis. C. de poſtul. Portius inſtitu. quibus mod. tutel. fi. colum. iij. facit l. j. C. ſi quis imper. maled. ad quam Hadr. Papa noſter. in Quodlibetis. q. vij. col. pen. & q. xj. c. ij. ut clarius col. ij. Bauerius in §. item furioſi. col. ix. inſti. qui teſt. fac. poſ. Iſernia in feudis, in rubr. de ſtatutis contra libertatem Eccleſiæ. in uerſicu. ſatiſfationem. ult. colu. facit Dodus in Apologia contra defenſores ſtrigarum, char. xxxiiij. & Labia ſtulti immiſcent ſe rixis, & os eius iurgia prouocat. Amedeus de Amicitia. char. iiij. latè Gilbertus poſt Philoſophum lib. ij. Oeconomicorum in queſtionib. char. iij. eſt enim malum ſignum quando quis uult ſe maledictis defendere. c. j. §. de ſchiſ. lib. vj. Spec. in tit. de aduocato. §. iam nunc uidēdum. col. ij. uer. uerum ſi aduocatus uideatur: nam facit hoc quando uidet ſe ſuccũbere ut prouocãdo ad irã turbetur, ut neſciãt aduerſarius quid dicere. Et dicit Ariſt. j. Elchorum, ꝙ iſta eſt una cautela ſophiſtæ. refert frater Lud. de Veritate contrit. char. cix.

cix.de ira,ꝙ impediat & obnubilet rõnem.in fi. Sed hanc
cautelam damnat tanquã diabolicã Roſarium Buſti li.ij.
ſerm.xxix.litera a. col.fi.& per totũ illũ §.eſt char.286.fra
ter Tho.Illyricus de Poteſtate Papæ.char.ciiij.ubi chart.
cxviij.inuehit contra medicos.tamen Archiepiſcopus Flo
rentinus in iij.partæ ſummæ.ti.vj.c.ij.§.dicit ꝙ eſſet licita
quando quis eſſet certus de iure ſuo, & alter ſua ſciẽtia &
cauillationibus uellet offuſcare,pro quo Purpuratus in l.
edita.C.de eden.nu.xix.& ſeq.facit illud Apoſtoli quod
refert Auguſt.quem etiã refert Petrarcha epiſt.xlix.altiſ-
ſimum ante fi.dum dicit,nõ in cõtentione & æmulatione
ſed induimini dominum Ieſum Chriſtũ.facit Io.Montai-
gne in tract.de præcedẽtia ſacri regij conſiſtorij.dum de-
teſtatur ambitionẽ,propterea frater Sylueſter cõtra Lu-
therũ.char.clviij.uerſi.deficit.quintò dicit ſe omittere il-
lius detractiones & maledicta,ne uideatur ſimilis ſibi pul
chre Gell.lib.vj.c.xj.cũ inquinatiſſimis allegãdo Q. Me-
tellũ Numidicum hoc idẽ dixiſſe & licet faciliter quilibet
poſſit talẽ cautelã euadere utendo patientia,tñ per prædi
ctas authoritates poterit eã retorquere in caput illa uten
tis,ſ.dicendo & probando ꝙ hoc faciat, quia nequeãt ius
ſuũ tueri.poſſet etiam reſponderi ut refert Plutarchus in 57
uita Marij eum reſpondiſſe in ſimili Pompilio.Si eximius
es doctor,coge me inuitũ ad tecum excandeſcendum.fa-
ciunt pulchra reſponſa Diogenis qui maledicenti ſibi nõ
reſpondebat,quia cõtendere nolebat in his in quibus qui
obtinet uilior reputatur.& quia illi nõ poſſet reſpõdendo
tantã dehoneſtatẽ afferre, quantã ipſe ſic loquẽdo ſibiipſi
inferebat.& ꝙ oportebat ſapientiã ab inſipientibus impu
gnari.Eſſe enim meliorem indicat lingua mala quem car-
pit.Et Socrates dicebat.Si aſinus me calce percutiat, nun
quid eum in iudicio conuenirem? Xenocrates uerò reſpon
dit,Vt tu linguæ tuæ, ita ego aurium mearum dominus
ſum. Quis enim non poteſt cogi præciſè ad iraſcendum,
prout nec ad tranſglutiendum cibum.Ioan. Selua in trac.
de iure.colu.viij. uerſicu. v.ita hinc uulgus dicit, ꝙ com-
mune Venetorum compellere nequiuit unum aſinum ad
bibẽdum.cui enim dubium quòd boni medici ſunt ualdè
 laudan-

laudandi. Bal. in c. cum omnes col. fi. de conſtit. & neceſſarij ad abbreuiandum ægritudines & iuuandum naturam: licet non ſit in medico ſemel liberet ur ut æger. gl. in l. illicitas. §. ſi medico. ff. de off. pſi. in c. ad aures. de æta. & qual. Spe. in tit. de aduocato. §. nunc tractemus. uerſic. quia dubius. licet ipſi multa promittāt infirmo & bene. quicquid dicat Ripa in trac. de Peſte char. lxxix. col. j. ut intertineāt eū ſpe; & non leue ſalutis indicium, eſt ſpes languentis. Amedeus in dialogo de Amicitia. char. iiij. iuxta illud. Victiq; reſurgūt, Quosq; putes nunquā poſſe iacere. cadunt. Præpoſ. in c. tanta. col. 4. qui ſint legit. qua duce morituros uiuere uidi dicit Aeſopus. hinc, promittūt medici, tractant fabrilia fabri, ut Hier. quē refert Zerbus de cautelis medicorū. char. viij. co. ij. Barb. in c. clerici. col. ij. de iud. in c. prudentiā. in fi. princ. de off. deleg. in c. Raynutius. col. pe. quia ſanat lāguores Deus, ut exorditur Meſue in lib. Medicinarum particularium. in lib. meo eſt chart. lxxxvj.

¶ Nono non ob. quòd ipſi ſunt Philoſophi cuius ratione præcedere debent, cum ſit ſcientia uera: quæ inueſtigat res per cauſas. Sed reſpondetur quòd Philoſophi ab urbe expulſi ſunt, ut Politianus in lamia: per ſenatuſconſultū. Codr. ſerm. j. chart. xxj. & ſeq. & ſerm. v. char. iij.

79 † Secundò reſpondetur quòd etiam Iuriſtæ ſunt Philoſophi. l. j. ff. de iuſt. & iur. Et præſuppoſito quòd ſit ſcientia, tamen ſcientia Legalis eſt dignior: quia non ſolum ſcientia, ſed & ſapientia, quia de Deo, ut Luc. de. Penna. in l. j. C. de ſtud. liberal. lib. xj. col. v. & vi. Bart. in tract. teſtimoniorum. char. v. c. prudētia eſt, ut ait Ariſt. ubi declarat quid ſit ſapiētia, ſciētia, & quid prudentia. dixi ſuprà. præterea etiam ſi remaneat in puris terminis ſcientia adhuc eſt dignior. Nam unaquæque ſcientia eſt dignior altera, uel ob nobilitatē ſubiecti, uel certitudinem demonſtrationis. Philoſophus in proœ. de Anima, quem referunt Nicoletus & Natalis de Monteſauro in locis ante dictis. Bo. in tract. de nobilitate. part. ij. nu. xxvj. Bol. in §. ne autem. in proœ. ff. orum. Quātum ad ſubiectum de ſubiecto medici ſecundum Natalē ubi ſuprà. & Roſarium lib. i j. ſerm. xxix. litera n. ad fi. ubi in antecedentibus declarat in omni ſcientia quod ſit

eius ſubiectum, & quomodo cognoſcatur. Natalis ubi ſuprà. & Achilinus in tract. de Phyſinomia, dum agit de eius ſubiecto. & quotuplex, clarè Alber. in procem. ff. ueter. chart. j. ſicut finis medicinæ eſt corporis ſanitas, ita finis legis humanæ eſt mentes hominum facere & conſeruare ſanas. Barb. in c. cùm tanto col. x. de conſue. Ioannina. col. lxx. Fortun. de ultimo fine iuris. col. ij. & per totam char. & ibi col. xix. allegat. j. Polit. ꝙ qui Ius Ciuile inſtituere debet, de anima quoque ſciat oportet & in l. j. §. huius ſtudij. ad fi. ff. de iuſti. & iur. allegat. j. & hic ꝙ proximus finis legum eſt animi ſanitas, & ibi in §. ius naturale col. viij. allegat hoc tenere Plato. ſed bona animæ ſunt maximè bona. j. Ethic. vij. Polit. frater Gregor. Britan. ſerm. funebri. xxv. ſpiritus, Anchar. uerò in reg. poſſeſſor. col. ij. dicit, ꝙ ciuilis conſideratio ſolum tendit dirigere actus noſtros in pace & ciuili amicitia, quæ ſecundum Philoſophũ viij. Ethic. uideatur ciuitates continere & ſic ad charitatẽ quæ potiſſima, eſt dirigere animas in cœlum, ad quæ ſine ea nemo tranſit. ut ſuprà. dixi contra partialitates. facit Ropelus in Monarchia. charta. viij. col. iij. & char. xiij. col. ij. Et ſic patet ſubiectum iuriſtarum eſſe dignius ſubiecto philoſophi, quod indubitanter procedit reſpectu iuris canonici, quod communiter profitentur omnes Legiſtæ, nã ſine eo parum ualeret, ut Rom. quem infra referã, & Ius Canonicum omnes antecellit, ſecundũ Fortun. ubi ſuprà, col. v. Hoſti. in ſumma. col. vj. & x. Iſernia in proœ. feudorum. q. j. col. iiij. & ſeq. & q. vj. col. fi. Roſariũ Buſt. d. litera. in col. iij. dicens. ꝙ ſcientia canonica eſt ſcientia ſcientiarum, & excepta Theologia eſt alijs ſcientijs præponenda, quia eſt à Deo, ipſam ſpecialiter inſpirante: non ſic in philoſophias, quæ licet ſit à Deo eo modo quo diximus à Deo omnia eſſe, hoc tamẽ eſt mediãte natura, ita frater Alex. de poteſtate Eccleſiæ. tract. j. & tract. ij. c. iij. & c. iiij. & dato ꝙ eſſet à Deo, nõ tamẽ per ora principum, prout lex. & ſic per tam dignos miniſtros, & idẽ frater Alex. in d. ca. iiij. ante med. plura adducit pro ſpiritualitate cõtra temporalitatẽ. & c. viij. col. antep. faciunt quæ ſupra dixi in §. ampliatione, & in v. limitatione ad illud. ꝙ ſit tenẽda com

munis opin.allegando Fortunium in tot locis tenere ꝙ omnis lex debet eſſe ſimilis legi diuinæ.ergo cum ſit fundata & demonſtrata per authoritates Spirituſſancti, cui dubium quòd eſt certior demonſtrato, & ſic dignior per ſecundã rationem Philoſophi, de qua ſuprà, quàm philoſophia quæ uadit per rationes & argumenta hominis, quorum quot capita tot ſententiæ, ut inquit Comicus c. quia diuerſitatẽ. de elect. gl. in c. ſuper literis. de reſcr. mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus. uelle ſuum cuique eſt nec uoto uiuitur uno. gl. in l. Barb. in uerb. feciſſet. ff. de off. præt. uide plura exempla in annotationibus uarijs, char. ccj. per Iaco. Bono. in prælectione ad Boetium, incip. conſtitueram. nã unus non uult quicquã decernere, ſed ſolum inquirere, ut Phauorinus, quẽ refert Gell. lib. xx. c. j. alius. & lib. xj. c. v. quos. ꝙ eſt ſemper ſperare diſcere, & nunquã ad ſcientiã ueritatis peruenire, ut infrà dicam & tamen eſt longè facilius dubitationes mouere, q̃ ſoluere. Aret. conſi. xiiij. uiſo. col. viij. in fin. primi dubij. cum ſim. ut dixi in determinatione quæſtio. An ſit utile nubere. alius non uult credere, niſi quod expertus eſt Auerrois. viij. Phyſic. colum. iiij. alius niſi quod uidet uel ſentit, & tamen ſenſus qui certiores ſunt, ut uiſus, & auditus. Bal. in proœ. Greg. colu. iiij. ſunt quandoque fallaces, ut Dodus in Apologia contra defenſores ſtrigarum, cha. iiij. & xxvj. concluſione vij. quomodo ergo ita certitudinaliter demõſtratur, cum ſint à ratione uaturali, & ſic à principio creato: ſicut probationes ſacræ ſcripturę, Canonum & Legum quæ ſunt immediatè à principio increato, id eſt Spirituſancto. Cyprianus Venetus in tract. de Authoritate Rom. Eccleſiæ. char. iij. & iiij. facit frater Luc. Viualdus in opere Regali, chart. 101. ij. not. ubi dicit etiam quòd ſcientia diuinarum ſcripturarum præponitur Metaphyſicæ. hinc dicimus quòd argumentum ab authoritate diuina uel humana in uirtute Dei eſt fortiſſimum: ſi ſolum ab humana, debiliſſimum. Syluester contra Lutherũ. char. clvj. eſt lib. ij. c. x. ubi char. ccxiiij. dicit, ꝙ non tenemur reddere rationem de fide, & char. lxxxix. & ccv. & ccxxxij. cclxviij. contra Lutherum. pag. dxxxviij. adducit illud not. dictũ Aug.

contra epiſtolã fundamenti.Euangelio non crederem,niſi me authoritas Eccleſiæ chatolicæ commoueret. & cõtra ſpernentes authoritates antiquorum.Gell.lib.v. c.xxj.plurima.plus dicit Papa Pius epiſt.vij.in opere.eſt chart.lxvi. ꝙ uana eſt argumentatio ſine diuinæ legis ueritate & teſtimonio.Et diſcurre libros Theologorum,& libros Legales,nihil inuenies niſi unum & idem eſſe. ut late probat Vdalr.Zaſius in oratione incip.Fabius ille Quintilianus. & Pōzinibus de Lamiis col. iij.uerſi. iiij. quia ſubiectum legalis ſcientiæ. † quid enim aliud laborant Legiſtæ niſi 80
ut obſeruentur pręcepta Chriſti? Mar.x.ante medium.Et prædicta ſunt de mẽte Alex.de Hales.j. parte ſummæ. q. viij. & Scoti in ꝓlogo.Roſar.Buſti lib.ſerm.xxix. litera n. col.v.Bon.in d.tract.de notabilitate.nu.xxvj.& ſeq. Præterea ratio naturalis uni philoſopho unum ſuadebit,alteri aliud,ſecundum inclinationes & paſſiones amicorum, quo effectum eſt ut ſe in uarias ſectas diſgregauerint, in Stoicas,Academicas,Peripateticas, & alias penė infinitas.& cclxxx.& ſectas enumerat Codrus ſerm. j. char. 24. poſt Auguſtinum.de Diuit.Dei.lib.xix.ultra tot nunc ſectas hæreticorum quas Codrus ibi enumerat. chart. xxv. facit Euſebius de Euangelica præparatione,lib.xiiij.ca.i. &ſic nunquã ſit finis diſputandi cum ſuis diſtinctionibus. Sylueſter contra Lutherum,char.ccvij.col.ij.imò ſæpe cõſulere dediſcunt dum diſputare diſcunt.Marſil. Ficinus in epiſt.char. 100.ubi char.xxv.plura ponit de lege & de iuſtitia,& charta xxvj.quæ ſint legitimæ Iuriſconſulti partes, & char.xiij.ꝙ præſtantior eſt legiſta quàm ſophiſta.& Gregorius Nazianzenus in tract.de modernandis diſputationib.maximè.col.ſeu facie xxiij.propterea contra Philoſophus plura Lutherus præſertim contra Ariſtotelem, char.ccxvij.Fortun.de fine iuris col.viij.in fine gl.expreſſa per illũ tex.in l.mulier bona.ff.de iur.dot.licet pro eo Auerrois quem refert Barb.in ca.cum olim.col.xij.de lite conteſt.in rub.C.qui admitt.col.vj.ubi etiam laudat Iuriſconſultos.& col.viij.Codrus late ſerm.v char.iij.& ſer. vj.char.ij.& char.vij.& contra Auerroim in apoſtillis Barba.in ca.ſuper literis.col.iij.de reſcrip.Moder. in quodam

lib.incip.quemadmodum.ubi plures authorirates Sanĉto rum contra Philoſophos .aggregauit.facit Marſil.Ficinus in epiſtolis char. xiij . Seneca epiſt. lxxxix. incip. de libera libus,& tribus ſequen.Gell.lib.xvij.c.viij.domitio. Spec. in tit.de aduoc. §.nunc de exordijs. col.vij.uerſi. uel ſic ſi naturales Luc.de Penna in l.j.col.iiij.& v.C.de ſtud.liber. liber.xj.Beroaldus Bononienſis in ſua declamatione, An orator ſit philoſopho & medico anteponendus:de qua ha betur in declamationibus Quintiliani, char.xv. c. cclxviij.de ea etiam meminit Codrus ſerm. ij. charta iij. & eſt proprium etiam medicorum circa ægritudines uariare. ut Viualdus in Opere regali.char.cj.ſecundo notando. Et quandoque hoc faciunt ſtudioſè,ut ſubtiliores uideantur apud uulgares:Zerbus de cautelis medicorum.in c. de cau tela,& interrogando.col.ij.eſt.char.viij. unde nec mirum ſi ob uarietatem opi.& diſputationes ac argumenta euenit lectori illud in v.faſtorum.ut ſtat, & incertus quà ſit ſibi neſcit eundem,Cum uidet ex omni parte uiator iter: Sic quoque poſſe datur diuerſas noſcere cauſas.Quo feras ignoro copiaque ipſa nocet.Et illud,hinc atque hinc uaſtæ rupes geminiq; minantur In cœlum ſcopuli. Et ſi unus adducat concludentia fundamenta, tunc non minus utentes mittit formica ſagittas.Lucas de Penna. in l.omnes.col.iiij.C.de decur.libr.x. & hoc eſt quod de Ariſtot. conqueritur Ioan.Annius in commento Beroſi charta ij. aliquando unus unum,alter aliam ſectam tuetur,ut Luca nus,quem refert Barbat. in cap. paſtoralis. colum. xlviij. de iud.Nanque alij magnum,alij Cæſaris arma ſequuntur,& aliquando aliud Lucani, magno ſe iudice quiſque tuetur.Barbat. in Ioannina col. lxxiij. in cap.licet. nu.v. de foro comp.in c.ſignificaſti.col.pen.eod.tit.ubi quis iuſtius induat arma ſcire nephas .& in c. ſi clericus laicum. col.xiij addit,uictrix cauſa dijs placuit, ſed uicta Catoni. raroque firmant anchoras,ut per eum in c. quòd clericis col. xvj. eod. tit. de foro comp. ut in tanta ambiguitate nemo ſciat quid tenere. At dicent quòd Barbat. hæc adducit contra opiniones legiſtarum non contra uarietatem Philoſophorum.Sed replicatur: quòd Doctores habent

bent

bent ſua principia, id eſt text.legem ſcaturientes ab æqui tate & ueritate, ad quæ ſemper recurrunt & fiunt concor des. prout Apoſtoli Actuum.xv. Sed philoſophi obſtinatiſſimã ſuam ſectam uel iure uel iniuria tueri uolunt, nec aliam ſectã admittere, ut patet ex latè dictis per Lactantium in iij. diuinarum Inſtitutio. ubi per plurima capitula philoſophiam deteſtatur. & Apoſtolus ad Coloſſenſes ſecundo. & etiam artes mathematicæ nil conferunt ad pietatem, ſecundum Euſebium de euangelica preparatione. libro decimoquarto. capitulo quarto. pulchrè Seneca epiſtola lxxxix. de liberalibus, & duabus epiſtolis ſequentibus. Et uolunt omnia ſibi probari, prout Ariſtoteles irridẽs Biliam, quòd ille ruſticus multa dixit, ſed nihil probauit Barbat. in capitulo propoſuiſti. columna decimatertia. de probat. Et tamen ipſe non poteſt omnia probare, ut patet ex glomeratis in Roſario Buſti libro ſecundo. ſermo. ix. literas s. dum agit de curioſitate. facit Baptiſta Pius in annotationibus poſterioribus Tullij. ad Hortenſium. col. ij. uerſic. nec quæ ea clancula ubi irridet Ariſtotilem, dum dicit Separatur hoc ab hoc. dicens, quod fugit Laurentius Valla. plura contra eundem in ſua dialectica. Maxil. libro primo, Vellem quod reſponderent mihi ad quæſita Iob. capitul. xxxvij. Propterea Marcus Antonius de Verona in dict. oratione, chart. penult. allegando Platonem in Gorgia, ſuadebat ſcholaribus ut relicta Philoſophia tanquam puerilli, accederent ad medicinam, tanquam reipublicæ magis proficuam. Fuit conſilium Gellij libr. x. c. xxij. incip. Plato. Et ſic Philoſophia non habet ita certam demonſtrationem ſicut habent Iuriſtæ, Imò philoſophia habet principia quamplura notoriè falſa: ut, quod cœlum ſit æternum, quod eſt contra illud, in principio creauit Deus cœlum & terram Geneſ. j. Item, Cœlum & terra trãſibunt. Matth. xxiiij. Ex quo ſolo erroneo principio uideat Philoſophus quot eius propoſitiones corruant. Et tamen alia plura etiam falſa. Roſarium Buſti ij. par. ſerm. xxix. litera m. colum. iij. frater Iſidorus ubi ſupra lib. j. tit. ix. quæſtione vj. Fortunius de fine iuris. col. viij. uerſ. Non ob. quod vulgares phyſici. Quomodo ergo

poteſt

poteſt ex falſo principio deriuari uera concluſio? c. principatus.in fin. & c.ſeq.j.q.j.Philoſophus. j. Poſteriorum. Buſtus in Defenſorio montis.char.x. col.ij. Ant. de Prato in proœ.tractatus de ſecun.nup.col.ii. & Syluester contra Lutherum, cha.ccxxij.ꝙ maior eſſet certitudo principiorum quàm concluſionum:quia propter principia nota,no
81 ſcimus concluſiones.& Cicer.in ii.de Diuinatione dicit, † quòd ex falſis uerum effici non poteſt.& Bal. in præfatione Decretalium ad fi.dicit,ꝙ in ſcientijs error fundamenti totam maſſam corrumpit.& Hadr.vj. Papa noſter in Quodlib.q.x.char.pen.litera a.allegãdo Philoſophum xij.Etſi.dicit,ꝙ uitium principij eſt corruptiuum, ex quo omnis proceſſio eſt ex principio. ſecũdum Philoſophum, quem refert Angel.conſil.cx. ſanctiſſima. col. pen. & ubi deſunt principia,deeſt principatum.quia principium eſt potiſſima pars operis.Barb.in c.cùm in iure. col. xiiij. de offic. dele:. ubi apoſtilla, & in c.j.col.iiij. de lit. conteſt. hinc dicimus,quòd tunc perfectè ſcimus aliquam rem, quando perfectè cognoſcimus cauſam & principium.Philoſophus in pluribus locis quem refert frater Greg. Britannicus.in ferm.funebri. lij.cupio. Codrus ſerm vij. col. ij.Iaſ. in l. & ſi pepercerit.§.pure.col.j.in l.in ſuis. col. v. ff.de liber.& poſth.&hoc ſæpius repetit Barb.in uarijs locis, & in locis prædictis. & in c. ſedes.col. v. de reſcript. dicit poſt Philoſophum,quòd circa principia oportet adhibere magnnam ſolicitudinem.Ad hæc igitur aduertens Dominus magiſter Sebaſtianus de Aquila legens tempore meo Papiæ Theoricam medicinæ,uidensque infinita principia philoſophorum,& mataphyſicorum falſa eſſe, & repugnantia fidei noſtræ, adeò tamen perſuaſiua ꝙ iuuenes de facili trahunt in errorem & hæreſim,ut in bulla concilij Lateranen.tempore Leonis x.in materia fidei eſt ix.in ordine meo cùm portauerit diſcentem credere. Cacialupus de modo ſtudendi, col.xv. in princ. Lancelotus in præfatione ad ij.ff.ueter.Purpuratus in præfatione ad primum C.frater Thomas Illyricus in tract. de poteſtate Papæ.char.cxviij.ideo ſuadebat ſcholaribus ſuis ut audirent modicum in theologia, quæ tales errores ab eorum

rum meatibus exiſtirparet. Et audio quòd niſi ita fiat, Patauij non admittuntur ad doctoratum in medicina, quòd præſertim eſt hoc tempore neceſſarium, quo relicta uia S.Thomæ omnes uolunt ſequi uiam Auerrois, quem dicunt melius commentaſſe & ſecutum mentem Ariſt. qui Auerrois eſt maior hæreticus. & propterea medici antiqui libentius ſectabantur S.Thomam, poſtquam omnino non ſtudent philoſophiæ, niſi pro quanto eſt neceſſaria ad facienda fundamenta medicinæ. Sed noſtri moderni uolunt ſapere pluſquam oportet, non aduertentes ad illud Auguſtini audita fama S.Ant.iiij.quod ſurgunt indocti & rapiunt cœlum:nos autem cum ſcientijs noſtris mergimur in profundum. Facit quòd dicit Marcus Antonius Vtron.in d.oratione incip.Euclides.char.pen. & licet non referat, fuit dictum Gellij.lib.x.c.xxii. ꝙ cum grãdis natu adhuc philoſophatur, ridicula res eſt Principia autẽ Legiſtarum ſunt uera & ſolida, pro quorum probatione uide Roſarium Buſti. ſer. xxiiij. litera m.col.ij. fratrem Syluestrum contra Lutherum, chart. xlviij. xxiii. quæſtione v. quia non eſt modicum probare unum principium, ut frater Samuel contra fratrem Vincent. char. j. & Codrus contra illum Dialecticum quem ſtatim referam.

¶ † Decimò non ob. dum dicunt quòd reſponſa Iuriſconſultorum non habent authoritatem aliquam, ſed princeps. ut latè Salomon.in repet. §. reſponſa. inſtit. de iur. natur. quia reſpondetur quòd ſufficit quòd princeps uel reſp. illam authoritatem ſidi dederit quæ nunquam data comperitur Philoſophis naturalibus. Secundò reſpondetur quod & reſponſa prudentium rationabilia licet non fuerint authorizata à principe, ſeruantur tamen pro lege, ut dicitur de libro Decretorum Gratiani. Itẽ de libro feudorũ. Item de c.j.de frig.& malefic. ſecundum Præpoſ. ibi.col. iij. dum dicit quòd ignoratur eius author. facit Bald.in l.nemo.C.de ſen.cum ſim.ut dixi circa fin. inuentarij mei librorum iuris. addo Cor.in l fin.§.neceſſitate. C.de bon.quæ lib.col.iij.dum loquuntur de exemptis ab imperio Romano, qui nihilominus ſeruant leges, non propter authoritatem, ſed propter bonam rationem. Itẽ 82

ſi legi.

ſi legiſtæ non ſe interpoſuerunt in legibus condendis cur eſt quod ipſi uolunt eas pati quòd allegentur contra ſe tanquam conditas à ſuſpectis.

83 ¶ †. Vndecimò nõ ob. quod dicunt quòd Legiſtæ neſciunt formã arguendi, quia logicam ignorent, & tamen Stoici dicunt neminẽ ignarum dialectices futurum ſapientem. Summa Tabiena in uerſ. logica. in commento Cicer. de offic. lib. j. eſt chart. xv. Sed ultra Ponzinibium in d. trac. de Lamijs. col. viij. uerſ. non ob. quod Legiſtæ. reſponderi poteſt quòd logica nõ ducit ad uitam. c. uiuo. & c. omnia, & ca. legimus & ſeq. xxxvij. diſt. Luc. de Penna in l. j. C. de ſtud. lib. xj. & in l. j. C. de profeſ. qui in urbe Conſtantinopol. li. xij. Spec. in tit. de aduocato. §. nunc de exordijs. col. vj. uer. ſubtilitas enim immoderata. & uerſ. ſeq. & Signor. conſil. fin. col. ij. deridet illum qui uolebat ſe oſtẽdere dialecticum. & dicit Bald. in l. j. C. de ſen. quæ pro eo quòd inter. col. ij. quòd non eſt inſiſtendum in dialecticis, pro quo Afflictus de iure protomiſcos. col. ij. poſt D. Auguſt. pulchrè Alber. in procem. ad ſuam lect. ff. vet. col. j. Et Salomon. in l. in exercendis. col. j. C. de fide inſtr. ponit ſtultitiam illius ſcholaris, qui uolebat probare patri quod tria oua eſſent quinq;, quia duo & tria ſunt quinque. Bart. Sen. & Texera in l. ſi is qui ducenta. in princ. de reb. dub. Iaſ. in l. manumiſſiones in fin. ff. de iuſt. & iur. & Codrus dialecticam etiam deridet, ſerm. j. char. xx. & Seneca in procе. declamationũ. & epiſt. xlv. lib. iiij. impugnat ſophiſmata. facit Apuleius de philoſophia, chart. iij. Et dicitur in procе. Auguſtini Dathi. de laudibus eloquentiæ, circa fin. char. ij. argutiæ ſunt ſophiſtarum captiũculæ, dialecticorum laquei, calculatorum & mathematicorum inuolucra, receſſus latebræ nominalium. ſic enim iuuenes philoſophi nuncupantur, qui ad terminos & orationes referre omnia uoluerunt minutæ interrogatiunculæ quaſi puncta atq; contortæ quædã: quibus effici cõmodius ſingula ſunt opinati, & ibi eſſet philoſophis realibus. facit Bal. in l. Aemilius col. x. ff. de minor. ꝙ in realitate rationis, non in ambagibus debet fundari intellectus practicus & ſubſtantialis. facit Morus in repub. Vtopiæ cha. lxviij. & dicitur

citur Eccleſiaſt.xxxvij.quod qui ſophiſtice loquitur,odibilis eſt.latè Roſariū Buſt.ij. par ſer.xxx.litera m. col. ij. facit.Linquo coax ranis,cra coruis, uanaq; uanis. Ad logicā pergo quæ mortis nō timet ergo.facit Petrarcha in triūpho Famæ.c.iiij.dicens,quòd non per ſaper , ma per contender chiari.ubi poſtea ſubijcit de Carneade. & ibi in commento reſpondetur ad illud , quòd logica ſit ars artium& ſcientia ſcientiarum. facit Lact. diuinarum inſtit. li.iij.c.xiij.facit Zachar.in ſerm.conciliabuli Piſani. col. ij.dicens, quòd ſic facere ſemper ſperare diſcere , & nunquàm ad ſcientiam ueritas deuenire.pulchrè frater Tho. Illyricus in tract. de poteſtate pont charta clxiiij. & ſeq. Laur.Valla in ſua dialect.in proœ.lib.ij. & iij. Et propterea Ioan.Iac.de Canibus.in tract. de modo ſtudendi.col. vj.dicit,† ꝙ non eſſ neceſſaria Legiſtæ. Secundo reſpon- 84
deri poteſt,quòd ubi eſt opus dialectica,ipſi Iuriſtæ ea utuntur. Alb.in proœ.ff.Noui.cō.iij.ut patet ex edictis iuriſconſulti:an eam callere.in l.ſi is qui ducenta maximè in §.ſed utrum.ff. de reb. dub. Et ſi ſciuit arguere enthymematicè in l..ubi Iaſ.iiij.not.ff.ſi cer.pet. & quam logici fàtentur eſſe pulchriorem formam arguendi & breuiorem, quia conſiſtat ſolum ex antecedenti & concluſioni. & ſic ex minore & concluſione, uel etiam ex maiore & concluſione. Item uideant ſi glo.ſciuit ſyllogizare in l.j.§. j. ff.ſi quis ius dic.non obtem.& alibi ſæpe. & ſyllogiſmum ſoluere. gl.j.in l.iij.§.incertam.ff.de acquir.poſ.& ſi ipſi ſciunt diſcurrere per decem prædicamenta ubi opus eſt de quibus meminit Codrus ſerm.iij.char.j.ut patet per Azo. in ſumma C.char.j.& Bal.data.opera.vij.col.C.qui accu. in l.de quibus.col.fi.ff.de legib.in c.cum cauſam. el j.de teſt. col.v. & Brunus in tracta. de forma. char. xxj. col. iiij.Io. Montolonius in promptuario Iuris in uer. fingere. & alij quos refert Iaſ.in rep.l. ſi is qui pro emptore.l.& qui ſint. Bal.in c.canonum ſtatuta.colum. fin. de conſt. Et ſi Doct. in practica quando faciunt libellos,ſciunt facere ſyllogiſmum in forma,ut Iaſ.in l.j. colum.iij.ff. de eden.Lanfr. de Oriano in repet c. quoniam contra. in uer. petitiones.de probat.Oldrad.conſi.cviij.Titius ad fin.Et tot modus.arguendi

guendi glomerarunt Dyn.in tract.de argumentis. & Bald. in l.conuenticulam.C.de epiſcop.& cler. Alber. in dictionario in uerſ.argumentum,quos nõ poſuiſſent niſi ſcirent arguere. Eſt uerum quòd ubi non expedit, legiſta non curat de tali forma,quia fruſtrà fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Purpuratus in l. edita . no.cclxj. Salomonius in repet.l.Gallus.char.xxv.in fin.nec curamus de forma,dummodo habeamus effectum.c.iij.de uerb.ſig.in l.ſi mater.C.de iuſtit.& ſubſt.nam cùm obiectum intellectus ſit ueritas,quãto citius eam habemus melius eſt. Salom. in repe.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.char.j.Et quando Logici ſeu Philoſophi diſputant cum Legiſta, ſolent & bene Legiſtæ negare eorum principia,quia plura ſunt falſa, ut ſtatim dicebam,ideo licet neganti non incumbat probatio.l.ij.ff.de probat.tamen ſi rectè conſiderabimus, inueniemus ſemper aliquam inſtantiam, per quam tolletur eorum conſequentia, glo. & Doct.in l.creditori.ff. de noui oper.nuntia.Codrus pulchrè ſic facit,ut per eum ſerm. vj.chart.iiij. præſertim ſi adhæreamus ſacræ ſcripturæ, quam negare non audent,& antequam probauerint talia principia, & aſſignauerint & probauerint rationem ſpecialitatis ad inſtantiam datam per Iuriſtam, erit hora dimittendi diſputationem.hinc dicunt quòd contra negantes principia non eſt diſputandum.Philoſophus,quem refert commentum Cicer.de Offic.lib.iij.eſt char.cvij. Sed replicat Codrus ubi ſuprà hoc eſt quod cupio ne mecũ diſputes,& ſic principia tua probare non poteris.Et quia ipſi incedunt per terminos ignotos,petas ut declarẽt terminos,uel tu pariter procede per terminos eis ignotos, ut per leges loquentes de ſeruitutibus urbanis, uel de præſcriptionibus,bonorum poſſeſſionibus,& alijs penè infinitis.

85 ¶ † Duodecimò non ob.dum dicunt quòd ſunt metaphyſici,ergo præferendi,quia Metaphyſica eſt dignior ſcientia, quam extollit frater Iſidorus ubi ſuprà frater Ludo. Viualdus in Opere regali. tract. de cognit. electorum à reprobis.ij. not. Aegid.de regim.princ.lib.ij.par.ij.c.viij. ubi de omnibus ſcientijs, licet de legibus notitiam non haberet, ut probat Bolon.in Theodoſiana. in uerſ. philoſo-

loſophorum & poetarum. tractat enim Metaphyſicus de ente tanquam primo motore, ſecundum fratrem Iſidorum ubi ſuprà, facit Euſebius de euangelica præparatione. lib. x. c. vj. qui dicit, quod eius ſubiectum eſt ens tanquam ens. & Ioã. Picus Mirandula fecit unum tractatum de ente & uno, quia reſpondetur fatendo quod Metaphyſica eſt laudanda, ſed etiam ipſe non caret errore, quia uult q ex nihilo nihil fit. Roſarium Buſti ij. par. ſer. xxix. litera m. col. iij. quod falſum, quia Deus de nihilo creauit cœlum & terram Gen. j. præterea adhuc Metaphyſica non eſt dignior. nam Metaphyſicus non conſiderat illud ens explicitè & clarè, ut Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. q. iij. colum. iij. ſed ſolùm unum Deum primum motorem, quem Auerrois uult agere neceſſario. Legiſta autem in titulo de ſumma Trinit. & fid. cathol. conſiderat explicitè & clarè. Et præcepit metaphyſico credere Deũ trinum & unum. ut Ponzinib. in tract. de Lamijs, col. iij. & ſeq. Purpuratus in rubr. & in l. j. C. de ſum. Trin. colum. j. qui omnia regit pro libito, & q dixit, & facta ſunt, & cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra. Matthæi ult. Barb. in ca. nouit. colum. xxviij. de iudic. Syluester contra Lutherum. lib. j. ca. ij. char. j. Meritò Iuriſtæ ergo ſacerdotes appellantur. l. j. in princip. & in §. publicum. ff. de iuſti. & iur. facit Valerius de inſtitutis antiquis. c. j. num. xxiij. incip. ius ciuile per multa &c. Si ergo magis clarè, & certitudinariè quàm metaphyſicus, ergo ſcientia legiſtæ uerior & dignior. ſecũdum Philoſophum quem ſuprà retuli, & Bart. in tractatu teſtimoniorum, chart. v. prudentia eſt, ut ait Ariſtot. Et propterea cùm Philoſophus cognouiſſet ſe in metaphiſica neſciuiſſe in claro procedere, dixit librum illum editum & non editum. refert Ioan. Picus Mirandula in oratione in cœtu Romanorum char. ix. & Gellius lib. xx cap. iiij. incip. commentationum. ad fin. Scire enim in nube non eſt ſcire. Bald. in l. Aemilius. colum. ij. ff. de minor. Imò nec in moralibus clerè proceſſit Philoſophus, ſed in confuſo, ſecundum Panorm. in procem. Gregoriano. & hæc etiam uidentur eſſe de mente Alex. de Hales, Scoti, & Roſarij in locis antedictis. Item in

hoc

hoc iuriſta contra metaphyſicum procedit imperioſè, & inobedientem ponit Barb. in Ioannina, chart. antepen. eſt colum. clxxxij. Vdalr. in d. oratione, non poſſum. Et propterea dicit ibi Barb. col. cxlix. quòd à ſtudio artium ad leges conuolauit: nam qui imperant, digniores ſunt. Eſaias quem refert Bart. in ca. mandatum. col. iij. de reſcrip. Syluester contra Lutherum, cha. xlv. allegando ad Rom. xiiij. facit Bal. lib. iiij. conſil. ccccxxix. dicta particula. Et licet Papa & Imperator appellant quædam præcepta philoſophiæ moralis & naturalis religioſa, tamen non dant philoſophis poteſtatem authorizandis ſeu iudicandi, qui eſt maximus honor, quo Chriſtus Apoſtolus recompenſat. Matth. xix. & Cyprianus Venetus in tract. de authoritate Eccleſiæ chart. vj. Et tamen iuriſtis eam tribuunt qui tempora naturæ & gratiæ exteriorem & interiorem hominem complectuntur, diuinæ Theologiæ adhærentes animæ & corpori ſpiritualibus qui & temporalibus uinculum imponunt, ius diuinum etiam in præceptis Decalogi moderantur, ac diuina authoritate coarctant, prophana ſacrant, econtrà ubi expedit, totam eccleſiam militantem cum tota republica gubernant, errores philoſophorum & metaphyſicorum extirpant. Imò tanta doctoribus reuerentia exhibetur ut iuriſconſultus audeat, conſtitutioni principis derogare. Luc. de Penna in l. medicos. col. j. C. de profeſ. & med. li. x. col. j. uide Alber. in proœ. ff. Noui, ſicut continet ſcientia legalis omnes ſcientias. & uide Bal. in conſil. ſchiſmatis. colū. j. & penul. ac fin. Item de ſacramenti, de conſilio de Pontifices, & Theologus ſuper iſtis debet cum canoniſta conferre, quia non ualeret ſine. dixi in l. limitatione de peritis in arte quod communis opin. ſit tenenda. Item legiſta conſeruat pacem ſine qua Deus non colitur. clem. dudum. de ſepul. dixi ſuprà contra partialitates. Præterea medici non uacant uel admodum parum metaphyſicæ. ergo ſine exercitio perditur nomen. Felyn. rubric. de fid. inſt. colum. vij. Bonif. in tract. de nobilitate. iij. part. num. lxxxviij. & ſi re prineris nec nomen habere mereris. Iaſ. in l. id quod apud hoſtes. ff. de leg. col. fi. iudicat enim quis eſſe de illa arte cui imagis

gis adhæret. Alexa.lib.iiij. conſil.cviij.uiſo themate. facit
Philoſophus in iij.de Anima.text. commenti xxxix. pul-
chrè Petrarc.epiſt.lxiiij.incip.ſic eſt. dicens inter cætera
ꝙ perſeuerantia requiritur.† Et ſic patet iuriſtam præfe- 87
ren.medico.ut caſus in c.clerici.de iudic.ubi latè Barbat.
Decius & poſteriores idem Barb.in c.cæterum.colu.vj.de
iur.calum.Gilbertus poſt c.iij.ſecundi Oeconomicorum.
in quæſtionib.char.ij.Taurinéſis poſt alios in l.cùm quid.
ff.ſi cert.peta.Ioan.Montaigne in tract.de regio conſiſto-
rio.char.xxj.Petrus de Leſnaudiere in tract.de Docto.par.
ii.q.j.glo.Pragmaticæ in titulo de collationibus.§. uide-
licet in uerſ. medicina. eſt char.lxxiiij.Luc.de Penna in d.
rub.de profeſ.& med.lib.x.aliquid Pan.in c.nouit.de iudi.
col.iiij.ubi Moder. addunt & adeò res clara eſt ut hiſtrio-
nes dare ſciant hoc iudicium,ut dixi ſuprà reſpõdendo ad
vj.de fatuitate,loquendo de teſtamento fatui. mihi placet
concluſio quam in hac q.ponit Archiep.Floré.in iij parte
ſummæ.tit.v.c.ij.§.iiij.Io.Mõtaigne in d.trac.char.fi.in fi.
Roſarium Buſti.ij.par.ſer.xxix.litera c.in fin. & Liſoperi-
ta col.fin.ſcilicet ut ſeruetur dictum Apoſtoli. per eos re-
latum.charitate fraterna inuicem diligentes,honore inui
cem præuenientes,&c. quia honor eſt honorantis ſecun-
dum Philoſophum,quem refert Aegidius de regim.prin-
cip.lib vj.cap.viij.frater Gregor. Britannicus ſer.funebr.
xxxj.melior.colum.iiij.facit illud Lucæ xxij. & ix. quæſti.
iij.capi.nullus Qui maior eſt in uobis,fiat ſicut minor: &
qui proceſſor,ſicut miniſtrator. & illud Cicer. quod re-
fert Guilielmus Mara oratione vij.incip. reuerende. &
eum & alia plura Iodoc.in tract.de uera nobilitate.ca.xij.
char.ij.& iij.Inſtructio clericorum,char.xiij. dicens, quã-
to ſuperiores ſumus, tanto nos ſubmiſſius geramus, nam
qui ſe exaltat,humiliabitur,& econtrà,Matth.xxj. & xx-
iij.& ſi quis uult primus eſſe, erit omnium nouiſſimus.
Marci ix. ſed ſi humiliatus fuerit, erit in gloria. Luc. de
Penna in l.humilioribus. C. de ponder. & auri illatione.
libro. x. ubi plura quia præcedentiæ quæſtio eſt uana.
Card.Pap.in epiſtolis charta cxcvij.epiſt. incip. ſubſcri-
pſerant. & cc.poſtridie. ccv.& cccv.dubitare. & quis non

poteſt niſi commendari de honorando ſocium.nam aut ſocius eſt dignior,& ſanctum eſt honorare maiores, aut eſt æqualis,uel inferior. & humilitas ſemper ſolet commendari. Et inquit Ptolomeus,quòd inter ſapientes qui humilior eſt ſapientior exiſtit.Quia poſt longam digreſſionem ad arbitrium iudicis redeundum. Dicit propterea Bald.in c.quia nonnulli.de reſcrip.in fin.ij.col.in l.j.col.xij.C.qui accuſ.& lib.iij.conſi.cxxxiiij.incip.proponitur.col.ij. referẽdo Philoſophum,quòd oportet leges eſſe bene poſitas, & omnia determinare,& quàm pauciſſima relinquere arbitrio iudicantis.facit Salomon.in l. in exercendis. iij.q. C.de fid.inſtrum.vbi dicit quòd doctrina quanto melius fieri poteſt,debet tradi,ne iudicum affectio uel non bona conſideratio alteri partium ſit nociua. & pro philoſopho latè Aegidius Rom.in tract.de regim.princip.lib.iij. par. ij.c.xx.& Philoſophum refert etiam Florian.in rubr.ff. ſi. reg.in ſi.j.col.Hadr.Papa noſter quodlibet.iiij. col. x. Latius & plenè illud dictum examinat in vj.q. principali vi-
88 delicet in illius.j.q.ſiue argum.eſt char.lviij. col. fin. † Et
Caſus arbitrarij. ita pro veritate eſt conſideratis conſiderandis, nam licet ubi caſus non eſt iure deciſus,lex illum relinquat in arbitrio iudicis.l.j.in fin.ff.de iur.deli.c.de cauſis. de offic. delega.cap.fin.de tranſact.plures enumerat Decius in capi.c ſedes.in gloſſ.iij.de reſcript.Roch.de conſuet.char.xj.col. ij.latius Barbat.lib.iiij.conſil.xlv.illud.colum.penul. & ſi. latiſſimè Hippol.in l.quæſtionis modum.col. j.& ſequen. & in l.de minore colum.viij.de quæſtioni.in l.in lege.colum.ij.ff.de ſicar.Intelligo quendam doctorem Taurinenſem alios plurimos aggregauiſſe. Lex tamen illum non relinquit in libera uoluntate iudicantis, ut exinde poſſit iudex eſſe nimis fauorabilis uni parti. Bald. in l. finalſ. C. de pœna iudicis.qui mal.iud.pen.not. ſed quod debeat regulare arbitrium ſuum prout.quilibet bonus uir ſecundũ negocij qualitatem & perſonarum , & temporis, & alias circunſtantias.Bonus enim iudex nihil ex arbitrio ſuo facit. ca.j.iudicet.iij.quæſt.vij.Lucas de Penna in l.medicos iij.colum.C.de profeſſ. & med. libr.x. & arbitrium ſemper ſignificat bonum & æquum.Bald.in cap.niſi cùm pridem.

dem.colum.final.de renunt.& dicit Bald.quem refert Cæpol.in l.ſi fugitiui.C.de ſer.fugit.col.vj. quòd iudex debet arbitrati ſecundum mentem legis,ſiue iuris & arbitrij ſui intellectu,ſeu rationis. facit cap.iudicantem.xxx. quæſt. v.Curt.Senior in repet l. admonendi. colum. antepenult. ff.de iureiuran.Bartol.in l.ſi qua pœna.in fin.ff. de uerborum ſignific.Decius in cap. ex literis. iij. nota. de probat. Pich. in repetit. l. in quartam. colum. lvj. & ſequent.ad legem Falcid.& dicam infrà dum ponam quòd probationes ſunt in arbitrio iudicis. † dicitur enim bonus vir, con 89
ſcientia quæ intra te loquitur. & propterea qui non habet conſcientiam, non poteſt dici bonus uir, prout nec ille frater qui habet diabolum ſub capa. Iaſon in dicto §. ſed iſte colum. xxvj. numero cx. ubi poſtilla inſtitu. de actio. Et ſi non regulet arbitrium,ut bonus uir poteſt appellari. Alexand. in l. ſi ſeuerior. colum. final. C.de infami.& lib.iii.conſilio cvij.incip.uiſo themate.col. ij. Nata in clemen. ſæpe colum. xxxij. Curt.in l. admonendi. colum. antepenulti. Quoniam eſſet difficile legem de talibus condere, propter diuerſitatem perſonarum, rerum, & qualitatum, prout etiam dicunt Phyſici,quòd plura relinquuntur in iudicio æſtimatiuo medici. Nam ſi iudex *Ad ſimilia.*
non habet ſtatum, conſuetudinem, nec legem, nec dicta doctorem determinantia caſum coram eo uertentem, debet recurrere ad ſimilia ſtatuti uel legis.l.nō poſſunt. ubi Claud.ff.de legibus.Fely.& Decius late in c.tranſlato. de conſtitut.Iaſ.in l. inter ſtipulantem. §.ſacramen. vi. not. ff.de uerborum obligat Socyn.fallen. xxix.Curtius conſilio. xj. ſtatuto. colum. final. Gammarus in tract.ade extenſione.chā.vij.col.ij.ubi dicunt quòd ſufficit ꝙ ſint ſimilia in eo de quo arguitur,licet in omnibus non ſit omnimoda ſimilitudo. Etenim ſimile legis uel ſtatuti habetur pro expreſſo.Iaſ. in l.fin.colu.penul.uerſic.ſecundò aduerte.ff.de in ius uocand.Et ex officio iudex debet tale ſimile ſequi etiam ſi pars non petat.Bal.in l.j. circa mediū. C. ut quæ deſ aduoc.iud.ſuppl.Stāte igitur tali dubio, iudex *Quid faciet index.*
in primis aduertat ad uires ingenij ſui, quia magiſtratus uirū oſtendit.v.Ethicorum.text.commenti ix. & iij. Etaſ-

mus j.parte prouerbiorum dccccLxxxiiij.Liſoperita charta xxxiiij.colum. ij. eſt in princip.ix. diſtinct. Aegidius de regim.princip. lib. iij. parte j. capit. xiij. Et fuit originale dictum Pittaci,ut refert Margarita poetarum in dictis Laertij,ut ſit idonens ad dubij deciſionem, ſaltem ſecundum humanam fragilitatem.l.ſi quid uenditor.ff..de ædil. edict.Felyn.in capit.per tuas. el j.de ſimon.nam in puncto ſubtili groſſolanus recuſari poteſt.Iaſ.in l.apertiſſimi. C. de iudiciis.Et ſi dubitet, conferat cum peritioribus. Dixi ſuprà in v.limitatione de peritis.allegando Panorm.in ca-
90 pit.i.ultimo not.de conſanguinitate & affinitate. † Debet enim iudex habere ſalem ſcientiæ & conſcientiæ, aliàs mens eius eſt diabolica & inſipida.Barbat.in capit. quoniam.§.in aliis.vt lit.non conteſta.facit i.ad Corinth. viii. quia melius erat eis non cognoſcere uiam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti.Petrus iii.canonica. capit.ii.quem ſequitur Dodus in Apologia contra fratrē Samuelem.chart.xxv. facit Vdalricus Zaſius oratione xii. incipien.apud literatos.ubi pulchrè & ſuccinctè quomodo debet ſe continere iudex in iudicando.Guilielmus Rouille in tract.de deſcriptione iuſtitiæ. lib. iii. cap.iii.Bald. pulchrè in l.ii.C.de ſenten.ex peri.reci.Felyn.in capit. per tuas.el ii.col.i.de ſimon.bonus text.in capit. cùm non ſolùm.de reg.lib.vi.Ioan.Pyrrhus in l.imperitia. ff.de regul.

Duo ſales in iudice.

91 iur. † ubi enumerat etiam ſex requiſita in iudice,ſcilicet peritiam,bonitatem,diligentiam,eloquentiam, conſtantiam prudentiam,& ſex pœnas quas incurrit iudex corruptus.facit Aegidius de regim.princip.lib.iii.parte ii.capi. xxi.& tribus ſequ.habeatque ſemper iuſtitiam naturalem ante oculos. Bald. in diſputatione incip. accuſatus. de uiturbatiua.colum.penult.plura Curtius Senior in repetit. l.admonendi.ff.de iureiuran.colum.final. & quæ de Gallo tradit Cicero, quam refert Salomon.in repetitione l.
92 Gallus. ff. de liberis & poſthumis. charta vii. † Et ueritas & æquitas ſunt duo lapides angulares,quos debet ſeruare iudex.Bald.in capi.quoniam contra. de probat. per illum text Et debet iudex eſſe uelut pater. gloſſ.in auth.de defenſ.ciuit.in princip.in uerſi.iudex.& ſe conformare iudicio

dicio diuino.cap.Deus omnipotens.ii.quæſt.i. Barbat. in cap.in præſentia.de probatio.colum.51.Et habet ſemper in mente illud quod dicit text.in l.properandum §. ſinau tem reus.in fin.C.de iudiciis quid aliud niſi pro omnibus Deum in omnibuscauſis iudicem eſſe credendum eſt, & quòd ſi non facit quod debet, hic & in futuro ſeculo recipiet in terribili iudicio magno Dei,& habebit partem cũ Iuda, & lepra Giezi, & tremore Cain authen. iuſiurand. quod præſtatur ab his. in fin. De quo Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in ver ſicu. Giezi. & inſuper euitet auaritiam quæ potiſſimè aſcribitur iudicibus. Ariſtotel. char.xviii.problem.iiii.hinc pictores dum pingunt quinque uidelicet Papam,iudicem,militem, agricolam & fœminam,& ſubſcribunt Papæ quòd orat pro illis quatuor, militi quòd defendit illos.quatuor, agricolæ quod alit illos quatuor,mulieri quod decipit illos quatuor iudici autem quòd furatur illis quatuor. † eſt enim auaritia om- 93
nium malorum mater.§.cogitatio.in authent.ut iudic.ſine quoquo ſuffrag. Hippol. not. exc. incipien.iudices.Iaſ. in l.colum.ii.ff.de condict.ob turp.cauſ.Barbat.in capit.ex parte.col.iii.de reſcript.ubi poſtilla.& in Paul.de Caſt.in l.ſi quis.§. legis. C. de inoffic. teſtamen.Cæpol.in tractat. de imperatore milit. deligendo.charta xiii.uerſic. † item 94
præſumi poteſt infidelitas ex auaritia. Angel. in l. nolumus.C.quemadmod.teſtam. ordin. Merula inter conſilia Barbat.libro i.conſil.penult.incipien.multos.colum. fina. dicit.quòd Heſiodus appellat tales iudices dorophagos, id eſt munera comedentes, quorum auarum animum & iniqua iudicia Deo ulciſcenda reliquit. facit Nauis Stultifera char.xiii.de auaritia Amedeus in dialogo de Amicitia,char.xxx.ubi docet,qualis debet eſſe magiſtratus. & chart. xxxiii. de nummi poteſtate. Lucas de Penna in l.ad ſplendidioris.C.de diuerſ.offi.lib.x. ubi dicit quòd aurum rumpit fores adamantinas.& plura Paris de Putto in tracta.de Syndicatu.in uerſi.barataria.& in uerſic. corruptio. baratariam enim committit iudex corruptus. & quid ſit, declarat Iac. Niger in l.diem functo.colu.xxxix.ff.de offic. aſſeſſ.ubi ſubiungis etiam alias cauſas propter quas poteſt

quis priuari officio.facit tex.in cap.j.j.quæſt. i. ubi Card. col ix.dicit ꝙ uendentes officia iuſtitiæ etiam de licentia principis,grauiter peccant licet ibi in c. quos conſtiterit. col.ij.dicat ſecus in epiſcopo uendent banchum notariæ bene facit Laudenſis in tract.de officialibus dominorum.
95 q.lviij. † dicens,ibi probari ꝙ qui dat pecuniam pro habendo officium.præſumitur habere animum male faciendi.l.ij.C.de murilegulis.late Guilielmus Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ.lib.iij.c.iij.col.final.
69 ¶ † Amplia hæc maxime procedere in eccleſiaſticis iudicibus,quia dicuntur committere ſimoniam.Ioan de Selua in tract.de beneficio.char.xxxiij.in fin.col. iij. Biblia Aurea.c.ij.de acceptione munerum.cap.xvij.
¶ † Amplia ſecundò etiam in iudice ordinario laico capiente ſportulas,quia debet eſſe contentus ſtipendio principis Hadrianus Papa noſter in Quodlibet.quæſtio.ix. eſt charta xciij.litera g.ubi in x. quæſt. in primo per totum. Iaſ.in §. tripli.inſtit.de act.Corſet.ſingul.ccxcviij. ſub uerſic.portula.Et ſic malè dicit Barto.ſi eſt ſua lectura, in auth.de iudicibus.§.ne autem.
97 ¶ Amplia tertiò etiam ſi iſte ordinarius iudicaret in cauſa ſibi à principe delegata,in qua tamen ſine delegatione omnino habuiſſet iudicare,quia ſportulas capere non poteſt Fely.in c.de hoc.ij.col.de ſimon. Et de hoc habemus decretum expreſſum in ciuitate Aſtenſi.
¶ Amplia quartò etiam ſi quis ſponte daret tales ſportulas.Fely.in rubr.& in cap.i.ad fi.de ſimon.in cap.tua nos. de homicid.Buſtus in Defenſorio montis.chart.iiij. colu. iij.Iaſ.in l.j.colum.ij.ff.de condict.ob cauſ.in l penultima columna quinta.C.de pac.Hippol.in l unius.§. ſeruus nec ſi.ff.de queſtio. Corſetus d. ſingul. ccxcviij. latè Maria. in tractatu de viſitatione libro undecimo , quæſtione vj. eſt charta x.colu.iij.licet non dicatur ſponte quando præcedit taxatio uel petitio.ſecundum Felynum in capitu. dilecti.colum.i.de ſimon.ſecus tamen in aduocato & medico qui poteſt capere à ſagacibus ſponte dantibus pinguius ſalarium & iuſte relinquere hæredibus ſuis. Pantaleo in repetitio.l.ij.C.de reſcinden.uendit.col.xlv.qui bene ſciunt
illud,

illud,dum dolor eſt accipe.Antonium Rippa in tract.de Peſte.chart.lxxxj.in fine ij.colum.quia dum cauſa uentila tur & infirmus ægrotat,tunc cures accipere.nam ægroto reſtaurato,& cauſa concordata nihil curant ſoluere.Et ille dicebat,Potta & penna non uol crena.Et Gallicus,De con & de ſentence on ne doit faire creance.Et in eis procedere poſſet quod dicit Hippoly.ſing.cxc.incipien. iudices. circa.fin.non autem in iudicibus. quia eſſet turpe. & quod dicit Affictus de iure protomiſeos.in uerb.prohibemus.ix.notab.quos ſupra retuli loquendo de prouiſionibus uirorum erga amicas.Et de ſalario aduocati. Iaſ. in §.tripli.col. penult. inſtitut.de act. & poteſt capere etiam pro laboribus præteritis,quia calzolarius tantum capit pro ſotularibus factis quantum pro fiendis.Barbat.in ca. ex literis.col.ix.de conſtitut.

❡ Amplia quinto etiam ſi eſſet conſuetudo de hoc.Fely.in c.ad apoſtolicam.de ſimon.Decius in cap.cum m. col.xij. & ſeq.de conſtit.dum loquitur de conſuetudine, quod nouus canonicus debeat aliquid ſoluere.& in cap.nam concupiſcentiam.in fi.ij.col.ubi Roch.eod.titu.de quo Angelica in uerbo,iudex §.xv.utrum conſuetudo.

❡ Amplia ſexto etiam ſi capiat poſt ſententiam quãdo poteſt præſumi fraus ex qualitatibus & circunſtantiis. imo & in dubio tali caſu præſumitur,de tempore ante ſententiam,ad tempus poſt ſententiam.argu.l.iuriſgentiũ.§.pretor ait.cum gl.& ibi Ang.ff.de pact.ſunt uerba Laudenſis in tract.de officia. dominorum. q.lxxxj.incip. ſi iudex.ergo multo minus quando ante ſententiam præceſſit pro miſſio,licet non recipiat niſi poſt ſententiam.Fely.in cap. tua nos.de ſimon.facit Salluſt.circa prin.Catilin.& tenetur iudex etiam quod contra eum non militet aliqua ſuſpicio.authen.ſed nouo iure.C.de pœn.iud. qui malè iud. Curt.in l.qui accuſare.char.ij.C.de eden.

❡ Amplia ſeptimo etiam in xenijs, eſculentis, & poculentis. Maria. ubi ſuprà. glo. in Pragmatica charta xxxix. in fi.ij.col.Practicus Papienſis in forma reſcindendi ſentẽtiam latam prætextu falſi inſtrumẽti.gl.j.& xenia & dona excæcant oculos iudicum Eccleſiaſt.xx.& Deuteron.xvj.

Hadr.Papa noſter.in Quodlibetis.q. x. colum. iiij. & per totum.in quodlib. iiij. col. antep. alleg. Hierony. dicere quòd in tantum Doctorum rabies proceſſit, ut accipiant pretium in iudicio,& omnia pro muneribus faciant.facit Bolog.in l.ſi pars.ff.de inoffic. teſt. in interpretat.j.parte. eſt charta xxviij. & Card.in xj. q.iij.qui rectè in uendentes ad fin.i.q.iij.ubi de auditoribus Rotæ procurantibus ſibi fieri popinam.ſunt enim aliqui qui non anginam,ſed argentãginam patiuntur,ut Demoſthens: id eſt qui propter pecuniam,differunt uel uolunt ferre ſentẽtias. Gell.
98 lib.xj.cap.ix.Critolaus.& cap.ſeq.Et dicit Angel.in l.non dubium. C. de teſtam † quòd munera excæcant oculos ſapientum,& mutant uerba iuſtorum.Alber.in l.plebiſci to.ff.de offi.præſi.quia pro iuſtitia facienda non licet aliquid capere.c.qui rectè iudicat.xj.q.iij.latè Matthæus Boſius de gerẽdo magiſtratu.c.xiij. ubi inter cætera alleg. illud Amos cap. v.Pro eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo,domum quadro lapide ædificabitis,& non habitabitis in eis. uineas amantiſſimas plantabitis, & non bibetis uinum earum.facit Petrus Iacobi in rub.de ſtatu Curiarum.ubi dicit, quòd ſi totus mundus ueniret, non poſſet credere quòd ſi una pars det,& alia non,certè iudex erit danti naturaliter fauorabilis,& non dans habebitur aliquali odio, & ſi aliud non faciat iudex, ſaltem aliquandiu ſtabit & inſtruet dantem,& ei dabit gratioſas dilationes,& parti non danti nociuas, quo caſu tenetur nihilominus ad reſtitutionem damnorum & intereſſe, præſertim ſi quis faſtiditus litigio propterea cogatur aliquid remittere de iure ſuo. Hoſtien.in ſumma de pœniten.& remiſſ.§. cui confitendum. col.xxj.uerſicu.cui marchio.in finè.Imò fortius dicẽdum erit,quòd iſte iudex quando debebit proferre diffinitiuam.adeò inclinabitur ex affectione pro parte dante, quòd omnes opiniones quæ dicent pro ea uidebuntur ſibi concludentes,& ueræ, contrariæ ſibi uidebuntur iniquę,quia homines faciliter credunt id quod uellent,ut dixi ſupra de Guelphis & Gebellinis. propterea dicit Pacis de Puteo de Syndicatu, in uerb. ſculenta. eſt charta lx.quòd

lx.quòd litigans dat iudici unam gallinam ut recipiat bo uem.& quòd xenium intrat per portam, & diabolus exit per feneſtram. facit Lud. in tract. de Veritate contrit. in vij.præcepto diuinæ legis.in octaua ſpecie furum.Eſt uerum quòd aliqui iudices faciunt,ut Eccleſiaſtici in eleemoſyna meretricum,qui ſpernũt parua, ſed non magna. Fulg.poſt Cy.in l.j.§.quòd ſi meretrici. in fin. ff. de condict.ob turp. cau. faciunt quæ dixi ſuprà de aquila.quia de minimis non curat prætor.l.ſcio.ff.de in integri.reſtit. Iaſ.in l.ſciẽdum.col.iiij.ff.qui ſatiſ.d cog. Corſet.de pote ſtate regia, in tractatu de minimis. propterea dicitur quòd malua per li figli,quando el nibio caza à li grigli. Alij ſunt qui non ipſi ſed uxores uel filios faciunt capi xenia.contra quos Angel.in l.ij.§.familiæ. ff. ui bon.rapt. Afflictus in conſtitutione,apud iuſtitiarios.colum.ij.Dicent modo iudices,quòd ſi ita facerent,zonas quas argento plenas deferunt ad officia,uacuas reportarent,vt Gracchus,quem refert Gell. lib. xv. cap.xiij. Et conſequenter quòd cum labor eſt damno,mortalis creſcit egeſtas. Azo in ſumma.C. de ſportul. col. j.gloſ.in authen.de iud. §.ſi quis autem.in uerb.ne autem.

¶ † Limita iſtam ampliationem in eſculentis,& poculentis minis, quia poſſunt capi in defectum ſui ſalarij: ſecundum glo.in l.plebiſcito.ff.de off.præſid.ubi dicit Alberic.quem refert Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris,in uerb.xenia.ut procedat dummodo non capiat à calumniatoribus.Itẽ nec ab iniuſtè uexatis, item nec ab infamibus.Item nec paſſum accipiat, quia eſt ſignum auaritiæ.Adde tu item dummodo in toto anno cupiat quòd excedat centum aureos.xj.q.ſi c.non licet.ubi gl.Itẽ dummodo à principio ipſe iudex neſcires quòd cum tam modico ſtipendio non poſſet ſe intertinere in officio,quia nõ poteſt dicere quòd ſit in defectum ſui ſalarij, ex quo à principio.hoc debuit cogitare, ut in ſimili j Barbatia in c. cum ſit generale.col.xviij.de foro compet.dicens,ꝙ ferens ſententiam iniquam per metum tyrãni, licet excuſetur à dolo,non tamen excuſatur quando à principio quo acceptauit officiũ hoc uerisimiliter potuit cogitare.facit Ha- 99

drianus Papa noſter in Quodlibetis. q.x. col. antepen. & ſeq.uſque in fi.& quod dixi ſupra de eo qui uadit pro iudice,& ſcit quòd propter partialitates non poterit facere iuſtitiam. Meritò ergo inuehit Cacialup. in l. diem functo. ff.de off.aſſeſ.q.xx.ubi Iac. Niger. col.ix.& x.dicens. quòd ſunt quidam qui detrahentes ordini doctoreo,pro ſalario exiguo ſuas operas locant, tanquan mercenarij ad uecturam,& poſtea litigantes non ſolùm rodere, ſed deuorare uolent. Adde etiam quòd quando uideatur tolerandum aliquid capere de permiſſu principis, qui omnino non ſolent ſtipendia ſufficientia officialibus miniſtrare, ſed mutilare, quia illud pauculum eſt calcar expediendi cauſam,& partes minus fatigantur perditione temporis, & expēſis,hoſpitij,ut de xenijs dicitur in l.ſolent. ff. de of fi.proconſ.& leg.ſic enim legendum.non exenis ut dicunt ibi Bologninus,Aut.Pius,& Budeus poſt Politianum. Et uerum quòd Eraſmus illud prouerbium Græcum de quo ibi in §.quātum.quod Latinè uult dicere,nec omnia:nec paſſim,nec ab omnibus,dicit practicari à iudicibus modernis,aliter & conuerti,ſcilicet capienda omnia paſſim, & ab omnibus, melius tamen fraus euitatur in conſilijs principum, quando caput conſilij proceſſus diſtribuit clam & relatori ſalariūculum taxat,quia iſto modo quia pars ignorat relatorem, aufertur occaſio illum corrumpendi.& relatori nimis extorquendi.& audio quòd in Rota Curiæ Romanæ relator non dat uotum.

¶ Amplia viij.in ſecretariis ſeu notarijs,quia & ipſi tenentur,quia ſunt proxenetæ, imò & lenones exterſionum & baratariarum,quas iudices committunt,& iudices plerūque petere non audent,at ſecretarius qui eſt oculus iudicis,non timet petere & minor. parti quòd ſuccumbet in cauſa, quia paſſus eſt ualde ambiguus uel conſiſtens in iudicis arbitrio.& quod aduerſarius uoluit tantum dare, & ſic quodammodo arbitrium iudicis offert plus offerenti, & eadem met uerba eius aduerſario dicet, ut poſtea dicet iudex etſi iuſtum proferat iudicium,erit tamen certus ab utraque parte habendi xenia à uictore,.& excuſat notarius ſe cum conſcientia ſua quod ipſe emit banchum no-

tariæ,& ideò eius intereſt ꝙ cauſæ expediantur, & plurimæ ſententiæ proferantur propter emolumentum, quòd niſi ſic laboret, fortaſſis amitteret ex concordio litigantium,quòd cauſa differretur anno ſecutùro quo alius talem notariam emet.ſed nihil ualet.facit Angelic. in uerb. proxeneta.& in uerb.leno, item propter talia iudices eis poſtea tolerant eorum extorſiones & rapinas,quas faciũt partibus,quia ut plurimum in exigendo ſalario metas rationis excedunt.cap.ſtatutum.§.notarium. de reſcrip.lib. vj.præſertim quando emunt tales notarias, quia tunc dicuntur publicani.Bald.lib.iij. conſilio xxvj. caſus talis. in fin.ubi quantæ audaciæ,temeritatis ſint & auaritiæ. cum coſil.v. natura quidam circa medium Luc. de Penna in l. j.C.de lito.cuſt.lib.xi.ubi dicit, quòd ſunt furibus deteriores.Iaſ.in l.j. col. penult.C. de edendo. æquiparat eos nautis, caup.& ſtabularijs, & in dubio iudicandum contra eos.Corn.lib.j.conſilio cxcix. circa primum. litera g. ideo Petrus Iacobi dicit quòd nullo modo deberent uendi tales notariæ,ut per eum in ſua practica.in tit.de ſtatu curiarum. col.ij.ubi late inſiſtit. uide Platinam in uita Nico.iij circa medium. dicit tamen Card.j. q.c.j. col.ix, per illum tex.quòd epiſcopus licitè uendit banchum notariæ de quo cogita propter prædicta.

¶ † Amplia ix.in principibus negligentibus ſeu ſcientibus & hæc tolerantibus, nam ex quo conſtituti ſunt ad iuſtitiam conſeruandam,& liberandum oppreſſos de manibus calumniantium, ut boni inter malos qui longè excedunt numerum bonorum, uiuere poſſint, ut dixi inter feudalia Bruni conſil.xij.partes. chart.j. Et ob hanc cauſam duntaxat ſubditi eis obediant, uectigalia & cenſus tribuant, & gabellas,unde dicuntur ſocij furum, niſi prouideant,& tenentur ad reſtitutionem. Eſaiæ capitulo j.& lij, refert frater Luc.in tract. de ueritate contritionis, charta. cxxxvj,de prima circunſtantia perſonæ: quia criminum patientia conſenſui proxima eſt Petrarch, epiſtola xcj. heu. & error cui non reſiſtitur, approbatur. latè Roſarium Buſti libro primo litera N. & dicit Hippol. in l. nihil intereſt. ff. de ſiccar, quòd princeps 100

tenetur

tenetur parti de intereſſe de iniuſtitia facta ꝑ iudicē. Nec excuſantur dicētes ꝙ credūt elegiſſe uiros idoneos, quāto ergo minus qn̄ iudices deputant per pecuniam uel ad requiſitionem mulierum? Claud. in Monarc. Franc. par. ij. c. xvj. & par. v. ca. x. imò tales reip. præficiunt, quibus nemo rē ſuam familiarem crederet, ut inquit Iſocrates in oratione de bello fugiendo. incip. oēs in opere. colū. xxviij. & tunc dicit Simia Salernitani. char. iij. ꝙ hoc nihil aliud eſt quam ponere gladium in manu furioſi. Quales autem ſint eligendi, ponit Hadr. Papa noſter in quodlibetis. q. x. col. antepen. Quid ergo dicemus de illis qui iubent iudices facere contra ius? gl. in regula Cancellariæ. xxvij. circa medium, quia nec deberent cauſam alicuius recōmendare iudici in ſuo bono iure, nā iudices ſemper ſunt poſtea timidiores in iudicādo contra illū recommendatum, etiam ꝙ iniquiſſimam foueat cauſam. Et deberent principes ſe rigidos oſtēdere contra iniquos iudices, & munera capientes, illosq; ſæpius mutare, quia, ut Aegidius de regi. princ. lib. iij. parte. j. c. xiij. poſt Philoſophum mutare aliquando magiſtratus facit ad pacificū ſtatum reip. pro quo Vdalr. Zaſius in l. ij. ff. de origin. iur. col. xxxiij. ubi etiam allegat Philoſophum dicere, quòd magiſtratus qui longo tempore durāt, incidunt in tyrannidē. eſt uerum ꝙ Guill. Rouille in tract. de deſcriptione iuſtitiæ & iniuſtitiæ. lib. iij. c. vj. circa medium. eſt alterius opin. uide Luc. de Pen. in l. neminem. col. iij. C. de ſuſcep. li. x. Ripā in tract. de Peſte. char. l. col. iij. Quinimò deberent principes de talibus iniquis iudicibus & baratoribus facere, ut refert Valerius in vj. de Cambyſe, qui fecit excoriari iudicē pecunia corruptum. refert Roſarium Buſt. libr. ij. ſerm. viij. litera a. Guillielmus Rouille in tract. de reſcriptione iuſtitiæ lib. iij. c. iij. col. penult. Mancinellus in ſerm. lib. iij. titu. j. Et Gagui. in Chronica Franciæ, in uita Philippi Valeſij, refert Hugonem Cruſiacum Pariſienſis Parlamenti præſidem ob corruptum à ſede iudicium patibulo ſuſpenſum.

¶ Amplia decimò fortius & indubitāter procedere in parte iudicē corrumpente: licet plures ex iſtis ampliationibus cōgruentibus poſſent appellari illationes, pro nunc

non

nõ curo de nomine,ſed de ordine. fortius uide in quo periculo ponat ſe pars iudicẽ corrũpens,quia etſi iuſtitiã foueat, † ſententia lata per iudicẽ pecunia corruptũ eſt ipſo iure nulla.l.uenales.C.quando prouo.non eſt neceſſe. 101
c.cùm ab omni . de uita & honeſt.cler.Archid.in c.rectè. xj.q.iij.facit Had.Papa noſter pulchrè in Quodl.q.x.præſertim.col.ij.Hipp.in rubr.de prob.col.xxxix.ubi dicit, ꝙ quærens corrumpere iudicẽ,teſtem, uel notarium, debet puniri in amiſſione cauſæ, & hoc procedit etiam ſi detur ut faciat iuſtitiam.facit Ang.in l.ij.ff.de condict. ob turp. cauſ.ubi etiam ponit de inſtigãte iudicem ut eximat quẽ à carceribus,& quòd eum reuelabit in ſyndicatu, & nullus poſteriorum ibi mentionem facit.& idem uult Cardi. in cap.qui rectè.xj.q.iij.in j.q.iij.cap. uendentes. ad fin. uide Hadr.Papam noſtrum in Quodlibetis.q.ix. col.ix. & xviij.& xxj.ſiue detur pecunia,ſiue alia res. Bologn. in ſuis nouis interpret. in prima editione.in l.ſi pars.ff. de inoffi. teſtam. eſt char.xxviij.ubi limitat dictam l.uenales. non procedere quando eſſet data modica pecunia. Duas alias limitationes ponit Socin. in fallent. cclvj. limitans in arbitrio. Item quando inter plures iudices unus,ſolus fuiſſet corruptus,& fallen.xxxvij. limitat quãdo datur iudici pecunia pro debito ſalario. Item quando datur palàm. de quo etiam Lancel.in l.fin.col.fi.ff.de iuſti. & iure.Item limita quando daretur poſt latam ſententiam. Hipp.in l. Cornelia.ff.de falſ.& no.cxc.incip.iudices, dummodo tamẽ non præceſſerit promiſſio ante ſententiã, ut per eum. & dixi ſuprà proxi.in vj.ampli.† cogitetque iudex ꝙ ſi ma 102
lè iudicet plus perdit, quàm pars quam iniquè condemnat,quæ ſolùm aliquid de facultatibus ſuis, ſed iudex honorem perdit & animam, quia tenetur ad damna & intereſſe utrique parti, ut per Doct. prædictos. Albericus in dictionario in uerſ. iudex. Roſarium in j. parte. ſerm. xxv.litera S.incip.tertiò.Et parte ij.ſermo. xxix.litera E. ſub tit.de conſilijs datis iudicibus.in iiij. documento, & duobus ſeq. † Et ſi eſt deterius quam fœnerari. nam fœ- 103
nerator reſtituendo ꝙ accepit, poteſt ſperare miſericordiam à Deo.Sed iudex corruptus pro x.ducatis non poterit

rit abſolui niſi reſtituat damna & intereſſe, quæ aſcendét forte ad mille. Et propterea dicitur in c.cùm æterni.de re iud.lib.vj.ꝙ caueant iudices maximè in ſententiis, quòd nulla ſit acceptio perſonarum, ſiue ſit ciuis ille, ſiue peregrinus nulla erit diſtantia perſonarum. Ita paruum audietis ut magnum, nec accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt. Deuter.c.j. Fel.in c.cum quidam.col.iij. de iureiur frater Lud.in tract. de Veritate contrit. in viij. præcepto diuinæ legis. eſt chart.lx.in fin.& ſeq. magiſter Renauld.in Speculo iudicum.char.ij.& iij. Et dicit Rota in antiquis deciſ.dcccxx. ne quod quidlibet. quòd iudex debet firmiter habere animum ad iuſtitiam, non obſtanti bus precibus magnatum, quia illa magis ei famam dabūt: Hoſtien.in ſumma de offic.ord.col.iii.& aduenæ non ſunt ideo ſpernendi. Guiliel.Monferrat. in proœ tit. de ſucceſ.

Peruertentia in dicium. regum.& dicit Apoſtolus quòd Græcis, & Latinis & Barbaris debitor eſt. refert Barb.lib.j.conſi.xliij.præclarè col. j.in c.nouit.in fin.princip.per illum text.de iud.nil uendicet, odium uel fauor uſurpet, timor exulet, præmium aut

104 eius expectatio iuſtitiam non euertat, † ſed ſtateram gerat in manibus, & lances appendat æquo libramine, præ oculis habeat ſolum Deum. de quo Bald.in fin.C. de pœn.

Boetius. iud.qui mal.iud.& Boetius lib.j. de conſol. metro viij.in. cip.nubibus atris.inquit: Tu quoque ſi uis lumine claro cernere uerum, Stamine recto carpere cœlum, gaudia pelle, Pelle timorem, ſpemque fugato. Nec dolor aſſit, nubila mens eſt, uinctaq; frenis, hæc ubi regnant. refert Maria in tract. de uiſitatione. lib.xj.q.vj. latius Afflictus in conſtitutione, ut uniuerſi.col.antepe amor & odium corrumpunt iudicium. Ariſt.parte xxvij.problem.xiij. Biblia Aurea ca.lxxiii.de iudiciis hominum falſis. Petrarcha in præfatione epiſtolarum.char.j. Alexand.de Neno in conſi. contra Iudæos fœnerantes. col.xxvij. Aret.conſil.clxv. Buſtus in Defenſorio montis, char.xxvj. colū.iiij. pulchrè in ſuo Roſario.lib.ij.ſer.xxix.litera i. & ſeq. Dantes in Paradiſo, cantu xiiij.ante fin.e poi l'affeto l'intelleto legat.pul chrè Hadr. Papa noſter in ſuo Quodlib.q.ij. colum. j. & char.xviij. col.j.& q.iij.colum.v.allegando.ij Rhetor. &

queſtio-

quæſtione iiij col.vij.uerſ.ad quartum. & ibi in fi.col. ix. & q.vj.pen.chart. allegat Philoſophum iij. Polit.c. xxiiij. dicere, quòd ſicut mens ſine affectu ſeu paſſione eſt lex, ita cum affectu eſt ſæuiſſima bellua. ubi col.pen. Ant. de Prat.in j.uol.conſiliorum.Barb.conſi.pen. incip. ſi contra uaſallum.col.fin.facit Papa Pius contra ducem Auſtriæ. epiſtola iij.char.v.Matthæus Boſius de regendo magiſtratu.cap.xiij.& tribus ſeq.Polyantea uerb. iudex. etiam in uerſ.iudicium.Guil.Rouille in tract.de deſcrip.iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.iij.c.iij. col.v. Catilina in princ. ſuæ reſpon- *Catilina.*
ſionis,cõtra Cicer.dicebat,† Omnes qui de rebus dubijs 105
conſultant,debere in primis animaduertere,ne cuiquè uoluptati temerè aſſentiãt, ne uel liberum ingenium fauore aut iracundia peſſundent,imò eniti debent ne durent inuitis animis,ut omniũ rationes æquè circunſpiciant, nec in alterutram partem inclinent, donec luce clariores in apertum deductæ & ſatis peroratæ cauſæ uideantur. Difficile eſt enim commotis animis, & concitatis ingenijs uerum cuique perſuadere. de ira latè Luc. de Pen in l.ij. C.de exact.trib.lib.x.col.ij. & Diodorus apud Thucydidem. lib.iij.dicit quòd duo ſunt præcipuè ad bene conſulendũ contraria celeritas & ira c. ponderet. l. diſt.c. Deus omnipotens.ij.q.j.Specul.in tit.de req.conſil.col.vj. uerſi. item not.Fely.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col.xiij.de conſtit. Albertanus lib.j.de ſyllaba quis. & lib.ij. de conſilijs dandis.colum.viij. Et rubr.ne petas conſilium ab irato. eſt in rubr.de Amicitia iracundi hominis uitanda. Bolog. in Theodoſiana in uerſi.unde eſt.char.x. Luc. de Penna in l.his tantummodo. C.de curſu public.lib. xij. Decius in procе.ſermonis poſt ſuum conſilium clj. Et dicit Imol. in cle.paſtoralis.col.vij.ubi ampla apoſtilla, † quòd ſenten- 106
tia lata tam breui tempore quòd ueriſimiliter apparet defectus cauſæ cognitionis,eſt nulla. latè Brunus in tract. de forma.chart.lxxxiiij.colum.j.Hippol.in l.qui cædem. colum.iiij.ff.de ſiccar.Et dicit Bald.in l.ab eod. iij.op. C. quomodo & quando iud.quòd quando pars eſt præſens, debet iudex admittere probationes, hinc inde audire, uentilare, diſcutere & trutinare in magno conflictu.quoniam,

107 niam, ut inquit Rota in antiquis, deciſ.dcclxxiiij.dic † ꝙ aliquotiens deliberatio ſæpe trahit hominem, & facit videri bonū quod antea malum apparebat. & Apuleius de Deo Socratis. char.j. nulla res poteſt eſſe eadem feſtinata ſimul & examinata. facit prouerbium Gallicorum, De ſol iuge breue ſentēze, & quòd dicunt antiqui, quòd tempus eſt pater veritatis, refert Gellius lib.xij.c.xj. philoſophum.. in fin.& ueritas eſt mater iuſtitiæ.Bald.in l.liberti ni.ff.de ſtat.hom. pulchrè facit Aretin. conſil.lxv. in præſenti dicens, quòd eſt magnæ mentis opus, licet ad pauca reſpicientes de facili enuntient. ſecundum eum in princ. poſt Philoſophum.& dicebant Bias philoſophus & Socrates, quòd cōſilio maximè contraria ſunt feſtinantia & ira.
108 licet ſecus in rebus bellicis, † in quibus plerunque plus ualet celeritas, quàm uirtus. Eraſmus j.par.prouerb.dccc-xxxv.tenenda bipennis. & ij.parte prouer.j. feſtina lente. iij.parte prouer.lij.ne de lite pronunties, & ſi non audiat allegationes, iudex tenetur de dolo. Angel. in l. ex maleficijs.§. ſi iudex. ff.de act. & oblig. & propterea Iaſ. in præfatione.j.ff.ueteris & j.C.laudat eum qui ſic cognoſcit ut is qui iudicatur, ita prius rationibus conuincatur, ut ſeſe meritò iudicatum fateatur. Richardus iiij.diſt.arti.j.q.j. dum loquitur de cauſa iudicij uniuerſalis. temerarium ergo puto uictoriam cauſæ cuiquam promittere, ut quidam aduocati nimium audentes faciunt, attentis tot contrarijs quibus iuſtum iudicium peruertitur. Specul.in tit. de aduoc.Rip.in tract.de Peſte, char.lxxix. nu.cxxxix. Imò laudandus eſt qui in quæſtionis caſu quamuis claro ubi per unam ſcientiam ſuccubuit adhibet ſocium in aduocatione ut boni medici in cura ęgroti, imò quandoq; aduocatus ob affectionem, qua proſequitur clientulum non bene cognoſcet uerum, ut dixi de iudice, propterea adeundo aduocatum finge te arbitrum, & propone ſibi caſum iudicādum, non conſulendum pro aduocato, & ceſſabit affectio & non decipieris. Purgato itaque animo & mundatis manibus. Paris de ſyndicatu. in uerſ. iudices puras debent habere manus. eſt charta xlv. & charta vj. colum. ij. uerſic.per ſyndicatores. Recordetur quòd onus iudicandi

Caueat iudex.

eſt

eſt graue.Lucas de Penna in l.fi.col.penulti.C.de uend.re. ciuit.lib.xj.Aret.in conſil.clv.periculoſum in princip.Nauis Stultifera chart.xij.de offic. iudic. pulchrè Hadrianus Papa noſter in Quodlibetis.q.x.col.antepenul.ubi allegat Eccleſiaſt.vij.†Noli quærere fieri iudex,niſi uirtute potēs ſis,&c.Alber.in proœ.C.col.iiij.nec debere reputari tale 109
onus leue,quod Ioſaphat tam graue exiſtimauit,&ibi pulchre,& quòd in eo iudicio quo iudicabit iudicabitur.Alber.ubi ſuprà.viij.c,Deus omnipotens.ij.q.j.facit Zachar. in ſermo.conſi.Piſani.col.j.Albertanus de uindicta facienda & officio iudicis.lib.ultim. Lucas de Penna in l.omnes colum.ii.C.de decur.lib.x.faciunt pulchri uerſus Senecæ, quos refert Iodocus in tract.de nobilitate.c.xiij. uos quibus &c. Quicquid à uobis minor extimeſcit, maior hoc uobis Dominus minatur.ubi alia adducit. facit Ang. in §. curare.col.antepenul.inſt.de act.uerſ.reſtat.& fuit dictum Xyſti Pythagorici,Iudicans homines,ſcito,quòd iudicabēris à Deo, & propterea maius eſt periculum iudicantis, quàm iudicati.Nam iudicabit iudices iudex generalis,ibi nihil proderit dignitas Papalis,ſiue ſit epiſcopus,ſiuè cardinalis,reus condemnabitur,nec dicetur qualis. Ibi nihil proderit quicquam allegare,neque excipere,neque replicare, neque ad ſanctam ſedem appellare. Reus condemnabitur.nec dicetur quare. Cogitate miſeri qui uel quales eſtis, quid in hoc iudicio dicere poteſtis, ibi non erit locus Codicis,ne Digeſt. Reus condemnabitur,nec quæretur teſtis. † etenim res iudicata pro ueritate habetur, 110
& tribuit ius non habēti. l.Iulianus uerum debitorem.ff. de condict.iude ubi Iaſ.col.ii.dicit quod iudex facit de albo nigrum,& de nigro album.l.res iudicata,ff.de reg.iur. Soc.in l.ſingulis.ff.de except.Curt.Senec.conſi.lxv.col.xv. & xxiiij.&alijs pluribus,ut in eius tabula.in uerſic.ſententia.præſertim conſil.lxxv.colu.viij. Alex.lib.ij.conſil.xxij. cxxiij.col.ij.cxxxvj.col.iiij.& lib.v.conſil.xxx.col.ij.& lib. iiij.conſil.xij & xvij.Et ſententia falſum mutat in uerum non eſſentia litis,ſed quo ad effectum.Bald.in cap.in præſentia renuntiet.facit eum filium qui filius non eſt, & patrem qui pater non eſt. & (vt ita dicam) ſententia eſt

altera natura, quia ius facit & originem creat. ſecundum Bald. qui allegat pro hoc l. j. in fi. ff. de lib. agn. idem Bald. in l. placet. C. de ſacroſanct. in repet. colum. vij. dicit quod orig. & ſententia pari paſſu procedunt, quia pro iudice præſumitur frater Sylueſter contra Lutherum chart. lxxj. prout præſumitur pro mandato principis in præiudicium tertii. Decius conſil. cxxv. colu. iij. Et procedit etiam pendenté cauſa nullitatis uel reſtitutionis in integrum. Felyn. in capit. quoniam contra. colum. xxij. de probat. Etiam ſi pendeat appellatio dicitur res deciſa per ſententiam. Decius in cap. ſuper literis. colum. vj. de reſcriptio. Hippol. in rubr. C. de probat. colum. xxxiij. ubi dicit quod facit notorium antequam retractetur: licet ſit retractabilis, niſi eſſet lata contra abſentem. Felyn. in cap. cùm Bertoldus. colum. ix. de re iudic. Sit etiam memor iudex quòd multùm præſumitur contra officiales, ſcilicet quòd plura mala ſciant & committant, quàm alij. gl. in l. defenſionis facul tas C. de iure fiſci. lib. xj. præſertim quando ſtatim fiunt diuites, ut ibi, facit Bald. in ca. cùm in iure. ad fin. de elect. quòd quando ſtatim locupletati vltra ſolita ſtipendia, po teſt ei fiſcus auferre, quia præſumitur turpiter quæſiuiſſe. & in l. j. ante fin. C. de hæred. uel act. uend. dicit hoc obſeruare tyrannos, quia rarò officiales ab eis recedunt cum pecunijs, & licet in hoc ultimo Bart. in dicta l. facultas, & Ange. ibi impugnent. Et Lucas de Penna. & Iac. Rebu. diſtinguant. tamen Barba. in ca. ij. de pecul. cler. Nizellus in cōcordia Bar. cxcii. incip. officialis. Decius conſ. vi. & clxxv: col. ij. tranſeunt cum gl. Item ſit memor ipſe iudex quòd ſi aliquid faciat contra conſcientiam, maximè ſi eſt doctus, præſumitur per dolum. Bal. in c. in noſtra de procur. Item quod ipſe habet plures inimicos, & eſt tanquam ſignum ad ſagittam. c. qualiter & quandò. el ii. de accuſ. Amedeus in dialogo de Amicitia. char. xxxvj. Sidonius lib. vij. epiſto. ſeu concione ij. incip. refert hiſtoria. ante medium, quia ueritas odium parit. Decius conſil. clxxxix. col. iij. ueiſi. ij. incip. lætatus ſum, Luc. de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. x. col. pen. Et dicit Pittacus. quem refert Margarita poetarū poſt Laertiū. Campanus de regendo magiſtratu.

tu.char.iij.ſe malle inter inimicos quàm inter amicos ſen tẽtiam ferre, nam ex inimicis alterum amicum ex amicis alterum inimicum futurum. Propterea non eſt ſatis prudẽs qui ſuſcipit in ſe compromiſſum. Bal.in c.ſuſpicionis. col.ij.de offi.dele.hinc Andr. de Iſernia doctor egregius fuit propter quandã ſententiam quam tulerat cõtra quendam Gallicũ Neapol.noctis tẽpore interfectus. refert Paris de Puteo in tract.Syndicatus char.vj. de exceſſibus cõſiliariorũ.ad fi.refert, & alia adducit Nic.Boerij.in cõſi.de cuſtodia clauiũ portarũ.char.v.col.ij.& iurecõſultos malè finientes refert Vdalr. Zaſius in oratione in laudẽ Legum habita, quæ incipit, ex multis, & caueat à ſocietate malorũ ne poſtea promittãt parti ꝙ facient eũ dare ſententiã pro ſe, & à meretricibus, neſciant eorũ ſecreta, quia propalant omnia. Angel.in l.item apud §.idem ait.ff. de iniur. Et ꝙ ſi in officio aliquid comedit tẽpore ſyndicatus, illud ad inſtar cibi digeret.gloſſ.in l.ii.C.de cohorta.lib.xij. Paris de Syndicatu in prin. Et ibi chart.vi. de officio Syndicatorũ. col.ii.dicit quòd Ange.de Aret.fuit in Syndicatu carceratus per annum.& niſi ꝙ omnia Collegia Italiæ conſuluerunt in ſui fauorem decapitabatur. Et conetur totis uiribus ſe intrinſecare inter medullas negotij, & quò tendat aperire oculos intellectus & ad finem dirigere, oculi non ſunt pro una die nec pro una concluſione, † ſed iuriſperitus totum proceſſum debet conſiderare, & quòd principium concludat cum fine & finis in ſuum principium recto procedat ordine, ut ſit alpha & o, principium & finis, id eſt quòd concluſio & concluſum conuertantur, ſicut diffinitio & diffinitum, & ex perſona actoris metimur actionem, & ex perſona rei metimur exceptionem & ſic actio formatur & cõdemnatio moderatur. ſunt pulchra uerba. Bal.in repet.l.Aemilius.colu.x.ff.de minor. Item & iudex debet cuncta rimari.c.iudicantem.xxx.q.v. Matthæus Boſius in tract.de gerendo magiſtra.col.iii. & ideo iudex dicitur oculus iuſtitiæ qui debet omnia uidere.in annotationibus uariis.char.128.c.xl.ante fi.& char.clii.uerſ.aſſeuerantibus.ſunt poſteriores Baptiſtæ Pij. Et inquirere ueritatẽ præſertim facti.l.ii.C.de eden.ubi omnes Mode. not. 111

Felyn.in rubr de calumniat.ubi refert de illo Sycophanta
de quo habetur in uita Aeſope,qui negabat comediſſe fi-
cus quos bibita aqua calida poſtea euomuit,& diligenter
uidere proceſſum,& elicere bene & prudenter dubia eli-
cienda,ſuper quibus ſi habet collegas,ab eis debet habe-
re conſilia. & collationem cum aduocatis partium qui de-
bent allegare ne poſtea poſſint dicere quòd alia dubia di-
miſit.ita formaliter Rota in antiquis,deciſ.dcclxi.ſciendũ.
ubi deci.dcccv.incip.not dicitur quòd non ſufficit uidere
proceſſus perfunctorie ſed bene & perfectè ne incurrat il
lud Eſaiæ ix.quod refert Hadr.Papa noſter in quodlib. q.
112 x.co.xxiiij.†ueritás.n.in omnibus principatum obtinet,&
eſt a quocunq; præferenda.ij.q.vij.c. quæritur. bene facit
Ang.conſ.cccxcj.ſub aliis.col.ij.ubi dicit,ꝙ triplex eſt ue-
ritas Roſarium Buſti libr. ij. ſerm.xxxi.litera l.& ſequent.
Decius in ca.quoniam contra de probat.iij.not.per illum
text.& in c.ſi duobus.col.iij.de appel. Et hoc conari debet
quilibet uir bonus & iuſtus iudex,ſecundum Hippol.in l.
j.§.ſi quis ultrò.col.iiij.de quæſtio.Marian.in tract.de te-
ſtib.in c.fraternitatis.iij.char.col.j. cum ad aliud deputa-
tus non ſit.Paul.de Caſt.lib.ij.conſil.clxix. uiſo puncto.in
prin.Barb.in Ioannina,colum.lvj.dicens,quòd propterea
illam inueſtigare tenetur.idem Corne.lib. iij.conſil.278.
113 uiſo & diligenter.litera l.ſubijciens † quòd ueritas eſt ma
ter iuſtitiæ.do. Alexa.de Neuo contra Iudæos fœnerantes
in conſilijs impreſſis poſt ſupplementum Piſanellæ. colu.
xxxij.allegat Eſdræ cap.iij.quòd ueritas magna eſt, & for
Veritas. tior præ omnibus,& Iſidorum de ſummo bono,ſic excla-
114 man.† O quàm magna eſt uis ueritatis quæ omnia inge-
nia, aſtutias, & calliditates ſuperat, quæ deniq; poſt Deũ
lataque figmenta ſeipſam defendit, quæ deniq; poſt Deũ
colenda eſt. Imo Deus eſt ueritas & uita,ergo amanda ſu-
per omnia.l.cùm ita legatum.ff. de condict. & demonſtra.
quia eſt mater iuſtitiæ.Bal.in l.libertum.ff.de ſtat.hom.&
in conſi.ſchiſmati.in princip.& eſt uera entitas.Bald. in l.
ſcire leges.ff.de legib.ubi Modern. in apoſt. plura glome-
rant prout etiam Bertach.in repertorio,in uerſic.ueritas.
Cæpol.conſil.lv.unus filiorum.col.i. Barbat. in Ioannina,
col.

col.clxiiij.uerſic.xiiij.& Ange.in l.ab antiquis.C.de teſta. allegat illud Scæuolæ, Veritati ſemper locum fore.& dicit Afflictus in deciſ.Neapol.ccliij.duo regij.colu.ij.quod ubi opponitur de ſtylo pōt replicari de ueritate, pro quo facit Albericus in Dictionario, in uerſic.ueritas.dicens, ꝙ Chriſtus dixit, Ego ſum ueritas, non autem dixit, ego ſum conſuetudo, facit Cyprianus Benetus in tracta.de authoritate Romanæ Eccleſiæ.chart.vij. allegando Iſidorum in capit. conſuetudo. j. diſtinct. uide pulchre Codrum ſer. vj.ubi de modo eam inueniendi ſecundum philoſophos. Et Claud.in Monarchia Franciæ.parte ij.cap. xiiij. dicit, quòd † ueritas bene demōſtrata & ſuſtentata ſemper uin 116
cit, quia nullo modo tolli nec lædi poteſt.Anchar. in reg. poſſeſſor.col.xiij.& licet uulnerari, nunquam tamen mori poteſt.Alberic.ubi ſuprà per text.in capit.ne quis.xxij. quæſt.ij.qui mihi non probat.facit Lācel.Politus in tract. de offic.aduocati. in rubric. de prudentia. circa medium. & † potius debet iudex permittere ſcandalum, quàm ue- 116
ritatem relinquere.Hadrian. Papa noſter quodlibet. j. eſt chart.vj colum. iiij. & quodlibet.iij.chart.xxix.colum.iij. facit liber Mirabilis prophetiæ. chart. xl. per Hieronymum Beniuenium.Non enim eſt ueritas immutanda propter ſubtilitatem Doctorum.l.in rebus. C.de iur.dot.no. Alber.in l.j. C.ſi ut ſe ab hæred . abſti. Et adiuuanda eſt, & non cum ingenij ſubtilitate laceranda.cap. cùm æterni de re iudic.lib.vj.cum alijs pluribus ſimilibus ut Calcan. conſil.j.colu.j.Et debet iudex ueritatis probationes ampliare,& eis fauere ut ſaluæ ſint iuribus allegatis per Hippol.in l.j.§.ſi quis ultrò.col.iiij.ff.de quæſtion. † Et iram 117
Dei ſupra ſe prouocat, qui ueritatē opprimi proſpiciens, eam pro uiribus non defendit.xj.q.iij.c.quiſq;.& c.nolite. Hadria.Papa noſter in Quodlibet. q xj.litera f.Scrutiniū chart.ij.ubi chart.iiij.dicit, quòd non ſolum eſt proditor ueritatis, qui palàm mendacium dicit, ſed qui liberè ueritatem non defendit ubi plura in char.ſequ.& charta.133. ubi dicit, quòd ueritas falſitate aliquando oppugnari poteſt, expugnari uerò nunquam: quia ueritas omnia uincit, gl.in uerbo, iniuriarum.in fi.in c.conſuetudo.8o.diſtinct.

Hoſtien.in cap.in audientia.de ſenten. excommuni.& ueritati omnia cedũt.cap.fraternitatis.de frigid. & malefic. & ueritas ſuper omnia eſt amanda.l.ſi cui ita legatum.ff. de condict.& demonſtr.Alexand.lib.iiij.conſ.lxij.in Chriſti.in princip.& in paucis conſiſtit, nec deſiderat uerborum adminicula.Barbat.lib.j.conſil.lxij.col.ij.Aret.conſ. cxlix.paucis.cap.non mediocriter. de conſecrat.diſtinct.v. capit.odi xxiiij.quæſt.j.l.j.C.ſi ut ſe ab hæred.abſti. Propterea dicebat Lactan.in iij.quòd Deus hanc rei uoluit eſſe naturam,ut ſimplex & nuda ueritas eſſet luculentior, quia per ſe ornata ſatis eſt.Ideoque ornamentis extrinſecis additis fucata corrumpitur.mẽdacium uerò ſpecie placet aliena.refert Eraſmus j.parte.prouerb.cclxxxvj. & ij. parte prouerb. etiam cclxxxvj.putre.falſamentum amat organum.hinc dicimus ueritatis ſimplex oratio.ſuperuacuo igitur quærenda eſt egregia dicendi perſuadendique uis aliqua,ſed per ſe purus nitidusque ſermo.In laborata pictaque putetur dubia ueritas ipſa.qui autem illam impugnare uult,talis inuadit utrunque poteſt.qui autem ueris aggreditur rationibus, re uera ſemper expugnat, debetq; iudex illam inueſtigare, ut dixi etiam per diſſimulationem,exemplo.Salomon.in cap.afferte.de præſumpt.de quo Pau.de Caſt.in l.ſciant.C.de probat. Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.col.51.de uſucap.& Caroli Magni,quem ſupra retuli in ſexta ratione partis affirmatiuę de bono prolis.facit.l.obſeruandam.in fin.ff. de offic. præſid. gloſſ.in cap.quomodo uirginibus.xxxj.quæſt.j.Decius conſi.151. colum.xij.Hippol.in l.de minore.co.iij.ff.de quæſtio.ubi loquuntur de diſſimulatione iudicis.& ſingu.clxxvij. malitiis.Decius in l.ea eſt natura.ff.de reg.iur. Et dicit Bald. in rubr. de probat. quod iudex debet facere ut medicus. pulchrè Barbat. in capit.ſi ſacerdos.colu.iij. de offic.ord. Anch in regula.poſſeſſor.colum. xiij.eſt circa fi. j. quæſt.
118 & circa.fin.iij.quæſtio.† Et quod iudex debeat inquirere ueritatem per plura,& pulchrè tradit Paris de Syndicatu in uerſi. ſententia.§. reſtat. eſt.col. penul.uerſic. & aduertendum.quod dictum eſt char.lxxvj. Paulus de Caſtr. lib. ij.conſi.ccci.ego Paulus.ubi dicit quod iudex debet toto

poſſe

poſſe defendere ueritatem, & eam iuuare quando ipſam manifeſtè comprehendit, & reſiſtere calumniis, & punire periuros, & mendaces, in eis onus probationis transferendo. Idem Barbat. lib. ij. conſil. xlvij. incip. præclare. Ancha. conſil. cccxvij. in cauſa. in primis uerbis. Lucas de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. xj. Et propterea dicunt Doctor. in l. ij. C. de eden. ubi Iaſ. iiij. c. co. † quod teſtes debent iurare & deponere pro utraque parte, & ſi recuſent redduntur ſuſpecti. pro quo Bald. in l. peremptoria. colu. fin. C. ſenten. reſcin. non. poſſ. quem ſequitur Riminald. in l. ſi de certa. C. de tranſact. col. j. facit Maria in cap. fraternitatis. de teſtib. colum. penul. uerſic. xlix. ſi per alteram. ubi Fely. colum. x. Bartol. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. colum. penultima. de iureiuran. Bal. lib. iij. conſil. clx. factum. in fin. colum. ij. Curtius in authen. hoc ſacramentum. colu. j. C. de iuramen. colum. Ang. inſtitut. de his qui ſunt ſui uel alie. iur. in fin. Alexand. in l. j. circa finem, C. vt quæ deſ. aduoc. iud. ſuppl. Et per authoritates prædictas ſaluatur id quod alias uidi practicari, nam reus contra actorem exhibuit libellum reconuentionalem, iuxta materiam in auth. & conſequenter. C. de ſenten. & interloc. & titulum extra de mut. pet. quando actor uoluit probare intentionem ſuam, & fecit iurari teſtes dato termino reo ad exhibendum interrogatoria, ne alias examen eſſet nullum. Practicus Papien. forma iuramenti teſtium: in gl. in uerbo, citati. reus reproducit ribellum ſuum reconuentionalem loco interrogatoriorum ſuper quo petit teſtes, aduerſantes interrogari. Caue tamen, quia ſit reproducendo uideris renuntiare oppoſitioni contra perſonam teſtium, quia uideris eos approbare. Innocen. & omnes in capit. præſentium. de teſtib. Lanfr. in repetit. cap. quoniam contra falſam. in uerſic. teſtium depoſitiones. col. xij. uerſ. ſed pone teſtis. contra eſt notab. iiij. Et quod poſſunt interrogari aliam de reconuentione, ſeu exceptione competente reo, Specu. in tit. de teſte. §. iam de interrogatoriis. col. iiij. uerſic. in ſumma. Hippol. in l. de minore, §. tormenta. col. ij. uerſic. ulterius circa. ff. de quæſtio. ubi ſi teſtis producitur contra me, ego eundem produco con-

Contra calumnioſos

119

tra partem, prius examinabitur expenſis partis cõtra me, poſtea expenſis meis pro me, dicens hoc uerum quãdo ſuper diuerſis articulis: ſed quando ſuper articulis unius partis, debet ueritatem pro utroq; dicere. & hoc uidetur obſeruare curia Romana, ut colligitur in formulario aduocatorum. ccv. ubi ponitur forma interrogatoriorum. hinc aliàs dicebam non placere illam practicem qua utuntur examinatores teſtium. quia ſi adiunctus uult interrogare teſtem ſuper materia de directo contraria, nolunt quòd teſtis reſpondeat, quaſi tale interrogatorium impertinẽs. & dicũt faciat pars aduerſa capitulo, & probet ſi uult: nam ut patet ex præmiſſis, teſtis debet reſpondere pro vtraq; parte. Ergo debet etiã deponere ea quæ ſcit de materia de directo, contraria capitulis producentis. Nõ obſt. quòd eſſet iniquum ſic facere, nam pars mea aduerſa ex quo ſemel produxit ſi ille teſtis aliquid dixerit contra eã, non poterit impugnare, quia uideatur eius perſonam approbaſſe. Inn. in d. c. præſentium. & Lanfr. ubi ſuprà. Quia reſpondetur, ꝙ quantum, ad perſonam, fateor contrariũ, ſed ſibi imputet ſi producit teſtes inhabiles. quantum ad dictum reſpondeo, ꝙ nihilominus poterit impugnare, qa nõ uidetur approbare id quod ignorabat, ſcilicet ꝙ deberet deponere contra eã. Henric. Boich. in d. c. præſentium. co. j. & ſentiunt oẽs dum dicunt ibi de ſuſpicione nouiter ſuperueniente teſti. & Innoc. met. ibi ante fi. & ſequitur Bal. in Margarita. in uerbo teſtis. in fi. col. vij. uerſic. proteſtans contra teſtes. ſentit quòd circa hoc non dicuntur approbari. Non obſt. Io. And. ad. Specul. ubi ſuprà. col. ij. quẽ ſequitur Albericus in tract. de teſti. char. xiij. ſub rub. de interrogatoriis. col. j. ubi ſi capitula ſint de mutuo, non debent fieri interrogatoria de ſolutione, ſed debeo facere nouum capitulum. Quia reſponſio patet ex dictis Aret. in d. l. ij. C. de eden. limitantis hoc non procedere quando ſolum iurauit teſtis ſuper illo articulo de mutuo facto per producetem, & adiunctus interrogabat teſtem, nunquid conuentus redíderit eidem pecuniam mutuatam. dicit enim Aret. quia non erat iuratus de hoc non tenetur reſpondere. imò ſi. reſponderet, non crederetur.

Secus

Secus autem ſecundum eum, quando teſtis iurauiſſet ſuper tota cauſa:quia tunc benè procederet eius opi.& alio rum ſuprà relata,etiam ſi pars daret poſtea articulos ſuper quibus uellet dictos teſtes examinari.Fely. in c. de teſtib.col.fi.de teſt.&.utraque uel altera parte petente, debet teſtis iurare ſuper tota cauſa.Felyn. in c. per tuas. col. pen.de teſti. & in d.c.de teſtibus. col.fi.eod.tit. dicit quod in dubio ita præſumitur iuraſſe, poſt Imol. quem tamen aliter refert Lanfr.in d.c.quoniam contra. in uerſ.teſtium depoſitiones.col.xiiij.uerſ.quæro nunquid iſtud. & idem quod Felyn.tenet. Ange.in l.ſi quis libertatem.§. quotiès. in fi.ff.de pet.hæred.& eſt de mente Lanfr.in princ.d.glo. teſtiũ depoſitiones.Idẽ uolunt Alberic.& Alex.quos ibidem refert Iaſ.col.pen. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulian. de iureiur. Aduerte tamẽ,quia hoc iurare ſuper tota cauſa poteſt eſſe commodum & damnum producentis.Marianus in c.fraternitatis,de reſti.col. xxviij. eſt in ſi.vij.articuli principalis.commodum patet,ſi deponāt aliquid prò eo extra articulum, damnum, quia publicatis atteſtationibus non poſſunt etiam ſuper diuerſis articulis amplius teſtes recipi,eſſet benè cogitãdum, quia non inuenio hoc benè declaratum, & practica uidetur obſeruare quod ſuprà dictum.eſt licet iudicio meo melius eſſent ſeruare op poſitum ad euitandum impenſas & abbreuiandum lites. l.terminato C.de fruct.& lit.expen. Præterea ſi pars met tenetur reſpondere ueritatem contra ſe propter iuramẽtũ calumniæ quod pręſtatur, in quo continetur, Etſi quę retur uerum,non inficietur. Practicus Papien. in for. lib. in act.regali.gl.fi.quæ incip.per ſacramentum calumniæ. quanto magis teſtis in quo ceſſat ratio §. his authoritatibus.uerſic.tibi dico.de Pœni.diſt. i. † Itẽ pro ueritat e de- 120
fendenda ſi iudex uideat teſtem eſſe ſuſpectũ, debet illum ad unguem examinare, & inuoluere ſi poteſt.Bald. in l.j. col.j.de conſtit. in cap.ij. in fi.de confeſ.Alex. lib.v.conſi. clij.uiſis narratis.col. iiij. & ſeq.col.iiij. Decius in c. licet cauſam.col.v.de probat.Felyn.in cap.cùm in tua. col.j.de teſtib.non tamen facere interrogatorie impertinentia. Felyn.in cap.per tuas.col.pen. de teſt.ubi dicit quomodo debeant

Teſtis ex inuolua tur cũ interrogatoryſ.

Ex facto oritur ius. debeant fieri & reſecari. Et dixi quòd ueritatem facti debet diligenter iudex inquirere: quoniam ex facto ius oritur. l. ſi ex plagij. §.cliuo.ff.ad l.Aquil omniũ.C.om.agr. deſer. libr. xi. Et Carmelita ecloga ix. Vera loquar,tu iura tenes,ego facta docebo.Iudicium uerum reddit enarratio uera.bene facit Bald. lib. j.conſil.cccxix.à capite.imò nec eccleſia poteſt ſequi ueritatem quam neſcit.Prepoſ. in c.literas.col.iiii. de frigi.& malef. Bald.in c.quæ in eccleſiarum.col.iii.de conſtit. quòd veritas de terra orta eſt de factis hominum & iuſtitia iudicũ, poſtea de cœlo proſpexit in allegationib. d. Baptiſtæ Caſtellione impreſſis poſt ſingularia Cremen. col.j.ubi allegat. Lea eſt natura. ff.de regul.iur.quòd modica facti uariatio inducit magnã diuerſitatẽ iuris.Et propterea Scæuola de more reſpondebat ſecundum ea quæ proponerentur. Bartol.lib.iiii.cõſi. lxx.ubi epiſcopus. col.vj. Decius ſæpe in princ. conſiliorũ ſuorum.Et in facto etiam prudentiſſimi errant. c.licet de conſtit.lib.vj.l.fi.ff.pro ſuo. clarius in l.ii. ff.de iur. & fac. ign.non enim preſumuntur facta niſi probentur.d.c. licet. allegatur vulgò l. in bello .§. factæ .ff. de cap.& poſtli .reuer. Tu pro ſolatio uide quomodo hoc probetur in illo tex.Ideo melius probatur in l.quæcunque.§.pen. ff. de publi.cum ſim.ut Bald.lib.ij.ultimæ.impreſſionis.conſil.cxcviii.incip. ſtatuto ciuitatis Tergeſti. Panorm per illum tex.in cap.cum iure peritur, de offic. deleg. Aret. conſil.lxxxviii.in præſenti.colum.fin.allega.l.conſil.§. fin . ff. de cur.fur. Socyn.in conſil.xxvij.colum.iij. alleg.l. j.C.de prob.& l.aſſeueratio.C.de non nu.pec .Ideo potius allega iſta iura quam illum. §.factæ. Et propterea oportet ꝙ

Secundũ probationes. coram iudice ſit probatum, quia iudex cui nihil conſtat, nihil agit. Eſt enim iudex quoddam prædicamentum quod prædicatur. de prolatione Bald.in cap. fin. de iure-

121 iur.& ideo † debet iudicare ſecundum allegata,& probata.l.illicita.§.ueritas.ff.de offic.præ ſi. ad quam Ange. inſtit.quib.mod.tut.fi.in princip.in §.ſi minus co.v.inſtit.de act.Paris de Syndicatu.char.xlix. in uerb.iudicare col. iij. Bertach.in tract.de epiſcopo.iiij.par.iiij.libro. eſt charta xlvij.q.xj.late & mortaliter Luc.de Penna in l. quicunque

C.de tab.& ſcribis.lib.x.quem ſemper uide Angelica in. uerb.iudicare.§.vij.incip.utrum iudices. Fely. poſt Barb. in c. paſtoralis.§. quoniam.col.fi.de offic. deleg. ubi ponit vij.[illegible]len.ad quartam dum limitat in iuriſdictione uoluntaria,quia in illa iudex debet ſequi indiſtinctè conſcientiam,quia pro omnibus Deum in omnibus cauſis iudicẽ credendum eſt.l.properandam.§. ſinautem reus. in fin. de iudic. Hadr. Papa noſter in Quodlib.q.xi. eſt char. lviij. col.ij.ubi reprobat Hoſtien.& Card.qui tenebant contrariũ. Adde Philip.Dec.in l.antepen.quæ incipit, bonorũ. ad fi. C. qui ad ubi dicit idem quando conſcientia iudicis nemini nocet.facit.Aneharanus conſi. ccx .facit dubium. in fin.dum dicit quòd ſi inter coniuges ſit lis, nec liqueat de caſu eorum, conſcientia eſt in manibus eorum relinquenda.dixi in iij.ampliatione de ſene. Idem uult Curt. Iunior.in d.l.antepen.qui addit ultra Felyn.aliam limitationem,uidelicet quòd ſi pars fatetur iudici in ſecreto ueritatem cauſæ,licet.ex actis non poſſit de ueritate conſtare,tamen iudex nunquam debet iudicare contra illã confeſſionem. Fely.in cum uenerabilis.col. xiij. de except. Alex.in l.ſi is ad quẽ.ff.de re iud.Catell.in ij.parte memoral.in uerb. iudex debet,iudicare.quia ac ſubleuamen. bonorum,non ad tutamen malorum inuenta eſt tela iudiciaria.Papa Pius epiſt.v.chart.j.ubi dicit quòd ueritas eſt iudicij domina. huic ſeruiant iudices neceſſe. & ibi melius charta.vj.facit Cic.circa medium.ij.Officiorum, dicens, quod iudicis eſt ſemper in cauſis uerum ſequi patrem,nonnunquam uerisimile etiam ſi minus uerum ſit defendere. pulchrè Vdalr. Zaſius oratione xij. incip. apud literatos.latè & pulchrè Roſa.Buſti lib.ij. ſer. xxxj. litera x.& ſeq. Et dicit Bal.in l.fin. C. pœn. iud. qui ma. iud.pen.not.quod qui facit ſecundum conſcientiam, licet faciat contra iuſtitiam ſcriptam, non incidit in pœnas. c. cum æterni. de re iudic.lib.vi.facit Anch.conſil.cxcj.de pluribus quæritur. & quod dicam infrà charta proxim. Angelica in uerb.reſtitutio.el.j.§.viij.dicens, quod iudices non excuſantur ſi ſcripturæ porrectæ appareant de contractu licito, ſi conſcientia eis dictat q̃ ſit uſurarius.

Secundum conſcitiam.

Nũquã contra ueritatem.

Lud.Nitaldus in tractatu de reprob.ſcientiæ Pilati. quem refert Ioan.Montolon.in Promptuario Iuris.in uerb. Ieſus.eſt in j.parte.char.cccxxxvij.in fi.& char.ſeq. facit Paulus de Caſt.j.uolum.conſil. ccclxxx. incip. iudex eſt miniſter Dei in princip.Ang.in l.fi.C.de teſtam. dum dicit veritati ſemper locum fore.licet Corneus contra ſaltem in cauſis pecuniarijs, libro ij.conſil.xxiij.ego quoque . circa finem.uide Ioan.Andr.in addit.Spec.in titu. de diſput. & alleg §.ſicut iij.& authoritas.ll. non poteſt ueritatem naturalem tollere ſecundum Bald.in ca.contingit. col.ij. de reſtit. ſpol. & Bertach. in d.tractatu de epiſcopo, limitat etiam ubi agitur de ætate. Item quando agitur de materia confinium. Item quando ipſe uidet aliquem portantẽ arma,quia in iſtis poteſt iudicare ex his quę uidit,licet nõ conſtet de actis.pulchrè in propoſito Ang.conſil.cccxliij. in cauſa. col.fin.& ſeq.incip.primus punctus. Et hæc fortius procedunt in arbitratore,qui tenetur ſequi ueritatẽ, undecunque eam habeat etiã per garritum auium. Curt. Senior conſil.xxiij. ego quoque. circa fin. fortius in principe, qui ſecundum Paridem de Syndicatu. in uerb. ſententia.col.ix.in fin.ſolùm debet iudicare ſecundum naturalem æquitatem & ſubſtantiam ueritatis, omiſſis ſolennitatibus iudiciorum inductis à iure ciuili: quia coram principe iura ciuilia non allegantur pro authoritate. & de eius proprietate ſemper eſt, ut quandocunque cauſa ſibi de iure decidenda committitur,intelligitur ſola facti ueritate inſpecta.Curt.Senior conſi.lxv. ſuper præmiſſis. col.vj.uerſi.in abſoluta.Decius conſi.xj.col. fin. Brunus in feudal.conſil.lxxxij.col.j. & in tractatu de forma. charta lxxxix.colum.ij.Iacobinus in inueſtitura. in uerb. princeps.colum.iij.uerſi. nunc addo uobis.& uerſ. octaua ſpecialitas. ubi dicit quòd debet iudicare ſecundum ſuam cõſcientiam.& ſi aliter facit,peccat.hoc etiam dicit Curt. ubi ſuprà.Iaſ.in §.ſed iſte.colũ.xxix.inſtit.de actio. Et quia ſententia eius eſt irreuocabilis,ideò debet fieri cum maiori maturitate.Bal.in l.ne cauſas. C.de appel. & conſcientia eſt ſenſus ſanæ mentis.Iaſ.in l.ſi ſic.viij.not. de leg.j. & forus conſcientiæ & ueræ iuſtitiæ idem eſt.Bal. Præpo.in

c.j.col.j.in ti.quæ ſunt regalia. & in quo nec fictiones nec præſumptiones attenduntur. Iaſ.in rubr.ff.de acquir. hæred.in fi.l.& ſi inutiliter.col.ij.C.de fideicô. Et an leges in foro conſcientiæ ſint ſeruanda, uide per eum in dictis locis.& in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.Peruſ.in ca.ſi pater. col. fin.de teſtam.lib.vj.Natam in cle.ſæpe.§.j.col.xij. de uerb. ſig.Decium poſt Fely.in cap.j.de conſtitut.col. ix. Felyn.in cap. Eccleſia S.Mariæ.col.xiiij.& ſeq.eod. titul.Ferratium cautela.xix.incip. ſententia. & Felyn. & Decius & Iaſon ponunt quid in præſcriptione in iure accreſcendi,in fraude gabellæ, in deceptione contrahentium, in electione non ſeruata forma. per Bald.in l.uniuerſa. col. penult. C.de preci.imper.offe. Quid in pœnalibus? Quid in damno dato? Corſet.ſing.cxxj.in foro animæ. & in uerb.forus. & Bald.in prælud.feudalib.char.iiij.ubi ponit an contrauenìens legi peccet mortaliter. de quo dicit Chriſtophorus Caſtel.in diſput.ſtatuto.col.j.Monferra.in c.j. de conſtit.lib.vj.el ij. Et quæ dicantur bona noſtra de iure,& nô de conſcientia,uel econtrà.Bal.in diſput.incip.ſtatuto cauetur.colum.iiij.& ſequenti.& an habens rem iudicatam pro ſe,facta executione, compertus habere iniuſtitiam, ſit tutus in conſcientia.Fely.in capitul.nouit. colum.v. de iudic. quòd non imò poteſt conueniri per denuntiationem Euangelicam. Veritatem itaque facti intelliget iudex, uel ex partium aſſertione.l.fin.C. ſi per uim, uel alio modo. uel ex probationibus. Et propterea dicimus quòd in probationibus ſtat cauſarum pondus. Bald. in l. ingenium. ff.de ſtatu homin.in l.matrem.poſt Cyn.C.de probatio.& licet ius non deficiat, deficiet tamen quandoque probatio.l. duo ſunt Titij. ff. de teſt. tutel. ubi dicit Bald.quòd deficiente probatione,deficit ſubſtantia cauſæ. Et debet bonus iudex animum ſuum confirmare argumentis & teſtibus, quæ rei aptiora & proximiora ſunt, & non dirigere animum ad unam ſolam ſpeciem probationis.Fulg.conſil.cxxxiij. proponitur. colum. fin. Paulus de Caſt.lib.ij. conſil.cccij. ego Paulus. & clxix. uiſo puncto.col.ij.Anchar.conſi.cccxvij.in cauſa. in princip. & cclxxvij.Curtius in repe.l.admonendi.ff. de iureiur. colum. lxxviij.

In probationibus ſtat cauſarũ pondus.

Non debet iudex artare ad unam ſpeciem probationis.

lxxviij.Barba.lib.ij. conſil.xlvij.incip. præclarè . in primis uerbis.& alibi ſæpe in cōſilijs ſuis.Et debent cōiungi probationes imperfectæ ad faciendum unam plenam probationem.gl.fi.ubi Fely.in cap.cùm cauſam.col.iiij. de probat.in cap.cùm Ioannes.colum.iiij. de fid.inſtrum. Catel. in ij.parte Memoral.in uerb.iudicia.Alex.lib.j. conſil. liij. in cauſa uertente. col.iij. Anchar. conſilio cccxvij.in cauſa . in princip.& cclxxvij. Fulg.conſil. cxxxiij. proponitur. colum.fin.Iaſon defendens Bald. in l.Gallus.§.fin. col.iij. ff.de liber.& poſthum.Rom.ſing.ccij.&.ſeq.Et dicit Bald. per gloſ.ibi in cap.accedens. ad fin.ut lit. non conteſtata. quòd non oportet quòd omnes allegationes concludant de neceſſitate, quia una allegatio iuuat alterā & ex pluribus conſiderationibus fit una conſideratio ſufficiens. & dicit eſſe notabile,quoniam & quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.cap.illo uos.de pign.l.ſpadonem.§. qui iura multa.ff.de excu ſ.tut.cum ſimi. ut Barbat.libr.j. conſilio xliij.præclarè . colum.ij.& lib.ij.conſil.vj. & ſequen.Soc. qui dicit quòd etiam deſtruunt conſil.cxviij.pulchrè Barbat.libr.iiij. conſil.lxxij.ſapienter. colum.vj.Prædicta tamen intellige ſanè ſecundum,ꝙ latè declarat Iaſon in repet.dictæ l.admonendi.ff.de iureiuran.col.lxxxij.& tribus

122 ſequentibus. † Et ſic patet quòd probatio & teſtium fides tota eſt in iudicis arbitrio.l.iij.§.j.ibi, tu magis ſcire potes.ff.de teſtibus.ca.ex literis. ubi Decius iij.not. de probat.ubi poſt Bart. & Paul.de Caſt.dicit, quòd licet teſtes clarè probent: iudex ſi ei uidebitur poterit fidem non ad hibere,& econtrà.tale tamē arbitrium debet iudex regulare prout bonus uir, & ſic ſecundum leges rerum abſoluere. Bartolus in l.Lucius. in fin.ff. de infamib. & l.crimine.ff.de adulterijs.Hippol.in l.quæſtionis modum.col. v.ff.de quæſtion.ſequitur ſimpliciter opin. Barto. & Paul. idem Decius conſi. xciiij. colum.j. cv. colum.v. & clxiij.in cauſa matrimoniali.colum.ij.& conſil.ccxxxiij.col.pen.& idem uult Paulus de Caſt.conſil.cxliij.uiſo proceſſu. col. ſecunda, libro ſecundo. quem ſequitur Socin. conſilio ccxlij.in cauſa magnific.colum.antepenult. dicens, quòd licet teſtes ſingulares non probet: poteſt tamen iudex

Probatio in arbitrio iudicis.

Regulare arbitriū ſuū ut bonus uir.

illis fidem adhibere, ſi ex eorũ dictis in credulitatem deducitur, licet iudices capitoſi credere nolint. idem Socin. conſilio clxxxvij. in controuerſia: col.iij. & in iij. volum. conſil.xxxvij.colum.pen.Hippol. in ſing. cxiiij. incip. vulgatum & tritum. † quod iudex poteſt plenè credere teſti 123
ſingulari quando eſſet perſona nobilis. Idem tenet ipſe in l.j.§.quod uulgò.colũ.iiij. & xij. & in l. ſi quis ne quæſtio. col. xxxiij.ff. de quæſtionibus. Franciſcus Brunus in tractatu de iudicijs & tortura. charta j. colum.ij. Cacialup.in repet.l.admonendi. de iureiurand.colu. xxix. & lv. ubi Curtius Sen.colum.xxxiij. de quo dubitat Cacialup. ibi propter text. in l. ut iuſiurandi. C.de teſti. gloſſ. in §. j.in uerb. per dignitatem. in authentic. de teſtib. tu uide Iaſon.in l.Gallus.§.ille caſus. iij. colum.ij.lect. de liber. & poſthum. maximè ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta, quo caſu iudex poteſt eredere probationibus perſuaſiuis, licet non perfectè concludentibus. ſecundum Aretinum conſilio lxxxiiij. & cxxvj. quem ſequitur Iaſ. & Socin.in l.certi condictio.§.ſi nummos.colu.j.ff.ſi cert.pet. Claud.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus. colum.v.ff. de uerb.oblig.Felyn.in c.j.col.xv.de conſtitu.Decius conſi.ij. colum.iij.& in c.dilecti col.iij.de iudi.Idem Socin.conſil. cxxvj.colum.ij.contrarium tamen uoluit Paris de Syndicatu.in uerb.ſententia.c.utrum iudex.uerſi.& adde. Bart. eſt chart.lxxiij. Alex.lib.iiij.conſi lxxx. uiſo proceſſu. col. fin.Socin. conſil.ccxxj. colum.ix. quorum opin. fortè non procedet, quando etiam talis clauſula eſt adiecta ſolùm in procidendo, non in decidendo.Iaſ.in ſimili.in l. ius autem.ff.de iuſt.& iur.col.iij.uerſ.iiij.iſtam materiam.Et ꝙ ſit in arbitrio iudicis: latè tenet Barb. conſi.vij. incip. ſapienter non fallor.colum.vj.in fin.& conſi.ſeq.col.x. libr. ij.& dicit Riminal.in l.ij.vlt.not.C.de eden.quòd eſt in facultate iudicis adhibere fidem uni teſti, uel non. ex his quæ uidit, & audiuit in teſtificatu. Idem uult. Iaſon in l. ſuis. ad quem colum.v.ff.de acquirend.hæred.quòd iudex etiam poteſt non credere inſtrumento. & dicit Felyn. in c. auditis col.xj.de præſcript.quòd iudex ſi uidet inſtrumentum continere non uerisimile, licet contineat poſſibile, non

In arbitrio iudicis.

Veriſimile.

non debeat eidem credere. Facit Socyn. in iij.uolu. conſil. xxviij.col.iiij.uerſic. præterea. & conſi.xcviij.colū.ij. Curtius iunior conſi.xvij.col.ij.Barb.li.j. conſil. xxxij. ſcribi-
124 tur.col.ij.& lib.iiij.conſi.lxxxiiij.ſupremus.col.fi. & lxxx. quàm egregiè. col.iiij. ubi dicit † quòd ſemper debemus ſequi ueriſimile.c.quia ueriſimile. de præſump.ubi Fely. l.non eſt ueriſimile.ff.quod met.cauſ.Curtius in tracta.de teſti. conclu.xxix. & xxxij. Corſ. ſing.ccclviij. Felyn. in c. auditis. col.xij.de præſcrip.Et minus ueriſimile excluditur per magis ueriſimile. Calcaneus. conſil.lxj. uentura. colum.vj.uerſ.& ideo tollitur.Iaſ.in l.ſi extraneus. col.ij. ff.de condict.cauſa data.Hipp.in rubr.C.de probat. colū. xxv.in l.j.in princip.col.xv.de quæſt.& in §.j.col.vj.eod. ti. Debet tamen iudex in ſententia cauſam exprimere propter quam non credit plenæ probationi, ex quo recedit à regulis communibus. Decius in c. conſuluit. el.j. de probat.Fely.in c.j.col.xiij.uerſic.ex prædictis adde. & in cap. quæ in eccleſiarum.colum.xix.in ca.eccleſia.col.ix. uerſic. ij.limita de conſtit.& aliàs tenetur ſtare ad id quod eſt ſcriptum,ne teneatur in Syndicatu. Felyn. in cap. cùm ueniſſent.colum.j.de teſtib.Et ſibi debet conſtare de qualitate unici teſtis,cui plenè vult credere propter illam qualitaté, ita Barb. conſi.xxix.illud. col. fin.lib.j. & alibi ſæpe Doct. Iſtis enim authoritatibus & dictis nouiter aggregatis poteſt aduocatus & iudex uti ad conualidandum probationes ueritatis,non autem iniquitatis & mendacij.

Ioannes Neuizanus de Butigleria capitaneatus Aſten. diœceſis Taurinenſis,ciuis Aſten.& incola Taurinenſis.

LIBRI QVINTI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS LIBER SEXTVS.

ARGVMENTA.

1 IVdex communi opinione non informatus ſequatur textus legiſlatoris.
2 Stante opinionum ambiguitate aut diuerſitate, inſequenda eſt mens legis.
3 Opinionum differentium illa ſequẽda eſt quæ eſt iurium amica.
4 Iudex redditur excuſabilis ubi exiſtens in dubio eligit opinionem quam ſua dictat conſcientia.
5 Peccatum quandoque impedit ueritatis deciſionem & agnitionem.
In maliuolam enim animam non introibit ſapientia.
6 Dubium rationabile & circa legem difficilem quandoque iudicem excuſat à deciſione iudiciali.
7 Stante opinionum dubietate ſtandum eſt ſaniori & ſanctiori, & pugnandum eſt pro ueritate.
8 Iudex tenetur partibus concordiam perſuadere.
9 Lites iudiciales euitandæ ſunt.
10 Deſiſtens à lite an præſumatur de ſuo iure dubitare.
11 Doctores non debent ſe litibus iudicialibus immiſcere.
12 Boni uiri lites iudiciales execrantur, eligentes ſuum ius indiſceſſum relinquere, quam liti ſe exponere.
13 Pax certa præualet ſperatæ uictoriæ.
14 Aduocati multa poſſunt animarum ſuarum pericula incurrere.
15 Mens rectrix eſt diſpoſitionum.
16 Deus ſolus ſcrutator cordium eſt, poteſt tamẽ per indicia præſumi uoluntas & intentio alicuius an ſit recta uel non.
17 Vitæ conſcientiam oſtendit.
18 Mens & uoluntas teſtatoris eſt in teſtamentaria diſpoſitione conſideranda.
19 Teſtatoris uolũtati cõtraueniẽs dicitur pietatis iura uiolare.

20 *Mens contrahentium ſemper eſt inſpicienda potius quàm uerba.*

21 *Regulæ iuris in dubio adhærendum eſt, & pro ea in iudicijs pronunciandum.*

22 *Regulas iuris ignorans in latam culpam eſſe dicitur, ſecus de fallentijs ſeu limitationibus.*

23 *Dubio ſtante ea opinio amplectenda eſt quæ minus lædit ius commune. Item eam per quam redimus ad ius antiquum.*

24 *Stantibus paribus probationibus quibus ſtandum ſit.*

25 *Receſſus à iure communi eſt odioſus: & reditus fauorabilis.*

26 *Voluntas teſtatoris potius interpretatur ſecundum ius commune quàm ſecundum conſuetudinem.*

27 *Viduæ, pupilli, pauperum & ſimilium perſonarum cauſæ qualiter ſint in dubio decidendæ.*

28 *Perſonis miſerabilibus non eſt in præiudicium aliarum fauendum.*

29 *Mercator dum eſt in actu mercantiæ eſt ut perſona miſerabilis habenda.*

30 *Vidua dici poteſt illa quæ caret marito licet nunquam fuerit nupta: vel quæ habet maritum ſed inutilem, vel bannitum, vel abſentem.*

31 *Perſonæ miſerabili fauendum & patrocinandum eſt etiam ſine ſalario.*

32 *Diues litigans cum paupere an teneatur ei expenſas ad litigandum miniſtrare.*

33 *Debilioribus in iudicio quare fauendum ſit.*

34 *Iudicis arbitrio remittitur inſpiciendum quæ ſint perſonæ miſerabiles.*

35 *Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur perſonæ miſerabiles.*

36 *Perſona quæ per ſe non poteſt eſſe in iudicio an dicatur miſerabilis.*

37 *Beneficium nomine miſerabilitatis impetrare volens, debet qualitatem miſerabilitatis allegare.*

38 *Perſona miſerabilis an lite pendente poſſit mutare litem.*

39 *Ratione adiuncti conſequitur quis ex perſona alterius quod ex ſua non poſſet.*

Regula

40 Regula quòd magis dignum trahit ad ſe minus. an procedat etiam non obſtante maioritate minoris dignitatis.
41 In connexis delictis abſolutoria ſeu condemnatoria non extenditur de vno ad alium.
42 Sententia arbitri contra duos quorum vnus eſt clericus & alius laicus, an virtute connexitatis in duobus procedat.
43 Connexitas an aliquid operetur in cauſis diuiduis.
44 Perſonæ miſerabiles dicuntur eſſe ſub protectione iudicii eccleſiaſtici.
45 Dubio ſtāte in cauſa index debet benigniorem amplecti viā
46 Caſus multi quibus benigne agendum eſt in dubio.
47 Stante dubio diuerſis vijs vtendum eſt diuerſis cauſis exigentibus.
48 Iudex qualiter ſe habere debeat in exequendo.
49 Principum reſcripta an ſemper ſint in executionibus obſeruanda.
50 Decreto iniuſto an ſit parendum.
51 Supplicium pro veritate pati melius eſt quam beneficium pro adulatione.
52 Princeps quandoq; plus voluntate quam ratione mouetur.
53 Principes non debent petentiam inuerecunda inhiatione ſic conſtringi ut non concedenda tribuant.
54 Principum indebita reſcripta præſumuntur per importunitatem conceſſa.
55 Lætitia reddit principem quandoq; leuem ad illicitum concedendum: quo caſu conceſſio eſt habenda nulla.
56 Mulieres perſæpe ſolent à principibus illicita impetrare: qua propter talis conceſſio antequam exequatur conſideranda.
57 Poteſtatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem.
58 Poteſtatis plenitudo non debet exerceri niſi diſcretionis claue præmiſſa.

COgnita igitur ueritate facti.c.j.de pœ. diſt. vj. illud applicet ad ius: & ſi habet communem Doct. opinionem, illam ſequatur iudex, ut ſuprà dixi.† ſi uerò non habeat, conſideret diligenter textus Legum in mate- 1

Conſide- ria loquentes, ne faciat contra conſcientiam fonte ueritatis omiſſo, opinionum riuulos ſectari. Hierony. in proœ. Eccleſiaſt.in fin.frater Auguſt.in ſcrutinio,chart.vij. Saly.in l.j, C.de rapt.uirg.dicit ꝙ in dubijs ad principia,id eſt leges,eſt habendus regreſſus.& Barb. in Extrauaganti, Ad reprimendum.in uerſ.non obſt. circa medium dicit, † quod quando eſt perplexitas ſeu ambiguitas debemus recurrere ad mentem legum,& dicitur uera mens legis, illa quæ procedit ex bono,& æquo,ſecundum Salom.in repet.§.reſponſa inſti.de iur.nat.char.j.Gammarum in trac. de extẽſione.char.iiij.col.j.poſt medium. Et dicit Formularium prouinciale,char.xxiij.quòd Cancellaria apoſtolica maximè innititur teſtibus. Et gl. regularum Cancellariè.char.xxiij.dicit,quòd in dubijs debemus recurrere ad regulas iuris,& rationem naturalem.& dicit frater Iſidorus in tract.de cõceptione lib.ij.c.iiij.quòd in dubijs euenientibus in fide catholica quæ excedũt naturalem rationem recurrendum eſt ad ea quæ ex diuinis ſcripturis poſſunt haberi, quæ à ſanctis Doctoribus, qui ſpiritu ſancto fuerunt inſufflati,& ab Eccleſia acceptati allegat Dionyſium de diuinis nominibus.c.iiij.&Inno.in c.ne innitaris. de conſtit.& ſic dicetur ite per uiam ſilicatã, ſecundũ Bal. quẽ refert Cacialup. in repet.l.admonẽdi. ff. de iureiur.in fin.colu.88.& idem eſt de mente Iaſ. in l. ita ſtipulatus. la grande.ff.de uer.oblig.col.antepe.dum dicit, † quòd ſequitur illam opin.quæ eſt magis amica iuriũ.& in l.diuortio. in prin.col.vi.ff.ſol.matr. quòd cùm habeat deciſiones legum claras,illis potius uult inhærere,quàm gloſſ. & doct. Si uerò eundo per text. legum & rationes naturales, & coactas circunſtantias rimari, capite iudicantem xxx. q. v.nec feſtinet, nec pręcipitet ſententiam. Felyn. in princ. ſuæ lect..uerſ.in gl i.libri.Hi ppol.in l.ſtatuliber. col. pen. ff.de quæſtion.Decius i n cap.cùm uenerabilis.colum.v.de excep.Iaſ.in l.iudices.C.de iud.& quæ dixi in char.præcedenti,ſed mẽte tranquilla peragat.Card.per illum text.in c.illa.xi.q.iij.cũ ſubtili inueſtigatione diligenter perquiſiuerit ueritatem,& eã inuenire nequeat, quia præmiſſis illis res tunc dicetur dubia. Socyn. in l.ſi fuerit.§.planè.ff. de reb.

Conſiderare textus legũ.

Articulus iuris quomodo dicatur.

le reb.dub.occurrunt enim plura indiſſolubilia,ut refert Steph.de Pheder.in tract.de interpret. Legum.col. 53. & ibi inter cætera refert unum poſt Gellium v.Noctium Atticarum.c.x.de Pythagora & Criſtallo eius diſcipulo, qui Pythagoræ centum promiſerat dare ea die qua primam cauſam oraſſet,& uiciſſet,& quamuis ualde edoctus fuiſſet à Pythagora, cauſas non accipiebat, ne ſolueret illa centum.unde Pythagoras egit contra eum, concludendo hoc modo,ſi uicero, neceſſe habebis ſoluere propter ſententiam,ſi tu uiceris,habebis ſoluere propter pactum. & econtra diſcipulus retorquebat in eum,ſi uicero,iam ſum tutus ope ſententiæ,ſi ſuccubuero,tuebor ex pacto.& hāc q.refert etiam Barba.in procem.clem. Iaſ.in l.ita ſtipulatus.la grande.col xv.ff.de uerb.oblig.Et in uoce licet non tradiderit in ſcriptis in l.ſi poſt mortem.in princi ff.de legat.j.Et dicit quòd poterat decidi. per regulam conſtat. lib.vj.ſed poſtea inueni hoc dicere Cacialupum in tract. de tranſact.q.xxx.aliud ſophiſma ſimile prædicto recitat Codrus ſerm.ij.chart.fin. Aliam etiam uoluit decidere Aulus Gellius.ut referunt Iaſ.& Lan. in l. qui acccuſare. C.de edendo..aliud ponit Præpoſ.quem ſuprà retuli in §. inconuenienti.de incontinentia muliebri. aliud ponit Petrus Iacobi in practica poſt arborem regum Franciæ.col. iiij.Et plures caſus emergunt qui egerent Pontificia uel Cæſarea deciſ.ut patet ex diſcurſu Doctorum. & Barb.in cap. literas.de iuram.calum.dicit ſe tot aggregauiſſe quod facerent unum uolumen maius quàm Clementinas. idem dicit ipſe in cap.quoniam,colum.ij.ut lite nō conteſt. ubi ſubdit quod apperiret in morte,niſi dubitaret quòd alius ſibi attribueret.& in cap.accedens.colu.xij.eod. titu. dicit,quòd Papa Paulus hoc feciſſent niſi.fuiſſet morte præuentus.† Iudex tunc apud Deum & homines excuſabi- 4 tur, ſi in tanta ueritate & dubio eligit illam opinionem quam ſecundum eius bonam conſcientiam credit eſſe ueram,etiam ſi poſtea contrarium declaretur per authoritatem habentem,ut ſupra.dixi circa princip.huius. x. ampliationis.Bald.lib.v. conſil. j. incip. qualiter. uide Gell. lib.xiiij.cap.ij.incipien quòd primum.Bald.in cap.j.c.l.ij.

Sequatur quo ſibi iu-

 de

& ius uidetur in conſciētia.

de offic.ordin.Hadrian.Papa noſter in quodlibet.ij.char. xxj.colum.ij.uerſ.ad ſecundum.& char. ſequen. colum.j. uerſic.ad quintum. Tunc potiſſimè recurre ad auxilium
5 diuinum, quia † aliquando propter peccata neſcimus dubia reſoluere.Bald. quem refert Afflictus in ſua ultima deciſ.ad fin. Papa Hadrian. noſter quodlib. iiij.eſt char. xxxvj.colum.j.quia ſecundum eum q. ix. colu.xvj. omnis ueri cognitio à Spiritu ſancto eſt,qui non intrat in maliuolam acimam, & Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cognitionibus. Sapientiæ ij. exemplo Moyſi,quem refert frater Lud. de Veritate contritionis,char.x.allega.xc.q.iij.cap. ſummopere. Et proptereà principes debent aduertere quòd in iudices eligant non ſolum peritos, ſed & habentes conſcientiam timoratam. Tunc enim Anchara.cōſi.ccxj.incip.inter contraria,& uaria.quem ſequitur Cacialup.in tract.de trāſact.q. xij. col. ii.Socin.conſil.150.inci.& nos.col.xxix.ſeu antepen. Decius conſi.lxviij.in fin.colum.v.& conſil.ccclxxvj.col.pen. in c.j.prima lect.col.vj.de probat. uerſ. illud utiliter not. Sādo.in l.ſi fuerit.colu.iij.ff.de reb.dub.facit gl.inſtit. de
6 ob.quæ ex quaſi delict.in fin.princ.quæ dicit, † quòd excuſatur qui dubitat circa.l.difficilem,ut eſt.l.Gallus.ff.de lib.& poſth.vbi Iaſ.in prin.ij.lect.facit mentionem de illa gl.Et Decius conſ.lxii .col.pen.Curtius Iun.in feudal. cōſil.vj.col.xix.& dicit gl. dummodo non fuerit dota pecunia.facit Felyn.debita peritia excuſatur deponens iuxta ingenium ſuum informatum ex rebus apparentibus cum diſcurſu mentis.multa enim conceduntur ratione dubij, quæ alias non.Cy.in l.fin.C.de tranſact.Bald.in tracta.de præſcrip.iij.parte.vj.partis principalis.ij.q.princi.in ij. q. eſt char.lxviij.col.ij.Et dicit ibi Ancha.& Doct. prædicti, quòd ſi hoc facere nolit,uideat partes componere, aut ſaltem diuidere per medium.de quo gl. in l.Neſennius.ff.de neg.geſt.quæ dicit hanc eſſe ſententiam ruſticorum. de qua d.Iaſ.in l.ſi tibi decem.§.ſi pactus.ff.de pact.col.ij.facit Anton.de Prato in tract.de ſecun.nupt.char.xxxv. col. j.Bauerius in §.ſi ſeruum.in fi.inſtit.de hæred.inſtit. Ang. in l.ſi expreſſim.col.iij.ante fi ff.de appellat.ubi in confli-

ctu

ctu opin. iudex debet ſequi illam quæ ſibi magis iuſta uidetur in conſcientia. Bal. lib. iiij. conſil. ccclxx. in cauſa. in fin. ij. col. ubi poſt Inno. dicit, † quòd in dubijs opinio. uni 7
adhærere non reputatur peccatum, tamen ſanctum eſt in talibus pro ueritate pugnare. Purpuratus in l. ij. C. de edé. allegando Philoſophum j. Ethic. Barbat. in d. c. paſtoralis. §. quia uerò. col. viij. de offic. deleg. in clemen. ne Romani. num. xiij. de elect. facit Angelica in uerſi. reſtitutio. quam ſuprà retuli. bonus tex. in l. non ſine. C. de bon. quæ liber. quem allega. Cacialup. in repet. l. precibus. C. de impuber. char. penul. col. iiij. facit Afflictus deciſ. ccclxxxiiij. incip: non ponam. ad fin. † Et perſuadendo partibus concor- 8
diam prout iudex tenetur. Decius in ca. ut debitus. ij. not. de appel. poteſt illis memorare, id quod dicitur in cleme: dudum. de ſepul. & illud quod eſt ſculptum in lapide marmoreo penes ſcalas per quas aſcenditur palatium Broleti Mediolani, quòd in cõtrouerſijs cauſarum corporales inimicitiæ oriuntur, ſit amiſſio expenſarum, labor animi exercetur, corpus quotidie fatigatur, multa & inhoneſta crimina deinde conſequuntur, bona & utilia opera poſtponuntur. Et qui ſæpe credunt obtinere. frequentius ſuccumbant, & ſi obtinent computatis laboribus & expen. nihil acquirunt. Item & memorare illud quod dicit Saluator Matth. v. cap. Si quis uoluerit tunicam tuam tollere & iudicio contendere, dimitte ei & pallium. xiiij. q. j. c. j. v. refert Flor. in l. fin. in fin. ff. famil. erciſ. dicens, † quòd 9
propterea quis non debet eſſe nimis promptus in litigando, & eſt ratio, quia ſiue quis habeat iuſtam cauſam, ſiue non, non poteſt litigare ſine ſumptibus. Bald. in c. cum dilecti. colu. pen. de dolo & contu. Pragmatica de cauſis. in gl. in uerſi. litium. eſt charta. cx. facit diuus Hieron. in tertia parte tract. viij. epiſtol. xxxvj. incip. cuncti mei ſenſus. & dicit Ang. in l. nemo. ad fin. ff. de acquir. poſſ. quòd ille cui mouetur controuerſia, licet ipſe non dubitet, tamen præſumitur de iure ſuo uacillare, quia dubius euentus belli. hinc Eraſm. iij. par. prouer. 398. cum licet fugere, ne quære lites. Ioan. Montolonius in promptuario iuris. in uerb. tunicam. † hinc qui deſiſtit à lite, non dicitur diſ- 10

Suaſio ad concordiam.

Da tunicã & pallium.

fidere de iure ſuo, ſed lites execrari. Fely. in c. illud. col. v. de præſcrip. Cuilibet ergo conſulimus bona fide ꝙ pronior ſit ad cōponendum, quàm ad contendendum. xc. diſt. per totum. Maria. in c. ij. col. lxj. uerſic. xiiij. princip. art. in j. concluſione. de libel. oblat. ubi ſubiicit. hoc ego in pri-
11 mis ex charitate uobis conſulo, † potiſſimè cum eritis doctores, ut cum dictis authoritatibus non ſolum perſuadeatis, uerum etiā impellatis & aſtringātis partes ad compoſitionem & cōcordiam, & à cauſis propriis omnino abſtineatis propter prædicta, & etiā quia dubius ſit euentus litis, ſi propriam cauſam amitteretis, eſſet uobis magnum dedecus, & ſic perderetis cauſam & honorem, & propria affectio poſſet inducere intellectū ueſtrum ad perniciem. Et ibi allegat Marianus Thomam Doctium dicere quòd poſſet contingere, quòd doctor non haberet ſoluētem ſibi mercedem, propter quod cauſa de facili perderetur. Et ſi non bene ſatisfit aduocato, nō poteſt bene ſtudere. Cardin. in clemen. j. de reliq. & uener. ſanct. col. x. uerſicu. excellentiſſimum. Fugiendas ergo eſſe cauſas proprias tanquam rem pernicioſam, exemplo piſtoris qui panem ponit in furnum, & non ſe. Et ſi neceſſitatis litigare in cauſa propria, aduocatum quære. Et Decius in c. cùm ueniſſent.
12 col. iiij. de iudicis. † vnde boni uiri lites execrantur. Iaſ. in l. filio. pater. j. no. ff. de le. j. Nauis Stultifera, char. lxxxj. de litigantibus in iudicio. propterea dicit Fely. in d. capit. illud. col. v. & in cap. nihil. in primis uerbis. de præſcrip. quòd plures ob execrationem litium limittunt ius ſuum indiſcuſſum. Nec mirum, quia eſt difficile obtinere ſententias, ſed difficilius obtinere executionem. l. quod debetur ff. de pecul. quam ſi non obtineas. fruſtratorium fuit tuum iudicium, cuius executio tendit in uanum. Bal. in cap. eccleſia. colum. j. ut lite penden. & quia in executione ſtat uis. Alexand. & Iaſ. in proœmio rubricæ. ff. de re iudic. dicunt quod ille titulus eſt plenus auro. propterea dicit Felyn. in capitul. nihil. in primis uerbis. de præſcriptio. quòd plures propter execrationem litiunt dimittunt ius ſuum indiſcuſſum, & iſti perpetuò litigantes præſumuntur calumnioſi, & ſunt exoſi legibus. Barbat. in clemen. vt

Doctor non litiget.

Boni uiri lites execrantur.

calumnijs.de re iudic.lib.ij.cōſilio vij. incipien. ſapienter. colum.xj. & conſilio xxxj. omnia quæcunque. col.ij.libro iiij. & in dicta clemen.ut calumnijs.col.ij. dicit quòd hoc intantum procedit,ut ille qui de leui litigat non ſit admittendus in teſtem, nec accuſatorem. idem Barbat.libro iiij. conſil.xxxij.omnia.colum.ij.Eſt bene uerum quòd licet concordia poſſit ſuaderi, non tamen poteſt imperari: nec quis cogi poteſt ad tranſigendum regulariter.Iaſ. in authen. ſi uerò contigerit.col.fin.C. de iudic. Lanfran. in tract.de arbitris. quæſt. xlv. Cacialupus in tract. de tranſact. quæſt. xx. Fely. in cap. quæ in eccleſiarum. col. xiiij. de conſtitut.latius in rubr.de treu.& pac. Decius conſilio cxxv col. ij. Galiaura in l. j. §. ex his igitur. ff. de uerbor. oblig.col.v.Iaſ.in l.ſi conuenerit.col.ij.ff. de re iudic. in l. quidam æſtimauerunt.ij.col.in ultima not.ff.ſi certum petat.& ibi Socin.& dicunt Fely.in dicta rubr. ad fin. & Lanfran. quòd non ſolùm partes non poſſunt cogi: imò ſi iudex uidet alteram partem litigantium fouere iuſtitiam non modo cogendo,ſed perſuadendo facere compromiſſum: facit contra conſcientiam,ſi propterea pars fouens iuſtitiam aliquid relaxet de duo.& de hoc contra Socin. inuehit Lancel.Politus in tract.de ſubſtitut. viij.quæſt. in materia pupillaris. col. iij. quod tamen limitat ibi Felyn. niſi alia pars relaxet ſibi ſcienter, quia uidetur donare, uel ſecundum Cacialup.ubi ſuprà.& Barbat.lib. iij. conſil. j. col. penult.niſi fortè uideat expedire parti iuſtitiam fouenti ex aliqua cauſa,puta quia lis poſſit multum protelari per appellationes, nam poſſet tunc perſuadere actori, & etiam reo quòd uelint potius tranſigere quàm diu ſit ligare,† quia melior eſt certa pax, quam ſperata uictoria. Aeneas Syluius epiſtola cccxlvj.fuimus, & epiſt. lxxvij.quæſtus. dicit quòd melius eſt de iure ſuo aliquid tradere cum pace, quàm totū litigando conſeq. pro quo Cicero in Officjis char.xcj.quod eſt non modo liberale paululum nonnunquam de ſuo iure decidere,ſed interdū fructuoſum.Idem Aeneas, poſtea Papa Pius epiſtola vj. ſatius cenſuit dubia pacis bona, quam certa belli mala ſubire.& uerum quod à ruſtico nunquam conſequeres

Nemo cogitur concordare.

13

quod

quòd uelit de ſuo iure aliquid detrahere. Cardin. Papien. dixi ſuprà de capiente uetulam propter diuitias. Et potius dietim ex municipio ad urbem cum aſino lignis onuſto,& fortè furatis ſtatim pretium aduocato, uel procuratori deferet,& ſæpius reprehendi eos quòd faciant, eo ꝙ eos pigeat agriculturæ,& tamē infamiam otij litigio excuſant. Sed eis euenit ut furi qui ſi tempus & impenſam quam cum tot periculis cōſumit in furando exponeret in aliquo honeſto exercitio, ditior & quietior eſſet. idē uult Felyn. ubi ſuprà quando eſſet unus pauper qui litigaret cum uno diuite, nam licet foueat iuſtitiam, non poterit eam conſequi cōtra illum potentem, nam contra maiorē nemo præſumat honorem gloſſ. ij. in l. quia etiam. ff. de alien. iud. mut. cauſa fact. faciunt quæ dixi reſpondendo ad vj. ampliationem de diuite, & ꝙ lex eſt araneæ tela, ut dixi in materia partialitatis, licet fieri deberet oppoſitū, ut infra dicam, quòd in dubio iudex debet ſequi uiam benignorem. Tunc enim iudex partes concordando ſi aliquid detrahat de iure illius pauperis, non peccat, ſecundum Corſet. in tractatn de poteſt. regia. in xxiij. priuilegio pacis. Roch. in capit. nouit. viij. not ff. de iudic. plures alias fallentias & caſus in quibus quis poſſit cogi facere compromiſſum ſeu concordare, ponunt Iaſ. in dicta l. quidam æſtimauerunt. Felyn. in d. rubr. & Cacialupus in di-

Qūo poſſit quis cogi ad cōcordiā etiam remittendo de ſuo

14 cta quæſt. xx. ubi in fi. dicit † quòd inter alia pericula aduocatorum illud eſt primū, quando ſcit partem ſuam fouere iniuſtitiam, & illam inducit ad tranſactionem & ſic conſulit quòd alienum capiat, & allegat beatum Thomam dicere quòd ſi in progreſſu litis uidet cauſam clientuli ſui iniuſtam, debet eum inducere ad cedendum, uel ad componendum ſine damno aduerſarij. In talibus ergò iudex ſemper debet aduertere & inſequi mentem diſponentis. Socinus in l. in ambiguo ff. de rebus dubijs. Iaſ. in l iuriſgentium. §. prætor ait. colum. ij. ff. de pactis. Ange. conſilio cclxxj. uiſis & examinatis.. colum. final. Barbat. libro. j. conſilio xiij. clementiſſimi. col. ij. etiam uerba impropriando, ut Barbat. conſilio lxj. colum. ij. incipien. ſcribitur. libro j. & librò ij. conſi. x. ſapienter. colum. vj. nam

mens,

mens,ratio,& cauſa idem ſunt.Bal.in conſilio ſchiſmatis, columna xj.ubi ſubijcit, quòd iuſtificat ſuum cauſatum, licet in ſua conſtitutione principis ſpiritualis poſſit de minima ratione magnam facere; ex quo placet Hoſtien. in ſumma de reſcript.§.quas uires. colum.ij. ideo non in folijs,ſed in radice rationis conſiſtit euangelium.j. quæſt. j.Marcion. Hadrianus Florentinus. de traiecto Cancellarius Bononienſis, nunc Papa noſter in ſuis Quodlibetis. quæſt.ij.colum. antepenultima. facit Maraſcotus in capit.j.de conſtitut,libro vj. colum.ij.& qui tantum uerba ſectatur,nihil habebit,qui autem poſſeſſor eſt mentis, eſt cuſtos prudentiæ. Prouerbio.xix. & Felyn.in capit. ad audientiam.el j.colum.iij.de reſcriptis.dicit, quòd uirtus humanorum actuum non ſtat in modico atramento, id eſt in uerbis,ſed in eo quod maximum eſt,ſcilicet in mente hominis, latè Barbat.in c.j.col.x. de iur. calumn. Paul. de Caſt. libro j. conſilio ccclxxx. incip. iudex eſt miniſter Dei.in princ.& dicit Seneca, quem refert Barb. in repet. rub.C.qui admit.col.xliij. philoſophia non eſt populare artificium,neque oſtentatione parata, non in uerbis, ſed in rebus conſiſtit Philoſophia. ſicut anima regit corpus, † ita mens regit diſpoſitionem. Curtius conſil. xliij. ſtatuto.colum.vj.Calcaneus conſi. j.colum. xvij. & ibi colū. xv.dicit,ꝙ ratio & mens idem ſunt.l.cum mulier.ff. ſolut. matr.prout Barb.in d.conſil.x.unde in legibus, & ſtatutis debemus attendere rationem & mentem, ut per eum, & Barb.lib.iij.conſi.lxxxj.præclare.col.pen.Lancel. Politus in tract.de offic.aduoc.rubr.de ſcientia.char.j. Nata in repet.c.quamuis.de pact.libr.vj.col.pen.dixi in meis clauſulis generalibus inſtrumentorum.in uerbo,& hæredes.ubi latè de ratione legis.Et hoc etiam procedit in diuinis ſcripturis.Roch. in tractatu de conſuetudine.chart.x.colum. ij. Et non ſolùm ex coniecturis elicitis ex diſpoſitione, ſed extra diſpoſitionem. Ang. in l. hoc iure. ff. de euict. Bald.in l.uoluntatis. C. de fideicom. quas tamen ſecundum aliquos oporteret probari per ſeptem teſtes ſi ſint in materia teſtamenti. Bart.in l.cum proponebatur. ff. de leg.ij.diſtinguentem ut per eum, quem ſequitur Curtius 15

tius Senior in repe.& admonendi.de iureiur. col.lviij. Iaſ. in l.errore, col.fi.C.de teſtam.Fely.in cap.ex literis, col.iij. de fid.inſtr.Alex.in rub.ff.de acquir.poſ. Et non ſolùm attenditur expreſſa, ſed etiam præſumpta, uidelicet illa, de qua ueriſimiliter ſtatuentes, ſeu diſponentes interrogati reſpondiſſent.gl.in l.tale pactum.ff. de pact. ubi Iaſon dicit hoc procedere in legibus, ſtatutis, conuentionibus, & reſcriptis, ut illud habeatur pro diſpoſito, quod ueriſimiliter fuiſſet ſtatutum, ſi de hoc fuiſſet interrogatus. Idem

Mens ueriſimilis.

uult Fely.in c.cum eccleſiaſticæ.de excep.formaliter Curtius conſi.xliij.ſtatuto. colū.v.Iaſ. in l. cùm res per illum tex.col.iij.ff.de leg.j.text.melior de iure ſecundum Clau. ibi in l.mulier.in princ. ff.ad Trebel. qui de hoc remiſſiones allegat in l.ex facto.colum.ij.ante fi.ff.de uulg. & pup. Angel.Maleficijs.gl.facit inſultum.iiij.colum.Campezius de dote.ult.parte.q.xxiiij.Decius conſil.lxxix. colum.v.in c.ſuggeſtum.col.iij.de appel.Hipp.in l.ſi quis uiduam.col. iij.ff.de quæſt.& licet Iaſ.in d.l.tale pactum.ad fin. impugnet unā limitationem d.Ant.de Butr.ad hoc dictum. tamen ego uidi unum conſilium eius, ubi in chart.fi. illam ſequitur.Aliter limitat Lancel.in l.Gallus. col. penul.ff.de lib. & poſth. ut procedat quādo talis caſus erat in poteſta-

16 te diſponentis aliàs. † Vnde licet ſolus Deus ſit ſcrutator, xxxii. diſt. c.erubeſcā.quia nec dæmon poteſt ſcire cogitationes hominum.Panorm. in c. nouit j.de iudic.ubi Decius, Marſilius Ficinus li.vj.epiſt.mitto uaticinium. chart. cxvj.poteſt tamē mens & intentio alicuius eſſe nota prudentibus per indicia, & coniecturas, ſicut uult reſpicientium reſplēderet in aquis. Ang.in l.inter ſtipulantem. §.j. col.iij.ff.de uerb.oblig.ad quem locum ſe remittit ipſe in l.ab executione.ad fin.princ.ff.de appel.Idem Ang. conſil. xxxix.uiſis & inſpectis.col.iij.circa medium.& cccxiiij. uiſo d.teſtamento. ante fin. Quæ mens non ſolùm declaratur ex uerbis, ex quibus iuſta mens ipſa probatur. Fortunius de fine iuris.col.lvj.Felyn. in rubr. de fid. inſtrum. in primis uerbis.ut Barb.lib.iiij.conſil.lxxvj.magnus. colum. ij.& lxxxij.ad fi.in eodem.& etiam ex factis. Quia magis realitatem actus, quàm uerba.Bald.in c.j. de poſtul. præ-

Verba & facta declarant mentem.

la.col.j.ideò facta ſunt fortiora ad declarandum mentem quàm uerba, quæ ſæpe proferuntur contra intentionem proferentis.l.de quibus. ubi Iaſ.col.ix in iiij.not.ff. de legib.Socin.conſ.cxxxiij.profectò. in fin. col.iij. & cxcij.capio.col.iij. per l. Paulus.non tantùm uerbis.ff.rem ratam habe.Lancel.in l.cùm filio. col.ix.in fin. ff.de leg.j. Nicol. Boerij in tract.de ſeditioſis.charta xxviij.Alex.lib.vj. conſil.cxxxv.redēptoris. nu.v. & conſil.liij. nu.xliij. replicatò conſil.cxix.idem Lancel.in l.reprehendenda.C.de inſtit.& ſubſtit.Paris de duello & re milit.char.xl.ſub rubr. quando unus pugnantium, dixit Ioan. Mirand. col.fin. ubi allegat Iudæos dicentes, Aue rex Iudæorum. & tamen dabant ei alapas.facit Monferra. in repet.l. ſi conſtan.ff. ſol. mat.col.xxxv.allegat c.ex ore.de his quæ fiūt à maio. part. capit.facit Decius in ſerm.concil.Piſani. poſt ſuum conſilium clj.col.fin.Igneus in repe.l.dudum.C.de contrahen. empt.col.iiij.Socin.conſil.clx.in præſenti. col.ij. Petr de Vbaldis in tractatu de ſocietate.iij.parte.cap.cùm iſti fratres.eſt conſilium Romæ.Bal.in proœ.rex pacificus col.iij. & in fi.allegando Iob: animam meam in manibus porto, id eſt cor meum in operibus meis. & in c.ne innitaris. de conſtit.dicit,† quòd tenor uitæ oſtendit conſcientiam. be 17
ne fateor quòd illud quod uenit ex mente & uerbis cenſetur fortius quàm id quod uenit ex mēte ſolùm. Signor. conſil.clxxv. factum. colum.v.in fin. uerſic.ij. ſicut Barbat.lib.iiij.conſi.lxxxvj. magnus.col.ij. & lxxxij. ad fin. in eod.ſed etiam ex factis.† Et propterea dicimus, ꝙ uolun- 18
tas teſtatoris in ultimis uoluntatibus ſemper eſt inſpicienda.l.in conditionibus primum locum.ff.de condict. & demonſt.l.iij.ubi Iaſon aggregauit concor.C.de lib.præt. Decius conſil.xv.& lxxx.col.ij.lxxxix. col.ij. & in capit. in præſentia.col.xxxiiij.de proba.ubi dicit quòd eſt illa quæ facit totum,& hoc procedere etiàm ſi faciat contra religionem. Angel. conſilio ccxciij. quoniam ubi in primis uerbis hoc dicit procedere etiam ſi uerba repugnarent. Galiaura in repet.l.centurio.ff.de uulg.& pup. charta xv. nu.ccxliiij.pulchrè Fortunius in repet.l.Gallus.§. & quid ſi tantū.colum.xxxix.num.xcix.ff. de liber. & poſthum. &
col.

col.xxxviij.num.xciiij.dicit quòd eſt metrum & menſura iuris teſtamentorum.& dicit Iaſon in l.ſi res obligatas. j. not.ff.de leg.j. quòd omnis regula contraria fallit in hoc, quia in ultimis uoluntatibus præter l.nemo poteſt.de leg. j.uoluntas teſtatoris tanquam regina eſt illa quæ dominatur & attenditur: & ſola mens teſtatoris attendi debet etiam quòd ſit tacita,& ex coniecturis colligatur.l. pen.ff. de leg.j.cum proponeretur.in fin.ff.de lega.ij.cum ſim, ut Decius conſil. cxxij. col.ij.Panor. conſi.lxxviij. punctus in j.col.lib.ij.Bol.conſi.xliij.col.vij.pulchrè Angel. conſi. ccxciiij.incip.quoniam in princip.Alex.li.iiij, conſil.lij. col. j. & ij. Et dicit Claud.in l.Gallus. in princip.ff.de libe.& poſthum.col.ij.quòd uerba impropriantur ad hoc ut mēs defuncti ſeruetur in forma ſpecifica.l.Proculus. ff.de uſufru.& dicit hoc eſſe ſingulare,pro quo Curtius conſi.lxxv. dominus Lud.col.v.& lj.ſuper col.j.Et dicit Aret.in l. uerbis ciuilibus,iij.not.ff.de vulg.& pup.per illum text. quòd debet ſeruari uoluntas defuncti, etiam ſi diſpoſitio redderetur inutilis.dicit ſemper menti tenendum.Et poſt multa alia dicit Baldus Nouellus in tractatu de dote.in princ.
19 v.partis, † quòd ueniens contra uoluntatem teſtatoris, dicitur iura pietatis uiolare, etiam ſi homini uoluntas tendat contra fauorem libertatis.l. contra uoluntatem. C.de teſt.manu.Et dicit Igneus in ſua ſubtili repet. auth. ex cauſa.C.de lib. præter. col.xxij.quòd uoluntas teſtatoris debet impleri in forma ſpecifica, præſertim ubi lex nō inuenitur reſiſtere tali uoluntati,licet non aſſiſtat. Et ibidem columna xxxiij. quòd opinio teſtantis præfertur ſignificationi terminorum.l.ſeruo manumiſſo. cum gloſſ.ff. de condic.indeb.facit Iaſ.in l.quotiens in ſtipulationibus. v.col.ff. de uerb. oblig. Calc. conſil.lxviij.magiſter Toninus col.iij.

20 ¶ † Item mēs contrahentium ſemper eſt inſpicienda.l. fin. C.qui res pign.oblig.poſſ.l.in conuentionibus. ff.de uerb. ſigni.eſt enim ipſa, quæ dat eſſe contractui in genere. Igneus in l.contractus.col.vj.ff.de reg.iur.Soci. conſ.xliiij. in præſenti.col.iiij & conſ.ccxij.in præſenti.col.fi.Decius conſ.xlviij.col.fi. & xlij.col.pe.cxc. col.ij.Iaſ.in l.ij.C. de

liber.

liber.præter.ual. Et adde ꝙ regula Paul.de Caſt.lib.j. cõſ. cxviij.uiſo & examinato.col.j. ubi etiã ponit quo cognoſcitur talis mens contrahentium facit Corn.lib.j. conſil. xvj.repet.lib.iij.conſi.xij.in præſenti.colu.ij.in fi.Alex.in l.ſi tibi.ff.ſi cer.pet.ubi Iaſ.& Socy.iij.not.dicit & ſi oportet impropriare uerba.Riminald. in l. ſi de certa. C. de tráſact.dicés ꝙ uerba generalia contrahentiũ reſtringuntur ſecundũ eorũ mentem.facit Bon. in tract. de nobilitate.iij.parte.nu. clxxxj. Pauinus in tract. de autho.capituli ſede uacante.in iij.præludio. ubi dicit idem in reſcriptis. late Hippo.in l.ſed ſciendum.col.ij.ff.de pariç.Panor.in c. paſtoralis.de deci.in fi. Calc. conſil.xiij.uiſo inſtrumento. col.viij.ubi dicit quod ad mentem contrahentium & non ad uerba inſpicere debemus, prout & fit in legibus, quæ autem ſint de mente contractus,dixi in meis clauſulis generalibus.in uerſicu.contenta. Intellige ſemper prædicta procedere quando diſponens proceſſiſſet ad diſpoſitioné, aliàs enim non ſufficeret ita uoluiſſe, niſi diſpoſuiſſet.ita Iaſ.in d.l.iij.C. de liber. præte. in j.fallent. in l. quicquid aſtringendæ.col.iij.uerſi.adde.in j.membro.de uerb.obli. in l.ſi res obligata.col.v.uerſic.circa ſecundam partem. ff. de uerb.oblj.Pich.in rep.§.Titia.col.lvij.Roynus in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.col. xviij. poſt med. ubi Monfer.in fi.co.xiiij.de lib.& poſth.Socyn.in l.in ambiguo.ff.de reb. dub.ubi facit x.concluſiones circa hoc.quanquam Igneus in d.authen.ex cauſa. colũ.lxxxv. dicat, quod ubi expreſſa morientis uoluntas apparet, licet non ſit teſtatus, tamé ſeruatur illa uoluntas ex quadam æquitate legis, per.§. quamobrem.in authent.de nupt. l. ab inteſtato. ff.de iur. codicil. per rationem l. quædam. ff. de acquirend.hæred. Et quia Iaſ.in d.l.iij.C.de lib.præter.ponit quatuor fallẽ. adde aliam quam ipſe ponit in d.l.ſi res obligata. j. not. ut non procedat quando talis diſpoſitio eſſet contra legem.

¶ Item in dubio in princ.cauſæ.& ſic in his quæ reſpiciũt ordinationé litis, magis fauetur actori quàm reo in medio cauſæ.&ſic circa proceſſum & probationes pariter fauetur utrique.In deciſione,& ſic in fine cauſæ plus fauemus reo.Bart.Iaſ.& alij in l.inter ſtipulanté.§.j.ff.de uerb. obligat. *In iudicio cui fauendum.*

oblig.fuit doctrina Azon. quam latè examinat Modern. in l.de die.ubi Iaſ.col.ij.& iij.ff.qui ſatiſd. cog. & dum dicitur fauendum reo,limita niſi in cauſa,teſtamenti,dotis, uel aliàs fauorabili,quia ille fauor præponderat. Decius in cap. j.col.iiij.de probat.uerſic.vj.limita. facit Philoſophus,par.xxix.probl.xiij.& ſeq.

14 ¶ † Item in dubio adhærendum eſt regulæ,& pro ea pronuntiandum.l.ab ea parte. ff. de probat.c.ij. de coniugat. lepros.Et ei tenaciter inhærendum.Bartol.in l. ſi tutor.in fin.C.de ſer.pig.da.man.Iaſ.in l. ex quacunque. columna ij.ff.ſi quis in ius uoc.non ierit.in l.fi. colum.v.C.de edic. diui Hadria.col.in l.qui ſe patris. col.xv.C. unde lib. in l. ab antiquis.C.de teſtam.col.iij.Fely.in c.j.col.iij. & ſeque. de re iudic. Alex. in l. ex diuerſo.§. in iudicio. col.iij.ff.ſolut.matrim.Rom.conſi.ccviij.incip. hæc impetratio Barbat.lib.j.conſilio ij.colum.j.Et ei inhærere debemus, ut Bononienſis Carrotio. Iaſon in l.à diuo Pio. num.viij.ff. de re iudic.in l.ſi conſtante.num.xv.ff.ſol. matri. Roch. in tractatu de iure patronatus. in uerb.honorificum.col. pe. Et quando à regula receditur, debet exprimi cauſa. Decius in cap.conſuluit el j. de appel. & qui habet regulam pro ſe dicitur habere rem certam. Decius in cap. cum à Deo.iij.not.de reſcript.Et dicit Iaſon in l.cætera.iij.not. ff.de leg.j.quòd ſemper eſt pro regula pronuntiandum,& pro regula plura ponit Decius.in cap.tranſlato. iiij. nota. de conſtit.& in ij.lect.& in c.cùm à Deo in fin. iii. not. de reſcript.& in ca.ſicut colum.ij.& in cap.in præſentia. col. ix.de probat.& in c.ad noſtram.in fin. & in conſilio cxlij. colum.iij.in rubr.ff. de regulis iuris numero viij. & dicit Curtius Iunior conſil.vii.columna.viii.quòd in dubio tenendus eſt intellectus, per quem minus læduntur regulæ

22 iuris communis.† Et eſt lata culpa ignorare regulas. ſecus de fallentiis.Iaſon in l.quod te.col.iiii.ff.ſi certū peta. ubi Socin.colum.fin. Ioannes Pyrrhus in rubric.ff. de regul.iur.in l.qui cùm alio.circa medium.eo.titulo dixi ſupra in viij.limitatione de deciſ.in terminis. ubi quòd eſt nihilominis ineptum, regulam non fallere, ubi æquitas ſuadeat, & quòd exceptio eſt fundata in æquitate, dic ut

ibi-

ibi. Et dicit Salycetus, quem refert Cacialup. in tract. de modo ſtudendi. col. xj. quòd debemus ſtare regulis, & non ponere caput ad caſus ſingulares & peregrinos, quia eſt doctrina periculoſa. Salomon. in §. reſponſa. inſtit. de iure naturali. chat. v. Afflictus de iure protomiſeos, col. ij. Nec mirum, quia dicit Fortunius in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. num. clxxxvij. quòd quando Doct. aliquid iniuſtũ eliciunt ab aliquo text. illud notandum dicunt ſingulariter, & menti tenendum. eſt tamen temerarium dicere text. uel gloſſ. ſingularem, ut ſupra dixi loquendo de authoritate gloſſæ.

¶ † Item in dubio amplectimur eam opin. quæ minus lædit ius commune. Galiaura in repet. l. centurio. charta x. nume. clj. 23

¶ Item in dubio amplectenda eſt opin. per quam redimus ad ius antiquius. Codrus ſer. xj. neſcio. ubi, char. j. dicit, Legibus quidem antiquis utere ius cibis uero recentibus. Quotiens tractamus de redeundo ad ius primeuum, ſiue commune, etiam ſi ſumus in materia correctoria, ſemper dicitur fauorabilis & extendeda. gl. not. in c. ſtatutum. in uerb. numerandum. de præben. lib. vj. quam ad hoc reputat notabilem doct. Alexan. in l. ſi conſtante. in prin. in iij. col. ff. ſol. matr. quam per plura comprobat. Iaſ. in l. nemo poteſt ij. lect. col. viij. de leg. j. in l. ſi unus. §. pactus ne peteret. col. iij. ff. de pact. & in l. omnium. in princ. iiij. col. C. de teſta. in l. properandum. in prin. col. pen. C. de iud. Monfer. in d. l. nemo poteſt. col. x. Socin. conſult. ij. uol. ad fin. Brunus de ſtatutis. vj. art. q. ij. Felyn. in c. cum omnes. colum. iij. in c. cum acceſſiſſent. col. iij. de conſtit. in c. ueniens col. iij. de preſcript. Guilelmns Monferrat. in trac. de ſucceſſione regum. chart. vij. num. x. in quibus omnibus locis inter cætera dicunt per illũ gl. quòd ſi populus fecit aliqua ſtatuta contra ius commune, quæ poſtea fecit confirmari à principe. ſi idem popnlus uoluerit poſteà tale ſtatutum deſtruere, poterit hoc facere ſine licentia principis. Hinc eſt quòd Curt. Iun. conſ. ij. in fin. per illam gloſſ. dicit quòd in diuerſis conſuetudinibus ſtamus illi, pro qua eſt ius commune. † Hine eſt quòd ſtantibus 14

In dubio redeundum eſt ad ius antiquum.

paribus probationibus ſtamus illi quæ concordat cum iure communi. Bald. in authen. omnes peregrini. C. com. de ſucceſſ. cum ſim. ut tradit Fran. de Curte in tract. teſtiū. concluſ. ix. & conſil. xxiiij. col. ij. Decius in ca. cum in præſentia. col. xxviij. & probat Corſet. ſingu. ccclviij. incip. ſtatur. Hinc dicit Aegidius Bellamera deciſio. dvij. concluſio. quòd in caſu, quòd ſi ius commune concedit aliquid ſpecialiter in aliquibus caſibus, ſi obtineatur poſtea aliquod priuilegium reducens nos ad ius regulare; dicitur fauorabile. idem tenet. Aret. in c. fin. in fi. col. antepe. de reſcript. Campezius inter feudalia Brun. conſil. ij. colum. x. Et dicit Hieronym. Zanetinus in diſputat. incip. in ſacro. colu. cviij. quod ubi poſſumus aliquid interpretari ſecundum ius commune & ſecundum ſpeciale ſemper debemus interpretari ſecundum ius commune. Et dicit Decius conſil. cxiiij. col. iiij. quòd factum ſuperioris debet ſemper intelligi ſecundum ius commune quantum fieri poteſt. & conſi. cxviij. dicit, quòd pactum conſonans iuri communi nunquam poteſt dici ſimoniacum. Et dicit Curtius Iunior conſil. v. col. xvij. & conſil. ix. col. fin. & conſi. ſeq. colu. iij. in l. qui ſe patris. chart. xx. quarta. C. unde liberi. quòd ſtatuta excludentia fœminas à ſucceſſione propter maſculos, quia reducunt nos ad ius primæuum xij. Tabularum, ſunt fauorabilia. Et dicit idem Curtius conſil. vj. col. xj. poſt Philip. Corneum per eum relatum quod l. fin. C. de indict. vid. tol. quæ corrigit l. Viſcelliani, eſt fauorabilis & extendenda, licet ſit correctoria, ex quo reducit nos ad ius primæuum, quo etiam reijciebatur conditio uiduitatis. Et dicit Ioannes de Monferrato in rubric. de re-
25 ſcript. lib. vj. col. penult. † quòd ſicut omnis receſſus à iure communi eſt odioſus, ita omnis reditus ad ius commune eſt fauorabilis. Et dicit Brunus in tract. de forma. char. lviij. uerſ. decimooctauo. inuenio limitari quòd regula, quòd actus ſit nullus non ſeruata forma, non procedit quando per talem actum redimus ad ius commune. & plures deciſ. allegat ad hoc. Et debemus redire ad ius commune quantum poſſumus etiam per improprietatem uerborum Rom. conſi. cccxviij. col. fin. Et dicit dom. Fabianus

nus de monte ſancti Sauini in tractatu de emptione & uendit. in ii j. q. vij. quæſtionis principalis. quòd ideo priui legia contra ius facilius tolluntur: quia unaquæque res de facili redit ad ius commune, quod uocatur natura. & ibidem in fine ſubdit, quòd propterea tenenda eſt opinio illa ꝙ non præſcribatur pacto, ꝙ quis poſſit perpetuo recatare rem uenditam, quia res facilius reuertitur ad priorem Dominum: ideo interpretatione iuuandum. Et dicit Igneus in authen. ex cauſa, colum. xxj. in fi. † quòd uoluntas teſtatoris potius debet interpretari ſecũdum ius commune, quàm ſecundum conſuetudinem. Et dicit Rochus de Curte in d. c. cùm acceſſiſſent. de conſtit. chart. x. quòd talis materia bene eſt fauorabilis, niſi quis priuaretur iure ſuo. Et dicit Rom. conſi cccxviij. incip. quæritur etiam, quòd uerba nouæ conſtitutionis per quam reditur ad ius commune primeuum, ſunt latiſſimè intelligenda. Et dicit Corn. lib. ij. conſi. xiiij. ad huius colum. ii. quòd ſtatutum derogans iuri communi reducens ad ius antiquum dicitur fauorabile & extendendum. Et liiij. uidetur litera p. quòd in interpretatione cuiuſque legis nouæ debemus minus recedere à iure antiquo, quàm ſit poſſibile. Et dicit Socyn. conſil. iiij. in Bononienſibus. colum. v. & ſeq. incipien. ſuper quæſtione. quòd exemptus poteſt ſubmittere ordinario ſine licentia, quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam & ideo Caſtrum quod ab antiquo non erat, de demaiano licet poſtea factum, de demaiano poteſt alienari, quia de facili redit ad naturam ſuam. Et dicit Cacialupus in repet. l. omnes populi. col. j. quòd ſtatutum diſponens quòd idem ius redditur clericis in foro ſeculari quod redditur laicis in foro eccleſiaſtico: uidelicet, quia reducit clericos ad ius commune. 26

27 ¶ † In dubio etiã iudicandũ pro pupillo, uidua, paupere, vel infirmo, intellige quãdo dubitatio habuit originẽ in propria pſona taliũ perſonarũ fauorabiliũ uel ſaltẽ poſtquã ius deuenit ad perſonã fauorabilẽ. aliàs ſecus Matheſi. in tract. de elect. verioris op. co. j. Iſti. n. ſunt tales miſerabiles perſonæ, ut dicit Alber. in ſuo dictionario in uerſ. miſerabilis. Barb. Felyn. poſt Canoniſtas in c. ſignificantibus.

Pro pupillo, vidua, & paupere.

Miſerabiles perſonæ.

de offic.de legat. Bar.& alij in l.j. C. quando imper. inter
28 pupil.& uidu. † Non tamen propterea illis tantum fauere debemus quòd cæteris iniuſtitiam faciamus.c. ex tenore. de foro competen.facit l.fi.§.ſed ſi quis.in fi.C.com.de legat.Decius in c.j.col.fin.de conſtit.in ca.in præſentia. col. xxxv.de probat. frater Ludouicus Viualdus in Opere regali,de laudibus trium liliorũ, circa fi.iij. q. allegat illud
29 Deuter.xxiij.pauperis non miſereberis in iudicio. † Et dicuntur miſerabiles etiam mercatores, dum ſunt in mercimoniis & peregrinat. Alexan.lib.vij.conſil.cxxxj.omnipotentis.ad fin. Demum dicuntur miſerabiles,ſecundũ Albericũ.ubi ſuprà omnes ad quorum commiſerationẽ natura nos inclinat. Afflictus in conſtitutione, lege præſenti. iij.not. licet ipſe ſentiat contrarium in conſtitutione, omnes noſtri.ij.no.quia meretrix eſſet miſerabilis, & tamen non eſt digna legum laqueis innodari. idem tamen quod Albericus tenet & Ioan.Lup. in tracta.de don. inter uir.& uxor.char.lxvj.col.iij.eſt in repet.c.per ueſtras. ubi
30 dicit † quòd quantum ad hoc dicitur uidua illa quæ caret marito.licet nunquam fuerit nupta.uel quæ habet maritum inutilem,puta bannitum,uel abſentem,uel damnatũ ad perpetuum carcerem.l.fin.C.ad leg. Flam.de plag.ubi glo.& Bald. Alex.iiij.uol.conſil.cxxvj.incip in hac hæſitatione. & intelligere debemus de uidua honeſte uiuente.
31 Felyn.in d.c.ſignificantibus.† Itẽ orphanus dicitur miſerabilis.Formularium prouinciale,chart.xxiiij. Item pauper eſt miſerabilis. hinc dicimus quòd in dubio pro pauperiore in autho.de eccleſiaſt. titul. §. ſi quis in nomine magni Dei, & cauſa pauperis debet citius expediri, quàm cauſa diuitis.glo.in c.in primis.ij.q.j.Et pauperi litiganti debet aduocatus patrocinari ſine ſalario.Iaſo.in l. j. in fin.j. colum.ff.de officio proconſul.& leg.in §.tripli.colum.pen. inſtit.de actio.ubi ſubiungit quòd notarius conficiens inſtrumentũ inter pauperes, nihil debet ab eis petere pro ſalario.idẽ vult Decius in c.j.col.iiij.de probation.& Rota in antiquis deciſ.dcccciij.incip.nota.idem dicit de alijs
32 ſcripturis. † Et ſi diues litigat cum paupere, diues cogitur ſibi miniſtrare expenſas ad litigandum l. ſi inſtituta.
C.de

C. de inofficioſo. el. ſecundo. ff. de inofficioſo teſtam. ubi Paulus de Caſt. in ſimil. ut Paris de Puteo in tract. de Syndicatu. in uerſ. expenſæ. col ij. eſt char. xxiiij. Bal. Nouellus in tract. de dote. ix. parte. vij. ſpeciali. in c. ſi qui teſt. col. pen. de teſtib. Et hoc facit Rex Francorum pauperibus ſecum litigantibus. dixi inter feudalia Bruni conſ. xij. col. iij. intellige quando pauper habet pro ſe præſumptionem iuſtitiæ. Ioan. Lup. de donat. inter uirum & uxor. char. lxj. col. j. uer. ampliabitis. viij. & xx. † Et rationem 33
quare ſit fauendum debilioribus, ponit Iſocrates in oratione panegyrica, incip. illos. char. vj. ad rē redeo, ad iſtam miſericordiam, quæ eſt inſtinctus naturæ ſecundum Fabia. in authent. nouiſſima. C. de inoffic. teſtam. ij. quæſtio 34
ne moueri poſſumus pluribus de cauſis. † Ideo lex remittit in arbitrio iudicis quæ dicatur perſona miſerabilis: ut per omnes Doct. in dictis locis. Iaſ. in l. Titiæ. textores. colum. iiij. de legatis. j. qui refert Alexand. conſilio cxxj. 35
lib. j. ad fin. dicere. † quòd uidua ſeu pupillus non dicerentur miſerabiles, niſi concurrat etiam paupertas. & fuit originale dictum Spec. in tit. de inſtrumen. edit. §. nunc aliqua. uer. lxiij. pro quo. Petrus de Vbald. in ſua canonica epiſcopali. x. c. principali. Sed illud dictum reſoluit Decius in cap. cæterum. col. x. de iudic. uerſicul. aut ſi agatur; dicens quòd etiam una Regina inſpecta qualitate eius perſonæ poteſt dici miſerabilis. arg. l. ſed ſi ſuſceperit cum gl. in uerſ. modica. ff. de iudic. Et quòd etiam ſi ſit diues. eſt ſub protectione eccleſiæ. licet d. Roch. ibidem pro Alex. alleget Panor. in cap. ex parte b. col. penul. per generalitatem illius text. & cap. ex tenore. de foro comp. Illud dictum Alexan. & Spec. Secundo reſoluit Bulg. in l. j. ff. ſoluto matrimonio. col. vij. uerſ. tertius caſus. poſt Bal. Nouellum in tractatu dotium nona par. in xvj. ſpeciali, dicens quod opinio Specul. procedit quantum ad effectum de quo ibi, ſcilicet an delictum eis factum dicatur relictum ad pias cauſas. Sed quantum ad effectum competentiæ iudicis, omnis uidua diceretur indiſtinctè miſerabilis. facit, † quia per ſe non poteſt ſtare in iudicio. Cardi. quem refert Afflictus in conſtitutione præſenti lege iij. not. licet di- 36

Regina eſt miſerabilis.

cat quòd opin. quòd requiratur etiam paupertas, eſt uerior quod uidetur caſus in d.c.ſignificantibus. Ad rubricã quam ponderat Alex.C. quando imper.inter pup. & uid. reſpondet Parpalia in l. j.C.de ſacroſanct. quòd ibi ſubijcitur uerbum, alias, quòd non obſtante diſiunctiua importat ſimilitudinem & æquiparationem.Felyn.in cap. ſedes col.fin.de reſcript.unde ſequeretur quòd illa rubrica non loqueretur niſi in diuitibus propter diſiunctiuam,uel. Et ſic oporteret incurrere in alteram de duobus inconuenientibus, nam ſi tenemus quòd in princ.illa rubrica loquatur de non miſerabilibus propter diſiunctam,ſequitur contra Alex.& Specul. quòd etiam diuites gaudebunt illo priuilegio,quia ibi textus æquiparat. Si uero tenemus quòd loquatur de pauperibus, oportet concludere quòd ſiue diuites.ſiue pauperes ſemper ſunt miſerabiles.& propterea dicit Parpal. melius eſſe tenere quòd relinquatur arbitrio iudicis. Afflictus d. conſtitutione, omnes noſtri.

37 ii.not.ſubiiciens, † quòd impetrans priuilegium à principe propter miſerabilitatem,debet exprimere qualitatem miſerabilitatis.Et illud priuilegium illius tit. C. quando imper.inter.pup.& uid.quod habet ut non poſſunt cogi litigare extra prouinciam. Item & ut poſſint quandocunque petere ſe remitti coram ſupremo principe omiſſo medio.In tantum procedit quòd non poteſt illi renuntiari,ſecundum gl.in d.l.j.in uer.excedere.quam ibidem ſing. reputat.Bolog.poſt alios ibidẽ. & in l. pen. C.de pact.Rom. conſi.cclxix.incip.non eſt dubium.Felyn.in cap.ſi diligenti de foro compet.in iiij.Fallen. in ij. correlario. Bertach. in tract.de Gabellis.vij.parte.q.xxvij.Bald. in cap. de cau-

Priuilegium miſerabiliũ perſonarum.

38 ſis,colum.antepenulti.de offic. deleg. † Et propterea d. meus Thom. Parpalia in d. l. penult.dicebat ſe uidiſſe in cauſa cuiuſdam uiduæ quæ coram ordinario iam erat apunctuata ad ius, & quæ petijt remitti coram principe,quòd ipſa ibi remiſſa fuit: quia per conſenſum præſtitum in litigando coram ordinario,non potuit renuntiare priuilegio dictæ l.j. Idem tenet Afflictus conſtitutiones ſtatimus.col. x. q. xiij.limita tamen niſi cum miſerabili eſſet admixta perſona non miſerabilis, quia ratione conne-

Etiam lite pendẽte poteſt ire ad princípẽ.

nexit atis

nexitatis debebit remanere. coram priori iudice. Aret. cõſi.lxxxiij.quia multa col.iij. uerſ.ult.dicebam. quod ui detur durũ,quia magis priuilegiatus deberet trahere mi nus priuilegiatũ. Iaſ.in l.imperiũ.ff.de iuriſd.om.iud. col. iij.ubi infert quòd ubicunque in eodem negotio interueniunt clericus & laicus, ſemper iudex eccleſiaſticus tanquã iudex clerici,qui eſt dignior,de eo cognoſcet,quia magis dignũ trahit minus. Bar.in l.præcipimus.§.eodem obſeruando.C.de appel.Barb.lib.ij.cõſi.j.in fi.co.vj.& conſ. xxxj.clementiſſimi.col.ij.Rom.conſ.cclxxv.in caſu propoſito.Monferrat.in trac.de ſucceſſione regũ.char.x.nu. 22. facit Panor.in ca.ſuper quæſtionum.in §.ſi uerò. de offic. deleg.ubi in cauſa commiſſa inquiſitori & ordinario appellabitur ad Papã ſuperiorẽ inquiſitoris. & ſic ad digniorem,non autem ad Metropolitanum. hinc infertur quòd ſi plures laici inquiruntur à iudice ſeculari, ſi inter eos reperiatur unus ſolus qui ſic clericus, debebunt omnes remitti corã iudice eccleſiaſtico tam laici, quàm clerici ita in terminis Ant.de Prato,quẽ refert & ſequitur Marian. Socin.relatus per Hipp.ſuo not.clxxx.incip.plura.vbi ualde extollit iſtud dictũ ultra omnia eius dicta ſingularia. poterat dicere, ut in ſimili Barb.in c.j.col.j. de probat. nec eſt de plebe Deo, ut inquit Ouid. & Cicer. in Paradox.quę Stoici vix in otio,in gymnaſijs probant.& Hipp. etiam hoc dictum extollit in l.de inceſtu.ff. de quæſtion. Socin.in l.cum ſenatus. ad fi.ff.de reb. dub. & Fely. quem latè refert Thom. Ferrat.cauſ.x.incip.ſi contingat. Roch. de Cur. in cap. ex literis. iij. not. de conſtit. facit etiam quia de connexis idem eſt iudicium. Iaſ.in l.j. C.de tranſ. Decius in cap.tranſlato.iiij.not.de conſtit. ubi Roch. col. ij.poſt Felyn.dicit,quòd connexum dicitur quando uno & eodem tempore quid factum fuit, per illum text. ibi, ſub eadem ſponſione.unde continentia cauſæ diuidi non debet. Iaſ. in l. nulli. C. de iudic. Fely. in cap. ex tenore. colum. fin. uerſi. extra dictos caſus. de reſcript. † Facit, quia ratione adiuncti quis cõſequitur ex perſona alterius 39 quod ex perſona ſua conſequi non poſſet. Alexand. lib. iij.conſi.cxxij.uiſo puncto.columna iij.Barbat. libro. ij.

conſi.xxxvj.Sapienter.col. ix.& tribus ſequentib. Hippo. in l.de minore.§.tormenta.columna iiij.de quæſt.late Nata in repe.cap.quamuis.colum.iij.de pact. lib.vj. & in locis relatis per Bonif.in tract.de nobilitate.iij. parte.num. clxxxvj.Stephan.Malereti in tractatu. de electione. char. xx.& ſeq.Eſt fortis deciſio & utilis, quia longè mitius agitur cum delinquentibus in foro eccleſiaſtico, quàm in foro ſeculari.Et licet non inueniam illam deciſionem hactenus ab aliquo impugnatam.

¶ Tamen contrariũ facit quod uult Spec.in tit. de cleric. coniug.col.iij. uerſ.quid ſi clericus habens. ubi ſi clericus & laicus fratres habent patrimonium indiuiſum: tamen laicus propter hoc non conſequetur excuſationem à muneribus,quia publica utilitas non debet uacillare obtentu priuilegij clericalis.

40 ¶ † Secũdò facit quod uult Bart.in l.fi.col.iij. uerſic. corã quibus.ff.de colle.illic.ubi ſi in uniuerſitate ſint tot laici quot clerici,bene procedit illa regula, quòd magis dignũ trahit minus.ſecus autem quando laici eſſent plures. licet allegatur Barto.contrarius, ut per Nizel. concord.cciiij.incip.notum eſt poſt Matheſil.not. cxliiij.incip. not. quòd ſi in cauſa indiuidua, tamen ipſi eum concordant.

¶ Tertiò adduco quod uult Bald. in l.fin. vlt. char. in vj. quæſt.principali. C.de edict.diui.Hadr. tollend. ubi dicit quòd forus.delicti tanquam principalior debet attendi.& quia maior pars patrimonij ſpectat laico , ideo punitio ſpectabit iudici laico.

¶ Quartò facit quod uult Nicol.de Neap.& Bal. in l. iuriſperitos.§.j.ff.de excuſ.tut. ubi dicunt quòd ſi unus arbitrorum ſit clericus,alter laicus , ambo iudices ſuperiores arbitrorum debebunt adiri.in delictis autem, quia de eis non conuenit ſæpius quæri,is procedet coram quo prius lis fuerit conteſtata.

41 ¶ † Quintò facit quod uult domi.Alexand.in l. ſæpe. ff. de re iudicata. colum xj.ubi etiam in connexis delictis abſolutoria ſiue condemnatoria lata de uno ex delinquentibus,non nocet,nec prodeſt alteri.

42 ¶ † Sextò facit quod uult,Panorm. libr.ij. conſil. xxxiij. incip.

incip.præſidio.col.fin.ubi lata ſententia per arbitros con tra duos ſocios quorum unus erat clericus, poterit iudex ſecularis adiri pro executione contra alium ſocium qui erat laicus,non obſtante connexitate cauſæ.

¶ Septimò facit quod uult Felyn. in rubr. de appel. col. penult.ubi uult, quòd quando qualitas clericatus non concurrit neceſſariò ad actum qui tunc fit, puta ad exercitium iuriſdictionis,tũc nihil repugnat quominus poſſit adiri ſuperior laicus.

¶ Octauò facit Felyn.in cap.quem ſit. de Iudæis.j. nota. quem pro contrario allegat Hippoly. in dicto ſingulari, in fine.ubi laicus ita demum gaudet priuilegio clerici conſocij,ſi aliter priuilegium clerici non ualeret.ſed hic bene ualet,ergo laicus non gaudebit.

¶ † Non obſtat quòd præmiſſa procederent ubi cauſa eſſet diuidua.ſed Antonius de Prato loquitur ubi eſt indiuidua,quo caſu omnes uidentur uelle quòd eccleſiaſticus etiam cognoſcat de laico,ſaltem ubi ſunt æquales.Roch. in c.quanto.ſecundo not. de iudic. Roma. conſilio cxcv.in caſu præmiſſo.ad fi.Bologn.conſil.xxxiiij.colum. iij. Bertachin.in tractatu de epiſcopo. ſecunda parte libro iiij. quæſtione uigeſimaſeptima. eſt charta xxvij. Felyn. in cap.cùm M.v.colum.uerſi.eſt tamen.de conſtitut. in cap. fin.colum.j.uerſicu.fallit quartò. de exceptioni. & in terminis quæſtionis noſtræ,in capite primo. colum. iiij. de præſcriptionibus.ubi ſemper doctores faciunt iſtam conſiderationem, An ſit pro cauſa diuidua, uel indiuidua. unde cùm hæc cauſa ſit indiuidua,ergo congnitio ſpectabit eccleſiaſtico.imò ſi eſſet diuidua,dũmodo tamen cum difficultate fieret diuiſio,ex quo deberet tunc integra vni aſſignari.§.fin. inſtitut. de offic. iud. Modern. in l.ſi idem cum eodem.§.j.ff.de iuriſdictione omnium iudicum. ideo eccleſiaſtico ut dignior aſſignabitur. Sed reſpondet Felyn. in dicto cap. ex tenore. col. fin. uerſic. extra dictos caſus. dum dicit inſpiciendam eſſe originem facti. unde cum à principio potuerit diuidi proceſſus, & formari inquiſitio contra quemlibet de per ſe,uidetur quòd poſſit adhuc hoc fieri remittendo clericum coram eccleſiaſtico. 43

ſtico. Et ſic cauſa erit diuidua: Aliter poteſt reſponderi prout Decius in dicto c. ex literis. v. notab. Et ibi Roch. allegando Marianum in c. primo. uerſic. xiiij. declarando. & uerſiculo ſequen. de foro competen. Et propterea bene cogita, quia diſputatiuè id dictum uelim, iuxta illud Apelles faciebat. ut in ſimili dicit Ioan. Pyrrhus in l. prima.
44 C. unde liber. † Tales enim miſerabiles perſonæ ſunt etiam ſub protectione iudicis eccleſiaſtici, taliter quòd ipſe de eis licet eſſent perſonæ laicæ poſſet cognoſcere. Barbat. Fely. & alij in dicto capit. ſignificantibus. pulchrè Imol. in capit. nouit. de iudicijs. columna octaua. Et ſi Ius Ciuile contradicat iuri canonico, ſtabimus iuri canonico. Felynus in cap. in cauſis columna prima. de teſtibus in dicto capitulo ſignificantibus. in capit. eccleſia ſancta Mariæ, de conſtitutionibus. colum. xv. Alexander in apoſtilla ad Bartol. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccle. in Defenſorio montis, per Buſtum, charta xlv. colum. iij. Et Afflictus deciſione ducentiſima quinquageſima ſeptima. incipiente, dicit conſtitutio. ampliat priuilegium huc procedere in eccleſia quòd dicatur miſerabilis. & limitat procedere, niſi ille qui aditur pro iudice habeat iuriſdictionem in conuentum à miſerabili perſona.

Sunt ſub protectione eccleſiæ.

¶ Item limitat quando reus eſſet priuilegiatus de iure communi, ut per eum. ſed pone quòd perſona miſerabilis petat ſe remitti coram præſide, quia non eſt comp. regis uel ſupremi domini, nunquid debeat remitti? credo quòd ſic, per rationem iurium prædictorum, tamen non inueni in ſpecie deciſum, & quòd iſtis pauperibus & miſerabilibus ſit fauendum, & in dubio pro eis pronunciandum, tenet Matheſil. in dicto tracta. de elect. uerior opin. Iaſ. in l. inter pares. ff. de re iudica. colum. j. ubi dicit etiã quòd in omnibus caſibus in quibus ius uult alicui fauere in iudicando, pari modo, idem fauor debet præſtari in probationibus. idẽ Iaſ. in l. dic. ad ſi. princip. ff. qui ſatiſda. cog. Barb. in tractatu de Cardin. quæſt. xj. col. j. & benignior dicitur illa quæ minus obligat. Ange. conſi. cccxxxvij. non reuocando. libro ij. col. ij. Et illa quæ fauet doti. & matrimonio, maximè ubi agitur de impedimento inducto à canone.

none.Fely.in c.licet ex quadam.de teſti.col.ij. & quòd fauenduni ſit benigniori, pulchrè text.in c.fin.de tranſact. ubi in quibus ius non inuenitur expreſſum, æquitate ſeruata procedendum eſt ſemper in humaniorē partem declinando.ſecundum quòd perſonæ,cauſæ,loca, & tempora poſtulant. Signorol. conſilio fin. col.xij. quod tantùm procedit,quia licet in dubio probatio ſit interpretāda cō tra probantem.l.non hoc. C.unde legit.tamen benignior interpretatio ſolet etiam ſumi. Et ideo concurſu iſtarum interpretationum hæc ultima præualet: ita quòd in dubio interpretatur probatio pro producente, ſi hoc ſit benignius. Alex.in l.diuortio.iij. colum.ff. ſoluto matrimonio.Ruinus in repet.§.Cato.col.xlij.in fi.ff.de uerb. oblig. Benignor etiam dicitur quæ fauet teſtamento.

¶ † Et idem in dubio iudex debeat amplecti uiam benigniorem l.benignius. ff.de legi.cap.fina. de re iudic. idem pro miſerabilibus perſonis & alijs de quibus infrà. Iaſ.in l.inter pares. primo notab.ff.de re iudic.ubi limitat, niſi euidens nullitas ſeu iniquitas, uel niſi ubi agitur de utilitate animæ,quòd illa præfertur uiæ benigniori. Hippol. not.clj.incip.ſemper. 45 *Benignior uia.*

¶ † Item in dubio pro dote,matrimonio,teſtamento,pro poteſtate clauium,ut etiam ſuprà dixi in ix. limitatione. 46
¶ Item pro cauſa ſtudij. Decius conſil.lxx. in fin. Item in dubio capimus partem tutiorem pro corpore.l. imò. ff. de lib.cauſ. Ripa in tractatu de Peſte. charta lxvij.nume. cccclxxxiiij.

¶ Item pro ea opin.qua euitatur peccatum, & ſic quæ fauet animæ.cap.ad aud. de homicid.cap.iuuenis. de ſponſal.Roſarium Buſti prima parte.ſerm.xxvij. litera x.ad fin. Ripa ut ſuprà in cap.auditis.col.xxj. de præſcript.uerſicu. ij.limita.Iaſ.in authen.quas actiones. colum.viij.C. de ſacroſanct.Ioannes de Anan.in cap.de ciuitate.de uſuris.colum.iij.Anton.de Prato in tractatu de ſecund.nup. chart. xv col.j.& ij. Ang.in uerſ.dubium.nu.j.& ij.dicens,ſeruus in foro contentioſo. inferens propterea an in dubio quis debeat iudicari irregularis. *Euitatur peccatum*

¶ Item in dubio exiſtentes in iure matrimonij melius eſt

dimit-

dimittere copulas, quàm diſiungere cõiunctos contra ſtatuta Dei. c. licet ex quadã. de teſti. Angelica ubi ſuprà in fi. ex quo infertur, ꝙ in dubio debemus tenore opi. quæ facit ſeruare iuramentũ. Ant. Baueria in tract. de uirtute iuramenti. col. fi. uerſi. item hoc præcipuum. Barba. in tract. de Card. vij. q. col. fi. Ferra. cautel. xvij. incip. magna. in fi. ij. col. Alex. li. iiij. conſil. xlix. incip. paucis. in fi. & propterea dicebat Gemin. conſil. cxij. in fi. ꝙ in dubio iudicandus eſt contractus uſurarius. Calc. cõſ. xxv. col. xij. incip. prima facie & lxxiiij. quod dictus. in fi. facit Hippo. not. clj. ſemper. Marianus in repetit. c. ad audientiam. de homic. Cæppol. de contractibus ſimulatis. col. fi. ſed contrarium uult Soci. in l. rogaſti. in fi. principij. ff. ſi cert. pet. Burgos in c. ad noſtram. de empt. & uend. col. j. facit, quia in dubio quãtum ad forum iudicialem iudicamus, potius quòd quis non ſit excommunicatus, Decius in ca. præterea. col. fin. de appel. Et ſic dicere poſſumus, quòd contraria procedunt in foro pœnitentiali. Marianus ubi ſuprà. & Corneus uolu. ij. conſil. ccj. in hac. ad fi. dicens quòd licet ſit fauendum animæ, per hoc tamẽ non debemus à iuris cenſura recedere.

47 ¶ † Item in dubio tutior uia eſt eligenda. c. niſi. circa fi. de renunt. Et in dubio tene certum relinque incertum. c. nullus. de pœnit. diſt. vij. Calca. conſil. ccx. ſpectabilis. col. iiij. Item in dubio pro cauſa funeraria ſeu primipilari. Iaſ. in l. j. col. ij. ff. ſol. matri.

¶ Item pro illo qui eſt in poſſeſſione. Iaſ. ubi ſuprà. facit §. commodum. inſtit. de interdictis. hinc dicimus, Beati poſſidentes. gl. in cap. j. §. ſi tres. in uerſic. à duobus. de pace tenenda. Alexan. lib. j. conſil. cxxix. col. j. Decius in cap. ex literis. col. ij. de probat. Sando. in l. ſi inter. colum. ij. ff. de reb. dub. decem alias utilitates poſſeſſionis ponit Curtius Senior in repet. l. admonendi. col. lxxxvj. & ſeq. ff. de iureiurando.

¶ Item in dubio iudex debet eſſe procliuior ad approbandum donationem factam per maritum uxori. Monferr. in repe. l. ſi conſtante. col. lviij. in fi. ff. ſol. mat. Et quòd non ſit reuocata, Socin. & Sando. in dicta. l. ſi inter uirum. ff. de rebus dubijs.

¶ Item in dubio quòd inſtrumentum non ſit falſum, gl. in l. iuriſgentium. §. quod ferè. ff. de pact. Alexand. lib. j. conſi. lxxiiij. uiſo teſtaměto. col. penul. & lxx. uiſo proceſſu. col. j. Cæpol. qui in illo caſu conſuluit conſi. xj. col. viij. & conſi. ſeq. col. iiij. Idem uult Barb. in rub. de fid. inſtr. col. v. Corſet. ſing. ccxvij. iu uerſi. probatio. dicẽs eſſe gl. ſingularem, ut Bolog. & Iaſ. ſuper ea. Alex. lib. v. conſi. xciij. in cauſa & lite. col. pen. Curtius Senior conſi. 50. incip. præſens conſultatio. in fi. col. xj.

¶ Item in dubio quòd actus potius ualeat quam pereat. l. quotiens. & l. ubi uerborum. & utrobiq; Socin. ff. de reb. dub. Hipp. in l. j. §. ſi ſeruus. iij. colũ. ff. de quæſtio. Decius conſ. cxl. col. ij. Iaſ. in l. uerbis ciuilibus. ij. col. ff. de uulga. & pup. in l. j. j. not. ff. de eo quod cer. loc. Latius in l. quotiens de ſtipulationibus. ff. de uerb. oblig. ubi quòd in dubio tenenda eſt opin. quæ fauet ſubſtantiæ actus. Et iſta præſumptio al[i]js præfertur. Decius conſ. lxxvij. col. v. quod facit ad multa. Sed Ferdinandus in repetit. §. diuinum. xxvj. dicit ꝙ interpretatio ut odium excludatur, præfertur iſti. Iaſ. in l. nominatim. ad fi. ff. de libe. & poſth. *Quod actus ualeat, non pereat.*

¶ Item in dubio quòd cõtractus ſit potius cẽſualis, quam emphyteuticus. Iaſ. in auth. qui rem. C. de ſacroſanct. eccl. in trac. de iure emphyteu. colum. lxxix. uerſic. viij. Modern. in apoſt. Panor. in c. conſtitutus. col. fi. de relig. domib. Hippoly. no. xcv. incip. contractus. uide tamen Socin. conſilio clxvij. col. ij. & iij.

¶ Item in dubio debet intelligi ut minus liget, quàm magis. Nata in clem. ſæpe. §. fin. col. iiij. ff. de uerbor. ſignific.

¶ Item compromiſſum non eſſe fiendum. Soci. conſil. ccc. *Compromiſſum.*

¶ Item actus principis potius adaptetur ad iure factum, quàm ad non iure. Felyn. in c. ex literis. col. ix. de conſtit.

¶ Item quòd quis excuſetur à muneribus. Angel. inſtit. de excuſa. tu. in princ. in colum. penul.

¶ Itẽ pro religione, & pro eccleſia ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſump. funer Roch. in c. at ſi clerici. chart. xij. de iud. non tantum ꝙ propterea deſit iudiciũ rationis. c. non ſolùm. de reg. li. vj. circa prin. Iaſ. in l. ſi ſic. in princ. de leg. j. Decius in ca. quę in eccleſiarum. col. iiij. de conſtit. nec in-

tantùm

tantum quod propterea eneruetur iuriſdictio laicorum. Io. Andr. & alij in c. nouit. de iudi. c. per uenerabilem. uerſ. rationibus igitur. qui fil. ſint leg. Moder. in tract. de perfecto clerico. char. lxxxv. Buſch. in rep. rub. de conſtit. colum. xv. Hadr. Papa noſter in Quodlib. chart. xiiij. & chart. xv. quia eccleſia eſt cultrix iuſtitiæ. Decius conſ. cl j. col. xiij.

¶ Item pro reo Decius in cap. ex literis. col. iij. de probat. Iaſ. in l. de die. ad fi. princip. ubi limitat quatuor modis. ff. qui ſatiſd. cog. Matheſil. ubi ſuprà.

¶ Item cõtra illum qui probat, Decius in c. in præſentia. de probatio. col. xj. dicens hoc procedere etiam ſi materia ſit fauorabilis.

¶ Item in materia ſucceſſionis in dubio pro agnatis contra agnatos. Bolog. conſi. l ix. ut in præſenti. col. fin.

¶ Item in dubio pro hærede contra legatarium. l. unum ex familia. §. ſi rem. de leg. ij. Lancel. in l. talis ſcriptura. iiij. colum. de leg. j. Paul. de Caſt. & Soc. in l. ſi fuerit. ff. de rebus dubijs. Decius conſi. xcij. col. ij.

Pro hærede. ¶ Item in dubio iudicamus id quod eſt utilis filio in materia filiationis. Decius in c. per tuas. col. ij. ff. de probat.

¶ Item iudicamus in dubio ſubſtitutionem eſſe prout erit utilior filijs. Soc. in l. j. col. lx. de uulg. & pup.

¶ Item in dubio iudicamus quòd ſubſtitutio potius ſit directa, quàm fideicommiſſaria. Soc. in l. centurio. col. xij. ff. de vulg. & pup. ubi Aret. col. xix.

¶ Item in dubio iudicamus quòd diſpoſitio ſit potius modalis quã conditionalis. Alex. li. j. conſi. cij. incip. uiſis. col. ij.

¶ Item in dubio quòd uerbum ſtet ſpecialiter, non regulariter. Bart. in l. hoc legatum. ff. de leg. j.

¶ Item in dubio uerba ſtatuti adaptantur ad frequentius continentia. Bolo. conſ. xlj. col. ij.

¶ Item in dubio tenere debemus opi. per quã fratres reducuntur ad æqualitatem. Soci. conſ. iiij. lib. j. ante fi. & lib. iiij. conſi. cviij. caſus, ſer. ad fi. in repet. l. cùm auus. col. xx. dixi in meis clauſulis generalibus. in uerb. & hæredes.

In dubio appellatio admittitur. ¶ In dubio appellatio debet admitti. Iaſ. in l. j. colum. iij. in vj. not. ff. ſi quis cau. Decius conſi. xxviij. col. ij. & fi. & xxxiiij. col. ij. & xlix. col. ij. clxij. col. iij. in c. ut debitus col. antepen.

tepen.de appel.Præpoſ.in c.ex ratione. col.ij.eo. titu. Socin.cōſ.dxcv.circa primū.co.iij.Fely.in c. ſignificauerunt. de teſti.in prin.ij.col. Alex.lib.vij. conſil.cxxxix. uiſo puncto.col.x.in c.ſuper eo.iij.col.de app.ubi etiam dicit,quòd in iudicio debemus dicere appellationem non eſſe deſertam, quia ſecundum eum in dubio iudex debet eligere uiam,per quam utrique parti cōſulitur. quod limitat Decius ibi,niſi eſſemus in materia,in qua regulariter appellatio non admittitur,nam in dubio debemus ſtare regulæ,ut latè dixi paulò ſuprà.

¶ Item in dubio omnia interrogatoria debent admitti. Imola & Panor.in c.per tuas.de teſtib.Idem de poſitionibus & capitulis.Curtius de poſitio.in ix.Breuiloquio. Iaſ. in auth.ad hæc.C.de ind.

¶ Itē in dubio cōtra fiſcū.l.non puto.ff.de iur.fiſ.& contra uolentes eū impinguere,practica Petri Iacobi de contradi.l.§.quadrupli.inſtit.de act.col.antep.& rub.ſeq.col.iii. Intellige tū ſemper qñ fiſcus tractaret de lucro captando, & priuatus de damno euitādo, puta quia fiſcus ageret de pœna ſibi acquirenda,ſecus ſi ueniret ex cōtractu, uel ſuc ceſſiſſet alicui priuato,quia tūc in dubio faueremus fiſco, ut eſt de mēte Bolog.ibi in ſuis nouis interpretationibus. in j.part.& in Theodoſiana in uerbo,die nono. eſt charta xxv.cùm & Alex.in l.j.ff.ſol.mat.ubi Iaſ.colū.xj. Ange. de Aretio.quē ſequitur Iaſ.in l.de die.ad fi.prin.ff.qui ſatiſd. cog.Et utrobique allegat Ange.de Aret. & dicit Iaſ.ſe ita conſuluiſſe.Felyn.in cap.paſtoralis. col.v. de reſcript. in c. duobus.col.ij.de re iud.Roch.de Curt.in rubr.extrà de iu dic.chart.ſi.ubi Decius in ij.lectu.ad finem.intelligit eam procedere quando agit de priuilegio fiſci contra priuatū, quia in dubio contra fiſcum ne fiat multiplicatio priuilegiorum: prout etiam ipſe dixit in cap.iij. de probat. Hippol.in repetitione rubricæ, C.de probat. col.lxxix. uerſic. teneas tamen menti. confirmatur hæc opin. ex eo quòd ſuprà dixi quòd in dubio fauendum eſt pauperiori, & debiliori contra fiſcum, qui eſt ditior & potentior. Item quia communiter quodammodo iudex in cauſa propria, quod eſt ualde abſonum. Bauerius in §.ſi ſeruum. col. iij. inſtit.

Contra fiſcum.

inſtit. de hæred.inſtitu. Maleretus in tractatu de electione.cap.lxxxix. Corſet.in tractatu de pot. regia.q.xlv. Propterea dici notanter Bartol.in l.qui iuriſdictioni. in ij.lectura.ff.de iuriſd.omnium iudi. quòd ſicut recuſatur quis ne ſit iudex in cauſa propria: pari modo poteſt recuſari ille quem ille in iudicem dare uoluerit, nec memini me alibi legiſſe. Eſt uerum quòd intellectus illius l.non puto multùm trutinat.ut per Modernos in d.l.j.ſol.matr.ubi Socin.col.ii.& Bulgar.col.iij.& Curtius in l.j. C. de edendo.tenebat opin.Bulgar.quòd ille text.non probaret hanc regulam, ſed ſolùm ibi dicatur quòd iudex non errat ſi pronuntiat contra fiſcum,quaſi uelit quòd fiſcus nõ ſit priuilegiatus,quòd pro eo in dubio debeat iudicari,ſed relinquat in diſpoſitione iuris communis,ſecũdum eum ſi hæc regula eſſet uera, deſtrueretur tota materia tit.C.de iur. fiſ.& de priuileg.fiſ.Bal. Nouellus autem in trac. dotium in ix.parte in j.priuilegio. dicit d.l.non puto. ſolùm procedere quando eſſet aliquod dubium ſuper aliquo articulo iuris,quia tunc fieret interpretatio contra fiſcum, ſubdens idem eſſe quando eſſet ſuper dubio facti.

¶ Item in dubio proniores ſumus ad abſoluendum quàm ad condemnandum.l. abſentem. in principio. ff.de pœn. Barbat.lib.iij.conſil.lj.illud ad finem. Et propterea dicit Decius conſilio clxxv.in cauſa falſitatis.colum fi. quòd curia maiorem honorem conſequitur ex abſolutione,quàm ex condemnatione.fuit dictum Pittaci philoſophi quando pepercit occiſori filij ſui.

In dubio minor pœna eligitur. ¶ In dubio minor pœna eſt eligẽda.l.pe.& fina.ff.de pœn. facit Iac.in inueſtigatione. in uerſiculo dicti uaſalli promiſerunt recognoſcere dictum feudum.col.v.dicẽs, quòd pœnæ ponuntur magnæ ut homines magis timeant, non ut exigantur ad unguem. facit quod vult Ang.in §. furtũ. inſtit.de obligationibus quæ ex delicto naſcuntur.ubi dicit quòd quando pœnæ fuerunt taxatæ,homines erant doctiores,quia habebant rem publicam,nũc autem ſunt ſub dominis. Ideò non poſſunt in totum exigi.Baldus in l.j. C.de ſecund.nuptijs. in figuratione caſus, dicens quòd pœnæ imponuntur ad malos mores corrigendos, non

ut fiſcus locupletetur: facit Felyn. in cap. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordin. dùm inuehit contra cōditores legum, qui dùm fingunt tendere ad correctionem morum, gerunt curam marſupii. pro quo glo. in clem. 2. in uerb. cōſumit. de cenſi. Faciunt enim ut Iudas. Ioan. 12. dum fingebat pietatem pauperum dicens, poterat unguentum hoc uenundari multo, & dari pauperibus; & uolebat implere loculos. Facit illud quòd dicitur de lupo, qui dū agnū errantem ſine matre conſpexiſſet, compaſſionem fingēs quòd expaueſceret agnus, quia ſolus eſſet & ſic teneræ ætatis, illū deuorauit. & uide glo. in regula Cancellariæ. 8. & 26. 29. & 33. ult. char. 46. dixi in meo inuentario librorum iuris, char. pe. addo nunc Hædr. Papam noſtrum in Quodlib. q. vi. littera h. eſt char. lvi. colum. i. a. Lūc. de Penna in lege mulieres. colum. 7. C. de incol. lib. 10.

¶ Item in dubio debemus tenere illū intellectum ad legē per quā uidetur eam fuiſſe conditam ſuper caſu magis dubitabili. Ioannes Lupus de don. inter uirū & uxorē. char. 78. columna prima. in uerſi. x. & ultimo. quia lex debet eſſe de dubitabili. l. quod Labeo. ubi gl. ff. de Carbon. edic. c. cùm in iure peritus. ubi Panorm. & Barbat. primo not. de offic. deleg. capitulo rurſus. ubi Præpoſ. ult. no. qui cler. uel uouē. qui ſubiungit quòd in quæſtione indubitabili, non eſt aliter reſpondendum, niſi quòd non habet dubiū. Panor. in c. ſuper quæſtionum. §. ſi uerò. colum. tertia, de offic. deleg. Et dicit Roch. de conſuetud. char. 11. columm. prima, quòd ratio eſt, quia lex debet eſſe edita ob neceſſitatem: ergo non debet eſſe de caſu in dubio, quia eſſet ſuperflua. pro quo facit Salomon. in repetitio. l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. columna ſecunda. ff. de liber. & poſthum. dicens quòd aliquid noui debet lex decidere. Limita tamen prædicta, ut ſufficiat quælibet minima ratiō dubitandi. not. in l. eunuchis. C. qui teſtam. fac. poſſ. ita Gammarus in tracta. de extenſione. columna 8. uerſicu. quintū igitur. Secundò limita in caſu quo eſſemus clari quòd legiſlator decidit etiam de caſu indubitabili: quia tunc nō procedunt prædicta. & propterea formata eſt concluſio in dubio. Decius in capitul. primo, prima lect. de iudic.

col.xi.uerſi.& ideo aliàs ſenis. & ſæpe exēplificari poteſt in legibus Imperatoris,quia ipſe reſpondebat ſuper facti contingentia.ideò ſi proponebatur factum indubitabile, oportebat quòd ſuper illo reſponderet Lancel.in l.quod in rerum.§.1.col.3.ff.de leg.1.Tertiò limita ut ſufficiat fuiſſe dubium ante talem legem ronditam,& quòd non fuerit poſtea.l.3.ff. de nat.reſt.& inſt.pro ſocio.ibi, nec unquam fuit Bar.in repetitione.l.ubicunque.ff.de inter.act. colum.ſexta.uerſiculo ultimo oppo.ubi ponit quartam limitationem ut ſufficiat fuiſſe dubium apud imperitos,licet non eſſet apud doctos.facit.l.fin.C.de indict.uidu.col. circa princ.uerſicu.nec tamen.

¶Item in dubio debēmus euitare abſurdum.dixi ſuprà in argumentis. Præpoſ.in c.rurſus.colum.v. qui clerici,uel uouen.Cæpol.in l.fugitiui.colum.vi.& ſeq.C.de ſer.fug. Claud.in l.ex facto.§.facto.colum. fin.ff.ad Trebel.ubi inter plures deciſiones quas referunt,not.unum quam ibi ponit.& etiam in repet.l.ut uim.colum.26.uerſi.ad idem. ff.de inſti.& iur.quòd ſi ſtatutum pro delicto ponat pœnam capitalem uel capitis,intelligitur de minori,& ſic de deportatione,quæ etiam pœna capitis dicitur: dicens eſſe ſignandum, quia quis poſſet de hoc lucrari unam bonam ueſtem: quia ubi agitur de uita, pecunia concurrit : quia ubi agitur de cauſa capitali, debet aduocato benè ſolui. Angel.& Roch.in l.ſi pater.ff. de donat.& quòd intelligatur de minori uult. Io.de Vilemati in repetio.l.diuus.ff. ſicar.not.57.Idem Iaſon in l.tranſigere.columna 3. C.de pact.in l.ſi quis iniquum. §. hæc pœna col.1.ff. quod quiſ. iur.in diuortio col.3.ff.ſol.matri. Decius in capitul.at ſi clerici.in prin.colum.25.de iudic. Alexander libro tertiò. conſil.116.in cauſa inquiſitionis. Bolog. in ſuis nouis interpretationibus primæ partis. in l.2. C.ne Chriſtianum mancipium. Felyn.in capitulo ex litteris, columna 10. uerſicu. & tenendo hanc partem. de conſtit. Card.in c.dictum eſt à domino.§.quod dicam.in fin.1.quæſtionis. 1.ubi dicit quòd propterea Bonon.fuit liberatus quidam falſarius monetæ.Idem Gaſpar Portugalenſis in repet.l. imperiũ.ff.de iur.omnium iud.colum.47.uerſic.circa ter-

tium gradum.& col.44.uerſi.eſt tamen aduertendum.Eſt uerum quòd in contrarium uidi aliàs ponderari.l. quoniam.nouella.Cad.legem Iul.de ui publ.ubi appellatione ſupplicij uenit pœna mortis.& tex. cum glo.in l.j.§. fin.ibi,ſupplicio capitali. iuncta etiam alia gloſ.fin.l.2.C. de fal.mo.Ideo uide Riminal.in dict. l.imperium.col.18. ff.de iuriſd.omnium iudic.ubi diſputat nunquid prædicta lprocedant quando ſtatutum uteretur uerbo capitis.Et ibi limitat,niſi aliter appareret de mente ſtatuentium. Ité niſi eſſemus in caſu quo ius ciuile pœnam mortis imponeret: quia tunc tale ſtatutum deberet intelligi ſecundum ius ciuile.ſuper qua cogita, quia mihi non placet.

¶ Intellige primò hanc regulam,dummodo per eam non recedamus à proprietate uocabuli.Iaſ.in l.ſtipulatio iſta. §.eum qui ita.ff.de uerborum obliga.in l.ſi quis teſtamento.in princ.de leg.j.Lancel.in l.fi.ff.de annu.leg.

¶ Intellige & ſecundò regulam procedere prout loquitur,ſcilicet quando agitur de maiori uel minori pœna:ſecus quando dubitaretur an pro delicto de quo conſtat quis ſit puniendus uel abſoluendus in totum:quia potius eſt condemnandus, quàm abſoluendus.Socin.qui dicit eſſe not.in l.quidam relegatus.colum.3. ff.de rebus dub.Iaſon in l.cùm quidam.columna fin.uerſic.& ſi contra iſtã. ff.de liber.& poſthum. Et iſto modo poteſt ſaluari dictũ Barto. in l.quemadmodum.C.de agri.& cenſi.lib. xj. ubi circa med.dicit, quòd cùm ſit fauor reipublicæ delicta coercere, quòd lex pœnalis eſt extendenda.refert Iaſ.in l. ſi certis annis.in principio. C. da pact.in l. ſi quis id quod colum.9.& in uerb.y.ff.de iuriſd.omnium iudic. ubi etiã Clau.colum.2.Iaſ.in l.ſi is qui pro emptore.ff.de uſucap. colum.86.uerſicu.vj.pro iſta. Decius in conſil.lxv.ij.collum.Roch.in capitulo quanto.colum.v. de iudic.in capitulo at ſi clerici.§. de adult.char.xii.eodem titul.ubi per multa ponit qualiter exorbitantia poſſint dici fauorabilia.Claud.in l.ut uim. colũ.25.ff.de iuſtit.& iur.in l.j.ii.columen.ff.de oper.noui nuntia.in l.qui Romæ.§.ea lege. ult. colum.ff.de uerbo.obligatio.in l.ii.columna penult.C.de in ius uocand.ubi etiam ponit quando dicatur pœna ſtatuti Materia

Pœnalis eſt fauorabilis.

tuti eſſe fauorabilis, & ſic extendenda. Angel. in maleficiis in uerbo necnon ad denuntiationem.colum.14.in §. in perſonam.8. colum.inſtit. de act.in §.ius autem ciuile. colum.xvii.inſtit.de iur.nat.facit Bald. per illum text.in c. i.§.porrò.quæ fuit prima cauſa benef.amit.dicēs eſſe meliorē tex.de iure,quod ſtatuta pœnalia extenduntur. Ancha.in capitu.canonum ſtatuta. penulti. char. Alexand.in l.i.in princip.ff.de uerb.obliga.ubi Socin. colum.3.dicit, quòd cauſa mediata eſt odium delinquentis. Et immediata eſt utilitas publica. Lancel.in l.cætera.§.ſed & ſi quis. ad fi.ff.de leg.primo.Nata in clem.ſæpe.§.fi.colum.33.de uerbo.ſigni. Corrſet. ſing. cap.incipien.licet. eſt in uerb. extenſio.Monfer.in cap.ii.colum.fin.de conſt.lib.vi.Et dicit Iaſ.in l.fratres.in fi.ii.colum.C.de inoffic.teſta. quòd in correctoriis dummodo agatur de fauore publico. ſecundario,licet non principaliter licita eſt extenſio.

¶Tertiò limita in grauioribus delictis,quia in illis ſeueritatem legum ſubſequi oportet.l.reſpiciendum.ff.de pœ. Cæpol.conſil.34. incip. ſi unquam.colum.antepe.uerſ.x.

¶Item in dubio dicimus,quòd quis cenſetur condemnatus eo modo quo euitatur infamia.Decius in l. Certi cō dictio.vij.colum.ff.ſi cer.peta.

¶Item in dubio pœna uidetur temporalis,non perpetua. Decius in cap.ex literis.col.v.de conſtitut.ubi col.ix.dicit quod in dubio quis præſumitur potius condemnatus ex contumacia, quàm ex delicto.

¶Item ad pœnam euitandam in dubio contractus diceretur conditionalis.Decius conſi.ii.colum.iiij.

¶Item in dubio ſequitur illud quod eſt minimum.l.cum teſtamento.ubi Socin.limitat.ff.de reb.dub.

¶Item in dubio fauemus illi qui tractat de damno euitādo.l.fi.§.ſi uerò.C.de iur.delib.Item eſt aliquando ita fauorabilis una cauſa ſicut alia : ut in cauſa filij quæ eſt ita fauorabilis ſicut cauſa eccleſiæ. Propterea infert Socin. in l.j.iii.col.ff.de reb.dub.quòd ſicut in legato fundi facto eccleſiæ ueniunt adiacentia poſtea empta:Ita in legato fundi facto filio: quia ſicut diſpoſitio c.in præſentia de proba.locū non habet eccleſia inſtituta: ita non habet lo

cum

cum filio inſtituto:& quòd ita fuit iudicatum Senis. Catel.in ii.parte Memoral.in uer. amor licitus. & idem Socin. in repet.l.cùm auus. ff.de condit.& demonſt.col .xx. infert,quòd diſpoſitio l.ſi unquam.C.de reuoc.do. procedit etiam in donatione facta eccleſię.Idem uult Alex.lib. iii.conſi.xcii.ſuper eo.col.ii.Fab.in repet.authen.nouiſſima.char.xiiii.q.xiiii.Corſet.ſing.lxxxvii.incip.licet donatio.eſt in uer.donatio.Quod tamẽ non procederet in donatione remuneratoria. Marian. in d.tract.de oblat.lib. xv.in primo caſu.Imò in legitima plus fauetur filio, quã eccleſiæ.gl.in l.ſi quis ad declinandum.C.de epiſ.& cler. Panor.in repet.cap.cùm eſſes.col.vi.de teſtam. Signorol. conſi.lxviii. quædam mulier. in fin.Baueria. inſtit.de teſtamento in princ.in col.xxxiii.& in §.teſtes autem.col.v. quia filius etiam ſi ſit hæres patris,illam detrahit de legatis factis eccleſiæ. Marian.in tract.de obla.lib.xv. in primo caſu.Doct.in l.j.§.ad municipium.ff.ad leg.Falcid.Felyn.in c. eccleſia ſanctæ Mariæ.col xxxvi. uerſ.ubi lex. de conſtit. Scrutinium char xxiii.Iaſ.in l.ſi fundum ſub con. dit.§.Stichum.col.ii.de leg.j.Bar.conſil.xxxii. Maximus. Barb.j.uolum.conſi xiii.clemẽtiſſim.col.vii.xxxii. ſcribitur.col.j.xxix.illud col.ii.xxxiiii.clementiſſim.col.j.

¶ Item limita dictam gloſ.l. ſi quis ap declinandum. non procedere in legato facto pro exoneranda conſcientia teſtatoris Barb.libro ii.conſilio.v.præclarè.col.xi.

¶ Item limita ut procedat quãtum ſit pro legitima debita filio:quantum uerò ad reſiduum ultra legitimã bene plus fauetur eccleſiæ quàm filio.Barb.Fabian. Marian.& Socin.& alij in locis prædictis.Decius in c.in præſentia. col.xxxvii.uerſi.& circa iſtam.de probat.Iaſ.in l.j.ii. lect. col.v.C.de ſacroſanct.eccleſ.in l.licet.iiii.not.C.de pact. in l.tale pactum.§.fi.col.iii.ff.eod.in l.generaliter. §. cùm autẽ col.ii.de inſtit.& ſubſtit.in l.ſi cui legetur.§. hoc autem.col.fi.de leg.j.Alexãd.& Riminal. in l. pactum quod dotali.col.ii.C.de pact.Et propterea inferunt Alex. in d. conſi. & Socin. in d.l. cùm auus.col.xx.quòd ſi ſubſtituta eccleſia non habet locum diſpoſitio l.cùm auus. cum ſimil.Idẽ uult Hercul.in diſpu.incip.Peruſinus.col. pen.

Paul.de mōte Picho.in repet.§. Titia.q.iij.Cornel.lib. j. conſi.cclxxvj.uiſo.Et ſic una cauſa eſt fauorabilior altera. Item pro cauſa fauorabili in dubio iudicabimus contra reum,licet aliàs diceremus quòd in dubio pro reo.Iaſ.in l.de die.ad fi. princ.ff. qui ſatiſda.cog.Decius in rubri.de probat.col.liij.uerſ.vj. limita.& conſ.cix.col.fin.

¶ Item quia potius pro mulieribus religioſis, quàm ero religioſis maſculis,Præpoſ.in cap.uerum.col.iiij.de cond. app.Decius in cap.in præſentia.col.x.de probat.

¶ Item plus fauemus minori, quàm mulieri in dote.Monſer.in repet.l.ſi conſtante.col.lij.ff.ſol.matr.

¶ Item in materia feudali plus fauemus filio,Prępoſ.in c. j.col.iij.de eo qui ſibi uel hæred.ſuis maſc.

Item plus fauemus libertati,quàm pupillo,uel reipub.l.illud ſciendum.la.ij. de appel.imò plus quàm piæ cauſæ.l. Papinian.§.quarta autem.ubi Ful.in iij.not.ff.de inoffic. teſtamen.Iaſ.in l.ſi cui legetur.§. hoc autem.§. fin.in l.ſi fundum ſub conditione.§. Stichum.col.ij.ff. de leg.j.

¶ Item in dubio plus fauemus eccleſiæ Rom.quàm alijs eccleſijs.Card.Alex.in c.omnes.xxii. diſtin.

¶ Item plus fauemus animæ, quàm cunctis alijs rebus.c. præcipimus.xij.q.ij.c.cùm infirmitas.de pęnit.& remiſ.l. ſancimus.C.de ſacroſan.cum ſimil.

48 ¶ † Viſo qualiter debeat ſe continere iudex in iudicãdo, ſupereſt uidere qualiter debet ſe continere in exequẽdo. Sed quia duo magna luminaria, ſcilicet dom.Alex.& Felyn. cumulatiſſime commentarunt illos titulos extrà & ff.de re iud.ad eorum dicta recurri poteſt.

49 ¶ † Qualiter autem debeat ſe continere in exequendo reſcripta principis, dicendum eſt, quòd ſi iuſta ſunt,illis parẽdum eſt:ſi iniuſta,debet iudex ſuperſedere & reſcribere principi,& expectare ſecũdam iuſſionẽ. §. fin.in authẽ.de iudicibus.in auth.ut nulli iudicũ.§. & hoc uerò iubemus. Iaſ.& Parpal.in l.nec dãnoſa.C.de precib.imper.off.Dec. conſ.cxxxvij.col.ij. Barb.dicit quòd ſi Papa peccat,eſt ſine reparatione ad inſtar diaboli,ut ipſe not in c.at ſi clerici.col.pe.de iudic.not.clj.Pręſumunt enim talia reſcripta per importunitatem obtenta.quando lædunt tertium,ut

Qualiter obediendum reſcripto.

per eos.& Riminal.in l.cauſas.col.j. C.de tranſact. Alexã. lib.j.conſ.xxxvij. incip.in cauſa mota.per Ang.col.ij.uerſ. & ita repetito.iij.uolu.conſ. xxxvij. Imò tales malitioſè impetrantes puniuntur.Bald.in rubr.de reſcript.colũ.iij. uerſ.quæro nunquid debeat Guido Papæ lib.iij.cõſ.cxcv. incip.in cauſa.col.iij. Etenim princeps contentatur ſi reſcriptũ quod uidetur iniuſtum continere,non mandetur executioni per inferiorem: & ei nullam iniuriã facimus,ſi eum bonum & æquum reputamus. Barbat. inter conſilia Alex.lib.iiij.conſ.cxxiij. Riminal.in d.l.cauſas. Maraſcotus in repet c.j.col.liij.de conſtit.lib.vj. uerſ.amplia.adeò poſt Cæpol.caute.ij.in fi.ij.col.inuehit cõtra miſeros prę latos,qui intantũ literas domini Papæ timẽt quòd cõtra dicere non audent. facit Papa Pius epiſt xix.Bald. lib.iij. conſ.xliiij.d.Bailardinus.Io. Monton.in promptuario Iuris.in uerſ.Ozias.ante fi.nam quando imperator facit cõtra ius,dicitur unum pecus. Laud.in c.ſi facta.ſi de feudi. fuer.controuer.inter dom.& agnat.& propter peccatum citius moreretur.dixi inter feudalia Bruni conſ.xij.in fin. primæ orationis.hinc dicit Socin.conſ.clxv.col.viij.in fin. quòd mors regum eſt frequens.facit Ioã. Andr.in cap.j. col.ij. de priuil.lib.vj. qui ſubiungit quòd ſi eſſet contra publicam utilitatem,deberet reſcriptum auferri de manibus exhibentis.Card.conſ.cxlij.incip.punctus quæſtionis. col.penult dicens,quod ſaltem cogitur impetrans cum literis redire ad principem.licet quidam officiales qui conſueuerunt ſeruire domino per fas & nefas.Fely.in cap. in literis,col.ij.de teſtib.pulchrè Vdalric.li.ij.ff. de orig.iur. col.xxij.& ſeq.Bald.in cap. quanto. de tranſlat.epiſ.& qui fortè ſunt hi, de quibus loquitur Sidonius lib.v.epiſt.vij. incip.indagauimus.qui faciunt ut Pilatus, qui ob timorẽ Chriſtum iniuſtè damnauit. & ſtulti præponentes amorem principum diligentium obedientiores non aduertũt quòd obediendo peccent. Lancel. Politus in tracta.de offic.aduoc.in rub.de ſeruili timore.tex. & ibi Angel.in §. fina.in authen.de iudic.afflictus deciſ.cccxcj.colum.penu. in ſimili. Iacobi in inueſti. in uerſi. & promiſerunt debita ſeruitia. colũ. iij.quæſtio.j. An uaſallus debeat iuuare

dominum in bello iuſto,& deberent dicere, da ueniam o Imperator,tu carcerem,ille gehennam minatur.cap. qui reſiſtit.11.q.3.Cyprianus Benetus in tract. de authoritate Romanæ eccleſiæ. char.8. & Plus obediendum Deo, quàm hominibus.Actuum v. Had. Papa noſter quodlib. ii.litera g.eſt char. xix.col.i. Pet. Bertrandi in tract. de orig.iuris.q.ii.Et uideatur rationabile,quia principes aliquando iubent in iracundia,quæ quantum noceat principi,ponit Guil.de Montefer.in conſilio pragmaticæ Sanctionis.v.par.eſt char.lxv.frater Lud.de Veritate contritionis in tract.de ira.c.iiii. quod ira tollit miſericordiam & compaſſionem,& alia pulchra. & frater Iſidorus de regim.princ.lib.iii.c.x.Iodocus in tract.de nobilitate.c.xiii. char.ii.allegando uerſus Senecæ. & cap. xiiii.ubi latius. hinc dicimus quòd ſi Dominus iratus expellat famulum qui debebat ſeruire per annum,non intelligitur famulus liberatus.Benedic.de Plumbino in l.ſtatuliberos. §.ſi ita ſit,qui eſt §.fin.ff.de ſtatu lib.dixi ſuprà de ira mulierum, uel inaduertenter aliqua concedunt poſtea dolent eſſe executa : ut dicitur de Theodoſio Imperatore in c. apud Theſſalonicam. xi.q.iii. qui propter ea facit. l. uindicari. C.de pœ.ad quam Cępola cautel.ii.col.ii.Felyn.in c.purgantium.col.fin.de re iudic. Iaſ.in l.j.ii.lect.col.iii. C.de ſum.Trin.in l.puniri in fi.C. ſi contra ius uel util. public. in l.debitoribus.col.fi.ff.de re iud.ubi enumerat vii.caſus in quibus ſuperſedetur ab executione ſententiæ. Paris de Syndicatu.char.v.de exceſ conſiliariorum.& char. lxxxix. c mandauit.& char.lxix.eſt in uerſi. reſiſtentia. col.2. Iodocus in tract.de nobilitate.cap.xiiii.Marti. De Laude.in tract.de conſiliarijs princ. q.vj. incip. conſiliarij maxime Igneus in repet.l.donationes.col.v.& in diſput.ſeq. incip. cùm me legente.col.xlviii.ubi reſpondet ad quædam dicta Cy. Honoratus in Arbore bellorum, lingua Gallica cõpoſito.char.ultim.de quo meminit curia Delphinatus. q.cxiiii.in facto guerrarum.circa fi.facit Guil.de Monteferrat.in commento Pragmaticæ Sanctionis.v.par. char. lxv.Bene faciunt quæ moraliter dicit Pontanus in tract.
50 de obedientia.lib.iiii.in rubr.† an parendum ſit decreto

Princeps dolet iuſſum ſuũ fuiſſe executum.

quod

quod iniuſtum uidetur. ubi refert plures principes antiquos & Modern. in iracundia quoſdam iuſſiſſe interfici, quos poſtea deſiderauerunt.laté Decius in c.ſi quãdo. ii. not.poſt Felyn.de reſcrip. ubi dicit quòd ſaltem debet reſcribi principi & expectari ſecunda iuſſio.Riminal.ubi ſuprà.& dicit eſſe tutius Igneus d.col.xlviij.& Parpal. in d. l.non dãnoſa.Pariſ.in tract.de Syndic.char.xii.uerſ.ſi per ſtatutum.& char.lviii.col.ii.uerſ.officialis non debet, & char.lxix.in fi.col.ii.quæ ſi emanauerit adhuc non debet obedire, ut laté inuehit Fortun. in repet.l. Gallus. §. & quid ſi tantũ.nu.230.ff.de lib.& poſth.facit Corſet. in repertor.ad Abbatem in uerſ.abſoluto. col.ii. maximè ibi igitur de uita hominis. Ariſtot.quem allegat Afflictus d. deciſ.cccxcj.ubi vult quòd licet aliquando ex cauſa toleretur factum iniuſtum principis,nũquam tamen ubi agitur de uita hominis.facit d.c.qui reſiſtit. & potius debet renuntiare officio ſi vult eſſe tutus in conſcientia, quàm parere. Felyn.in c. conſanguinei. de re iudi.in c. ueniens. col.fin.de ſimo.ubi loquitur de rectore collegij.& ita tenet glo.Pragmaticæ.char. xxvij.col. 1. reprehendẽdo Cy. 51
† melius eſt enim pro ueritate pati ſupplicii, quàm pro adulatione beneficium.cap.nemo peritorum.xj.q.iii.potius pati omnia mala, quàm malo conſentire. xxxii.q.v. ita Hadr. Papa noſter in quodlibet. ii. eſt char. xx. col. ii. pulchrè Afflictus conſtitutione,inquiſitionis.§.etiam dura.in fin.Luc.de Penna in l.quotiens. C.de naufra.lib.xi. col.iii.uel intret religionẽ, ut frater Io.de Capiſt. quem refert Hippol.in l.de minore.col.iii.ff.ad quæſt.Afflictus in conſtitutione paternorum.col.iii.Barbat.in cap. 1.col. iii. de iura. cal. † quia hodie quandoque principes plus 52
moueutur uoluntate,quam ratione.Iaſ. in l.ſi teſtamentum.col.j.C.de teſtam.ideo ſi principibus ſeculi plus liceat quàm par eſt,plus ualẽt quàm liceat. Steph. Malereti.in tract.de elect. char. xliiii. in fi. col. iii. ubi char. lxv. col.iiii.quod à Deo non capiunt poteſtatem peccandi.Quandoq; & ſecundo † princeps ita inuerecunda petentium 53
inhiatione conſtringitur, ut etiam non concedenda tribuat.l.j.C.de petitionib.bon.ſubla..ibi.x.cũ ſim.ut Dec.
poſt

poſt Felyn.in c.quæ in eccleſiarum.col.antepen. de cõſti.
Hippol.not.vj.incip.in princ.Barb.lib.ij.conſi.xxiiij. cle-
mẽtiſſimi.col.iij.Aret.conſ.xv.reuerendiſſimi.col.iij.uer
ſicul pręterea quando.Fulg.conſi.xx.pro pleniori.uerſic.
ſupereſt tertius.& conſil.lxj.domina Caterina.col.ij.uer.
iiij.quia reſcriptũ.Io. Lup.de donat.inter uir.& ux.char.
54 xlix.uer.tertius caſus. Quandoq; & tertiò † princeps per
curiales & magnates in curia infeſtatur:& talia reſcripta
etiam præſumuntur impetrata per importunitaté.l.j. C.
de fün.limitroph.li.x. & dicit ibi And.de Barulo, quẽ ſe-
quit Bar.& Iac.Rebuf.quòd eſt ipſo iure nullũ qñ infert
alicui præiudiciũ.Lancel.in l.ſi mihi tibi.§.in legatis.col.
iiij.uerſic.ij.not.de leg.j. Fulgo.d.conſ.xx.Et allegat illud
Lucan.Nulla fides pietasq́; uiris qui caſtra ſequũtur &c.
Corſet. ſing.cclxxxv.reſcriptum. Ioan.Lup.in rub.de do-
55 nat. inter uir.& uxo.char.xlix.Quandoq; & quartò † præ
nimia lætitia, quo caſu quod faciunt nihil ualet,tanquã
ſint extra mentem.arg.c.unuſquiſq;.iuncta gl.xxij.q.iiij.
tex.cum glo.bene intellecta inſtit.de liberti.§.ſerui uerò.
in uerſ.balneum.gl. in proœ.regularum Cancellariæ. Io.
de Selua in tract.de benefic.j.parte.q.ij.col.x.uerſ.j.bene-
ficium eſt.char.v.vbi dicũt quòd ſignaturæ,quas facit Pa
pa antequàm exeat de cõclaui,ſunt nullæ propter nimiã
lætitiam Papæ.& Io. Lup.in rubr.de donat. inter uir. &
uxo.char.xliij.col.iiij. dicit quòd donatio per Regẽ facta
tẽpore guerræ uel in principio acquiſitionis ſtatus & re-
gni nõ ualet. Eſt enim lætitia conſilio inimica, ut Petrar-
cha epiſt.lij.ancipiti.& dicebat.Cato ſenior,quòd ſecun-
dæ res lætitia tranſuerſum trudere ſolent à uero conſulẽ
do & intelligendo.Vdalr.in l.ij.ff.de orig.iur.colum.lj.
56 ¶ Quandoq; & quintò † ad requiſitionem mulierum.pro
pterea Burgos in c.peruenit.col.v.de empt.& uend.refert
Barb.mirari quòd Papa ad allegationes unius mulieris fe
cerit illam deciſionem. ideo tunc ſuccedit quod in ſimili
dicit Fely.in c.ſi quando col.viij. uerſi.ubi uerò.col.ij.de
reſcript.dum loquitur de rege Franciæ.Bald.in c.j.colum.
fi.de conſtit.ubi refert Imperatorem dicentem quandam
mulierem, cuius amplexus dicebat illicitos Imperatori
dixiſſe

dixiſſe: Domine, ſi libet, ſcilicet facere quid uis de plenitudine poteſtatis. Et meritò Bald. adducit, quòd eſt dictũ mulieris impudicę. prout in ſimili de Virgin. dicit Cępol. in tract. de imper. mil. delig. char. xiij. eſt in c. pro imperatore uerò gentili. col. vij. ubi dicit quòd meritò Virgil. induxit illud, Dolus an uirtus, quis in hoſte requirat. eſſe dictum pueri, non autem uiri grauiſſimi. † Quia plenitudo poteſtatis nõ extenditur ad aliquid iniquum. Curtius. conſ. lxxiij. col. xxix. in fi. Fulg. in d. conſ. lxj. col. penul. Barba. lib. ij. dicto conſ. xxiiij. col. iiij. Card. conſ. cxliij. incip. punctus. col. ij. Barb. in c. quanto. de iureiur. dicens figendum cordi in c. cùm omnes in princip. de conſtit. Moder. in l. reſcripta. C. de precibus imper. off. Nec debet exerceri niſi cum magna cauſa. Iaſ. in Barbarius. col. vij. ff. de offi. prætor. Inno. ubi Panor. in fi. in c. innotuit in c. illa quotidiána. ij. not. de elect. aliàs diceretur uti plenitudine tẽpeſtatis. Io. de Selua in tract. de beneficio. j. q. ij. partis. colũ. vj. & tribus ſeq. Socin. lib. iij. conſ. cxx. memini. col. pe. Alberic. in Dictionario, in uerſ. argumentum. col. vi. Peruſ. in rubr. de teſta. lib. vi. col. fi. ubi loquitur in Papa quĩ habet maiorẽ poteſtatẽ in ſubditos, quàm imperator: ſecundum Præpoſ. in rubr. de appel. col. vi. uerſi. ſed diceret quiſpiam. poſui inter feudalia Bruni, conſ. xii. col. xxvi. & diſpenſatio ſine cauſa dicitur diſſipatio. Archid. in c. conſequens. xi. diſtin. Io. And. in c. de multa. colũ. v. de præbẽ. Roch. in c. fi. de cõſuet. char. x. col. j. uerſ. extra iſtã. † Et nõ debet exerceri plenitudo poteſtatis: niſi præmiſſa claue diſcretionis. Inno. in d. c. quanto de iureiuran. Et de raro. Bald. in l. j. §. cũ autem. C. de cad. tol. in l. ii. C. de com. rer. alien. & nõ in præiudiciũ ſubditorum. Pet. de Rauen. in alphabeto iuris. uerſ. priuilegium. col. ii. aliàs peccat mortaliter. Paul. de Caſt. conſ. xxvi. incip. ſuper primo uidetur dicendum eſt in ii. uol. conſ. xxxiiii. Paris de Syndicatu. iii. char. de exceſſibus. col. ii. in fi. & propter peccatũ princeps quandoque perdit dominium. c. ſi de rebus. xxiiii. q. j. & citius morit. c. epiſcopi. xi. q. iii. põt ad prædicta uideri Socin. conſi. clxiiii. incip. uiſa bula. & ex pluribus alijs etiam cauſis quãdoq; coguntur principes ad cõplacẽdum poſtu-

57 *Plenitudo poteſtatis.*

58

lantibus indebita quæ uix enumerari poſſent.Sed caueāt in debitè cum iſtis impetrationibus opprimētes tertium à precibus, quas dicit ſe pro epiſcopo ſuo effudiſſe Franciſc.Vuillonus in ſuo teſtamento lingua Gallica compoſito: nam cum uox oppreſſorum clamitet ad cœlum, uiſi ſunt plures annum non ſuperuixiſſe.

¶ Et hæc pro nunc ſufficiant, & omiſſis quæ dicit Andr. Barbat.in fin.rubr.C.qui admit.ſi quid boni eſt,laudetur Deus:ſi mali,cōpatiatur benignus lector, & dignetur corrigere ſenſumq; uerbis pręferre.Cupiebam enim prodeſſe,& nemini diſplicere, quod eſt ualde dfficile loquēti de moribus,quin ſaltē ſeruare deberet illud Hora. ꝙ refert Perſius ſatyra j.ubi Britānicus cōmentator, Omne uafer uitiū ridenti Flaccus amico &c.& quod feci quoad potui. ueritas enim,quia corrigit odiū parit.Matth.Boſius epiſ. vii.col.j.proceſſiq; celeri faciliq;cōpndio, ut ſe dicit feciſſe Gellius in ulti.c.Noctiū atticarū. & potius ꝑ modū cuiuſdā repertori j,ut ſe facere dicit Nellus in tract. bāniturū.col.j.licet aliter Præpoſ.in proœ.feudo.ad fi.ſed ibi erat in lectura licet tacita,hic quiſq; ex inſpectione facile percipiat nō me ex repertorijs collegiſſe: ſed longo diſcurſu uariorū operum:quia de his copioſius diſſerui, de quibus nulla mētio in aliquibus repertorijs habetur,nullius authoritatē ſpreui,modernā uel antiquam, poſtquā omnes ſcripturæ de quarū improbatione nō conſtat poſſunt allegari.Io. Eagnioni in tract.de poteſtate dominorum,imò & hæreticorum in his quibus errarunt. Bald. in c.fi.de ſum.Tri.ubi de origine.facit Luc.de Pēna.in epiſtola ante lecturā triū librorum.C.de Iſern. in prologo feudorū.q.vj.col.fi.facit.frater Sylueſt.contra Luth.char. lxvii.dū loquitur de Io. Taulero.facit Barb.in c.cùm oēs. col.xii de conſti.ubi dicit ꝙ licet in cauſis allegare Philoſophos & ſacrā Scripturā.latè Iaſ.in l.j.col.vi.ff.ſi cer.pe. Felyn.in c.ex part.el j.de reſcrip.char.pe. in c.qualiter & quādo.el ii.de accuſ. Bertach.in trac.de epiſcopo.j. parte lib.ii. q.xlvii.eſt char.xii.facit illud Ouid.quod ſuprà retuli loquendo de exēplis in iiii.ratione,ꝙ eſt utile nubete,fas eſt & ab hoſte doceri.Et quæ ſuprà dixi reſpōdēdo

ad vi.de fatuitate,quòd etiam dicta fatuorum imò & ab anniculo paratus eſt Auguſt. edoceri.Bertach.ubi ſupra pulchrè Symphorianus in libello Medicinali.char.ix.allegando Augu.de Chriſtiana religione dicere, ꝙ ab Ethnicis ea quæ ad doctrinā faciūt Chriſtianā, eſſe ſurripienda,tanq̃ ab iniuſtis poſſeſſoribus. Et dicit Hug.lib.3. Didaſcalicon,ꝙ ſapientior oībus eris,ſi ab oībus diſcere uolueris.& allegat Chryſippum:Quod tu nō noſti,fortaſſis nouit aſellus.facit ꝙ dixi ſuprà de iuuenibus doctorib.& de laudibus Homeri,& ꝙ allegeē à Iure cōſultis.Codrus ſer.ii.latè. & in illo opere.char.xxix.lxv.lxvi. & ſeptem urbes certant de eius ortu,ut ibi.& Iaco.Bonon.in annotationibus uariorum.char.cxcvii.ad epiſtolas Plinij.& in eo bene uerificatū eſt illud, ꝙ cæcorum ſunt perfectiora phantaſmata.Lācel.in l.cæcus.ff.de iudi.& ad illud Hier. quòd fuerit uapulatus, quia legeret Ciceronem, uide Carmelitanum in apologia ante Parthenices Marianas. incip.quoniam.char.pen.Imò quòd fuerit ſomnium, nō ueritas teſtatur ipſe Hieron.quem refert Polytia, centuria.j.c.j.col.ii. Quinimo & Vetus teſtamentum allegaui ſæpius,quia licet omnis obligatio diſpoſitione ueteris legis inducta,morte Chriſti ſit extincta.Hadr. Pap. noſter in Quodlib.q.v.col.v.& multa ꝑmittūtur in ueteri teſtamēto,quorū exēplis hodie uti nō licet.xii.q.ii.c.quod ait fratribus ſuis Ioſeph.multaque cōcedebantur,quæ nunc prohibētur.c.nos.ſi incōpetēter.ii.q.vii.col.ii.§.his ita. & patet in exēplo quod ponit Prępoſ.in rub.de ſpōſa duorū ad fin.ꝙ hodie etiam pro habenda prole, quam quis non poteſt habere ab uxore,nō eſt licitum tenere concubinā. Itèm multa ſunt Dei opera quæ admirari magis conuenit,quàm imitari.Papa Pius epiſt.v.col.vii.& d.cap.nos ſi incōpetenter.§.his ita.Mart.Laud.in tract.de primogenitura.col.pen.Hoſtien.in ſumma de cleric.pugn.in duello. §.an ſit offerēdum.tamem ſi quis negat hiſtorias Veteris teſtamenti,pertinaciter eſt hæreticus. Afflictus conſtitutione,inconſutilem.col.vii.in ix.q.ubi an liceat tenere libros hæreticorū.Et uetus teſtamentū & Iudæis & Chriſtianis & Sarracenis cōmune eſt.Papa Pius epiſ.vii. in o-

pere

pere eſt char.lxvi.ubi ſubiungit,quòd uana eſt argumentatio ſine diuinæ legis ueritate, & teſtimonio. allegaui etiam philoſophos, & poetas, & hiſtoricos, & medicos, quoniã ueritas à quocunque dicatur, à Spiritu ſancto eſt Zacha.in ſermone concilij Piſ.in princ.uarietas huiuſmodi omni operi plurimum ornatus & gratiæ ſolet afferre, ſecundum Iodocum in tractatu de nobilitate,in ſua peroratione,quam poſuit in fine operis.char.pen.& ut uarietas ciborum inducit appetitum, ita uarietas allegationũ excitat appetitum uidendi.facit Bagnionus in tractatu de poteſtate dominorum in j.membro ii.ratione.Item quia multiplici lectori melius eſt ſatisfactum ex aliqua allegatione ſuæ profeſſionis. Et etiam quia fortè horũ ſcripta ſunt diutius duratura quàm Legiſtarum,cũ propter multitudinem ſcriptorum neceſſe ſit iura reformare.ſecundũ Petrum Iacobi de ſtatu Curiæ Romanæ, quem refert Formularium Cancellariæ.char.l. & ſeq.Et inter Iuriſtas nouiſſimos libentius allegaui non pro authoritate: quia fons,non riuuli,eſſet adducendus.c.ieiunium.el.ij.lxxvj. diſt.Auguſtinus in Scrutinio conſiliorũ.char.xlix.ſed hoc feci ſtudio breuitatis: quia per hos riuulos fontes poſſumus inuenire de facili,qui ad eos nos ducant, cũ moderniores antiquos referant.& ita fieri docet Felyn.in c.Rodulfus.col.14.uerſ.ortus autem.de reſcrip. Afflictus in deciſ.Neapol.quæſtio. cap.incipien.in cauſa.Pet.Franciſ.de Rippa in tract. de Peſte.char.72.nume.23.ubi propterea damnat conſuetudinem taxandi ſalarium allegationũ per numerum chartarum. nullius nomen ſubticui, quia ut Aeneas Syluius in tract.de educatione liberorum in rub. qui oratores legi debent.poſt Plinium, nullus liber eſt tã malus,ex quo non poſſit aliquid utilitatis excerpi.Et quãuis liceat delibris antiquis elicere & in ſuos tranſportare. gloſ.4.in au th.de mand.prin.& quæ dixi ſupra.char.j.facit Luc. de penna in prooemio trium librorum. C. Roſ. poſt ſuum tractatum libellorum,in prooemio ſuarũ quæſtionum Sabbatinarum.Antonius Zazi.in florida corona medicinæ.c.2. d. Sapia. in oratione funebri. Iaſ. char.3. Imò magnarum uirium eſt auferre clauam de manu Her

culis

ſculis:ut reſpondebat Virgilius, quem refert frater Ludo-uicus Viualdus in tract.de Veritate contrit. dum loquitur de inuidia. ubi per plura capitula ſequentia ibi proximè. Et ſi aliqua cogitamus quę ſcripta & cogitata ſunt, non minus nobis debetur, quàm his qui prius cogitauerunt. intelligendum ſemper eſt, dum tamen furtum non committamus, nec credendum eos modernos fures qui di uitijs ingenii ſui ſatis fruuntur. Fortun. in l. iuriſgẽtium. §. prætor ait. colum. 10. ff. de pact. licet quidam dedignentur modernos allegare. ut inuehit Barbat. contra dedignantes allegare Panorm. in cap. in præſentia. columna 80. de probationibus. in cap. ſignificaſti. columna fina. de foro competenti. Alii dedignantur referre aliquos, contra quos Igneus in diſputatione an rex Fräciæ recognoſcat Imperatorem. columna 2. benignum tamen & plenum ingenui pudoris eſt, fateri per quos profeceris. ſecundum Plinium, quem refert Cardin. Alexander in fin. commenti ad 4. Decretal. Iaſ. in fine commenti inſtitut. de actio. Barbat. in fine proœm. de conſtitut. in c. nonnullis. §. ſunt & ali. columna v. de reſcript. regula Cancel. 27. in commento, in annotatis uariis, Baptiſta Pius in poſterioribus. cap. 21. facit Curtius Senior conſilio 65. ſuper præmiſſa, dicens quòd ſecus facientes poſſunt dici fures alienæ laudis. l. hæreditatum. §. final. ff. ad l. Falcid. Iaſ. de iure emphyteutico. colum. 159. Sandol. in repetit. l. quòd te. ff. ſi certum peta. colum. 25. Parpal. in princip. prelud. feud. Lucas de Penna in l. i. C. de ſtud. liber. lib. 11. columna 8. ubi allegat Victruuium. Barbat. in rubr. C. qui admit. colum. 6. Alber. in proœ. C, incipiẽ. quoniam. colum. 2. & contra tales etiam inuehit Lancel. in l. licet. in fin. ff. de iudic. Felyn. in cap. ex parte. in uerſi. periurus. ad fin. eſt colum. 3. de reſcript. Opizo. in repetio. diui. col. 71. & 44. ubi taxat. de hoc Alexandrum colum. 83. ii. fallen. Et ibidem de hoc eum damnat poſtea Monferr. columm. 18. uerſicu. demum. Bart. meritò ergo. Lancel. Politus in tractatu Subſtit. in materia exemplaris, columna quarta, exclamat quòd homines quandoque in aliis reprehendendis ſunt adeò incircunſpecti quòd in illud uitium in repre

hendenhenden-

hendendo incidunt. cuius alterum arguunt, ut quidam qui compoſuit tractatum contra ſuperbiam & uana gloriam, & ipſe ſemper inter ſcriben.illum ſuum tractatum adeò extollebat quòd ſe glorioſiſſimum demonſtrabat.videtur Plato de Diogene, quòd factum faſtu calcaret.taxant enim alios de furto,ipſe qui nedum fures,ſed trifures exiſtunt.ſecundum Codrum. At non ſic fecit Hoſtiē. in ſumma de teſtibus.§.quis poſſit eſſe teſtis.col.penulti. dum dicit quòd neſcit ſi ſcriptor errauerit etiam de tali furto. Bald. taxat Bart.in l. precibus.colum.antepenultima.C.de impub. Et in l.donatione.colum.ſecunda.C.de collationib. quod ibidem ſibi attribuit quædam dicta Nicol.de Matarel.eum etiam taxat Barbat.in c.licet.col. quinta.de foro competenti.dicens quòd Barto.ſibi appropriauit unam diſtinctionem Pauli de Leaza. & Ioannes Petrucius idem facit de motiuis.Imol.ſecundum Barbatiam in Ioannina, columna cix.ubi columna cxiii.dicit, quòd multi hac ætate miſeri aſcribunt ſibi dicta.Et ambo Raphaeles idem de opin.dom.Chriſtophori de Caſtel. ſubtilitatum principis eorum præceptoris, cuius nouas opin.ſemper ſibi impudenter aſcribunt.ſecundum Iaſon in l.prima.colum.54.ff.de pact.idem fecit Iaſ.de dictis Cornei,ut detegit Lancel.in l.prima.C.de ſecund.tab. Et de Saly.de Alexand.ut idem Lancel.in l.ſi quis duobus.C. de impub.& Ioan.Andr in addi. Spec.de conſiliis Oldra. ut Iaſ.ſæpe legendo dicebat.& patet ex locis glomeratis in fin. conſiliorum Oldra. & dicit Brunus in tractatu de augmento, charta 23.columna ſecunda, quòd illorum conſiliorum ſolebat Ioan.Andræas eſſe fur.& fecit idem practicus Pap. de practica Petri Iacob.ſecundum Cæpol. de ſerui.urban.cap.l.de furno & Alber. d.Signorol.in rubri.ff.de uerbo.obligatio.colum.prima. & prout & Raynerius ut in conſiliis Signor. conſil.68.quædam.colum.4. in princip.& Ioan.Igneus allegando pulchrum tex.in diſputatio.ſua, An rex Franciæ recognoſcat Imperatorem. col.ſecunda,& contra quæritur Angel. de Aret.inſtit. de exhæred.lib.in ſi. princip. qui quidem ſibi appropriauit quoſdam caſus,quos ſibi cumulauerat. Et etiam Felyn.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

in c.j.de treug.& pac. col.vj. de una apoſtilla ſua quam alius ſibi appropriauit,nimirum ſi doleant de tali furto,ut Virgilius dum fecit,Sic uos non uobis. Dicerentur enim nati quarta Luna hi qui exemplo Herculis alijs tantummodo laborant. Politianus centus.j.in c.viij. licet ipſe nō curet in fin.primæ centuriæ, & facere ut Candela quæ ſe conſumit pro illuminando alios.c.ſi.xv.q.ſi. ubi ille piger Neapolitanus nolebat operari,dicens quòd nobilius ſuus ſibi poſtea pecuniam extorquebat, à nobili poſtea baro, à barone rex,& quòd rex ipſe operaretur ſi uellet, alteri tamen prodeſſe cogeris ſi tibi uis uiuere.Bald .in l.liberti libertæque colum.ij.C.de oper.liber. Et licet Iaſ. legendo ſæpe diceret talia furta non mereri furcam. pro quo Luc.de Penna ubi ſuprà & Græci magni fures fuerunt,ut Euſebius de Euangelica præpa.lib.x.c.j.ſunt tamen irridendi.Politianus in Lamia.col.j. Fely.in c. poſtulaſti. col. ix. de reſcrip.ubi irridet Barb.quia mutiplicata impreſſura omnia eius furta detigit,& ideo nullo modo cōmittēda,ut patet ex prædictis. Quinimo nedum alia dicta furari prohibemur,ſed & earum longa recitationē uti uituperoſum ſemper fuit,de tempore antiquorū, ut Cyn.& Io. Fab. ſtatim allegandi,quanto magis in tanta librorum ubertate,quàm ut dicit cauda addita gl in uerb.tribus annis,in l.ij.C.de ueter.iur. enucl.Fely. in d.c.poſtulaſti.impreſſura nobis præbuit & de recitatione uide quomodo Cyn.in l.iudices in princ.C.de iud.irrideat Specul. quod referat tractatum Ioann.Faſioli de Piſis de uerbo ad uerbū more corniculæ ad conſilium accedentis, facit quod dixi ſupra charta j.& Barbat.in cap.quærenti.j.not.de officio.de leg.nec debemus transplantare de charta in papyrum.Iaſ.in l.non dubium.in fin.vj.colum. C. de leg. Pan. in ca.relatum.de cler. non reſi.Felyn. in cap.etſi conqueſtus.de ſimo.colum.ſin.Igneus.in auth.ex cauſa. C. de liber.præter.colum.lxviij. Afflictus in conſtitutione,ſi quis in poſterum in fin.poſt Ioan.Fab.in §. adeò.inſtit. loca.ad fin.qui dicit quòd dicuntur lauare ſinapum,id eſt mutare de una ſcutella in aliam.Monſer.in repet.§. diui. col. xiij. niſi fieret cū aliquo additamento.Bon. in tractatu de no

Xx bilitate.

bilitate.ij.part.num.clix.poſſunt enim uocari pedarij ſenatores: id eſt qui ſententiam in ſenatu non dicerent, ſed in aliam ſententiam pedibus irent.Gellius li. iiij. c.xviij. non pauci.hinc Barb.in c ſi diligenti.col.iiij.de foro com pet.dicit quòd non curat referre alios, quia habito uno uidetur haberi omnes,quia nihil noui afferunt. hinc Bal. in l.j.ad fi.C.de ſacroſan.dicit,quòd non intendit eſſe trāſcriptor,ſed aut inuentor,aut declarator, uel niſi in legibus dubijs,quia nō debet pudere totum repetere.Igneus in d.auth.ex cauſa.col.lx.facit Gellius lib. ix. c.ix. quādo. & ſic uides quomodo unus doctor alium mordet. ut etiā in l.Gallus.ff.de lib.& poſth.per diſcurſum, & frater Ludouicus Viualdus de ueritate contritionis, dum agit de inuidia.Polidorus Prouerb ccxlviij. & Eraſmus in parte. j. Prouerb. dcccc xcviij. ſuſpendio arbor eligenda. in annotationibus uarijs chart.xxix.Ang. Polit.centur.prima. c.xc.poſt medium.& in char.cv.Baptiſta Pius c.incip.Auguſt. Luc. de Penna. in epiſtola ante commentum ſuum trium librorum C.& Celſus irridebat ſententiam Labeonis in l.ſed an ultio.§. j. ff. de neg. geſt. poſtea Labeo irridebat conſultationem Celſi l.Domitius Labeo. ff. de teſtam.ad quam Fortu.in l.Gallus. .idem credendum.colu. iij.ff.de libe.& poſth. ubi Galiaura in primis uerbis illius j.in prin.Baueria in §.ſed hæc.col.penult.inſtit.de teſtam. Et plures ualentes ſcriptores qui habuerunt detractores, refert Roma. & inuehit ſingu. dclxxj. incipi. quid aliud. & de Grammaticis & Philoſophis quomodo unus alium mordeat. Lancel. Paxius in proœm. Quintil.de literatura non uulgari,ubi in fin.excuſat eos per illud Columellæ de Re ruſtica, quòd nulla eſt ars quæ ſingulari conſummata ſit ingenio, & ſufficit alijs uiam parare ueritatis inueſtigandæ.Alber.in proœm.C.incipi. quoniam. colum.ij.ſecundum Quintilianum,rerum cognitio quotidie creſcit.facit Bald.in cap.poſt tranſlationem.i.not.de renunt.

Satiſfa-

PIANTO
DELLA
BEATA VERGINE.

STabat Mater doloroſa.
Juxtà Crucem lacrimoſa,
Dum pendebat Filius.
Cujus animam gementem,
Contriſtatam & dolentem
Pertranſivit gladius.
O quam triſtis & afflicta
Fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!
Quæ mœrebat & dolebat
Pia Mater, dum videbat
[illegible]ti pœnas inclyti.
Quis eſt homo, qui non fleret,
Matrem Chriſti ſi videret
In tanto ſupplicio?
Quis non poſſet contriſtari,
Matrem Chriſti contemplari
Dolentem cum Filio?
Pro peccatis ſuæ gentis
Vidit Jeſum in tormentis,
Et flagellis ſubditum.
Vidit ſuum dulcem Natum,
Moriendo deſolatum,
Dum emiſit ſpiritum.
Eja Mater fons amoris,
Me ſentire vim doloris
Fac, ut tecum lugeam.
Fac, ut ardeat cor meum

In amando Chriſtum Deum,
Ut ſibi complaceam.
Sancta Mater iſtud agas,
Crucifixi fige plagas
Cordi meo validè.
Tui flati vulnerati,
Tam dignati pro me pati
Pœnas mecum divide.
Fac me tecum piè flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero.
Juxtà Crucem tecum ſtare,
Et me tibi ſociare
In planctu deſidero.
Virgo virginum præclara,
Mihi jam non ſis amara:
Fac me tecum plangere.
Fac, ut portem Chriſti mortem,
Paſſionis fac conſortem,
Et plagas recolere.
Fac me plagis vulnerari,
Fac me Cruce, inebriari
Et cruore Filii.
Flammis me urar ſuccenſus,
Per te Virgo ſim defenſus,
In die judicii.
Chriſte, cùm ſit hinc exire,
Da per Matrem me venire
Ad palmam victoriæ.
Quando corpus morietur,
Fac, ut animæ donetur,
Paradiſi gloria.
Amen.

LABORATORIO RESTAURO
A. Lombardi 1971
Via Valsolda n. 125-127
Tel. 899908